Birinci Baskı : İstanbul, 1989

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
TÜRK TARİH KURUMU YAYINLARI
III. Dizi – Sayı 25[a]

SELÂNİKÎ MUSTAFA EFENDİ

TARİH-İ SELÂNİKÎ

(1003-1008/1595-1600)

II

2. Baskı

Hazırlayan
Prof. Dr. MEHMET İPŞİRLİ

OSMANLI DEVLETİ'NİN
700
700. KURULUŞ YIL DÖNÜMÜ

TÜRK TARİH KURUMU BASIMEVİ – ANKARA
1999

Raportör: Prof. Dr. Yusuf HALAÇOĞLU

ISBN 975-16-0893-7 Tk.
ISBN 975-16-1117-2

İÇİNDEKİLER

METNİN FİHRİSTİ ..... LXIII-XC
METİN 433-864
III. Mehmed Devri Olayları (1003-1008/1595-1600) 433-864
NÜSHA FARKLARI 865-916
TÂRİH-İ SELÂNİKÎ'DE KULLANILAN TÜRKÇE ARKAİK KELİMELER 917-918
İNDEKS 919-984

METNİN FİHRİSTİ

III. Mehmed Devri Olayları (1003-1008/1595-1600)

—Pâdişâh-ı cedîd Sultân Mehmed Han'ın Mağnisa'dan dört günde Âsitâne-i serîr-i saltanata teşrîfleridür 433. —Erkân-ı devlet ü sa'âdet, vüzerâ-i izâm vu ulemâ-i kirâm bey'at içün Dîvân-ı âlîye geldükleridür 434. —Pâdişâh-ı mağfûrun na'şı çıkup cenâze namazı kılındığıdur 435. —Şehzâdelerün tabutları müzeyyen olup çıkduğı ve namazları kılınup medfenlerine götürüldüğidür 435. —Pâdişâh-ı mağfûrun tevâbi'i Eski Sarây'a nakl olunduklarıdur 436. —Lala Mehmed Paşa hazretleri vezîr olmak fermân olunduğıdur 437. —Hâslar buyurulduğıdur 437. —Öteden gelen Kapu Ağası Kilarcı-başı olduğıdur 437. —Çıkan Kilarcı-başı Beğlerbeği olduğıdur 437. —Mîrâhûr Nuh Ağa ref' buyurulduğıdur 437. —Merhûm Ferhad Paşa oğlına Mağnisa Sancağı fermân olunduğıdur 437. —Kapudanlık Halil Paşa hazretlerine buyurulduğıdur 438. —Kapu kalkına umûmen in'am-ı Şehenşâhî çıkduğıdur 438. Yedi-kulle'de habs olan Delü İbrahim Paşa siyâset buyurulduğıdur 439. —Pâdişâh-ı mağfûr zemânında kalan duyûn edâsıyçün beş yüz akça ve guruş çıkduğıdur 440. —Sa'âdetlü Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri evvel cum'a namazına çıkduğıdur 440. —Hüddâm-ı zevi'l-ihtirâm Harem-i muhteremde kānûn-ı kadîm üzre merâtib-i aliyye ile çıkduklarıdur 440. —Cüceler ve dilsizler zevâ'id-i ruzgâr ne denlü varise taşra çıkduklarıdur 441. —Kadıasker Efendilerin azli ve nasbıdur 442. —Defterdâr Efendilerün azli ve nazbıdur 442. —Culûs-ı saltanat-ı hümâyûn beşâretiyçün etrâf u eknâf-ı memâlik-i selâtîne ve hükkâm-ı memlekete ahkâm gitdüğidür 442. —Seferde olan Kapu-halkının in'âmları serdâr hazretlerine gönderilmek buyurulduğıdur 443. —Erbâb-ı hukūka duyûn virildüğidür 443. —Muhkem furtuna olup gemiler işlemeyüp, İstanbul'da kaht u galâ belirdüğidür 444. —Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri cum'a namazına çıkmağa niyyet itmişken ferâgat olunduğıdur 444. —Cevr-i devr-i ruzgâr-ı nâ-sâzkârdur 445. —Hikâyet 445. Erkân-ı devlet kānûn-ı kadîm-i Osmânî üzre hil'at-ı zemistânî geydükleridür 446. —Vâlî-yi vilâyet-i Şark Şâh Abbas'dan ilçi ve nâme geldüğidür 446. —Lala Mehmed Paşa hazretleri Kasr-ı âlîye varduklarıdur 447. Beğlerbeğilik virildüği-

dür 447. —Mahrûsa-i Mısr Kadılığı virildüğidür 447. Mahrûsa-i Mısr Kadılığı virildüğidür 447. Mahrûsa-i Haleb Kadılığı virildüğidür 447. —Havâss-ı Kostantiniyye Kadılığı virildüğidür 447. —Vezâret-i uzmâ ile serdârlık ve sipehsâlârlık ve mühr-i izzet Ferhad Paşa hazretlerine fermân olunduğıdur 448. —Sa'âdetlü Pâdişâh-ı gerdûn-bestat cum'a namazına çıkduklarıdur 449. —Siyâvuş Paşa hazretleri Kasr-ı âlîye istendüğidür 449. —Serdâr-ı asâkir-i mansûrede olan kapucılar gelüp haberler getürdüğidür 449. —Tetimme-i kıssadur ve Gâzî Giray Han basılduğıdur 450. —Eflâk üstüne serdâr olup giden Mar'aş Beğlerbeğisi Mustafa Paşa'nun sınduğı haberidür 451. —Tuna yalıları muhâfazasına Sekban-başı müceddeden Yeniçeriler ile mu'accelen gitmek fermân olunduğıdur 451. —Serdârlık ile giden sâbıkā Çavuş Başı Mustafa Ağa ahvâlidür 452. —Mühimmât-ı sefer-i hümâyûn içün Istabl-ı Âmireye tavar tedârüki fermân olunup, hazîne çıkduğıdur 453. —Nuh Paşa ve Tat Ali Paşa Dîvân'a gelüp el öpdükleridür 454. —Sa'âdetlü Pâdişâh-ı gerdûn-vakâr hazretleri cum'a namazına Sultân Bayezid Han Câmi'ine çıkduğıdur 454. —Kapucı-başı Veli azl buyurulduğıdur 454. —Merhûm Ferhad oğlı tekrâr Şahinci-başılık kabûl itdüğidür 454. —Gurabâ-i yemin Ağası bahşiş ile giderken azl olunduğıdur 455. —Bölük-kethüdâlığı tebeddülâtıdur 455. —Sa'âdetlü Pâdişâh hazretleri türbeler ziyâretine çıkup ayak-dîvânı olduğıdur 455. —Müfti-yi zemân hazretlerine terakkî olunduğıdur 456. —Lâm Ali Efendi tekrâr re'îs olduğıdur 456. —Murhûm Ramazan Paşa intikālidür 456. —Merhûm ve mağfûrun leh Sultân Murad Han'un kırkı tamâm olup, türbe-i şerîf binâsına mübâşeret olunduğıdur 457. —Seferlü sipâhîler culûs-ı hümâyûn in'âmın recâ itdükleridür 457. —Vezîr Hasan Paşa hazretlerine Rûmili Beğlerbeğiliği tekrâr ta'yîn buyurulduğıdur 457. —Vidin mukābelesinde küffâr-ı hâksâr tabur ile oturduğıdur 458. —Hasbıhâl-i ruzgâr-ı nâ-sâzkâr ve şikâyet ez-hükkâm-ı tam 'kârân-ı devrân 458. —Gürcistan Beğlerbeği Ali Beğ'in başlar ve burun ve kulaklar gönderdüğidür 459. —Beğlerbeğiler tebdîl olduğıdur 460. —Serdâr-ı âlî hazretleri otakları ve toplar taşra çıkduğıdur. —Kıbrıs Beğlerbeği ve Defterdârı gelüp el öpdükleridür 460. —Mısr Beğlerbeğiliği virildüğidür 460. Merhûm Defterdâr-ı sâbık intikālidür 461. —Beğlerbeğiler tebdîlidür 461. Silistre Beği düşmen ile olan memleket ahvâlin bildürdüğidür 461. —Vâlide Sultân hazretlerine ulûfe ve sâliyâne buyurulduğıdur 462. —Vezîr-i müşîr Cığala-zâde Sinan Paşa'ya nâgehânî azl haberi virildüğidür 462. —Yeniçeri Ağası Yemişci Hasan Ağa azl olduğıdur 463. —Cemâ'at-ı Gurabâ-i yesâr Ağalığı virildüğidür 463. —Mısr'dan ref' buyurılan Hâfız Ahmed Paşa vilâyet-i Yemen'e gitmek re'y olunduğıdur 463. —Sâhib-i hall ü akd huzûrında vâki' olan tedârüke müte'allık kelimât nakl olunduğıdur 464. —Silahdâr-başılığı ve Cebeci-başılığı tecdîd buyurulduğıdur 465. —Sâbıkā azl buyurulan Müderris Zeynî Efendi'ye hazret-i Pâdişâh-ı âlem-penâh Dârülhadîs ta'yîn buyurulduğıdur 465. —Kadılıklar ve Medreseler tevcîh buyurulduğıdur 466. —Azl buyurılup seferden avdet iden Sinan Paşa hazretleri İstanbul'a girmeyüp Malgara'ya gitmek buyurulduğıdur 466. —Fermân-ı âlî-şân ile erkân-ı sa'âdet ve a'yân-ı saltanat Sadrı'azam Ferhad Paşa hazretleri evinde meşveret içün cem'iyyet-i azîm itdükleridür 467. —Sefer-i zafer-rehberden kışlaya avdet iden seferlü Şipâhîler culûs-ı hümâyûn in'âmların aldukdan sonra ulûfelerin dahi umûm üzre hücûm idüp ihtiyâr eyledükleri küstahlığı beyân ider 468. —Hücûm eyledükleri sebeb ile Hazîne-i Âmire'den çıkan ulûfeleri tevzî' olunduğıdur 472. —Sinan Paşa çiftliğinde turmayup Malgara'ya gitdüğidür 473. —Şe'âmet-i gavga iftirâya sebeb olup, azl buyurulan Cığala-zâde Sinan Paşa ve Siyâvuş Paşa hazretleri taşra gitmek buyurulduğıdur 473. —Sadrı'azam ve Serdâr-ı ekrem Ferhad Paşa şevket ü haşmet ile sefer-i zafer-rehbere çıkup gitdüğidür 474. —İbrahim Paşa hazretleri bağçede Vâlide-i Pâdişâh-ı sa'âdet-destgâh hazretlerini selâtin ile şek-buk ziyâfetine da'vet idüp, Pâdişâh-ı cihân penâh hazretleri dahi varup, teşrîr buyurduklarıdur 474. —Van Beğlerbeğiliği virildüğidür 475. —Budun Beğlerbeğiliği virildüğidür 475. —Serdâr Ferhad Paşa hazretleri ordu-yı hümâyûn ile vilâyet-i Eflâk seferine göçüp gitdüğidür 475. —Nişâncı Hamza Beğ bi-hasebi'z-zât ve'l-istihkāk tuğrâ-i şerîf hidmetin Anatolı Beğlerbeğiliği tarîkiyle itmek arz olunup fermân olunduğıdur 476. —Gâzî Giray Han hazretlerinün vazerâ-i izâm hazretlerine mufassal mektûb-ı şerîfleri geldüğidür 476. —Tebrîz Beğlerbeğiliği virildüğidür 477. —Kıbrıs Beğlerbeğiliği virildüğidür 477. —Kars Beğlerbeğiliği virildüğidür 477. —Cığala-zâde Sinan Paşa hazretleri yine mesned-i vezârete gelmek buyurulduğıdur 477. —Şikâyet-i ez-ruzgâr-ı perîşân-etvâr 478. —Tezkireci-zâde Mahmud Efendi Beğlerbeği olduğıdur 479. —Tekrâr menâsıb-ı münâsib virildüğidür 479. —Serdâr Ferhad Paşa hazretleri yanında asker cem'iyyetin görmeğe gidenler gelüp az kimse var didükleri ve küffârun her tarafda küllî cem'iyyeti ol-

duğın bildürdükleridür 480. —Tebrîz'e giden Hasan Paşa hazretlerine vezâret hükmi gönderilüp muhâfaza sipâriş olunduğıdur 480. —Tuna yalıları sâkinleri feryâdcılar gelüp Âsitâne-i sa'âdete ahvâllerün bildürdükleridür 481. —Yeniçeri Ağası sefer-i zafer-rehbere çıkmak ve Donanma-yı Hümâyûn Karadeniz'e ve Akdeniz'e çıkmak vâcibdür dinildüğidür 483. —A'dâ-i dînün memâlike akın eyledüği ve Yeniçeri bulunmayup Sekbân-başı azl olduğıdur 483. —Yeniçeri Ağası gitmek mukarrer buyurulmış iken tuğ inüp ferâgat olunduğı bid'atdür 484. —Müftilenâm hazretleri sefer umûrına müte'allık meşverete cenâb-ı Şehenşâhî'ye varduğıdur 484. —İçerüden Cüce Ca'fer Ağa taşra bırağıldığıdur 485. —Deryâ muhâfazasına Arnavud Memi Paşa çıkup gitdüğidür 485. —Karadeniz'e giden donanmadan Şa'ban Paşa haberleridür 485. Sultân Murad Han-ı mağfûr türbesi masârifi mütevellî Hoca Ferruh'a ısmarlanduğıdur 485. —Selâtîn-i izâm tevliyetleri virildüğidür 486. —Kazyumurtası Defterdârdan akça tahsîl olunduğıdur 486. —Yeniçeri Ağası Ahmed Ağa azl olunup, Yemişci Hasan Ağa tekrâr Ağa olduğıdur 486. —Yeniçeri Ağalığından çıkan Ahmed Ağa'ya Bosna Beğlergeğiliği virildüğidür 487. —Taşra çıkan cüce hadımlar İstanbul'da turmasun buyurulduğıdur 487. —Tekrar Sinan Paşa hazretleri sadr-ı izzeti gelüp Ferhad Paşa azl buyurulduğıdur 487. —Rûmili muhâsebeciliğinden mukâta'acılık virildüğidür 490. —Sarây-ı Âmire'de binâ açılup sa'âdetlü Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri Dârüssa'âde İle Üsküdar bağçesine gitdüğidür 490. —Sa'âdetlü Pâdişâh-ı âlem-penâh -hallede'llâhu hilâfetehû- Sadra'zam hazretlerini kasr-ı âlîye istedükleridür 490. —Kapucılar Kethüdâsı Ahmed Ağa ve âhar kapucılar ile Serdâr-ı sâbık Ferhad Paşa üstine salınduğıdur 491. —Ferhad Paşa tevâbi'i Yedi-kulle'de habs buyurulduğıdur 492. —Ferhad Paşa eyledüği tebeddülât tağyîr buyurulduğıdur 492. —Serdâr-ıasâkir-i mansûre Sinan Paşa alem-i âlem-ârâ-yı Rasûlullâh'ı a'lâm-ı İslâm önünce açup çıkduğıdur 493. —Sâbıkā Defterdâr olan Emîr Efendi tekrâr Defterdâr olduğıdur 494. —Anatolı Kadıaskerliği Müftî Efendi karındaşı Bostan-zâde Efendi'ye buyurulduğıdur 494. —Vezîr ve Rûmili Beğlerbeğisi Hasan Paşa hazretleri Vidin üstine gelen küffârı şikest itdüğidür 494. —Vilâyet-i Budun muhâfazasında olan asâkir-i mansûreden haberler gelüp, küffâr-ı melâ'în Estorgon üstine geldi didükleridür 495. —Mukaddemâ Bölük-halkı serhadler muhâfazasına ta'yîn buyurulmışken Sinan Paşa hazretleriyle Eflâk seferine gelesiz dinildüğidür 496.

—Kapucılar Kethüdâsı varduğı maslahata zafer müyesser olmaduğıdur 496. —Evkāf-ı selâtîn mütevellîleri tebeddülâtıdur 497. —Kitâbetler virildüğidür 497. —Dış Hazîne Katibi Mevcûdâtî intikālidür 497. —Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri gelüp erbâb-ı menâsıb el öpdükleridür 497. —Defterdârlık virildüğidür 498. —Şâm Kadılığı virildüğidür 498. —Beğlerbeğiler tebeddülâtıdur 498. —Serdâr Ferhad Paşa hazretleri üstine varup Kapucılar Kethüdâsı mühr-i şerîfi alup geldüğidür 498. —Serdâr Sinan Paşa hazretleri askerün kattâllerinden Ferhad Paşa'ya yetişün ta'kîb eylen diyü buyurduğıdur 499. —Tetimme-i kıssadur 500. —Baş-defterdâr Emîr Efendi Serdâr Sinan Paşa yanına Eflâk seferine gitdüğidür 500. —Hazret-i Pâdişâh-ı âlem-penâh Üsküdar bağçesinden arz odasına geldüğidür 500. —Hasm elinden baş kurtarup gelen perişân-ı ruzğâr Ferhad Paşa'nun ahvâl-i pür-melalidür 501. —Hacılar bayramıdur, mübârek ola 502. —Bursa Kadılığı virildüğidür 502. —Rûmili Kadıaskerliği ve Anatolı Kadıaskerliği ve İstanbul Kadılığı virildüğidür 502. —Serhadd-i vilâyet-i Budun'dan asâkir-i mansûre ahvâli geldüğidür 502. —Serdâr-ı a'zam Sinan Paşa Eflâk vilâyetine asâkir-i mansûre ile geçdüğidür 503. —Hazret-i Pâdişâh-ı gerdûn-vakār Üsküdar bağçesinden Arz-odasına geldüğidür 503. —Ruzğâr-ı gaddâr-ı nâ-hemvârdan şikâyetdür 504. —Diyâr-ı Mısriyye'den gelen mahzen-i âmire-i ahşab haberidür 505. —Bi-tarîkı'l-âriye Burhan Efendi Baş-defterdârlık ile Dîvân-ı âlîye geldüğidür 505. —Akbaba-zâde tekrâr mukâta'acılıkdan kalkdığıdur 505. —Serdâr-ı a'zam Sinan Paşa hazretleri serhadd-i mansûre ahvâlin bildirüp hazîne istedüğidür 505. —Şehr-i muharremü'l-harâm sene 1004. Serdâr-ı a'zam Sinan Paşa hazretlerinün vilâyet-i Eflâk'da eyledükleri ceng ü peygâr haberleridür 507. —Eflâk vilâyetine Beğlerbeği ta'yîn olunan Satırcı Mehmed Paşa'ya vezîr elkabiyle hükm-i şerîf yazılduğıdur 508. —Karadeniz'e Donanma-yı Hümâyûn ile giden Şa'ban Paşa Trablusşâm Beğlerbeğisi olduğıdur 508. —Rûmili Beğlerbeğisi Vezîr Hasan Paşa hazretleri kal'a-i Vidin üstünde itdüği muhârebe ve alduğı kefereyi Âsitâne-i sa'âdete gönderdüğidür 509. —Fermân-ı şerîf ile âmme-i âlem Ok-meydanı sahrâsına münâcâta çıkduklarıdur 509. —Muhâsara olunan kal'a-i Estorgon'dan gelen muvahhiş haberlerdür 510. —Hasbıhâl-i devrân-ı nâ-pâyidâr 511. —Beğlerbeğilere siyâset içün çavuşlar ile ahkâm gitdüğidür 511. —Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri serhadlere muhâfaza içün asker ve hazîne fermân eyledüğidür 511. —Âsitâne-i sa'âdete gelecek Ve-

zîr Ca'fer Paşa hazretleri sür'at ile yürüsün buyurulduğıdur 512. —Kezâlik Ahmed Paşa dahi isti'câl ile gelsün buyurulduğıdur 512. —Ulemâ-i izâm tarîklarınca âdet ü kânûn üzre nevbet-i mülâzemet virdüklerüdür 513. —Hoca Efendi hazretleri izz-i huzûr-ı Pâdişâhîye istendüğidür 513. —Zelzele vâki' olduğıdur 513. —Edâ vü teslîm olunan duyûn-ı mîrî tekrâr teftîş olunmak buyurulduğıdur 514. —Şâhnâmeci Lokman ref' buyurulup, şâhnâmecilik Ta'lîkî-zâde Mehmed Efendi'ye fermân olunduğıdur 515. —Serdâr-ı ekrem Sinan Paşa hazretlerinden haber geldüğidür 515. —Ve bir def'a dahi Hazîne-i Enderun'dan altun çıkup Kapucı-başı Veli Ağa ile serhadda gönderildüğidür 516. —Budun Defterdârı Mansur Çelebi salb ü siyâset olunduğıdur 516. —Küffâr-ı hâksâr Estorgon kal'asın döğüp vere ile alduğı haberi geldüğidür 517. —İki Vezîr-i kâr-âğâh kasr-ı âlîye izz-i huzûr-ı Pâdişâhîye taleb buyurulduğıdur 523. —Mahrûsa-i Mısr kadılığı ve Haleb-i şehbâ kadılığı virildiğidür 523. —Vezîr-i kârdan ve şecâ'at-şi'âr Cığala-zâde serdârlık ile serhadde gönderilmek fermân olunduğıdur 524. —Yeniçeri tâ'ifesi Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri ile sefere çıkaruz ve illâ koşındı olmazuz diyü ahd eyledüklerüdür 524. —İç-ilde küffâr-ı hâksâr gemileri memleket basup nehb ü gâret itdükleridür 524. —Halk cum'a namazın kılup va'z nasîhat dinlerken nâgehânî gulgule ve fitne eyledükleridür 525 —Pâdişâh-ı gerdûn-bestat hazretleri Üsküdar bağçesinden Eski Sarây'a göçdüğidür 525. —Nişancı Paşa erkân-ı sa'âdeti âlî ziyâfet idüp düğün eyledüğidür 525. —Vilâyet-i Şirvân'dan Vezîr Ca'fer Paşa hazretleri geldüğidür 526. —Diyâr-ı Mısriyye'den Vezîr Hâfız Ahmed Paşa geldüğidür 526. —Vezîr ve Serdâr Cığala-zâde Sinan Paşa'ya in'âm ve atâyâ-yı Pâdişâhî olduğıdur 526. —Vezîr-i müşîr-i bâ-tedbîr ü rûşen-zamir İbrahim Paşa hazretleri nâgehânî Yeniçeri Ağası evine varduğıdur 527. —Vezîria'zam Ferhad Paşa hakkında mektûb gelüp keyd ü mekrleri kârger olup, Yedi-kulle'de habs buyurup evleri mühürlendüğidür 528. —Vezîr-i müşîr Ca'fer Paşa hazretlerinün Dîvân-ı âlîye geldüğidür 529. —Vezîria'zam Ferhad Paşa'nın âftâb-ı ömri gurûb itdüğidür 529. —Sa'âdetlü Pâdişâh hazretleri Eski Sarây'dan cum'a namazına erkân-ı sa'âdetle çıkduğıdur 531. —Ayasofya-i Kebîr'de Vâ'iz Mevlânâ Muhyiddin Efendi Sarây-ı Atîk'de va'z eyledüğidür 531. —Venedük keferesinün culûs-ı hümâyûn içün Âsitâneye pîşkeş ve hadâyâları geldüğidür 532. —Vezîr-i dilîr Hadım Ca'fer Paşa hazretleri niçe gün taşrada ârâm idüp kalkup serhadde gitdüğidür 532. —Serdâr Sinan Paşa hazretleri Eflâk vilâyetin târâc itdürdükde ma'âl u netice hâsıl olmayup avdet eyledüği ve hod-re'ylükleri haberi geldüğidür 533. —Anatolı Muhâsebeciliği virildüğidür 535. —Serdârlık ile vilâyet-i Bosna muhâfazasına giden Vezîr-i müşîr Hâfız Ahmed Paşa hazretleri çıkduğıdur 535. —Serdâr Memi Paşa Donanma-yı Hümâyûn ile limana gelüp dâhil olduğıdur 535. —Sa'âdetlü Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri bu def'a dahi Hazîne-i Enderun'dan sefer mühimmâtına altun çıkarduklarıdur 536. —Gürcistân hâkimlerinden Dadyan'ın Dîvân-ı mu'allâya kânûn üzre culûs pîşkesi geldüğidür 536. —Serdâr Sinan Paşa hazretlerinün Eflâk vilâyetinde bî-hıredlik ile vâki' olan perîşânlıklar haberidür 536. —Sadrıa'zam Sinan Paşa azl buyurulup Lala Mehmed Paşa hazretlerine mühr-i izzet gönderilüp sadrıa'zam olduğıdur 537. —Merhûm Ferhad Paşa tevâbi'i âzâd olduğıdur 538. —Sinan Paşa hazretlerinün azl ile hâl-i pür-melâlidür 538. —Sadrıa'zam Lala Mehmed Paşa hazretleri mizâcında küllî fütûr olmağın ikindi dîvânı kemâ-kân İbrahim Paşa hazretlerine sipâriş buyurulduğıdur 539. —Baş-defterdârlık Mahmud Efendi'ye ve Anatolı Defterdârlığı Şems Efendi'ye buyurulduğıdur 539. —Sa'âdetlü Pâdişâh-ı Cem-câh hazretleri dârüssa'âde ile Sarây-ı Atîk'den Sarây-ı Âmire'ye geldükleridür 539. —Serhadd-i mansûre zu'amâsından Bahadır ve şecâ'at-şi'âr kimesne arzlar getürüp erkân-ı sa'âdete dilîrâne söyledüğidür 539. —Gâzî Giray Han hazretleri Leh Kıralı kefâleti ile üslûb-ı sâbık üzre vilâyet-i Boğdan voyvodalığın Ermene'ye alı-virdüğidür 540. —Ref' buyurulan Sinan Paşa hazretleri Şâm-ı dârüsselâmda müteka'id olup, Gelibolu'dan gitsün buyurulduğıdur 541. —Merhûm Lala Mehmed Paşa sadr-ı vezâretde mu'ammer olmayup, civâr-ı mağfirete intikâlidür 541. —Ve sa'âdetlü Pâdişâh-ı dîn-penâh hazretleri namazdan çıkup kapucılar kethüdâsı ile mühr-i izzeti yine Sinan Paşa hazretlerine gönderdükleridür 543. —Tetimme-i kıssadur 544. —Sadrıa'zam Sinan Paşa hazretleri Dîvân-ı âlîye geldüği ve bakıyye Hazîne-i Âmire geldüğidür 544. —Sa'âdetlü Pâdişâh taşradan ziyârete geldükleridür 544. —Güzîde Kâfir kaçup tîz ele geldüğidür 545. —Sâbıkā Mısr Beğlerbeğisi ve Mısr Defterdârı vefât eyleyüp Defterdârlık virildüğidür 545. —Merhûm Hayâlî-zâde Ömer Efendi irtihâlidür 545. —Sâbıkā Cebeci-başı Halil Ağa oğlanları şenâ'atde bulunup siyâset olunduklarıdur 546. —Serdâr-ı ekrem Sinan Paşa hazretlerinün sefer muhâsebesi pâye-i serîr-i saltanata okunduğıdur 546. —Tabîb Bakkal-zâde intikālidür 547. —Şâh-zâde ferzend-i Acem

Mirza Haydar vefâtıdur 547. —Sadra'zam Sinan Paşa ulemâ-i dîn ve meşâyih-i güzînî getürdüp, Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinün sefere gitmesini meşveret eyledüklerüdür 548. —Bu def'a dahi sa'âdetlü Pâdişâh-ı dîn-penâh hazretleri hazîne-i Enderûndan yedi yüz elli bin altun çıkarduğıdur 549. —Selâtîn-i mâzıye evkâfınun her birine vüzerâ-i izâmdan biri nâzır olup, teftîş eylemek buyuruldu-ğıdur 549. —Seferlerde Bölük-halkınun ulûfeleri mükerrer çıkduğı teftîş buyurulduğıdur 549. —Baş-defterdâr olan efendiler beğler-beğilik pâyesiyle müteka'id buyurulduklarıdur 550. —Vezîr-i rû-şen-zamir Cerrâh Mehmed Paşa hazretlerine cümle nüzl ve zahîre sefer-i hümâyûn sipâriş buyurulduğıdur 551. Vâcib-i masar virildüğidür 551. —Beğlerbeğilikden müteka'id Pîrî Beğ tahsîl-i emvâl idüp Âsitâne-i sa'âdete gelen irsâliyedür 552. —Re'îs Yahya Efendi ref' buyurulup, yine Mûsâ Efendi re'îs olduğıdur 552. —Tekrâr Yemişci Hasan Ağa Yeniçeri ağalığından azl buyurulup Kapucı-başı Veli Ağa Yeniçeri ağası olduğıdur 552. —Çıldır Beğlerbeğisi Delü Hızır Paşa der-zencîr aznayur diller ve başlar gönderdüğidür 552. —Sâl-i tamâm-ı Pâdişâh-ı mağfûr Sultân Murad Han 553. —Vilâyet-i Eflâk melâ'inine serdâr olan mürted Rıdvan ele girüp, Boğdan voyvodası basduğıdur 553. —Vilâyet-i Yemen muhâfazasında Vezîr Hasan Paşa hazretlerinün, culûs-ı hümâyûn pîşkeşi geldüğidür 553. —Sâbıkâ Müslimân olan Mihne'nün nâ-müslimân oğlı Radval nâm sabî vilâyet-i Eflâk'a voyvoda tedârük olunduğıdur 554. —Mürted Rıdvan başın getüren Mehmed çavuşa sancak virildüğidür 554. —Bu gün culûs-ı hümâyûn olalı kameriye hesâbı üzre sene-i kâmil oldı 555. —Pâdişâh-ı mağfûr hocası terbiye buyurulup içerü izz-i huzûr-ı Şehenşâhî'ye taleb buyurulduğıdur 555. —Deryâ beğlerinden Murad Beğ vefât eyleyüp sancağı Çavuş başılıkdan çıkan Mustafa Beğ'e virildüğidür 556. Budun serhaddinde kıral ahvâlin Mehmed Paşa bildirdüğidür 556. —Müftî hazretleri oğlı Mevlânâ Mehmed Efendi müteka'id olduğıdur 556. —Mevlânâ Şems ref' buyurulup, Hoca Efendi-zâde Mevlânâ Mehmed Efendi kadı olduğıdur 557. —Haleb ve Trablusşâm defterdârlıkları tevcîh buyurulduğıdur 557. —Münâsib manâsıb fermân olunanlar Dîvân-ı âlîye geldükleridür 557. —Merhûm Lala Mehmed Paşa'nun oğlı ve sâ'ir hüddâmı ri'âyet fermân olunduğıdur 558. —Serhadd-i vilâyet-i Budun ahvâlin beyân itmeğe gelen Bölük-ağası Arnavud Ali Ağa'nun erkân-ı sa'âdete söyledüğidür 558. —Rûmili kadıaskerliği tebdîl buyurulduğıdur 559. —Merkûm Ağa'nun izz-i huzûr-ı Şehenşâhiye girüp

ahvâl beyân eyledüğidür 559. —Vezîr Cerrâh Mehmed Paşa hazretleri Kapu-kullarını Budun serhaddine îsâl eylemek buyurulduğıdur 560. Vezîria'zam hazretleri kasr-ı âlîde cenâb-ı Pâdişâhî'ye varduklarıdur 560. Merhûm Pâdişâh Hocası Mevlânâ Sa'dî Efendi tekrâr izz-i huzûr-ı Şehenşâhî'ye istendüğidür 560. —Anatolı Muhâsebecisi tekrâr Silahdâr katibi olduğıdur 561. —Kapucı-başı Lala Paşa-zâde'nin nişânı gitdüğidür 561. —Tuna defterdârlığı Müteferrika Şeytân oğlına ve müteferrikalık defterdâra arz olunduğıdur 562. —Vilâyet-i Eflâk uslûb-ı sâbık ile Mihne oğlı Sabiy Radval'a voyvodalığı ile arz olunduğıdur 562. —Erdel la'înde esîr olan Mîr-livâ Bâlî Beğ bahâ tahsîline gelüp ahvâl bildürdüğidür 563. —Erdel la'în esîr müstedâm çavuş eliyle Âsitâne-i sa'âdete kağıt gönderüp haber ısmarladuğıdur 563. —Mihal la'în vezîr beğlerbeği eliyle Âsitâne-i sa'âdete arzıhâl gönderüp, afv recâ eyledüğidür 564. —Arzıhâle cevâb virmeyüp te'hire konulduğıdur 565. —Top-arabacı-başılığı mahlûl olup virildüğidür 566. Vezîr Hasan Paşa hazretleri İstanbul muhâfazasına kalduğıdur 566. —Serhadd-i mansûreye leşker yetişdürmeğe ma'mûr olan vezîr ile asker gitmek istemedüğidür 566. —Kıbrıs Defterdârlığı virildüğidür 566. —Sağ ulûfeciler kitâbeti virilmişken müyesser olmaduğıdur 567. —Hoca Efendi hazretlerinün izz-i huzûr-ı Pâdişâhî'ye istendüğidür 567. —Mehterler kitâbeti virildüğidür 567. —Rûznâme-i hümâyûn hidmeti virildüğidür 567. —Dârüssa'âde ağalığı fermân olunduğıdur 568. —Sa'âdetlü Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri erkân-ı sa'âdetle cum'a namazına çıkduklarıdur 568. —Zâlim beğden şikâyet iden kadının dâdı alınup beğ dâr-ı siyâsete çekildüğidür 569. —Mahrûsa-i Edirne kadılığı virilüp, medâris-i aliyyede silsile olduğıdur 569. —Sultân Mehmed Han tevliyeti kâtibe virildüğidür 569. —Tebrîz muhâfazasında olan Hasan Paşa ref' olup, beğlerbeğilikler virildüğidür 569. —Ali Çavuş müteferrikalık tarîkıyle ze'âmet ile müteka'id olduğıdur 570. —Sa'âdetlü Pâdişâh hazretleri Vâlideye paşmaklık hâs tedârük olunmak fermân olunduğıdur 570. —Tebrîz muhâfazasında Hasan Paşa mukarrer buyurulup, beğlerbeğiler tebdîl olunduğıdur 570. —Lala Mehmed Paşa oğlı Kapucı-başı âlî cem'iyyet itdüğidür 571. —Vezîr-i sâlis Mehmed Paşa hazretleri leşker-i cedîd ve hazîne ile serhadd-i mansûreye çıkup gitdüğidür 571. —Mısr Beğlerbeğisi Kurd Paşa ref' olunup, sâbıkâ Baş-defterdâr olan Seyyid Mehmed Paşa Mısr Beğlerbeğisi olduğıdur 572. —Budun'dan ulaklar gelüp haberler getürdüğidür 572. —Vilâyet-i Vidin muhâfazasına me'mûr Sa-

tırcı Mehmed Paşa'dan gelen ulak heberidür 573. —Sinan Paşa oğlı Mehmed Paşa Budun'ı bırağup gitdi didikleridür 573. —Mısır Beğlerbeğisi dîvân-ı adâlet-unvâna geldüğidür 574. —Anatolı Kadıaskerliği ve Tahtgâh-ı saltanat kadılıkları fermân olunduğıdur 574. —Molla Ahmed Efendi'ye terakkî olup Dârülhadîs tevcîh buyurulduğıdur 574. —Mahrûsa-i İstanbul'da olan ehl-i dükkan kassâb ziyânın çekmek bid'atına tâkatımuz yokdur diyüp şikâyet eyledükleridür 575. —Şahinci-başı buyurulup Derviş Ağa Doğancı ağası olduğıdur 575. Mahrûsa-i Mısır ve mahmiye-i İstanbul kadıları pâye-i serîr-i saltanata geldükleridür 576. —Mısr Beğlerbeğisi olan Seyyid Mehmed Paşa hazretlerine kânûn-ı kadîm üzre sancak-ı hümâyûn çıkduğıdur 576. —Budun'da muhâfazada olan Anatolı Beğlerbeğisi Mehmed Paşa hazretleri serhadd-i mansûre ve düşmen ahvâlin bildürdüğidür 577. —Vezîria'zam hazretleri dîvândan za'f ve ıztırâb gitdükleridür 577. —Vilâyet-i Bağdad'da Vezîr Hızır Paşa hazretlerinden şikâyet idenlerin ahvâli görilsün buyurulduğıdur 578. —Nihâvend kal'asında olan defterdârun kapuya gelen mektûbı haberidür 578. —Vezîr Hızır Paşa hazretleri âdemlerinün hakkından geldüğidür 578. —Sinan Paşa hazretleri Dîvân-ı âlîye gelmeğe iktidârı olmaduğıdur 579. —Mütevellî Mehmed Emin Efendi Şam Defterdârı olduğıdur 579. —Rûmili Beğlerbeğisi Vezîr Hasan Paşa hazretlerinün vüzerâ-i izâm hazretleri huzûrlarına bildürdüği serhadd-i düşmen ahvâlidür 579. —Bu dahi Ca'fer Paşa hazretlerinün vüzerâ-i izâm huzûrlarına serhadd-i mansûre ve düşmen-i dîn ahvâlin bildürdüğidür 580. —Vilâyet-i Karaman'da bir mechûlü'l-hâl nâ-merd Celâlî olmak sevdâsıyla eşkıyâ cem' eyledüğidür 581. —Sadrıa'zam Sinan Paşa hazretleri dünyâ-yı bî-bakādan raht ve bahtı götürüp âhirete göçdüğidür 581. —Mühr-i izzet sâhibü'l-izz ve's-sa'âdet İbrahim Paşa hazretlerine gönderildüğidür 583. İbtidâ Sadrıa'zam İbrahim Paşa -edâme'llâhu ta'âla iclâlehû- hazretleri pâye-i serîr-i saltanata Sinan Paşa ahvâlin arz eyledüğidür 584. —Merhûm Sinan Paşa'nun Hızâne-i Enderûna zabt olunan metrûkât ve muhallefâtıdur 584. —Vezîr ve Kapudan Halil Paşa hazretlerinün baştardası deryâya indüğidür 585. —Vilâyet-i Eflâk'de isyân iden Mihal La'înün Âsitâne-i sa'âdete tazarru'nâmesi geldüğidür 586. —Vilâyet-i Fes hâkimi Mevlây Ahmed ilçisi nâme ile tehniyet-i saltanat içün tuhaf u hedâyâ getürdüğidür 586. —Kadılıklar tebdîl buyurulup medreselerde silsile olduğıdur 586. —Baş-defterdârlık tevcîh buyurulup Nişancı ile takdîm ü te'hîr bahsi olduğıdur 587.

—Erzurum Beğlerbeğisi Mustafa Paşa hazretlerine vezîr elkābiyle hükm-i şerîf yazılmak fermân olundı. 587. —Sol Ulûfeciler Ağası yoldaşlariyle vilâyet-i Budun'a hazîne iletdüğidür 588. —Merhûm Serdâr Mehmed Paşa oğlı Âsitâne-i sa'âdete gelüp culûs pişkesin çekdüğidür 588. —Kıbrıs irsâliyesi geldüği ve Baş-defterdâr Hazîne-i Âmire'ye mağşûş altun ve akça almayup yakduğıdur 588. —Sefer-i zafer-rehber içün yeni sancaklar kesilüp meşâyîh-i izâm gelüp du'âlar ü senâlar olduğıdur 589. —Mısr Beğlerbeğisi Seyyid Mehmed Paşa izz-i huzûr-ı Pâdişâhîye istenüp hil'at-ı fâhire ile teşrîf buyurulduğıdur 589. —Erzurum Defterdârlığı virildüğidür 589. —Nişancı Hamza Paşa ile Defterdâr Hacı İbrahim Paşa mâbeynleri içün tezkire-i hümâyûn tehdîd üzre çıkduğıdur 589. —Serhadd-i mansûrede olan vezîrlerün südde-i sa'âdetmadâra bildürdükleri ahvâldür 590. —Sâbıkā Defterdâr olan Hasan Efendi diyâr-ı Mısriyye'de ümerâ-i muhâfazadan olmak fermân olunduğıdur 590. —Sa'âdetlü Pâdişâh-ı zıllu'llâh Hazîne-i Enderûn' dan emvâl-i vâfire çıkarup taşra virdüğidür 590. —Sipâhiler Mukābelecisi sa'y u hıdmeti mukābelesinde hil'at-ı fâhire ile teşrîf buyurulduğıdur 591. —Yeniçeriler Kâtibi dahi sa'y eyledükleri ecilden hil'at geydükleridür 591. —Sa'âdetlü Pâdişâh Cem-câh ve sitâre-sipâh hazretleri Kapudan Paşa'nun yeni yapulan baştardasına binüp çekdürdüğidür 591. —Mısr Beğlerbeğisi deryâdan gitdüğidür 592. —Ramazân-ı şerîfe hazırlanmak içün ehl-i Dîvân mu'âf olduklarıdur 592. —Vilâyet-i Kırım Hanı Gâzî Giray cânibine sefere gitdüklerinde saltanat tarafından gönderilen in'âmdur 593. —Merhûm Duhânî-zâde intikālidür 593. —Evkaf muhâsebecisi Rûmili timarları defterdârı olduğu ve muhâsebecilik hidmeti bu fakîre virildüğidür 594. —Sefer-i zafer esbâb u âlâtı ve davarı gereği gibi tedârük olunup alınduğı ve Yeniçeri tâ'ifesinün beyhûde tekavvülâtıdur 594. —Sultân Süleyman hatîbî ve Ayasofya imâmı Amasyalı Mehmed Çelebi intikālidür 595. —Reîsülküttâb Mûsâ Çelebi hil'at-ı fâhire ile teşrîf buyurulduğıdur 595. —Erkân-ı Devlet cümleten ulemâ-i izâm ve meşâyih-i kirâm ile istiskā namazına dergâh-ı izzete çıkduklarıdur 596. —Kānûn-ı kadîm âdet-i ma'rûfe-i müstakîm üzre vüzerâ-i izâm hazretlerinün Yeniçeri'ye sımât-ı ni'meti çekildüğidür 596. —Yeniçeri yazıcısı tebdîl buyurulduğıdur 596. —Erbâb-ı ma'sıyet u hevâya siyâset olduğıdur 597. —Serhadd-i mansûreden feth u nusret haberleri geldüğidür 597. —Sefer-i zafer içün esbâb-ı mühimmât cidd ü cehd ile tedârük olunduğıdur 597. —Belgrad'da

Serdâr Ca'fer Paşa ile Sinan Paşa oğlı Mehmed Paşa beynleri mükedder olduğıdur 598. —Rûmili Kadıaskeri ve Mısr kadılığı virildüğidür 598. —Mar'aş Beğlerbeğiliği virildüğidür 598. —Müteka'id, emekdâr-ı Pâdişâh-ı âlem-penâh Ali Çavuş Lala Mehmed Paşa hatunun nikâh itdüğidür 599. —Sâbıkā Çavuş-başı olan Mustafa Beğ tekrâr beğlerbeğilik hükmiyle Niğbolı sancağına gidüp ve oğlı Vize beği olduğıdur 599. —Mısr'dan ref' buyurulan Kurd Paşa'nun irsâliyesi geldüğidür 599. —Şehzâde Müderrisi Kınalu-zâde Fehmi Çelebi terk-i dünyâ-yı fânî itdüğidür 600. —Câmi'i şerîf-i Sultân Mehmed Han'da du'â vü senâya cem'iyyet-i azîm olduğıdur 600. —Mübârek îd-i sa'îd olduğıdur 600. —Bayram gicesi Galata hâricinde nâgehânî ihrâk vâki' olduğıdur 601. —Serhadd-i mansûre muhâfazasında olan vüzerâ-i izâm Mihaliçli Ahmed Paşa'yı ahbâr ile Âsitâne-i sa'âdete gönderdükleridür 601. —Vezîr-i sâhib-haşmet ü şevket Hasan Paşa hazretleri İstanbul muhâfazasına kalmak mukarrer olduğıdur 602. —Mukaddemâ serhadde basılup haberi gelen küffârun kelleleri ve derileri geldüğidür 603. —Taşrada hazînedârların hıyâneti zâhir olup siyâset olunduğıdur 603. —Gönden kazâ-i İlâhî ile ihrâk vâki' olduğıdur 604. —Kurd Paşa'ya Basra Beğlerbeğiliği fermân olunduğıdur 604. —Cezâyir-i Garb Beğlerbeğiliği virildüğidür 604. —Mevâlî-i izâmdan Küçük Mustafa Efendi intikāl eyledüğidür 605. —Şâm Kadılığı virildüğidür 605. —Vezîr Kapudan Halil Paşa hazretleri Donanma-yı Hümâyûn ile çıkup sefer-i zafer-rehbere ol gün otak çıkduğıdur 605. —Delü Hızır Paşa ve Kefe Beğlerbeğisi ve Şâm Kadısı pâye-i serîre yüz sürdükleridür 606. —Defterdârlıklar ve rûz-nâmecilik virilüp ve sefer-i muzaffer-fer içün Dîvân devşürülüp hazîne bağlandığıdur 607. —Sa'âdetlü Pâdişâh-ı gerdûn-bestat hazretleri türbeler ziyâretine varup tasaddukat eyledüği ve Yemişçi Hassan Ağa vezâret ile vilâyet-i Şirvân'a gitdüğidür 607. —Vezîr ve Kapudan Halil Paşa hazretleri Donanma-yı Hümâyûn ile Beşiktaş iskelesinden göçdüğidür 608. —Kapucı-başı merhûm Mehmed Paşa oğlı Sultân-zâde İbrahim Ağa ref' buyurulduğıdur 608. —Râyet-i alem-i âlem-ârâ hazret-i mefhar-i mevcûdât Şâm-ı şerîfden sefer-i zafer-rehbere gelüp yetişdüğidür 608. —Hazret-i Halîfetu'llâhi fi'l-âlem, seyyidi selâtîni'l-Arab ve'l-Acem teftîf-i mekâlik-i Üngürus niyyetine sefer-i zafer-rehbere çıkduklarıdur 609. —Sa'âdetlü Pâdişâh hazretlerinün rikâb-ı hümâyûnlarına yanaşanlardur 612. —Otak-ı hümâyûna nuzûlden sonra vaki' olan hâlâtdur 613. —Kazâ ile Barut-hâne helâk olduğıdur 614. —Zeynî Efendi'ye Kadı-

asker tekā'udi fermân olunduğıdur 615. —Tahtgâh-ı saltanatda, sa'âdetlü Pâdişâh gitmeğle kaht u kıllet olduğıdur 615. —Kadılıklar virildüğidür 616. —Bölük-ağalığı virildüğidür 616. —Vezîr-i saltanat-ârâ hıfz u hırâsset-i mülkde cidd ü cehd eyledüğidür 616. —İstanbul muhâfazasında olan Vezîr-i hûşmend hazretlerinün ibtidâ dergâh-ı mu'allâda Dîvân eyledüğidür 617. —Vezîr-i bâ-vakar Hasan Paşa hazretlerine vekâlet-i mutlaka üzre saltanat tarafından virilen menşûr-ı hümâyûn okunduğıdur 618. —Sâbıkā Sadrıa'zam Siyâvuş Paşa hazretleri tekā'udine terakkî ve istedikce gelüp sarâyında olmağa izn-i hümâyûn buyurulduğıdur 618. —Deryâda gezen levend kaleyteleri fırsat ile kâfir barçasın alup ganîmet eyledükleridür 619. —Donanma-yı Hümâyûn bakıyyesi ile Emin ve Ca'fer Paşa çıkup gitdüğidür 619.—Kaleyteler ile gemiler âlât ve esbâb-ı sefer tahmîl olunup, Karadeniz'den Tuna'ya gitdükleridür 620. —Ordu-yı Hümâyûndan İstanbul ve Edirne Kadılığı tebdîl fermân olunup, yine arz olunduğıdur 620. —Vâlide-i sa'âdet-penâh hazretleri sadakāt eyledükleri ve bir azîz üstüne türbe yapdurduklarıdur 621. —Vilâyet-i Şirvân muhâfazasına vezâret ile giden Yemişci Hasan şevket ü haşmet itdüğidür 621. —Bostancı-başı Ferhad Ağa deryâ muhâfazasında ihtimâm üzre zabt idüp siyâset itdüğidür 622. —Ordu-yı hümâyûndan Şahnâmeci Lokmân geldüğidür 622. —Müderris Seyyid Kadri Çelebi intikālidür 622. —Mübârek îd-i şerîf olup ve Kapucılar Kadı efendiler yerlü yerinde mukîm olalar haberin getürdüğidür 623. Defterdâr Burhan Efendi sa'y u kifâyeler ızhâr eyledüğidür 623. —Mahmiye-i İstanbul'da melâ'în muhtekirler hîlesiyle kaht u kıllet göründüğidür 624. Ordu-yı hümâyûndan kapucılar asker-i mansûre ahvâlin bildürdükleridür 625. Vezîr-i müşîr-i lâ-nazîr hazretleri ulemâ ve meşâyih ve sâdât ve âmme-i halkı cem' eyleyüp, ale'd-devâm du'âlar itdürdükleridür 626. —Diyâr-ı Mısrıyye'den kadırgalar gelüp, mîrî şeker ve barut getürdükleridür 627. —Ve Karadeniz'den nehr-i Tuna'ya gidecek kaleytelerün küffâr-ı hâksâra itdükleri gazânun haberidür 627. —Asker-i İslâm cânibinden olan ahvâl ve etvâr haberleri geldüğidür 628. —Hoca Efendi-zâde müderris Mes'ûd Çelebi intikālidür 629. —Merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Süleyman Han tevliyeti virildüğidür 629. —Sefer-i zafer-rehberden gelen haberdür 630. —Burhan Efendi oğlı sefer-i zaferden haber ile geldüğidür 630. —Mevâcib-i lezez vâcib-i erba'a ve elf virildüğidür 631. —Defterdâr Burhan Efendi ref' olup yerine Murad Efendi olduğıdur 631. —Burhan Efendi-zâde Çelebi ahvâlidür 631.

—Merhûm Niğbolı'da intikāl iden Mustafa Beğ ahvâlidür 632. —Merhûm Vardarî Mûsâ Çelebi intikālidür 633. —Rûm Beğ oğlı Behram Paşa tahsîl-i emvâl ve irsâliyeler ile geldüğidür 634. —Tezkirecizâde Mahmud Paşa seferden gelüp hırmân üzre kalduğıdur 634. —Şâh Abbas'dan ağır ilçi geliyor didükleri haberidür 634. —Sefer-i zafer-rehberden kapucılar ile Dilsiz Ağa feth-i kal'a-i Eğri haber-i meserret-eseriyle geldüğidür 635. —Sefer-i hümâyûnda erkân-ı sa'âdetde olan hebeddülât-ı merâtib ve menâsıbdur 636. —Ve Eğri kal'ası seferinde Tatar Hanı Gāzî Giray Han bile bulunmaduğıdur 637. —Vezîr ve Kapudan Halil Paşa hazretleri Donanma-yı Hümâyûn ile limana dâhil oldukları dur 637. Feth ve zafer haberleri geldükde fukarâ ve zu'afâya Vâlide-i sa'âdet-penâh hazretlerinün tasaddukat ile bezl-i mal eyledükleridür 637. —Mevâlî-yi izâmdan Mevlânâ Bıyıklı Süleyman Efendi'ye tekâ'üd vazîfesi virildüğidür 638. —Vâlî-yi vilâyet-i Şark Şâh Abbas ilçisi Erdebil Hani Zülfikar Han geldüğidür 638. —Sefer-i muzaffer-ferün ikinci haber-i meserret-eseri geldüği mahaldür ki şerh u beyân olunur 640. —Kapucı-başı Ali Ağa ile gelen hükm-i sûretidür. Bâ-tahrîr-i Lâm Efendi, Mîr-tevkī'î inşâsı ve Kâtib Gā'ibî hattı ile gelüp vâsıl oldı, azîm sürûr u behcetler hâsıl olup intişâr buldı 643. —Gazâ-i dîn-i mübînde rû-gerdân olup, Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerin a'dâ yüzinde tenhâ koyup firâr idenler hakkında vâki' olan hükümdür 648. —Vâlide-i sa'âdet-penâh hazretlerinün mektûb-ı şefâ'atıyle sadr-ı vezâret mühri yine İbrahim Paşa hazretlerine fermân olunduğıdur 649. —Mühr-i izzet Cığala-zâde Sinan Paşa hazretlerinden alınmak fermân olundukda Kara Hisâr-ı Sâhib sancağında otursun fermân olunduğıdur 650. —Sa'âdetlü Pâdişâh hazretleri Edirne'ye ve Yeniçeri Ağası Hasan Ağa İstanbul'a geldüği ve sa'âdetlü Pâdişâh istikbâle tenbîh buyurulduğıdur 650. —Hazret-i Halîfe-i zemîn ü zemân gazâ-i azîmden geldüklerinde ikbâl ü istikbâl olup, Dâru's-saltanati's-seniyye tahtgâh-ı devlet-i Kostantiniyye'ye dâhil olduklarıdur 651. —Tehniyet ve mübârek-bâdî-i kudûm-ı sa'âdetrusûm içün şu'ârâ-i devrânun nazm-ı dürer-bârlarıdur 654. —Âyîn-i şehr ya'nî donanma olduğıdur 655. —Yeniçeri mukābeleciliği teftîş buyurulduğıdur 655. —Küçük Mîr-âhurluk ve şâhinci-başılık virildüğidür 656. —Sipâhî oğlanları kitâbeti virildüğidür 656. —Silahdâr-başılık virildüğidür 656. —Vâlî-i vilâyet-i Şark Şâh Abbas Mirza ilçisi Dîvân'a geldüğidür 656. —Françe Pâdişâhı ilçisi geldüğidür. Diyâr-ı Garb'da ehl-i İslâmdan Müdeccel tâ'ifesi İspanya'dan ha-

lâs içün donanma teklîf itdüğidür 657. —Anatolı kadıaskerliği ve Mekke-i mükerreme kadılığı virildüğidür 659. —Merhûm Kadıasker Ali Çelebi intikālidür 659. —Mevlânâ Es'ad Efendi'ye tekā'üd vazîfesi ziyâde ile buyurulduğıdur 660. —Kisve-i hücre-i hazret-i Nebeviyye -sallla'llahu aleyhi ve sellem- tecdîd olunup, kadîmî kānûn üzre geldüğidür 660. —Tekā'üd buyurulduğıdur 661. Venediklü melâ'înün bolyozı tebdîl olunup, tehniyet-i gazâ içün ilçi geldüğidür 661. —Tahsîl-i emvâle gidüp bî-haber gelen çavuşa siyâset olunduğıdur 661. —Sa'âdetlü Pâdişâh-ı cihân-penâh hazretlerinün vüzerâ-i âlî-câh ve zevi'l-iktidârları zikridür 662. —Sefer-i zafer-eserde Kırım Hanlığı Feth Giray Sultân fermân-ı âlî-şan ile tevcîh buyurulup ve Gāzî ref' buyuruldukda, vilâyet-i Eflâk'de dernekde memleket-i İslâmiyye muhâfazasında bulunmağla güft ü gû olduğıdur 663. —Tetimme-i kıssa-i mefhûm-ı mektûb-ı Gāzî Giray Han be-vüzerâ-i izâm 664. —Silsile-i ulemâ-i medâris-i âlî 665. —Riyâset-i etıbbâ-i Dersa'âdet tevcîh buyurulduğıdur 665. —Rûz-nâme-i sânî hidmeti tevcîh buyurulduğıdur 665. —Donanma-yı Hümâyûn ile gelen Yeniçeriler in'âm taleb eyledükleridür 666. —Rûz-nâmeci Mehmed Çelebi bî-takrîb ref' olunup yerine İbrahim Çelebi rûz-nâmeci olduğıdur 666. —Yeniçeriler Mukābelecisi İshak Efendi teftîş olunup ikinci rûz-nâmecilik fermân olunduğıdur 667. —Gence Beğlerbeğisi el öpdüğidür 667. —Baltacı Mehmed Paşa oğlı Mahmud beğlerbeği olduğıdur 668. —Sefer-i hümâyûnda nâm-dârlık iden Murad Paşa gelüp icâzet elin öpdüğidür. 668. —Van Beğlerbeğiliği inâyet buyurulan Mustafa Paşa el öpdüğidür 669. —Kapucı-başı Abdurrahman Ağa Sultân hazretleriyle hacc-ı şerîfe icâzet elin öpdüğidür 669. —Râzıye Hatun oğlı Mustafa Paşa hazretleri vezâret ile Şâm-ı şerîfe fermân olunduğıdur 669. —Serhadd-i mansûre muhâfazasında olan Mehmed Paşa oğlı Hasan Paşa hazretlerinden ve gayrilerden arzlar gelüp düşmen-i dîn ahbârın bildirdükleridür 669. —Sa'âdetlü Pâdişâh-ı dîn-penâh hazretleri cum'a namazında a'yân-ı sa'âdete sefere azîmet ve teveccühüm mukarrerdür diyü tenbîh buyurduklarıdur 670. —Zelzele-i azîm olduğıdur 670. —Mahmiye-i Edirne kadılığı virildüğidür 671. —Molla Kasım mezheb-i manâsıba gelüp, âhirikâr mukābelecilikde gâr-ı gurûrdan çıkup dâr-ı karâra gitdüğidür 671. —Hazîne-i Âmine kâtibleri içinde silsile olduğıdur 671. —Kapucılar kethüdâlığı hidmeti Kapucı-başı Ali Ağa'ya ilhâk buyurulup, makām-ı hidmetde mukîm olduğıdur 672. —Vezîr-i dilîr Ca'fer Paşa hazretleri eyâlet ile vilâyet-i Tebrîz muhâfazasına git-

dükleridür 672. —Serhadd-i mansûre ahvâli arz u i'lâm olunduğı-
dur 672. —Südde-i sa'âdet-medârda turan ilçinün saltanat hayr-
hâhlığı üzre a'da-i dîn haberlerin bildürdüğidür 673. —Serdâr-ı bâ-
vakar Saturcı Mehmed Paşa hazretleri firârîler hakkında hüsn-i
tedbîr eyledükleridür 673. —Kapu-halkınun serdâr vezîria'zam ol-
mak gerek ki işimüz rast gele didükleridür 674. —Tursun-zâde Efen-
di Üsküdar kadısı olduğıdur 674. —Şâh Abbas ilçisi Erdebil hâkimi
Zülfikar Han Dîvân-ı âlîye gelüp ziyâfet olunduğıdur 675. —Sadrıa'-
zam hazretleri ilçi-i müşârun-ileyhi ziyâfet buyurduklarıdur 675.
—Kazâ-i İlâhî ile Selânik'de kal'a-i Vardar'da barut hazînesine yıl-
dırım harâb olduğıdur 676. —Sadrıa'zam hazretleri tekrâr ilçiyi oda
ziyâfetine da'vet buyurduklarıdur. 676. —Kırım vilâyeti hanlığı tev-
cîh buyurulan Feth Giray Han haberi geldüğidür 677. —Mübârek ey-
yâm-ı şerîfede erbâb-ı şakānun Çizmeci Tekyesi'nde itdükleri fe-
sâddur 677. —Hâslar kadılığı virildüğidür 679. —Vâ'iz Emir Efen-
di'ye nâgehânî vaki' olan ahvâl-i pür-melâldür 679. —Serhadd-ı man-
sûre-i Budun'dan ulaklar ile mekâtib ve ahbâr geldüğidür 680. —Sad-
rıa'zam hazretleri ve serdâr-ı asker-i mansûre izz-i huzûr-ı Şehen-
şâhî'ye kasr-ı âlîye istendüğidür 680. —Yeniçeriler kethüdâsı se-
fer-i zafer-rehbere me'mûr olup hil'at geyüp, el öpdükleridür 680.
—Sâbıkā Rûmili Beğlerbeğisi Hasan Paşa el öpdüğidür 681. —Han-
dan Ağa Kırım Tatarı hanları mâ-beynlerine gidüp-gelüp haber ge-
türdüğidür 681. —Şehzâde Sultân Selim nâm civân-baht intikālidür
682. —Mekke-i mükerreme hâkimi Seyyidü's-sâdât ve menba'u's-
sa'âdât hazretleri kisve-i Ka'be-i mu'azzama-i atîkı culûs-ı hümâ-
yûn tehniyeti içün mahmil ile gönderdüğidür 682. —Tetimme-i
Kıssa 683. —Bayram güni büyük-mîr-âhûr ağa vefât idüp, dîvân-ı
Hakk'a gidüp ve cümle mal u menâli harem-i hümâyûna zabt
olunduğıdur 685. —Büyük-mîr-âhûrluk fermân olunduğıdur 686.
—Erdel-bam la'înden âdem ile tazarru'-namesi ve Macar Ali Çağ-
vuş geldüğidür 686. —Vilâyet-i Budun muhâfazasında me'mûr olan
Vezîr Hâfız Ahmad Paşa hazretlerinden gelen re'âyâ haberidür 687.
—Defterdârlık fermân olunduğıdur 687. —Vezîr-i müşîr-i bâ-ted-
bir Saturcı Mehmed Paşa —edâme'llâhu ta'âla iclâlehû-hazretleri
serdârlık ile sefer-i zafer rehbere çıkduğıdur 689. —Serhadd-i man-
sûreden çorbacı gelüp haberler getürdüğidür 690. —Vezîr-i müşîr-i
rûşen-zamîr-i lâ-nazîr Mehmed Paşa —edâme'llahu iclâlehû-hazret-
leri sultân-zâdelerini sünnet eyledüklerinde ulemâ ziyâfetidür 690.
—Sultân-zâdeler kānûn üzre müzeyyen pâye-i serîr-i saltanate yüz

sürmeğe gitdükleridür 691. —Sûr-ı pür-surûrda erkân-ı sa'âdet zi-
yâfet olunduklarıdur. Kānûn üzre âlî cem'iyyet olduğıdur 691.
—Sadrıa'zam İbrahim Paşa hazretleri Serdâr-ı âlî-kadr otağına var-
duklarıdur 692. —Cebeci-başı ve Topçı-başı ve mukābeleci defterden
vâfir esâmi' ihrâc idüp, sa'y gösterdükleridür 693. —Matbah-ı Âmire
emîni tebdîl buyurulup, Abdullah Çavuş Kapucılar kethüdâsı olmak
fermân olunduğıdur 694. —Mahrûsa-i Galata Kadılığı virildüğidür
694. —Kapu Ağası hazretleri Medresesinden Abdülganî-zâde Sahn-ı
Semâniye'ye varduğıdur 694. Şehr-emâneti virildüğidür 694. —Arna-
vud Memi Paşa deryâda serdâr olup donanma gitdüğidür 695. —Râ-
zıye Hatun intikāl eyledüğidür 695. —Serdâr-ı zafer-şi'âr Mehmed
Paşa hazretleri çıkup gitdükden sonra asker halkına muhkem ya-
saklar ve leşker-i Tatar cânibine istimâletler ile virgüler gitdüğidür
695. —Şeyhülislâm ve Müftilenâm hazretleri oğlı Yahya Çelebi'yi
everüp âlî ziyâfet olduğıdur 696. —Sa'âdetlü Padişâh-ı cihân-penâh
hazretleri Dâvud Paşa Çiftliği sarâyına ziyâfet buyurduklarıdur
696. —Rûz-nâmeci İbrahim Çelebi sefere sürülüp, yine şefâ'atle
mu'âf buyurulduğıdur 697. —Kadıasker-i Rûmili Damad Efendi
ref' buyurulup silsile olduğıdur 698. —Serhadd-i mansûre beğler-
beğileri tebdîl olunup, iki vezîr-ı dil pezîr serhadden ref' olunsunlar
diyü arz olunduğıdur 698. —Serhadd-i mansûreden haberler gelüp
Vezîr Hâfız Ahmed Paşa hazretleri zahâ'ir ile Budun'a varduğıdur
700. —Diyâr-ı Mısrıyye kadısı ve defterdârı tebdîl buyurulduğıdur
701. —Ve bu esnâda vukû bulan hâlâtdur 701. —Merhûm dilîr ü di-
lâver Delü Hızır Paşa intikālidür 702. —Vilâyet-i Tebrîz muhâfaza-
sına Ca'fer Paşa hazretlerinün tekrâr gitdüğidür 703. —Mehdî nâ-
mına dîvâne-veş bir pîr peydâ olup siyâset olunduğıdur 703. —Trab-
lusşâm Defterdârı Bâlî Çelebi merhûmun erzâkı mîrîye zabt olun-
duğıdur 704. —Serdâr-ı asâkir-i mansûre Mehmed Paşa hazretleri
serhadde müte'allık umûr ve vâki' olan havâdisi i'lâm itdüğidür 704.
—Riyâset-i Dîvân tebdîl buyurulduğıdur 705. —Leh kıralı ilçisi gel-
düği ve ba'zı havâdis-i dîvâniyedür 706. —Merhûm Mehmed Paşa
oğlı Vezîr Hasan Paşa serhadd-i mansûreden kaldırup Âsitâne-i
sa'âdete geldüğidür 707. —Ve Yeniçeri tâ'ifesi mâ-beynlerinde güft
u gû olup, sefere nidâ olunduğıdur 707. —Anatolı Defterdârlığı bu-
yurulduğıdur 708. —Sa'âdetlü Pâdişâh Sarây-ı Atîk'den cum'a na-
mazına çıkdukları ve Sadrıa'zam hasta olduğıdur 708. —Safer ayı
âhir olup, sa'âdetlü Pâdişâh hazretleri Sarây-ı Âmire'ye geldükleri-

dür 708. —Tersâne-emîni ve şehr-emîni tecdîd buyurulup, muhâsebeleri görülmek buyurulduğıdur 709. —Haleb Defterdârı Atalık Mehmed Efendi'ye Trablusşâm ilhâk buyurulduğıdur 709. —Merhûm Mehmed Paşa-zâde Hasan Paşa hazretleri mesned-i vezârete oturup, pîşkeş çekdiğidür 709. —Anatolı muhâsebeciliği keşâkeşe düşdüğidür 710. —Bağdad beğlerbeğiliği ve Erzurum Beğlerbeğiliği virildüğidür 710. —Kadırgalar Han geçürmek hidmetinden gelüp, mevsim değildür, ton olursa geçelüm didükleri haber ile geldükleridür 710. —Sâbıkā vezîria'zam olan İbn-i Cığal Sinan Paşa hazretleri Bursa'dan vezâret ile Şâm'a gitdükleridür 711. —Sadrıa'zam İbrahim Paşa hazretlerinden mühr-i izzet alınup, hâdim-i saltanat üzre Hasan Paşa hazretlerine virildüğidür 712. —Dîvân-ı mu'allâda küttâb yerlü yerinde mukarrer olduklarıdur 713. —Serhadd-i mensûreden mektûb gelüp, haber şâyi' olduğıdur 713. Tetimme-i ahbâr-ı serhaddür 713. —Ekâbir şefâ'atiyle seferden kalanlara muhkem tenbîhât olunup, bî-vakt sefere çıkmak fermân olunduğıdur 714. —Burhan Efendi beğlerbeğilik tarîkıyle mahall-i mansûb Belgrad'a sefer zahâ'irin tedârüke fermân olunduğıdur 714. —Sefer-i zafer-eserden haber geldüğidür 715. —Bir Yahûdî siyâset olunduğıdur 715. —Elvend-zâde Ali Paşa'yı Canpolad-zâde Hüseyin Paşa iltizâm ile teftîş itmek istedüğidür 715. —Devâtdârlık virildüğidür 716. Baş-defterdârlık yine tekrâr tebdîl buyurulduğıdur 716. —Ahvâl ve ef'âl ü akvâl-i ruzgâr-ı nâ-hemvârdan hikâyet ü şikâyetdür 716. —Kal'a-i Eğri muhâfazasında olan Yeniçeri tâ'ifesinün turnacı-başıya eyledükleri fesâdun mücâzâtıdur 717. —Serdâr-ı âlî hazretlerinden haber ü metâkib geldüğidür 718. —Defterdâr Mahmud Efendi Anatolı beğlerbeğiliği uslûbiyle defterdârlık umûrın görmek buyurulduğıdur 718. —Elvend oğlı Ali Paşa hazretleri Bağdad'a eyâlet ve vezâret ile fermân olunup mesned-i vezârete oturduğıdur 718. —Sâbıkā Yeniçeriler kâtibi Mehmed Beğ'ün evi mühürlenüp kendüsi hacc-ı şerîfden geldükde yine teslîm olunduğıdur 719. Ali Efendi ile Okcı-zâde sefere gitmek buyurulduğıdur 719. —Şâm-ı şerîf ve Haleb kadılıkları tevcîh buyurulduğıdur 720. —Râzıye Hatun-zâde Mustafa Paşa Şâm'dan Haleb'e ve Haleb-den Kurd Paşa Mar'aş'a gitdükleridür 720. —Hüdâ-virdi Paşa yine Bosna beğlerbeğisi olduğıdur 720. —Kınalu-zâde Mevlânâ Hasan Efendi yine diyâr-ı Mısrıye kadısı olduğıdur 720. —Seferlülerin gelüp döküldükleridür 720. —Der-i devletde kalup sefere gitmeyenlerün ulûfeleri ahvâlidür 721. —Merhûm Elvend-oğlı Ali Paşa vezîr olup, Bağdad'a gitmek müyesser olmayup intikâl eyledüğidür 721. —Kazâu'llah ile Sultân Mehmed Han mütevellîsinün evleri yanduğıdur 722. —Kapucı-başı Mustafa Ağa intikâlidür 722. Merhûm Mehmed Paşa oğlı Vezîr Hasan Paşa hazretlerine Bağdad'a gitmek fermân olunduğıdur 722. —Vâlide-i Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinün hayrât u hasenâtları içün câmi'-i şerîf ve binâ mahalli tedârük olunduğıdur 723. —Diyârbekir Defterdârı Mahmud Beğ'ün erzâk u esbâbı mîrîye zabt olunup, füruht buyurulduğıdur 723. —Vâlide-i Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinün Medresesi tevcîh buyurulup, müderrisînde silsile olduğıdur 724. Rûmili Kadıaskeri Kuş Yahya Efendi Âsitâne-i sa'âdet-âşıyândan uçtuğıdur 724. —Matbah-ı âmire emîni tebdîl buyurulduğıdur 725. —Özbek Tatarı hanı ilçi gelmek mukerrer olmışken mâni' vakî' olup, konağından göçmedüğidür 725. —Abdullah Han Tatar-ı Özbek ilçisi Dîvân-ı âlîye gelüp ziyâfet olunduğıdur 726. —Merhûm Mehmed Paşa oğlı Vezîr Hasan Paşa hazretleri vilâyet-i Bağdad muhâfazasına el öpdüğidür 727. —Seferlü Bölük-halkına mukâbele ile ulûfe çıkduğıdur 727. —Lâle-izâr Efendi oğlı Ahmed Efendi Anatolı defterdârı olduğıdur 728. —Dîvân-ı ma'delet-mekânda Rûmili ve Anatolı muhâsebecilikleri virildüğidür 728. —Tetimme-i kıssa 728. —Özbek Tatarı ilçisi Dîvân-ı âlîye gelüp, hil'at-ı fâhire geyüp, icâzet elin öpüp gitdüğidür. 729. —Basra Beğlerbeğiliği virilüp ve defterdârlıklar virilüp el öpdükleridür 729. —Kadılık ve silsile ile medâris tevcîh buyurulup, pâye-i serîr-i âlem-masîre geldükleridür 729. —Mekke-i Mükerreme kadılığı virildüğidür 730. —Yeniçeriler kâtibi Mehmed Efendi tekye-i Mevlevî-hâne âbâdân eyledükleridür. Tekabbele'llâh ta'âla 730. —Merhûm Şeyhülislâm ve Müftilenâm Bostân-zâde Efendi intikâlidür 730. —Sadrıa'zam Hasan Paşa -edâme'llâhu ta'âla iclâlehû- hazretleri ilçiyi ziyâfet eyledüğidür 731. —Rûmili Beğlerbeğisi Veli Paşa hazretlerine vezâret elkābiyle hükm-i şerîf yazılmak fermân olunduğıdur 732. —Şekbek eyyamlarına ehl-i Dîvân âzâd olduklarıdur 732. —Vidin muhâfazasında olan Hâfız Ahmed Paşa'dan başlar ile yarar diller geldüğidür 733. —Kazâ'ullâh ile nâgehânî Sadrıa'zam Hasan Paşa hazretlerinden mühr-i izzet alınup, Vezîr Mehmed Paşa hazretlerine fermân olunduğıdur 733. 733. —Sadrıa'zam Mehmed Paşa -edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-hazretleri ve Şeyhülislâm Hoca Efendi hazretleri el öpdüğidür 755. —Sefere gideceklerin hazîneleri sanduklar ile Hazîne-i Âmire önü-

ne meydâna çıkduğıdur 735. Hasan Paşa'ya Bostâncı-başı Ferhad Ağa satve-i kâhire-i Şehen'şâhî ile varup, Yedi-kulle'de ömri defterin tamâm eyledüğidür 736. —Serhadd-i mansûreden muvahhiş haberler gelüp ahâlî-yi İslâm hayrete düşdükleridür 737. —Sâ'atcı Hasan Paşa hazretlerinün mesned-i vezârete oturduğıdur 738. —Sâbıkā Vezîria'zam olup eyâlet ile Şâm'a giden Cığala-zâde tekrâr kapudan olduğıdur 738. —Bölük-halkı çıkan ulûfe kem-ayârdur diyü almayup, gulgule ile ağaların ve kâtiblerinün azl olduğıdur 738. —Hasan Paşa zemânında sefere me'mûr olup çıkup gidenlerden bazıları bilâ-emr İstanbul'a geldüği şâyi' olmağın bulunanlar habs olduğıdur 739. —İhrâk vâki' olduğıdur 739. —Selâtîn-i izâm evkāfının nezâreti hatt-ı hümâyûn ile Dârüssa'âde Ağası Osman Ağa'ya fermân olunduğıdur 740. —Müftilenâm Hoca Efendi hazretleri tevâbi'i ve evlâd-ı kirâmaları ile Sadrıa'zam Mehmed Paşa hazretlerinde âlî ziyâfet olunduklarıdur 740. —Hasan Paşa'nun definesi bulunduğıdur 741. —Cümle evkāf-ı selâtîne Dârüssa'âde Ağası Osman Ağa nâzır olup, vüzerâ-i izâm ve defterdâran karışmayalar diyü buyurulduğıdur 741. —Gurre-i ramazân-ı şerîf sâbit olup, rü'yet-i hilâl-i şevvâl müyesser olduğı ve serhaddlerden haberler geldüğidür 742. —Ayasofya-i Kebîr mahallesinde nâgehânî ihrâk vâki' olduğıdur 743. —Tatar hanı Gāzî Giray Han'a kılıç ve kaftan ile giden Kapucı-başı Ali Ağa'dan mektûb ve haberler geldüğidür 743. —Defterdâr-ı sâbık Ali Efendi kışladan emr-i şerîf ile getürdülüp, tashîh-i sikke içün kat' olunan akçalar üstüne nâzır buyurulduğıdur 743. —Etrâf u eknâfda serhaddlerde olan leşker-i bed-ahd hâkimler üstüne hücûm eyledükleri haberleri geldüğidür 744. —Vilâyet-i Şirvân muhâfazasında olan vezîr-i pür-hazm u re'y Yemişci Hasan Paşa hazretleri a'dâ-i dîn başların ve derilerin gönderdüğidür 745. —Vilâyet-i Bosna Beğlerbeğisi Hüdâ-virdi Paşa'nun ahvâl-i pürmelâlidür 746. —Şirvân-ı zemîn hâkimlerinün serkeşlerinden Burhan oğlı ferzend-i dilbendi ile Âsitâne-i sa'âdete gelüp mutî' olduğıdur 746. —Dubrevnik keferesi maktû'ların Dîvân-ı mu'allâya getürüp teslîm itdükleridür 746. —Sa'âdetlü Pâdişâh-ı cihân-penâh hazretleri harem-i hümâyûn ile Dâvud Paşa çiftliği sarayına buyurduklarıdur 747. —Serdâr-ı serhadd-i vilâyet-i Eflâk Vezîr-i bâ-tedbîr Hâfız Ahmed Paşa hazretleri sefer ahvâli beyânında erkân-ı devlete gönderdüği mektûb haberidür 747. —Vâlide Sultân Medresesi virildüğidür 747. —Gāzî Giray Han hazretlerinün Erdel vilâyetine geçüp gidecek yol ta'yîn buyursunlar didüğidür 748. —Dâvud Paşa Çiftliği Sarayı'nda Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerine Sadrıa'zam ve Hoca Efendi varduklarıdur 749. —Beğlerbeğilik tarîkıyle Tuğrâkeş-i Dîvân olan Hamza Paşa gelüp tekrâr nişâncı olduğıdur 749. —Anatolı Defterdârı Şems Efendi yine gelüp defterdâr olduğıdur 749. —Gāzî Giray Han'a Müftilenâm Hoca Efendi hazretleri tarafından izn-i hümâyûn ile yolundan mektûb gitdüğidür 750. —Merhûm Lala Mehmed Paşa oğlı Kapucı-başı Mustafa Ağa vilâyet-i Diyârbekir'den tahsîl eyledüği hazîne ile geldüğidür 750. —Kasaba-ı Osmancık kadısı, kadı-yı sâbıkı garazan katl itdüği kıssadur 750. —Cezîre-i Kıbrıs irsâliyesi gelüp, teslîm-i Hazîne-i Âmire olduğıdur 751. —Karaman'da ehl-i fesâd sûhte tâ'ifesi şenâ'at idüp, beğlerbeği seferde olmağla Vezîr Sa'atcı Hasan Paşa muhâfazaya emr olunduğıdur 751. —Kara-hisâr-ı Sâhib sancağı beği sefere sür'atle gitmeyüp eğlenmek ile salb olunduğıdur 751. —Edirne muhâfazasına Sinan Paşa-zâde Mehmed Paşa gitmek fermân olunduğıdur 752. —Tatar hanı leşker-i bî-şumâr ile sefere geçüp gitdüği haber gelüp söylendüğidür 752. —Vüzerâ-i izâm hazretleri yeni kesilen akçaları görmeğe Darbhâne'ye varduklarıdur 753. —Diyâr-ı Mısrıye kulları fitne vü fesâdı sebebiyle Kıllu Dilsiz ulakla gelüp, Şerîf Mehmed Paşa irsâliyeyi noksân üzre göndermekle satve-i kâhire-i Pâdişâhî'ye uğrayup, yerine Vezîr Hızır Paşa kadırğa ile gitdüğidür 753. Vezîr-ı saltanat-ârâ Kapudan Sinan Paşa hazretleri Südde-i sa'âdete geldükleridür 754. —Mısr u Şâm kadılıkları tebdîl buyurulduğıdur 756. —Kapudan Vezîr Cığala-zâde hazretlerini Dâvud Paşa Çiftliği Sarâyı'na Pâdişâh hazretleri istedükleridür 756. —Sa'âdetlü Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri Dâvud Paşa Çiftliği Sarâyı'ndan İstanbul'a mübârek îd-i adhâya geldükleridür 756. —Mübârek îd-i sa'îdde kasr-ı âlîye çıkduklarıdur 756. —Nâ'ibü'ş-şer' Mevlânâ Sünbül Ali nâgehânî mazhar-ı gazab olup red buyurulduğıdur 757. —Larende'de eşkıyâ sûhte ile erâzil-i nâs sekbân tâ'ifesinün memleket halkı hakkından geldükleridür 757. —Defter-emîni ref' olup, harem-i hümâyûn tarafından yine mukarrer olduğıdur 758. —Donanma-yı Hümâyûn ile Kapudan Cığala-zâde niçe dürlü noksân ile çıkup gitdükleridür 758. —İstanbul vilâyetine hükemâ Arz-ı vebâ'iyye didükleri üzre kadîmî hüneri yine zâhir olup, âmme-i âlem yine du'âya çıkduklarıdur 759. —Vilâyet-i Haleb Beğlerbeğiliği ile nezâret-i emvâl Hacı İbrahim Paşa'ya fermân olunduğıdur 759. —Rûmili kadıaskerliği ve İstanbul kadılığı tecdîd buyurulduğıdur 760. —Sarây-ı Atîk'den selâtîn ile tevâşî

ve cevârî âlem-i âhirete gitdüklerüdür 760. —Kamer-i münevver ukde-i re'sde tamâmen münhasif olup, âyetu'llâh zâhir olduğıdur 760. —Vâlide-i hazret-i Pâdişâh-ı cihân-penâh hazretlerinün câmi'-i şerîfine temel bırağılduğıdur 761. —Merhûm Kara Çelebi-zâde Mevlânâ Hüsam Efendi intikâl idüp, teka'üd vazîfesi Mevlânâ Abdülbâkî Efendi'ye iki yüz akça olduğıdur 761. —Tuna defterdârlığı tevcîh olunduğıdur 762. —Sarây-ı Atîk'den merhûm Sultân Murad Han kızlarınun çoğı intikāl eyledüğidür 762. —Defterdâr-ı emvâl Mahmud Efendi yerine Tezkireci-zâde Mahmud Paşa hazretleri defterdâr olduğıdur 762. —Anatolı Kadıaskeri Ahî-zâde Efendi ref' buyurulup, yerine Damad Efendi geldüğidür 762. —Defterdârlıkdan ref' olunan Mahmud Efendi'den Yahûdîler ruk'a sunup, ahvâli teftîş buyurulduğıdur 763. —Merhûm Mi'mâr-başı Dâvud Ağa intikâl idüp, Dalgıç Ahmed Ağa mi'mâr-başı olduğıdur 763. —Rûz-nâmeci tebdîl buyurulduğıdur 764. —Şehr-emîni tebdîlidür 764. —Bursa kadılığı virildüğidür 764. —Ahî-zâde Abdülhalim Efendi'ye takā'üd buyurulduğıdur 764. —Edirne kadılığı virildüğidür 764. —Sefer-i zafer-rehbenden Benlü kapucı gelüp, haberler bildürdi. Ehl-i İslâm küffâr-ı hâksâra mukābil olacak zemandur didi, du'âlara iştigâl olundı 764. —Vezâret ile Rûmili Beğlerbeğisi Veli Paşa vilâyet-i Budun muhâfazasında iken âhiret seferin itdüğidür 765. —Kapucılar Kethüdâlığı virildüğidür 766. —Mevlânâ Arab-zâde Abdurrauf Efendi'ye takā'üd vazîfesi virildüğidür 766. Vidin muhâfazasında Vezîr Hâfız Ahmed Paşa hazretlerinden kelleler ile dil geldüğidür 766. —Vezîr Mahmud Paşa hatunı intikāl itdüğidür 767. —Şehr-i safer âhirinde isyân üzre olan Mihal la'înün hîlesiyle leşker-i İslâma hasâret yetişdüğidür 767. —Sadrıa'zam hazretleri Mehmed Paşa ve Yeniçeri sefer-i zafer-rehbere çıkmak fermân olunduğıdur 768. —Sa'âdetlü Pâdişâh-ı gerdûn-bestat hazretleri leb-i deryâda olan Kandil Bâğçesi'nden Sarây-ı Âmireye geldüğidür 768. —Kapucı-başı Abdullah Ağa sefer-i zafer-eserden haber getürmek fermân olunduğıdur 769. —Âsitâne-i sa'âdetde tebdîl buyurulan menâsıb-ı âlîye sâhibleri pâye-i serîr-i a'lâya yüz sürdüklerüdür 769. —Serdâr Hâfız Ahmed Paşa hazretleri üstüne hîle ile sûret-i itâ'atde gelüp, hasâret iden melâ'în ahvâlidür 769. —Sadrıa'zam hazretleriyle Yeniçeri Ağası gitmeyüp Vezîr Mahmud Paşa gidecek olduğıdur 770. —Defterdâr kapusında bed-du'â iden kadı füc'eten vefât itdüği ve İsmâ'il Çavuş helâk olduğıdur 771. —Sefere me'mûr olan Vezîr Mahmud Paşa hazretleri alay-ı şevket ile çıkup, erkân-ı sa'âdet

gönderü çıkduklarıdur 771. —Hâfız Ahmed Paşa perîşân olan leşkeri cem' idüp, küffârı basup, kal'ayı halâs idüp, melâ'în dağılduğıdur. Ve Pâdişâh hazretleri müftîden istiftâ itdüklerüdür 772. —Buhara hâkimi olan Abdullah Han'un vefâtı haberidür 773. —Boğdan voyvodası Erdel memleketinün âlân u talan olduğı haberi bildürüp, hidmetde bulunduğıdur 774. —Kapu-ağası Gazanfer Ağa ve Büyük Mîr-âhûr Ali ağa kendü mallarıyle yüz nefer tüfeng-endâz yaya sekbân ve elli nefer mükemmel cebe ve cevşenlü asker ta'yîn idüp sefere yardım gönderdükleridür 774. —Sefere asker îsâl eylemek ile me'mur olan Vezîr-i bâ-tedbîr Mahmud Paşa hazretleri müstakil serdâr buyurılduğıdur 774. —Merhûm Vezîria'zam Sinan Paşa-oğlı Mehmed Paşa'nun Sultân-zâdeye nişânı gitdüğidür 775. —Donanma-yı Hümâyûndan evâsıt-ı rebî'ulâhirede kadırgalar gelüp, ahbâr inhâ itdükleridür 776. —Gürcistân cânibinden gelen futûhât haberidür 777. —Çaşnigîr Pervâne Ağa'nun siyâsetidür 777. —Vezîr-i lâ-nazîr Mehmed Paşa hazretlerinün Sultân-zâde olup sûr-ı pür-sürûr idüp meclis-i âlî olduğıdur 777. —Vâcib-i masar sene 1007 ulûfesi bin belâ ile cem' olup virildüğidür 779. —Şehzâde nâmına bir vecîh yiğit vesvese belâsına uğrayup, siyâset olunduğıdur 779. —Beğlerbeğilik virildüğidür 780. —Serhadden kapucılar gelüp, ahbâr getürdükleridür 781. —Erkân-ı devletde Harem-i hümâyûna müte'allık olanlardan birbirinün evlâdına sağdıç dileyüp ziyâfet olduğıdur 782. Gāzî Giray Han hazretleri tevâbi'inden Silistre sancağı Beği Ahmed Paşadan diller geldüğidür 782. —Tetimme-i kıssadur ve dillerin ba'zı takrîr-i kelâmıdur 782. —İrsâliyeler gelüp yetişdüği ve altun ve guruş ziyâdeye geçdüğidür 784. —Merhûm Lâle-izâr-zâde Ahmed Efendi intikālidür 784. —Kârgâh-ı âlemün dürlü dürlü teşviş ü nâ-sazkârlıklarıdur ki nizâm u intizâm kalkup perîşân-ı ruzgâr olmağa sebeb ü bâ'isdür 784. —Silistre sancağı Beği Ahmed Paşa fırsat u nusrat ile şikest eyledüği küffârun kelleleri ve dilleri geldüğidür 785. —Serdâr Hafîz Ahmed Paşa hazretlerinün İstanbul'a geldüğidür 786. —Diyârbekir'ün hazîne irsâliyesi geldüğidür 786. —Harâccı Küçük Hamza nâm sipâhînün akçası alınduğıdur 786. —Sadrıa'zam Mehmed Paşa hazretleriyle Hoca Efendi Müftilenâm kasr-ı âlîde izz-i huzûr-ı Şehenşâhîde mülâkāt itdüğidür 786. —Mevâlî-yi izâm ve tahtgâh kadılıkları silsile olduğıdur 787. —Yemişci Hasan Paşa Âsitâne'ye fermân olunduğıdur 787. —Sefer-i zafer-rehber ahvâlidür 787. —Sefer-i zafer-inânda olup ahbâr-ı meserret için Âsitâne-i sa'adete gelen ağalardur 788. —Nâgehânî

mühr-i izzet Mehmed Paşa hazretlerinden alınup sâhib-i evvel İbrahim Paşa hazretlerine fermân olunduğıdur 789. —Evvel Dîvân güni zâhir olan umûrdur 789. —Şahinci-başı Derviş Ağa Bosna Beğlerbeğisi olduğıdur 790. —Vâlide-i Pâdişâh hazretleri râh-ı gazâya mâl-ı hasenâtmdan virdükleridür 790. —Sadrıa'zam İbrahim Paşa hazretleri Hazîne-i Âmire kâtiblerinün emr-i şerîf ile ahvâllerine mukayyed olduğıdur 791. —Serhadd-i mansûrede Tatar Hanı Gâzî Giray Han'a kışlamak fermân olunup, şemşîr-i zerrîn ve hil'at-ı fâhire ve üç kîse altun gönderildüğidür 791. —Donanma-yı Hümâyûn ile Kapudan Sinan Paşa hazretleri gelüp Tersane-i Âmireye dâhil oldukları dur 791. —Kapudan Paşa hazretleri kasr-ı âlîye taleb buyurulduğıdur 792. —Sefer-i zafer-rehber mühimmâtı içün Hazîne-i Enderûndan altun çıkduğıdur 792. —Beğlerbeği Derviş Paşa çıkup gitdüğidür 793. Vilâyet-i Şirvân muhsûl-i harîr irsâliyesi gelüp tüccâra ve sâ'ire tarh olunduğıdur 793. —Sefer-i zafer-eser ahvâli meşveretine a'yân-ı devlet ü sa'âdet Sadrıa'zam hazretleri sarâyına geldükleridür 794. —Tebdîl ve tagyîr ber-vech-i i'tidâl 794. —Nüz emâneti buyurulan Müteferika Mustafa Ağa'ya südde-i sa'âdet kapucı-başılığı fermân olunduğıdur 795. —Müteferrika ağaların deftere terakkîleri geçüp temessükleri ve yerleri bulunmayanların ulûfeleri virilmek fermân olunduğıdur 795. —Müzevver ahkam ile bulunanlar siyâset olunduğıdur 795. Kazâ'u'llâh ile yine Sarachânede ihrâk vâki' olduğıdur 795. —Ulûfe virildüğidür 796. —Seferden gelen mühürlü kul defteri mûcibiyle yoklanup mevcûd bulunanlara recec ulûfesi virildüğidür 796. —Serdâr-ı bâ-tedbîr Mahmud Paşa hazretleri tarafından fütûhât ile galip ü mansûr ve muzaffer oldukları haberleri geldüğidür 796. —Mısr'dan Seyyid Mehmed Paşa hazretleri gelüp, diyâr-ı Mısriye'nün culûs-ı hümâyûndan berü vâki' olan isrâfâtdan su'âl olunup, meclis eyledükleridür 797. —Serdâr Mahmud Paşa tarafından a'dâ-i dîne galebe haberleriyle Defterdâr Burhan Efendi gelüp kazâyâ defterlerin getürdüğidür 798. —Hilâl-i ramazânı'l-mübârek tâli' olup Mısr Beğlerbeğiliğinden bir sene malı su'âl olunup cem'iyyet olduğıdur 798. —Hâs-bağçe'de yapılan baştardayı kânûn-ı kadîm üzre niheng-i lücce-i deryâ hizebr-i rûz-i vega Cığala-zâde Kapudan Paşa deryâya indürdüği 799. Siyâvuş Paşa hazretlerinün bâlâ-bülend ferzend-i erciimendi âsîb-i ruzgâr ile hâke düşdüğidür 799. —Anatolı ve Şıkk-ı sânî defterdârlıkları virildüğidür 799. —Boyacı kâfir öldüğidür 800. —Kefelü Mevlânâ Hüseyin Efendi Kuds-i şerîf kadısı olduğıdur 800. —Hazîne-i Âmire kâtiblerine nâgehânî belâ yetişüp satve-i kâhire ile kapucılar odasına girüp mansıbları virildüğidür 800. —Vâridâtı ahz olunduğıdur 801. —Defterdâr-ı emvâl Mahmud Paşa hazretleri müstevfa mal tahsîl eyleyüp, bî-tereddüd reşen mevâcibi virildüğidür 802. —Siyâset olduğıdur 802. —Sadrı'azam hazretlerinün otağı çıkduğıdur 802. —Serhadde kışlakdan Gâzî Giray Han hazretleri kapucı-başıyla Nemçe kıralının sulh istedüği haberin göndürdüğidür 803. —Altı bölük halkına Sadrıa'zam hazretleri sarâymda iki kıst ulûfe virildüğidür 804. —Serdâr Mahmud Paşa hazretleri tarafından habarlar geldüğidür 804. —Sadrıa'zam ve Müftilenâm Hoca Efendi hazretleri izz-i huzûr-ı Şehenşâhî'ye varup Hazîne-i Enderûndan altun çıkduğıdur 805. —Nâgehânî küffâr-ı hâksâr-ı hâsirîn cezîre-i Sakız'a gelüp, gezend irişdürdükleridür 805. —Ordıcılar mâhiye gidüp, İstanbul'dan şıkduklarıdur 806. —Sadrıa'zam ve Serdâr-ı ekrem İbrahim Paşa hazretlerinün sefer-i zafer rehbere vilâyet-i Üngürus'a çıkup gitdükleridür 806. —Kefe beğlerbeğisini şehîd eyledükleridür 808. —Nişâncılık virildüğidür 808. —Halil Paşa hazretlerinün Serdâr-ı a'zam hazretlerine varduklarıdur 808. —Toplar üstüne Rıdvan Ağa konduğıdur 809. Çavuşbaşılık kâ'im-makāmlığı hususûsıdur 809. —Bölük-ağalıkları tecdîd buyurulduğıdur 809. —Yurd yerinde on gün karâr olunup, Yeniçeriler ağası üç günden sonra göçdüğidür 810. —Manâsıb-ı kazâ ve manâsıb-ı dîvâniye tevcîh buyurulduğıdur 810. —Okcı-zâde Şâh Mehmed Efendi tevkī'î olup seferden avdet idüp geldüğidür 811. —Şeyhülislâm hazretleri ve sâ'ir ulemâyı Rûmili Kadıaskeri Sunullâh Efendi da'vet idüp oğulların sünnet eyledüğidür 811. —Donanmâ ile Kapudan Paşa Karadeniz'den Tuna'ya Yahya Paşa oğlı Şa'bân Paşa'yı gönderdüğidür 811. Rûmili kadıaskerliği virildüğidür 812. —Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri su-yolu kemerine seyre gitdükleridür 812. —Tatar Hanı Gâzî Giray hazretlerinden haberler geldüğidür 812. —Hazîne-i Âmire kâtibleri değişildüğidür 813. —Kapudan Paşa hazretleri baştardayı kemâl-i zînet ile donadup Pâdişâh-ı zemîn ü zemân hazretleri sa'âdetle gelüp, makdem-ı hümâyûnları ile teberrüken teşrîf buyurduklarıdur 813. —Vâlî-yi vilâyet-i Şark Abbas tarafmdan ilçilik ile mefâtîh ve nâme getüren Eşik Ağası Karahan Ağa'ya istikbâle çıkılduğıdur 814. —Serdâr-ı a'zâm ve ekrem tarafmdan gelen mektûb haberidür. Saturcı Mehmed Paşa'nun işin tamâm itdükleridür 815. —Eflâk la'îni üstüne serdâr olan Vezîr Mahmud Paşa hazretlerine Hazîne-i Enderûn-

dan ulûfe gönderildüğidür 816. —Vilâyet-i Karaman'da zulm ü bî-dâdlık iden, erâzil-i nâsdan hâsıl olan Hüseyin Paşa'dan şikâyet idenler ahvâlidür 816. —Kapudan Paşa hazretleri deryâ seferine gitdüğidür 817. —Diyâr-ı Mısrıye'den kadırgalar geldüğidür 817. —Hüseyin Paşa fesâdâtun def' u ref' itmek içün serdâr vezîr ta'yîn olunduğıdur 817. —Sinan Paşa-zâde Mehmed Paşa hazretleri hâ'in Hüseyin Paşa üstüne çıkup gitdüğidür 818. —Sefer-i zafer-eserden serdâr-ı a'zam hazretleri âdemi ba'zı ahbâr getürdüğidür 819. —Tetimme-i kıssadur 820. —Şâm beğlerbeğiliğinden gelüp vezâret ile teşrîf buyurulan Ahmed Paşa hazretleri isyân iden Hüseyin Paşa üstüne çıkup gitmek fermân olunduğıdur 820. —Selânik kadılığı virildüği ve dahi vâki' olan vekâyi'dür 820. —Sefer-i zafer-rehberden vâki' olan ahvâl ü etvârdur 821. Merhûm Ebussu'ûd-zâde Mustafa Efendi'nün intikâlidür 821. —Bağdad muhâfazasında olan Vezîr-i dilîr Hasan Paşa hazretlerine Şâh Abbas gönderdüği kağıd Âsitâneye geldüğidür 822. —Donanma-yı Hümâyûndan Kapudan Vezîr Sinan Paşa hazretlerinün mektûbları gelüp ahvâl i'lâm eyledüğidür 823. —Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri Dâvud Paşa Çiftliği sarâyında matbah emîni azl itdüğidür 823. —Sultân Murad Han -tâbe serâhu- rûhiyçün mevlid okuduğı gün Müftilenâm Hoca Efendi maraz-ı zâtü'l-cenbden intikāl itdüğidür 823. —Asâkir-i mansûre ahvâlinden ba'zı haberler söylendüğidür 824. —Evsâf-ı hazret-i Müftilenâm Mevle'l-mevâli Sun'ullâh Efendi -dâmet fezâ'iluhû 825. —Âlî Dîvân olup, pâye-i serîr-i âlem-masîre yüz sürüldüğidür 825. —Seferden gelen Erdel la'în ilçisi haberidür 825. —Müfti Efendi hazretlerinün münkirat men' buyurulup, nizâm u intizâm içün ıslâh-ı âleme cidd ü cehd buyurduklarıdur 826. —Sa'âdetlü Pâdişâh hazretleri Sarây-ı Âmire'ye göçüp, mülâzimîn umûmen şekvâ idüp, Anatolı Kadıaskeri ref' buyurulduğıdur 826. —Ulemâ-ı izâm erkân-ı sa'âdet ile meşveret idüp, ahvâl-i pür-melâl-i ruzgâr söyleşildüğidür 827. —Sefer-i zafer-eserden ahbâr söylendüğidür 829. —A'dâ-ı devlet üstüne giden Serdâr Vezîr Sinan Paşa oğlı Mehmed Paşa hazretleri tarafından gelen haberlerdür 829. —Çavuş-başı tebdîl buyurulduğıdur 830. —Şıkk-ı sânî Defterdârı intikāl idüp, Baş-rûznâmeci Mehmed Efendi Defterdâr olduğıdur 830. —Vilâyet-i Eflâk la'îni Mihal ahvâlinden az zemân içinde dürlü dürlü ahbâr-ı acîbe arz olunduğıdur 830. —Sa'âdetlü Pâdişâh hazretleri Tatar Han ve Serdâr-ı âlî hazretlerine hil'at-ı fâhire ve şemşîr-i zerrîn ve üç kîse filori ile Kapucı-başı Abdülkerim Ağa'yı

gönderdüğidür 832. —Haleb Beğlerbeğisi Hacı İbrahim Paşa'dan irsâliye haberi geldüğidür 832. —Haleb Beğlerbeğisi Şâm Yeniçerilerinün hakkından gelüp, re'âyâ üstünden te'addîlerin def' idüp siyâset itdüğidür 832. —Sadrıa'zam sipehsâlâr-ı âlem hazretlerinün Kapucı-başısı seferden haberler ile geldüğidür 833. —Vilâyet-i Tebrîz muhâfazasında olan Vezîr ve şecâ'at-şi'âr Ca'fer Paşa hazretleri Gürcistân Hâkimi Simon Han la'îni muhârebede ele getürüp Âsitâne'ye haberler geldüğidür 833. —Ve Serdâr Sinan Paşa-zâde Mehmed Paşa hazretlerinün âdemleri gelüp, leşker-i bâğıye haberleri getürdükleridür 834. —Haleb Beğlerbeğisi Hacı İbrahim Paşa ref' olunup, yeri vezâret ile seferde hidmetde bulunan Ahmed Paşa'ya virildüğidür 834. —Simon Han la'în girifdâr olduğında düşen kelleler ile aznavurlar Dîvân-ı mu'allâya geldükleridür 835. —Kara-hisâr-ı Şarkī sancağında harâmîlik idenlerden dört neferi ele-girüp Dîvânda siyâset olduğıdur 835. —İsyân u tuğyân iden bâğîler üstüne serdâr ta'yîn buyurulan Mehmed Paşa hazretlerinün mekâtîb ve haberleridür 836. —Serdâr-ı a'zam ve ekrem tarafından gelen mekâtîb ve ahbâr-ı sahîhadur 837. —İbtidâ Celâlî olup memâlik-i mahrûsada tezvîr ve telbîs ahkâm peydâ idüp gezen Kara Murad Beğ tutulup geldüğidür 839. —Ca'fer Paşa-yı dilîr hazretlerinün gelen Kapucı-başısı Ali Ağa'ya Van Beğlerbeğiliği virildüğidür 839. —Kara Murad Beğ'ün ahvâli istima' olunup siyâset olunduğıdur 840. —Vâli-yi vilâyet-i Şark Şâh Abbas Han'dan harem-i muhterem cânibine Hüseyin Beğ nâm ilçiyle gelen Güliter nâm Hatun geldükleridür 340. —Kalabalık dîvân olup ilçi-yi şâh-ı Surh-ser ziyâfet olunduğıdur 841. —Bâğîler ve tâğîler üstüne serdâr ta'yîn buyurulan Sinan Paşa-zâde Mehmed Paşa Kethüdâsı Çaker Beğ gelüp Hüseyin Paşa giriftâr olduğı haberi getürdüğidür 841. —Baş-kapucı-başı Sefer Ağa İntikāl idüp yerine Hâssa Çukadâr Dâvud Ağa çıkup cümleye tasaddur eyledüğidür 842. —Nâgehânî Mukāta'acı Abdi Çelebi İntikāl idüp yerine Akbaba-zâde mukāta'acı olduğıdur 843. —Şîr-i ner ve hizebr-i vegā Kapudan Sinan Paşa kasr-ı Şehenşâhîye istemüp, pîşkeş ü hedâyâsın çeküp, umûr-ı mülk ü millet söyleşildüğidür 843. —Şâm beğlerbeğisi ref' buyurulup Şerîf Mehmed Paşa Beğlerbeği fermân olunduğıdur 844. —Yeniçeri Ağası Hasan Ağa sefer-i zafer-eserden İstanbul'a kışlaya geldüğidür 844. —Sâbıkā Kefe Defterdârı olan Muvahhid Mustafa Efendi Kefe Beğlerbeğisi olduğıdur 845. —Bursa kadısı Kınalu-zâde Hasan Efendi'ye nâgehânî azl ve belki red

bile fermân olınmışken yine ibkā buyurulduğıdur 845. —Vâlide-i hazret-i Pâdişâh-ı dîn-penâh Medresesi'nden Mevlânâ Mustafa Efendi Edirne kadısı olup, medâris-i ulyâda silsile olduğıdur 846. —İsyân u tuğyân iden hâ'in Hüseyin Paşa tutulup Dîvân-ı âlîde şer'-i şerîf ile ulemâ siyâset buyurulup, eşedd-i azâb ile katl olunduğıdur 846. —Vâcib-i recec ulûfesi virildüğidür 847. —Mîr-tevkî'î tebdîl buyurulduğıdur 848. —Şâm Beğlerbeğisi olan Şerîf Mehmed Paşa hazretleri vezâret ile teşrîf buyurulup vezârete oturduklarıdur 848. —Bölük-halkının gulgule ve velveleleriyle Sadrıa'zam cenâbından defter gelmeyüp, köhne defter ile ulûfeleri tevzî olunduğıdur 849. —Sâhibetü'l-hayrât ve'l-hasenât Vâlide Sultân hazretlerinün binâ-emîni azl olunup, yerine gayrı ta'yîn buyurulduğıdur 849. —Sultân Bayezid Han tavliyetinden Kaba-kulak kapucı ref' buyurulup, yeri gayre virildüğidür 851. —Tetimme-i kıssadur 851. —Merhûme Râzıye Hatun oğlı Vezîr Mustafa Paşa hazretleri Āsitâne-i sa'âdete geldüğidür 852. —Vezîr-i sânî Halil Paşa hazretleri kānûn-ı kadîm üzre ehl-i Dîvânı ziyâfet buyurduklarıdur. 852. —Etvar ve evza'-ı rûzgardur 852. —Ruzgâr-ı âşüfte hallerinün kaht u kılletden ve nâ-insâf muhtekirler elinden meşakkatleridür 853. —Nâgehânî Sipâh tâ'ifesi guluvv-i âm ve hücûm-ı tâm idüp, Kira karıyı ve oğlını helâk eyledükleridür 854. —Tetimme-i kıssa 857. —Merhûm Mevlânâ Abdülbâkī Efendi intikālidür 858. —Ulûfe-i vâcib-i reşen sene-i 1008 virildüğidür 860. —Dîvân-ı sa'âdet-unvânda kānûn-ı kadîm üzre bayram elin öpdükleridür 860. —Bayram gicesi Hacı İbrahim Paşa hazretleri içün tezkire-i hümâyûn çıkup vezîr olmak fermân olunduğıdur 860. —Halil Paşa hazretleri kâr u bâr-ı âlemden fârıg olup, Hâfız Ahmed Paşa hazretleri umûr-ı mülk ü millet görmeğe şurû' eyledüğidür 861. —Bayram irtesi dîvânlar olup Kasım Voyvoda teftîş buyurulduğıdur 862. —Haleb defterdârlığı tebdîl olunduğıdur 862. —Burhan Efendi'nin mevti haberi geldüğidür 862. —Kara Yazıcı Urfa kal'asından çıkup giderken serdâr-ı ekrem ile ma'reke itdüğidür 863. —Kasım Voyvoda yerine Selîm Çelebi Voyvoda olduğıdur 863. —Yeniçeri Ağasma sefere çıkup gitmek fermân olunduğıdur 863. —Serdâr-ı a'zam İbrahim Paşa hazretlerinden ba'zı haberler ile Abdi Çelebi geldüğidür 864. —Merhûme Râzıye Hatun oğlı Mustafa Paşa hazretlerine hâslar ta'yîn olunduğıdur 864. —Kasım Voyvoda'nun Çavuş habsinden kaçduğıdur 864.

Pâdişâh-ı cedîd Sultân Mehmed Han'ın Mağnisa'dan dört günde âsitane-i serîr-i saltanata teşrifleridür[1].

Sene salâse ve elf cumâdelulâsınun on altıncı cum'a gün dahve-i kübrâda mübârek sâ'at ve ferhunde demde güneş delv[2] burcında kānûn-ı sânînün ve yenarisün on yedinci gün, eyyâm-ı erba'înden üç gün kalmışdı, şiddet-i şitâ bu sene kemâl mertebe iştidâd üzre olmışdı. Mukaddem hüsn-i tedbîr ile Bostâncı-başı Ferhad Ağa südde-i sa'adet-medârdan mektûb-ı müş'ir-i saltanat ile[3] Mağnisa'ya dört günde vusûl bulup, heman ol gice sâhib-serîr nîk-baht ve sezâvâr-ı tâc u taht hazretleri bir an ve bir sâ'at ârâm u karar buyurmayup Lalası Mehmed Beğ ve Mîr-âhûrı Ahmed Ağa vesâ'ir rikâb-ı hümâyûnı mukarrebleriyle yarar atlara binüp, güzîde yedekler uydurup[4], kar ve tûfânda çıkup şedâ'id-i sefer ile ve hezâr mihnet ü meşakkat-ı ruzgârı çeküp Mudanya iskelesine geldükleri gibi bi-inâyeti'llâhi'l-meliki'l-mu'în mukaddemâ rûy-ı deryâda cüst ü cûya çıkan iki pâre kadırga ile Ali قرق Re'îs rast gelüp, sebeb-i nizâm-ı[5] âlem olan rûh-bahş-ı âdemyân Sultân Mehmed Han *-hallede'llâhu ta'âlâ hilâfetehû-* hazretlerini alup, rûz-ı mezbûrede zikr olunduğı üzre Sultân Bayezid Han *-aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân-* köşkine yanaşup, topların atduğı mahal müezzinler minârelerde cum'a salâsın iderdi.

Merhûm Pâdişâh'un dahi cenâzesi salâsı anunla iktifâ olundı. Ve munâdîler culûs-ı sa'âdet-me'nûsın âleme[6] nidâ idüp ve cemî' cevâmi'un hatîblerine haber-i beşâret yetişdürdiler. Hutbeler o gün mübârek nâm-ı sa'âdet-encâmlarına ibtidâ kılınup okundı. Ümmet-i Muhammed dîn-i Ahmedî üzre (241a) ma'âbid ü mesâcidde tâ'ât u ibâdâtda bulunup, dergâh-ı Ahadiyyete, gelen Pâdişâh içün «*Allâhümme eyyid ve unsur*» du'âların tazarru' u nâlişler ile mele-i a'lâya çıkardılar. Ve geçen merhûm ve mağfûrun leh Sultân Murad Han *-tabe serâhu-* rûhiyçün dahi du'âlar ve senâlar olunup, Fâtihâ-i fâyihâ okundı. *Allâhümme takabbel minnâ velicemî'i'l-mü'minîne ve'l-mü'minat.* Fî 16 cumâdelûlâ, sene 1003. «Vâris-i mülk-i peder» (وارث ملك پدر = 1003) târîhdür.

Erkân-ı devlet ü sa'âdet, vüzerâ-ı izâm ve ulemâ-ı kirâm bey'at içün Dîvân-ı âlîye geldükleridür.

Ve ba'de salâti'l-cum'a erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat vüzerâ-i izâm ve ulemâ-ı kirâm cümleten libâs-ı mâtem ile mülebbes şemle ve[1] destârlar ile hüzn-i tamâm-ı mâlâ-kelâm üzre Sarây-ı Âmire cânibine şitâbân olup, Dîvân-ı mu'allâda yerlü yerine mukīm oldılar. Ve Pâdişâh-ı dîn-penâh u hilâfet destgâh *-eyyede'llâhu te'âlâ ve kavvâhü-* hazretleri dahi libâs-ı mâtem-pûşîde çep-rastlu siyah atlas birle burc-ı şerefden şems-i hâveri tulû' ider gibi[2] serîr-i saltanat-ı cihân-bânî kānûn-ı kadîm üzre Bâb-ı sa'âdet önünde kurulmış idi. Çıkup culûs buyurdukları gibi âmmeten çavuşlar alkışlayup, sît u sadâları âfâka çıkdı. A'yân-ı sa'âdet ve vüzerâ-i izâm hazretleri yürüyüp Ferhad Paşa ve İbrahim Paşa ve Cığala-zâde Kapudan Vezîr Sinan Paşa ve Cerrâh Mehmed Paşa ve Halil Paşa ve Hasan[3] Paşa ve Rumili Kadıaskeri Mevlânâ Sun'ullâh Efendi ve Anatolı Kadıaskeri Sinan Çelebi-zâde Mevlânâ Ali Çelebi Efendi ve Baş-defterdâr Nuh Paşa ve Mîr-tevkī-î Hamza Beğ ve Anatolı Defterdârı Lâm Ali Çelebi pâye-i serîr-i saltanata ta'ziyet içün cümlesi yüz sürüp makāmlarında kā'im turdılar.

Ve a'lemü'l-ulemâ'i'l-mütebahhirîn Müftilenâm ve Şeyhülislâm Bostân-zâde Efendi ve Mevlânâ Hoca-i Pâdişâh-ı mağfûr Mevlânâ Sa'dî Efendi ve sâbıkā Rûmili Kadıaskesi Kara Çelebi-zâde Mevlânâ Hüseyin Efendi ve sâbıkā Rûmili Kadıaskeri Mevlânâ Abdülbâkī Efendi (241b) ve sâbıkā Rûmili Kadıaskesi Mevlânâ Molla Ahmed Efendi ve İstanbul Kadısı merhûm Ebussu'ûd-zâde Mevlânâ Mustafa Efendi[4] ve Mevlânâ Arab-zâde Abdurra'ûf Efendi ve sâbıkā Mısr Kadısı Mevlânâ Bey-zâde Efendi ve Şâm'dan munfasıl Mevlânâ Kethüdâ Mustafa Efendi ve mahrûsa-i Galata Kadısı Nakībüleşrâf Mevlânâ Keşmîrî-zâde Efendi ve merhûm u mağfûrun-leh Sultân Süleyman Han müderrisleri ve Semâniye müderrisleri ve Dâhil ve Hâric müderrislerden[5] gelüp yetişebilenler; ba'dehû Yeniçeri Ağası Yemişci Hasan Ağa ve Sekbân-başı[6] ve Yeniçeriler Kâtibi Âlî Efendi ve Ocak ağaları erkâniyle ve Yeniçerilerden birkaç nefer ve Rikâb-i Hümâyûn Ağaları ve Âsitâne-i sa'âdetde bulunan Bölük-ağaları Ulûfeciyân-ı yesâr ve Gurabâ-i yemîn ve Çavuş-başı Çoban Süleymân Ağa ve Müteferrika ve Çaşnigîrler ve Mehter-başı ve Saka-

başı ve Çavuş Ağalar ve hâzır bulunan Sipâhîler ve hassa sarrâclar ve kapucılar pâye-i serîr-i a'lâyâ yüz sürdiler.

Pâdişâh-ı mağfûrun na'şı çıkup, cenâze namazı kılınduğıdur.

İzzetlü ve sa'âdetlû Pâdişâh-ı zıllu'llâh hazretleri kalkup erkân-ı sa'âdeti selâmlayup, içerü makarr-ı sa'âdete buyurdılar. Ve azıcık zemân mürûr itmedin tebdîl-i câme idüp, sürmâî katîfe libâs ile merhûm u mağfûrun-leh Sultân Murad Han cenâzesi na'şını[7] âdet-i selâtîn-i izâm üzre tertîb ü tezyîn eylemişlerdi. İç-ağaları ve[8] Kapu-ağası ve Hazînedâr-başı ve Kilârcı-başı ve Sarây Ağası getürüp çıkardılar. Yanınca Pâdişâh-ı dîn-penâh hazretleri tekrâr çıkup vüzerâ-i izâm ve ulemâ-i kirâm karşulayup, cenâzeyi Dîvân-ı mu'allâda Helva-hâne önünde musalla gibi bir tahta-bend üstine vaz' eylediler. Müftilenâm Bostân-zâde Efendi geçüp cenâze namazına[9] alâ mâ-faraza'llâh tekbîr eyleyüp, cümle iktidâ olunup, namaz kılındıktan sonra rûh-ı pür-fütûhıyçün Fâtiha-i fâyiha okunup, cenâzeyi kaldırdukları gibi âmme-i âlem girîv ü nâle-i feryâdı felek-esîre[10] yetişdürdiler Mele-i a'lâ melekleri zâr u giryân (242a) olan insâna enîn ü hanîn ile inlediler. Ve merhûm ve mağfûrun-leh babası Sultân Selim Han türbesi bağçesinde kabr-i şerîf ihzâr olunup, erkân-ı devlet na'şını getürüp, ol mahalle yaturdılar. Ulemâ-i izâm ve meşâyih-i kirâm etrâfın alup, tilâvet-i hatemât-ı Kur'ân-ı azîme başlayup, kelime-i Tevhîd ve tesbîh ü tehlîl ile dergâh-ı Ahadiyyet'den mağfiret taleb eylemeğe meşğûl oldılar. Ahşam oldı, içerüden çıkacak şehzâdeler cenâzeleri yarınki güne te'hîr olundı. Fî 16 şehr-i cumâdelûlâ, sene 1003.

Müddet-i saltanat-ı Sultân Murad Han aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân sene: 21[1], şehr: 7, eyyâm: 6; âmreş sene: 50, Evlâdeş bâ-zükûr u inâs neferen: 75, zükûr-ı mevcûd neferen: 19; rivâyet-i sahîha neferden: 100.

Şehzâdelerün tabutları müzeyyen olup çıkduğı ve namazları kılınup medfenlerine götürüldüğidür.

Yevmü's-sebt fî 17 cumâdelûlâ, sene 1003. Bu gün yine seherden erkân-ı devlet ü saâdet ile vüzerâ-i izâm ve ulemâ-i kirâm ve me-

şâyih-i enâm dahi ma'ân Dîvân-ı mu'allâya hâzır olup, cümlesi mücevvezesiz libâs-ı mâtem-pûşîde, yerlü yerinde mukîm ü[2] mütehayyir ve muntazır turup karâr eylediler. Ve mukaddemâ on dokuz nefer şehzâdeler içün serviden tabutlar ihzâr olunup ve cenâzelerine lâzım olan esbâb-ı mühimme hâzır u âmâde oldukda[3] içerüde[4] dilsiz ve dinsiz, feryâd u figânların işitmez üzerlerine musallat olup, maslahatların bitürüp, meyyitlerin gassâllar gasl eyleyüp tekfîn olundukdan sonra tabutların mücevvezeler ve sorguçlar ile müzeyyen ü mükemmel idüp, her tabutı dörder baltacı ve kapucı katar idüp, kapu oğlanlarıyle iç-ağaları Bâb-ı Sa'âdet'den çıkardılar. Erkân-ı devlet âmmeten kalkup karşu varup, cenâzeleri Matbah-ı Âmire kapusı önünden Helva-hâne kapusına gelince tahta-bend musallâlar üstine dizildi. Ve birer birer Şeyhülislâm Bostân-zâde Efendi namazların kılup cümle erkân-ı devlet iktidâ eyledi. Ba'dehû ma'sûmlar musîbetinün âh u nâleleri dûdı âsumâna çıkdı. Bu âteş ile yanmadık ciğer kalmadı. Dîdeler giryân (242b) ve diller büryân cenâzelerin getürüp babalarınun ayağı ucuna defn idüp intizâm virdiler. «Türbe-i Sultân Murad» (تربهٔ سلطان مراد = 1003) aded-i hurûf-ı târîh vâki' olmışdır. «Şühedâ-i[5] Âl-i Osmân» (شهداء آل عثمان = 1003) dahi şehzâdelere târîhdür.

Pâdişâh-ı mağfûrun tevâbi'i Eski Sarây'a nakl olundukların dur.

Ve merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Murad Han'un yiğirmi bir yıl zemân-ı saltanatında kendüler hayâtında vefât iden zükûr u inâsdan gayri mevcûd yiğirmi yedi nefer kızlar hayâtda olup ve yedi nefer hâmile[6] câriyeler dahi kaldı. Ve cümleten merhûm Pâdişâh-ı mağfûrun ümm-i veledleri ve firâşlarına dâhil olup hidmet iden cevârî ve dâyeleri ve tavâşîleri cemî'ân esbâb u eskâlleriyle heman ol gün Sarrâc-hâne'den mafraclar ve sanduklar ve sepetler getürdiler. Ve niçe yüz hammâl bârgîrleri tutulup ve arabalar ile yükledüp Eski Saray'a nakl idüp Kethüdâ Kadın ya'nî Can-Fedâ Hatun ile «Ah el-mevt ve'l-firâk» diyü çıkup gitdiler. Dârüssa'âde tahliye fermân olundı. Fî yevmi'l-mezbûr.

Lala Mehmed Paşa hazretleri vezir olmak fermân olunduğıdur.

Ve Lala Mehmed Paşa hazretleri nezâret-i emvâl ile mesned-i vezârete oturup vezîr olmak fermân olundı. Çavuş-başı Çoban Süleyman Ağa hükm-i şerîf iletüp hil'at-ı fâhire geydi. Fî 18 cumâdelûlâ, sene 1003.

Hâslar buyurulduğıdur.

Ve Lala Mehmed[7] Paşa hazretlerine vezâret hâssı Mağnisa'da Şehzâde hâslarından virilmek fermân olundı, hergiz olmamışdur.

Öteden gelen Kapu Ağası Kilarcı-başı olduğıdur.

Ve Kilarcı-başı Hüsrev Ağa azl buyuruldı, Mağnisa'dan gelen Kapu-ağası Kilarcı-başı olmak fermân olundı.

Çıkan Kilarcı-başı Beğlerbeği olduğıdur.

Ve bu esnâda Kilarcı-başılıkdan ref' buyurulan Hüsrev Ağa'ya Diyârbekir Beğlerbeğiliği arz olunmak fermân olundı, maslahat görüldi.

Mîr-âhûr Nuh Ağa ref' buyurulduğıdur[8].

Ve Büyük Mîr-âhûr Nuh Ağa azl buyuruldı, hazret-i Pâdişâh-ı Cem-câh ile gelen Mîr-âhûr[9] Ahmed Ağa Mîr-âhûr olmak fermân (243a) olundı. Mîr-âhûrluk yine tehir olundı, ba'dehû mezbûr Ahmed Ağa Küçük Mîr-âhûr oldı.

Merhûm Ferhad Paşa oğlına Mağnisa Sancağı fermân olunduğıdur[1].

Ve livâ-i Mağnisa merhûm Ferhad Paşa oğlı Sultân-zâde Müteferrika Hacı Beğ'e virlmek fermân olundı. Dîvân-ı âlîye gelüp hil'at-ı fâhire geyüp, pâye-i serîr-i saltanata yüz sürdi. Fî 20 cumâdelûlâ, sene 1003. Vâlide-i Pâdişâh-ı cihân-penâh hazretleri ol hânedânda terbiye olmışdı.

Kapudanlık Halil Paşa hazretlerine buyurulduğıdur.

Ve Cığala-zâde Vezîr Sinan hazretlerinden kapudanlık ayrılup, Vezîr Halil Paşa hazretlerine virilmek fermân olundı, Kapudanlık nâm-dâr, kâr-âğâh elinde idi, bu re'y rekîkdür, sonunda nedâmeti mukarrerdür, hazz-ı nefsdür didiler.

Kapu halkına umûmen in'âm-ı Şehenşâhî çıkduğıdur.

Ve culûs-ı saltanatdan üç gün geçdikde[2] Dîvân-ı âlîde vüzerâ-i izâm nazarlarına içerü Hazîne-i Enderûn'dan sa'âdetlü Pâdişâh-ı zıllu'llâh hazretleri yüz otuz altı kise altun çıkarup gönderdi, ki her kise tamâm onar bin filori üzre akd olunmış, «Kapu-halkına umûmen in'âm-ı Şehenşâhî virilsün» diyü fermân olundı. On üç kerre yüz bin ve otuz altı[3] bin altun olur. Elli beş kisesi heman Yeniçeri tâ'ifesine Ağa kapusına gönderildi. Mâ'âdâsı Hazîne-i Âmire'de hıfz olundı. Serdâr-ı âlî-kadr hazretleriyle seferde olanların in'âmı başka ayrılup irsâl olunacak oldı. Ve Âsitâne-i sa'âdetde istihdâmda ve mânde olan Sipâhî oğlanları cemâ'atına ve Silahdârlara ve Ulûfeciyân-ı yemîn ve Gurebâ-i yesârdan kalanlara ve ağalarıyla umûmen Südde-i sa'âdetde olan Ulûfeciyân-ı yesâr ve Gurebâ-i yemîn bölüklere ve sâ'ir ocaklardan sefere me'mûr olmayup, Donanma-i Hümâyûn ile deryâ seferine gidüp gelen Cebecilere ve Topcılara ve mândelerine ve Istabl-i Âmire halkına ve Matbah-ı Âmire hüddâmına ve ehl-i hiref cemâ'atına kānûn-ı kadîm üzre bahşîşler tevzî' olundı. (243b) Fî evâhir-i şehr-i cumâdelûlâ, sene 1003.

Nazm

همه کارها از پی نام کرد
جهانرا بداد و دهش رام کرد
ببخشش نهی ساخت کنجینها
برون بردان سینها کینها

Ve culûs-ı saltanat-ı cihân-bânîye şu'ârâ-i devrân dürer-i gurer-kelâm ile garrâ kasîdeler ve zîbâ târîhler nazm eylediler. Ale'l-husûs a'lemü'l-ulemâi'l-izâm sâbıkā Rûmili Kadıaskeri olan Mevlânâ Abdülbâkī Efendi hazretleri ta'baka-i ulyâda dimişlerdi.

Kasîde

Minnet Cenâb-ı Hakk'a dem-â-dem hezâr-bâr
Fasl-ı şitâda bâğ-ı cihân buldı nev-bahâr

Gün gibi tâc-ı devlet şâhı tulû' idüp
Kevn ü mekâna virdi ziyâ âftâb-vâr

Hurşîd gibi pertev-i cûd ü sehâ ile
Rûy-ı zemîne saçdı zer-i kâmilü'l-ayyâr

Kıldı zemîni berf gibi nakd-i sîme gark
İn'âm-ı âm-ı civân-merd bahtiyâr

Deryâ-yı kefi mevc-i atâ urdı şöyle kim
Yek-bâr sîm-i nâbile zeyn oldı her kenâr.

Yedi-Kulle'de habs olan Delü[4] İbrahim Paşa siyâset buyurulduğıdur.

Ve evâhir-i şehr-i cumâdelûlâda Yedi-Kulle'de mahbûs yatan Delü İbrahim Paşa'ya cum'a gicesi fermân-ı Pâdişâhî ile Çavuş-başı Çoban Süleyman Ağa ve Subaşı Rıdvân Çavuş[5] dört nefer cellâd ile varup, dünyâda sâdât-ı enâma ve sâir ibâdullâha itdüği zulm ü katlün cezâsın virüp boğdılar. Nefs-i şûmı vâsıtasıyla halk-ı âleme itdüği cevr ü sitem yoluna geldi. Âhiretde çekeceği irâdet-i Hakk'a kaldı. Cesedini kaldırup, ol gice Narlu-kapu'da deryâya atdılar. Fî 23 cumâdelûlâ, sene 1003.

«Ve cesedin hidmetkârları deryâdan serika idüp, Tophâne'de Çizmeci-başı Tekkesi'nde defn itdiler» diyü nakl olundı.

Beyt

İtdüğin buldı ekdüğün biçdi
Kendü ile içürdüğin içdi.

Pâdişâh-ı mağfûr zemânından kalan duyûn edâsıyçün beş yüz yük akça ve guruş çıkduğıdur.

Ve şehr-i cumâdelûlâ evâhirinde sebt güni Dîvân-ı âlîde vüzerâ-i izâm ve ulemâ-i kirâm hazretlerinden sa'âdetlü Pâdişâh-ı zıllullâh *-eyyede'llâhu ta'âla ve kavvâhü-* (244a) merhûm Pâdişâh-ı cennet-mekân zemânında mevâcibâta ve Hâssa harc Emîni ve Matbah-ı Âmire Emîni ve Tersane-i Âmire içün ve Arpa Emîni bu cümlenün halkdan mühimmât-ı mîrîye aldukları metâ' ve esbâbın[1] bahâları virilmeyüp, bâkī kalan deynleri ne mikdâr kalmışdur diyü su'âl buyurdılar. Vüzerâ-i izâm ve Defterdârlar rûznâme-i hümâyûna ve mukābele defterlerine ve ümenâ-i erba'a muhâsebelerine murâca'at idüp, sekiz yüz yük akçadan ziyâde mâlâ-kelâm deyn bulunduğu hesâb olunup arz olundukda «Borc ile yatmak lâyık u münâsib değildür, cümlesi virilsün» diyü buyuruldı. Ve irtesi Hazîne-i Enderûn'dan bin kise akça ve guruş çıkardup tamâm beş yüz yük akça edâ-i duyûn içün vüzerâ-i izâm nazarlarına getürdiler. Ve «Memâlik-i mahrûsanun mahsûlâtı masârifi niçün kifâyet itmeye. Min ba'd diyâr-ı Mısriyye hazînesinden gayri hazîne içerü alunmasun, taşra Hazîne-i Âmire'de zabt olunsun» diyü fermân-ı âlî sâdır oldı. «Ve şimden girü isrâfât ve ihrâcât tahfîf olunup, itlâfâtdan hazer idesüz. Hâzîne-i Âmire'yi borçludur dimiyesiz ve erbâb-ı hukūka hakkını teslîm eyleyesiz» diyü muhkem tenbîh ü yasak buyuruldı. Fî 23[2] cumâdelûlâ, sene 1003.

Sa'âdetlü Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri evvel cum'a namazına çıkduğıdur.

Ve ibtidâ ol cum'a gün evvel Pâdişâh-ı saltanat-penâh *-halledellâhu ta'âlâ hilâfetehû-* hazretleri erkân-ı devlet ve a'yân-ı sa'âdet ile Ayasofya Cami'ine namaza çıkdılar. Mübârek cemâl-i bâ-kemâl[1] müştâkı âmme-i âlem du'â vü senâ ve şükr ü sipâsları mele-i a'lâya yetişdirdiler. Fî 23 cumâdelûlâ, sene[3] 1003.

Hüddâm-ı zevi'l-ihtirâm Harem-i muhteremden kānûn-ı kadîm üzre merâtib-i aliyye ile çıkduklarıdur.

Ve evâhir-i[4] şehr-i cumâdelûlâda ahad güni Harem-i muhteremden Pâdişâh-ı mağfûrun iç-oğlanları kānûn-ı kadîm-i Osmânî üzre

çıkmak fermân olundı. Silahdâr-ı hâssa Hasan Ağa Mîr-âhûrluk ile sadr-nişîn Ferhad Paşa hazretleri odasına çıkup mihmân buyuruldı[5]. Vâlide-i sa'âdet-penâh hazretleri şefâ'atiyle (244b) Nuh Ağa kānûn üzre ulûfesiyle tekā'üd itmek buyuruldı. Ve öteden gelen Mîr-âhûr Ahmed Ağa'ya Küçük Mîr-âhurluk buyuruldı. Ve Küçük Mîr-âhûr Ağa yolıyle Kapucı-başı oldı. Ve Çukadâr-ı hâssa ve Rikâbdâr-ı hâssa Kapucı-başılık ile çıkdılar. Ve hassa oda-oğlanları müteferrikalık ve çaşnigîrlik ile ve ziyâde terakkîler ile çıkdılar. Ve merhûm Beğlerbeği karındaşı Doğancı-başı Halil Ağa Çakırcı-başılık ile çıkdı. Ve büyük-oda ve küçük-oda ve hazîne ve kilâr-oğlanları umûmen bölüklere tevzî' olunmak buyuruldı. Ve Galata-sarâyı'ndan ve İbrahim Paşa'dan ve Edirne-sarâyı'ndan çıkış[6] oldı. Cümle bin iki yüz yetmiş nefer çıkdılar. Yevmiyeleri bu denlü oldı. Ve sa'âdetlü Pâdişâh-ı âlem-penâh ile sancak-ı hümâyûnda emekdâr ve hidmetkâr olan ağalar başka kānûn üzre in'âmların alup, yollu yolunca terakkîler ile[7] müteferrikalar olup, zât-ı şerîflerine münâsib manâsıb açıldukda tevcîh olunup arz oluna diyü fermân olundı. Ve sekiz yüz neferden mütecâviz bölükler ve sâir ocaklardan[8] terakkîye müstehıklara dahi terakkîleri fermân olunup tevzî' olundılar. Fî 26 cumâdelûlâ, sene 1003.

Hakîkaten Mağnisa'dan gelen hüddâm-ı zevi'l-ihtirâmun ekseri rûstâyî-veş olup âdâb-ı devlet ile mü'eddeb[9] olmayup, iltizâm ile ednâ dirliğe geçenlerdendür. Ve bi'l-cümle yine bu def'a hasretü'l-mülûk acîb tuhaf ruzgâr gelüp cilve-nümâ oldılar.

Cüceler ve dilsizler[10] zevâ'id-i ruzgâr ne denlü varise taşra çıkduklarıdur.

Ve merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Murad Han meclisine tekarrub iden mashara kalıb[11] cücelerden ve dinsiz dilsizlerden Harem-i muhteremde kimse kalmayup hallerine göre kimine Şehr-emîni cânibinden ve kimine rûznâme-i hümâyûndan müşâhere ulûfeler fermân olundı. El-hamdü li'llâh ta'âlâ dâmen-i saltanat anların vucûd-ı habâset-âlûdlarından tathîr olundı. «Deryâ nâ-pâki taşra atar» meşhûrdur.

Kadıasker Efendilerün azli ve nasbıdur.

Evâhir-i şehr-i cumâdelûlâde (245a) Rûmili Kadıaskeri Mevlânâ Sun'ullâh Efendi ve Anatolı Kadıaskeri Mevlânâ Ali Çelebi Efendi ref' buyuruldı. Sâbıkā Rûmili Kadıaskeri Mevlânâ Abdülbâkī Efendi yine Rûmili Kadıaskeri oldı. Ve Anatolı Kadıaskeri, İstanbul Kadısı merhûm Ebussu'ûd-zâde Mevlânâ Mustafa Efendi oldı. Ve İstanbul Kadılığı Bursa Kadısı Mevlânâ Damad[1] Muhyiddin'e buyuruldı. Ve Bursa Kadılığı, Mağnisa'da Sultân Murad Han-ı mağfûr Medresesi'nden Mevlânâ İbrahim Efendi'ye, ki cümleden eski ve salâh u diyânetle ma'rûf idi[2], buyuruldı. Ve mahrûsa-i Edirne Kadısı Ahî-zâde Mevlânâ Abdülhalim ref' buyruldı. Sâbıkā Mısr Kadısı Beğ-zâde Mevlânâ Mehmed Efendi Edirne Kadısı oldı. «Ahî-zâde Efendi beyne'l-ulemâ fazîlet ile mümtâz u ser-efrâz iken ruzgâr-ı gaddâr nâ-sâzkârlık eyledi» didiler.

Ve Kadıaskerler ref'ine vech beyân idenler «Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri şehzâdeliği hâlinde müstahikler hakkında gönderdikleri şefâ'at-nâme-i şerîfleri geçmeyüp ve belki bâ'is-i hirâmân olduğıdur» didiler.

Defterdâr Efendilerün azli ve nasbıdur.

Ve bu esnâda Anadolu Defterdârı Lam Ali Çelebi ref' buyuruldı ve yerine sâbıkā Anatolı Defterdârı olan Mahmud Efendi fermân olundı. Ve Şıkk-ı sânî defterdârı Pîrî Beğ efendi kendü aklâmından tahsîl-i emvâle gidüp, seferde Serdâr-ı âlî-kadr Sinan Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretlerine îsâl eylemeğe me'mûr olmışdı, ref' buyurıldı ve Defterdârlık Tersane-i Âmire Emîni Derviş Efendi'ye fermân olundı. Ve Tersane emâneti sâbıkā Koyun emîni İbrahim Çavuş'a virilmek fermân olundı, fî 25 cumâdelûlâ, sene 1003. Bâ-şefâ'at-ı şerîfe-i Enderûn.

Culûs-ı saltanat-ı hümâyûn beşâretiyçün etrâf u eknâf-ı memâlik-i selâtine ve hükkâm-ı memlekete ahkâm gitdüğidür.

Ve sa'âdetlü Pâdişâhumuz *-halledel'llâhu ta'âlâ hilâfethehû-* hazretlerinün culûs-ı hümâyûnları müjdesin etrâf u eknâfda olan (245b)

mülûk ü selâtin ve hükkâma i'lâm u ihbâr itmek içün Haremeyn-i şerîfeyn hâkimi İbn Ebî Nümey hazretleri *-şerrefehu'llâhu ta'âlâ şerefen ve ta'zîmen-* ve Mâverâünnehr ve Semerkand ve Buhârâ Hâkimi Abdullah Han hazretlerine ve İran ve Turan-zemîne fermân fermâ olan hâkim-i Kızılbaşân olan Şah Abbas Mirza'ya vilâyet-i Gürcistân Hâkimleri Levend[3] Aleksandre Han'a ve Simon Han'a ve Açık-baş ve dadyân'a ve Bahr-i Müzlim cânibinden meydân-ı neberdün hizebr ü şîr-i Jiyânı tâ'ife-i Tatar-ı bâd-rüftâr Hanı Gāzî Girây Han hazretlerine ve Deryâ-yı Sefîd tarafından selâtîn-ı küfr-âyîn Françe ve Venedik ve İngiltere ve Dubrevnik dojlarına ve Memâlik-i mahrûsa-i Pâdişâhî serhadlerine ve[4] Cezâ'ir-i Garb Beğlerbeğisine ve[4] vilâyet-i Tunus ve vilâyet-i Trablusgarb ve[4] vilâyet-i Yemen ve Aden ve Mısr ve Şâm ve Trablusşâm ve Sivas ve Mar'aş ve Haleb ve Erzurum ve Diyarbekir ve Bağdad ve Tebrîz ve Şirvân ve Revân ve Nahçıvan ve Bâbülebvâb ve Musul-zemîn ve Rakka Beğlerbeğilerine alâ haddihî Pâdişâh-ı zemîn ü zemân hazretlerinün sancak-ı hümâyûnda emekdâr ağaları ta'yîn buyurulup, ahkâm-ı şerîfe-i cihân-mutâ' yazılup culûs-ı cihân-bânî-yi Sultân Mehmed Hanî i'lâmına gönderildi. Fî evâhir-i şehr-i cumâdelûlâ, sene selâse ve elf.

Seferde olan Kapu-halkınun in'âmları serdâr hazretlerine gönderilmek buyuruldugıdur.

Ve sefer-i zafer-rehberde olan Kapu-halkınun culûs-ı hümâyûn in'âmları ber-mûceb-i defter, neferlerine göre hisâb olunup, Serdâr-ı bâ-vakār Sinan Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretlerine irsâl olunup, kānûn üzre culûs terakkîleriyle ulûfeleri virildüği yerde tevzî olunmak fermân olundı. Ve hisâb olunan hazîneyi cemâ'at-ı Gurabâ-i yemîn Ağası Sinan Ağa yarar yoldaşlarıyle îsâl eylemek buyuruldı. Ve Südde-i sa'âdetde istihdâm olunup, mânde olan Bölük-halkınun in'âmları ağaları kapusunda bu fakîr-i hakîr kesîrü't-taksîr ma'rifet ü nezâretiyle (246a) tevzî' olunmak emr olundı. Fî evâhir-i cumâdelûlâ, sene selâse ve elf.

Erbâb-ı hukūka duyûn virildüğidür.

Ve Pâdişâh-ı mağfûr zemânından[1] kalan duyûn-ı müteferrika ber-mûceb-i defâtir-i muhâsebe ümenâ ile erbâb-ı hukūk gelüp Dî-

vân-ı âlîde vüzerâ-i izâm nazarlarında hisâb olunup, teslîm ü tevzî' olundı. Bir niçe eyyâm evkāt ta'tîl olunup virildi. Ba'dehû Lala Mehmed Paşa evinde Baş-defterdâr Nuh Paşa Rûmili muhâsebecisi Akbaba-zâde kalfası[2] ve şâgirdleriyle hidmete hâzır olup, hukūk-ı deyn[3] teslîm eylediler. Fî evâhir-i cumâdelûlâ, sene 1003.

Muhkem furtuna olup gemiler işlemeyüp, İstanbul'da kaht u galâ belirdüğidür.

Ve bu esnâda berd ü şitâ ziyâde iştidâd üzre olup, muhâlif ruzgârlar esüp, niçe eyyâm karayel ve kıble ve yıldız esmekle furtınalar oldı. Deryâdan sefîne gelüp gitmeğe hiç vechile mecâl ü imkân olmadı. Sular tondı, değirmenler dönmez oldı. İstanbul kesret ü izdihâmına ekmek yetişmek mümkin olmayup, azîzü'l-vucûd olmağla bir somun iki akçaya satılurken üç akçaya hem-çünâ minnet ü sipâs[4] ile ele girmedi. Hikmet-i İlâhîdür, her tecdîd-i saltanat vâki' oldukda bu vilâyetde kaht u kıllet[5] çekmek âdet oldı. Erbâb-ı ihtikâr *-le'anehu'mullâhu ta'âlâ-* âmme-i âleme nâ-insâflıklar idüp, fukarâ vü zu'afâ şedâ'ide mübtelâ olmakta hükkâm nâfizü'l-kelâm olmayup, narhlar gözedilmekden kaldı. Her kişi istedüğin ider oldı.

Beyt

Gözlerüm yaşıyle vîrân olmaduk yer kalmadı
Hâlimi bilmek dilersen işte şöyle mâ-cerâ

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri cum'a namazına çıkmağa niyyet itmişken ferâgat olunduğıdır.

Ve selh-i cumâdelûlâ cum'a gün hazret-i Pâdişâh-ı dîn-penâh *eyyede'llâhu ta'âlâ ve kavvâhü-* Câmi'-i şerif-i Sultân Mehmed Han *-tâbe serâhu-* türbesi ziyâretine ve namaza çıkmak niyyet ü azîmet buyurulmışken ve cümle erkân-ı sa'âdet mütenebbih olup, Südde-i sa'âdete müteveccih olmışken ferâgat olundı. (246b) Yollar kardan memlû idi. Atlar[6] dondan yürimekde usret çekerdi. Karın tabî'atında karâr yoğıken kar[7] oldı. Şubat ve filvaris eyyâmı şiddet-i şitâdan harekete mecâl yoğıdı. Vuhûş u tuyûr ziyâde helâk oldı ve haşerât-ı arzdan nev'-i benî[8] insânun nâkısâtı cüceler ve dilsizler ve

hadımlar ve bulalar, ki Sultân Murad Han-ı mağfûr devrinde küllî zuhûrları var idi, eyledükleri evzâ' ve etvârları hakīkaten bekā-i izzete delâlet itmezdi. Ve iki yıldan mütecâviz zemân Pâdişâh-ı mağfûrı cum'a namazına çıkmağa mâni' olup, «Çıkarsın ammâ Sarây-ı Âmire'ye giremezsin, kul tâ'ifesinin ittifâkı vardur, hâşâ hal'iderler» diyü tahvîf idüp, istedükleri üzre hatt-ı hümâyûn ile[9] rüşvetler alup, maslahatlar görürlerdi. El-hamdü li'llâh ta'âlâ Pâdişâh-ı sa'âdet-intibâh hazretleri mülhem bi's-sevâb olup cümlesin dergâhdan sürüp çıkardı. Allâh ta'âlâ re'y-i âlem-ârây-ı isâbet-pezîr üstine dâ'im ü sâbit idüp avn-i İlâhî karîn-i devlet-i nâ-mütenâhî ola.

Cevr-i devr-i ruzgâr-ı nâ-sâzkârdur.

Ve bu esnâda Hoca-i Sultân Murad Han-ı mağfûr a'lemü'l-ulemâi'l-mütebahhirîn Mevle'l-mevâlî Sa'deddin Efendi *-dâmet fezâ'ilu-hû-* hazretlerinün kevkeb-i devlet ü ikbâli hubûtda oldı. Eyyâm-ı saltanat-ı Sultân Murad Hanî'de sa'âdet ü izzet-i kâmgârî ol mertebe[10] idi ki, Hoca Efendi vefât idüp Pâdişâh hazretleri «Bir muhlis du'âcımuz idi» diyüp cenâzesine hâzır olaydı. «Şimdiki halde halk-ı âlemün nâ-insâfları eyyâm-ı kâmrânîde vâki' olan nâ-merzâ ve belki nâ-meşrû' evzâ'[11] u etvârı müsâmaha iderlerdi. Nâ-hakk alınan mâl-ı müsâdere ve hakk-ı eytâm ve sâ'ir vukû' bulan ahvâle âlimler idi. Müsâhele ve ihmâl idüp, halk ile hakk üzre mu'âmele eylemedi» diyü niçeler bin türlü niyâz ile virdükleri hedâyâların taleb ider oldılar.

Hikâyet

Ve merhûm u mağfûrun-leh (247a) Pâdişâh, Şehzâdesi Sultân Mehmed Han'a bir gün iki kıt'a harâc defteri virüp «Al Mehmed Han'um, hocan Mevlânâ Azmi'ye ilet, mâ-yahtâcına sarf eylesün» buyurmışlar. Şehzâde hazretleri defterleri alup mu'allim-hâneye getürüp, Azmi Efendi nazarında komşılar. «Nedür bu?» diyü su'âl eyledüklerinde «Harâc defterleridür, size[1] gönderdiler» buyurmışlar. Anlar dahi dimişler ki «El-hamdü li'llâh ne hâlimüz var ise vardur, bu makūlelere rızâmuz yokdur, müberrâyuz» diyüp kabul itmeyicek Şehzâde hazretleri defterleri Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri huzûrına getürdüklerinde «Almadı mı Hocan?» dimişler, şâyi'dür[2] be-

nüm hocam alur buyurmışlar imiş. «Ol takdîrce ba'zı müştebeh emvâlden ictinâbları[3] olmayup ve durûğ-ı maslahat-âmîz kelâmdan dahi mübâlât itmedükleri sebebden Pâdişâh-ı mağfûr huzûrında vâki olan kelimât-ı hakîkat-encâmları mü'essir düşmezdi. Va'z u tezkîr ve nasîhatden anun içün fâriğ olmışlardı» diyü nakl-i[4] sahîh eyledilerdi.

Erkân-ı devlet kānûn-ı kadîm-i Osmânî üzre hil'at-ı zemistânî geydükleridür.

Sene 1003 cumâdelâhiresinün gurresinde şubat ve filvaris evveli idi. Bu gün[5] erkân-ı devlet, vüzerâ-i izâm ve Müftilenâm ve Kadıasker efendiler ve Defterdârlar ve Nişâncı hil'at-ı fâhire ve postîn-i zemistânî geydiler, girüp pâye-i serîr-i saltanata yüz sürdiler. Ve Baş-defterdâr Nuh Paşa Trablusşâm Beğlerbeğisi oldı. Ve defterdârlık mukaddemâ mâl-ı müsâdereye çekilüp, ezâ vü cezâ olunan Hasan Çelebi Efendi'ye fermân olundı. Ve Trablusşâm Beğlerbeğisi Çakırcı-başı Hasan Paşa ref' buyuruldı.

Vâlî-yi vilâyet-i Şark Şâh Abbas'dan ilçi ve nâme geldüğidür.

Bu esnâda fermân-fermây-ı Şark Şâh Abbas her-gâh Südde-i sa'âdete diyâr-i Acem tuhafın irsâl eyleyüp, arz-ı ihlâsdan hâlî olmayup ve âdet-i ma'rûfe-i Kızılbaşân[6] üzre Âsitâne-i sa'âdetde olan Şehzâde Haydar Mirza'yı pürsiş-i hâtır itmek (247b) ve dâyesin getürmek takrîbiyle müşârun-ileyh Şâh'dan ilçi ve nâme gelüp, nefîs Acem kumaşlarıyle Sultân Murad Han hazretlerine mütevecciln olup gelmişdi. Ve gelen ilçi Kerem Han nâm Kazvîn Hanı olup gelmişdi. Takdîr-i lem-yezelîde Sultân Mehmed Han *-hullidet hilâfetuhû-* hazretlerinün culûs-ı serîr-i saltanat-ı hümâyûnuna rast gelüp, evâ'il-i şehr-i cumâdelâhirede âlî Dîvân olup nâme ile ilçi gelüp âlî ziyâfet olundı. Kānûn-ı kadîm-i Osmânî üzre ri'âyet ü hürmet ile hil'at-ı fâhire geyüp, vüzerâ-i izâm ile girüp, pâye-i serîr-i saltanata yüz sürdi. Ve Şehzâde Haydar Mirza culûs-ı hümâyûnda dest-bûse yetişemeyüp, bu vâsıta ile Lalası ve kendüsi hil'at-ı fâhire ile teşrîf buyurulup pâye-i serîr-i âlem-masîre yüz sürdiler. Fî evâ'il-i şehr-i cumâdelâhire, sene 1003.

Lala Mehmed Paşa hazretleri Kasr-ı âlîye varduklarıdur.

Vezîr Lala Mehmed Paşa hazretleri Kasr-ı âlîde ekser-i evkâtda[7] sa'âdetlü Pâdişâh-ı Cem-câh huzûr-ı izzetlerine hâzır olup, umûr-ı mülk ü millet söyleşüp, tedbîr ü tedârük-i devlet re'y-i sâ'ib-pezîrleriyle olduğı mukarrer. Allâh ta'âlâ mülhem bi's-savâb [idüp] mâ-hüve'l-hak ilkā eyleye didiler.

Beğlerbeğilik virildüğidür.

Ve evâ'il-i şehr-i cumâdelâhirede Zeyrek Cüce karındaşı Tiflis Beğlerbeğisi azl buyuruldı. Yeri Habeş'den ma'zûl Tat Ali Beğ'e fermân olundı. Dîvân-ı âlîye gelüp pâye-i serîr-i saltanata yüz sürdi. Memâlik-i mahrûsa mahsûlünden nakd virilen beğlerbeğiliklerdendür. Sekiz yüz bin akça olur.

Mahrûsa-i Mısr Kadılığı virildüğidür.

Ve bu esnâda mahrûsa-i Mısr Kadısı Dukakin-zâde Mevlânâ Osman Efendi'den Arablar şikâyet idüp ruk'alar sunup feryâdlar eylediler, azl buyuruldı. Yeri Haleb'den munfasıl Kınalu-zâde Mevlânâ Hasan Çelebi Efendi'ye fermân olundı. Fî 7 cumâdelâhire, sene 1003.

Mahrûsa-i Haleb Kadılığı virildüğidür.

Ve mahrûsa-i Haleb Kadısı Taşköpri-zâde (248a) Mevlânâ Kemal Efendi azl buyuruldı. Ve Haleb kadılığı mukaddemâ Edirne'de merhûm ve mağfûrun leh Sultân Selim Han Medresesi'nden Mekke-i mükerreme kadısı olup gitmek müyesser olmayan Tursun-zâde Mevlânâ Abdülbâkī Efendi'ye fermân olundı. Fî 6 cumâdelâhire, sene 1006.

Havâss-ı Kostantiniyye Kadılığı virildüğidür.

Ve Erzurum Kadısı Molla Maksûd intikāli haberi geldi. Yeri Trablusşâm'dan munfasıl Kâmî-zâde Mevlânâ Efendi'ye buyurulmışdı, gitmek müyesser olmadı. Hâlâ Havass-ı Kostantiniyye

Kadısı Mevlânâ Sarı Muslihiddin Efendi azl buyuruldı, yeri Kâmîzâde Efendi'ye buyuruldı. Fî 6 cumâdelâhire, sene 1003.

Vezâret-i uzmâ ile serdârlık ve sipehsâlârlık ve mühr-i izzet Ferhad Paşa hazretlerine fermân olunduğıdur.

Ve sene 1003 cumâdelâhiresinün altıncı penç-şenbih gün ba'de salâti'z-zuhr Pâdişâh-ı zemîn ü zemân, bâ'is-i emn ü emân hazret-i Sultân Mehmed Han *-hullidet hilâfetuhû-* nâgehân[î] mühr-i sadr-ı izzeti kapucılar Kethüdâsı Ahmed Ağa ile Ferhad Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretlerine gönderdi. Ve serdâr ve sipehsâlâr-ı asker-i İslâm olup sefer-i zafer-rehbere gitmek fermân olundı. Cümle erkân-ı sa'âdet, vüzerâ-i izâm ve ulemâ-i kirâm tehniyet ve mübârek-bâdî içün devlet-hânesini gelüp teşrîf eylediler. Hakîkaten vezîr-i âlîşân[1] müşârun-ileyhi bi'l-benân olduğı sahîfe-i âlemde sebt olmışdı. Pâdişâh-ı mağfûr Sultân Murad Han zemânında kadr u izzet bulup, fermân-fermây-ı İran ve Turan[2] Şâh-ı Acem Muhammed Hüdâbende ve câ-nişîni Şâh Abbas ile re'y ü tedbîr ber-savâb eyleyüp, mâ-beyni sulh u salâh üzre kılup, diyâr-ı Şark'un güzîde memleketini kabza-i tasarrufa getürüp, kılâ'-ı metîn ve hısn u hasîn yapup, leşker-penâh şehirlere merdân-ı kâr-zâr koyup, mîrimîrân ve ümerâ-i nâm-dâr nasb eyleyüp ve gerden-keşân Kızılbaşânı südde-i sidre-nişâna rûy-mâl ve tazarru'-künân mutî' u munkād eyledüği ma'lûm-ı âlemiyândur.

Mısrâ'

آنچه عيانست چه حاجت به‌بيان

Vilâyet-i Revân ve Nahcıvân ve Şirvân ve Azerbaycan (248b) ve Gürcistân dâhil-i mülk-i Osmâniyân olduğı gibi bi-inâyeti'llâhi'l-Meliki'l-Müste'ân bu def'a dahi küffâr-ı hâksâr üstine gālib ü kāhir olup, asâkir-i İslâm ile mansûr u muzaffer ve a'dâ-i dîn mağlûb u muhakkar ola. Uğurları hayr olup, futûhât-ı celîleye mukārin olalar. *Bi-hakkı ve bi-hürmeti Seyyidi'l-mürselîn ve Hâtemü'n-nebiyyîn Âmîn.* Fî 6 cumâdelâhire, sene 1003.

Ve bu husûsda kudemâ-i devlet[3] ukalâ-i ezkiyâ[4] «Mühr-i izzet gazâda asker-i İslâm ile mücâhede üzre olanun hakkı idi, bu re'y

rekîkdür, küllî teşvîşe sebeb ü bâ'is olur. Devlet perîşânlığı[5] mukarrerdür» diyü mütefekkir ü mütehayyir oldılar. Ve ba'zılar dahi «Böyle azîmü'ş-şân Şehenşâh-ı mu'azzam serîr-i saltanat-ı cihânbâniye cülûs idüp, cümletü'l-mülk vekîl-i saltanat hâricde olup, umûr-ı devlet niyâbeten görülmek ne mümkindür diyüp mühri göndermeğe sebeb oldılar. Ve merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Murad Han mühri sâkıt oldı, kelâmü'l-meyyit 'abesdür[6]» didiler.

Sa'âdetlü Pâdişâh-ı gerdûn-bestat cum'a namazına çıkduklarıdur.

Şehr-i mezbûrun yedincisi[7], seyyidü'l-eyyâm cum'a gün hazret-i Pâdişâh-ı sitâre-sipâh *-eyyede'llâhu ta'âlâ ve kavvâhü-* erkân-ı sa'âdet ile âyîn ve uslûb-ı kadîm-i selâtîn-i Âl-i Osmân üzre cum'a namazın edâ itmeğe merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Süleyman Han *-aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân-* Câmi'-i şerîfine çıkdılar. Vüzerâ-i izâm hazretleri kānûn-ı kadîm ve ka'ide-i devlet üzre gidişde ve gelişde alâ-merâtibihim yanaşup umûr-ı mülk ü millet ahvâlin alâ makādirihim söyleşdiler. Ve bu üslûb-ı âyîn-i müstahsene-i saltanat Pâdişâh-ı mağfûr Sultân Murad Han zemânında mensî olup, yıllar ile metrûk olmışdı. Vüzerâ-i izâmun yedisi dahi nevbet ile yanaşup, gelişde Cebe-hâne-i Âmire önünde Lala Mehmed Paşa hazretleri âhir eyledilerdi.

Siyâvuş Paşa hazretleri Kasr-ı âlîye istendüğidür.

Ve bu esnâda sa'âdetlü Pâdişâh-ı zıllu'llâh *-eyyeda'llâhu ta'âlâ ve kavvâhü-* hazretleri Üsküdar'da Siyâvuş Paşa hazretlerini Bostancı-başı Ferhad Ağa ile istedüp ve Kasr-ı âlîde mülâkāt buyurup eltâf-ı (249a) aliyye-i Şehenşâhî ile nüvâziş buyuruldılar. Fî evâ'il-i şehr-i cumâdelâhire, sene 1003.

Serdâr-ı asâkir-i mansûrede olan kapucılar gelüp haberler getürdüğidür.

Şehr-i cumâdelâhirenün sekizinci gün sefer-i zafer-eserde olan asâkir-i mansûre Serdârı Sinan Paşa hazretleri cânibinde duran Dergâh-ı âlî kapucıları gelüp ahbâr[1] ihbâr eylediler, ki Tatar Hanı

Gāzî Giray Han hazretleri fermân-ı şehenşâhî üzre Tımışvar ve Erdel vilâyetlerine kışlaya[2] teveccüh itdüklerinde Tatar ta'ifesi re'âyâyı memleketden ednâ bahâne ile sığır ve koyun aldukları Serdâr Sinan Paşa hazretleri huzûrunda zâhir olmağla Tatar'un birkaç neferin salb ü siyâset eylemişler ve bu babda Han hazretleri rencîde olup, Tatar ta'ifesinün remîde olmasına sebeb ü bâ'is oldılar. Bunlar hanlarından gayriye fermân-ber değillerdür. Bu Devlet-i kāhire hod nice dürlü hikmet ile mu'akkad kānûn ve kā'ide-i saltanat mukarrer iken ne aceb hikmet ile amel itmeyeler didüğin nakl ü beyân eylediler. Ve harekete âgāz idüp kışlaya gitdüğin bildürdiler. Ve Pâdişâh-ı âlem-penâh *hallede'llāhu ta'âlâ mülkehû* hazretleri Serdâr Sinan Paşa'nun adl ü dâd kasd idüp Tatar'a siyâset itdüği mesmû'ları oldukda[3] mutazarrır olan re'âyâyı getürdüp cebr ü noksan ile ri'âyet idüp, hoş hal eyleyüp ve Tatar'ı hakimine göndermek gerek idi buyurmışlar. El-hakk kelâmü'l-mulûk mulûku'l-kelâmdur, pesendîde-i enâm olmışdur.

Tetimme-i kıssadur ve Gāzî Giray Han basılduğıdur.

Ve bu esnâda Memleket-i Eflâk ve Boğdan re'âyâsı ve voyvodaları ve banları ale'l-ittifâk cem'iyyet-i azîm eyleyüp «Kadîmü'l-eyyâmdan ilâ hâze'l-ân Selâtîn-i Âl-i Osmân'a mutî' u munkād olup, maktû' cizyelerimüz ve pîşkeşlerimüz iletüp şefekat u merhametler umarduk. Şimdiki halde zulm ü te'addî ile mâl-i rüşvetleri ve ribâhôr Yeniçeri ve sâ'ir leşkeri üzerimüze musallat oldılar halimüz tebâh oldı» diyü râh-ı isyân u tuğyâna sulûk idüp, Eflâk vilâyetine Erdel'den yardımcı (249b) Macar-ı füccâr gelüp ve Boğdan vilâyetine Leh'den mu'âvenete leşker-i melâ'în-i bî-şumâr gelmeğle, âmmeten serkeşlik ile baş kaldırup, her cânibden ehl-i İslâm kal'alarına ve Tuna yalılarında vâkı' şehirlere ve kasabâta hücûm idüp, katl ü kıtâl ve etfâl-i zukûr u inâs[1] esîr eyleyüp, âteş-i harb işti'âl üzre iken leşker-i Tatar ile Gāzî Giray Han hazretleri dahi gelüp, düşmen-i dîni hiçe sayup, ol gice nâ-münâsib mahalde mihmân olup karâr itdüğinde gaflet ile tüfeng endâz[4] küffâr-ı melâ'în baskın idüp, şaşkınlık ile Han hazretleri yalnuz cân halâs idüp, Ruscuk'a ve Silistre'ye yetişdüği haberleri geldi. Ve Pâdişâh-ı mağfûr intikāli ve culûs-ı saltanat-ı Sultân Mehmed Hanî mesmû' u ma'lûmları olmamışdı, haberler virdiler ve Han hazretlerinün zî-kıymet esbâbı ve

matâ'ı târâc u tâlân olduğı beyân olundı. Fî 8 cumâdelâhire, sene 1003.

Eflâk üstine serdâr olup giden Mar'aş Beğlerbeğisi Mustafa Paşa'nun sınduğı haberidür.

Ve evâsıt-ı şehr-i cumâdelâhirede muvahhiş haberler geldi. İsyân iden Eflâk melâ'îni Erdel'den gelen küffâr-ı delâlet-şi'âr ile Ruscuk üstine varan Mar'aş Beğlerbeğisi Serdâr Mustafa Paşa'ya tokınup, yanınca olan leşker-i İslâm ile ittifâkda sû'-i tedbîr eyleyüp, Serdâr ve yanınca olan yeni voyvoda ve Kapucı-başı Ali ağa ve Ferhad Paşa hazretleri tevâbi'i Piyale Kethüdâ ve Kapucı-başı Sinan Ağa ve Hurrem Ağa ve Perviz Ağa ve Katib Mustafa Çavuş ve dahi niçeler mahall-i ceng ü peykârda başlarını kurtarmak tedârükin idüp, karlu ve tufanlı gün olmağın her kişiye[5] başı sevdası düşüp Serdâr Beğlerbeği tenhâ kalmağla melâ'în üşüp şehîd itdükleri beyân olundı. Ve nefs-i kasaba-i Ruscuk ahâlîsi bu sebeb ile pâymâl-i düşmen-i din olup, dâr u diyârları ihrâk bi'n-nâr ve esbâb u erzâkları a'dâ elinde târ u mâr olduğın bildürdiler. Mezbûr Beğlerbeği mübtelâ olduğı tam' u hırs ve âzından Mihal (250a) la'înün hîle vü âl ile gönderdüği Pîşkeş ü kağıdına ferîfte ve rubûde olup bu süretde nâmûs-ı[1] devleti yerlere çaldı. Fî 17[2] şehr-i cumâdelâhire, sene 1003.

Tuna yalıları muhâfazasına Sekban-başı müceddeden Yeniçeriler ile mu'accelen gitmek fermân olunduğıdur.

Ve bu esnâda Sekbân-başı üç bin nefer Yeniçeri ile Tuna yalıları muhâfazasına yetişmek fermân olunup isti'câl üzre yazılup, sefer yarağıyle çıkup gitdiler.

Ve merhûm Mehmed Paşa oğlı Vezîr Hasan Paşa hazretleri Eflâk vilâyeti üstine serdâr ta'yîn buyurulup, isti'câl ile çavuşlar ve ahkâm-ı şerîfe gönderildi. Ve mukaddemâ Tatar Han hazretleri basıldukda birkaç bin dinç Tatar Akkerman üstine hücûm iden melâ'în-i bî-dîni kılıçdan geçirüp memleketi halâs eyledükleri haberleri geldi. Allâh ahâlî-yi İslâma ve dîn-i mübîne meded ü inâyetler idüp

fırsat u nusratlar müyesser eyleye. Gitdükçe hâl ayruksı olmadadur. Sipâhî ve Yeniçeri düşmen-i dîne varmaz, re'âyâ-yı memleketi gâret itmededür. Celîl ü[3] Cebbâr Allâh[4] mu'în ü zahîrleri ola. *Bi-mennihî ve hafiyyi lutfihî.* Fî 18 şehr-i cumâdelâhire, sene 1003.

Serdarlık ile giden sâbıkā Çavuş-başı Mustafa Ağa ahvâlidür.

Ve evâsıt-ı şehr-i cumâdelâhirede isyân u tuğyân iden Eflâk Voyvodası Mihal la'înün Babacan nâm serdârı dört bin nefer yarar melâ'în ile Silistre üstine top ve tüfeng ile yürüyüp, bi-inâyeti'llâhi ta'âlâ südde-i sa'âdetde mukaddemâ Çavuş-başı Mustafa Ağa ki ma'zûllük hâliyle[5] kendi mâliyle âlât ve esbâb-ı sefer tedârük idüp ve serdârlık ihtiyâr eyleyüp yarar âdem yazup, mütevekkilen ale'llâh ve müteveccihen ile'llâh «İnne'llâhe basîrün bi'l-ibâd» diyüp gitmişdi. Ve berü cânibden dahi a'yân-ı sa'âdet hazretleri pâye-i serîr-i saltanata arz idüp, mufassal u meşrûh ve mü'ekked serdârlık hükmi virilmişdi. Ve çıkup gitdükden sonra akabince Silistre sancağı beğliği hükmin dahi ulağla gönderüp Pîrî Kethüdâ azl buyuruldı dirler. Ve kendünün sancak murâdı değildi, kabûl itmeyüp, fî sebîli'llâh idelüm dirken (250b) birkaç gün içinde Serdâr Sinan Paşa hazretleri tarafından dahi Pîrî Beğ sefer-i âhiret ihtiyâr eyledi. «Silistre sancağı sana tevcîh olundı» diyü hükm-i şerîf vârid olmağla «Bunda bir sırr-ı Hüdâ[6] vardur» diyüp mükemmel düşmen yarağıyle Silistre'ye vardukda vilâyet halkı karşu gelüp ikbâl ile el-hamdü li'llâhi Rabbü'l-âlemîn seni bize emân[7] gönderdi. Kadîmü'l-eyyâmdan bu serhadlerün sancakları sipâhîleriyle sefere gitmeyüp, küffârdan memleket-i İslâmı hıfz u hirâset iderlerdi. Şimdiki zemân hâkimleri[8] görün bizi ne hâle getürdiler diyüp konağa geldükleri gibi câsûslar gelüp, «Dört bin nefer cengci melâ'în ve serdârları Babacan nâm la'în top ve tüfeng ile Kırcan didükleri mahalle yarın[9] gelüp konsa gerekdür» diyü haber virüp ve heman bi-inâyeti'llâhi ta'âlâ kar ve tûfâna bakmayup, «Cihâd u gazâdur ve rızâ-yı Mevlâ bundadur» diyüp, irtesi Allâh Allâh ile leşker-i İslâm önine düşüp, a'dâ-ı dîne karşu varup, çerhacılar iki başdan çıkup elleşürken top ve tüfeng atılup, dâr u gîr esnâsında fırsat u nusrat asker-i zaferpenâha müyesser olup, düşmen-i dîn münhezim ü mahûr olup, başlar kesilüp dirileri tutulup, iki yarar topları bırakdırılup, alay bayrakları ve tabllları alınup, kaçan küffâr ta'kīb olunup, kar üzengide olmağla tâkat olduğınca yetişdükleri yaya melâ'în dâr-ı cahîme gidüp, mansûr u muzaffer dernek mahalline gelüp karar eyledüklerinde Âsitâne-i sa'âdete yarar on beş nefer dilleri ve[10] alay bayrağı ve tabllarıyle geldi.

Ve diller Erdel'den on beş bin nefer tüfengci yardım gelüp, bin nefer Serdâr Babacan üstine ta'yîn olunduğın söylediler. Ve Erdel mel'ûnun isyânına inanmayan a'yân-ı sa'âdet hazretlerine arzlar okundukda ahvâl ma'lûm-ı şerîfleri oldı. Ve culus-ı saltanat-ı Sultân Mehmed Hanîde ibtida feth u zafer haberleri mezbûr beğden gelüp vukû' bulmağla ehl-i Dîvân mesrûr u şâdân oldılar ve tahsîn-i ferâvân eylediler. Cibillet ü nihâdında olan (251a) şeca'at u merdânelik zuhurâ geldi. Allâh tebârek ve ta'âlâ her halde mu'îni olup, envâ'-ı feth-i[1] fîrûzî[2] müyesser eyleye, Âmîn, bi'n-Nebiyyi'l-emîn. Hil'at-ı fâhire ile teşrîf buyurulmak fermân olunup kānûn üzre gönderildi. Fî evâsıt-ı cumâdelâhire, sene selâse ve elf.

Mühimmât-ı sefer-i hümâyûn içün Istabl-ı Âmireye tavar tedârüki fermân olunup, hazîne çıkduğıdur.

Ve yine evâsıt-ı şehr-i cumâdelâhirede sa'âdetlü Pâdişâh-ı âlempenâh hazretleri Istabl-ı âmirede tavara küllî ihtiyâc vardur, Pâdişâh-ı mağfûr zemânında deve ve katır serdârlara mîrî cânibinden virilmek ile kalmamışdur diyü bildürmeğin hâlâ otak-ı hümâyûn çekecek ve Hazîne-i Âmire kalduracak ve sâ'ir mühimmât [ve] tecemmül-i saltanat içün tavar tedârük olunup, kānûn-ı kadîm-i Osmaniyân üzre erkân-ı sa'âdete muhkem tenbîh ü tekid olınup olageldüği uslûb ile etrâf ve eknâf-ı memâlik-i mahrûsadan deve ve katır tecemmu' itdürülmek emr ü fermân olınup iki yüz altmış üç kîse guruş ve akça[3] Hazîne-i Enderûndan çıkup vüzerâ-i izâm hazretleri nazarına gönderdiler. Her kîse ellişer bin akça üzre akd olmışdı. Tamâm yüz otuz bir buçuk yük akça olur. Ve defterdâr efendiler[4] alup kabz idüp Hazîne-i Âmire'den hıfz eylediler. Ve yine irtesi sâr-bânlar kethüdâsına ve hassa saraçlara doksanaltı yük akça yüz katar deve içün teslîm olunup ihrâc olundı. Fî 18 cumâdelâhire, sene selâse ve elf.

Nuh Paşa ve Tat Ali Paşa Dîvân'a gelüp el öpdükleridür.

Ve evâsıt-ı şehr-i cumâdelâhirede Trablusşâm Beğlerbeğisi olan Nuh Paşa, Dîvân-ı adâlet-unvâna mükemmel şevketlü kapusıyle gelüp, pâye-i serîr-i saltanata yüz sürdi. Ve Tiflis Beğlerbeğisi olan Tat Ali Paşa dahi geldi. Ve Şâm Defterdârlığı inâyet buyurulan Kâtib Mahmud Efendi-zâde mahdûm da geldi. Defterdârlığa müstahıkk olanlar yine nâ-murâd kaldılar. Anun hatırıyçün Şâm Defterdârı ref' buyuruldı. Fî 22 cumâdelâhire, sene 1003. (251b)

Sa'âdetlü Pâdişâh-ı gerdûn-vakâr hazretleri cum'a namazına Sultân Bayezid Han Câmi'ine çıkduğıdur.

Ve şehr-i cumâdelâhirenün yiğirmi birinci cum'a gün sa'âdetlü Pâdişâh-ı gerdûn-iştibâh hazretleri cum'a namazına Sultân Bayezid Han-ı Velî Câmi'-i şerîfine küllî haşmet ü şevket ile çıkdılar Cümle vüzerâ-i izâm hazretleri ale't-tertîb varınca ve gelince yanaşup, kazâyâ-yı dîn ü devlet ve umûr-ı mülk ü millet söyleşüp ahvâl-i re'âyâ vü berâyâ yâd olundı. Adl ü dâd ve nizâm u intizâm anıldı didiler. Allâh tebârek ve ta'âlâ kalblerine mâ-hüve'l-hak ilkā eyleye sözleri bir arkaları düz eyleyüp mülhem bi's-savâb idi-vire, «Bünyân-ı marsûz» olalar. *Bi-hakkı ve bi-hürmeti Seyyid'l-mürselîn ve Hâtemü'n-nebiyyîn, Âmîn.*

Kapucı-başı Veli azl buyurulduğıdur.

Kapucı-başı Veli Ağa nâgehânî azl buyuruldı. Eflâk ve Boğdan voyvodaları tecdîdinde medhali vardur didiler. Yeri Pâdişâh-ı Cem-câh hazretleri Kapu-kethüdâlığı hidmetinde olan ağaya fermân olundı. Fî 22 cumâdelâhire, sene 1003.

Merhûm Ferhad Paşa oğlı tekrâr Şahinci-başılık kabûl itdüğidür.

Merhûm Ferhad Paşa-zâde Hümâ Sultan oğlı Hasan Beğ[5] ihtiyâriyle Çaşnigîr-başılıkdan ferâgat eyleyüp, yine Şahinci-başılığı kabûl itmeğin öteden gelen Çaşnigîr-başı oldı.

Gurabâ-i yemîn ağası bahşîş ile giderken azl olunduğıdur.

Ve cemâ'at-ı Gurabâ-i yemîn Ağası Sinan Ağa culûs-ı hümâyûn in'âmiyle seferde olan Kapu-halkının bahşîşlerin Belgrad'a iletmeğe me'mûr olup yolda giderken azl buyuruldı, ağalığı ötede ikinci Kapucı-başı Ca'fer Ağa'ya fermân olundı. Fî 25 cumâdelâhire, sene 1003.

Bölük-kethüdâhğı tebeddülâtıdur.

Ve cemâ'at-ı Ulûfeciyân-ı yemîn kethüdâsı Mustafa Kethüdâ sefer-i âhiret ihtiyâr eylemiş. Âsitâne'de olan Bölük-kethüdâlarına silsile oldı. Ve aşağı bölüğe sâbıkā şehr-subaşısı olan Ahmed Beğ kethüda olmak buyuruldı. Fî evâhir-i cumâdelâhire.

Sa'âdetlü Pâdişâh hazretleri türbeler ziyâretine çıkup ayak-dîvâm olduğıdur. (252a)

Ve evâhir-i şehr-i cumâdelâhirede hazret-i Halîfe-i zemîn ü zemân cümle erkân-ı devlet ve a'yân-ı sa'âdet ile ayak-dîvânı eylemek uslûbı üzre türbeler ziyâretine hayrât u tasaddukât niyetiyle Kapu-halkına tenbîh ü te'kîd olunup ve kendüler yümn ü ikbâl ile ve izz ü iclâl ile Kasr-ı âlîden kayığa binüp evvel ziyâret-i türbe-i mutahhara-i hazret-i Ebî Eyyûb Ensârî *-aleyhi rahmetü'l-Bârî-* de çıkup kurbânlar eyleyüp, fukarâ vü zu'afâya bezl-i bî-şumâr eylediler. Ve karadan erkân ve a'yân varup sa'âdetlü padişah-ı sitâresipâh hazretlerinün önine düşüp şevket ü haşmet ile makābir-i müslimîne du'â iderek Edirne-kapusı'ndan şehre girildi. Vüzerâ-i izâm *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri tertîb üzre be-nevbet yanaşup cihâd u gazâya müt'allık umûr-ı tedbîr-i mülk ü millet kazâyâyı dîn ü devlet söyleşdiler. İbtidâ Sultân Selim Han *-aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân-* türbe-i şerîfesine andan Sultân Mehmed Han-ı Fâtih *-tâbe serâhu-* ziyâret olunup, oradan Şehzâde Sultân Mehmed ve Sultân Cihangir'e gelindi. Andan Sultân Süleyman Han-ı Gāzî ziyâret olundı. Oradan Sultân Bayezid Han-ı Velî türbe-i şerîfesine inildi. Ba'dehû Sultân Selim Han-ı Halim ve Sultân Murad Han *-tâbe serâhumâ-* türbelerine girildi. Tasaddukāt-ı ferâvân olundı. Ve ikindi ezânı okunurken Sarây-ı Âmire'ye dâhil oldılar. İzdihâm-ı rü'yet-i

erbâb-ı iştiyâk fevka'l-hadd olup ve Pâdişâh-ı dîn-penâh hazretleri dahi senâ-hânlarına merhamet u şefekat nazarın buyurmak ile kulûba incizâb hâsıl oldı. Halk-ı âlem du'â vü senâ niyâzlarını mele-i a'lâya yetişdirdiler. *Allâhümme eyyid ve'unsuri'l-İslâme ve'l-müslimîn, bi-hakkı ve bi-hürmeti Hâtemi'n-nebiyyîn ve Seyyidi'l-mürselîn, Âmîn.*

Müfti-yi zemân hazretlerine terakkī olunduğıdur.

Ve bu esnâde Müftilenâm ve Şeyhülislâm a'lemü'l-ulemâ efdalü'l-fudalâ Mevle'l-mevâlî Bostân-zâde Mevlânâ Mehmed Efendi *-dâmet fezâ'ilühû-* hazretlerine yüz akça terakkī fermân olundı. Ulûfeleri Sultân Bayezid Han-ı mağfûr (252b) Medresesiyle yevmî yedi yüz elli akça oldı. Allâhu ta'âlâ zât-ı hucesteे-sıfâtlarına mübârek eyleye. Dîvân-ı adâlet-mekânâ gelüp teşrîf olundılar. Girüp pâye-i serîr-i saltanata yüz sürdiler. Fî 26 cumâdelâhire, sene 1003.

Lâm Ali Efendi tekrâr re'îs olduğıdur.

Ve mukaddemâ Reîsülküttâb olup, Anatolı Defterdârı olan Lâm Ali Çelebi, ki defterdârlıkdan ref' buyurulmışdı, hâlâ yine reîsülküttâb olup Serdâr-ı a'zam ile sefer-i zafer-rehbere gitmek fermân olundı. Ve sâbıkā riyâsetden ref' olunan Mûsâ Çelebi kā'im-makām-ı re'îs olmak buyuruldı. İkisi de ma'an vüzerâ-i izâm hazretleriyle girüp pâye-i serîr-i a'lâya yüz sürdiler. Fî 26 yevmü's-sülesâ cumâdelâhire, sene 1003.

Merhûm Ramazan Paşa intikālidür.

Ve evâhir-i şehr-i cumâdelâhirede sâbıkā Şehzâde-i civân-baht hazretleri Lalası olup, Karaman Beğlerbeğisi olan Ramazan Paşa hâkdân cihândân riyâz-ı rıdvâna intikāl eyledi. «Defterdâr olmış idi» diyü el-hamdü li'llâh muhallefâtına [ve] mâl-ı eytâmına ta'arruz olunmaduğına halk-ı âlem eyyâm-ı adâlet-i şehenşâhîye du'âlar eylediler. Pâdişâh-ı mağfûr zemânında hükkâm-ı devlet ednâ bahâne ile Müslimânlarun emvâlini. «Mîrîye alâkası var» diyü târâc itmeği şi'âr itmişler idi.

Merhûm ve mağfûrun leh Sultân Murad Han'un kırkı tamâm olup, türbe-i şerîf binâsına mübâşeret olunduğıdur.

Ve şehr-i cumâdelâhirenün altıncı gün[1] merhûm ve mağfûrun leh Sultân Murad Han *-tâbe serâhu-* türbesine tilâyet-i Kur'ân-ı azîm eyleyen bekciler eyyâm-ı erba'îni tamâm idüp, rûh-ı pür-futûhları içün aşlar pişüp, fukarâ vü mesâkîn it'âm olunup, ma'hûd olan câ'izeleri virilüp sâ'ir hasenât ve tasaddukât tevzî' olundukdan sonra du'â vü senâlar ile ihtitâm eylediler ve ser-mi'mârân ve mühendisân-ı devrân Dâvud Ağa türbe-i şerîfün resmini[2] şeş-kûşe üzre ta'yîn eyleyüp, binâsı içün esbâb u edevât ihzâr eyleyüp, temeli bırağılup, binâsına şurû' olundı. Fi't-târîhi'l-mezbûr. (253a)

Seferlü sipâhîler culûs-ı hümâyûn in'âmm recâ itdükleridür.

Ve sefer-i zafer-eserden Âsitâne-i sa'âdete kışlaya gelen seferlü Bölük-halkı Sadrıa'zam Ferhad Paşa hazretlerinden culûs-ı hümâyûn in'âmların recâ eylediler. «Serdâr-ı asker-i İslâmsız, bunda mevcûd olan yoldaşları yoklayup inâyet eylen» didükleri ecilden Anatolı Defterdârı Mahmud Efendi fermân-ı şerîf ile mevcûd bulunan seferlüleri yoklayup, in'âmları Ulûfeciyân-ı yesâr Ağası Ahmed Ağa ve Gurabâ-i yemîn Ağası Ca'fer Ağa evlerinde be-nevbet cemâ'ât-ı ebnâ-i Sipâhiyân ve Silahdârân ve gayriye bu bende-i hakīr nezâret ve ma'rifetiyle tevzî' olundı. İbtidâ şüd[1], fî evâhir-i cumâdelâhire, sene 1003.

Vezîr Hasan Paşa hazretlerine Rûmili Beğlerbeğiliği tekrâr ta'yîn buyurulduğıdur.

Ve evâhir-i şehr-i cumâdelâhirede merhûm Mehmed Paşa oğlı Vezîr Hasan Paşa hazretlerine avâtıf-ı aliyye-i şehenşâhîden vezâreti ile yine Rûmili Beğlerbeğiliği mukarrer olmak fermân olunup ve Sinan Paşa hazretleri oğlı Mehmed Paşa vilâyet-i Budun muhâfazasında olmak içün ikisine dahi müekked ahkâm-ı şerîfe-i cihân-mutâ' gönderildi. Fi't-târîhi'l-merkūm.

Vidin mukābelesinde küffâr-ı hâksâr tabur ile oturduğıdur.

Ve bu esnâda serhadlerden haberler gelüp, vilâyet-i Vidin muhâfazasında Vezîr Hasan Paşa hazretleri üstine mübâlağa küffâr-ı dalâlet-şi'âr gelüp, tabur ile oturup fırsat gözedüp ve Hasan Paşa yanında az âdem bulunup, gice ve gündüz ihtiyâd ve karavul ile mücâhede olup ve[2] dîn ü devlet uğrında bezl-i nefs üzreyüz, bizi hayr du'âdan unutmasunlar. Asker ile imdâd eylesünler. Leşker-i melâ'în-i füccâr-ı Macar bî-kıyâsdur. Ve[3] askerimüz bî-dâdlığından re'âyâ-yı memleket a'dâ-i dîne i'ânet iderler. Hâl gāyet müşkil oldı diyü hikâyet ü rivâyet eylediler. Fî evâhir-i cumâdelâhire, sene 1003.

Hasbıhâl-i ruzgâr-ı nâ-sâzkâr ve şikâyet ez-hükkâm-ı tam'kârân-ı devrân.

Vilâyet-i Eflâk ve Boğdan re'âyâsı (253b) bizüm nâ-insâf sitemkâr ribâ-hor ve mâl-ı rüşvete cân-nisâr eyleyen hâkimlerimüzün ve Yeniçeri tâ'ifesinün cevr ü bid'atlarından bîzâr olmaları ile[4] voyvodaları olan melâ'în Erdel ve Leh kıralından yardım isteyüp bi'z-zarûrî cümlesi isyân u tuğyân yolun tutup ve gelen yardımcı küffâr-ı hâksâr ile fırsat düşürüp memleket-i İslâmiyyeyi leşkerden hıfz u hırâsetden vakt-i şitâda hâlî bulup, önüne karşu turur kimse bulmayıcak her cânibden urup, yağma vü tâlân eyleyüp, Tuna yalılarınun öte yakasın ve berü yakasın yakup ve yıkup ehl-i İslâmun mal u[5] menâlin ve iyâlin kırup, esîr ü destgîr idüp âleme velvele salduklarında Âsitâne-i sa'âdetde olan a'yân-ı devlet ve Pâdişâh-ı mağfûr mukarreblerinden her yıl arabalar ile hazâ'in taşıyan Mîr-alem Kurd Ağa ve Kapucı-başı Veli Ağa ve yeniden voyvodalar nasb itmeğe giden Baş-kapucı-başı Sultân-zâde Mustafa Ağa arzlar idüp, re'âyâ mutî' u munkāddur, isyân itmemişlerdür, hilâf-ı vâki'dür diyenler kelâmı mahzâ kendüleri hidmetden behremend olmak-içün Mar'aş Beğlerbeğisi Serdâr Mustafa Paşa merhûm üstine re'âyâ üşüp, leşker-i İslâmı perîşân idüp şehîd itmekle inanmışlardı. Hak subhânehû ve ta'âlâ hırs u âzları aynından hâb-ı gafleti giderüp, bîdâr olmak müyesser eyleye. Üç yüz yıldan berü nizâm u intizâm virdükleri ukalâ-i devletün etvârını tağyîr eyleyüp, ırz-ı dîn-i mübîn ve ahâlî-i Müslimîn, müşrikîn ü melâ'în elinde pâymâl olmağa bâ'is ü sebeb

oldılar. Rûz-ı haşrda evvelîn ü âhirîn-enbiyâ vü mürselîn huzûrında cevâb vireler. Bârğâh-ı izzet ve dergâh-ı Ahadiyyetden cümleten Müslimânlar ile tazarru' u zârîdeyüz ki Azîzün zû-intikām dâdımuz alı-virüp haklarından gele. Fî evâhir-i cumâdelâhire, sene 1003.

Gürcistan Beğlerbeği Ali Beğ'in başlar ve burun ve kulaklar gönderdüğidür.

Ve evâhir-i şehr-i cumâdelâhirede vilâyet-i Gürcistân'da hâkim olan Simon Han (254a) didükleri la'în Gori Beğlerbeğisi Kadı Mustafa Paşa'ya[1] dostluk içinde hîle-kârlık idüp, bir la'ble ele getürüp habs eyledüği haberi[2] Âsitâne-i sa'âdetde ma'lûm olmışdı. Ve bu esnâda sâhib-sa'âdet Ferhad Paşa *-dâme zılluhû-* hazretlerinün Kapucı-başılığından çıkup, terbiyesiyle hâsıl olan Kars Beğlerbeğisi Ali Paşa ve Lori Beğlerbeğisi Kazak Hakimi Nazar[3] Paşa ile müttefikü'l-kelm yek-dil ü yek-cihet olup, memleket kurdı serhaddün be-nâm dilâverleriyle Gürci[4] vilâyetinün keferesi âyîn-i bâtılaları üzre kara günlerinün cem'iyyetleri gür-hânelerinde olduğı gün nâmdâr aznavurlarınun güzîde vü müstesnâ sahib-cemâl kızları ve avratları tamâmen itmînân-ı hâtır ile emn ü emân üzre îş u işretde iken ale'l-gafle bahâdırân-ı güzîn ile râh-ı girîzden mezbûrân Beğlerbeğiler bir gice taht idüp cümlesin dil-şikeste ü beste dest-gîr sürüp Gori[5] kal'asına yetişdürürler ve el kaldıran melâ'înden bir ferd halâs olmayup, şemşîr-i intikām altında makhûr oldukları Gori[5] kal'asında şenlik ve şâdmânlık topların atup, velvele-i top ve tüfeng tâk-ı ayyûka tarâka salduğından memleket halkı âğâh olıcak Simon Han la'în haberdâr olup, candan azîz müte'allıkatı giriftâr olduğı ma'lûm olmağla Kadı Mustafa Paşa'ya minnetdâr olup, sulh u salâh ile bahâya kesilmeğe yine kal'a-i Gori'ye göndermişler. Kefere-i melâ'în-i Gürciyyenün gurûr u[6] istikbârdan gayri nesneye kādir ü mâlik olmadukları günden iyân ve ma'lûm-ı âlemiyândur. Bu[7] kızları analarıyle kal'aya bir yıllık zahîre yetiştirmeğe bahâya kesüp ve bir niçesin dahi altı aylık zahîreye satup ve umûmen niçesi üç aylık arpa ve buğday ve koyun ve sığır ve yağ ve bal ve erz ve peynir virmeğe mültezim ü müte'ahhid olmağla yarar rehinler virüp katl ü kıtâlden halâs olup ve min-ba'd keyd ü mekr üzre olmayup dostluk ideler diyü emân virildüği arzlar gelüp pâye-i serîr-i saltanata okundı. (254b) Vâfir kelleler ile burun ve kulaklar Dîvân-ı âlîye bırağıldı.

Beğlerbeğiler tebdîl olduğıdur.

Ve mezbûr Beğlerbeği Ali Paşa'ya Revân ve Nahcivan Beğlerbeğiliği fermân olunup, Hüdâ-virdi Paşa'ya Kars Beğlerbeğiliği buyuruldı. Fî şehr-i cumâdelâhire, sene 1003.

Serdâr-ı âlî hazretleri otakları ve toplar taşra çıkduğıdur.

Evâ'il-i şehr-i recebde nevrûz-ı hümâyûnda Serdâr-ı bâ-vakār Ferhad Paşa hazretleri otaklarını şehirden taşra çıkardup kurdı. Ve sefere gidecek top arabalarını atlar yetişmeyüp forslarıyla çekdürüp taşra çıkartdı. Ve kendisi intesi çıkup topları atdırdı ve yaraklar yokladı. Evâsıt-ı şehr-i recebde kendüzi çıkmağı mukarrer eyledi. Velâkin müneccimîn ittifāk idüp, «Kırân-ı nahseyn vardur zihnâr» diyü pâye-i serîre arz itdürdiler. «Göç, şehr-i şa'bânun on yedinci gününde[8] mübârekdür» diyü te'hîr olundı.

Kıbrıs Beğlerbeği ve Defterdârı gelüp el öpdükleridür.

Evâ'il-i şehr-i recebde Kıbrıs Beğlerbeğisi olan Hasan Paşa ve Defterdârı olan Azmî Mustafa Çelebi Dîvân-ı Hümâyûn'a gelüp, pâye-i serîr-i saltana yüz sürüp hil'at-ı fâhire ile teşrîf olundılar. Fî 6 receb, sene 1003.

Mısr Beğlerbeğiliği virildüğidür.

Evâ'il-i şehr-i recebde diyâr-ı Mısrıyye'de vezâretle beğlerbeği olan[9] Hâfız Ahmed Paşa hazretleri ref' buyuruldı. Yerine Südde-i sa'âdetde Mîr-alem Kurd Ağa sâl-be-sâl yüz bin altun Hazîne-i Âmire'ye sa'y ile irsâliye göndermeğe müte'ahhid olmağla beğlerbeğilik fermân olundı. Vükelâ-i devlet re'âyâ-yı memleket üstine kurt salmakdan hazer idüp, niçe gün te'allül ü bahâne eylediler. men'e imkân olmadı. «İbtidâ sancak-ı hümâyûna gidildükde hidmeti sebkat[10] itmişdür» diyüp mülk-i Mısr'a hâkim eylediler. Mîr-alemlik Baş-kapucı-başı merhûme Hümâ Sultân oğlı Mustafa Ağa'ya fermân olundı. Fî 7 receb, sene 1003.

Merhûm Defterdâr-ı sâbık intikālidür.

Ve bu esnâda sâbıkā Şıkk-ı sânî Defterdârı olan (255 a) Yahya Efendi maraz-ı istiskādan âzim-i âlem-i ukbâ eyledi. Ehl-i kelem ve sâhib-rakam, nîk-nefs idi. Evlâd-ı eytâmına intikāl iden muhallefâtına[1] el-hamdü li'llâhi ta'âlâ «Defterdâr ölmüşdür» diyü ta'arruz itmediler. Merhûm u mağfûrun-leh zemânında bu makūle hakk-ı eytâmı Hazîne nâmına târâc idüp, âhiretlerin vîrân itmeği şi'âr idinmişlerdi, sene-i mezbûr.

Beğlerbeğiler tebdîlidür.

Evâsıt-ı şehr-i recebde Diyârbekir Beğlerbeğisi olan Kilarcıbaşı Hüsrev Paşa'ya Sivas Beğlerbeğiliği arz olunup, Sivas'da Beğlerbeği olan Sadrıa'zam Ferhad Paşa oğlı Mehmed Paşa hazretleri Diyarbekir Beğlerbeğisi olmak fermân olundı. Fî 12 şehr-i receb, sene 1003.

Silistre Beği düşmen ile olan[3] memleket ahvâlin bildürdüğidür.

Ve yine bu esnâda Silistre sancağı Beği, sâbıkā Çavuş-başı ki serdârlık hükmi[4] virilüp isyân iden melâ'în-i küffâr ile birkaç def'a ceng idüp, bi-inâyeti'llâhi ta'âlâ mansûr u muzaffer olup düşmen-i dîni sınışdı[5]. Ulaklar ile mufassal u meşrûh küffâr ahvâlin yazup, arzlar gönderdi. «Meded leşker, meded asker yetişmek gerekdür, memleket-i İslâm târâc oldı, ehl-i İslâm pâymâl oldı» diyü bildürdi. «Korkma kâfir azdur» diyü cevâb virdiler. Sadr-nişîn olan a'yân-ı sa'âdet re'âyâ-yı mülki kırdı geçirdi. Pâdişâhun ra'iyyetinün[6] ne cürm ü günâhı vardur didiler.

Beyt

Gözlerüm yaşıyla vîrân olmaduk yer kalmadı
Hâlümi bilmek dilersen işte şöyle mâcerâ

Vâlide Sultân hazretlerine ulûfe ve sâliyâne buyurulduğıdur.

Ve sa'âdetlü Pâdişâh-ı dîn-penâh vâlide-i izzet-destgâhlarına yevmî üç bin çili[7] akça vazîfe ta'yîn buyurdılar. Ve sâliyâne üç yüz bin yazlık ve üç yüz bin kışlık fermân olunup, Şehr-i emînine tenbîh ü te'kîd eylediler ki mâh-be-mâh çili akça teslîm eyleye. Fî 13 şehr-i receb, sene 1003.

Vezîr-i müşîr Cığala-zâde Sinan Paşa'ya nâgehânî azl haberi virildüğidür.

Evâsıt-ı şehr-i recebde Vezîr-i dilîr-i lâ-nazîr-i bâ-tedbîr Cığala-zâde Sinan Paşa hazretleri (255b) hakkında erbâb-ı hıkd u hased keyd ü mekrlerin te'sîr itdürüp, dürûğ-ı bî-fürûğla Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerine geçdiler. Mezbûr dahi[8] seherden atına binüp Dîvân-ı âlîye gelürken azl haberin virdiler. Hırmân ile yine evine dönüp geldüklerinde Cezâir-i Garb Beğlerbeğiliği elkābiyle hükm-i şerîf yazılup gönderilmiş, edânî-i levendâtdan hâsıl olan kimseler yerine varmayacağı günden iyân idi. Bu sebeb ile emre itâ'at eylemedi diyüp, satve-i kāhire-i Pâdişâhîyi tahrîk itmeğe kasd eylediler. Birkaç gün ârâmiş ü âsâyiş üzre oldılar. Hakīkaten Devlet ü Saltanat-i Osmâniyye'de selâtîn-i mütekaddimîn Harem-i muhtereminde[9] böyle bir zât-ı sütûde-sıfât terbiye itmek vâki' olmamış, ekseriyâ terbiye eyledikleri Arnavud ve Bosna ve sâ'ir ecnâsdan düşmüşdür. Emsâli mâ-beyninde vucûh-ı fazâ'il ile mümtâz u ser-efrâz idüği.

Mısra'[10]

« آنجه عيانست چه حاجت به بيان » dur.

Sultân Süleyman Han ve Sultân Selim Han *-aleyhimâ'r-rahmetü ve'l-gufrân-* nazar-ı şerîf-i sa'âdet-eserleri mürebbâları olup, Sultân Murad Han-ı mağfûr saltanatında vezâret ve serdârlık ile diyâr-ı Şark'da a'dâ-i dîn ü devlet üstine re'y ü tedbîr-i[11] ber-savâb ile darbet-i şemşîr ve nâm-âverliği sâbit [ü] muhakkak olmuşdur. Ve rûy-ı deryâda şecâ'at u şehâmeti hod ma'lûm-ı âlem ü âlemiyân olduğı ma-

hall-i şübhe değil. Ve'l-hâsıl mukallid değildür, bî-misl ü adîldür, vezâret alâ kulli hâl hakkıdur. Bu gün ve yarın yine gelür yerine otu-rur diyü halk tahkīk itdiler.

Yeniçeri Ağası Yemişci Hasan Ağa azl olduğıdur.

Ve yine bu esnâda Pâdişâh-ı zemîn ü zemân *-halledeʼllâhu ta'âlâ hilâfetehû-* hazretleri erkân-ı devlet ü sa'âdet ile Câmi'-i şerîf-i Ayasofya'da cum'a namazın edâ itdükten sonra çıkduklarında Silistre' de ve Ruscuk'da küffâr-ı hâksâr elinden tâlân u nâlân ve ehl ü iyâliyle giryân ü biryân olan birkaç kimseler feryad ü figān eyledüklerinde çavuşlardan birisi «Ne asl kimsesin, haberün nedür?» diyü sorarken Yeniçeriler çavuşa taş atup (256a) «Ne sorarsın» didüklerin Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri bizzât müşâhede itmekle irtesi Yeniçeri Ağası Yemişci Hasan Ağa azl buyuruldı. Ve dahi niçe sırr-ı hafî nakl olundı. Ve Hasan Ağa germ ü sert-i ruzgâr çeküp çaşni-i zehr ve kahr-ı azli tatmış, gürg-i bârân-dîde geçirdi[1], ammâ ağalık hükûmetinde a'yân-ı devlet ile bir gûne geçindi, me'mûl olan hâlât zuhûr eylemedi didiler. Ve bu mâ-beynde hedâyâ vü tensûkāt-ı lâyıka sarf olunduğı söylendi. Fî 16 receb, sene 1003.

Cemâ'at-ı Gurabâ-i yesâr Ağalığı virildüğidür.

Ve sefer-i zafer-rehberde kışlayan cemâ'at-ı Gurabâ-i yesâr Ağası Çirmen sancağına çıkup, ağalık Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri Mağnisa'da iken Çavuş-başılık hidmetinde olan merhûm Hoca Haydar Efendi oğlı Mehmed Ağa'ya buyuruldı. Ve Âsitâne-i sa'âdetde mânde ve istihdâmda olan Bölük-halkınun ve yeni çıkanlarun ulûfelerin ve culûs-ı hümâyûn in'âmların tevzî' eylemek fermân olundı. Bu fakīr-i kesîrü't-taksîr dahi nezâret hidmetiyle me'mûr olmağın ekser hidmetlerinde[7] olundı. Fî evâhir-i şehr-i receb, sene 1003.

Mısr'dan ref' buyurılan Hâfız Ahmed Paşa vilâyet-i Yemen'e gitmek re'y olunduğıdur.

Ve evâhir-i şehr-i recebde vilâyet-i Yemen muhâfazısında olan Vezîr Hasan Paşa hazretleri Südde-i sa'âdete gelmek fermân olundı. Ve diyâr-ı Mısriyye'den mukaddemâ ref' buyurılan Hadım Hâ-

fız Ahmed Paşa vezâretle vilâyet-i Yemen muhâfazasına gitmek içün re'y olınup ahkâm-ı şerîfe yazılup, ulakla yarar çavuşlar ta'yîn olundı. Ve bu fikr ü re'yden ferâgat olınup, yine Hasan Paşa hazretleri yerinde ibkā buyuruldı.

Sâhib-i hall ü akd huzûrmda vâki' olan tedârüke müte'alhk kelimât nakl olunduğıdur.

Ve yine bu esnâda erbâb-ı hal ü akd re'y ü tedbîr-i ber-savâba kasd u sa'y idüp ekser evkāt meclislerinde «Vilâyet-i Eflâk ve Boğdan re'âyâsı fitnesi def' u ref'inde tedarük ne-vechile olsa» diyüp kimisi mütekaddimîn (256b) adl ü dâd ile ber-vech-i i'tidâl-hâl voyvodalık ile üslûb-ı sâbık üzre nizâm u intizâm virüp, devlet ü saltanata nâfi' ve Hazîne-i Âmire'ye lâzım olanı tağyîr eylemek olmaz dimişler ve ba'zılar dîn ü devlete lâyık olan budur ki çünki âyîn-i kadîm ile bu iki hâzır, mutî' u münkād memleketi isyân u tuğyân itmeğe zulm ü te'addî sebeb ü bâ'is oldı.

A'dâ-i dîn memleket-i İslâm üstine hücûm eyleyüp, bu denlü iş eylediler. Leşker-i İslâm dahi kalkup üzerlerine varup tîğ-i intikām ile haklarından gelüp, ba'dehû kānûn-ı kadîm-i Osmâniyân üzre ehl-i hak, müteşerri' ü mütedeyyin kimseler ta'yîn olunup, memleketi müceddeden tahrîr itdürüp havass-ı hümâyûn bağlandıkdan sonra beğlerbeğilik ve sancaklar ve ze'âmetler ve tîmârlar ve kılâ' yapup ve merdân-ı kılâ' ve mesâcid ü ma'âbit ile dâr-ı İslâm olup, Erdel ve Leh vilâyetleri ve serhadleri asâkir-i mansûre ile muhkem muhâfaza olunup, nâm ve nâmûs-ı saltanat şimden-girü inşâe'llâhu ta'âlâ bu vechile te'yîd olunmak gerekdür dimişler. Ve ba'zılar dahi memleketün feth ü teshîri mukadder olup müyesser olursa vilâyet-i Mısrıyye gibi cümleten re'âyâ-yı mülk hâs bağlanup mahsûl-i memleket hıfz u zabt oluna ve iktizâ eyledüği üzre[3] kul yazılup, ağalar ve bölükler ve sâliyâne ile beğler ve defterdâr ve mîrimîrân ile tasarruf olunmak devlete ve Hâzîne-i Âmire'ye enfa'dur diyü söylemişler. Ve ba'zılar dahi dimişler ki mütekaddimîn dîn-i mübîn içinde mücâhidîn olup, ağrâz-ı nefsâniyye olmayup, Mü'minîn ü Müslimîn içün kayırdukları âyîn ve üslûb-ı kadîmi garaz-ı nefs ve zulm ve bid'at ile tebdîl ü tağyîr eyleyüp, nâmûs-ı saltanat-ı Âl-i Osmân'un şikestine sebeb olduğunuz memleketdür, eğer tekrâr ele getürüp bi-

inâyeti'llâhi ta'âlâ hükm idersenüz nice buldunuz ise yine ola-geldüği üzre kullanmak gerekdür. Âl-i Osmân pâdişâhları ahkâmının nihâyetinde hükkâmına tenbîh ü te'kîd eyleyüp, «Zinhâr ola-gelmişe (257a) muhâlif iş itmekden hazer idesin» dimek kānûnlarıdur ve bu zemân[1] halkıyle bu didügünüz olmakda çok eşkâl vardur. Allâh ta'âlâ imdâd u inâyetler eyleye. Ümmet-i Muhammed işleri âsân olup, a'dâ-i dîn ü millet üstine gālib ü kāhir olalar diyüp du'â vü senâ ile ihtitâm eylemişler. Fî evâhir-i receb, sene 1003.

Silahdâr-başılığı ve Cebeci-başılığı tecdîd buyurulduğıdur.

Sefer-i zafer eserde kışlayan Silahdâr-başı Rıdvan Ağa azl olunup, Ağalığı anda Cebeci-başı İbrahim Ağa'ya ki mukaddemâ cemâ'at-ı Ulûfeciyân-ı yesâr Ağası olmışdı, ana virilmek fermân olundı. Ve Cebeci-başılık Matbah-ı Âmire emânetinden ref' olunan Çaşnigîr Mehmed Ağa'ya sefer-i hümâyûna gitmek ile fermân olundı. Pâye-i serîr-i a'lâya yüz sürüp çıkduğı gibi Cebehâne-i Âmire önünde tûğ dikildi, eşgāl u ahvâl-i sefer hâzır u müheyyâ olmağa başlandı. Fî evâhir-i şehr-i recebü'l-mürecceb, sene 1003.

Sâbıkā azl buyurılan Müderris Zeynî Efendi'ye hazret-i Pâdişâh-ı âlem-penâh Dârülhadîs ta'yîn buyurulduğıdur.

Mukaddemâ Sultân Murad Han-ı mağfûr zemânında merhûme Vâlide Sultân Medresesi'nden azl buyurılan meczûb-ı vahdet ve meslûb-ı izzet nâzır-ı envâr-ı şerî'at, hâzır-ı esrâr-ı tarîkat Kâtib-zâde Zeynüddin Efendi müddet-i azlinde Şeyh Ebü'l-Vefâ *-kuddise sırruhû-* câmi'inde fukarâ talebesiyle dersi terk itmeyüp nakl-i tefsîr-i şerîf ve ehâdis-i Nebeviyye'den hâlî olmayup, vird ü zikr iştigalinde iken Pâdişâh-i zemîn ü zemân Sultân Mehmed Han *-hallede'llâhu hilâfetehû-* hazretleri Şeyh Ebü'l-vefâ *-nevvere'llâhu ta'âlâ merkadehû-* ziyâretine varduklarında atabe-i türbede Zeynî Efendi hâzır bulunup, dâmen-i saltanata rûmâl olmağla yevmî yüz akça vazîfe ile dârülhadîs yapdırılmak fermân olunup, cebr-i noksân[2] olmak üzre hayr du'â istimdâd eyleyüp, in'âm-ı vâfire olundı. Fî evâhir-i şehr-i receb, sene 1003.

Ve irtesi Dîvân-ı (257b) ma'delet-mekâna gelüp, vazîfe-i merkûme kendüzine ve talebisine türbe mütevellîsinden ta'yîn buyuruldı ve girüp pâye-i serîr-i âlem-masîre yüz sürdi. Fi't-târîhi'l-merkûm, sene 1003.

Kadılıklar ve Medreseler tevcîh buyurulduğıdur.

Gurre-i şehr-i şa'bânü'l-azzamda Müftilenâm ve Şeyhülislâm Bostân-zâde Efendi oğlı Mevlânâ merhûm u mağfûrun-leh Sultân Süleyman *-tâbe serâhu-* Medresesi'nden Selanik kadılığın kabûl eyledi. Ve Selanik Kadısı Mevlânâ Abdürrahim Efendi Havâss-ı Kostantiniyye-i hazret-i Ebî Eyyûb Ensârî'ye kadı oldı. Ve Havâs-ı Kostantiniyye Kadısı Kâmî-zâde Mevlânâ Mehmed Efendi Rûmili'nde Yenişehir kadısı oldı. Ve Sultân Süleyman Han Medresesine Şehzâde Müderrisi Mevlânâ Ahmed Efendi geldi. Ve Şehzâde Medresesi'ne Salın'dan Mevlânâ Abdurrahman Efendi buyuruldı. Ve Medrese-i Salın, Kazgancı-kulı dimeğle ma'rûf Mevlânâ Sinan Efendi'ye buyuruldı. Ve Dâhil Sultân Medresesi Mevlânâ Mehmed Efendi'ye buyuruldı.

Azl buyurılup seferden avdet iden Sinan Paşa hazretleri İstanbul'a girmeyüp Malgara'ya gitmek buyurulduğıdur.

Evâsıt-ı şehr-i şa'banda sâbıkā Serdâr-ı a'zâm Sinan Paşa hazretleri seferden avdet idüp, gelürken azli haberinden sonra üç yüz bin akça teka'üd ta'yîn buyurulduğı, hükm-i şerîf kendüsine vusûl buldukda doğrı Malgara'ya gidesin diyü tenbîh ü te'kîd buyurulmışdı. «Eslemeyüp sefere müte'allık arz eyleyecek niçe umûr-ı mühimme vardur» diyü uğurundan dönmeyüp ve kendüsinden mukaddem azl olunan Reîs[3] Yahya Çelebi'yi gönderüp, ba'dehû kendüler gelüp İstanbul kurbında Halkalu-pınar yanında olan çiftliğine konup ve niçe eşrâf ziyârete varduklarında mühimmât-ı sefere müte'allık niçe umûr arzının Mataracı Koca Kapucı ile Ağa-yı Bâbüssa'âde[4] Gazanfer Ağa hazretlerine mektûb-ı meveddet ile gönderüp ahvâli arz olundukda (258a) kat'â arzlarına bakılmayup ve her ne arz u i'lâm eylerse Vezîra'zam ve Serdâr-ı ekrem Ferhad Paşa hazretlerine göndersün ve zinhâr şehre girmeyüp kalkup emre imtisâl idüp Malgara' ya varsun ve illâ vebâli kendü boynuna. Satve-i kāhire-i şehenşâhîye mazhar olmak mukarrerdür, gaflet câ'iz değildür diyü haber gönderildi. Çendân mukayyed olmayup birkaç gün dinlendiler.

Fermân-ı âlî-şân ile erkân-ı sa'âdet ve a'yân-ı saltanat[1] Sadrıa'zam Ferhad Paşa hazretleri evinde meşveret içün cem'iyyet-i azîm itdükleridür.

Ve evâsıt-ı şehr-i şa'bânü'l-mu'azzamda cümle erkân-ı devlet ve a'yân-ı sa'âdet, vüzerâ-i izâm *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehüm-* hazretleri Sadrıa'zam ve Serdar-ı ekrem Ferhad Paşa *-dâme zıllühû-* odasında[2] tedbîr ü meşveret olunup[3], «Sefer kangı cânibe ola-idüğini yalnuz kendü re'yümle olmasun» diyü izn-i hümâyûn ile cem'iyyet itdürdiler. Vezîr-i lâ-nazîr İbrahim Paşa hazretleri ve Cerrâh Mehmed Paşa ve Vezîr ve Kapudan Halil Paşa ve Hadım Hasan Paşa ve Lala Mehmed Paşa ve Rûmili Kadıaskeri Mevlânâ[4] Abdülbâkī Efendi ve Anatolı Kadıaskeri[5] Ebussu'ûd-zâde Mevlânâ Mustafa Efendi ve Mîr-tevkī'î Hamza Paşa hazretleri ve Baş-defterdâr[6] Hasan Efendi ve Anatolı Defterdârı Mahmud Efendi ve Şıkk-ı sânî Defterdârı Derviş Efendi ve Tuna Defterdârı Mustafa Efendi ve Yeniçeriler Ağası Ahmed Ağa ve sâ'ir Rikâb-ı hümâyûn Ağaları ve Bölük-ağaları cem'iyyet-i uzmâ ile oturdılar. Ve a'lemü'l-ulemâ ve efdalü'l-fudalâ Mevle'l-mevâlî Şeyhülislâm ve Müftilenâm Bostân Efendi-zâde Mevlânâ Mehmed Efendi geldiler. Mukaddemâ Serdâr hazretleri «Küffâr-ı hâksârun kangısı üstine varılmak münâsibdür» didüklerinde, İbrahim Paşa ve Mehmed Paşa «Budun'da olan düşmene gitmek evlâdur, Eflâk ve Boğdan cânibine yarar leşker ile serdâr ta'yîn olunup memleket muhâfaza olunmak gerekdür» didiler. Ve Kapudan Halil Paşa hazretleri «Şimdilik Eflâk ve Boğdan fesâdı def' olunmak mühimdür» didüği gibi (258b) Serdâr hazretleri dahi «Söz budur» diyüp, Halil Paşa hazretleri re'yine zâhib oldılar. Ve Hasan Paşa hazretlerine «Siz ne dirsüz» didüklerinde «Ben İbrahim Paşa hazretleri didükleri üzreyüm» didiler. Ve Lala Mehmed Paşa'ya «Siz ne buyurursız» didiler, «Asker üç nesneden mürettebdür: zahîredür ve ketîbedür ve hazînedür, kangısı âsân u ehven gelürse a'dâ-i dîne anunla varılmak gerekdür» didiler. Ve Molla Efendi[7] hazretleri «Karîbine[8] atf evlâdur[9] mes'elesi üzre isyân u tuğyân iden ra'iyyetün fesâdını ehl-i İslâm üstinden def'-i şerr u şûr itmek harbî kâfirden ehemdür»

buyurduklarında Sadrıa'zam hazretleri dahi pesend idüp, Eflâk ve Boğdan vilâyeti üstine azîmeti mukarrer tutup, niyyet eylediler. Ve dahi Vüzerâ-i izâm hazretleriyle lâzım olan ahd ü peymânı dürüst eyleyüp, meslis-i şerîf du'â vü senâ ile ihtitâm buldı. Fî 12[10] şehr-i şa'bânü'l-mu'azzam, sene 1003.

Sefer-i zafer-rehberden kışlaya avdet iden seferlü Sipâhîler cülûs-ı hümâyûn in'âmların aldukdan sonra ulûfelerin dahi umûm üzre hücûm idüp ihtiyâr eyledükleri küstahlığı beyân ider.

Ve yine evâsıt-ı şehr-i şa'bânda Yanık kal'ası seferinden İstanbul'a gelen Bölük-halkı Sadrıa'zam ve Serdâr-ı ekrem Ferhad Paşa hazretlerinden hezâr tazarru' u ilhâh ile cülûs in'âmını niyâz idüp, mevcûd yoklanan[11] bin altı yüz otuz[12] nefer kimesne in'âmların almışlar idi. Yüz elli nefer dahi gelüp, yoklanup, in'âmların recâ itdüklerinde virmeyüp, «Bunlarun ulûfeleri ve in'âmları yukaru serhaddedür, isteyen me'mûr olduğı yerde varur in'âmın[13] ve ulûfelerin alur» diyü cevâb virüp, «İnâyet buyurun, bu denlü yoldaşun in'âmını ihsân eyledünüz, bunların dahi sadaka buyurun» didükce «Bunlar sefere varmak istemezler, müft in'âm u ulûfe alup İstanbul'dan çıkmazlar» diyü inâd idüp[14], söyleyeni azarladı. (259a) Serdâr hazretleri göçmesi karîb olup, gidecek mahalde Dîvân'dan çıkup evine giderken cem'iyyet ile Haseki Hammâmı önünde selâme turup, inâyet ü ihsân recâ idüp ulûfelerin isterler. Vezîria'zam dahi[1] «Sizün in'âmlarınız ve ulûfeleriniz yukaru seferdedür. Sa'âdetlü Pâdişâh-ı âlempenâh hazretlerinün hâk-pây-ı şerîflerine arz eyledim, «Sefere varsunlar, in'âmların ve ulûfelerin ve culûs-ı hümâyûn terakkīlerin emrüm üzre anda viresin» diyü buyurmışlardur. «Heman sefere varun» buyurduklarında, dahi takāzâya başlayup, küstahlığa cür'et idicek «Siz bilâ-emr serhaddi ve serdâr hazretlerini bırağup, düşmen-i dîn hareket idüp, ehl-i İslâm memleketini küffâr-ı hâksâra ayaklatdurmağa sebeb ü bâis oldunuz. Irz-ı[2] dîn ü devleti pâymâl itmek istersüz ülü'l-emrün hükmüni tutmayup, emrine itâ'at itmeyenün hâli nice olur. Varun istersenüz ulemâ-i dînden fetvâ itdürün» diyicek, âlî cem'iyyet ile Müftilenâm ve Şeyhülislâm Bostân-zâde Mevlânâ Mehmed Efendi evine varup, şikâyet ü hikâyet yüzinden iftirâ vü bühdân tarîkıyle «Sadrıa'zzam Ferhad Paşa bize avratlarınuz boşdur ve kendünüz kâfirlersiz didi» diyüp, şer'-i şerîf üzre fetvâ taleb iderler. Ve Şeyhülislâm hazretleri dahi «Yoldaşlar, ağalar! böyle[3] didiyse kendüzine zarar, size kat'an nesne lâzım gelmez. Kerem ü lutf eylen, ben kendüm sa'y idüp, ulûfelerinüz çıkardayum, nizâ' eylemek lâyık u münâsib değildür, hayr ola» diyü mâ-beyni sulh u salâha mütesaddî oldılar, def'-i meclis eylediler.

Erâzil-i nâsdan hâsıl olan bî-edebler, bed-zebânlık idüp, «Efendi hazretleri fetvâ virmeğe akça ister» diyüp hezeyân söylediler. Ve ol gün Sadrıa'zam hazretlerine haberler gönderüp mahall-i fitnedür, def'-i şerr ü şûr eyleyüp ulûfeleri virilmek bâbında şefâ'at eylediler. Ve irtesi gün ale'l-ittifâk (259b) Dîvân-ı âlî kapusında şehrün evbâş u kallâşları cem' olmağa bâ'is oldılar. Mâ-halaka'llâh bir yere geldi, vüzerâ-i izâm hazretleri *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehüm-* taşrada eşhâs cem' olup ittifâk üzre oldukların işitdiler. Tedbîr ü tedarük idüp, yukaru seferde Serdâr Sinan Paşa hazretleri iki def'a virdüği umûm terakkīlerini ber-vech-i tahmîn kıyâs ile bir kıst recec mevâcibin seferlünün culûs-ı hümâyûn terakkīsi husûriyle Hazîne-i Âmire'den fi'l-fevr kırk sekiz yük akça altun ve guruş ihrâc itdürüp, bu fakīr-i hakīr-i kalîlü'l-i'tibara teslîm eylemek üzre oldılar ki varup Ağalar kapusında tevzî' eyleyevüz. Emr ü fermânunuz üzre hidmet iderüz, Ammâ bu mahalde büyük âdemle yâ Bâb-ı Hümâyûn'da virilmek gerekdür veyahud Vezîria'zam[4] kapusında virilmek gerek didüm. Alâ külli hâl kîseler[5] kabz olunup, Dîvân mehterleri kaldurup meydâna getürdiler. Velâkin Sipâh ta'ifesinden bir ferd gelüp kîselere yapışmadı. Ve Sipâh tâ'ifesine halk arka ve[6] yardım olup gitdükce taşrada cem'iyyet artup kat'â uslılarınun delüler hayırlü sözin dinlemeyüp, Bölük-halkı ulûfe kîselerine bakmayup yapışmadılar, öğle zemânına dek kaldı. Ve bi'l-cümle halk şerre kasd idüp Ferhad Paşa serdârlığına kā'il olmazuz. Ol kalksun ulûfe gerekmez. Avratlarınuz boş ve kendünüz kâfirlersiz didi. Dînimüz yolı toğrudalum diyü Bâb-ı Hümâyûn taşrasında cem'iyyet-i azîm ile turdılar. İçerüden taşra[7] kimseyi çıkartmayup ve taşradan içerü kimseyi komaz oldılar. Ve bi'l-âhire vüzerâ-i izâm hazretleri kadıasker efendileri söyleyüp, varun şer'-i şerîf üzre da'vâları ne vechiledür istimâ' buyurun, mâ-hüve'l-hakk beyân eylen diyüp Mevlânâ Abdülbâkī Efendiyle Anatolı Kadıaskeri Ebussu'ûd-zâde Efendi Bâb-ı Hümâyûn'a çıkup oturdılar. Ve Bölük-ağaları ve kethüdâları ve çavuşları «Yol-

daşlar işte terakkīler ile (260a) ulûfeleriniiz hâzır turuyor, gelün alup kaldurun ve şer'-i şerîf üzre da'vâ ve sözünüz var ise efendilere söylen, hakk üzre dinlensünler» diyicek «Siz bizi nişânlamak istersiz, bire ur» diyüp cümleten taşa tutup, biri biri üzerine içerü Sarây kapusına nice girdüklerin bilmediler. Kethüdâların ve[1] çavuşların başları yarıldı. Bir vechile tuğyân u isyâna âgāz eylediler ki şerh u beyân mümkin değil. Ve «Elbette Müftî Efendi gelmek gerek» diyüp velvele eylediler. Erkân-ı sa'âdet Müftî Efendi'yi Dîvân-ı âlîye da'vet idüp, on beş nefer muhteşem çavuşları gönderdiler. İzdihdâm-ı halk için Müftî Efendi gelüp geçerken «Bizüm hasmumuza fetvâ getürdün ise[2] gel berü, getürmedün niye geldün» diyü ana dahi garâ'ib söylediler. Müftî Efendi'yi halk gulüvv idüp, taleb eyleyüp ve taşrada Bölükhalkı cem'iyyet ile turdukların vüzerâ-i izâm hazretleri telhîs eyleyüp, içerü sa'âdetlü Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerine bildürüp, Müftî Efendi gelmişdür dediler ve kalkup pâye-i serîr-i saltanata gitdiler. Müftî Efendi hazretleri Bâbüssa'âde'de oturdılar. Pâdişâh-ı zemîn ü zemân hazretleri yine bu Sipâh tâ'ifesi gavgayla Dîvân kapusına gelmeğe sebeb ü bâ'is nedür?» buyurmışlar. Seferden gelen Bölükhalkı Sinan Paşa'dan hadden ziyâde aldukları terakkīlerini ve kānûn-ı kadîme muhâlif murâdâtlarını ki merhûm Pâdişâh-ı mağfûra[3] birisi arz[4] olunmamışdı. Cümlesi makbûl olmak için fırsat düşürüp, fitne vü fesâd ile maslahat görmeğe sa'y ü kasd idiyorlar. «Hazîne değil, bunlara[5] deniz kumı yetişmez, fermân sa'âdetlü Pâdişâmumundur» didüklerinde sa'âdetlü Pâdişâh-ı zıllu'llâh mümkin olan mertebe ile def' eylen buyurulup taşra çıkdılar. Vüzerâ-i izâm hazretleri ve kadıasker efendiler doğrı Bâb-ı Hümâyûn'a Sipâh tâ'ifesine gitdiler. Ve Ferhad Paşa hazretleri Bâb-ı sa'âdetde ayak üzre Müftî Efendi hazretleriyle bir mikdâr zemân söyleşdiler. Ve Müftî Efendi hazretleri (260b) tenhâ izz-i huzûr-ı Şehriyârî'ye gitdi. Ve Ferhad Paşa yalnuz gelüp sadrında oturdı. Ve bu cânibde vüzerâ-i izâm hazretleri envâ'-ı eltâf u kerem ile atlarından inüp, ellerine yapışup kiminün sakalın ohşayup, «Yoldaşlar, kerem ü lutf eylen, alun terakkīler ile ulûfeleriniiz a'dâ-i dîn içinde lâyık değildür ki nâm u nâmûs-ı devleti ve ırz-ı saltanatı pâymâl eylemen» diyü minnetler ve tenezzüller eyleyüp, ulûfe kîselerin teslîm itmeğe Bâb-ı Hümâyûn'a getürdüp virecek mahalde «Biz ağalar kapusında varup ulûfe almazuz bizi nişânlayup intikām itmek isterler, olmaz olmaz» diyü tekrâr gulüvv ü cenge mütesaddî oldılar. Vüzerâ-i izâm hazretleri atlarına

binüp, gitmet isteyicek yağmur gibi taşlar yağdırup, Lala Mehmed Paşa'nun eli mecrûh olup ve Kapudan Halil Paşa'nun kulağı dibine dokunup kan revân oldı. Ve Cerrâh Mehmed Paşa'nun taş sînesine dokunup atdan yıkıldı. Ve bu kabâhat u fesâdı Yeniçeri Ağası Ahmed Ağa göricek, sabr u karâr idemeyüp, kol değnekleri ile Yeniçeri tâ'ifesi yetişüp, ellerinde sorviçe[6] (صورويجه) ile Sipâh tâ'ifesine kulaçlayu kulaçlayu girişmeğe başladılar. Sarây kapusı meydânında ele alup, döğe döğe yüzlerinün üstine sokak sokak yitüp[7], ân-ı vâhidde cümlesin dağıdup, sıdılar ve perîşân eylediler. Ve niçe dülbend akdarma devşürdiler. Vüzerâ-i izâm hazretleri şikeste-hâtır yerlü yerine varduklarında Ferhad Paşa hazretleri nice oldı kardaş, ahvâl niye vardı diyicek, «Nice olsa gerek, aşkınıza bir[8] kötekdür yedük, halimüz görmez misin?» dimişler, akablerince Yeniçeri tâ'ifesi kol değnekleriyle yetişüp dağıtdılar. «Kesretdür savuldı buyurun» diyüp erkân-ı sâ'âdet kalkup, Müftî Efendiyle Vezîria'zam yanaşup sâlimen çıkup gitdiler. Bi-avni'llâhi ta'âlâ āteş-i fitne işti'âl bulmışken muntafî oldı.

Mısrâ'

رسیده بود بلایی ولی بخیر گذشت

Allâh tebârek ü ta'âlâ hükkâmumuzı mülhem bi's-savâb eyledi, sû-i tedbîrden sakladı. Pâdişâh-ı (261a) mağfûr zemânı gibi ednâ cüz'î bahâne ile Vezîr ü hâkim azl olmağı layık görmediler. Yohsa bir alay bed-baht müfsid ü[1] eşkıyâ her zemân istedüklerin itmekle mehâbet-i saltanat mürtefi' olup, devletün ve hükûmetün revnakın giderüp[2] (كيدوروب) mağlûb eylemek kasd eylemişler. Ve bu rüsvâylıklara sebeb ü ba'is merhûm u mağfûrun-leh Sultân Murad Han devletinde erâzil ü[1] ecnebiyye bî-asl u bed-reşt (بدرشت) Harem-i muhtereme dâhil olup ve Yeniçeri ve Cebeci ve Topcı ve sâ'ir ocaklarına[3] rüşvet ile ra'iyyet tâ'ifesi[4] çift-bozan ve tat ve çepni ve Çingane ve Yahûdî ve Laz ve Rus ve şar-oğlanı mâder be-hatâ dirlikler idinüp, serdârlar vâsıtasıyle Bölük-halkına ilhâk olunmağla âdâb u hürmet bi'l-külliyye götürüldi. Perde-i mahâbet-i hükûmet yıkıldı. Ve bu vâsıta ile sadr-ı hükûmete nâ-ehl u nâ-kârdânlar gelüp oturdı. Meselâ evvellerde[5] Devlet-i Osmâniyye askeri üç sınıfa mahsûs idi. Gayra mecâl olmamağla azîz ü mükerrem yek-dil ü yek-cihet olup, âdâb-ı şer' ü kānûn ile mü'eddeb olurlardı.

Evvelâ Harem-i hümâyûna alınacaklarda bir mertebe ikdâm ü ihtimâm olunup gāyet eyüsün intihâb idüp, mümtâz olanlar merâtib-i aliyye ile ser-efrâz olup, bakıyyesi bölüklere çıkarlardı ki hidmetü'l-mülûk ve nısfu's-sulûk ile mü'eddeb leşker-i mansûr u makbûl idiler. Ve biri dahi Yeniçeri ocağında ve hâssa sarrâçlarda ve Cebe-hâne-i Âmire'de ki devşürme olup, niçe yıllar südde-i sa'âdetde emekdâr u hidmetkâr olmağla atlu Sipâhî oğlanı veya Silahdâr olup, i'zâz u ikrâm olunurlardı.

Ve biri dahi zikri olunan tâ'ifenün evlâdı idi ki terbiyet ile hâsıl olup, istihkāk ile dirlik virilür idi. Ve sipâhîlik etvârı kime san'at ise kul-oğlanlarına mîrâs idi. «Göre gelen süre gider» meseli bunlar hakkında meşhûrdur. Şimdiki halde bu didüklerimüzün birisi ri'âyet olunmayup, bi'l-külliyye terk olunmışdur. Harem-i muhteremden çıkanlar ve ocaklardan gelenler ecnâs-ı muhtelife olup, dîn-i mübîn ile (261b) mukayyed olmayup, zulm ü udvân ile muttasıf niçe kerre Dîvân-ı mu'allânun ırzını hetk eylediler. Aslâ ve kat'â bi-hasebi'z-zât ve'l-istihkāk mertebe ve dirlik virilmekden kaldı. Müteferrika ve küttâb ve çavuş hadden efzûn oldı. Zabt u rabt retk ü fetk muhâl ü mümteni' olup, seferlerde tîmârun satup akçasıyla bölüklerden istedüği bayrağı satun alup, akça ile dükkân senün dinilürken dirliğe kadr u kıymet saltanat hâ'inleri elinde[6] kaldı. Erbâb-ı tab'dan biri bu matla'ı aceb mahallinde diyüp mazmûn bulmışdır.

Matla'[7]

Midâdı âb-ı hayavan oldı enfâsı dem-i Îsâ
Bölük-kâtibleri şimdi iderler mürdeler ihyâ

Şimden sonra devlet hidmetine gelenler Hazîne-i Âmire'nün masârif ü mevâcibine mahsûl-i milk[8] değil, rîk-i beyâbân-ı bî-pâyân yetişmeye-göreler. Gitdükce ihtilâl müteza'id ü mütecâviz olmada. *Allâhümme ihtim bi's-sa'âdeti âcâlinâ ve hakkik bi'z-ziyâdeti âmâlinâ.* Fî 14[9] şa'bânü'l-mu'azzam, sene 1003.

Hücûm eyledükleri sebeb ile Hazîne-i Âmire'den çıkan ulûfeleri tevzî' olunduğıdur.

Ve bu hâdise-i uzmâdan[10] sonra Yeniçeri Ağası Ahmed Ağa'ya ve Yeniçeri tâ'ifesine sa'âdetlü Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri tarafından âtıfetler ve in'âm u ihsânlar olundukdan sonra «Ferhad Paşa[11] elbette irtesi Dîvân'a varmak câ'iz değildür. Mebâdâ Sipâh tâ'ifesi intikām kasd idüp, şenâ'at ihtiyâr ideler» diyü te'kîdât eylediler. Dilîrâne şîr-i ner gibi yine Dîvân-ı ma'delet-mekâna gelüp hükûmetinde oldı. Ve mecrûh olan vezîrler Halil Paşa ve Lala Mehmed Paşa Dîvân'a gelmediler. Ve Bölük-halkı hücûm idüp küstahlığa cür'et eyledükleri günde Hazîne-i Âmire'den çıkan ulûfe kîseleri altun ve guruş ve fakīr-i hakīr elinden Bâb-ı Hümâyûn'da emânet konulup kalmışdı. Vezîr-i saltanat-ârâ İbrahim Paşa hazretleri «Ulûfelerinüz benden alun, ağalarınuz kapusına varman buyurmak ile Bâb-ı Hümâyûn'dan akçayı kaldırup At-meydanı Sarayı'na iletüp, sene 1003 recec mevâcibi[12] müşârun-ileyh Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri huzûrında (262a) bu fakīr-i kesîrü't-taksîr eliyle Serdâr hazretleri göçüp gidince in'âmları ve ulûfeleri tevzî' olundı. Fî evâhir-i şa'bânü'l-mu'azzam, sene 1003.

Sinan Paşa çiftliğinde turmayup Malgara'ya gitdüğidür.

«Ve bu vukû' bulan kabâhat u şenâ'at ma'zûl olan Serdâr Sinan Paşa gelmesiyle oldı. Gavga idenlerün ekseri anun tevâbi'i idi, görüldi, şübhe kalmadı» didiler. Az kaldı ki mazhar-ı âteş-i leheb-i Pâdişâhî ola-yazdı. Ve ol gün taşra çiftliğinde idi. Kazâyâsı defterin ve ru'ûsın göndermeğe gelmiş bir an karâr itdürülmeyüp, Malgara'ya gitmek pend ü pasîhat idenlerün kelâmiyle amel idüp, ol hînde göçüp gitdi.

Şe'âmet-i gavga iftirâya sebeb olup, azl buyurılan Cığala-zâde Sinan Paşa[1] ve Siyâvuş Paşa hazretleri taşra gitmek buyurulduğıdur.

Ve bu takrîb ile ma'zûl olan Vezîr Cığala-zâde Sinan Paşa hazretleri âdemleri dahi gavgada biledür dinilmeğin İstanbul'da turmasun, çıkup Akşehir'e gitmek içün çavuş gönderildi. Ve sâbıkā Sadrıa'zam Siyâvuş Paşa hazretleri Üsküdar'da olurken[2] anlara dahi sirâyet idüp çıkup Bolu'ya[3] gitmek fermân olundı. Ba'dehû şefâ'at-pezîr olup afv buyuruldı. Ve Cığala-zâde te'hîr itmeyüp, firgateyle Budamya'dan[4] çıkup Bursa'ya gitdi.

Sadrıa'zam ve Serdâr-ı ekrem Ferhad Paşa şevket ü haşmet ile sefer-i zafer-rehbere çıkup gitdüğidür.

Ve şehr-i şa'bânü'l-mu'azzamun on yedinci gün Serdâr-ı zafer-şi'âr Sadrıa'zam ve sipeh-sâlâr-ı âlem Ferhad Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri şevket ü haşmet-i mâlâ-kelâm ile sa'd-sâ'atde evinden kalkup, südde-i sa'âdet-medâra hey'et ü heybet-i ta-mâm ile vardukda âyân u erkân-ı sa'âdet ikbâl ü iclâl birle selâm-layup, hezâr ta'zîm u ihtirâm ile içerü girüp, pâye-i serîr-i saltana-ta tenhâ yüz sürüp, hazret-i Halîfetu'llâh ile çok zemân umûr-ı mülk ü millete müte'allık kazâyâ söyleşdükde ve cenâb-ı Pâdişâhî'den çık-dukda kānûn-ı (262b) kadîm üzre müretteb fâhir zerrîn libâslar ile mülebbes olup, şemşîr-i murassa' ve mücevher sorguç ile çıkdı. Cüm-le a'yân-ı devlet [ü] sa'âdet önüne düşüp, ulemâ-i dîn ve meşâyih-i güzîn râyet-i feth-âyât-ı İslâmı du'â vü senâ ile gönderi-gitdiler. El-hak âyîn-i mehterî ve sürûrî âlât u esbâbı kemâl mertebe yerlü yerinde ber-kemâl hâzır u müheyyâ olmış, görenler tahsîn ü sâbâş-lar eyledi. Dîde-i eyyâm çok zemân bu kesret ü cem'iyyet-i uzmâyı görmüş değildi. Halk-ı âlem ibret nazarın açup, dergâh-ı bî-niyâza enîn ü hanîn ile nâlişler eyleyüp, bârgâh-ı izzete dest-i du'âyı mu'allâ kılup, *-Allâhümme unsur men nasara'd-dîn ve ahzül men hazele'd-dîn-* senâların mele-i a'lâya yetiştürdiler. Ve erkân-ı sa'âdet ve a'yân-ı saltanat[5] otak-ı gerdûn-nıtâkda sımât-ı ni'mete indiler.

Sadrıa'zam cânib-i yemînine Müftil-enâm Bostân-zâde Efendi ve Kadıasker Efendiler ve sâ'ir ulemâ-i dîn ile oturdılar. Ve cânib-i ye-sâr vüzerâ ve a'yân-ı devlet ile müzeyyen ü müşerref olup ziyâfet olundılar. Ni'am-ı zü'l-celâl ile hâfızlar Kur'ân-ı azîm okuyup du'âlar eylediler. Ve çavuşlar sitâyiş eyleyüp kalkdılar, meclis ihtitâm buldı. Fî 17 şa'bân, sene 1003.

İbrahim Paşa hazretleri bağçede Vâlide-i Pâdişâh-ı sa'âdet-destgâh hazretlerini selâtîn ile şek-buk ziyâfetine da'vet idüp, Pâdişâh-ı cihân-penâh hazretleri dahi varup, teşrîf buyurduklarıdur.

Ve evâhir-i şehr-i şa'bânda kaymakām-ı sadr-ı vezâret İbrahim Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri sa'âdetlü Pâdişâh-ı Cem-

câh *-eyyede'llâhu ta'âlâ ve kavvahü-* hazretleri Vâlide-i izzet-penâh-ların kızları selâtin ile Yeni-hisar semtinde merhûm Feridun Beğ bağçesi ki kendü mülk-i tasarruflarında idi, şek-buk ziyâfetine da'vet idüp, şâhâne tekellüfât[6] ile bî-bedel pîşkeşler ve hedâyâlar çekildi. Küllî masraf olup, envâ'-ı ni'am-ı vâfire bezl olundı. Şek-buk eyyâmı olmağla ehl-i Dîvân âzâd olup mu'âf oldular. (263a) Ve Pâdişâh-ı ze-mîn ü zemân *-hallede'llâhu hilâfetuhû-* hazretleri dahi zikr olunan bağçe ziyâfetine uğrayup ziyâ-küster oldı. Şeref-i kudûm-ı sa'âdet-rüsûmlarıyla ol ravzayı reşk-i firdevs-i berîn eylediler. Ve mukadde-mâ hümâyûnlarına envâ'-ı zî-kıymet tuhaf-ı cevâhir ü[1] zevâhir îsâr u nisâr olunup, hurrem u şâdumânîlikler ve surûr u behcetler olundı. Ve hikâyet ü rivâyet idenler «Masârif-i meclis elli bin dînâr[2] oldı» diyü nakl eylediler. Fî 27 şehr-i şa'bân, sene 1003.

Van Beğlerbeğiliği virildüğidür.

Ve evâhir-i şehr-i şa'bânda Van Beğlerbeğisi Sinan Paşa dama-dı Abdullah Paşa[3] ref' buyuruldı. Van Beğlerbeğiliği sâbıkā Gence Beğlerbeğisi Dâvud Paşa'ya ferman olundı.

Budun Beğlerbeğiliği virildüğidür.

Ve bu esnâda Budun Beğlerbeğisi Sinan Paşa oğlı Vezîr Mehmed Paşa Budun'dan ref' buyuruldı. Yerine Tımışvar'dan ref' olunan Mi-haliclü Ahmed Paşa Beğlerbeği fermân olundı. Fî selh-i şa'bânü'l-muazzam.

Serdâr Ferhad Paşa hazretleri ordu-yı hümâyûn ile vilâyet-i Eflâk seferine göçüp gitdüğidür.

Ve Serdâr-ı bâ-vakār Ferhad Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri yurd yerinde on üç gün mukīm olup, erkân-ı sa'âdet me-sâlih-i dîn ü devlet içün varup geldiler. Murâdât[4] hâsıl idüp, niçesi[5] kâm-kâr oldılar. Ve gurre-i garrâ-i ramazânü'l-mübârekün irtesi cum'a gün ordu-yı hümâyûn ile göç eyleyüp gitdiler. Ruscuk[6] kasa-basına değin[7] yiğirmi sekiz konak yazıldı. Zâhid-i zemâne ve âbid-i yegâne nâtık-ı hakā'ik vâ'iz-i halâ'ik merhûm Koca[8] Mustafa Paşa'da Şeyh Hasan Efendi fermân-ı şerîf ile sefer-i zafer-rehbere bile gidüp, mühimmâtı mîrîden görülmek buyuruldı. Ve kaht u[9] galâ olmağın

leşker-i mansûre cem' olmakda küllî usret olup, arpanun kilesi orduda seksen akçadan aşağa inmedi. Ve cemâ'at-ı ebnâ-i Sipâhiyân ağalarıyle vilâyet-i Budun muhâfazasına fermân olundı. Ve cemâ'at-ı Silahdârân ağalarıyle Estorgon muhâfazasına (263b) gitmek buyuruldı. Ve cemâ'ât-ı Ulûfeciyân-ı yemîn Tımışvar muhâfazasına ta'yîn buyuruldı. Ve Serdâr-ı asker-i İslâm hazretleri ile ancak cemâ'at-ı Ulûfeciyân-ı yesâr ve cemâ'at-ı Gurebâ-i yemîn ağaları[10] gitdi. Ve ma'zûl gelen Sipâhî oğlanları Ağası Süleyman Ağa Hüsrev Ağa yerine ağa olmak buyuruldı. Ve kâtibi Ali dahi tekrâr kâtib olmak buyurulup Selâniklü baka kaldı, karaya atdı. Ammâ ağalık ve kitâbet ağır bahâ ile virildi. Âkıbet vehâmeti mühlik anlanur. Hüdâ hayr dihed[11]. İnşâe'llâhu ta'âlâ.

Nişâncı Hamza Beğ bi-hasebi'z-zât ve'l-istihkâk tuğrâ-i şerîf hidmetin Anatolı Beğlerbeğiliği tarîkiyle itmek arz olunup fermân olundnğıdur.

Ve Mîr-tevkī'î Hamza Beğ *-dâme uluvvuhû-* hazretleri kānûn-ı kadîm üzre Serdâr-ı a'zâm ve ekrem hazretleri göçüp gidince karşusında otağın kurup oturdı. Umûr-ı devlete müte'allık ahkâmı nişânladı. Hidemât-ı mebrûre-i saltanatın el-hak esrâr-ı mühimmesinde hâzır-cevâb[12] vukūf u şu'ûr üzre kānûna nâzır el-ân Südde-i sa'âdetde mânend ü karîni yok, lâ-nazîr olmağın Anatolı Beğlerbeğiliği tarîkıyle tuğrâ-yı şerîf hidmetin eyleyüp, Beğlerbeğilik elkabı yazılmak üzre pâye-i serîr-i saltanat arz olunup terbiye olundukda erkân-ı devlet içinde vüzerâ-i izâm yanında selâmlayup, beğlerbeğilik rütbesi mukarrer olup, hil'at-ı fâhire ile girüp[13], pâye-i serîr-i âlemmasîre yüz sürdiler. Fî 27 şa'bân, sene 1003. Hâs-hâ ta'yîn şüde[14].

Gāzi Giray Han hazretlerinün vüzerâ-i izâm hazretlerine mufassal mektûb-ı şerîfleri geldüğidür.

Ve Tatar[15] Hanı Gāzî Giray Han hazretleri mektûb gönderüp küffâr-ı hâksâr-ı dalâlet-girdârun her cânibde cem'iyyet ü yığnakları bî-hadd ü bî-kıyâs olup, memâlik-i İslâmiyye üzerine umûmen hücûm itmeleri mukarrer u muhakkakdur, hâzır u müheyyâ oldukları haberleri alınmışdur. Erdel ve Leh ve Moskov kıralları mübâlağa leşker-i melâ'în âmâde (264a) itmişlerdür. İsyân u tuğyân eyleyen Eflâk ve Boğdan vilâyetleri yardımına gidiyorlar. İnşâe'llâhu ta'âlâ re'y-i sâ'ib ve fikr-i sâkıb budur, cümlede nmukaddem on pâre kadırgalar gelüp, Özi suyunda hâzır olmak gerekdür, ma'hûd olan boğazda müheyyâ turalar ve karındaşum Feth Giray yüz bin nefer yarar dinç Tatar ile iktizâ eyledüği üzre suyı geçmekde te'hîr itdürülmeyüp, bi-inâyeti'llâhi ta'âlâ intikam içün mahallinde hidmetde ve yoldaşlıkda bulunalar diyü i'lâm eylemişler. Fi'l-hakīka re'y-i bersavâb idüği[1] mahall-i şübhe değil. Gemiler ihzâriyçün kapudan Halil Paşa hazretlerine te'kîd buyuruldı. Ve Serdâr-ı a'zâm leşker-i İslâm ile mütevekkilen ale'llâh mütevecčih oldılar. Allâh tebârek ü ta'âlâ hayr zaferler ve nusratlar müyesser eyleye diyü mektûb-ı şerîflerine cevâb yazıldı. Fî evâ'il-i ramazânü'l-mübârek, sene 1003.

Tebriz Beğlerbeğiliği virildüğidür.

Ve memleket-i Azerbaycan dârü'l-mülki Tebrîz Beğlerbeğisi Hızır Paşa ref' buyuruldı, yerine sâbıkā Rûmili Beğlerbeğisi olup, Diyârbekir Beğlerbeğiliğinden gelen Sâ'atcı Hasan Paşa'ya fermân olundı. Fî evâ'il-i şehr-i ramazân, sene 1003.

Kıbrıs Beğlerbeğiliği virildüğidür.

Ve Kıbrıs Beğlerbeğisi Hasan Paşa dahi sovuk suyın içmedin Musul Beğlerbeğiliğine ref' buyurılup, yerine sâbıkā Mısır Defterdârı olan Seyyid Ahmed Efendi Beğlerbeği olmak fermân olundı. Fî evâ'il-i şehr-i ramazân, sene 1003.

Kars Beğlerbeğiliği virildüğidür.

Vilâyet-i Kars Beğlerbeğisi Hüdâvirdi Paşa ref' olunup, sâbıkā Sekbân-başılıkdan Küçük Mîr-âhûr olan ma'zûl Sinan Ağa Beğlerbeği olmak fermân olundı. Fî evâ'il-i şehr-i ramazânü'l-mübârek, sene 1003.

Cığala-zâde Sinân Paşa hazretleri yine mesned-i vezârete gelmek buyurulduğıdur.

Ve evâ'il-i şehr-i ramazânü'l-mübârekde Vezîr-i müşîr-i saltanatârâ İbrahim Paşa hazretleri azl ile taşra giden Vezîr-i dilîr Cığala-

zâde Sinan Paşa hazretleri hakkında arz u telhîs eyleyüp, tekrar mesned-i vezârete gelmesi lâzımdur. Serhadd-i mansûrede niçe serdârlık (264b) hidmetinde istihdâm olunmış Kızılbaş-ı evbâş içinde darbet-i şemşîr ile ma'rûf ve deryâ fenninde cümleden mahâret ile mümtâz umûr-dîde ve kâr-âzmûde, saltanat hidmetinde müşîr-i mülk ü millet olacak kimsedür. Ve bu esnâda düşmen-i dîn üstine gönderilse hakkından gelür diyü terbiye itmeğin Bursa'dan Südde-i sa'âdet-medâra yine vezâret ile gelmek içün müjde haberi ile çavuşlar ile kapucı[2] gönderildi. Fi't-târihi'l-merkūm, sene-i mezbûre.

Vezîr-i lâ-nâzîr geldükde Kapudan olan Damad Halil Paşa hazretleri altına oturması teklîf buyuruldukda emre imtisâl idüp, «Tenezzül-i sûrî terakkī-yi ma'nevîye sebebdür» diyü nasîhat kabûl eyleyüp Dîvân-ı adâlet-mekâna gelüp oturdılar.

Beyt

ز رای وزیران روشن ضمیر
شودکار شاهان کفایت پزیر

Şikâyet ez-ruzgâr-ı perîşân-etvâr[3]

Hakīkaten zemâne hâkim ü vâlîleri gaflet u gurûr-ı kâm-rânî ile müşteheyâtlarına meşgûl olup, dîn ü devlet umûrında bir mertebe müsâheleye vardılar ki her tarafdan a'dâ-i dîn ahâlî-yi İslâma hücûm eylemeğe agāz eyledi. Küffâr-ı dalâlet-âyîn birbirine düşmen iken ittifâk idüp yardımlaşmağa başladılar. Hiç bir yerde evvelki düzen kalmadı bozuldı. Kulûbda havf u haşyet-i halk olmayıcak düşmen korkusı galebe ider. Allâh ta'âlâ kulına nusreti istedüği üzre virür, leşker-keşlik ve kâr-âğâh u kâr-fermâlık idecek kuvvetlü ve kudretlü ricâlden nâm-dâr u nâm-ver kimse kalmadı. Katı çok zemândur gelüp-geçen Pâdişâhlara *-rahimehümu'llâhu ta'âlâ-* merd-i merdân bulup terbiye itmekden fâriğ olmışlardı. Ağrâz-ı nefsâniyye ile ve hûb-i mal u câh sevdâsiyle hâl tebâh oldı. Ömr-i girân-mâye geçüp gitdi. Şevket ü haşmet-i devlet hadden mütecâviz olup ve debdebe-i saltanat mütezâ'id olmakda itlâfât u isrâfât müzahrefât bir mertebeye yetişdi ki Hazâ'in-i beytülmâl kifâyet itmekden kaldı. Re'âyâ-yı memlekete niçe yıllardur avârız u kürekci ve sâ'ir tekâlîf-i

şâkka salınmak (265a) vâcib derecesine vardı. Ve mahsûl-ı mukāta'ât müteceddidü'l-emsâl mültezimîn ü[1] ummâl ellerine[2] düşdi. Defterdârân-ı emvâl ve erbâb-ı kalem ve ashâb-ı rakam nâmına olanlar mansıba bilâ rüşvet ü câ'ize gelmek muhâl oldı. Ve geldüği takdirce âsâyişe mecâl yok, der-akab biri dahi gelüp perîşân-hâl ve kesîrü'l-bâl kalup âvâre ve ser-gerdân gezer[3].

Ve ra'iyye-i çift-bozan rüşvet ile pâdişâh kulı olup, rüsûm-ı ra'iyyet taleb olınacak az kimse kaldı. Ve pâye-i sadrda olanlar ise «Eııe velâ gayri» diyü biribirinün re'y ü tedbîrin kabûl itmeyüp, muktazıyâtın kazâ itmek[4] sevdâsında dîn ü devlet umûrında mücâhede idecek yerde müsâhele ola ola Kitâbu'llâh'a ve Sünnet'e muhâlif ahvâl ü akvâl ulemâ vü meşâyihden zuhûr eyleyüp, emr-i ma'rûf ve nehy-i münker olmaz oldı. Ve belki el-iyâzü bi'llâh aksi olur oldı. Allâh ta'âlâ yaramazlıkları hayra tebdîl eyleye. Fî sebîli'llâh gazâya kimse gitmeyüp, sa'âdet-i şehâdete rağbet itmez oldılar. «Ben bu dirliği bu denlü bahâya aldım» diyüp gālib olduğına cevr ü zulm ile[5] re'âyâyı yakup yandırır oldılar. *Allâhümme aslıh ahvâlenâ ve ahvâle sultâninâ ve ahvâle sâ'iri'l-Müslimîn. İnneke ente'l-gafûru-r-rahîm, el-cevâdü'l-kerîm.*

Tezkireci-zâde Mahmud Efendi Beğlerbeği olduğıdur.

Evâsıt-ı şehr-i ramazânü'l-mübârekde sâbıkā sancak ile diyâr-ı Mısrıyye'de Defterdâr olan Tezkireci-zâde Mahmud Efendi Trablus-şâm Beğlerbeğisi olmak fermân olundı. Ve Nuh Paşa'ya Trabzon ki Batum Beğlerbeğiliğidir[1], ana gitmek buyuruldı. Ve Rum Beğ-oğlı Behram Paşa çok zemân oldı sâhib-firâşdur Batum'a gitmeğe iktidârı yokdur arz olundı. Fî 16 şehr-i ramazân, sene 1003.

Tekrâr menâsıb-ı münâsib virildüğidür.

Ve Serdâr-ı a'zam hazretleri sefere gitmedin sadrda otururken pâye-i serîr-i a'lâya arz idüp, tevcîh eyledükleri menâsıbdan on dört beğlerbeğilik tekrâr İbrahim Paşa hazretleri tevcîh buyurup (265b) dil-hâhlarına arz buyurup, ber-murâd eylediler. Ve niçeler dahi behremend olmışken hırâmân ile giryân oldılar. Fî evâ'il-i[6] şehr-i ramazân, sene 1003.

Serdâr Ferhad Paşa hazretleri yanında asker cem'iyyetin görmeğe gidenler gelüp az kimse var didükleri ve küffârun her tarafda küllî cem'iyyeti olduğın bildürdükleridür.

Ve bu esnâda etrâf u eknâf-ı memleketden düşmen bâbında dürlü dürlü sözler nakl olunmağla nâgehânî Dilsiz Şebrenk Ağa ve Mataracı Koca Kapucı fermân-ı kazâ cereyân ile Serdâr-ı a'zam Ferhad Paşa hazretleri yanında sefere me'mûr olan askerden kimse var mıdur? diyü tecessüs idüp yoklamağa gitdiler. Varup Hezargrad nâm mahalde leşker gelmesine muntazır u mütevakkıf buldılar. Ve yanında bulunan leşker ancak dört bin ile beş bin mâ-beyninde olup dahi ziyâde değildür ve yanında sefere ta'yîn olunup me'mûr olan ma'a-hazâ kırk ve elli bin mikdârı vardur. Lâkin Vezîr-i mûmâ-ileyh[7] galîzü'l-kalb ve şedîdü'l-kavldür. Kimse emrine imtisâl itmez diyü haberler getürdiler. Ve küffâr-ı hâksârun cem'iyyeti hadden efzûn olduğın bildürdiler. Ve bi'l-cümle fırsat düşürüp yaramaz anlatdılar. Gelenler zâkirü'l-kerem ve şâkirü'n-ni'am gelmediler. Ve çendân mübârek-fâl itmediler. Fî 20[8] şehr-i ramazânü'l-mübârek, sene 1003.

Tebrîz'e giden Hasan Paşa hazretlerine vezâret hükmi gönderilüp muhâfaza sipâriş olunduğıdur.

Ve mukaddemâ vilâyet-i Tebrîz Beğlerbeğiliği fermân olunan Sa'atcı Hasan Paşa hazretlerine «Vezâret ile muhâfaza eyleyesün» diyü vezîr elkābiyle hükm-i şerîf yazılup, «Serhadd-i mansûre umûrında muhkem basîret ü intibâh üzre olasın» diyü sipâriş buyuruldı. Fî evâhir-i şehr-i ramazânü'l-mübârek, sene 1003.

Gurre-i şehr-i şevvâlü'l-mükerrem, sene 1003 îd-i sa'îd oldı. Evvel-i îdde hazret-i Pâdişâh-ı dîn-penâh serîr-i saltanat-ı cihân-bâniye çıkup oturdı. Cümle erkân-ı sa'âdet vüzerâ-i izâm ve ulemâ-i kirâm alâ-merâtibihim Halîfe-i (266a) zemîn ü zemân hazretlerinden lâyık u sezâvâr oldukları üzre i'zâz u ikrâm olundılar. Allâh tebârek ü ta'âlâ âmme-i mü'minîn ü mü'minâta mübârek ü huceste eyleyüp, eyyân-ı sa'âdet-encâmların meyâmîn-i berekât ve adl dâd ile ârâste eyeye. *Bi-hakkı ve bi-hürmeti Hâtemü'n-nebiyyîn ve Seyyidü'l-mürselîn.*

Tuna yalıları sâkinleri feryâdcılar gelüp Âsitâne-i sa'âdete ahvâllerün bildürdükleridür.

Şehr-i şevvâlün üçünci güni Tuna yalılarına bu eyyâm-ı şitâda müstevlî olan küffâr-ı hâksâr-ı dalâlet-şi'ârdan mutazarrır olup perîşân olan Babadağı halkının ulemâ vü sulehâsı cem'-i kesîr ve cemm-i gafîr ale'l-ittifâk feryâdcılar olup, Âsitâne-i sa'âdete geldiler. Ve vâki' olan ahvâli bildürdiler. Ehl-i İslâmun esbâb u erzâk ve mal ü menâl ve ehl ü iyâli esîr ü gāret olundı. Irz-ı dîn-i mübîn gitdükce pâymâl olmadadur. Şöyleki : Devlet tarafından leşker imdâd olunup, karşulanup intikām olunmaya. Hâlâ mubâlağa şaykalar ile melâ'în-i bî-pâyân berü yakaya geçmek üzre hâzır olmışlardur. «Meded asker meded leşker» diyü feryâdlar eylediler. Hiç bir kasaba ve kurâ kalmadı ki ihrâk bi'n-nâr itmeyüp, minârelerine çan asup, nâkūs çaldırmıyalar. İbrail[1] ve Varna ve Bender ve Kili ve Akkerman ve Cankerman ve İsakcı (اساقجى) ve İsmail Geçidi ve Silistre ve Yerköyi ve Ruscuk ve Tutrakan[2] heman ancak kal'aları kalup cümle iskeleleri ve varoşları bi'l-külliyye harâb u yebâb oldı. Eflâk ve Boğdan re'âyasıyle ittifâk idüp, Erdel ve Macar ve Leh ve Moskov küffârından tüfengciler yüz binden mütecâviz a'dâ-i dîn-i müşrikîn gelüp niçe yüz yıllardan berü feth ü teshîr olup, nizâm intizâm bulmış memleket-i ma'mûre-i İslâmiyye'yi vîrân eylediler. «Hay meded gayret-i dîn» diyüp umûm-ı hücûm ile ulemâ-i kirâma varup, şer'-i şerîf hükmiyle fetvâlar istediler. Ale'l-ittifâk Şeyhülislâm Bostân-zâde Mevlânâ Mehmed Efendi (266b) *-dâmet fezâ'iluhû-* hazretlerine gelüp girye vü zârîlikler idüp Şeyhülislâm Efendi[3] dahi «Ehl-i İslâmun mesâlihi görülüp, a'dâ-i dînden alınmak farz u vâcibdir» diyüp, Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri mübârek bayram esnâsında ehl-i Dîvân âzâd olup kendüler dahi harem-i muhterem ile[4] Yalak-âbâd[5] ılıcasına gitmeğe müteveccih olmışlardı. Kadırgalar ile esbâb u[6] tecemmül hâzır u müheyyâ olunmışdı. Ferâgat buyurılup, âlî Dîvân itdürildi. Ahvâl-i mülk ü re'âyâ arz olundı. Serdâr-ı a'zam Ferhad Paşa hazretlerinün re'y ü tedbîr eyledükleri üzre elbette Yeniçeri Ağası umûmen sefere çıkmak lâzımdur dinildi ve Sipâh tâ'ifesi[7] emre imtisâl itmezler, hâkimleri hükûmet idemez. Şerr ü şûr ve fiten ızhâr ider oldılar. Ve taşra sefere gidüp, re'âyâ-yı memleketün erzâk u metâ'ın raygān alup, zulm ü hayf ile târâc iderler. Ve bi'l-cümle neferât kendü[8] zâbitine hâkim oldı. Merhûm Pâdişâh-ı

mağfûr zemânında neferât «Bize bu gerekmez» diseler idi, fi'l-hâl ağalarını ve vezîria'zamı azl itdürmek ile serkeşlikleri nihâyet bulurdı. Dîn ü devlet bâbında a'dâ-i dîne varmak içün bin kişi yazılup, hidmet fermân olunsa yüz kişi imtisâl idüp varmaz oldılar. Ale'l-husûs Yeniçeri tâ'ifesi yiğirmi altı bin neferden mütecâviz olup, her üç ayda iki yüz yük akça Hazîne-i Âmire'den beytülmâl-i Müslimîn tedârük olunup, bi't-tamâm ve'l-kemâl bilâ kusûr ulûfeleri Ağa[9]-kapusına teslîm olunurken sefer fermân olunsa ta'allül ü bahâne bulunup Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri ile giderüz ve illâ gitmezüz dimeğe başladılar. Bu makûle re'âyâ isyânı Eflâk ve Boğdan vilâyetlerinde niçe niçe vukû' bulmışdur. Asker-i mansûr serdârlar ile def'-i şerr ü şûr ide-gelmişlerdür. Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri bizzât kalkacak[10] maslahat değildüği günden iyân velâkin Pâdişâh-ı mağfûr zemânında umûr-ı mülk ü milletden haberdâr (267a) ve kâr-âğâh sâhib-i hazm u azm, zevi'l-iktidâr ve re'y ü tedbîr-i[1] bersavâb ile nâm-dâr ve darbet-i şemşîr ile işti'âl bulmış, az kimse kalup anlar dahi me'mûr olduklarında istiklâl ü istikrâr bulmamak ile Südde-i sa'âdet kulları cem'iyyetinde ve terbiye olmalarında[2] evvelki zemânda olan ikdâm u ihtimâm olmayup Harem-i muhterem dahili[3] olanlar erâzil ü[4] ecnebiyyeden hıfz olunmaz oldı. Ve Bölük-halkı ve Yeniçeri ocağı ve salıîh devşirme Acemi oğlanı ve sâ'ir ocakların hüddâmı rüşvet ile ecnâs-ı muhtelifeye ruhsat virilmeğle her sınıf karışdı, bî-edeb oldı. Âlem halkı hürmetsizliğe ve belki şirret ü şekāvete cür'et itmeğe mu'tâd olup, ırz-ı dîn-i mübîn gözedilmeyüp, re'âyâ-yı fukarânun[5] cevr ü zulm ile hakkın yemek hûy u hasletleri oldı. Serdâr-ı[6] vekîl-i saltanat olana dil uzadup el uzatmağa bahâne isterler. Emrine ve nehyine mutî' u munkâd olmayup, a'dâ-i dîni koyup, re'âyâ-yı memleketi yakup yandurup harâb u yebâb iderler. Husâsâ bu def'a asâkir-i mansûre perâkende bulundı. Her bir beğlerbeği bir cânibde kışlayup mülâkāt itmesi müşkil oldı. Vilâyet-i Eflâk ve Boğdan kadîmî düşmen-i dîn ocağı olup, her tarafdan eğer Leh ve eğer Erdel ve eğer Moskov mu'âvenet itmek üzre leşker yetişdürmek âsân iken isyân eylemezler zann eylediler. Gaflet ile küffâr-ı hâksâr ehl-i İslâma gezend irişdürdi. Ve cem'iyyet-i azîm ile durdı dağılmadı. Serdâr Ferhad Paşa hazretleri ol düşmen ne köpekdür dir iken me'mûr olan leşker sefere varmayup, muntazır olmak ile zemân geçüp selâm çavuşı Perhîzci Bâlî Çavuş'ı gönderüp, «Elbette Yeniçeri Ağası Ahmed Ağa çıkup yetişmek lâzımdur» diyü

mü'ekked arzlar getürdi. Çendân tekayyüd[7] olunmadı, cevâb virdiler ve Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri alâ eyyi hâl mahrûsa'-i Edirne' ye erkân-ı sa'âdet ile (267b) nakl ü hareket eylemek vâcib oldı. Gitmek niyyet ü azîmeti mukarrer buyurulup, sarâylar merimmet ü ta'mîr olunmak içün Kapucı-başı Abdülkerim Ağa'ya on beş yük akça ile alıkâm-ı şerîfe virildi. Fî 10 şevvâl, sene 1003.

Yeniçeri Ağası sefer-i zafer-rehbere çıkmak ve Donanma-yı Hümâyûn Karadeniz'e ve Akdeniz'e çıkmak vâcibdür dinildüğidür.

Ve Tatar[8] Hanı Gâzî Giray Han hazretleri mukaddemâ âsitâne-i sa'âdete gönderdüği mektûb mûcibince cümleden mühimm ü ehemm olan kadırgalar vilâyet-i Kırım'dan çıkup varıcak, leşker-i Tatar'un suyı geçmeğe gemilerün[9] gelmesi vâcib iken zemân geçdi, fırsat fevt oldı diyü takāzâlar olundı. Ve Cezâ'ir-i Garb'dan gelen Beğlerbeği Şa'ban Paşa bu esnâda isti'câl üzre yiğirmi pâre kadırga ile Karadeniz'e çekdirüp, velvele-i top ve tüfeng ile tâk-ı ayyûka tarrâka bıragup gitdi. Küffâr-ı hâksâr cem'iyyeti fevka'l-had ve[10] bî-kıyâsdur. Serdâr leşker bu denlü alay ile mukābele vü mukāteleye varmak muhâlif ü kuvvet hatâdadur[11]. Elbette Yeniçeri Ağası çıkmak vâcibdür dinildi.

Ve şehr-i şevvâlün on dördünci gün Yeniçeri tâ'ifesi sâyis-hâne devşürülmeğe izn ü icâzet buyuruldı. Âmme-i âleme el uzadup zâr u giryân itmedük kimse komamağa himmet eylediler. Ve tedârük olunan Donanma-yı Hümâyûnun nısfından ziyâdesi deryâ-yı Sefîd muhâfazasına serdâr Arnavud Memi[12] Paşa'yla sancakdan gelen ve Harem-i hümâyûndan yeni çıkan sipâhîlerden yazılup, ulûfe ve defterleri irsâl olundı. Fî evâsıt-ı şehr-i şevvâl, sene 1003.

A'dâ-i dînün memâlike akın[13] eyledüği ve Yeniçeri bulunmayup Sekbân-başı azl olduğıdur.

Evâsıt-ı şehr-i şevvâlde a'dâ-i dîn-i müşrikîn Niğbolı üstine gelüp, önine karşu turur kimse olmayup, bulduğını helâk idüp, Tutrokan (طوتروقان) kal'asını yakup yıkup, hâke beraber eyleyüp ve müfettişü'l-emvâl Geredelü Muslihiddin bir yıldan mütecâviz mâl-ı

ferâvân (268a) harc idüp, köpri için mühimmât asker-i İslâma tedârük idüp yapdurduğı şayka gemilerini ve sâ'ir âlât u esbâbı küffâr-ı hâksâr gelüp bi'l-külliye ihrâk bi'n-nâr eyleyüp ve muhfazaya ta'yîn olunan sekbân-başı yanında beş bin neferden otuz beş[1] nefer Yeniçeri yoldaş bulunup, dahi kimse bulunmaduğın Serdâr Ferhad Paşa hazretlerine bildürmişler, ammâ[2] ba'de harâbi'l-Basra. Ve Sekbân-başı dahi hasta ve bî-tâkat bulunup azl olunmış. Ferhad Paşa[3] dahi tevsî'-i dâ'ire eyleyüp asker cem' itmek tedârükinde güzîde asker Kapu-halkı iken serhadler muhâfazasına gönderüp, «Ulûfeleriniz ve in'âmunuz andadur» dimeğle ayırup perîşân eyledi. «Bu sû-i tedbîrün an-karîb şe'âmetine mübtelâ olacakdur, görülür» diyü çok fâl-i bed eylediler. Allâh ta'âlâ hayrlar tevfîk eyleye. *Bi-mennihî ve hafiyyi lutfihî.* Fî târîhi'l-merkûm, sene-i mezbûre.

Yeniçeri Ağası gitmek mukarrer buyurulmış iken tuğ inüp ferâgat olunduğı bid'atdür.

Ve bu esnâda Yeniçeriler Ağası Ahmed Ağa sefere çıkmak mukarer buyurılup, Ağa kupusında niçe günler tûğ-ı pür-fürûğ dikilüp ve Ocak ağalarıyle kendüler dahi kānûn-ı kadîm üzre hil'at-ı fâhire geyüp pâye-i serîr-i saltanata yüz sürüp, niçe gün Dîvân'a varmayup sefer tedârükinde iken Ağa gitmek lâzım gelmiş diyü bir tarîk ile seferden ferâgat olunup tuğ yine indi. Her giz bir târîhde vâki' olmış kıssa değildür. Bu cümle sû-i tedbîrün ukubeti az zemânda Serdâra râcî'dür, tarrâka anda çatlar, kabak anun başında ufanur didiler. Fî evâsıt-ı şehr-i şevvâl, sene 1003.

Müfti'lenâm hazretleri sefer umûrına müte'alık meşverete cenâb-ı Şehenşâhî'ye varduğıdur.

Ve Şeyhülislâm ve Müftilenâm a'lemü'l-ulemâ Bostân-zâde Efendi *-dâmet fezâ'iluhû-* hazretlerini bu esnâda sâ'âdetlü Pâdişâh-ı dînpenâh *-halledellâhu ta'âlâ hilâfetehû-* hazretleri kasr-ı âlîye istedüp umûr-ı (268b) dîn ü devlet bâbında çok musâhabet eyledükleri lisân-ı halkda söylendi. Velâkin sırr-ı hafî ne idüği zâhir ü hüveydâ olmadı. Ekser tahmîn yine Serdâr-ı sâbık istihdâm buyurulmak evlâ vü elyak dinildi didiler. Ve'l-ilmü inde'llâhi'l-vedûd. Fî 15 şehr-i şevvâl, sene 1003.

İçerüden Cüce Ca'fer Ağa taşra bırağıldığıdur.

Ve Harem-i hümâyûnda mashara makānında Pâdişâh-ı mağfûrdan kalmış, mukarreb-i pâdişâh[4], olan cücelerden[5] Ca'fer Ağa taşra halkıyle ihtilâta mu'tâd ve mâl-ı rüşvet iktisâbında üstâddur ve bâ'is-i fesâd diyü nazar-ı âtıfet-i Pâdişâhîden dûr u mehcûr olup taşrada idindüği evlerine çıkmak fermân olundı. Ve Mevlânâ Müftilenâm istenüp Cüce[6] merdûd olmak te'sîr ve tasarrufât-ı Lala Mehmed Paşa hazretlerindendür didiler. Fî 18 şehr-i şevvâl, sene 1003.

Deryâ muhâfazasına Arnavud Memi Paşa çıkup gitdüğidür.

Ve evâsıt-ı şehr-i şevvâlde deryâ-yı Sefîd muhâfazasına me'mûr olan kırk pâre kadırga donanma ile Arnavud Memi Paşa penç-şenbih gün şenlik ü şâdmânlık topların atup saldırdılar[7]. Allâh ta'âlâ uğurların hayr eyleyüp, hıfz u emân-ı İlâhî'de olalar. Selâmet ü âfiyet ile yine vatanlarına gelmek nasîb ü müyesser ola. Birkaç gün Yedikulle öninde karâr olundı. Nâ-tamâmlar tekmîl olunınca[8]. Fî 22 şevvâl, [sene] 1003[9].

Karadeniz'e giden donanmadan Şa'ban Paşa haberleridür.

Ve mukaddemâ Karadeniz'e giden kadırgalar ile Şa'ban Paşa Özi kal'ası üstine varup, mübâlağa küffâr-ı hâksâr üşdükde top ve tüfeng ile çok melâ'în-i müşrikîn dâr-ı cahîme gönderdiği haberleri geldi. Ve leşker-i Tatar ubûr u murûrında[10] küllî meşakkat çekildüği beyân olundı. Allâh ta'âlâ tevfîkın refîk eyleye. «Küffâr-ı hâksâr cem'iyyeti hadd-i şümârdan efzûndur» dinilmiş. Fî evâhir-i şevvâl, sene 1003.

Sultân Murad Han-ı mağfûr türbesi masârifi mütevellî Hoca Ferruh'a ısmarlanduğıdur.

Ve merhûm u mağfûrun-leh Sultân Selim Han *-tâbe serâhu-* türbesi evkāfı müsâ'id olup, zevâ'idi olmağla merhûm Sultân Murad Han *aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân-* türbesi vazâ'ifi ve masîrifiyçün

başka evkāf ta'yîn buyurulmayup, mevâcib-i mürtezikası (269a) ve sâ'ir ihrâcatı mütevellîsi Hoca Ferruh'dan fermân olunup ta'yîn buyuruldı. Fî evâhir-i şehr-i şevvâl, sene 1003.

Selâtin-i izâm tevliyetleri virildüğidür.

Ve merhûm u mağfûrun-leh Sultân Mehmed Han-ı Fâtih *-tâbe serâhu-* evkāfı tevliyeti Abdurrahman Çelebi gibi kâmil ü mükemmel vücûd-ı şerîfden alınup niçe kerre hiyânet ü[1] cinâyet ve hasâbet ile Anatolı muhâsebeciliğinden merdûd olup siyâset fermân olunan Işık Ali Çelebi'ye şefâ'at ile tevliyet-i evkāf yed-i tûlâsına teslim olundı. Ve merhûm u mağfûrun-leh Sultân Süleyman Han-ı Gāzî *-tâbe serâhu-* tevliyeti Derviş Çelebi'den alınup, sâdıkā Ayasofya mütevellîsi Kemal-zâde Müteferrika Ahmed Bey'e fermân olundı. Fî evâhir-i[2] şehr-i şevvâl, sene 1003.

Kaz-yumurtası Defterdârdan akça tahsîl olunduğıdur.

Ve mukaddemâ Çavuş-başılıkdan çıkup kenarlara birkaç yerde defterdâr-ı emvâl olan Kaz-yumurtası dimekle mülakkab Mehmed Çelebi Erzurum Defterdârlığından ma'zûl gelüp, Harem-i muhteremde olan cevârîye nuhûset yetişdükde rütbesinün dahi kevkeb-i ikbâli idbâr itmeğin[3] mezbûr defterdâr olduğı aklâmun muhâsebâtın ve tahsîl itdüği emvâlin îrâd u masrâfı defterlerin beyâz idüp, Südde-i sa'âdete getürmeyüp, mahall-i su'âlde dest-paça (دست پاچه) olmağın zimmetine lâzım gelen mal tahsîl olunmağıçün Çavuş-başı Çoban Süleyman Ağa habsine virildi. Esbâb u[4] mâ-meleki tahrîr olunmak buyuruldı. Fî evâhir-i şehr-i şevvâl, sene 1003.

Yeniçeri Ağası Ahmed Ağa azl olunup, Yemişçî Hasan Ağa tekrâr Ağa olduğıdur.

Ve evâhir-i şehr-i şevvâlde Yeniçeri Ağası Ahmed Ağa azl buyuruldı. Sefere gitmeyüp tuğ dikilmiş iken inmek kendüye mübârek ü müteyemmen olmadı. Ağalık yine Yemişçi Hasan Ağa'ya fermân olundı. Selâtîn-i Âl-i Osmân *-rahimehümu'llâhu ta'âlâ-* kadîmden Yeniçeri ocağına nazar-ı sa'âdet-eserleriyle merâtib inâyet eyleyüp, müsâ'ade buyura-gelmişler. Ve avhâl-i saltanat ol tâ'ife ile zabt olu-

nu-gelmişdi. Ana hâkim olanlarun cevher-i zâtı kâmilü'l-ayar ve sıdk u istikāmetde pesendîde-etvâr ile iştihâr bulanların makāmı idi. Bu zemânda ol i'tibâr olunmayup (269b) rükn-i a'zam-ı devlet iken yılda birkaç kerre tebdîl ü tağyîr olunmakda, Hazîne-i Âmire'ye küllî zarar teveccüh iderken erbâb-ı hall ü akd ihtiyâr ider oldılar. Bu tâifeye azîm ihtilâl gelmişdür. Allâh ta'âlâ hükkâma tenebbüh ü teyakkuz müyesser eyleye. Mededler eyle yâ Allâh, inâyetler eyle yâ Rabbî.

Yeniçeri Ağalığından çıkan Ahmed Ağa'ya Bosna Beğlerbeğiliği virildüğidür.

Ve bu esnâda Cüce Ca'fer Ağa[5] akrâbâsından, Defterdârlıkdan Bosna Beğlerbeğiliğine yetişen Potur İsmail Beğ azl olunup, Beğlerbeğilik çıkan Yeniçeri Ağası Ahmed Ağa'ya şefâ'at ile fermân olundı. Velâkin çendân mahall-i kabûlde olmayup, gitmeğe iktidârum yokdur diyü te'allül ü bahâne olunduğı şâyi' oldı. Fî evâhir-i şehr-i şevvâl, sene 1003.

Taşra çıkan cüce hadımlar İstanbul'da turmasun buyurulduğıdur.

Ve taşra bırağılan hadım cüceler[6] Zeyrek Ağa ve Ca'fer Ağa İstanbul'da turmayıp, sılalarına biri Malatya'ya ve biri dahi Bosna'ya gitmek buyuruldı. Ve Pâdişâh-ı mağfûr zemânında idündükleri mükellef binâlu evleri satılup, hak taleb idenlere ba'de's-subût şer' ile virilüp, şer' u şûrları halkdan def' u ref' olmak fermân olundı. Ve Zeyrek Cüce Kapucılar Kethüdâsı habsinde kaldı. Fî evâhir-i şehr-i şevvâl, sene 1003.

Tekrar Sinan Paşa hazretleri sadr-ı izzete gelüp Ferhad Paşa azl buyurulduğıdur.

Mukallibü'l-kulûb ve'l-ebsâr Hak subhânehû ve ta'âlânun hikmet-i ezeliyyesi ve satve-i kāhiresi zuhûr eyledi. Sene 1003 şehr-i şevvali evâhirinde hazret-i Pâdişâh-ı saltanat-penâh *-eyyede'llâhu ta'âlâ ve kavvâhü-* nâ-ğâh Malgara'da sâkin olan Sinan Paşa hazretlerine haber gönderüp, «İstanbul'a gelsün» buyurulup, mûmâ-ileyh

dahi karâr itmeyüp, selh-i şehr-i şevvâlde seherden gelüp evlerine dâhil olduğı gibi Dilsiz Şebrenk Ağa sa'âdetlü Pâdişâh-ı dîn-penâh hazretlerine geldüğini bildirüp «Gelsün bu gün sadrına otursın» diyü işâret buyurulup, fermân-ı âlî üzre Dilsiz Ağa Sinan Paşa hazretlerine fermân-ı şerîfi i'lâm eyledükde müşârun-ileyh izz-i huzûr-ı Pâdişâhîye arzıhâl yazup (270a) «Emr-i şerîf-i Pârdişâh'a mutı'um, lâkin mühr-i izzet gelmeyicek kimse i'tibâr itmeyüp sözümün nufûzı olmaz» diyü bildürmeğin fi'l-hâl Kapucılar Kethüdâsı Ahmed Ağa gönderilüp debdebe-i saltanat üzre niçe yüz nefer kapucılar ile varup heman ol sâ'at murâdâtına suvâr olup, sebt güni erkân-ı devlet ü sa'âdet Dîvân-ı mu'allâda yerlü yerinde mukîm iken Paşa-yı müşârun-ileyh gelüp kānûn-ı kadîm-i Osmaniyân üzre vüzerâ-i izâm ve ehl-i Dîvân istikbâle çıkup ikbâl eylediler. Sadr-ı sa'âdetine oturup, bî-ihtiyâr girye eyledi. Vüzerâ-i izâma dönüp, a'dâ-i dîn kal'ı bâbında ihsân eylen, yek-dil ü yek-cihet olup, üzerinize lâzım olduğıyle mu'în olun didi. Ve fi'l-hakîka evvelinde dahi azl îcâb ider hâl olmayup, muktazâ-yı hâl üzre feth ü gazâda iken Pâdişâh-ı mağfûr intikaliyle serîr-i saltanata culûs eyleyen Pâdişâh-i cihân-penâha keyd ü mekr ile bir gûne dahi arz olunup, ye's ü hırmân ile Malgaraya tekā'üd ile göndermişlerdi. Ve Sadrıa'zam olan Ferhad Paşa hazretleri Serdâr olup, düşmen-i dîn def'ine sefer-i zafer-rehbere gidüp, lâkin şedîdü'l-kavl olmağla âzurde-dil ü hâtır olmaduk kimse komamışdı. Ve bu sebeb ile Bölük-halkından ve Yeniçeri'den çok kimse yanına varup cem'iyyet itmekle bu husûsa dahi melâ'în-i küffâr âğâh u haberdâr olmağla küllî yığınak eyleyüp, niçe yüz bin kâfir cem' olduğı mukarrer oldı. Ve leşker-i İslâm iki aydan mütecâviz harâb u vîrân olan kasaba-i Ruscuk'a[1] varup köpri kurmağa mecâl ü imkân olmayup, sû-i tedbîr ü inâd ile asker-i İslâm beyhûde perâkende bulundı. Düşmen-i dîn her cânibden ittifâk ile yürüyüp memâlik-i İslâmiyye'yi harâb eyleyüp, ırz-ı dîn-i mübîn yıkılup, ehl-i İslâmdan çok kimse pâymâl ve esîr ü dest-gîr olmağa sebeb ü bâ'is oldılar. Bî-vakt u nâ-mahal Pâdişâh-ı mağfur zemânında hubb-i mâl ve rüşvet ile vilâyet-i Boğdan ve Eflâk voyvodaların tebdîl idüp, mübâlağa malların almağla fesâda mü'eddî oldı. Ve niçe eyyâm Vezîr-i rekîk-re'y (270b) keferenün isyân u tuğyânlarına inanmayup mahall ü zemâniyle tedbîr ü tedârükde ikdâm u ihtimâm itmedüğin a'dâ-i dîn dahi yakînen bildiler. Bu vâsıtayla düşmen kādir oldukları şenâ'at u fazâhati memleket-i İslâmiyyede itdiler. Ve Serdâr-ı müşâ-

run-ileyh hazretleri heman kendünün hurûciyle dirildi melâ'îndür dağılur kıyâs eyleyüp, kimsenün re'y ü tedbîr ü tedârükde sözin dinlemedi, süst hareket eyledi. Nâm-ı bülend ile maslahat iderüm sandı, hod-re'ylik belâsına uğradı. «İtdüğin bulmağa ve ekdüğin biçmeğe, ele sanduğı yolına gelmeye, yanına kala» dirdi. Gurûr-ı kâmrânî ile dünyâ deyr-i mükâfât idüğin unutdı. Şimdi başına geldi tokındı, neye uğradığın bildi. Kesr-i ırz u kulûb eyledükleri aks oldı. Bed-hûyluk ile âzâr-ı halk emânet olan te'sîr-i İlâhî'yi kaldurur ve sadr-ı hükûmetden indirür ve[2] menfûru'l-kulûb, ider. Muzahraf u mücevvef hâli kalur. Ya'nî matrût u merdûd olur. *Allâhümme ihfaznâ yâ Feyyâz min cemî'i'l-belâya ve'l-emrâz.*

Beyt

داد کری شرط جهان داریست

دولت باقی زکم آزاریست

Dil-âzârlık ile halk diline düşmeğin bu vechile târîh dimişler.

Târîh

«İtdüğini buldı Ferhad la'în» (ایتدکین بولدی فرهاد لعین = 1003) sene 1003.

Tekrar Yahya Çelebi Reîsülküttâb olduğıdur.

Sadrıa'zam Sinan Paşa hazretleri irtesi gün Dîvân-ı âlîde mukaddemâ Reîsülküttâb olan Yahya Çelebi'yi yine re'îs eyleyüp ve sâbıkā serdârlıkda olan ru'ûs ile amel olunmak fermân olundı. Hil'at-ı fâhire geyüp girüp pâye-i serîr-i saltanata yüz sürdiler. Fî gurre-i şehr-i zilka'de, sene 1003.

Mısrâ'

«Yahya Efendi oldı yine Reîsülküttâb» (یحیی افندی اولدی ینه رئیس کتاب = 1003) tarihdür.

Rumili muhâsebeciliğinden mukāta'acılık virildüğidür.

Ve bu esnâda Rumili Muhâsebecisi Akbaba-zâde yine Bursa Mukāta'acısı olup, Mi'mâr-zâde İbrahim Çelebi Rumili Muhâsebecisi olmak fermân olundı. Fî zilka'de, sene 1003.

Mısrâ'

«Çokdan eyledi cemâl-i bâ-kemâlin arzu».

Sarây-ı Âmire'de binâ açılup sa'âdetlü Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri Dârüssa'âde ile[3] Üsküdar bağçesine gitdüğidür.

(271a) Ve gurre-i şehr-i zilka'dede içerü Dârüssa'âde'de vâki' olan yeni hammâm binâsına halel geldi, tecdîde muhtâc oldı. Sa'âdetlü Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri Üsküdar bağçesine göçmek lâzım gelmeğin Dârüssa'âde ile göçüldi, ve âb-ı hoş-güvâr ve letâfet-i hevâsından hazz-ı ferâvân eyleyüp, esbâb-ı tecemmül nakl eylemek buyuruldı. Turfe-i lâzime müheyyâ kılındı.

Sa'âdetlü Pâdişâh-ı âlem-penâh -hallede'llâhu hilâfetehû- Sadrıa'zam hazretlerini kasr-ı âlîye istedükleridür.

Gurre-i şehr-i zilka'de sene 1003 de Sadrıa'zam Sinan Paşa ve Lala Mehmed Paşa hazretleri Dîvân-ı mu'allâdan çıkduklarında[1] sa'âdetlü Pâdişâh-ı Cem-câh u melâ'ik-sipâh hazretleri kasrına çıkup, ikisi dahi kasr-ı âlîye taleb buyuruldı, vardılar. Umûr-ı mülk ü mâla[2] müte'allık çok kazâyâ arz olunduğı söylendi. Allâh ta'âlâ mülhem bi's-savâb eyleyüp, kalblerine mâ-hüve'l-hakk ilkā eyleye. Kârbân-ı âlem perîşân haldür. Hüsn-i re'y ve tedbîr ü tedârüke muhtâc olmışdur. Her tarafdan a'dâ-i dîn-i müşrikîn ittifâk ile baş kaldırdılar. Allâh subhânehû ve ta'âlâ mücâhidîn-i ehl-i İslâma ve dîn-i mübîn mücâhidlerine feth u zaferler müyesser eyleye. Küffâr-ı hâksâr eyne kânû haysü kânû makhûr u münhezim olalar. Bi-hakkı câh-ı Muhammed *-aleyhi's-salâtu ve's-selâm.-* Ve leşker-i İslâm serdârlar şurûrından mahfûz u masûn olup, insâflar ve ıslâh-ı zâtü'l-beyn müyesser ola, âmîn bi'n-Nebiyyi'l-emîn.

Kapucılar Kethüdâsı Ahmed Ağa ve âhar kapucılar ile Serdâr-ı sâbık Ferhad Paşa üstine salındığıdur.

Evâ'il-i şehr-i zilka'de fî yevmi'l-isneyn, fermân-ı kazâ cereyân-ı şehenşâhî ile Kapucılar Kethüdâsı Ahmed Ağa seksen nefer kapucı yoldaşlar ihzâr eyleyüp, ulaklık ile Serdâr Ferhad Paşa üstine gitmek emr olundı. Salı gün seherden salındılar, varup gelince on iki gün va'de buyuruldı. Satve-i kāhire-i Pâdişâhî zuhûrından halka dehşet düşüp, her kişiye gayret el virdi. Ve küffâr-ı hâksâr hucûm idüp, karavol basup, askerden âdem alındığı söylendi. Ve Serdâr yanında çendân leşker bulunmayup, bir iki (271b) konak geriye konduğı nakl olundı. Darb u harb ahvâlinde sû-i tedbîr ve kâr-ı düşmende aczi anlandı. Şimdiye dek eyledüği nâ-sezâ etvârdan ehl-i İslâma ve beytülmâl-i Müslimîn'e lâzım gelen noksân u hasâret içün Müftilenâm hakkında fetvâ virdüği söylendi. «Ve bi'l-cümle nokta-i vucûd-ı sahîfe-i âlemden hakk olup, dahi umûr-ı dîn ü devletde vükelâ-i saltanat garaz-ı nefs ile biri birine keyd ü mekr üzre olmayup, mesâlih-i mülk ü millet görülmekde mücidd ü sâ'î olalar» diyü ibret-nümâ-yı devrân eylemek kasd eyleyüp, sarf-ı himmet eylediler. «Vilâyet-i Eflâk ve Boğdan keferesi isyân u tuğyân idüp, hıyânet ü cinâyet itmediler. Ahd-i kadîmleri üzre sâbit ü ka'imlerdür[3]. Ben nice âsî vü hâ'in olmak mümkin değil ise anlar dahi öyledür» diyü mukırr oldı. «Bu vechile maslahat görürüm» diyüp kimseyi söyletmedi. «Memleket-i İslâmiyye ve ırz-ı dîn-i mübîn pâymâldür, haberin getürenlerin feryâdın dinlemedi. Eğerçi sözi dilîrâne idi velâkin Sipâhî ve Yeniçeri sözin eslemeyüp, nüfûsı olmadı. Leşker nâ-fermânlık eylediler. Âkıbet ukubete giriftâr olacağın anladı. Evvel düşmeni za'îf ve hor eyledim, zafer buldum» diyüp emn üzre olmışdı. Kazdığı kuyuya kendüzi düşdi.

Beyt

توچاهی کندهٔ در دل که خلق را در اندازی
نمیری ازان روزی خودرا درمیان بینی

Ve bu esnâda halk-ı âlemde çok güft ü şinûd oldı. Ferhad Paşa hakkında virilen fetvânun mahallin ulemâ-i zemâna[4] su'âl eylediler.

«Şer'an lâzım geleni biz de iz'ân idelüm» didiler. «Keyfiyyet-i mes'ele bürûza gelmedi, garaz karışdı» diyü söylediler. Fî 4 zilka'de, sene 1003.

Ferhad Paşa[5] tevâbi'i Yedi-kulle'de habs buyurulduğıdur.

Ve Ferhâd Paşa hazretlerinün Kapu Kethüdâsı Ca'fer Kethüdâ[6] ve binası üstinde olan Kapucı-başı Hürrem Ağa ve mektûbcı Nurullâh Çavuş Yedi-kulle'de habs buyuruldı. Fî 4 zilka'de, sene 1003.

Ve Erzurum Defterdârı olan merhûm Zâl Mahmud Paşa Hüseynî vilâyet tahrîri sebebiyle (272a) ba'zı erbâb-ı tîmâr şekvâsı bahânesiyle tevâbi'dendür diyü Çavuş-başı Çoban Süleyman Ağa habsine virildi. Ve Defterdârlık dahi murâdâtdan birine tevcîh buyuruldı. Fî evâ'il-i şehr-i zilka'de, sene 1003.

Derdmend Hüseyin Ağa ahvâl ve etvâr-ı âlemden haberdâr, merd-i âgâh olmağla müddet-i saltanat-ı Sultân Murad Hanî'de diyâr-ı Şark seferlerine varup gelen serdârlar istihdâm eyleyüp, esker umûrda isâbet-i re'y ile her birine mahrem-râz olup hayra delâlet ide-gelmiş iken başına ve canına kasd eylediler. Garaz-ı nefs ile eyledükleri yine kendülere râci' ola. «*Ve lâ yehîku'l-mekrü's-seyyiü illâ bi-ehlihî*» dür. Allâh ta'âlâ sabr u tahammül nasîb ü müyesser eyleye Bi-mennihî ve hafiyyi lutfihî.

Ferhad Paşa eyledüği tebeddülât tağyîr buyurulduğıdur.

Ve Sadrıa'zam Sinan Paşa hazretleri «Mukaddemâ vukû' bulan tebeddülât ve tegayyürâtı Ferhad Paşa bî-hiredlik ile hall ü akd eylemiş garaz-âlûddur» diyüp ve «Vilâyet-i Yemen ahvâlin bilmez anda vezâretle muhâfazada olan Hasan Paşa yine yerinde mukīm olmak gerekdür» diyü arz eyledi. Ve «Diyâr-ı Mısrıyye'den ref' buyurılan Hâfız Ahmed Paşa Âsitâne-i sa'âdete mülâzemete gelsün» diyü buyuruldı. Ve mukaddemâ Van Beğlerbeğisi olan Hüsrev Paşa oğlı Abdullah Paşa ki damadıdur, Van'da mukarrer ola buyuruldı. Vilâyet-i Şirvân'da vezâretle muhâfazada olan Ca'fer Paşa Südde-i sa'âdete mülâzemete gele ve Bölük-ağalığından Beğlerbeği olan Dâvud Paşa Şirvân Beğlerbeğisi ola buyuruldı. Ve Sadrıa'zam hazretleri oğlı Mehmed Paşa hazretlerine vezâret hasları arz olunup buyuruldı. Ve

Çerkes Hüsrev Ağa her vechile yarar[1] iken bilâ sebeb Sipâhı-oğlanları ağalığından ref' olmağın[2] yine ağalık ana mukarrer ola. Ve «Silahdar-başı Rıdvan Ağa ve Cebeci-başı İbrahim Ağa ve Âsitâne-i sa'âdetden çıkan Matbah-ı Âmire Emîni Cebeci-başı Mehmed Ağa Der-i devlete mülâzemete gele» diyü arzolundı. Ve serhadd-i vilâyet-i Budun'a giden Sipâhî-oğlanları ağalığın alan Süleyman Ağa başına belâ satın aldı, yolda gaflet ile haydut harâmî (272b) gice ile konağında basup, mâ-melekin yağma vü gāret eyledi. Yaralu olup kaçdı kurtuldı. Ve kātibi olan Ali Çelebi'nün dahi ağrugı tâlân[2] olduğı haberler geldi. Fî evâhir-i şehr-i zilka'de, sene 1003.

Serdâr-ı asâkir-i mansûre Sinan Paşa hazretleri alem-i âlem-ârâ-yı Rasûlullâh'ı a'lâm-ı İslâm önünce açup çıkduğıdur.

Ve şehr-i zilka'denün dokuzuncı dü-şenbih gün Sadrıa'zam ve Serdâr-ı ekrem Sinan Paşa *-edâmehu'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri mübârek-sâ'at ve ferhunde-demde evinden çıkup, Südde-i sa'âdet-medârda cümle erkân-ı devlet ve a'yân-ı sa'âdet ikbâl ü istikbâle muntazır iken übbehet-i tâm ve haşmet ü şevket-i mâlâ-kelâm ile gelüp, vüzerâ-i izâm ve ulemâ-i kirâmı selâmlayup, kānûn-ı kadîm üzre içerü dergâh-ı ma'delet penâh ve pâye-i serîr-i sa'âdet-destgâha girdiler. Ve bir mikdâr zemân izz-i huzûr-ı Şehenşâhîde eğlenüp, umûr-ı mülk ü saltanat kelâmından sonra âhar tavır ve libâs ile ve murassa' sorguç takınup çıkdılar. Râyât-ı feth-âyât-ı İslâmı açup ve Şâm-ı dârüsselâm askerinden güzîde vü benâm olup, at üstünden[4] tüfeng atan tâ'ife-i hazret-i server-i kâ'inât ve mefhar-ı mevcûdâtın *-salla'llâhu aleyhi ve sellem-*[5] alem-i âlem-ârâ-yı muzaffer-karînini[6] getürdüp, a'lâm-ı İslâm önünce açup ve Nakībüleşrâf Kadı Keşmîrî-zâde cümle sâdât u eşrâf-ı enâm ile ve ulemâ vü meşâyih ve vüzerâ-i izâm alem-i Rasûlullâh'ın önüne düşüp, âmme-i halka bir aceb incizâb u hâlet-bahş olup, derd ü şevk u muhabbet ile herkes girye-i bî-ihtiyâr u zârî iderek, dergâh-ı Ahadiyyete hezârân hezâr nâliş ü tazarru'lara sebeb oldı. Konak yerine-dek gönderi gitdiler. Hakīkaten hiç bir serdâr u sipehsâlâra bu rütbe-i rif'at ü izzet nasîb ü müyesser olmamışdı. Bu uslûb-ı mergûb ve âyîn-i matlûb üzre günahkâr ümmet salavât ü selâm eyleyüp, sâbıkā Sultân Süleyman Han Gāzī konduğı mahalde konuldı. A'yân-ı sa'âdet-i saltanat sımât-ı ni'mete inüp, envâ'-ı

ni'am ile ikrâm u ihtirâm olunup (273a) du'â[1] vü senâ ile ihtitâm olundı. Ve mahall-i mezbûrede beş altı gün ârâm u karâr olunup, erkân-ı devlet varup gelüp niçe umûr u mesâlih-i mülk ü millet görüldi. Fî't-târîhi'l-merkūm.

Sâbıkā Defterdâr olan[2] Emir Efendi tekrâr Defterdâr olduğıdur.

Şehr-i zilka'denün onuncı[3] yevmü's-sülesâda Hasan Efendi ref' buyurulup, sâbıkā Baş-defterdâr olan Emir Efendi yine Baş-defterdâr olmak fermân olundı. Gelüp yerine oturup, hil'at-ı fâhire ile girüp pâye-i serîr-i âlem-i masrîre yüz sürdi. Mübârek-şüd, inşâe'llâhu ta'âlâ. Fî sene 1003.

Anatoh Kadıaskerliği Müftî Efendi karındaşı Bostan-zâde Efendi'ye buyurulduğıdur.

Ve bu esnâda Anatolı Kadıaskeri merhûm Ebussu'ûd-zâde Mevlânâ Mustafa Efendi ref' buyurulup, yerine Müftilenâm ve Şeyhülislâm karındaşı Bostan-zâde Mevlânâ Muslihiddin İstanbul kazâsından munfasıl Anatolı Kadıaskeri olmak fermân olundı. Fî evâ'il-i şehr-i zilka'de, sene 1003.

Vezir ve Rumili Beğlerbeğisi Hasan Paşa hazretleri Vidin üstine gelen küffârı şikest itdüğidür.

Merhûm Mehmed Paşa oğlı Vezîr Hasan Paşa Vidin muhâfazasında olup, tekrâr Rumili Beğlerbeğiliği fermân-ı Şehenşâhî ile mukarrer buyuruldukda «Yarar u güzîde asker ile ol vilâyeti muhâfazada ihtimâm üzre olasın» diyü ulaklar ile ahkâm-ı şerîfe gönderilmişdi. Ve küffâr-ı hâksâr-ı melâ'în-i bî-şumâr ile atlu ve yaya seçilüp, güzîde leşker-i müşrikîn muhkem yat u yarağıyle kal'a-i Vidin üstine gelüp ve Tuna'dan dahi niçe pâre tonbâz (طونبار) ve şayka gemilerin zahîre ve yaya cebelü tüfengci leşker ile toldurup gelüp yetişmek üzre iken Vezîr-i dilîr-i bâ-tedbîr dahi asker-i İslâm-penâh ile gazâ-i dîn-i mübîn içün mütevekkilen ala'llâh ve müteveccihen ila'llâh ve mütevessilen bi-mu'cizâtı Rasûlillâh gayret kuşağın fî sebîli'llâh mü'minîn ü muvahhidîn ile bir[4] gidüp, şehr-i şevvâlün yiğirmi dokuzuncı,[5] gün seherden yürüp ve melâ'în-i hâksâr alayları dahi karadan yürüyüp, leşker-i İslâma karşu gelüp, iki başdan karışılup muhkem ceng ü âşûb olmakda ve belki galebe taraf-ı[6] küffârda iken (273b) küffâr gemileri[7] yalıdan yanaşup, top çeküp cengci döğmek tedârükinde çalışurken bi-inâyeti'llâhi ta'âlâ bir muhâlif azîm ruzgâr çıkup, gemileri furtuna biri birine katup, niçesi fi'l-hâl gark olup, hay u huy-ı merdân ayyûka peyveste olup, karada ceng iden leşker-i İslâm fırsat u nusrat-ı ilâhî ile kefere askerinün hareket iderek ardına geçüp, ricâlü'l-gayb mu'în ü zahîr olmağla guzât u kumât-ı leşker-i dîn-i mübîn bir uğurdan Gülbang-ı Muhammedî-i Allâh Allâh ile küffâr-ı dalâlet-girdârı şaşurup, bi-fazli'llâhi ta'âlâ ve tevfîkıhî şemşîr-i İslâm gālib ve melâ'în-i müşrikîn mağlûb u münhezim oldı. Bu esnâda[8] gaziyân-ı İslâm *-nasarahümu'llâhu ta'âlâ ve eyyedehüm-* beş bin mikdârı müsellah küffârı alaylarından bulup, diri alı-koyup ve on bin mikdârı dahi seyf-i İslâm altında mahkûr oldı. Ve otuz bir alem-i küffâr alınup ser-nigûn oldı. Ve altı kıt'a güzîde toplar alındı. Ve üç bin tüfeng ve yiğirmi beş tabl alındı. Ve Tuna'da furtunadan halâs olan gemilere fırsat düşürüp geldükleri yere gitdiler diyü mufassal u meşrûh ulaklar ile mektûblar gelüp beşâret haberin getürdiler. Bi-avni'llâhi ta'âlâ bu yakında ehl-i i'mân u yakîne böyle bir feth-i mübîn müyesser olmamışdı. El-hamdü li'llâh sümme'l-hamdü li'llâh hemîşe asker-i İslâm mansûr u muzaffer ve a'dâ-i dîn makhûr u muhakkar ola. *Bi-hakkı ve bi-hürmeti seyyidi'l-mürselîn.* «Ve an-karîb alınan başlar ve diriler[9] sancaklar ve toplar taburlarıyle Südde-i sa'âdete vusûl bulur» diyü arz eylemişlerdi. Fî evâ'il-i[10] şehr-i zilka'de, sene-i mezbûre.

Vilâyet-i Budun muhâfazasında olan asâkir-i mansûreden haberler gelüp, küffâr-ı melâ'în Estorgon üstine geldi didükleridür.

Ve evâ'il-i şehr-i zilka'de de serhadd-i mansûre-i Budun'dan haberler geldi ki mübâlağa küffâr-ı dalâlet-şi'âr gelüp, kal'a-i Estorgon üstine düşüp muhâsara eylediler. Bize leşker-i İslâmı yetişdürüp imdâd eylen. Eğer (274a) müte'âkıben[1] taze dinç asker ile bu serhadleri kayırmazsanuz, bilmiş olasız ki[2] düşmen-i dîn muttasıl ahvâlden âğâh olup haberdâr olmakdadır. Hüsn-i re'y ü tedbîr ile tedârük eylen;[3] hemen leşker, meded asker dimişler. Sadrıa'zam ve Serdâr-ı ek-

rem Sinan Paşa hazretleri oğlı Vezîr Mehmed Paşa hazretlerine ve sâbıkā Defterdâr-ı emvâl İbrahim Paşa'ya[4] mü'ekked ahkâm-ı şerîfe ile çavuşlar[5] gönderildi ki «Sefere me'mûr olan asâkir-i mansûreden Sipâhî ve za'îm ve çavuş ve müteferrika Belgrad ma'berinde kimseyi karâr itdürmeyüp, Budun serhaddine muhâfazaya yetişeler. Ve Karaman Beğlerbeğisi Bostancı[6] Ali Paşa dahi varup, mahall-i me'mûra vâsıl olmamış,[7] muhkem tenbîhât ile ulaklar salındı ki varup yetişeler» diyü te'kîd olundılar. Ve anda olan Anatolı Beğlerbeğisine ve Haleb Beğlerbeğisine ve Mar'aş askerine ve merhûm Şemsî Paşa oğlı Mahmud Paşa'ya cümlesine sipârişler olundı. Allâh ta'âlâ her halde mu'în ü zahîrleri ola. *Allâhümme unsur ümmete Muhammedin, Allâhümme iftah ümmete Muhammedin, Allâhümme tecâvez an ümmeti Muhammedin.* Hâl minvâl-i mezbûre üzre olmadadur.

Mukaddemâ Bölük-halkı serhadler muhâfazasına ta'yîn buyurulmışken Serdâr Sinan Paşa hazretleriyle Eflâk seferine gelesiz dinildüğidür.

«Ve sâbıkā Serdâr Ferhad Paşa hazretleri re'y ü tedbîr eylediği Bölük-halkı, Sipâhî oğlanı ve Silahdâr ve gayri serhad muhâfazasın koyup, Serdâr Sinan Paşa hazretleri üstine gelüp, vilâyet-i Eflâk ve Boğdan feth u teshîrine geleler» diyü ahkâm-ı şerîfe gönderildi. «Ancak cemâ'at-ı Ulûfeciyân-ı yemîn kala» diyü tenbîh buyuruldı. Ve bi'l-cümle Allâh subhânehû ve ta'âlâ ümmet-i dîn-i mübîn askerine mu'în ü zahîri ola. İki serdârun biri birine olan garaz-ı nefs ile buğz u kibr ü kinleri sebebinden leşker-i İslâm ortada mutazarrır olmayalar. Kaht u galâ vâsıtasıyla asker kemâl-i acz ü ıstırâb ve meşakkatdedür. *Allâhümme iftah lenâ ebvâbe rahmetike yâ Fettâh ve yâ Razzâk.* Ve Sadrıa'zam (274b) Sinan Paşa hazretleri, Serdâr-ı sâbık Ferhad Paşa üstine «Ve yâ vilâyet-i Eflâk» diyüp göçdi gitdi. Fî 13[8] şehr-i zilka'de, sene 1003.

Kapucılar Kethüdâsı varduğı maslahata zafer müyesser olmaduğıdur.

Ve bu esnâda Kapucılar Kethüdâsı gitdüği maslahatdan câsûs[9] gelüp haber getürdüği şâyi' oldı. «Kethüdâyı, asker Serdâra yaklaşdırmamışlar[10], zafer bulmadı» diyü söylendi. Ashâb-ı re'y olan ekâbire hayret müstevlî oldı. Gālibâ Serdâr Sinan Paşa gelince, asker-i İslâm «Biz düşmen-i dîn yüzünden serdârsız turmazuz, katlan gelsün görelüm, ne söyler dimişler» didükleri nakl olundı. Fî 13 zilka'de, sene 1003.

Evkāf-ı selâtîn mütevellileri tebeddülâtıdur.

Ve selâtîn-i izâm evkāfı tevliyetleri, Sultân Mehmed Han ve Sultân Bayezid Han ve Sultân Süleyman Han[11] *-aleyhimâ'r-rahmetü ve'l-gufrân-ı* câmi'i tevliyetleri[12] yine Abdi Çelebi'de ve[13] Mehmed Emin'de[14] ve Derviş Çelebi'de karar eyleyüp, Işık Ali Çelebi ve Boğaça-zâde ve Kemâl-zâde ref' buyuruldılar. Kimsede sebât u ârâm yok, televvün ü tereddüd nihâyetde, meydân yuğrüğün oldı. Ya'nî bey' men yezîd dimekdür. Fî evâ'il-i zilka'de, sene 1003.

Kitâbetler virildüğidür.

Ve evâ'il-i şehr-i zilka'dede Arpa kâtibi ref' buyurılup, yerine Kapucılar Kâtibi Mehmed Çelebi[15] fermân olundı. Ve Kapucılar kâtibliği Kapucı İbrahim Beğ'e buyuruldı. Ve çıkan arpa katibi emekdâr olmağın ulûfesiyle Derğâh-ı âlî Müteferrikalarına ilhâk buyuruldı.

Dış[16] Hazîne Katibi Mevcûdâtî intikālidür[17].

Ve Hazîne-i Âmire Kâtibi Mevcûdâtcı dîvân-ı âhara[18] gitdi. rahmetullâhi [aleyh]. Yeri mahlûl olup, seferde kal'a tezkireciliğinden ref' olunan Ali Beğ-zâde'ye fermân olundı.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri gelüp erbâb-ı menâsıb el öpdükleridür.

Ve evâsıt-ı şehr-i zilka'de, sene 1003 de Pâdişâh-ı zemîn ü zemân bâ'is-i emn ü emân *-hallede'llâhu hilâfetehû-* hazretleri Üsküdar bağçesine gelüp arz odasına çıkdılar. Pâye-i serîr-i devlete yüz sürecek (275a) erbâb-ı menâsıb Dîvân-ı ma'delet-mekâna geldiler. Anatolı Kadıaskeri ve Baş-defterdâr Emir Efendi ve Silahdâr-başı

Rıdvan Ağa ve Arpa kâtibi ve Topcular kâtibi İbrahim Beğ el öpdiler. Fî 15 zilka'de, sene 1003.

Defterdârlık virildüğidür.

Ve Şâm-ı dârüsselâma yakında Defterdâr olan Kâtib Mahmud Efendi-zâde mahdûm Mehmed[1] Efendi azl buyurulup, pîşkeş ü hedâyâsı hebâ oldı. Kıbrıs'dan gelen Küçük Bâlî Efendi Şâm Defterdârı oldı. Bâ-tensûkāt-ı lâyıka. Fî 15 zilka'de, sene 1003.

Şâm Kadılığı virildüğidür.

Ve sâbıkā kadısı olan Mevlânâ Kethüdâ Mustafa Efendi yine Şâm Kadısı olmak fermân olundı. Ve Mevlânâ Hasan Kethüdâ-zâde ref' buyuruldı.

Beğlerbeğiler tebeddülâtıdur.

Ve bu esnâde evâsıt-ı şehr-i zilka'dede Serdâr Ferhad Paşa hazretleri oğlı Diyarbekir Beğlerbeğisi[2] Mehmed Paşa azl buyuruldı. Ve Şâm Beğlerbeğisi Murad Paşa Diyarbekir'e fermân olundı. Ve Şâm'a Sivas Beğlerbeğisi[3] Kilârcı-başılıkdan çıkan Besleme Mahmud Ağa ki Bolı sancağından ma'zûl idi, anlara fermân olundı.

Serdâr Ferhad Paşa hazretleri üstine varup Kapucılar Kethüdâsı mühr-i şerîfi alup geldüğidür.

Ve evâhir-i şehr-i zilka'dede satve-i kāhire-i Pâdişâhî ile Serdâr Ferhad Paşa hazretleri üstine giden, Kapucılar Kethüdâsı Ahmed Ağa mühr-i izzeti alup getürdüğinde,[4] Sana saltanat tarafından ısmarlanup tenbîh olunan emr ü fermânı niçün yerine getürmedün» diyü su'âl buyuruldukda cevâp virdi ki Asâkir-i mansûre Serdâra bir mertebe mutî' u munkād ve fermân-berdur ve[5] hidmet-i gazâya can u dil ile çalışup düşmen-i dîn üstine müteveccih olup, köprî yapmağa ikdâm u[6] ihtimâm üzre idiler. «Eğer gezend irişdürmeğe kasd eylesem, düşmen yüzinde leşker cümle kapucılar ile beni helâk itmeği mukarrer bildüm, fırsat gözedüp, ahvâl görmeğe geldüm» diyüp mudârâ iderek (275b) mühr-i şerîfi teslîm eyledi aldum. Ve kendüzi «Ben efendüm âsitânesine giderüm, emr ü fermân ne ise anda yerine gelsün, bunda düşmen yüzinde keyd ü mekr ve garaz-ı nefs ile baş virmek olmaz. A'dâ-i dîne kuvvet-i kalb olur» didi. Ve dahi kendünün müsellâh ü mükemmel a'vân u ensârı beni yaklaşdurmadılar. «Ve gelecek serdârun tûğı gelüp, konak yerine dikilmeyince[7] asker-i İslâmı ve Hazîne-i Âmire'yi tenhâ komak olmaz» diyüp, Anatolı Beğlerbeğiliğinden ma'zûl Saturcı Mehmed Paşa'ya ordu-yı hümâyûnı ve kara cebe-hâneyi ve âlât u esbâb-ı harb u kıtâli ana teslîm eyleyüp, temessük alduğın ve Sinan Paşa bir konak kalınca katlanup, ba'dehû tevâbi'i ile göçüp, Südde-i Sa'âdete teveccühin beyân u i'lâm eyledi. Fi't-târîhi'l-merkūm.

Serdâr Sinan Paşa hazretleri askerün kattâllerinden Ferhad Paşa'ya yetişün ta'kîb eylen diyü buyurduğıdur[8].

Ve bu esnâda Serdâr-ı sâbık Ferhad Paşa hazretleri Ruscuk'dan göçüp, eskâl u ahmâliyle Âsitâne-i sa'âdete teveccüh idüp, Kapucılar Kethüdâsı zafer[9] bulmaduğın bilicek garaz-ı nefs-i emmâre-i bi's-sû ile ırk-ı ta'assub harekete gelüp, inân-ı ihtiyârı elden bırağup, Silahdâr-başı[10] Rıdvan Ağa'ya ve Şâm Yeniçeri Ağasına yarar yoldaşlarıyla yetişüp, «Ta'kîb eylen, başı Pâdişâhun, mal ü menâli sizün» diyüp ılgār ile ikinci konakda cebel-i Balkan'dan çıkdukda leşkere tâbi' olan evbaş u[11] kallâş seçilüp, Ferhad Paşa'yı basmak mukarrer olıcak asker-i İslâmun mütedeyyin ehl-i insâfı mukaddem yetişüp «Devletlü, karâr zemânı değildür ne turursun, leşker-i muhâlif geldi göçmek gereksin. Ve illâ âteş-i harb-i fitne işti'âl buldı» dimekle ağrığından ayrılup, altmış nefer yarar salt atlu âdemleriyle ılgār eyleyüp gitmekde iken ve re'âyâsına dahi Serdâr Sinan Paşa hazretleri «Bulduğunuz yerde urun, helâk eylen. Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinün (276a) emridür» dimekle merkūm[1] çok muzâyaka vü ıztırâb ve mihnetle ekser hadem ü haşemi sınup firâr ile perâkende olup hatta iki hesnâ câriyeleri ayrılmayup iç-ele düşdükde çıraklarından bir kimse çiftliğine yetişüp emânet korlar. Ve kendisi sûret-i tebdîl itmekle bin belâ ile yedi ve sekiz nefer hizmetkâr[2] ile taşlıkda olan[3] çiftliğine yetişdi çıkdı. İnâyet ü merhamet ümîdine dâmen-i saltanata recâ ile geldi düşdi. Fî gurre-i zilhicceti'ş-şerîfe, sene 1003.

Tetimme-i kıssadur.

Hergiz devlet-i İslâmiyye'de ve bir saltanatda görülmüş ve işidilmiş değildür ki gazâ yüzünde a'dâ-i dîn ehl-i İslâma böyle ihânet ü hakāret itmekde iken iki serdâr-ı zî-şevket ü haşmet garaz-ı nefs ile İslâm içinde biri birine düşüp, düşmen-i dîn-i la'în hakkında idecek re'y ü tedbîr ü tedârüki keyd ü mekre sarf eyleyüp, bî-sebât u fânî devletün zevâline kasd u sa'y idüp, bunlar sebebiyle ortada niçe ehl-i ırz Müslimânun dirliği ve başı gidüp pâymâl olmadadur. Azîz-i zû-intikām satve-i kāhiresiyle haklarından gele. Nâmûs-ı devlet bu iki nâ-insâf vâsıtasıyla a'dâ-i dîn ü millet diline düşüp, dâsitân-ı âlem olmadadur.

Beyt

چنین عجایب حالی بسالهای دراز
نه‌کوش هوش شنید ونه چشم دولت دیده

Baş-defterdâr Emir Efendi Serdâr Sinan Paşa yanına Eflâk seferine gitdüğidür.

Ve gurre-i şehr-i zilhiccetü'l-harâmda Baş-defterdâr Emir Efendi hadem ü haşemiyle dîn ü devlete lâyık olduğı üzre tamâm şevket-i[4] mâlâ-kelâm zîb ü zînet ile Serdâr-ı zafer-şi'âr yanına hitmete sefere çıkup gitdiler. Uğurları hayr ola. Hüdâ nigehbânı ola. Bi-mennihî ve yümnihî.

Hazret-i Pâdişâh-ı âlem-penâh Üsküdar bağçesinden arz odasına geldüğidür.

Ve evâ'il-i şehr-i zilhiccede sa'âdetlü Pâdişâh-ı cihân-penâh *-halledellâhu ta'âlâ hilâfetehû-*hazretleri Üsküdar bağçesinden Dîvân-ı ma'delet-mekâna buyurdılar. Pâye-i serîr-i saltanata yüz sürecek beğlerbeğilerden Sivas (276b) Beğlerbeğisi olan Besleme Mahmud Paşa ve Gence Beğlerbeğisi Bıyıklu Osman Paşa ve Şam Defterdârı Küçük Bâlî Çelebi ve Erzurum Defterdârı Hüseyin Beğ[5] yerine gelen

Kadı ve Mîrlivâ-i Kars ve Mar'aş ve Dubrevnik[6] maktû'ların teslîm eyleyüp, hil'atların geyüp kanûn-ı kadîm üzre el öpdiler. Fi'ttârîhi'l-merkum.

Hasm elinden baş kurtarup gelen Perişân-ı ruzgâr Ferhad Paşa'nun ahvâl-i pür-melâlidür.

Ve ma'zûl ü menkūb gelen Ferhad Paşa gerçi hasm elinden baş kurtarup, Südde-i sa'âdete merhamet ü inâyet recâsına geldi düşdi. Velâkin satve-i kāhire-i şehenşâhîden can halâs eylemekde küllî eşkâl[7] vâr ekser erbâb-ı şefâ'at her tarafdan dâmen-i saltanata yapışup, niyâz u tazarru'a başladılar. Mecâl ü imkân olmayup «Kara düşmen gitmek gerekdür buyuruldı ve kendüzi mestûr u muhtefî kandeliği[8] ma'lûm değil. Hergiz bu musîbete girifdâr olmaya, hayr halâslar müyesser ola. Ve ezkiyâ-yı halk belki hilâf-ı milletden niçeler ki[9] devlet hayr-hâhlarıdur, bu iki serdârun ki biri birine düşmişlerdür, başları saltanat meydanında galtan olmayınca Pâdişâh-ı zemîn u[10] zemânun kuvvet-i kāhiresi kulûbda cay-gîr olmaz. Hiç bir pâdişâh devrinde olmayan hâlât-ı acîbe sudûr u zuhûrına sebeb ü bâ'is olanların nokta-i vucûdı sahîfe-i ruzgârdan hakk olmaz ise arsa-i devlet bî-mehâbet olur, revnak bulmaz» didiler. Ve bi'l-cümle böyle ırz u nâmûs eksikliği ile dirilmekden ise sa'âdet-i şehâdet ile müstes'ad olmak yeğ-idi dirler. Ve hikâyet u rivâyet eyledükleri üzre Şamlu askeri ve Silahdârlar ta'kîb itdüklerinde Ferhad Paşa'nun[11] niçe bin filorilik mal u tecemmüli târâc u tâlân olup gitdiği mukarrer u muhakkakdur. Ve erbâb-ı şefâ'ate virilen mal u tuhafa dahi hadd u gāyet yok. Böyle ser-güzeşt ü ser-encâm görülmiş ve işidilmiş değildür. (277a)

Beyt

Nice olmasun bir âdem nice doysun bir kişi
Ey felek fi'lün yedi kat tası[1] geçmiş ağıdur.

Ve Ferhad Paşa sûz u güdâz ile giryân olup, hamd-ı ferâvân idermiş ki âhır ömrümde ak sakalum ile elim bağlı düşmanum önine varmakdan ve kanlu başım nazarına yetişmekden Rabbum ta'âlâ şânuhû sakladı halâs eyledi dir imiş. Ve bu dürlü belâlar azar-ı halk

ve şikest-i kulûbdan idi. «*Ve küllü cerâhatün fe-lehâ devâ'ün ve sû'ü'l-hulkı leyse lehû devâ'ün*» dimişlerdür.

Hacılar bayramıdur, mübârek ola[2].

Mübârek id-i adhâ oldı, fî yemi'l-erbi'â. Hakk subhânehû ve ta'âlâ huccâc-ı zevi'l-ihtibâc hacların kabûl ü makbûl eyleyüp, anlarun hürmetine günahkâr ümmete rahmetler ve mağfiretler müyesser ola. *Bi-hakkı ve bi-hürmeti Hâtemü'n-nebiyyîn ve Seyyidi'l-mürselîn, âmîn.*

Bursa Kadılığı virildüğidür.

Mahrûsa-i Bursa[3] Kadısı Mevlânâ İbrahim Efendi beyne'l-ulemâ ilm ve fazl ve salâh-ı dîn ile müte'ayyin ü mümtâz iken ahâlî-i şehr şükrân üzre olmayup âhar hâkim istemekle sâbıkā Mekke-i mükerreme Kadısı Arab-zâde Mevlânâ Abdurraûf Efendi Bursa kadısı olmak fermân olundı. Fî evâ'il-i şehr-i zilhicce, sene 1003.

Rûmili Kadıaskerliği ve Anatolı Kadıaskerliği ve İstanbul Kadılığı virildüğidür.

Ve ba'de'l-îd Rûmili Kadıaskeri Mevlânâ Abdülbâkī Efendi ref' buyuruldı. Anatolı Kadıaskeri Bostan-zâde Muslihiddin[4] Efendi Rûmili Kadıaskeri fermân olundı. Ve Anatolı Kadıaskerliği Râzıye Hatun damadı İstanbul Kadısı Mevlânâ Muhyiddin Efendi'ye buyuruldı. Ve İstanbul Kadılığı, sâbıkā kadı olan Hoca Atâullâh-zâde Mevlânâ Şemseddin Efendi'ye fermân olundı. Fî evâsıt-ı şehr-i zilhicce, sene 1003.

Serhadd-i vilâyet-i Budun'dan asâkir-i mansûre ahvâli geldüğidür.

Ve evâsıt-ı şehr-i merkūmede seherden Dîvân-ı adâlet-unvâna serhadd-i mansûre-i vilâyet-i Budun'dan ulağla haberler geldi ki[5] şehr-i şevvâlde kal'a-i Estorgon muhâfazasına (277 b) gelen küffâr-ı hâksâr-ı dalâlet-şi'âr ile bi-inâyeti'llâhi ta'âlâ ceng ü neberd olup, Mîrlivâ Kara Ali Beğ meydân-ı dâr u gîrde şecâ'at merdânelikle ser-efrâz olup, «*el-harbü hud'atün*» meseli üzre melâ'în-i müşrikîn basılup münhezim olup, başlar kesilüp diriler[6] alınup, toplar sürülmüşken, Sinan Paşa-oğlı Vezîr Mehmed Paşa hazretleri sâbıkā Hatvan muhârebesinde sâbit-kadem olmadığı gibi, bunda dahi yan virmekle a'dâ-i dîn fırsat düşürüp, umûmen hücûm itmekle Yanık Beğlerbeğisi dilîr ü dilâver Osman Paşa ve Tımışvar Defterdârı Ahmed Efendi düşdüklerin ve şerbet-i şehâdet nûş eyledüklerin bildürdiler. Ve düşmen-i bî-dîn asker-i İslâmun çadırların basup, vâki' olan hasâreti beyân eylediler. Ve Sipâh-oğlanları Kethüdâsı Yunus Kethüdâ dahi bu ma'rekelerde[7] nâ-bûd oldı didiler. Ve bulunup ayrılan leşker-i İslâmdan kal'a-i Estorgon'a girenlerden[8] Anatolı Beğlerbeğisi Mehmed Paşa ve Şemsi Paşa oğlı Mahmud Paşa ve niçe ümerâ-i nâm-dâr kaldukların hikâyet idüp, muhâsarada muttasıl kâr-zârda oldukların bildürüp, «Meded asker ve hazîne» didiler. Fî 15 zilhicce, sene 1003.

Serdâr-ı a'zam Sinan Paşa Eflâk vilâyetine asâkir-i mansûre ile geçdüğidür.

Ve evâsıt-ı şehr-i zilhiccede Serdâr-ı a'zam Sinan Paşa hazretlerinden haberler gelüp, Ruscuk kal'ası önünde köpri tamam olup, leşker-i İslâm ile geçüp öte yakaya kondukda ulak ayrılup, Âsitâne-i sa'âdete sekiz günde gelüp ve küffâr-ı hâksâr üç konak mikdârı yerde ki her cânibi muhkem bataklukdur, tabur kurup cem'iyyet-i azîm ile oturduğın i'lâm eyledi. Ve «Ferhad Paşa adamlarum helâk eylediler. Ve hazînem yağmaladılar didüğine itimâd olunmaya kizbdür» diyü arz ider, ma'a-hâzâ kizb değildür. Fî 16 zilhicce, sene 1003.

Hazret-i Pâdişâh-ı gerdûn-vakār Üsküdar bağçesinden Arz-odasına geldüğidür.

Ve evâsıt-ı şehr-i zilhiccede Pâdişâh-ı memâlik-sitân (278a) Üsküdar'dan Araz-odasına geldiler. Rûmili Kadıaskeri Mevlânâ Muslihiddin Efendi ve Râzıya Hatun damadı Anatolı Kadıaskeri Mevlânâ Muhyiddin Efendi ve İstanbul Kadısı Mevlânâ Şems Efendi ve Bursa Kadısı Arab-zâde Mevlânâ Abdurraûf Efendi ve Harput sancağıyle Diyârbekir Defterdarı olan Mahmud Efendi Dîvân-ı ma'delet-

mekâna gelüp pâye-i serîr-i saltanata yüz sürdiler. Fî 16 zilhicce, sene 1003.

Mısrâ'

«*Geldiler sadra iki câhiller*»

Ruzğâr-ı gaddâr-ı nâ-hemvârun etvârundan şikâyetdür.

Virilen menâsıb sancaklar[1] ve beğlerbeğilikler ve[2] kadılıklar ve defterdârlıklar ve salâtîn tevliyetleri cümlesi pîşkeş ü hedâyâ vü armağan nâmiyle ağır bahâlu rüşvetler ile bey' u men yezîd olup mansıbun bahâsı ve mikdâr-ı mu'ayyenesi mukarrer olup ve vâsıta olan dellâle başka virilüp, hiç bir kimse istihkāk ile meydâna gelmeyüp, nâ-ehl ü nâ-nevâ erâzil ve bî-temeyyüz ü nâ-kârdân âleme müstevlî[3] oldılar. Sâhib-i hall ü akd olanlar arz eyleyüp, âyîn-i devlet ve kānûn üzre dîvân-ı adâlet-unvâna gelüp, hil'at-ı fâhire ile pâye-i serîr-i âlem-masîre yüz sürdükden sonra ba'zılar müsellimi[4] vardukda üstine tahvîl hükmiyle biri dahi varup ba'zılar varmadın mansıbı[5] birine dahi tevcîh olup, virdükleri hebâ[6] olup ve harcları çıkmayup, medyûn u[7] müştağrak ıztırâb-ı hâl ile emr-i ma'âşda berguşte vü ser-gerdân kalup yolıyle gelen ehl-i ırz zât u zemâniyle isti'dâdı olanlar zelîlü'l-hâl ve kesîrü'l-bâl ve kalîlü'l-i'tibâr ve kesîrü'l-inkisâr nesyen mensiyyâ makāmına varmışlardur.

Mısrâ'

بر هر كه بنگرى به همين داغ مبتلاست

Alime'llâh ki bu devlet-i kāhire ahvâli yaramaz yola girdi. Eliyâzü bi'llâh me'âl ü netîcesi akbeh vechile zuhûr idecekdür. Hiç bir devletde alâniyen rüşvet alınmadı, illâ az zemân içinde ikbâl idbâra mübeddel oldı. Cemî' a'vân u ensâriyle berbâd olduğın niçelerde[8] re'yü'l-ayn müşâhade eyledük. *Allâhümme yâ muhavvilü'l-ahvâl* (278b) *havvil hâlenâ ilâ ahseni'l-hâl.*

Diyâr-ı Mısriyye'den gelen mahzen-i âmire-i ahşab haberidür.

Ve evâhir-i şehr-i zilhiccede diyâr-ı Mısriyye'den haberler geldi ki Kurd Paşa kudûmundan[9] sonra tersânelerün ahşab mahzenine kazâ-i İlâhî ile nagehânî âteş düşüp ihrâk olduğı inhâ olundı. Çok sa'y ü ikdâm olundı. Kurtarmaya[10] mecâl ü imkân olmadı, hasâret-i küllî oldı. Ehl-i vukūf ahbârı üzre iki yüz bin altun ile yerine gelmez didiler, el-mülkü li'llâh.

Bi-tarîkı'l-âriye Burhan Efendi Baş-defterdarlık ile Dîvân-ı âlîye geldüğidür.

Ve evâhir-i şehr-i zilhiccede Baş-defterdâr Emir Efendi, Serdâr-ı a'zam Sinan Paşa hazretleri yanında Eflâk ve Boğdan seferine hidmete gidüp ve sâbıkā Defterdâr olan Burhaneddin Efendi[11] mücidd ü sâ'îdür diyü Dîvân-ı ma'delet-mekâna gelüp oturdı. Emir Efendi Beğlerbeğilik ile ber-murâd olunca bi-tarîkı'l-âriyet Defterdârlıkda tahsîl-i mâla meşgûl olup, Dîvân yemeğiyle kanâ'at idüp hidmet eyledi.

Akbaba-zâde tekrâr mukāta'acılıkdan kalkdığıdur.

Ve evâhir-i şehr-i zilhicce Rumili muhâsebeciliğinden tekrâr Bursa aklâmına mukāta'acı olan Akbaba-zâde Mustafa Çelebi Ferhad Paşalıdur diyü ehl-i kalem iken ref' olunup, mukāta'acılık sâbıkā mukāta'alara[12] istihdâm olunmuş elfâz cellâdı Makas İbrahim Çelebi'ye buyuruldı.

Serdâr-ı a'zam Sinan Paşa hazretleri serhadd-i mansûre ahvâlin bildirüp hazîne istediğidür.

Ve Sadrıa'zam ve Serdâr-ı ekrem Sinan Paşa hazretlerinden vüzerâ-i izâm hazretlerine mektûb-ı inâyet-mashûbları geldi ki vilâyet-i Budun serhaddinde küffâr-ı hâksârun azîm cem'iyyeti olup, kal'a-i Estorgon'ı tekrâr muhâsara eyleyüp, leşker-i İslâmdan ol serhadde kışlayan beğlerbeğilerden Anatolı Beğlerbeğisi Mehmed Paşa ve Karaman Beğlerbeğisi ve Haleb ve Mar'aş Beğlerbeğileri ve

Kapu-hallkı'ndan Sipâhî oğlanı ve Silahdarlardan ve Yeniçerinün Budun'da bulunanları Sinan Paşa oğlı Vezîr Mehmed Paşa hazretlerini serdârlık ile (279a) kaldırup, Estorgon üzerine gelen a'dâ-i dîn üzerine varup, bi-inâyeti'llâhi ta'âlâ darbet-i tîğ-ı İslâm ile düşmen-i dîni basup, meterislerin dağıdup, topların alup, niçe bin melâ'în-i müşrikîn guzât-ı mücâhidîn elinde makhûr u münhezim oldukda ehl-i İslâmdan dahi niçeler şerbet-i şehâdeti nûş idüp, ruhları ravza-i rıdvâna hırâmân olduklarını bildürmişler ve serhadd-i mansûre kullarınun bir yıldan mütecâviz mevâcibleri virilmeyüp değmedi. Ve kışlada serhadleri muhâfaza hidmetinde olan Bölük-halkınun ve gayrinün[1] ulûfeleri dahi virilmemişdir. Dîn ü devlet mesâlihi görülecek zemândur. Vükelâ-i saltanat siz dîn-i mübînün ve leşker-i İslâmın mühimmât-ı lâzımesin görmekden ikdâm u ihtimâm buyurasız. Asker ve hazîne pâdişâhların nâmûs-ı saltanatı içündür. Ve niçe yıllardur ki a'dâ-i dîn ittifâk ile tebdîr ü tedârükde kal'alarına istihkâm virmekdedür. Her bî-dîn milletün avratları huliyyelerin ve mâ-melekin leşker-i küffâra nezr idüp göndermekdedür. İnâyet u ihsân eyleyesiz. Pâdişâh-ı zemân u zemîn *-hallede'llâhu ta'âlâ hilâfetehû ilâ yevmi'd-dîn-* hazretlerinün hâkpây-i şerîflerine arz idüp, karz üç yüz bin altun çıkardasız. Serhad askerinün mevaciblerini yetişdürmeğe mu'âvenet eyleyesiz ki geçendeki gibi hâliyâ kılâ'ı bıragup gitmeğe sebeb ü bâ'is olmayalar. «Ve illâ şöyle ki bu mahal fevt olup vaktiyle ve zemâniyle maslahat görülmeye. Sonra niçe kerre yüz bin altun gelse fâ'ide eylemez. Heman musâra'at buyurulup yetişdirmeğe himmet ü inâyet oluna» dimişler. Hakîkaten re'y ü tedbîr-i ber-sevâb eylemişler. Allâh tebârak u ta'âlâ sözlerin bir ve arkaların düz eyleyüp, yek-dil ü yek-cihet olmak bâbında bünyân-ı marsûs eyleye. Hemîşe a'dâ-i mahkûr ve leşker-i müslimîn mansûr olalar. *Bi-hürmeti hâtemü'n-nebiyyîn ve seyyidü'l-mürselîn,* Âmîn.

Ve Anatolı Beğlerbeğisi Mehmed Paşa ile sâbıkā Beğlerbeği olup Kastamonu Beği olan Mahmud Paşa (279b) Estorgon kal'asında kapandıkları[2] i'lâm olunmış, küffâr-ı melâ'în asker-i İslâmı muhâsara üzredür, kemâl mertebe mücâhededürler du'â vü senâ istimdâd eyleyüp leşker ile yardım istedüklerin bildirmişler. Fî evâhir-i zilhicce, sene 1003.

Şehr-i muharremü'l-harâm sene 1004[3].

Serdâr-ı a'zâm Sinan Paşa hazretlerinin vilâyet-i Eflâk'da eyledükleri ceng ü peygâr haberleridür.

Evâ'il-i şehr-i muharremde Serdâr-ı ekrem Sinan Paşa hazretlerinden erkân-ı sa'âdete ve vüzerâ-i izâm hazretlerine mufassal u meşrûh mekâtib-i şerîfeleri geldi. Eflâk vilâyetinün isyân iden re'âyâsı üzerine yardıma gelen Erdel ve Macar melâ'îni ile leşker-i İslâm *-nasarahümu'l-lâhi ta'âlâ-* şehr-i zilhiccenün on yedinci güni Bükreş nâm ma'mûre[4] şehirlerine karîb mahalde ki cevânib-i erba'ası sık ormanlık[5] ve muhkem bataklık azmaklu yerlerde küffâr-ı haksâr ile mukābele vü mukātele olunup, ceng ü neberd-i azîm olduğın i'lâm eylemişler. Ve sâbıkā Tımışvar Beğlerbeğisi kendüler akrabâsından Mustafa Paşa batağa düşüp vefât eylemiş ve Rumili Beğlerbeğisi Vezîr Hasan Paşa başka koldan yürüyüp, küffâr-ı füccâr[6] alayı ardına geçmeye çok sa'y u gûşiş idüp, mümkin ü müyesser olmayıcak tüfeng-endâz u âteş-efşân leşker-i küffâr asker-i İslâm üstine üşüp ve Serdâr yanı tenhâ kalup, kıtâl-ı azîm ile çok aktarma ve döndürme olup, Mar'aş Beğlerbeğisi Çerkes Haydar Paşa ve sâbıkā Beğlerbeği olup, hâlen[7] Niğbolı sancağı beği olan Hüseyin Paşa şehîd olmışlar. Ve düşmen-i dînden niçe bin melâ'în dâr-ı cahîme ulaşdığın bildirmiş ve leşker-i İslâm hareket idecek yer be-gâyet ormanlık ve bataklık mazîk mahall olmağla küffâr-ı melâ'în muhkem tüfeng atup, leşker-i İslâmun öni ardına ve ardı önüne yığılup[8], küllî meşakk u muzâyaka ile bi'l-âhara asker dağılup, serdâr Sinan Paşa hazretleri yanında ekall-i kalîl âdem kalup ve sancakdâr-ı (280a) leşker-i İslâm şehîd olup ve biri dahi mecrûh düşüp ne bin belâ ile âlem kurtulup ve Serdâr hazretleri dahi batağa batup, bi-inâyeti'llâhi ta'âlâ ve tevfîkıhî halâs müyessef olup, a'dâ-i dîn «Serdâr düşdi» nâmın çıkarup, mürted Rıdvan nâm mel'ûn ol hînde leşkr-i İslâma gezend irişdirüp, âlem-i İslâm alınmayup[1] halâs oldı. Ve Serdâr hazretleri âhar[2] ata binüp kenara çıkdı. Ve bi-avni'llâhi ta'âlâ tekrâr perîşân olan asker[3] gelüp, cem'iyyet itmeğle melâ'în-i küffâr alayı bozılup ve topları alı-konıldı. Ve küffâr-ı füccâr firâr eyledi. Ve Serdâr-ı asker-i İslâm ol mahalden kasaba-i Bükreş'e geldi. Ehl-i İslâmdan mübâlağa esîr ü dest-gîr iyâlleriyle bulunup âzâd eylediklerin bildirmişler ve kal'a bünyâdına şurû' eylemişler. Ve yeniden mukîm

asker kul-oğlı, atlu ve Cebeci ve Topcı ve azeb ve hisar-eri yazup, vilâyet-i Eflâk Beğlerbeğiliği virilen sâbıkā Anatolı Beğlerbeğisi Satırcı Mehmed Paşa dahi yaralu olduğın bildirmişler ve beş bin nefer Yeniçeriden cengde bin nefer mevcûd değil idi dimişler ve asker halkınun[4] mutî' u munkād olmayup, serkeşlik ile zulm ü te'addîleri hadden efzûn olduğın yazmışlar ve bu vâkı' olan perîşânlıklar nefsimüzin yaramaz[5] niyyet ü amellerinden ve askerimüzün Allâh ta'âlâ emrine nâ-fermânlığındandur diyü mukırr u mu'terif bi'z-zenb olmışlar. Fi'l-hakīka kavl-i sahîh ve meşhûr sözdür ki

Beyt

Hayr olursa niyyetün hayra irer işin sonı
Şerr ise hôd niyyetün şerr işi Hak kılmaz kabûl

dimişler[6].

Eflâk vilâyetine Beğlerbeği ta'yin olunan Satırcı Mehmed Paşa'ya vezir elkabiyle hükm-i şerif yazılduğıdur.

Ve vilâyet-i Eflâk'da kal'alar yapılup ve neferât yazılup memleket re'âyâsı hıfz olunup, mahsûl-i mülk şer'-i şerîf ve kānûn-ı münîf üzre zabd olundukdan sonra beğlerbeği ve defterdâr[7] ve ağalar ve dizdâr ve piyâde ve süvâr olan asker yine ibtidâdan[8] dirlik alup, cümle mülk hass-ı hümâyûn olmak üzre tahrîr olunmak re'y olunup (280b) ve müceddeden memlekete nizâm u intizâm virecek Satırcı Mehmed Paşa'ya vezîr elkābiyle hükm-i şerîf-i cihân-mutâ' yazılup, irsâl olunmak fermân olundı. Fî evâ'il-i muharrem, sene 1004.

Karadeniz'e Donanma-yı Hümâyûn ile giden Şa'ban Paşa Trablusşâm Beğlerbeğisi olduğıdur.

Ve Tatar Han leşkerin ve Gāzî Giray Han hazretlerin Özi suyundan baştarda ve kadırgalar ile geçiren Şa'ban Paşa Donanma-yı Hümâyûn ile küllî hidmetde ve küffâr-ı hâksârı dağıtmakda yoldaşlıkda bulundı diyü Gāzî Giray Han hazretleri arz idüp, şefâ'at eylemekle Serdâr-ı a'zam Sinan Paşa hazretleri Trablusşâm Beğlerbeğisi Tezkireci-zâde Mahmud Paşa'yı ref' idüp, yerini Şa'ban Paşa'ya tevcîh eyledüğin Âsitâne-i sa'âdete arz eylemişler. Fî evâ'il-i şehr-i muharrem, sene 1004[9].

Rumili Beğlerbeğisi Vezir Hasan Paşa hazretleri kal'a-i Vidin üstünde itdüği muhârebe ve alduğı kefereyi Âsitâne-i sa'âdete gönderdüğidür.

Ve evâ'il-i şehr-i muharremde Rumili Beğlerbeğisi Vezîr Hasan Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretlerinün mukaddemâ Vidin kal'ası muhâfazasında iken asker-i İslâm üstüne gelen küffâr-ı leşker-i melâ'în bi-inâyeti'llâhi'l-meliki'l-mu'în selh-i şehr-i şevvâlde münhezim ü makhûr olduklarında niçe bin baş ile dest-gîr ü esîr olan müşrikîn tabl u alemleri menkûs u ma'kûs Südde-i sa'âdete gönderdiği toplar ile geldi. Dîvân-ı âlîde gazâ meydânında şecâ'at-şi'âr dilîrân u dilâverân nâm-dâr hidmetde ve yoldaşlıkda[10] bulunan gāzîlerin esâmî defterleri açılup okundı. Saltanat-ı sa'âdet-destgâh tarafından dirlikler ve terakkîler fermân olundı. Hemîşe leşker-i îmân u İslâm a'dâ-i dîn-i mübîn üzerine gālib ü kāhir olup müslimânlar mansûr u muzaffer olmak içün âmme-i âlem derğâh-ı Ahadiyyete niyâz u nâlişler eylediler. *Allâhümme unsur men nasara'd-dîn, v'ahzül men nasara'd-dîn* du'âları mele-i a'lâya çıkdı. Ve gelen melâ'în-i bî-dîn içinde mürtedlere eşedd-i azâb ile siyâset fermân olundı, neferen 20. (281a)

Fermân-ı şerif ile âmme-i âlem Ok-meydanı sahrâsına münâcâta çıkduklarıdur.

Ve bu esnâda Pâdişâh-ı zemîn ü zemân *-halleda'llâhu ta'âlâ mülkehû ilâ inkırâzi'd-devran-* hazretleri cümle ulemâ-i izâm ve mesâyih-i kirâm ve a'yân ve erkân-ı devlete tezkire-i hümâyûn gönderüp, Dîvân eylemeyesiz ve âmmeten halk-ı âlem ve fukarâ vü zu'afâyı cem' idüp, Ok-meydanı sahrâsında cem'iyyet ile çıkup derğâh-ı İzzete ve bârğâh-ı Samadiyyete hâk-ı mezellete yüzler sürüyü asker-i İslâm mansûr u muzaffer a'dâ-i dîn makhûr u muhakkar olmağ-içün tazarru' u niyâz ve nâlişler eyleyüp, yanup yakılup zârîlikler eyleyesiz dinilmişdi. Niyyet ü azîmet ile sahrâya çıkıldı, cem'iyyet-i azîm oldı. Ayasofya-i Kebîr vâ'izi Mevlânâ Muhyiddin Efendi halka

tamâmen ulemâ-i izâm ve erkân-ı devlete muktazâ-i hâl üzre âyetu'llâh ve ehâdîs-i Rasûli'llâh ile va'z u nasîhat eyleyüp, kulûba harâret-bahş sûz-nâk kelâm nakl itmeğle şevk u muhabbet-i incizâb gelüp, cûş u hurûş hâsıl oldı. Emîn ü hanîn ile derğâh-ı Ahadiyyete enîn ü şikestelikler ve tazarru' u niyâzlar arz olundı. *Allâhümme tekabbel minnâ ve li-cemî'i'l-mü'minîne ve'l-mü'minât.*

Muhâsara olunan kal'a-i Estorgon'dan gelen muvahhiş haberlerdür.

Ve şehr-i muharremü'l-harâm âşûrâsmda vilâyet-i Budun serhaddinde kal'a-i Estorgon üzerine üşen leşker-i küffâr-ı hâksâra kıral-ı la'în mübâlağa melâ'în-i bî-şümâr ile imdâd idüp, leşker yetişdürmekle asker-i İslâm ahvâli kemâl mertebe muzâyakaya düşüp muztarib olduklarını[1] Âsitâne-i devlete bildirüp arzıhal eylediler. Ve haber getürenler muvahhiş nakl eyleyüp müslimanların ırk u gayret ü hamiyyetlerin tahrîk eylediler, ammâ yine müfîd ü müntic olmadı. Ve su kullesini ve baruthâneyi kâfir aldı, heman iç-kal'alar kaldı, ceng anun üstündedir, şimdiye değin ne olmalu ise irâde tu'llâhda olmuşdur. Ve muhâsara olunan ehl-i İslâm askerinün sülüsânı şehîd oldular. Bize kimse leşker yetişdürmekle mukayyed olmadılar. Gayret-i dîn-i mübîn bu mıdur? İş işden geçdi, gaflet ü ihmâl ile (281b) memâlik-i İslâmiyyeye leşker-i şeyâtîn-ı müşrikîn müstevlî oldı. Bu denlü feryadcılar ile haberler geldi, dinlenmedi. Merhûm u mağfûrun-leh Sultân Süleyman Han Gâzî, şemşîr-i İslâmı[2] çeküp, guzât u mücâhidîn ile feth u teshîr eyledüği memleketi dârülislâm eylemişken hâliyâ düşmen-i dîne virüp, nâmûs-ı devlet ü saltanatı yerlere çalup, pâymâl eyledinüz. Ehl-i tevhîd ü îmânı iyâlleriyle esîr ü dest-gîr ve müşrikîn tasarrufuna virdinüz. Allâh ta'âlâ hazretlerinün[3] cenâbına ve Rasûlüne ne[4] cevâb viresüz. Hakk subhânehû ve ta'âlânun emânetine hıyânet ü ihânetler eyledünüz. «Allâh ta'âlâ müntakimdür[5], hakkınuzdan gelir» diyü gelen dilîr ü bahâdır çok söz söyleyüp, erkân-ı sa'âdete cânsuz kelimât eylemekle Vezîr-i Âsaf-re'y İbrahim Paşa hazretleri vüzerâ-i izâm ve ulemâ-i kirâm hazretleriyle cümle erkân-ı devleti sarây-ı devletlerine getürüp, cem'iyyet-i azîm eylediler. Ve tedbîr-i ber-savâb üzre meşveretler eylediler. Allah tebârek ü ta'âlâ mülhem bi's-savâb eyleyüp, a'dâ-i

dîn bâbında fikirlerini ve tedbîrlerini takdîre muvâfık u mutâbık eyleye. Bi-mennihî ve hafiyyi lutfihî.

Hasbıhâl-i devrân-ı nâ-pâyidâr[6].

Ve erkân-ı devlet içinde mâ-dâmeki mâl-ı rüşvet alınup, düşen dirlikler ve menâsıb nâ-ehl u nâ-müstahıklara verile, hiçbir maslahat yüz akı ile bitüp, ilerüye gelmek mümkin ü müyesser değildür. Zirâ Allâh ta'âlâ işlerin rast getürmez ve elbette garaz-ı nefs ile olan evzâ'ın nikbâtının ednâ mertebesi a'dâ-i dîn musallat olup, serhadd-i İslâmda olanlar hor u zelîl olmakdur.

Beğlerbeğilere siyâset içün çavuşlar ile ahkâm gitdüğidür.

Ve Estorgon kal'asında muhâsara olunup gazâda din uğrına[7] şehîd olmayup küffâr-ı hâksara kal'ayı vere ile teslîm eyleyen Anatolı Beğlerbeğisi Mehmed Paşa'ya (282a) ve Kastamonı Sancağı Beği Şemsi Paşa oğlı Mahmud Paşa'ya ve yardıma varmak fermân olunan Karaman Beğlerbeğisi Bostancı Ali Paşa'ya yetişmedüğinden ötürü ve Tımışvar Beğlerbeğisi Üveys Paşa oğlı Mehmed Paşa'ya nâ-mahall ü nâ-münâsib mahalde sû-i tedbîr ile kâfir ile ceng idüp, sınup kaçduğından ötürü cümlesine siyâset olunmak içün, ahkâm-ı şerîfe yazılup çavuşlar gönderildi. Fî evâ'il-i şehr-i muharrem, sene 1004.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri serhadlere muhâfaza içün asker ve hazîne fermân eyledüğidür.

Evâ'il-i şehr-i muharremde hazret-i Pâdişâh-ı zıllu'llâh *-eyyede'llâhu ta'âlâ ve kavvâhü-* Üsküdar bağçesinden göçüp cümle namazın edâ eyledüklerinden sonra Sarây-ı Âmire'ye geldüklerinde serhadd-ı mansûrede asker-i İslâm içün lâzım olan üç yüz bin altun ihrâc olunup ihzâr olunmasını ferman eyleyüp, vüzerâ-ı izâm hazretlerine tezkire-i hümâyûn gönderüp, serhadd-ı mansûreye gidecek hazine ile müceddeden kapum kullarından mu'âvenete gidecek askere muhkem te'kîd ü tenbîh eyleyesiz ki[1] bir ân te'hîr ü terâhî itmeyüp, emrüm üzre çıkup gideler. «Ve hazîne îsâl eyleyeler» diyü buyurulmağın Südde-i sa'âdetde hizmete kalup mukaddemâ sefere

gitmeyenlere ve[2] Bölük-halkına tenbîh ü nidâ itdirilüp ve mahallât imâm ü mü'ezzinlerine sefere me'mûr olup gitmeyen tâ'ifeyi bildiresüz ki dirlikleri ile komayup[3] muhkem hakaret olunup haklarından geline diyü tenbîhât olundukda e'imme derdmendler ba'zı sefere gitmeyenleri bildürdükleri ecilden eşkıyâ bed-bahtlar ittifâk ile ehl-i salâh müslimânları döğüp, ırzların pâymâl idüp, let çaldılar. Ve dirlikleri mukābelesinde sefere me'mûr olup gazâya varmayan bed-mezheb ü millet[4] İstanbul'dan çıkup, memleket re'âyâsına envâ'-ı zulm ü te'addî ile yaka-yıka gidüp, halk-ı âlemi inledüp, bed-du'â ve âb-ı çeşm alan leşker hod-mansûr olmak yok[5] bu hâl üzre (282b) Kapu-kulları madrabâzlık ile ve itâ'at u inkıyâd itmemekle ve her zemân cem'iyyet idüp, Âsitâne-i sa'âdete hücûm eyleyüp, îkāz-ı fitneye sebeb olmasun diyü hükkam-ı zemâne[6] nâfizü'l-fermân olmakdan kaldılar. Allah ta'âlâ meded ü inâyetler eyleye, bi-mennihî.

Mısrâ'

«Hâlimi bilmek dilersen işte şöyle[7] mâcerâ»

Âsitâne-i sa'âdete[8] gelecek Vezîr Ca'fer Paşa hazretleri sür'at ile yürüsün buyurulduğıdur.

Vilâyet-i Şirvan muhâfazasında olan Vezîr-i dilîr-i şecâ'at-şi'âr Hadım Ca'fer Paşa hazretleri ki Âsitâne-i sa'âdete gelmeğe müteveccih idi. «Hâzır esbâb-ı sefer ile müheyyâdur gelüp, sefere gidecek Kapu-halkına[9] Serdâr olup gitsün» diyü arz olunup çavuşlar gönderilüp «Yürimekde[10] Musâra'at üzre olasın» diyü emr olundı. Fî 5[11] muharrem, sene 1004.

Kezâlik Ahmed Paşa dahi isti'câl ile gelsün buyurulduğıdur.

Ve diyâr-ı Mısrıyye Beğlerbeğiliğinden südde-i sa'âdet medâra gelecek Hâfız Ahmed Paşa'ya dahi çavuş[12] ile hükm-i şerîf gönderildi ki mükemmel sefer yarağıyle serhadd-i mansûre-i Bosna'ya gitmek üzre yarar âdemleriyle gelüp «Yetişmekde musâra'at üzre olasın» diyü ulak gönderildi. Fî evâ'il-i şehr-i muharrem, sene 1004.

Ulemâ-i izâm tariklarınca âdet ü kānûn üzre nevbet-i mülâzemet virdükleridür.

Ve ulemâ-i izâm *-kesserehümu'llâhu ta'âlâ ilâ yevmi'l-kıyâm-* hazretleri mâbeynlerinde ma'hûd olan nevbet-i mülâzemet[13] culûs-ı saltanat-ı hümâyûn vâsıtasıyla kānûn-ı kadîm üzre alınmak fermân olundı.

Mevâlî-i izâm müteka'idlerinden[14] kadıaskerler ve taht kadıları[15] ve medâris-i âliyede olanlar kadîmî ta'yînleri üzre virüp ve hoca efendiler yiğirmi beşer nefer mülâzim virürler imiş ve Müftilenâm olanlar yiğirmişer virirler imiş. Hâlâ Bostan-zâde Mevlânâ Mehmed Efendi hazretleri otuz nefer mülâzim virmek fermân olundı. Ve hil'at-ı fâhire gönderilüp Dîvân-ı ma'delet-mekâna gelüp pâye-i serîr-i saltanata yüz sürdiler. Fî evâ'il-i şehr-i muharrem, sene 1004.

Hoca Efendi hazretleri izz-i huzûr-ı (283a) Pâdişâhîye istendüğidür.

Ve bu esnâda merhûm u mağfûrun-leh Sultân Murad Han Hocası a'lemü'l-ulemâ'i'il-mütebahhirîn Mevlânâ Sa'dî Efendi *-edâme'llâhu ta'âlâ fezâ'iluhû-* hazretleri izz-i huzûr-ı Şehinşâhîye da'vet olunup, umûr-ı mülk ü[1] millet ve sefer ahvâli musâhabet olunup, umûr-ı mu'azzama[2] istifsâr buyurulduğı nakl olundı. Ve küllî ta'zîm ü tevkīr buyuruldı. Fî evâ'il-i şehr-i muharrem. Ve bu hâlet çok kimsenün bâ'is-i âh-ı hasreti oldı.

Zelzele vâki' olduğıdur.

Ve şehr-i muharremü'l-harâmun on yedinci penc-şenbih gün ba'de'l-asr âheste âheste imtidâd üzre zelzele vâki' oldı ve ol gün peyveste-bârân olup, âsumândan sehâb münkeşif olduğı hînde vukū' buldı.[3] Allâh subhânehû ve ta'âlâ tenebbüh ü teyakkuz müyesser idüp, sû-i a'mâl u ef'âlimüze tevbe vü nedâmet ve istiğfârlar tevfîk eyleye. *Bi-hakk-ı ve bi-hürmeti Hâtemü'n-nebiyyîn ve Seyyidi'l-mürselîn.*

Ve bu esnâda Mağnisa sancağında zelzele-i azîmeden vâki' olan âsârun haberdür ki zikr olunur: Kasaba-i Urganlu, kasaba-i Sart, kasaba-i Seyyid Ahmedlü Gedik köyi, karye-i Bostancı, karye-i Hamza Çavuş, karye-i Azîzlü, karye-i Yapılu, Ilıcak suyunun çevre yanı Barcınlu köyi cânibinden on dönüm yer ayrılup[4], emr-i hakk ile içinden bir su çıkup, minare boyı havaya kaynayup ve içinden öküz mikdârı balıklar ayı kulağı gibi kulakları var, gözleri yok ve Gedüslü köprisine varınca Mağnisa yolundan dahi yer yarılup bir kara katran misâli su çıkup akup gitmektedür diyü i'lâm eylediler[5]. Şöyle ma'lûm ola, Allâh ta'âlâ tevfîk eyleye dimişler.

Edâ vü teslîm olunan duyûn-ı mîrî tekrâr teftîş olunmak buyurulduğıdur.

Ve evâsıt-ı[6] şehr-i muharremde mukaddemâ culûs-ı saltanat esnâsında Pâdişâh-ı mağfûr Sultân Murad Han devrinde ümenâdan[7] şehr-emîni ve arpa-emîni ve Matbah-ı Âmire ve Tersane emînleri[8] muhâsebelerinde mubâya'âtdan tüccara ve kasaba me'kulât ve sâ'ir ihrâcât-ı lâzime bahâlarından bâkī kalan duyûn içün (283b) merhûm Sultân Murad Han[9] medyûn yatmasun diyü Pâdişâh-ı zemîn ü zemân *-hallede'llâhu hilâfetehû-* hazretleri Hazîne-i Enderundan beş yüz akça ki çıkarup virmişler idi. Bi-hasebi'l-muhâsebe hakları olan gelüp, Dîvân-ı âlîde taleb idüp, bi't-tamâm ve'l-kemâl vüzerâ-i izâm huzûrlarında teslîm olunmış iken hâlâ erbâb-ı hıkd u hasedden ba'zı müfsidîn ü münâfıkın a'yân-ı sa'âdet sem'ine nâ-ma'kūl kelâm yetişdirüp dimişler[10] ki muhîl ü hîlekâr Yehûd tâ'ifesi ve tüccâr ve ehl-i bazar lâ-an-şey ümenâ vü küttâb ile müttefik olup ve nicesi mükerrer virilmişdür. «Ekseri hilâf-ı vâki' sahtedür ki[11] ekâbire rüşvet pîşkeş virilmek ile sûret-i deyne musâmaha olunmuşdur» diyü «Men yesma' yahil» muktezâsınca tekrâr asliyle mahallinde görülmek üzre sâbıkā Edirne Kadısı Ahî-zâde Efendi müfettiş olup[12] Vezîr-i müşîr-i lâ-nazîr Cığala-zâde Sinan Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri huzûrında ol zemânda Muhâsebeci Akbaba-zâde Mustafa Çelebi ve hâlâ Mûhâsebeci olan Mi'mâr-zâde İbrahim Çelebi dahi ba'zı Hazîne-i Âmire katibleri defterleri ile Vezîr-i müşârunileyh âsitânesinde akd-i meclis olup görülmek fermân olundı. Allâh ta'âlâ mâ-hüve'l-hakk ilkā eyleye.

Şâhnâmeci Lokman ref' buyurulup, şâhnâmecilik Ta'lîkī-zâde Mehmed Efendi'ye fermân olunduğıdur.

Ve kadîmden Südde-i sa'âdet-medârda Şâhnâme-gûyluk mansıb u mertebe olup, fezâ'il ü ma'ârif ve nazm-tab' ile ârâste niçe zî-kadr u zî-şân fuhûl-i şu'arâdan şâhnâmeciler yerine Molla Lokman dahi gelüp, niçe yıllar şâhnâmeci olup, *Hünernâme-i Âl-i Osmân* diyü bir kitâb-ı nefîs nazm u nesr üzre musavver tezyîn ü tertîb eyleyüp, Der-saâdet'e teslîm eylemişdi. Ve culûs-ı saltanat-ı cihân-bânî-yi Sultân Mehmed Hanî *-hallede'llâhu ta'âlâ hilâfetehû-* vâki' olaludan berü nazm u nesrden tâze dâsitân ve kasîde-i terci-i bendle tekayyüd etmeyüp, kendüzin izz-i huzûr-ı Şehenşâhî'de yâd etdirmemiş ve belki sâbıkā olan (284a) eczâ ki Pâdişâh-ı zemîn ü zemân hazretleri şehzâde iken seyr etmişler. Yine ânı göstermekle bâ'is-i itâb ve belki ikāb ola-yazıp, şâhnâmecilikden ref' buyuruldı. Ve şâhnâmecilik Dîvân-ı âlî-şân kâtiblerinden nazm ve şi'r ü inşâda kâmil [ve] dâniş ve ilm ü edeb ile fâzıl, mümtâzü'l-akrân ve ser-efrâz-ı zemân sâhibü'l-haseb ve'n-neseb Ta'lîkī-zâde Mehmed Çelebi Efendi'ye Derğâh-ı âlî müteferrikalığı ile ve Hazîne-i Âmire'den ta'yîn buyurulan âdet-i kadîme ve hil'at-ı fâhire ile teşrîf buyurılup girüp vüzerâ-i izâm ile pâye-i serîr-i saltanata yüz sürdi. Fî evâsıt-ı şehr-i muharrem, sene 1004.

Serdâr-ı ekrem Sinan Paşa hazretlerinden haber geldüğidür.

Ve evâsıt-ı şehr-i muharremde Serdâr-ı a'zam Sinan Paşa hazretlerinden ulağ ile mektublar ve haberler geldi ki[1] vilâyet-i Eflâk içinde vâki ceng ü[2] âşûb ve ser-güzeştden sonra Mihal la'în cunûd-ı şeyâtîn ile leşker-i İslâm uğrundan kaçup vilâyet-i Eflâk nihâyetinde Tuna kenârında vilâyet-i Erdel memleketi mukābelesinde Tergovişte nâm kasaba-i ma'mûre kurbında küllî cem'iyyet ile tabur içinde[3] girüp oturduğın i'lâm eylemişler. Ve kendüler dahi bi-inâyeti'llâhi ta'âlâ asâkir-i nusrat-me'ser ile Bukreş nâm şehr-i ma'mûreye varup, anda esîr ü destgîr olan mubâlağa ehl-i İslâm iyâllerin âzâd itdüklerin bildürmişler ve mezbûr şehrin dâr u medârına burc u bârû çeküp ve iç-kal'asın dahi muhkem yapup yad u yarağla her cânibine istihkâm virüp, başka atlu ve piyâde leşker yazup ve mustahfızlar

koyup ve sâbıkā Anatolı Beğlerbeğisi olan Satırcı Mehmed Paşa hazretlerini beğlerbeği nasb eyleyüp ve yine kendüler müteveccihen ila'llâh ve mütevekkilen ala'llâh ve mütevessilen bi-mu'cizât-ı Rasûli'llâh asker-i İslâm-penâh ile zikr olunan Tergovişte kasabasına hisar yapmak niyyet ü azîmetiyle çekilüp gitdüklerin arz eyleyüp, «Du'â vü senâ ile (284b) imdâd eyleyesiz» diyü minnetler ve sipâslar eylemişler. Hak subhânehû ve ta'âlâ leşker-i İslâmı eyne kânû haysü kânû mansûr u muzaffer eyleyüp hemîşe a'dâ-i dîni mağlûb [u] muhakkar eyleye. Bi-hakkı Muhammedin ve âlihî.

Ve kâr-âgâh olanlar kal'a yapmağa cidden mukayyed olmayup düşmen-i dîn taburın helâk itmedin gayriye iştigāl hatadur, sonı pişmanlıkdur. «Bolayki söz dinleye, re'y-i ber-savâb üzre amel müyesser ola, inâd eylemeye» didiler. «Hod-rey u hod-ârâdur, leşker-i İslâmı Allâh saklaya» diyüp, münâca'âtlar eylediler. Fi't-târîhi'l-merkūm.

Ve bir def'a dahi Hazîne-i Enderun'dan altun çıkup Kapucı-başı Veli Ağa ile serhadde gönderildüğidür.

Ve bu esnâda sa'âdetlü Pâdişâh-ı dîn-penâh *-eyyede'llâhu ta'âlâ ve kavvâhü-* hazretleri mukaddemâ Serdar-ı zafer-şi'âr cânibinden mühimmât-ı serhadd-i mansûre ve Kapu-halkı ulûfesi içün istid'â olunan üç yüz bin altunı Hazîne-i Enderun'dan çıkarup Dîvân-ı âlîde vüzerâ-i izâm hazretlerine otuz kîse altun getürüp teslîm eylediler. Her kîse onar bin filori üzre akd olunmışdı. Üç yüz bin altun bi't-tamâm zabt olundı. Ve irtesi gün sanduklar[4] kiçeler ile bağlayup, at arabalarına tahmîl olunup, Bölük-halkından ve Cebecilerden kifâyet mikdârı âdem yazılup, fahrü'l-a'yân Kapucı-başı Veli Ağa *-dâme mecduhû-* ile koşulup, serhadd-i mansûreye irsâl olundı. Allah hayr ile vusûl müyesser eyleye. Fî 14 muharremü'l-harâm, sene 1004.

Budun Defterdârı Mansur[5] Çelebi salb ü siyâset olunduğıdur.

Serdâr-ı a'zam Sinan Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri âdemlerinden hidmetlerinde perveriş bulmış, vilâyet-i Malatya

kişi-zâdelerinden erbâb-ı kalem zümresine dâhil olup, Mansur Çelebi nâm kimesne nihâdında olan hasâ'il-i hamîdesi muktazâsınca karışmaduğı maslahat yoğıdı, ağır ze'âmetle Dergâh-ı âlî müteferrikalığına kanâ'at itmeyüp vilâyet-i Budun Defterdârlığın dahi alup, mutasarrıf iken münâsebet-i kadîmesi (285a) belki lalası mesâbesinde olan[1] Sinan Paşa oğlı Vezîr Mehmed Paşa hazretleri muktazâ-i hâl üzre ne îcâb itdiyse[2] ma'lûm olmayup Defterdâr Mansur Çelebi'yi ber-dâr eylediği haberi geldi. Ve südde-i sa'âdetde mülâzemet üzre olan harem-i muhteremden hâsıl olmış müteferrikalardan Kaşıkcızâde Hasan Ağa'ya Budun defterdârlığı fermân olunup, pâye-i serîr-i saltanata yüz sürdiler. Fî 14 muharrem, sene 1004.

Küffâr-ı hâksâr Estorgon kal'asın döğüp vere ile alduğı haberi geldüğidür.

Ve evâhir-i şehr-i muharrem sene 1004 de vilâyet-i Budun serhaddinden südde-i sa'âdete dilsûz derd-nâk haberler geldi ki[3] küffâr-ı hâksâr seksen binden[4] mütecâviz leşker-i melâ'în-i bî-kıyâs ile kal'a-i Estorgon'ı muhâsara eyleyüp, günde bin topdan ziyâde urup, atdukca içinde kapanan ehl-i İslâmdan şehîd olmaduk kimse kalmayup ve kalan dahi taşrada İslâm askerinden meded ü inâyet recâsiyle niçe günler mukābele vü mukātele itmekden bî-tâb u bî-tâkat kaldukdan sonra su kullesi alınup ve baruthâne dahi gidüp ve niçe gün susuz çalışup, ceng ü cidâlde kusûr itmeyüp, taşra leşkerden imdâd u mu'âvenet içün bir ferd gelmekden recâları maktû' oldukdan sonra bi'z-zarûre vere ile vîrân kal'ayı küffâra teslîm eyledikleri mektûblar geldükde erkân-ı devlet ve ulemâ-i dînde hayret ü ızdırâb bir mertebeye vardı ki şerh u beyân mümkin değildi. Merhûm u mağfûrun-leh Sultân Süleyman Han yiğirmi yedi gün darb u harb idüp, âhir vere ile alup, kal'ayı teslîm idenlere küllî ri'âyetler eylemişler imiş ve altmış üç yıl ehl-i İslâm elinde mahfûz olup, hısânet ü metânetinden cümle serhadd-i mansûrede olan kılâ' vilâyet-i Budun âsûde-hâl olmışlardı. Şimden girü ol diyârda hiçbir vechile kal'adârlığa mecâl kalmayup, her kişiye başı yarağı tedârüki lâzım gelüp ve küffâr-ı füccâr ehl-i İslâm üzre ittifâk ile cenge gelmek mukarrer oldukda gayret-i İslâm ve dîn-i mübîn içün ze'âmet ve tîmara (285b) mutasarrıf olanlar huzûz-ı nefsâniyyelerine düşüp, sefere varmayup kimisi bedel akçasın virüp ve kimi rüşvet virüp, ekâbir defterine dâhil

olup ve kadîmden serhad dirlikleri Âsitâne-i saltanatda bir kimsede olmayup, kılıçlar serhadden ayrılmak el-iyâzü bi'llâh küfre beraber töhmet idi, kimse[5] almak virmek muhâl ü mümteni' idi. Meydân-ı dâdgîrde şecâ'at u bahâdırlık ile baş virüp baş alan merd-i merdân olanların hakkı idi.

Ez-cümle[6] vüzerâ-i izâm ve beğlerbeğiler yoldaşlık ile serhadd-i mansûrede nâm-dârlık ile meşhûr olanlara[7] dirliğin yine dilîr ü dilâver virürler idi. Şimdiki hâlde âyîn-i saltanat-ı Osmanîye ve kānûn-ı kadîm tağyîr ü tebdîl olmağa sebeb ü bâ'is pâdişâh-ı İslâm-penâh olanlar bizzât kalkup gazâ vü cihâde gitmeyüp oturdukları tahtğâh-ı sa'âdetlerinden serdâr ile asker gönderdüklerinden dürlü sûretlere girüp, her serdâr bir tavr üzre istedüğin ide ide asker-i İslâm kılıçları çavuşlara ve kâtiblere ve müteferrikalara ve ekâbir nökerlerine ve iç-oğlanlarına virilüp, mahsûli hadımlara ve dilsiz dinsizlerere[8] ve sâ'ir sefere gitmez devletlüler sanduğına girmeğle serhadd-i mansûre kılıclarına nakz u zevâl geldi. «Her müstahık beğden ve beğlerbeğilerden arz ile gelüp, mahlûl getürdükde, bu çokdan virilmişdür» diyü sarâhaten zulm ü cevr ile kizb idüp cevâb virmekle her nâ-müstahık erâzil ü ecnebi çift-bozan zehr kātil harâm rüşvet virüp, dirlik sâhibi olup, kadîmî ocak-oğulları mahrûm kalup, sönmek ile âlem harâba varup, nâ-insâflar hâkim ü sadr olduğın, a'dâ-i dîn ü millet bilüp anladukları bâ'is-i sebeb-i ittifâk-ı düşmen oldı. Her tarafdan hucûm ider oldılar. Ve vilâyet-i Tımışvar serhaddinde Erdel la'în cümleten Âsitâne-i sa'âdetde olan evzâ' u etvâra ziyâde vukūf u şu'ûrı olmağla cemî' kefereyi âğâh eyleyüp, baş kaldırmağa ve cem'iyyet etdirmeğe bâdî olup ve kal'a-i Lipova'ya müstevlî oldukda evvel sancakbeği (286a) düşüp şehîd olıcak kal'a-i küffâr zabt eyledüği arz olundı. Fi târîhi'l-merkūm.

Ve serhadd-i mansûrede mukīm olup, Dîvân-ı hümâyûn kâtiblerinin ma'rifet u kemâl ile mümtâz u ser-efrâzlarından şi'r u inşâda bî-mânend ü adîmü'l-misl Abdi Efendi ahvâl-i mülk ü millete vukūf ve şu'ûrı nihâyetde olmağın nazm-ı mesnevî üzre Pâdişâh-ı cihânpenâh dergâhına îsâl içün hazret-i Müftilenâm ve Şeyhülislâma ahvâl-i serhaddi yazup, irsâl eyledüği nazma dîde-i insâf ile nazar oluna.

Nazm-ı Abdi Çelebi

Elâ ey Pâdişâh-ı âsumân-taht
Hümâyûn saltanat şâh-ı civân-baht

Kelâm-ı Hakkı gûş it dostlardan
Şehâ serhadleri kapladı düşmen

Tımışvar ile Göle kaldı ancak
Adüvv zabtındadur hep gayri[1] sancak

Budun'a tâbi' olanlarda el-ân
Kalupdur Solnuk u Kapan ve Hatvan

Birisi dahi Ustolni Belgrad
Kalanun hali oldı cümle berbâd

İderler ekserin ihrâk bi'n-nâr
Bize düzah azâbın kıldı küffâr

Yakıldı bir niçe çitden palanga
Müselmânlar düşübdür çok zemanga

Kalup Papa'da bekçi Tatar
Yanık içinde dahi niçesi var.

Virilmek vâcib olmışken mevâcib
Birisi almadı çok oldı tâlib

Anun-çün cümlesi oldı perîşân
Tatarlardan kimesne yokdur el-ân

Yeniçeri, Sipâhî vü Silahdâr
Eğer olsa idi anları[2] yoklar

Bulunur idi anda rub'ı mevcûd
Esâmîdür olan defterde ma'dûd

Ağası bî-kusûr alur vazîfe
Bilir mi ola ol hâli Halîfe

İki yerden virilür oldı sancak
Be bu sancak değil bir sancı ancak

Za'îmün şimdi noksanı katı çok
Sipâhînün devede kulağı yok

Kanı serhadde timâr u ze'âmet
Alupdur ekserin erbâb-ı devlet

Stanbul'da çoğı saklı ve kemdür
Sorulsa herbiri dir âdemimdür

Eğer evvelki gibi olsa yerli
Olupdur dâ'imâ atı eğerli

Olunca hâl-i düşmenden haberdâr
İderlerdi adûye doğrı ılgar

Otuz olan za'îmün üçi yokdur
Bu noksan şimdi her sancakda çokdur

Kılıcın kimi erbâb-ı kalemde
Kimi çavuşlarda böyle demde

Koçılarla gider mahsûli dâ'im
Sefer alayını çekmek ne lâzım

Elinde çoğınun yüzbin ze'âmet
Birin alur[3] birin ider ferâgat

İki üçyüz bin eyler belki yetmez
Sorılur diyü zirâ havf itmez

Kanı serhadlerin merd-i yararı
Kırıldı ekseri yoğ-oldı varı

Birisi gelmedi gitdi yerine
Virilmez çün yarar u isterine

Virilseydi benat u müft dirlik
Yolunda ölmeyi eylerdi birlik (286b)

Satar mahlûli hep beğlerbeğiler
Kanı bu hak kelâmı sana söyler

Şu kim malın virüp alur ze'âmet
Alup mahsûlin eylerler ticâret

Şehâ halkı eğer olsaydı yoklar
Bulunurdı yerinde niçe timar

Çoğınun adı var kendüsi yokdur
Bu gûne kullarun gayetde çokdur

Alup mahsûli eylerler berâtı
Velî ne âdemi var ne bir atı

Yirinde yokladur mîr-i alaya
Ya varur kayd eyler ümerâya

Dılîrem diyü dilsüzler çoğaldı
Düşen timarı ekser anlar aldı

Düşen mahlûli ma'zûl almamışdur
Alan dahi beyine gelmemişdür

Ri'âyet gitdi kānûn-ı kadîme
Virilmez çün menâsıb müstakīme

Cunûd içre bu hâli gördi düşmen
Bu denlü ihtilâli bildi düşmen

Nice çalışmasun tîğ u teberler
Ana karşu varur yok can u serle

Aceb derde[4] irişdi ehl-i İslâm
Zebûn itdi kamusın hüzn ü âlâm

Kimesne idemez arz-ı vekāyi'
Ağalarda çoğalmışdur tevâbi'

Yazılsa sunmak içün niçe ruk'a
Ararlar bir mu'âvin buk'a buk'a

Değildür hiçbir vechile kābil
Ola kağıdları sen şâha vâsıl

Yazup serhadlinün âhir cevâbın
Bulam diyü kıyâmetde sevâbın

Ayağın toprağına itdüm irsâl
N'ola sultânum itse anı îsâl

Elâ ey şeyh-i islâmı zemânun
Çü sensin merci'i şâh-ı cihânun

Kime varsun bu kağıd sen dururken
İhâta eyledi etrâfı düşmen

Gelip bir niçe bin küffâr Peç'den
Geçirdi ehl-i İslâmı kılıçdan

Gezerler boynı bağlı ehl-i İslâm
Bahâsın virmegiçün eyleyüp dâm

Revâ mı bunca bin ebkâr-ı[5] hüsnâ
Tasarruf eyleye alup Nasârâ

Gün olmaz gelmeye feryâdcılar
Meded diyü mu'âvin asker ister.

Yirinde yerlü asker yok ne çâre
Ki varup yardım ide bir hisara

Hanâzîr ile pür olup me'âbid
Devâbbın ola ahûrı mesâcid

İç-illerden gelen ahvâli bilmez
Geçitlerden geçerken âli bilmez

Olup yerlü yararına ri'âyet
Satılmasaydı[6] timar u ze'âmet

Geleydi cümle huddâm u ekâbir
Himâyet etmeseydi kimse bir yer

Bu serhaddin giderdi ihtilâli
Olurdı askerün mazbût hâli

Revâ mı olavüz Tatar'a muhtâc
Ola bizden kavî şol bir niçe aç

Ne güne kaldı cünd-i Âl-i Osmân
Ki öz derdine ilden uma[7] dermân

Vukûfum olmağıle mâ-cerâya
Anı arzetdi Abdi hâk-i pâye

Kalur mı âdemün hiç ihtiyârı
Ki yazmaya bu hâli ıztırârı

Müselmânlar size kaldı emânet
Umarlar idesiz isâle himmet

Ki ma'lûm idinüp şâh-ı cihangîr
Bunlardan intikâma ide tedbîr

Umarım senden ey Fettâh-ı bî-çün
Hemîşe pâdişâh-ı rub'-ı meskûn

Adüvv üstüne azmi idene hû
Gele karşuya düşmen boynı[8] bağlu (287a)

İki Vezîr-i kâr-âğâh kasr-ı âlîye izz-i huzûr-ı Pâdişâhiye taleb buyurulduğıdur.

Ve bu gün vüzerâ-i izâm hazretleri içeri pâye-i serîr-i a'lâya yüz sürüyü kazâyâ arzına girüp çıkduklarında oturup şikâyetci dinleyüp maslahat görürlerken Vezîr Cığala-zâde Sinan Paşa hazretleri ile Lala Mehmed Paşa hazretleri kasr-ı âlîye istenüp, Dîvân-ı âlîden kalkup izz-i huzûr-ı Pâdîşâhîye gitdiler. Fî 21 muharrem, sene 1004.

Mahrûsa-i Mısr kadılığı ve Haleb-i şehbâ kadılığı virildiğidür.

Ve evâhir-i şehr-i muharremde sâbıkā mahrûsa-i Mısr Kadısı Dukakin-zâde Mevlânâ Osman Efendi amel idüp, Kınalu-zâde Mevlânâ Hasan Efendi ref' buyuruldı. Osman Efendi tekrar Mısr kadısı olmak fermân olundı. Ve mahrûsa-i Heleb Kadısı Tursun-zâde Mevlânâ Abdülbâkī Efendi ref' buyurulup, Sultân Süleyman Han Medresesinden Bıyıklı Süleyman Efendi Haleb kadısı olmak buyuruldı. Ve Kefelü Hüseyin Efendi Sultân Selim Han-ı mağfûr Medresesinden Sultân Süleyman Han Medresesine geldi. Ve Nişancı-zâde Mevlânâ Sahn-ı Semâniye'den Sultân Selîm Han Medresesine vardı. Fi't-târîhi'l-mezbûr.

Vezîr-i kârdan ve şecâ'at-şi'âr Cığala-zâde serdarlık ile serhadde gönderilmek fermân olunduğıdur.

Ve Cığala-zâde Vezîr Sinan Paşa hazretleri izz-i huzûr-ı Pâdişâhî'ye kasr-ı âlîye da'vet olundukda iki hil'at-ı fâhire ile teşrîf buyurulup vilâyet-i Budun serhaddinde serdâr olup ve yeni çıkan Sipâhî ve Silahdâr bölüği halkı ve sancakdan gelen Bölük-sipâhîleri ve ekâbir defteriyle seferden kalan zu'âma ve erbâb-ı tîmar ve Çavuş ve küttâb ve müteferrika ne denlü ise bu def'a ayrılmayup sefere çıkmak[1] fermân olundı. Ale't-ta'cîl fî 22 muharrem, sene 1004. Bu husûs yine te'hîr olunup tağyîr buyuruldı.

Yeniçeri tâ'ifesi Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri ile sefere çıkuruz ve illâ koşundı olmazuz diyü ahd eyledüklerdür.

Ve Yeniçeri Ağası Yemişçi Hasan Ağa odalarda Orta Mescid'e varup eski yoldaşlar ile sefere çıkmak meşveretin eyledi. Ve Yeniçeri tâ'ifesi dahi «Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri el-hamdü li'llâh nevcivândur, niçün bizimle (287b) sefere çıkmaz» diyü söylediler. «Sultân Süleyman Han-ı mağfûr hod pîr idi ve hem nikris marazına mübtelâ idi, araba ile sefere çıkdı» didiler. Ve irtesi dîvânda şurba yemeyüp gitdiler. Varup türbelerde ve Ayasofya-i Kebîr'de mâ-beynlerinde kadîmden ma'hûd olan yemînleri zakon üzre ittifâk eyleyüp Mushaflara el urup,[2] ahd ü peymân eylediler. Fî 23 muharremü'l-harâm, sene 1004.

İç-ilde küffâr-ı hâksâr gemileri memleket basup nehb ü gāret itdükleridür.

Ve bu esnâda küffâr-ı hâksâr gemileri fırsat ile İnebahtı sancağında Balye-Badra kadılığını ve rûşenî gaflet üzre iken seherden basup urup, bulduğın sürüp gāret eyleyüp, niçesin dahi siyâset ile şehîd eyledüği haberleri geldi. Mübâlağa mal ü menâl alup gitdi. Ve bizüm muhâfazaya giden donanma gemileri hilâf-ı semtde bulunup, bu hasâreti iden Venedik gemileri idüği daha[3] sonradan ma'lûm oldı.

Halk cum'a namazın kılup va'z u nasîhat dinlerken nâgehâni gulgule ve fitne eyledükleridür.

Ve evâhir-i şehr-i muharremde cum'a gün namazından sonra Sultân Süleyman Han *-tâbe serâhu-* Câmi'inde kürside vâ'iz Emir[4] Abdülkerim Efendi halka tefsîr ve hadîs-i şerîf nakledüp, hakā'ik ve dekā'ik beyân iderken kadı ve müderris nâmına ulemâden niçe kimse kalkup «Bundan niçe bir söylersin, Pâdişâhumuz ve erkânı sefere çıkup gazâ vü cihâde gitmezler, a'dâ-i dîn ehl-i İslâmun iyâlin alup esîr idüp, ehl-i tevhîdden müşrik geliyor ne turursun diyüp, kürsîden indürüp, «Nefîr-i âmdur, müslimânlar kalkun» diyüp, halk gulgule ile Müftilenâm hazretleri kapusına niçe bin âdem ile varup, yollarda keferetü'l-fecere temeshur etmeğe[5] sebeb oldılar. Erbâb-ı kahve keyfiyyet ve neş'e-i berş ile bâ'is-i fitne olup, asker[6] hakkında fetvâ isteyüp, sefere gitmezler» diyüp velvele eylediler. Şeyhülislâm hazretleri dahi Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerine kâğıd yazup, halk bu vechile bir yerde gelüp cem'iyyet eylemek lâyık u münâsib değildür, revâ görülmez. «Serhadlerde olan asker-i (288a) İslâma taze leşker yetişdirüp imdâd eylemek vâcibdür, serdârlık esbâbı ve hazîne ve zahîreleri ve sâ'ir mühimmâtları tedârk olunup, gönderilmek ehemdür, kat'â tehîr olunmak câ'iz değildür» diyü ihtimâmlar olundı. Fi't-târihi'l-merkūm.

Pâdişâh-ı gerdûn-bestat hazretleri Üsküdar Bağçesinden Eski Sarây'a göçdüğidür.

Ve evâhir-i şehr-i muharremde hazret-i Pâdişâh-ı zemîn ü zemân *-hallede'llâhu hilâfetehû ilâ inkırâzi'd-devrân-* Üsküdar bağçesinden Dârüssaâde İstanbul'a Sarây Atîk'a göçdiler. Sarây-ı Âmire'de harem-i muhteremde müceddeden âbâd olunacak hammam ve oda-i hassa itmâm bulunca Eski Sarây'da âsâyiş ü karar buyurulup, lâzım geldükde Dîvân-ı ma'delet-mekâna gelüp gideler. Fi't-târîhi'l-merkūm.

Nişancı Paşa erkân-ı sa'âdeti âlî ziyâfet idüp düğün eyledüğidür.

Ve evâhir-i şehr-i muharremde Nişancı Hamza Beğ,[1] *-dâme ikbâluhû-* hazretleri ferzend-i ercümendin evlendirüp, merhûm Hünkâr

Şeyhi kerîmesin aldı. Erkân-ı devlet ve a'yân-ı sa'âdeti da'vet idüp, âlî ziyâfet tedârük olunup, ikrâm u ihtirâm üzre cem'iyyet-i azîm oldı. Mukaddemâ ulemâ-i dîn okunup, Müftilenâm ve Şeyhülislâm a'lemü'l-ulemâ Bostân-zâde Efendi hazretleri gelmeğe müteveccih olmışlar iken halkun gulgule ve dağdağası taşra çıkmağa mâni' olmağla müyesser olmayup, evlâd-ı emcâd-ı kirâmların göndermişler ve efdalü'l-fudalâ Hoca Efendi hazretleri dahi hem-çünân mahâdim-i kirâmların gönderüp, Pâdişâh-ı cennet-mekân vefâtından sonra cem'iyyetlere varmamağı nezr itmekle özr-hâhlık buyurdukları[2] nakl olundı. Ve mahrûsa-i İstanbul ve Edirne ve Galata ve Üsküdar ve Havass-ı Kostantiniyye kadıları ve müderrisîn ve eşrâf-ı mevâlî-yi kirâm gelüp, envâ'-ı ni'am-ı bî-pâyân, bezl olunup ziyâfet kılındılar. Ve gurre-i şehr-i saferde vüzerâ-i izâm hazretleri geldiler. Bâ-tekellüf[3] et'ime-i nefîse çekilüp, kānûn ve ka'ide-i devlete lâyık ri'âyet ü izzetde bezl-i makdûr olundı.

Vilâyet-i Şirvân'dan Vezîr Ca'fer Paşa hazretleri geldüğidür.

Ve evâhir-i şehr-i mezbûrede (288b) vilâyet-i Şirvan muhâfazasında olan Vezîr-i dilîr-i şecâ'at-şi'âr Hadım Ca'fer Paşa emr ü fermân-ı Pâdişâh-ı kişver-sitân ile gelüp, mükemmel kapusı ile[4] yarar güzîde âdemleriyle hâzır sefer yarağıyle İstanbul'a dâhil oldılar.

Diyâr-ı Mısriyye'den Vezîr Hâfız Ahmed Paşa geldüğidür.

Ve diyâr-ı Mısriyye'de vezâret ile vali[5] olan Hâfız Ahmed Paşa hazretleri kudret ü miknet ile ve yarar âdemler ile gelüp İstanbul'a dâhil oldılar.

Vezîr ve Serdâr Cığala-zâde Sinan Paşa'ya in'âm ve atâyâ-yı Pâdişâhî olduğıdur.

Vezîr-i müşîr-i lâ-nazîr ü dilîr [ve] bâ-tedbîr Cığala-zâde Sinan Paşa hazretleri serhadd-i Vilâyet-i Budun'da cem'iyyet üzre olan küffâr-ı hâksâr üstüne varmağa serdâr u sipehsâlar ta'yîn buyurulup, sa'âdetlü Pâdişâh-ı Cem-câh ve sitâre-sipâh hazretleri nazar-ı

âtıfet ile mazhar-ı inâyet ve ihsân eyleyüp, yiğirmi bin sikke-i hasene ve iki otak-ı gerdûn-nitâk ve Ferhad Paşa'nın elli katar devesi ve yiğirmi katar katırları alınup[6] virilmek fermân olundı. Ve cümle mühimmât ve levâzım-ı sefer müreteb mîrî tarafından görülüp çıkup gitmek emr ü fermân olunmışken ba'de zemânın bu husûs yine te'hîr olunup, âhar tarîke istihdâm olunmak tedârük olunduğı söylendi. Fî evâhir-i şehr-i muharrem, sene 1004.

Vezîr-i müşîr-i bâ-tedbîr ü rûşen-zâmîr İbrahim Paşa hazretleri nâgehânî Yeniçeri Ağası evine vardığıdur.

Ve evâhir-i şehr-i muharremde umûmen Yeniçeri Ağası mukaddemâ Yanık kal'asına gitdikleri gibi serhadd-i vilâyet-i Budun'a gitmek ferman olundı. Yemişçi Hasan Ağa odalarda olan[7] Orta-mescide vardı. Yoldaşlar içinde çok söz keleci oldı. Bi'l-ittifâk hulâsa-i kelâm «Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri ile gideriz ve illâ gitmezüz» didiler. Ağa me'yûs olup evine geldi. Ve bu esnâda bî-tekellüf bir gice nâgehânî Vezîr-i müşîr-i saltanat-ârâ İbrahim Paşa hazretleri Yeniçeri Ağası evine varup, eski yoldaşları ve oda-başıları istedüp kapu eyleyüp, vech-i ma'kûl beyân eylemek üzre cem'iyyet eylediler. Ve yukarıda dîvânhâneye (289a) gelsünler dinildi. Tâ'ife çıkmadılar. Bi'l-âhire sâhib-devlet Vezîr hazretleri nerdübân ayağına inüp, «Yoldaşlar Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri sefere çıksunlar dirsiz, memleket-i İslâmı ve kal'aları muttasıl alup, âlemi[1] alan u tâlân eyleyen küffâr-ı melâ'în müstakil be-nâm kıral değil ki Pâdişâh hazretleri kalksun gidelüm diyesiz. Hâricden bir alay derindi hınzırlar bir yere gelüp, bir gürûh sakat mel'ûn getürüp başubuğ idinüp, mülk-i İslâmi pâymâl eyleyüp esîr ideyorlar. Gayret-i dîn ü saltanat-ı Âl-i Osmân bu mudur ki sefere gitmezüz diyesiz» didüklerinde fenarları ve mumları söyündürüp, yer yer karanlıkda söze başaladılar ki geçen Pâdişâhlar *-rahimehumu'llâhu ta'âlâ-* serhadlerde askerin dirliklerin ve ze'âmet ve timarlarını serhad bekleyüp yararlık ile be-nâm ve yoldaşlık idenlere virüp, mahlûllerin ocaklarından ayırmayup, oğulların ve akribâsın mahrûm itmezler, kānûn bozmazlardı. Ve kapudan kul varup düşmen yüzine çıkduğumuzde yarar güzîde kılıç serhad leşkeri bizi ni'met ile karşılayup kafadar olurlardı. Şimdi ol dirlikler İstanbul'da ekâbir kapusında nökerler nâmına berât olınur, mahsûl se-

pede ve sanduğa gelür girer. Serhadlerde kılıç kalmadı bozuldı, katı boş kaldı. Ve düşmen ahvâli bildi. Leşker mevâcibi değmez oldı. Küffâra karşu varduğumuzda ordumuzda hempâ atlu gelmez, niçe bir meydanda bizi kırdırırsız. Âl-i Osmân devletinün kadîmî âyîn ve uslûbm tağyîr eylediniz. Kānûn gitdi, düşmen ahvâle vâkıf oldı. Maryol ve ecnebi rüşvet ile âlemi tutdı. Bizüm ocağımuz gibi oldı diyü[2] çağrışdılar. Ve bi'l-cümle Ağa kapusında tuğ dikdirmediler. Ve Yemişçi Hasan Ağa'ya «Sen iki kerre gelüp ocağa[3] ağa olmak kanun değildür, ola-gelmemişdür, niçün oldun, sözümüz onat dinle, sonra peşîmân olmayasın» didiler ve's-selâm.

Vezîria'zam Ferhad Paşa hakkında mektûb gelüp keyd ü mekrleri kârger olup, Yedi-kulle'de habs buyurup evleri mühürlendüğidür.

(289b) Ve şehr-i saferü'l-muzafferün dördünci güni ki yevmü'l-ahaddür, sa'âdetlü Pâdişâh-ı gerdûn-vakâr hazretleri seherden Sarây-ı Atîk'den Dîvân-ı ma'delet-mekâna Arz-odasına gelüp,[4] fi'l-hâl Bostancı başı Ferhad Ağa'yı istedüp, yüz nefer mükemmel müsellah yarar bostancılar ile sâbıkā Vezîra'zam Ferhad Paşa Çiftliğine var diyü buyurup ve andan kaldır Yedi-kulle'de habs eyle dimişler. Fermân-ı kazâ-mazâ ile satve-i kāhire-i Şehenşâhî üzre varup, Ferhad Paşa'yı bir ata bindirüp, iletüp Yedi-kulle'de habs eylediler. Ve Baş-defterdar Burhan Efendi ve Anatolı Defterdarı Mahmud Efendi Dîvân-ı âlîden kalkup müşârun-ileyhün evlerin mühürleyüp, hazînesin zabt eylemeğe gitdiler. Ve yanınca tevâbi'inün, dahi Sinan Ağasınun ve Pîyâle Kethüdânun, dahi niçenün evleri mühürlendi. Gālibâ Serdâr-ı a'zam Sinan Paşa hazretleri arz eyleyüp, Tatar askeri Gāzî Giray Han ile[5] Eflâk seferine gelmemeğe sebeb ü bâ'is anun sû-i tedbîri ve mühürlü mektûbudur ki leşker-i İslâm bu denlü mihnet ü meşekkate giriftâr oldı. Ve askerün ekseri sefere gelmeyüp, «Ferhad Paşa yine sadrına gelüp serdâr buyurulmış geliyor» diyü «Güft ü gûdan hâlî değillerdi» diyüp niçe ekâzîb ile vüzerâ-i dîndâr ale'l-ittifâk hezâr mekr ü tezvîr ihtiyâr eyleyüp, âhir-i ömrümde bir kişiyi onulmaz derde mübtelâ idüp, gayret ve hamiyyet-i Pâdişâhî ırkmı tahrîk eylediler. Satve-i kahire-i Şehenşâhîye uğratdılar. Fi't-târîhi'l-merkūm.

Vezîr-i müşîr Ca'fer Paşa hazretlerinün Dîvân-ı âlîye geldüğidür.

Ve şehr-i saferün beşinci güni vilâyet-i Şirvân muhâfazasından südde-i sa'âdete gelen Vezîr-i şecâ'at-şi'âr Hadım Ca'fer Paşa hazretleri Dîvân-ı ma'delet-mekâna gelmek fermân olundı. Kānûn-ı kadîm üzre pîşkeş ü hedâyâsın isti'câl üzre tedârük eyleyüp, vüzerâ üslûbı ile on iki kat çekdi. Dîvân yemeği yendikden sonra[6] saka-başı kapusından girüp, hil'at-ı fâhire-i Şehenşâhî ile teşrîf buyurulup, pâye-i serîr-i saltanata yüz sürdiler. (290a) Ve Karaman beğlerbeği fermân olunan Nahcivan ve Revan Beğlerbeğiliğinden gelen Hüdavirdi Paşa dahi ma'an girdiler. Ve ikisinin dahi hemen sefere çıkmak emr olundı. Ca'fer Paşa hazretlerinün ağrızı ve ahmâl ü eskāliyle Üsküdar'dan geçüp, toğrı Edirne-Kapusı'ndan taşra kondı. Fî 5 şehr-i safer, sene 1004.

Vezîria'zam Ferhad Paşa'nın âftâb-ı ömri gurûb itdüğidür.

Ve şehr-i saferü'l-muzafferün beşinci gicesi mazhar-ı âteş-i leheb-i gazab-ı Pâdişâhî olup, Bostancı-başı Yedi-kulle'de habs eylediği Vezîria'zam Ferhad Paşa'ya ba'de salâti'l-işâ fermân-ı Şehenşâhî ile Çavuş-başı Çoban Süleyman Ağa birkaç nefer cellâdlar ile Yedi-kulle'ye varup, kapuyı açdırup Paşa yatsu namazın cemâ'atla cami'de kılup, odasına varduğı gibi hummâ tutup teb ü tâbda iken emr-i Pâdişâhî üzre cellâdlar girüp, hâh u nâ-hâh zor-ı bâzû ile kemend takup, âh yâ Allâh dir iken Ferhad Paşa'yı boğup işin bitirdiler. Burnundan kan akup, dünyaya gelmemişe döndürdüler[1]. *El-hükmü li'llâhi'l-vâhidi'l-kahhâr. İnnâ li'llâh ve innâ ileyhi râci'ûn.* İrtesi gün izn-i şer' ile meyyitin tevâbi'i kaldırup ve Yedi-kulle önünde musallada hâzır[2] bulunan Müslimânlar ile cenâzesi namazı kılınup tabutın hisarın taşrasından getirüp, hazret-i Ebî Eyyûb Ensarî *-aleyhi rahmetü'l-Bârî-* iskelesinde[3] yapılup, nâ-tamâm kalan türbesinde defn etmeğe müsâ'ade olunup iletüp taht-ı turâba[4] kodılar. Ruzgâr-ı ruzgârda cümle me'âyibi örtüldi. Çok zemân türbesinin pencereleri ve kapusı mıhlanup, nâm u nışânı anılmağa mecâl olmadı. Şöyle hâke beraber yattı. Tâ altı ay geçüp Sinan Paşa vefât eyledüği günden türbesi açılup ta'mîr olunmağa başlandı.

Nazm

Kime gösterdi bu devrân safâyı
Ki âhir sunmadı câm-ı cefâyı

Cihânda izzet[5] ummak mühmel[6] işdür
Ki gerdûn-bend bir karış kirişdir

Niçün câha kişi böyle girişe
Boynu âkıbet gire kirişe

Ve muhallefât ve mâ-melekini[7] mîrîye zabt eylemeğe iki defterdardan gayri vezîr (290b) Hadım Hasan Paşa hazretleriyle içerüden Kapu Ağası Gazanfer Ağa ve Hazînedâr-başı dahi ta'yîn buyuruldı. Ve Bostancı-başı Ferhad Ağa dahi gelüp murassa' ve mücevher zî-kıymet kılıç ve hançer ve bozdoğan ve sâ'ir tuhaf u[8] esbâb zabt u kabz olunup, içerü izz-i huzûr-ı Pâdişâhî'ye irsâl ü îsâl olundı. Nukûddan nesne bulunmadı ve irtesi gün tavanda beş kîse altun ve üç kîse çili akça bulundı. Satve-i kāhire-i Pâdişâhî'den halâsa[9] mukarrebîne şefâ'at içün mubâlağa mal ü menâli isrâf u itlâf olunup, tasavvur olunan mal bulunmadığına sebeb beyân olundı. Ve mâ-adâ esbâb ve raht ve tecemmül ve cebe-hâne ve davar teftîş ü tefahhus olunmakta zuhûra gelmekte olup, dakīka fevt olunmadı. Ve hayrât u hesenât ve evkāf u akardan nesnesi bulunmayup ekser etvârı unf u cehl ile ve kesr-i arz ve şikest-i kulûb itmekle idi. Halk çendân merhamet ü şefkatle yâd eylemediler.

Târîh

Dimiş can acısiyle biri târîh
O Ferhad'ın helâki oldı Şîrîn (او فرهادك هلاكى اولدى شيرين = *1004)*

Nazm

Aldandı il sözine ol Hüsrev-i zemâne
Ferhad-ı ruzgâra hayf oldı

Şirin hikâyet oldı bu kıssa
Târîh ana Hüsâmı gadr oldı nihâyet

Mısrâ'

«İtdüğini buldı Ferhad-ı ka'în» (ايتدو كنى بولدى فرهاد لعين *= 1004) dahi târîhdür.*

Mısrâ'

«Canına geçdi hele zahm-i Sinan»

Nazm

Dükedi ömrin anunda zemâne
Sanasın gelmedi hergiz cihâne

Umûr-ı saltanata bir mertebede vucûdı lâzım u elzem idi ki niçe yıllar mumlar yakup arayup bulmayalar. Pâdişâh-ı cihân-penâh ile cümle erkân-ı sa'âdet kemâl derece nâdim ü peşîmân oldılar.

Sa'âdetlü Pâdişâh hazretleri Eski Sarây'dan cum'a namazına erkân-ı sa'âdetle çıkduğıdur.

Evâsıt-ı şehr-i saferü'l-muzafferde sa'âdetlü Pâdişâh-ı muzaffer Sarây-ı Atîk'de iken erkân-ı sa'âdet varup cum'a namazına Sultân Bayezid Han *-aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân-* Câmi'-i şerîfine çıkdılar. Eğerçi Âl-i Osmân'a *-rahimehumu'llâhu ta'âlâ-* bu hâlet vâki' olmış değildi. Velâkin sefer tedârüki mahalli olup, iktizâ-i hâl üzre merhûm u mağfurun-leh (291a) Sultân Selim Han-ı Evvel'e dahi bir def'a vâki' olmışdı diyü hikâyet ü rivâyet olundı.

Ayasofya-i Kebîr'de Vâ'iz Mevlânâ Muhyiddin Efendi Sarây-ı Atîk'de va'z eyledüğidür.

Ve bu esnâde Ayasofya-i Kebîr vâ'izi Mevlânâ Muhyiddin Efendi Sarây-ı Atîk'de olan mescide izn-i hümâyûn ile istenüp, va'z u tezkîr içün kürsüye çıkup, emr-i ma'rûf ve nehy-i münkere müte'allık çok kelâm-ı Hak beyân olunup, sa'âdetlü Pâdişâh-ı melâ'ik-si pâh hazretleri gûş-i hûş ile semâ' buyurduklarında, küllî rikkat ârız olup, bî-ihtiyâr giryeler eyledüği nakl olundı.

Ve memâlik-i İslâmiyye kılâ'ından küffâr-ı hâksâr bu denlü güzîde, mu'teber kal'alar ki Sultân Süleyman Han-ı mağfûr guzât u mücâhidîn-i İslâm ile feth eyledükleri mesâcid ü me'âbid hâlâ kefere-i müşrikîn elinde pâymâl olup hor ve zelîl olmışdur. Kanı gayret-i dîn ve muhabbet-i Rasûl-i güzîn dimeğle Pâdişâh-ı zemân u zemîn hazretleri emîn ü hanîn eyleyüp, bizzât sefer-i zafer-rehbere niyyet ü azîmet-i hümâyûnum mukarrer ve muhakkakdur diyü buyurup, sıdk u safâlar ile du'âlar vü senâlar ve dergâh-ı Ahadiyet'e zârîlik ile münâca'atlar olunduğı beyân olundı. Vüzerâ-i izâm ve erkân-ı devlete sefere çıkmak tedârükinde muhkem tenbîhât u te'kîdât buyuruldı. Her kişi sefer yarağına can u dilden müteveccih oldılar. Fî evâhir-i şehr-i saferü'l-muzaffer, sene 10004.

Venedük keferesinün culûs-ı hümâyûn içün Âsitâneye pişkeş ve hedâyâları geldüğidür.

Ve evâhir-i şehr-i mezbûrede Venedik keferesinün dojlarından birisi Lunar de Nad (لونارده ناد) nâm la'în Südde-i sa'âdet-medâra culûs-ı saltanat-ı hümâyun tehniyeti içün geldi. Kānûn-ı kadîm üzre ma'a ziyâde tuhaf ve pîşkeş ve hedâyâların getirüp, Dîvân-ı mu'allâya çekdi. Kalabalık[1] Dîvân olup, ziyâfet olundı. Âdet-i kadîme üzre hil'at-ı fâhire virilüp, centlumları ya'nî beğzâdeleriyle girüp pâye-i serîr-i saltanata yüz sürdiler. Melâ'în-i bî-dîn dostluk tarîkında Âsitâne-i sa'âdete pîşkeş çekerler.

Ve yine Üngürus kırallığına[2] âyîn-i bâtılaları üzre Sanmarko (صانمارقو) hazînesinden (291b) mâl-ı ferâvân ve İspanya la'înden leşker-i bî-pâyân geçürüp, muttasıl ehl-i İslâm üzre kılıç çekenlere mu'âvenetdedirler. Ümîd ü recâmız budur ki an-karîb mu'cizât-ı Muhammedî zuhûr eyleyüp, Azîz-i zû-intikām ehl-i îmân ve yakīni mansûr u muzaffer ve a'dâ-i dîni mağlûb u muhakkar eyleye. *Bi-hakkı ve bi-hürmeti Seyyidi'l-mürselîn ve Hâtemü'n-nebiyyîn Âmîn ve Âmîn.*

Vezîr-i dilîr Hadım Ca'fer Paşa hazretleri niçe gün taşrada ârâm idüp kalkup serhadde gitdüğidür.

Ve evâhir-i şehr-i saferü'l-muzafferde vilâyet-i Budun serhaddine müceddeden asâkir-i mansûre ile imdâd-ı leşker-i İslâm-penâh

içün serdâr fermân olunan vezîr-i dilîr-i şecâ'at-şi'âr Ca'fer Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri yat ve yarağıyle mükemmel merdân-ı kâr-zâr ve asker-i bî-şumâr ile rûz-ı Kasıma on iki gün kalmışdı orduya[3] göçüp gitdiler.

Arpanın kilesi ellişer akçaya ve unun[4] kilesi yüzer akçaya satılurdı. *«Yâ Mün'im-i Zü'l-celâl yâ Mâlikü'l-mülk»* diyü kaht u galâda fî sebîli'llâh azîmet-i cihâd u gazâya salındılar. Güneş burc-ı akrebde idi. Allâh subhânehu ve ta'âlâ uğurların hayr eyleyüp, tuttukların kolay getüre. A'dâ-i dîn üzerine gālib ü kāhir olalar. *Bi-mennihî ve hafiyyi lutfihî,* Fî sene 1004.

Zemânemüzün a'yân-ı sa'âdeti serdârlık ve sipehsâlârlık pâyesine kadem basdıkda himmet-i vâlâ nehmetlerini devlet ve saltanat üzerine sıklet ve Beytülmâl-ı Müslimîne ziyâde harc u masraf tahmîl itmeğe sarf ider oldılar.

«Müteferrikalıklar ve Çavuşluk ve Bölük-sipâhîlikleri ve Cebeci ve Topcı diyü erâzil ü ecnebîyi kapu dirliğine[5] dâhil eyleyüp çırağ idünüp ber-murâd itmeyince[6] gitmezüz» diyüp arzlar ider oldılar. Hazîne-i Âmire'ye teklîf-i mâlâ-yutak fevka'l-had ve'l-gāye oldı. *El-hükmü li'llâh.*

Serdâr Sinan Paşa hazretleri Eflâk vilâyetin târâc itdürdükde[7] ma'âl u netice hâsıl olmayup avdet eyledüği ve hod-re'ylükleri haberi geldüğidür.

Ve gurre-i şehr-i rebî'ulevvelde serdâr-ı a'zam ve ekrem Sinan Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretlerinden âdemler[8] erkân-ı sa'âdete mekâtib ve haberleri geldi (292a) Eyledükleri tedbîr ü tedârükleri ber-aks olup *«el-abdü yüdebbir ve'-llâhu yukaddir»* muktazâsınca garaz-ı nefs ile âlûde olan akvâl ve ef'âl kabûl-i Hakk olmaduğı zâhir ü müberhendür. Meselâ Tergovişte[1] üstüne kal'a yapup içine muhâfazaya koydukları asker-i İslâm ve ümerâ-yı nâm-dâr hâzır vakt olup, pür yarak göçdüği gibi mûr u melahdan ziyâde küffâr-ı hüksâr Erdel la'în ve Mihâl mel'ûn ile gelüp kal'ayı muhâsara eyleyüp ve tedârük olunan handakları sâz ile toldurup ol vilâyetde hâsıl olan neft[2] ü katrân[3] halt eyleyüp âteş salup kal'ayı ihrâk bi'n-nâr eyledükde içinde mahsûr olan leşker-i İslâm âvâze-i

Allâh Allâh ile çıkup alay-ı küffâr-ı dalâlet-şi'âra toknup, cümlesi bârgâh-ı İzzetde şerbet-i şahâdet[4] nûş idüp ve beğlerbeği nâmma kalan Haydar Paşa oğlı Ali Paşa-i şecâ'at-şi'âr ve ümerâdan İlbasan Beği Bâlî Beğ küşteler[5] içinde bî-hûş u bî-tâkat yaralu bulunup giriftâr oldukları haberi serdâr-ı bâ-vakār hazretlerine yetişdükde ikinci gün ılgar ile mukaddemâ yapdurdukları Bukreş kal'asma gelüp, küffâra kalmasun diyü cümle yat u yarağı kaldırup kal'ayı yıkup zîr ü zeber hâke berâber eyledüklerinde yoklama eyleyüp, Asâkir-i mansûreden dönüşdür diyüp az kimse bulunup, Erdel melâ'înün tüfeng-endâzlarma olanca asker mukābele idüp mukāteleye mukāvemet idemedükleri günden rûşen olmağla Yerköyi kal'asma ve Ruscuk'a azîmet idüp geleceklerin bildürmişler. Ve Kapu-halkının mutî' u münkād olmayup her husûsda serkeşliklerin ve Ferhad Paşa'nın sû-i tedbîri ile Tatar Han leşkeri hidmete ve mu'âvenete gelmedüklerin arz u i'lâm eylemişler. Ve küffâr-ı hüksâr asker-i İslâmı ta'kîb eylemek mukarrerdür, Allâh onara ve du'âdan unutmayasız dimişler. Fî gurre-i şehr-i rebî'ulevvel, sene 1004.

Ve gelen muvahhiş haberler erkân-ı sa'âdet arasmda söylendükce her kişi hayret ve gayret-i dîn-i mübîn içün sûz u güdâz ile âh u enînden hâlî olmadılar. Ve Kapu-halkmun ekseri tok ve doyum vilâyet-i Eflâk esîrlerin sürüp geldiler. A'dâ-yı dîn (292b) leşker-i İslâm ardma düşüp, geldüğin göricek toyumlugın bırağup, cenge karşı turmak muhâl ü mümteni' idüğin Serdâr Sinan Paşa hazretleri dahi yakînen ma'lûm idinüp, kendüleri cümleden mukaddem cisri geçüp ağrık[6] ve cebe-hâne ve toplar ve hazîne öte yakada kalup Erdel la'în bizzât leşker-i şeyâtîn ile yetişüp, fî sebîli'llâh gazâya giden ehl-i İslâmdan ve akmcı tâ'ifesinden mubâlağa kimse ile kıtâl eyleyüp ve[7] başsız leşker pâyidâr olmayup şikest olduğm hikâyet u rivâyet eylediler. Bin belâ ile kaçarak alem-i hümâyûn ile serdâr selâmet yakasma yapışdukları ayn-ı sa'âdet bilinmişdür.

Mısrâ'

«Bes bellü idi âfet-i devrân olacağı»

Ve gurre-i şehr-i rebî'ulevvel, sene 1004.

Anatoh Muhâsebeciliği virildüğidür.

Evâ'il-i şehr-i rebî'ulevvelde Vezîr-i saltanat-ârâ İbrahim Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* âsitânesine[8] intisâb ve ihtisâs iden vilâyet-i Şâm-ı dârüsselâmda sâbıkā mukata'acılık hidmetinde olmış evlâd-ı Arab'dan Yahya Çelebi nâ-münâsib şöhret ile beyne'l-enâm ma'lûmü'l-hâl niçe eyyâm Anatolı muhâsebeciliği hidmetinde istihdâm olunurken sâbıkā Silahdârlar Kâtibi ve Büyük Devatdârlık hidmetin eyleyen Mehmed Beğ hatt-ı hümâyûn ile[9] Anatolı muhâsebecisi olmak fermân olundı. Fi't-târîhi'l-merkūm.

Serdârlık ile vilâyet-i Bosna muhâfazasma giden Vezîr-i müşîr Hâfız Ahmed Paşa hazretleri çıkduğıdur.

Ve yine şehr-i rebî'ülevvelün on birinci dü-şenbih gün[10] Dîvân olmayup Vezîr-i müşîr-i rûşen-zamîr Hâfız Hadım Ahmed Paşa hazretleri vilâyet-i Bosna serhaddi muhâfazasma me'mûr olmışlardı, şevket ü haşmetle çıkup gitdiler. Cümle a'yân-ı devlet ü sa'âdet vüzerâ-i izâm ve ulemâ-i kirâm gönderi gitdiler. Ve sa'âdetlü Pâdişâh-ı zıllu'llâh hazretleri Sarây-ı Atîk'de idiler, râyet-i feth-âyât u zafer-gāyât Eski sarâydan açılup varup serîr-i âlem-masîra yüz sürüp hezârân-ı hezâr şükr ü sipâs u minnetler ile çıkdılar. Eyyâm-ı şitâ irişmişdi. Şedâ'id-i sefer-i mihnet-esere yâ Sabûr ve yâ Şekûr ismiyle meşgūl olup gitdiler. Arpanın keyli[11] ellişer akçaya ve unun keyli[11] yüzer (293a) akçaya satılurdı. Allâh tebâret ü ta'âlâ guzât u mücâhidîne berekât ile ecr-i cezîl ve sabr-ı cemîller müyesser eyleye, Âmîn Âmîn.

Serdâr Memi Paşa Donanma-yı Hümâyûn ile limana gelüp dâhil olduğıdur.

Sene-i mezbûr şehr-i rebî'ülevvelinün on üçûnci salı gün[1] deryâ muhâfazasma giden Trablusgarb Beğlerbeğisi Serdâr Arnavud Memi Paşa Donanma-yı hümâyûn gemileriyle[2] gelüp şâdumânlık toplarm atup, sâlim ü gānim limana girdiler. Allâh tebârek ü ta'âlâ gelmeklerin mübârek eyleye.

Sa'âdetlü Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri bu def'a dahi Hazîne-i Enderun'dan sefer mühimmâtma altun çıkarduklarıdur.

Ve ol gün Vezîr-i sadr-nişîn İbrahim Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretlerini sa'âdetlü Pâdişâh-ı dîn-penâh *-eyyede'llâhu ta'âlâ ve kavvâhü-* hazretleri Kasr-ı âlîye istedüp müceddeden Donanma-yı Hümâyûn ihrâciyçün Hazîne-i Enderundan otuz kîse altun çıkardup teslîm buyurup ve «Tedbîr ü tedârükde ve ikdâm u ihtimâmda dakīka fevt itmeyesin» diyü te'kîdât u tenbîhât olundı ki her kîse[3] onar bin altundan üç yüz bin filori[4] bi't-tamâm hazîne-i bîrûna kabz u zabt olunup, ba'zısı Istabl-ı âmireye lâzım olan deve[5] ve katıra virilmek fermân olundı. Ve mâ-adâsı donanma gemilerine virildi. Fî evâsıt-ı şehr-i rebî'ulevvel, sene 1004.

Gürcistân hâkimlerinden Dadyan'ın Dîvân-ı mu'allâya kānûn üzre culûs pîşkesi geldüğidür.

Evâsıt-ı şehr-i rebî'ulevvelde vilâyet-i Gürcistan'da hâkim ü[6] nâfiz fermân Melik Dadyan tehniyet-i saltanat-ı culûs-ı hümâyûn için kethüdâsın gönderüp on yedi nefer peri-çehre gulâmçeler ile mümtâz u ser-efrâz şahin ü isperi şahbâzları gelüp Dîvân-ı ma'delet-mekânda pîşkeş ü hedâyası çekilüp kānûn-ı kadîm üzre hil'at-ı fâhire virilüp, girüp pâye-i serîr-i âlem-masîre yüz sürdi, fî sene 1004.

Serdâr Sinan Paşa hazretlerinün Eflâk vilâyetinde bî-hıredlik ile vâki' olan perîşânlıklar haberidür.

Ve evâsıt-ı şehr-i rebî'ulevvelde vilâyet-i Eflâk seferine giden leşker-i İslâm'dan ve Kapu-halkından çok kimse avdet idüp geldiler. Ve serdâr-ı a'zam Sinan Paşa[7] hazretlerinün re'y-i rekîk ve sû-i tedbîr (293b) ve inâd u hod-re'yliğinden nâ-hoşnûd olup acâ'ib ü garâ'ib beyân eylediler. Düşmen-i dîn u leşker-i müşrikîn, ehl-i İslâmun ardına düşüp ta'kīb ideceğin yakīnen ma'lûm idindükden[8] sonra cebehâne ve top arabalarını ve Hazîne-i Âmire'yi ve tavar ağrını ve leşker-i İslâmı kayırmayup, kendüzi köpriyi geçüp bu denlü tecemmül-i enbûh Tuna yakasında kaldı. Mübâlağa leşker-i şeyâtîn-i melâ'în yetişüp köpri başında ceng-i azîm eyleyüp, fî sebîli'llâh gazâya gelen eğer akıncı askeri ve gayri çok kimse şehîd ü dest-gîr olduğın hikâyet ü rivâyet eylediler. Ve küffâr-ı hâksâr köpriyi dahi top ile urup, niçe yerden helâk eyleyüp ve Yerköyi kal'asın dahi top kurup iki gün içinde döğüp alup, olancasın sa'âdet-i sehâdete yetişdürdüğin mu'âyeneten öte yakadan görürken, asker[9] «Senün gibi gayretsiz hamiyyetsiz serdârun işi hemîşe böyle olur gör, imdi[10] eyledüğin rüsvaylığı» diyü şetemât eyledüklerin bunda sem'-i hümâyûn-ı Pâdişâhîye yetişdirüp, ırk-ı celâdet-i saltanatı tahrîk eylediler. Ve memâlik-i İslâmiyye bu vechile harâb u yebâb olup, hâ'ib ü hâsir dönüp geldüklerin bildürdiler. Fi't-târîhi'l-merkūm.

Sadrıa'zam Sinan Paşa azl buyurulup Lala Mehmed Paşa hazretlerine mühr-i izzet gönderilüp sadrıa'zam olduğıdur.

Ve sene 1004 şehr-i rebî'ulevvelinün onaltıncı şenbih[11] gün Pâdişâh-ı zemîn ü zemân Sultân Mehmed Han *-hallede'llâhu ta'âlâ mülkehû ve hilâfetehû-* hazretleri Sarây-ı Atîk'dan Dîvân-ı adâlet-unvân odasına geldiler. Vüzerâ-yı izâm ve erkân-ı devlet evlerine gitmişlerdi. Müceddeden[12] binâ olunan oda ve hammam tamâm olmalu idi. Seyr idüp ve Kapudan Vezîr Halîl Paşa hazretleri binâ üstünde bulunup, hil'at-ı fâhire ile teşrîf buyuruldı. Ba'dehû Kapucılar Kethüdâsı Ahmed Ağa istenüp nazar-ı hümâyûna geldükde «Lala Mehmed Paşa Üsküdar'da hastadur var, Allâh ta'âlâ şifâ-i âcil müyesser eyleye. İşbu mühr-i izzeti îsâl ile vezîria'zam oldı. İnşâ'ellâhu ta'âlâ yarın gelsün sadrına otursun, mübârek olsun» diyü tenbîh buyurup (294a) fermân-ı âlîşân üzre Kapucılar Kethüdâsı vezâret-i uzmâ mühürini iletüp teslîm eylediler. Ve irtesi yekşenbih gün za'f u nâ-tuvânî ile gelüp sadr-ı sa'âdet-unvâna tasaddur itdiler. Cümle erkân-ı devlet vüzerâ-ı izâm ve ulemâ-ı kirâm kalkup ale't-tertîb tehniyet ü mübârek-bâdîyi yerine getürdiler. Allâh ta'âlâ subhânehû kemâl-i lutf u fazlından kutlu ve mübârek eyleyüp, mülhem bi's-savâb eyleye. Kârgâh-ı devletde düşen düşvâr işlerin âsân idüp, sıhhat u selâmet ve âfiyetle mu'ammer eyleyüvire. *Bi-hakkı ve bi-hürmeti Hâtemi'n-Nebiyyîn ve Seyyidi'l-Mürselîn Âmîn Âmîn.*

Merhûm Ferhad Paşa tevâbi'i âzâd olduğıdur.

Bu günki gün[1] merhûm Ferhad Paşa'nun Yedi-kulle'de habs buyurulan Ca'fer Kethüdâ ve Hurrem Ağası ve sâ'ir tevâbi'i ıtlâk buyırıldı. Fi't-târîhi'l-merkūm.

Sinan Paşa hazretlerinün azl ile hâl-i pür-melâlidür.

Ve Eflâk seferinden yüz aklığı ile gelmek müyesser olmayan Serdâr Sinan Paşa hazretleri[2] ılgar ile südde-i sa'âdet-medâra teveccüh idüp, can atup gelürken ağrıgı Küçük Çekmece'de[3] konup ve kendüzini Harâmî Deresi'nde kapucılar sa'âdetlü Pâdişâh-ı cihân-penâh hazretlerinün hatt-ı hümâyûniyle karşılayup, okuyup mefhûmı ma'lûm oldukda heman ol mahalden dönüp kendünün sâbıkā kethüdâsı Derviş Kethüdâ'nun[4] Çakmaklu nâm karye kurbında olan çiftliğine avdet eyledüği haberi geldi. Ahâlî-yi İslâma bu def'a ker u ferle serdâr olduğınun ma'âl ve neticesi hod-re'y ve bî-hiredlik ile tayanmayup içinde olan barut ve zahîre ve hazîne ve yarak a'dâ-ı dîn eline düşüp ve fi'l-hâl Mihal la'în ve Erdel melâ'îni leşker-i İslâm ardınca ayrılmayup Bükreş'e geldüklerinde asker-i İslâma «Kâfire kalmasun» diyü niçe meşakkatle yapdurduğı kal'ayı hâke berâber zîr u zeber itdürdüp ve «Cümleden mukaddem göçdür» diyüp kalkup ağır leşker ile göçüp küffâr-ı hâksâr leşker-i melâ'în-i bî-şumâr ile ardından ayrılmayup[5] cebe-hâne ve ağrıgı ve akıncı askerini girüde koyup ve kendüzi köpriyi öte yakaya geçüp leşker-i İslâm perîşân-hâl (294b) küffâr ile bî-tâkat ceng eyleyüp küllî hasâret olduğı ve Yerköyi kal'ası yüz yıldan mütecâviz dâr-ı İslâm iken melâ'în-i müşrikîn iki günde döğüp darb u harb ile serdâr görürken alduğı ar ve nâmûs-ı devlet kıyâmete değin sahîfe-i ruzgâra sebt olundı. Ve kendü mânendi niçe eyyâm serdâr u sipehsâlârlık esbâbıyle hâzır u âmâde olmış server[6] vezîri keyd u mekrile satve-i kāhire-i Pâdişâhîye uğradup nâbûd ve nâ-peydâ itmeğe dahi sebeb u bâ'is olup, mâ-beynleri dergâh-ı Hakda dîvân-ı âhirete kaldı, didiler. Fî 6[7] rebî'ulevvel, sene 1004.

Sadrıa'zam Lala Mehmed Paşa hazretleri mizâcında küllî fütûr olmağın ikindi dîvânı kemâ-kân İbrahim Paşa hazretlerine sipâriş buyurulduğıdur.

Ve sadr-ı sa'âdete gelüp mukīm olan Sadrıa'zam Lala Mehmed Paşa hazretleri mizâcında küllî futûr olmağın ve belki pâye-i serîr-i saltanata yüz sürmeğe geldüklerinde etıbbâ «Nüks-i kavî vâki' oldı» diyü harekete ruhsat virmedükleri ecilden ikindi dîvânın yine İbrahim Paşa hazretleri eyleyüp, şikâyetci dinleyüp, halka kemâkân cevâb virmek buyuruldı. Ve hâlâ sakin oldukları Pîrî Beğ evleri tenk ü muzîk olmağın alâ vechi't-temlîk merhûm Ferhad Paşa sarâyına göçmek fermân olınup eskal u ahmâl nakl olunmağa şurû' buyuruldı. Fî sene 1004.

Baş-defterdârlık Mahmud Efendi'ye ve Anatolı Defterdârlığı Şems Efendi'ye buyurulduğıdur.

Ve evâsıt-ı şehr-i rebî'ulevvelde Baş-defterdâr Emir Efendi ref' buyurulup, yerine Anatolı Defterdârı Mahmud Efendi oturmak fermân olundı. Ve Anatolı Defterdârlığı sâbıkā Şehr-emîni olan Müteferrika Şems Efendi olmak buyuruldı.

Sa'âdetlü Pâdişâh-ı Cem-câh hazretleri dârüssa'âde ile Sarây-ı Atik'den Sarây-ı Âmire'ye geldükleridür.

Ve evâsıt-ı şehr-i rebî'ulevvelde Sarây-ı Âmire'de müceddeden binâsı fermân olunan mükellef ve müzeyyen 8 kâşî oda ve hammâm-ı latîf kemâl-i letâfetde yapılup itmâm buldı. Pâdişâh-ı zemîn ü zemân *-hallede'llâhu ta'âlâ mülkehû-* hazretleri Sarây-ı Atîk'den dârüss'âde ile göçüp mübârek sâ'at ve ferhunde demde (295a) gelüp dâhil oldılar. Allâh subhânehû ve ta'âlâ kutlu ve huceste eyleye, *bi-mennihi ve hafiy-yi lutfihi.*

Serhadd-i mansûre zu'amâsından bahadır ve şecâ'at-şi'âr kimesne arzlar getürüp erkân-ı sa'âdete dilîrâne söyledügidür.

Ve evâhir-i şehr-i rebî'ulevvelde serhadd-i Tımışvar'da melâ'în-i Erdel küffârı azîm cem'iyyet ile her cânibe gelüp gâh Göle kal'asın

ve gâh Tımışvar'ı muhâsara idüp muhkem ceng ü neberd ile meterisler kurup leyl ü nehâr toplar atup içinde kapanan ehl-i İslâm darb u harb ve kıtalde cidd ü cehd üzre taksîr itmeyüp nihâyet mertebe cihâd eyleyüp içlerinden dilîr ü dilâver gice ile tebdîl-i suret idüp, kal'adan ip ile sarkınup, bi-inâyeti'llâhi ta'âlâ halâs müyesser olup, ulağla İstanbul'a gelüp, ahvâl ve etvâr-ı askeri[1] i'lâm eyledi. Serdâr Sinan Paşa hazretleri istedüğin tevâbi'in ihyâ idüp, kadîmden serhad umûrında istihdâm olunan ümerâ-i nâm-dâr hor u zâr kaldı. Ve küffâr-ı hâksâr leşker-i İslâm'un ve rüşvet ile memleket re'âyâsı pâymâl oldukların bildürdiler. Hüsn-i tedbîr ile tedârük gerekdür, vüzerâ-i vükelâ, «Kârdân olanlarun tamâm ittifâk ve ittihâd ile el bir eyleyüp hıkd u hasedi giderüp, düşmen-i dînün hakkından gelmeğe kasd u azîmet eylemek gerekdür. Ne duracak mahaldür, katı tedbîr u tedârük gerek» diyüp, gelen bahâdır dilîrâne beği sadrıa'zam Lala Mehmed Paşa hazretlerine girüp, serhadd-i mansûre umûrında çok kelâm-ı hikmet-encâm beyân eyledi.

Hâlâ Göle üstine düşen leşker-i şeyâtînun ekseri ol mahalden Solnuk kal'ası üzerine gitmeğe kasd eylemişlerdi. Bizüm serhadlerimüzde[2] asker yokdur. Kapu-halkı ulûfelerin derdmend serdârlardan aldılar. Bir niçesin dahi hâkimleri aldı çıkdı gitdi. Muhâfazada[3] âdem kalmayup, görenç[4] yerleri yakup yıkmağa gitdiler. Küffâr-ı hâksâr Serdâr Sinan Paşa'nun alduğı kal'aları bu yıl gelüp yıkup, hâke beraber itmek ister[5]. Sonra Yanık kal'asına görelüm niçe olacakdur, belki iç-ile girüp Belgrad'ı toplamak[6] murâdıdur, önüne turur kimse yokdur, hâlimüz ayrıksı olmışdur, elimüzde olan kal'alarda (295 b) ulûfe yokdur, hisar-eri turmaz ben ahvâli bildirdüm, ahâli-yi İslâm yâymâl oldı, nâmûs-i dîn ü devlet ve ırz-ı saltanat saklanmıyor, siz bilürsiz, mahşer yerinde cevâbın viresiz diyü gitdi. Fî 25 rebî'ulevvel, sene 1004.

Gâzî Giray Han hazretleri Leh Kırah kefâleti ile üslûb-ı sâbık üzre vilâyet-i Boğdan voyvodalığın Ermene'ye alı-virdüğidür.

Ve Tatar[7] Hanı Gâzî Giray hazretleri Ahmed Ağası'nı ve yarar âdemlerini[8] Âsitâne-i sa'âdete arz ve mekâtib ile göndermişler, geldi ki vilâyet-i Leh kıralı ilçi gönderüp konşılığımızda[9] vilâyet-i Boğdan re'âyâsı kadîmî Pâdişâh-ı cihân-penâh *-hallede'llâhu ta'âlâ mülkehû-* hazretlerine isyân itmeyüp, mutî' u munkād ra'iyyet oğlı ra'iyyeti olup, âbâ vü ecdâd-ı izâmlarınun perverde-i ni'met ve adl ü dâdları ola-gelmiş kullarıdur, kadîmü'z-zemândan içlerinde hükûmet iden Ermene nâm zimmî asl u nesl beğ-zâdelerinden olan mezbûr Ermene'yi kānûn-ı kadîm üzre voyvodalığa sene ber-sene otuz yük akça maktû' harâc-ı şer'iyye üzre recâ iderler, bu bâbda Leh kıralı dahi tekeffül eyleyüp ve âyîn-i bâtılaları ile on nefer yarar makbûl[10] batrikleri kefîl bi'l-mâl olalar diyü ricâ vü iltimâs eyledükleri Han hazretleri inhâ eyledüği arzı telhîs olundukda, hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ile revâ buyurulup, vilâyet-i Boğdan voyvodalığı üslûb-ı sâbık ile mezbûr Ermene'ye fermân olunup, kānûn üzre livâ ve börk ve bozdoğan ve mükemmel at Tatar Han âdemlerine[11] teslîm olunup irsâl buyuruldı. Fî 25 rebî'ulevvel, sene 1004.

Ref'[12] buyurulan Sinan Paşa hazretleri Şâm-ı dârüsselâmda mütekâ'id olup, Gelibolu'dan gitsün buyurulduğıdur.

Ve serdârlıkdan hâ'ib u hâsir gelüp sadr-ı vezâret-i uzmâdan ref' buyurulan Sinan Paşa hazretleri vilâyet-i Şâm-ı dârüsselâmda kendüzine teka'üd ve ba'zı murâdât arz eylemiş «Virilsün, İstanbul'a uğramayup Gelibolı ma'berinden geçüp gitmek üzre turmasun[13] gitsün» diyü fermân olundı. «Velâkin düşmen-i dîn elinde kalup hasâret olunan (296a) esbâb-ı tecemmül dâr u gîr top ve tüfeng ve barut ve zahîre ve[1] hazîne kendünün sû-i tedbîri sebebi ile serdâra tazmîn itdürülmek lâzımdur» diyü şer'ile ulemâ-ı izâm ağzından nakl-i kelâm eyledüklerinde istimâ' itmeyüp, kasaba-i Silivri'de memerr-i âlemyân olan cisr-i vîrân[2] ta'mîrine elli yük akça tahmîn eyleyüp eser-i hâs idinmek niyyet ü azîmetiyle endîşede ve Malgara'da olan esbâb u eskal ne tarîkla nakl olınsa diyü tefekkür ve tehayyürde olduğı beyân olundı. Fî evâhir-i şehr-i rebîulevvel, sene 1004.

Merhûm Lala Mehmed Paşa sadr-ı vezâretde mu'ammer olmayup, civâr-ı mağfirete intikalidür.

Ve şehr-i rebîulevvelün yigirmi yedinci çıhâr-şenbih güni Sadrıa'zam olan Lala Mehmed Paşa hazretleri mübtelâ olduğı maraz-ı

şîr-pençeden ifâkat ve halâs müyesser olmayup, bi-emri'l-Hayyi'l-lezî lâ yemût dünyâ-yı pür-anâdan rıhlet itdi. Sarây-ı pür-safa-yı âhirete gitdi. *El-hükmü ve'l-bakāu li'llâhi'l-Vedûd.* Cümle erkân-ı devlet ü sa'âdet ulemâ-ı kirâm ile vüzerâ-ı izâm na'şı olduğı mekândan kaldırup, Sultân Süleyman Han *-aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân-* Câmi'-i şerîfi haremine musallâya getürüp, cenâze namazın kıldukdan sonra hazret-i Şeyh İbn-i Ebü'l-vefâ *-kuddise sırrıhû-* türbesi kurbında defn eylediler.

Âmme-i âlem vucûd-ı hayâtını sebeb-i ıslâh-ı umûr-ı devlet-i kahire ola zan u kıyâs eyleyüp, vâki' olan mezâlim ve rüşvetler ve bid'adler[3] def' u ref'ine bâ'is olup, erbâb-ı istihkak ilm ü fazl ve kemâl ri'âyet olunup, rüzğâr-ı[4] hayât nev bulup, saltanat-ı Osmâniyye yeniden revnak tutmak ihtimâlin virirlerdi. Hak sübhânehu ve ta'âlânun irâdet-i ezeliyyesi gayra müte'allık imiş. *'El-abdü yüdebbir va'llâhu yukaddir*[5] tedbîri bozar takdîr kelâmı üzre mütehayyir kalup, rûh-ı pür-fütûhına Fâtiha-i fâyiha okunup, «Mühr-i izzet kime virile» diyü halk-ı âlem nigerân oldılar.

Beyt

همه عالم نکران تا نظر بخت

بکه افتد که تو یکدم نکرانش باش

Târîh

Didi ehl-i hired menkūta târîh
Bozar tedbîri çün takdîr-i Mevlâ (= بوزار تدبیری چون تقدیر مولی = 1004)

Târîh

Rihlet-i Lala Paşa (رحلت لالا پاشا = 1004) dahi târîhdür. Fî 27[6] şehr-i rebî'ulevvel, sene 1004. (296b)

Ve sa'âdetlü Pâdişâh-ı dîn-penâh hazretleri namazdan çıkup kapucılar kethüdâsı ile mühr-i izzeti yine Sinan Paşa hazretlerine gönderdükleridür.

Ve Lala Mehmed Paşa intikālinden üç gün geçti, mühr-i izzet kimseye teveccüh itmeyüp turdı. Ve şehr-i rebî'ulevvelün âhiri cum'â gün hazret-i Pâdişâh-ı zemîn ü zemân a'yân-ı sa'âdet ile Câmi'-i şerîf-i Ayasofya'ya namaza çıkdılar. Dergâh-ı bî-niyâza arz-ı hâcât u münâcâtdan sonra Sarây-ı Âmire'ye geldüklerinde Kapucılar Kethüdâsı Ahmed Ağa'yı istedüp, mühr-i izzet ile[7] Sinan Paşa hazretlerine irsâl buyurdılar. Ilgar ile gidüp, gurre-i rebî'ülâhirde yek-şenbih[8] gün vakt-ı zuhrda Sinan Paşa hazretleri vec'-i zahr ve derd-i miyân ile alîl olduğı halde gelüp şehre dâhil oldılar İbrahim Paşa hazretleri ve Mehmed Paşa ve Kapudan Halil Paşa konakda istikbâl idüp ayrıldılar[9]. Vezîr Cığala-zâde Sinan Paşa[10] ve Hasan Paşa ve kadıasker efendiler ve defterdârlar ve yeniçeri ağası ve sâ'ir erkân-ı devlet karşulayu-çıkup kesret ile ma'an geldiler. Bu def'a sadr-ı izzete gelmeleri beşinci mertebedür, za'f-ı pîrî galebe eyleyüp, kuvvâya fütûr gelmiş, beşere-i şerîfelerinde âlem-i âhirete[11] teveccühleri nümâyân idi. Allâh tebârek ü ta'âlâ kârgâh-ı saltanatda vâki' olan düşvâr işleri âsân eyleyüp mülhem bi's-savâb eyleye. Umûr-ı dîn ü devletde re'y ü tedbîr-i ber-savâb eylemek müyesser ü mukadder ola. Ağrâz-ı nefsâniyyeden saklaya. A'dâ-i dîn her tarafdan ittifâk ile hücûm-ı umûm üzre olmışlardur. *Yâ İlâhî ve yâ Samedî min indike mededî ve aleyke mu'temedî, iyyâke na'büdü ve iyyâke nesta'în.*

«Müftilenâm Bostân-zâde Efendi meşveretde[12] cümleden evlâdur» diyü tergīb eyledükleri nakl olundı.

Târîh

Hüsâmî şâd olup menkūd ile didi târîhin
Yine geldi bugün devletle yirine Sinan Paşa (ینه کلدی بکون دولتله یرینه سنان پاشا = 1004)

Tetimme-i kıssadur.

Vec'-i miyân ıztırâbiyle sâhib-sa'âdet hazretleri bir iki gün Dîvân-ı mu'allâya gelmediler ve kimse dahi varup buluşmadılar. İbrahim Paşa hazretleri vüzerâ-i izâm ve erkân-ı sa'âdet ile mesâlih-i müslimîni kemâ-kân görüp, telhîsâtı pâye-i serîr-i saltanata gönderdiler. Ve salı gün ba'de'd-Dîvân (297a) sa'âdetlü Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri, Sadrıa'zam hazretlerini içerü Sinan Paşa kasrına istedüp vardılar. İki hil'at-ı has[1] ile teşrîf buyuruldı. Saltanat umûrına müte'allık niçe husûs arz u beyân olunup ve Pâdişâh-ı gerdûn-cenâb hazretleri kendüm bizzât sefer ü gazâya müteveccih olup tururum, tedârüki ana göre eyleyesin diyü fermân-ı âlî ile tenbîb buyurmışlar. Fî 3 şehr-i rebî'ulâhir, sene erba'a ve elf.

Sadrıa'zam Sinan Paşa hazretleri Dîvân-ı âlîye geldüğî ve bakıyye-i Hazîne-i Âmire geldüğidür.

Ve şehr-i rebî'ulâhire yedinci sebt güni Sadrıa'zam ve Serdâr-ı ekrem Sinan Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri şifa üzre olup, sadr-ı Dîvân-ı adâlet-unvâna gelüp ve heman ol gün mukaddemâ Eflâk seferine Defterdâr Emir Efendi'yle giden Hazîne-i Âmire'nün bakıyyesi müzeyyen ü müretteb Hazîne-i Âmire develeriyle kösin çala çala gelüp, Dîvân-ı mu'allâda yüklerin indirdiler. Kānûn-ı kadîm üzre cemâ'at-ı Ulûfeciyân-ı yesâr Ağası Ahmed Ağa[2] ve bölük kethüdâsı ve kâtibi ve Hazîne-i Âmire'de Ma'âdin mukata'acısı Osman Efendi ve Baş-tezkireci Dâvud Efendi ve Harâc muhâsebecisi Ali Beğ ve Kılâ' tezkirecisi Tahir Çelebi ve sâ'ir banlar kethüdâsı cümleten ola-geldüği üzre hil'at-ı fâhire ile teşrîf buyurulup, vüzerâ-ı izâm *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehüm-* hazretlerinün dâmenlerine yüz sürdiler. Ve Sadrıa'zam hazretleri alâ vechi't-ta'rîz[3] İbrahim Paşa hazretlerine a'dâya hazîne aldurdı didükleri hele hilâf vâki' oldı, hazîne geldi dimişler. Kâfir insâfludur, cebehâneyi ve topları da gönderir inşâe'llâh diyü cevâp virmişler. Fî 7 rebî'ulâhir sene 1004.

Sa'detlü Pâdişâh taşradan ziyârete geldükleridür.

Ve bu esnâda hazret-i Pâdişâh-ı saltanat-penâh *-e'azze'llâhu ta'âlâ ensârehû-* taşradan gelürken Şeyh Ebü'l-Vefâ *-kuddise sırruhû-*

türbesine inüp ve civârında Merhûm Lala Mehmed Paşa kabrine varup Kur'ân-ı azîm okudup tasaddukat eylediler. Hukūk-ı sâbıka yâd buyuruldı. Fî 7 rebî'ulâhir, sene 1004.

Güzîde Kâfir kaçup tîz ele geldüğîdür. (297b)

Ve rûz-ı mezbûr gicesinde hıfzı lâzım olan a'dâ-ı dînden harbî bir kâfir mahbesden kaçup gaybet eyledüği şâyi' olmağla buldurmağa ikdâm u ihtimâm olunup, seherden şehr kapuları açılmayup, muhkem yasak ile tecessüs ve tahassüsde iken birkaç yasakcı Yeniçeriler meyhânede «Suretine düşmez [4]ak çalma ile bir kimse tutduk» diyüp çıkarıp getürdiler. Niçe bin guruş değer[5] hidmet itdiler. Ve şehr kapuları açılup feth-i bâb oldı. Fî 7 rebî'ulâhir, sene 1004.

Sâbıkā Mısr Beğlerbeğisi ve Mısr Defterdârı vefât eyleyüp Defterdârlık virildüğidür.

Ve bu esnâda defterdârlıkdan Mısr Beğlerbeğisi olup ve dahi niçe beğlerbeğilikden munfasıl olan Sinan Paşa merhûm maraz-ı tâ'ûndan birkaç gün içinde dâr-ı mihnet ü anâdan sarây-ı surûr-ı ukbâya gitdi. Ve Mısr Defterdârı Ebe-zâde Mehmed Efendi vefâtı haberi gelüp, mukaddemâ Defterdâr[6] olan Sinan Beğ iktidâr-ı mâliyesiyle âdemi gelüp yetişdi. Ve tensûkat-ı lâyıkası alınup yine defterdârlığa şefâ'at olunup, mukarrer buyuruldı. Fî evâ'il-i şehr-i rebî'ulâhir.

Merhûm Hayâlî-zâde Ömer Efendi irtihâlidür.

Ve erbâb-ı nazm-tab'un ser-efrâz u ser-bülendi ahlâk-ı hamîde ile dehrün vahîd ü ferîdi, sâbıkā Haleb Defterdârı Hayâlî Beğ-zâde Ömer Efendi dünyâ-yı dûn-perverde zecr u kahr-ı azlden kurtulmadı. Maraz-ı tâ'ûndan üç gün yatup bu mihnet-âbâd fenâdan göçdi, civâr-ı mağfiret-i îzed-i müte'âle gitdi. Hoş-sohbet ü suhan-sâz-ı kelâm-ı dürer-bâra kādir sihr perdâz idi. Ehibbâ vü eviddâsın âteş-i fırâk ile muhteriku'l-fu'âd kodı. Bir oğulcuğı ve bir kızcugazı[7] kaldı. Duyûn-ı mâlâ-yuhsâya mübtelâ olup âlem-i fakra varmış idi. Menzil-i sulehâ olan merhûm Mustafa[8] Paşa Cami'i haremi nüzhetgâhında medfûn oldı. Fî 10 şehr-i rebî'ulâhir, sene 1004.

Mısrâ'

«Cây ola mülk-i cinân sana Hayâlî-zâde» (جاى اوله ملك جنان سكا خيال زاده = *1004)* târîh vâki' oldı. Sene 1004.

Sâbıkā Cebeci-başı Halil Ağa oğlanları şenâ'atde bulunup siyâset olunduklarıdur.

Ve şehr-i rebî'ulâhir evâ'ilinde Yeni-kapu semtinde bağçesi olan sâbıkā Cebeci (298a) - başı olup Dergâh-ı âlî müteferrikalarından Halil Ağa hevâ vü heves ile âlûde habîsü'n-nefs olmağla Forsa Halil diyü Sultân Murad Han-ı mağfûr hareminde mülakkab u meşhûr imiş, kulları ve hidmetkârları[1] bî-edeb ve nâ-matbû' fevâhiş getürüp esbâbın soyup kendülerin katl idüp, kuyulara ve âb-hânelere bırakmak âdetleri olup, kâr u kisb idündükleri şâyi' oldı. Ve içerüde cevârîsi dahi mahfûz olmayup taşra halkıyle mu'âmele eyledükleri ma'lûm olıcak, ahâlî-i mahalle ittifâk ile gözedüp, kendüzi çiftlikde iken delîl ile hâkim âdemleri câriyeleri nâ-mahremler ile îş ü işretde basup sicill[2] eyleyüp ve söylenen sözler ile kuyular ve gömülen yerler aranup on neferden ziyâde dişi ve erkek leşler bulunup, haberleri zâhir oldukda hidmetkârları söyletdiler. Efendimizün mâ-tekaddemden huyı ve hali budur diyü hedyân[3] söylediler. Üç nefer kullarına ve hidmetkârlarına siyâset-i azîm[4] olup, kendüzi habs olundı. Fî 8[5] rebî'ulâhir, sene 1004.

Serdâr-ı ekrem Sinan Paşa hazretlerinün sefer muhâsebesi pâye-i serîr-i saltanata okunduğıdur.

Evâsıt-ı şehr-i rebîulâhir sene-i merkūmede a'yân-ı sa'âdet ile Sadrıa'zam ve serdâr-ı ekrem Sinan Paşa vüzerâ-ı izâm ve defterdârân-ı kirâm ile cümleten pâye-i serîr-i saltanata yüz-sürüyü girdüklerinde Baş-defterdâr Mahmud Efendi Sadrıa'zam hazretlerinün sefer muhâsebesin okuyup, umûr-ı mülk ü mala müte'allık Sadrıa'zam izz-i huzûr-ı Pâdişâhî'de niçe mukaddemât[6] ile bast-ı kelâm idüp, memâlik-i mahrûse îrâd ve mahsûlinden mal gelmeyüp, re'âyâyı mülk perîşânlığından çok su'âl u cevâb buyurulup, mevcûd Hazîne-i Âmire'de[7] ne vardur? dinilmiş «yiğirmi üç yük akçamuz vardur» diyü cevâb virmişler. «Kaç yıldur nevrûz muhâsebesi okunmayup, Hazîne-i Âmire ahvâli böyle muhtell ü müşevveş olmağa sebeb ü bâ'is ne oldı?» dinilmiş «Vezîr-ia'zam ve[8] Baş-defterdâr taşra seferde olmağın hazîne-i vilâyet-i Rûmili, ihrâcât-ı sefere sarf olunmağla okunmadı» dimişler (298b) ve «Re'âyâ-yı memleket niçün perâkende oldı» diyü su'âl buyurmışlar, «Üzerlerine zâlim hâkim varmağla ve tîz tebdîl olunmağla» cevâb virmişler[9]. Ve «Masar ulûfesi üç yüz yük akça tahmîn-i sahîh ile ancak kifâyet ider» diyü arz olundukda sa'âdetlü Pâdişâh-ı saltanat-penâh hazretlerinden ber-vech-i karz takviyet-i Hazîne-i Âmire içün bin yük akça istemişler, sukût buyurulup kelâm olmayıcak gelüp taşra çıkmışlar. Fî 16 şehr-i rebîulâhir, sene 1004.

Tabîb Bakkal-zâde intikālidür.

Ve bu esnâda südde-i sa'âdetde tabîb-i hâzık, fenn-i ilm-i hikmetde fâ'ik, erbâb-ı takvîm içinde mümtâzü'l-akrân Bakkal-zâde merhûm, hayât-ı âriyeti menzil-i ukbâda hayât-ı bakāya değişdi. Uhdesinde olan Sultân Süleyman Han *-tâbe serâhu aleyhi rıdvânu'llâh-* hazretlerinün ilm-i tıb Medresesi Âsitâne-i sa'âdet etıbbâsından Mevlânâ Şemseddin'e fermân olundı. Fî 18 rebî'ulâhir, sene 1004.

Şâh-zâde ferzend-i Acem Mirza Haydar vefâtıdur.

Fermân-fermâ-yi memleket-i Acem Şâh Abbas[10] tâlib-i sulh u salâh olup karındaşı sipehsâlâr-ı devletleri olan Koç Kapan Hamza Mirza oğlı Haydar Mirza'yı Südde-i sa'âdet-medârâ bâ-izz ü şevket gönderüp, tıfüliyeti hâlinden beri ikrâm u ihtirâm ile terbiye olunup, âlem-i civânîye yetişüp kadd çeküp, ser[11] u ser-efrâz olmışken âsîb-i rüzgârdan emr-i Hayy-i lâ-yemût ile hâk-i hakîre düşdi. *El-hükmü li'llâhi'l-Aliyyi'l-Kebîr.* Havâlî-yi hazret-i Ebî Eyyûb Ensârî *-aleyhi rahmetü'l-Bârî-* de merhûm Beğlerbeği türbesi civârında medfûn olup, üstine âlî türbe yapılmak fermân olundı. Fî evâsıt-ı şehr-i rebî'ulâhir, sene 1004. Târîh-i[12] Timur Han.

دریغا که پر مژده شد نا کهانی
گل باغ دولت بروز جوانی

Beyt

بلبلی خون جگر خورد وگلی حاصل کرد
باد غیرت بصدش خاير پریشان کرد

Sadrıa'zam Sinan Paşa ulemâ-ı dîn ve meşâyih-i güzînî getürdüp, Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinün sefere gitmesini meşveret eyledükleridür. (299a)

Evâsıt-ı şehr-i rebî'ulâhirde Sadrıa'zam Sinan Paşa *-edâmeˀllâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri Müftilenâm ve Şeyhülislâm Bostân Efendi-zâde hazretlerini ve karındâşı Rûmili Kadıaskerini ve yanınca Anatolı Kadıaskerini ve Defterdâr-ı sâbık Emir Efendi ve Vâ'iz Emir Efendi[1] ve yanınca Ayasofya vâ'izi Muhyiddin Efendi'yi bir gice da'vet buyurup, hassa-i ziyâfet gûne[2] ni'met-i ferâvân çeküp, ba'de'l-hamd ve'ş-şükr sa'âdetlü Pâdişâh-i dîn-penâh *-eyyedeˀllâhu ta'âlâ ve kavvâhü-* hazretlerinün bizzât a'dâ-ı dîn-i müşrikîn üstine sefere kalkması tedbîr ü tedârüki meşvereti anıldukda bi'l-ittifâk dimişler ki re'y-i sâ'ib ve fikr-i sâkıb böyle Şehenşâh-ı mu'azzam şimdiki halde tahtğâh-ı saltanatdan kalkmak[3] revâ görülmez, zîrâ küllî su'ûbet ve usret mukarrer olduğından kat'-ı nazar mahzûrâtun ni-hâyeti yokdur. Bu yakında iki azîmü'ş-şân Pâdişâhlar otuz yıldan berü oturdukları yerden re'y ve tedbîr-i ber-savâb ile asâkir-i man-sûreye serdârlar nasb idüp, berde vü bahrde a'dâ-i dînün hakkından gelüp teftîf-i memâlik eylemişlerdi. Böyle kaht-ı sâlde Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinün azîm asker ile ibtidâ seferi zahîresi ve tavarı cem' olması ve sâ'ir tecemmül-i[4] saltanatı tedârüki ne vechile mümkin ü müyesser ola mahall-i tereddüd değil midür. Ammâ bu sene tedrîc ile ikdâm u ihtimâm üzre ale'd-devâm serhadlere müs-tevfâ zahîreler yağdırup ve dahi mühimmât-ı esbâb-ı sefer ihzârında dakîka fevt olunmayup, bir ân karâr itmeyüp itmâm ve tekmîl ü tetmîn itdükden sonra sa'âdetlü Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri[5]

kaldırılmak münâsib fehm olunup, mebâdâ bundan dahi müşkil-kâr ola, dahi te'emmül olunup istihâre[6] olunsun diyüp yarar serdârlar nasb olunup, düşmen-i dîn üstine her cânibden asker havâle kılın-mak üzre Südde-i sa'âdetden vezîr-i kâr-âgâh hazretleri serhadd-i mansûre askerine hazîne ve zahîre ile imdâd eylemek olmaz mı? Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri kalkup yetişince diyüp kelâm ih-titâm buldı diyü nakl-i sahîh eyledi. (299b) Fî 18 rebî'ulâhir, sene 1004.

Bu def'a dahi sa'âdetlü Pâdişâh-ı dîn-penâh hazretleri hazîne-i Enderûndan yedi yüz elli bin altun çıkarduğıdur.

Evâsıt-ı şehr-i rebî'ulâhirde yine Pâdişâh-ı gerdûn-azamet *-e'az-zeˀllâhu ensârehû-* hazretleri Hazîne-i Enderûndan yetmiş beş kîse altun, her kîse[7] onar bin filori[8] üzre akd olmış idi, tamâm yedi yüz elli bin altun olur, takviyet-i Hazîne-i Âmire içün alâ tarîkı'l-karz erkân-ı sa'âdet nazarına vüzerâ-ı izâm huzûrlarına kapucılar çıkarup getürdiler. Teslîm olunup kabz u zabt eylediler. Ve şehr-emîni[9] ve Matbah-ı Âmire emîni[9] ve Tersâne-i Âmire ve Bölük-halkına kusûr ulûfeden ne mikdâr duyûn vardur diyü tekrâr su'âl itdürildi. Kimes-nenün hakkı kalmayup edâ ve kazâ olunmak fermân olundı.

Selâtîn-ı mâzıye evkâfınun her birine vüzerâ-ı izâmdan biri nâzır olup, teftîş eylemek buyurulduğıdur.

Ve bu esnâda zevâ'id-i evkâf-ı selâtîn-i izâmdan vezâ'ife[10] mu-tasarrıf olan mevâlî-i kirâm ve gayriler mütevellîlerden şikâyet ey-leyüp, vazîfelerimüz virilmez didiler. Evkâf-ı selâtîn mahsûlâtı ve îrâdı ve masârifi muhâsebâtı teftîş olunup görülmek fermân olundı. Herbir vakfa vüzerâ-ı izâmdan birisi nâzır ta'yîn olunup, mütevel-lîler makbûzâtı görülüp, teftîş olunmak fermân olundı. Fî 18 rebî'ulâ-hir, sene 1004.

Seferlerde Bölük-halkınun ulûfeleri mükerrer çıkduğı teftîş buyurulduğıdur.

Ve mukaddemâ kal'a-i Yanık seferinde Bölük-halkı mukâbeleci-si Mustafa Efendi ref' buyuruldukda yerine gelüp mukâbeleci olan

Molla[11] Kasım Efendi «Sipâh tâ'ifesinün ziyâde mükerrer ulûfeleri Hazîne-i Âmire'den mubâlağa çıkup ihmâl ü müsâhele ile küllî mal isrâf u itlâf olunmışdur» diyü sebeb ü bâ'is olanlardan su'âl olunup «Görülmek vâcibdür» diyüb defâtir ve tezâkir ibrâz eylemeğin vezîr-i dilîr-i müşteri-tedbîr Cığala-zâde Sinan Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri devlet-hânesinde a'lemü'l-ulemâ Edirne'den (300a) munfasıl Ahî-zâde Mevlânâ Abdülhalim Efendi *-dâme fezâ'iluhû-* ve Şıkk-ı sânî aklâmı defterdârı Derviş Efendi ve ehl-i dîvândan erbâb-ı kalem ve rakam sâhibleri cem'iyyet-i azîm eyleyüp, fermân-ı âlî üzre niçe meclis ber-mûceb-i defter ve tezâkir teftîş u tefahhus olundukda bî-hadd ü add mükerrerât zuhûr idüp, Hazîne-i Âmire'den mâl-ı ferâvân ihrâc olunduğı zâhir ü bâhir olup, yiğirmi iki yük akça mikdârı mal teveccüh idüp hükm olunmak lâzım geldi. Bu makūle ahvâl evvel zemânlarda vuku' bulsa el-iyâzü bi'llâh ibret-nümâ-yı âlem iderlerdi. Bir mikdâr mal zabt olunup müsâmaha ile himâyet ü inâyet buyuruldı. Fî evâsıt-ı şehr-i rebî'ulâhir, sene erba'a ve elf.

Baş-defterdâr olan efendiler beğlerbeğilik pâyesiyle müteka'id buyurulduklarıdur.

Ve mukaddemâ Serdâr-ı zafer-şi'âr ile sefer-i feth-eserde Baş-defterdâr İbrahîm Efendi Hazîne-i Âmire'nün kadîmî emekdârı olmağla kal'a-i Yanık fethinde şehîd olan Karaman Beğlerbeğisi Halil Paşa yerine beğlerbeğilik İbrahim Efendi'ye tevcîh buyurulup Südde-i sa'âdete dahi arz olundukda revâ buyurulup fermân olunmışdı. Defterdâr iken Şâm-ı dârüsselâmda mutasarrıf olduğı yüz elli bin akça ze'âmetle vâki' olan terakkileri[1] ilhâkıyle kānûn üzre beğlerbeğilikden tekā'üd recâ eyledüği arz olundukda hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ile fermân-ı âlî sudûr bulmışdı. Bu zikr olunan üslûb üzre sancakdan fâriğ olup Âsitâne-i sa'âdetde Şıkk-ı sânî aklâmına defterdâr[2] olan Pîrî Beğ kendü aklâmına müte'allık bakayâ tahsîline me'mûr olup, hidmetde iken cülûs-ı saltanat-ı hümâyûn vâki' oldukda defterdârlık âhara fermân olunup ve mezbûr Pîrî Beğ bakayâ tahsîlinde mücidd ü sâ'î olmağla serdâr-ı âlî-kadr Sinan Paşa anlara dahi Karaman Beğlerbeğiliği tarîkıyle tekā'üd arz eyleyüp kānûn-ı kadîm üzre fermân-ı âlî buyurulup bakāyâ tahsîlinde kemâ-kân hidmet üzre olmağıçün ahkâm-ı şeref-nefâz[3] irsâl (300b) ve hâlâ dahi vilâyet-i Eflâk seferinde Baş-defterdâr Emir Efendi hidmet üzre seferde iken Lala Mehmed Paşa hazretleri Sadrıa'zam oldukla-rmda Baş-defterdârlık Anatolı Defterdârı Mahmud Efendi'ye arz olunmağla Emir Efendi safru'l-yed kalup, ba'dehû Sinan Paşa hazretleri yine sadr-ı sa'âdete geldüklerinde Emir Efendi'ye kānûn-ı kadîm üzre Karaman Beğlerbeğiliğinden iki yüz bin akça tekâ'üd arz eylemeğin yüz elli bin akça teka'üd fermân olundı Fî evâsıt-ı şehr-i rebî'ulâhir, sene 1004.

Vezîr-i rûşen-zamîr Cerrâh Mehmed Paşa hazretlerine cümle nüzl ve zahîre-i sefer-i hümâyûn sipâriş buyurulduğıdur.

Ve sefer-i zafer-rehber zahîresiyçün Vezîr-i isâbet-pezîr ve müşteri -tedbîr Cerrâh Mehmed Paşa hazretlerine cümle memâlik-i mahrûsanun nüzli cem'i fermân u sipâriş buyuruldı. Anlar dahi mu'temedün- bin ve mu'temedün-aleyh umûr-dîde ve kâr-âzmûde kimselerden bir zahîre emîni Gelibolı'da nasb eyleyüp deryâ-yı Sefîd'den gelen sefîneleri anda der-anbar itdürüp mekkârîler ile Belgrad'a[4] nakl itdürmek re'y ve tedârük eylemişlerdi. Müte'azzir ü müte'assir olmağın Belgrad'a varmca ba'zı menâzil ü merâhilde kifâyet mikdârı zahîre der-anbâr itmek-içün sâbıkā Sultân Süleyman Han mütevellîsi Müteferrika Derviş Çelebi Emin ta'yîn buyurulup, yanınca her tarafa irsâl eylemeğe yarar maslahat-güzâr çavuşlar istihdâm eyleyesin diyü mü'ekked ahkâm-ı cihân-mutâ' yazılmak buyuruldı. Fî evâsıt-ı şehr-i rebî'ulâhir, sene 1004.

Vâcib-i[5] masar virildüğidür.

Evâhir-i şehr-i rebî'ulâhirde yiğirmi ikinci gün masar sene erba'a ve elf ulûfesi ihrâc olunup virildi. Yeniçeri tamâmen alup, Bölük-halkınun sefere me'mûr olanları ne yerde muhâfaza buyuruldı ise anda alsunlar dinilmişken îkāz-ı fitneye bâ'is olup, Sipâhî oğlanları ağası Âsitâne-i sa'âdetde bulunmağın mukābele defteri mûcibince yoklanup, mukererrât-ı kadîmeleri ile ulûfeleri bi't-tamâm virilmek buyuruldı. Fi't-târîhi'l-merkūm. (301a)

Ekserinün ulûfeleri Hazîne-i Âmire'den ihrâc olunup, kendüzine[1] virilmeyüp Hazîne-i Âmire'ye medyûn bulundılar.

Beğlerbeğilikden müteka'id Pîrî Beğ tahsîl-i emvâl idüp Âsitâne-i sa'âdete gelen irsâliyedür.

Ve bu esnâda Şıkk-ı sânî ve gayri aklâmda muhassılu'l-emvâl Karaman Beğlerbeğilinden müteka'id Pîrî Beğ bakāyâdan ve mukata'âtdan yüz on sekiz yük akça tahsîl idüp irsâliye ve defterleriyle gelüp Südde-i sa'âdet-medâra yetişdi. Hazîne-i Âmire'ye tahvîl olunup, teşne-dillere hayât-bahş oldı. Fî 22[2] rebi'ulâhir, sene 1004.

Re'îs Yahya Efendi ref' buyurulup, yine Mûsâ Efendi re'îs olduğıdur.

Ve bu mahalde[3] Re'îs-i Dîvân Yahya Çelebi'den erbâb-ı hâcât «Masâlihimüz[4] görülmez» diyü rikâb-ı mümâyûna ruk'alar sunup, şikâyetler eylemekle ref' buyuruldı. Sâbıkā Re'îs olan Mûsâ Çelebi tekrâr hidmet-i riyâsete gelmek fermân olundı. Fî 28 rebî'ulâhir, sene erba'a ve elf.

Tekrâr Yemişçi Hasan Ağa Yeniçeri ağalığından azl buyurulup, Kapucı-başı Veli Ağa Yeniçeri ağası olduğıdur.

Evâ'il-i şehr-i cumâdelûlâda Yemişçi Hasan Ağa yine Yeniçeri ağalığından nâgehânî azl buyuruldı. Mukaddemâ serhadlerde muhâfaza hidmetinde olan Bölük-halkı ve nevbetci Yeniçeri tâ'ifesine ve merdân-ı kılâ'a ulûfelerin ve mevâciblerin tevzî' itmek içün Asitâne-i sa'âdetden üç yüz bin altun ile giden Kapucı-başı Veli Ağa vilâyet-i Budun'da mevcûd olan Yeniçeri'ye ve Sipâhî'ye ve sâ'ir neferâta ulûfelerin virmeğe me'mûr olup-dururın, yeden bi-yedin virürin. Defter ile nefer hesâbı üzre ulûfe tevzî' itmezin didükde kul tâ'ifesin çorbacılar[5] hücûm itdürdüp hâh u nâ-hâh derdemez beş ve altı yüz âdem üşüp, nice bin Yeniçeri ulûfesin alup ve serhadler hâlî olup muhâfaza ider. Askerden kimse olmaduğın arz u i'lâm eylemekle Yeniçeri ağalığı Kapucı-başı Veli Ağa'ya fermân olundı. Fî 4 cumâdelûlâ, sene 1004.

Çıldır Beğlerbeğisi Delü Hızır Paşa der-zencîr aznavur diller ve başlar gönderdüğidür. (301b)

Vilâyet-i Gürcistân'da Çıldır Beğlerbeğisi Delü Hızır Paşa dilîr ü dilâverliği sebebi ile sâhib-i hükûmet Simon Han la'în ile mu-

dârâya sâlik oldukca herğâh keyd ü mekrinden emîn olmayup, bi'l-âhire üstine varup bahâdırâne muhkem ceng ü neberd idüp, bi-avni'llâhi ta'âlâ gālib ü kāhir olup, yüzden ziyâde baş ve niçe yüz burun ve kulak kesüp ve otuz nefer aznavur der-zencîr diller ile Südde-i sa'âdet-medâra arzları gelüp, la'în-i mezbûr Âsitâne-i sa'âdetden oğluyle ve avratıyle dirlik tasarruf iderken saltanat hâ'ini olup hiç bir[6] vechile haddin ve mikdârın bilmeyüp, ümerâ-ı serhad ve merdân-ı kılâ' ile zindegânî itmeyüp kâr-zârdan hâlî olmayup darb u harbde olduğın arz u i'lâm idüp[7] dâd merdî ü merdânegî gördüğin bildürmişler. Fî 6 şehr-i cumâdelûlâ, sene 1004.

Sâl-i tamâm-ı Pâdişâh-ı mağfûr Sultân Murad Han[8].

Bugün Sultân Murad Han mağfûr bu âlem-i fânîye vedâ' idüp, âzim-i sarây-ı câvidânî olup, teslîm-i rûh eyleyelü şuhûr-ı kameriye hesâbı üzre bir yıl kâmil oldı.

Vilâyet-i Eflâk melâ'înine serdâr olan mürted Rıdvan ele girüp, Boğdan voyvodası basduğıdur.

Ve evâ'il-i şehr-i cumâdelûlâda mukaddemâ Südde-i sa'âdetden vilâyet-i Boğdan'a yeniden voyvoda nasb buyurulan asl-zâde Ermeneler kıralı mu'âvenetiyle isyân u hıyânet iden Eflâk voyvodası Mihal la'înün ser-leşkeri mürted Rıdvan didükleri bî-dînî[9] askeriyle nâgehânî basup, cân kurtarmayup, olanca melâ'îni kırup ve Rıdvan mel'ûn diri ele girüp giriftâr-ı selâsil u ağlâl olmışdur. An-karîb Âsitâne-i sa'âdete kelle-i bî-devleti îsâl olunur. Bi-inâyeti'llâhi ta'âlâ eyyâm-ı adâlet-i Şehenşâhîde Mihal la'în dahi dest-beste ve gerdûn-şikeste[10] devlet eşiğine göndermek müyesser ola diyüp arzları geldüği pâye-i serîr-i saltanata inhâ olundı. Fî şehr-i cumâdelûlâ.

Vilâyet-i Yemen muhâfazasında Vezîr Hasan Paşa hazretlerinün, culûs-ı hümâyûn pîşkeşi geldüğidür.

Ve evâsıt-ı şehr-i cumâdelûlâda vilâyet-i Yemen muhâfazasında olan (302a) Vezîr Hasan Paşa hazretlerinün kānûn-ı kadîm üzre culûs-ı saltanat-ı hümâyûn pîşkeşleri gelüp on iki kat akmişe-i mü-

tenevvi'a ve evânî-yi nukra ve esb-hâ-yı tâzî[1] çekildi. Kapu-kethüdâsı hil'at-ı fâhire geyüp, pâye-i serîr-i âlem-masîre yüz sürdi. Fi't-târîhi'l-merkūm, sene 1004.

Sâbıkā Müslimân olan Mihne'nün nâ-müslimân oğlı Radval nâm sabi vilâyet-i Eflâk'a voyvoda tedârük olunduğıdur.

Ve evâsıt-ı şehr-i cumâdelûlâda isyân u hıyânet iden vilâyet-i Eflâk re'âyâsınun bakıyyetü's-suyûf olanları dergâh-ı ma'delet-penâhdan inâyet recâ eyleyüp, li-ecli'l-maslahat rikâb-ı hümâyûna arzıhâl ile ruk'alar sunup Âl-i Osmân pâdişâhlarınun *-rahimehumu'llâhu ta'âlâ-* kadîmden eben an-ceddin mevrûs-ı mülk re'âyâsı oğlı re'âyâsıyuz. Bizüm dahi vilâyet-i Boğdan gibi cerâ'im ve günâhlarımuz bağışlanup selef pâdişâhları afv eyledükleri üzre Mihne oğlı Radval kullarını[2] kānûn-ı kadîm üzre harâc-ı maktû' ile üzerimüze voyvoda inâyet buyurılup, perâkende olan re'âyâ kulları eyyâm-ı adâlet-i Pâdişâhîde gelüp cem' olup, ta'mîr-i vilâyete sa'y u kasd idelüm ve isyân u tuğyân iden Mihal la'în bu denlü re'âyâ ve fukarâ seyf-i kāhire-i İslâm ile pâymâl olmağa sebeb olmışdur. Ankarîb kendüzi dahi sa'âdetlü Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinün satve-i kāhiresiyle giriftâr olup, tîğ-ı kahriyle makhûr olmak mukarrer bilirüz diyüp inâyet recâ eyledükleri ecilden tazarru' u niyâzları üzre Mihne oğlı Radval kandedür görülsün fermân olunmağın Sadrıa'zam Sinan Paşa hazretleri tedârük buyurup kānûn üzre mükemmel at ve börk ve bozdoğan ve livâ ihzâr eyleyüp Radval'ı voyvoda eylediler. Fi'târîhi'l-merkūm.

Mürted Rıdvan başın getüren Mehmed çavuşa sancak virildüğidür.

Ve bu esnâda Kara Mehmed Çavuş nâm kimseyle Mürted Rıdvan didükleri mel'ûnun başı Südde-i sa'âdete gönderilmiş kendüzi ibret-nümâ-yı âlem olmak-içün kazığa urulduğı arz olunup ve Kara Mehmed Çavuş'a Leh Kıralı sancak inâyet buyurulmak recâ eylediği (302b) pâye-i serîr-i saltanate arz olundukda münâsib ise görülsün fermân olunmağla Silistre sancağı buyurulduğı sebt olundı. Fî evâsıt-ı şehr-i cumâdelûlâ, sene 1004.

Bu gün culûs-ı hümâyûn olah kameriye hesâbı üzre sene-i kâmil oldı[3].

Evâsıt-ı şehr-i cumâdelûlâda hazret-i Pâdişâh-ı zıllu'llâh-ı saltanat-penâh *-hallede'llâhu ta'âlâ mülkehû-* culûs-ı taht-ı cihân-bânî ideli bir sene-i kâmil oldı. Allâh subhânehû sâlhâ-yı bisyâr u dırâz ile pâyidâr-ı ömr ve devlet ü izzet serîrinde üstüvâr eyleye, bimennihî.

Pâdişâh-ı mağfûr Hocası terbiye buyurulnp içerü izz-i huzûr-ı Şehenşâhî'ye taleb buyurulduğıdur.

Ve evâsıt-ı şehr-i cumâdelûlâda sa'âdetlü Pâdişâh-ı cihân-penâh *-eyyede'llâhu ta'âlâ ve kavvâhü-* hazretleri hazret-i Vâlide-i sa'âdet destgâh ile meşveret buyurup umûr-ı mülk ü millet ahvâlin söyleşmeğe lâyık u münâsib re'y-i sâ'ib ve fikr-i sâkıb sâhibi bir kimseden lâbüdd ü lâzımdur didüklerinde merhûm Pâdişâh-ı cennet-mekân ve firdevs-âşiyân Hocası a'lemü'l-ulemâi'l-mütebahhirîn yenbû'u'l-fazlı ve'l-yakīn Mevlânâ Sa'dî Efendi'den evlâ ü ahrâ şimdi dâhil-i[4] meclis ve mahrem-râz olacak kimse yokdur diyü terbiye buyurulup, hakīkaten âmme-i âlemde mümtâz ve ulemâ-yı dehr beyninde her-vechile ser-efrâz böyle suhândân kâmil ü fâzıl ve fâsıl az iken eben an-ceddin selâtîn-i izâm meclisinde âdâb-ı devlet[5] ile mu'eddeb olmış bî-misl ü mânend olup niçe niçe erkân-ı sa'âdet ile vüzerâ-ı izâm ve ulemâ-ı kirâm ile mecâlis-i âliye akd olundukda re'y ve tedbîr-i ber-savâbda kelâm-ı sa'âdet-encâm anlarun lafz-ı dürer-bârlarında ihtitâm bulmışdı. Cumhûr-ı enâm ilm ve fazlında müttefikler olup, müsellemü'l-küll olduğında kelâm olmayup, pâdişâhân-ı selef dahi kādir oldukları ancak bu fazîlette kimselere mâlik olmışlardur, içerü istedüp, ta'zîmât u tekrîmât-ı mâlâ-kelâmdan sonra kâmgâh-ı saltanatda vukū' bulan umûr-ı müşkileden keşf buyurulup, su'âl olunmış hayli zemân musâhabet-i mütemâdî oldukda icâzet-i hümâyûn dileyüp gitmek istedüklerinde (303a) dahi müşerref olalum diyü fermân-ı âlî buyurulduğı hikâyet olundı. *Allâh tebârek ü ta'âlâ mülhem bi's-savâb eyleyüp dîn ü devlete dünyâ ve âhirete lâyık ameller müyesser eyleye âmîn. Bi'n-Nebiyyi'l-emîn.*

Deryâ beğlerinden Murad Beğ vefât eyleyüp sancağı Çavuş başılıkdan çıkan Mustafa Beğ'e virildüğidür.

Ve bu esnâda rûy-ı deryâda korsanlardan yarar baştarda ile mükemmel forsa gemi sâhibi Mezistre sancağı beği Murad Beğ be-nâm-ı âlem iken a'dâ-ı dîn içinde şöhret-i tâmmı var iken sefîne-i hayât-ı bî-sebâtın lücce-i deryâ-yı fenâya saldı ve Mezistre sancağı sâbıkā çavuş-başı olup Silistre sancağında olan Mustafa Beğ'e fermân olundı. Fî 19 cumâdelûlâ, sene 1004.

Ba'dehû livâ-i mezbûre Murad Beğ oğlına inâyet buyurulup Mustafa Beğ'e Niğbolı sancağı fermân olundı[1].

Budun serhaddinde kıral ahvâlin Mehmed Paşa bildirdüğidür.

Evâsıt-ı şehr-i cumâdelûlâda vilâyet-i Budun serhaddinden Sinan Paşa oğlı Vezîr Mehmed Paşa ulağla haberler gönderdüği geldi. Kıral-ı la'în sa'âdetlü Pâdişâh-ı saltanat-penâh hazretlerinün leşker-i İslâm-ı zafer-şi'âr ile gazâya niyyet ü azîmetlerini[2] mukarrer bilüp, sâbıkā cem' eyledüği şeyâtîn ü melâ'înden ez'âf u muzâ'af ziyâde leşker yazup, her cânibden âdem getürüp, ulûfe virmek üzre atlusına on beş ve yiğirmi guruş ve yayasına onar ve on beşer guruş ta'yîn eyleyüp Boj ve Pırag nâm mahallerde tabur bağlayup altmış bin tüfengci defter eyleyüp, küllî cem'iyyet ile oturduğın arz u i'lâm eylemiş ve «Bu diyârlar kış yeri olmağın cümle nehirler muhkem tondı. Guzât u mücâhidîn âmedeşde âsân oldı. Muttasıl her cânibe şemşîr-i İslâm salınmaktadur» diyü bildirmişler. Sene erba'a ve elf.

Müftî hazretleri oğlı Mevlânâ Mehmed Efendi müteka'id olduğıdur.

Ve evâhir-i[3] şehr-i cumâdelûlâda mahrûsa-i Selânik kadısı Bostân-zâde Müftî Efendi hazretleri oğlı Mevlânâ Mehmed Çelebi Efendi Âsitâne-i sa'âdetde olmağı ihtiyâr eyleyüp, tahsîl-i ilm ü fazl itmek üzre teka'üd (303b) ulûfesi recâsı arz olundukda fermân olunup, Selanik kadılığı Mevlânâ buyurulup, yüz yiğirmi akça teka'üd fermân olundı.

Mevlânâ Şems ref' buyurulup, Hoca Efendi-zâde Mevlânâ Mehmed Efendi kadı olduğıdur.

Ve evâhir-i şehr-i cumâdelûlâda İstanbul Kadısı Mevlânâ Şemseddîn Efendi nâgehânî azl buyuruldı ve kadılık sâbıkā Mekke-i mükerreme kadısı oldukda gitmek müyesser olmayup, yevmî yüz yiğirmi akça tekā'üd ulûfeye mutasarrıf Hoca Efendi hazretlerinün erşed evlâdından Mevlânâ Mehmed Çelebi'ye fermân olundı. Fî 23 cumâdelûlâ, sene 1004.

Şems Efendi'ye hayli elem ü hırmân yüz gösterdi. *Allâhümme ferric hümâ.*

Haleb ve Trablusşâm[5] defterdârlıkları tevcîh buyurulduğıdur.

Evâhir-i[6] şehr-i mezbûrede Haleb Defterdârı Bosnavî Mehmed Beğ hazîne irsâlinde cümleden noksân üzre olduğından gayrı şikâyetler olunup, mahzar kağıdları sunulmağla azl buyuruldı. Hodpesend ü hod-ârâ vucûd-ı nâzenîn idi. Ve Haleb-i şehbâ defterdârlığı Trablusşâm Defterdârı Tad Mehmed Efendi'ye fermân olundı. Ve Trablusşâm defterdârlığı mukaddemâ Âsitâne-i sa'âdetde defterdâr olup ve Diyârbekir'den bilâ-sebeb ref' olunan Mustafa Çelebi Efendi hâzır bulunmağın şefâ'atle fermân olundı.

Münâsıb manâsıb fermân olunanlar Dîvân-ı âlîye geldükleridür.

Evâhir-i şehr-i cumâdelûlâda şenbih[7] gün âlî Dîvân olup, manâsıb tevcîh olunan a'yân Dîvân-ı ma'delet-mekâna hâzır oldılar. Trablusşâm defterdârı ve Sivas defterdârı Kâtib Molla Mahmud oğlı Mehmed Çelebi ve Silistre sancağı fermân olunan mürted Rıdvan başıyle gelen Kara Mehmed Beğ[8] vilâyet-i Eflâk voyvodalığı tevcîh buyurulan Mihne Mehmed Beğ oğlı Radval voyvoda cümlesi yollu yolıyle gelüp, pâye-i serîr-i saltanata yüz sürdiler. Fî 26 cumâdelûlâ, sene 1004.

Merhûm Lala Mehmed Paşa'nun oğlı ve sâ'ir hüddâmı ri'âyet fermân olunduğıdur.

Ve evâhir-i cumâdelûlâda merhûm Lala Mehmed Paşa oğlı müteferrika-i dergâh-ı mu'allâ (304a) Mustafa Ağa südde-i sa'âdetde Kapucı-başı olmak fermân olundı. Ve yüz seksen nefer merhûm babası kulları ve emekdâr ve hidmetkârları defter ile merâtibince[1] Âsitâne-i sa'âdetde bölüklere[2] tevzî' buyurulup ulûfeler ta'yîn buyuruldı. Ve merhûm vefât iden Kapucı-başı Handan Ağa'nun müteferrika oğulcuğı dahi intikāl eyleyüp cümle mühallefât Beytülmâle râci olmağın nukūddan mâ-âdâ evlerini çiftliğini ve Südlüce'de bağçesini bi't-tamâm merhûm Lala Mehmed[3] Paşa hatunı dâye kızına hîbe vü temlîk buyurdılar. Temessükât-ı şer'iyye yazılmak fermân olundı. Fi't-târîhi'l-merkūm.

Serhadd-i Vilâyet-i Budun ahvâlin beyân itmeğe gelen Bölük-ağası Arnavud Ali[4] Ağa'nun erkân-ı sa'âdete söyledüğidür.

Serhadd-i vilâyet-i Budun'dan Çaşnigîr Arnavud Ali[4] Ağa cemâ'at-ı yesâr ağası olup, beraber çavuş ile ulağla südde-i sa'âdete gelüp serhadd-i mansûrede olan asâkir-i nâ-fermân ahvâlin bildürmeğe ahâlî-yi leşker ittifâk ve ihtiyârlarıyle geldiler. Dîvân-ı adâlet-unvânda vüzerâ-ı izâm huzûrında savt-ı a'lâ ile çok cür'et idüp kelâm-ı hak beyân eyledi. Evvelâ sâhib-sa'âdetlerini bunda nazarınıza gönderen Sinan Paşa oğlı Mehmed Paşa'dur. Ve erkân-ı sa'âdete bu memleketde gördüğün ve bildüğin ahvâli kādir olduğm denlü söyle didi. Ma'lûm-ı şerîfinüz olsun ki düşmen-i dîn her tarafdan ittifak eyleyüp hücûm eylemekle galebe eyledi. Memleketin güzîde kal'alarm aldı, zabt eyledi. Adl[5] ü dâd eylememek[6] ile bu devlet ü saltanatun ırzın pâymâl eyledi. Siz oturup bunda rüşvet malın cem' idüp âleme zâlim musallat eyleyüp ve nâ-ehl salmak ile dünyâ ve âhiretinüz harâb olup vilâyet elden gitdi. Uyursuz, küffâr-ı hâksâr çağrışup Peygamberinüzün didüğin tutmazsm, ne denlü rüsvâylık ve fesât var ise idersiz. İncindi sizden yüz döndürdi. Şimden girü nusrat bizümdür, memleketi alup sizi kıraruz gelün berü ve işte meydân diyü söyler. Bizüm Yeniçeri askerimüz ise serhad muhâfazasma on bin âdem ta'yîn eylersiz (304b) öşri gelür. Ol dahi memleketi zulm u cevr ile yakar ve yıkar. Re'âyânun nesi var ise elinden alup pâymâl ider ve gelmeyenler yine yanınızda oturup pazarcılık ve matrabazlık ider. Ulûfelerin anda çıkarup alurlar ve Bölük-halkı dahi gelüp ne denlü zulm ü cevr itmeğe kādir ise re'âyâyı mâlından değil canından bîzâr itdi. Ulûfesin aldukdan sonra serhaddi bırağup alay alay giderler. Bir diyârı dahi harâb iderler ve beğlerbeğiler ise zu'âmâ ve erbâb-ı timarın binde beş altunun alup, haklayup harclıkcı diyü salıvirüp serhadlerin herbiri bu vechile hâlî kalmışdır. Ve kal'alarun düşmeden kalanı dahi üç yıldır hisar erlerinün mevâcibleri virilmedi. Yiyecekleri olmayıcak neylesünler. Gözedür[7] kayırur yok, bırağup giderler. Kal'a hâlîdür, cengci kalmadı boşdur. A'dâ-i dîn bilmedük hâlimüz kalmamışdur. Sözleri bu ki bize asker ile hazîne yetişdürürlerse bi-inâyeti'llâhi ta'âlâ düşmene karşu turup cevâb virmeğe kādir oluruz. Şöyleki asker yetişdürmeğe mukayyed olmayasız, vilâyet u memleket gitdi, hiç bir düşmene tayanur kal'a ve leşker yokdur. Eğer Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri bizzât sefer-i hümâyûna kalkar gideyor dirseniz Padişâh hazretleri varınca a'dâ-i dîn hâzır u müheyyâdur. İdeceğin ider. Heman bize yarar leşker ve illâ gitdi gitdi[8]. Sonra pişmânlık fâ'ide eylemez. Vebâl-i ehl-i İslâm sizün boynunuzda kaldı. Ben sahîh haberi ve ahvâl-i memleketi bildürdüm didi. Ve Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri hâkpâyine asker-i İslâm hâlimüz takrîr eyle didiler arz eylen. Mübârek makdem-i hümâyûnuna elbette yüz sürüyü kādir olduğum kadar takrîr iderim didüği telhîs olunup inhâ olundı. Fî 27 cumâdel-ûlâ, sene 1004.

Rûmili kadıaskerliği tebdîl buyurulduğıdur.

Ve evâhir-i şehr-i cumâdelûlâda Rûmili Kadıaskeri Müftî Efendi karındaşı Bostân-zâde Mevlânâ Muslihiddin Efendi nâgehânî azl buyuruldı. Yerine sâbıkā iki kerre Anatolı Kadıaskeri olan Sinan Efendi oğlı Mevlânâ Ali Çelebi Efendi Rûmili Kadıaskeri olmak fermân olundı. Dîvân-ı mu'allâya gelüp (305a) pâye-i serîr-i âlem-masîre yüz sürdiler. Fî selh-i şehr-i cumâdelûlâ, sene 1004.

Merkûm Ağa'nın izz-i huzûr-ı Şehenşâhîye girüp ahvâl beyân eyledüğidür.

Ve gelen Arnavud Ali[1] Ağa evâ'il-i cumâdelâhirede kasr-ı âlîye sa'âdetlü Pâdişâh-ı saltanat-penâh dergâhına yüz sürüyü varup[2]

çok acâ'ib söyledi. Serhadlerde olan ahvâli beyân ve düşmen gelüp kimse karşı turmaduğın bildürdi. Pâdişâh-ı deryâ dil hazretleri müte'essir u müte'essif olup, hayrler ola inşâe'llâhu ta'âlâ gazâya müteveccih olduk du'âya meşgûl olsunlar buyurmışlar hil'at-ı fâhire ile in'âm-ı vâfire fermân olundı. Fî 4 cumâdelâhire, sene 1004.

Vezir-i müşîr Cerrâh Mehmed Paşa hazretleri Kapu-kullarını Budun serhaddine isâl eylemek buyurulduğıdur

Evâ'il-i şehr-i cumâdelâhirede Vezîr-i müşîr-i rûşen-zamîr-i bâtedbîr Cerrâh Mehmed Paşa hazretleri Budun serhaddine dört bin nefer Bölük-halkı ve dört bin nefer Yeniçeri ile mededkârlığa yetişmek fermân olundı. İsti'câl üzre yazılup, muhkem sefer yarağına yapışılup[3], göçmek tedârükine âgâz olundı. Fi't-târîhi'l-merkūm.

Veziria'zam hazretleri kasr-ı âlîde cenâb-ı Pâdişâhi'ye varduklarıdur.

Bu esnâda Sadrıa'zam Sinan Paşa hazretleri kasr-ı âlîde saâdetlü Pâdişâh-ı gerdûn-bestat *-hallede'llâhu ta'âlâ hilâfetehû-* hazretlerine varup buluşdılar. Sefer-i zafer-eser umûrına istihkâm virüp zahâ'ir-i asker-i mansûre ahvâline müte'allık çok kelimât olduğı şâyi' oldı. Vüzerâ-ı izâm birer birer gideler. Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri kesret ile gitmek re'y ü tedbîr eyledükleri söylendi. Çendân pasendîde buyurulmadı. Fî evâ'il-i cumâdelâhire, sene 1004.

Merhûm Pâdişâh Hocası Mevlânâ Sa'dî Efendi tekrâr izz-i huzûr-ı Şehenşâhi'ye istendüğidür.

Ve yine bu esnâda Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri merhûm ve mağfûrun-leh Hüdâvendigâr Hocası a'lemü'l-ulemâ Mevlânâ Sa'dî Efendi *-sellemehu'llâh ta'âlâ* (305b) izz-i huzûr-ı âliyelerine istedüp[4], umûr-ı dîn ü devlet musâhabeti eyleyüp çok kelâm-ı hikmet encâm söylendüği nakl ü beyân olundı. Ve pâdişâhlar huzurında çok turmak âdâb[5] değildür, hâkpây-ı sa'âdet-bahşâlarına[6] tahrîr ve tastîr olunan kitâbda başka bir fasl olmış mübeyyen bir mahaldür dinilmiş buyurmışlar ki «Ol mahal manzûrumuz olmışdur, ammâ pâdişâhlar çok oturmasun murâd idindüklerinde yazasız» diyü fermân eylemişler.

Merhûm Hüdâvendigâr Hocası idinüz[7], bizüm de hocamuz ve babamuzsız buyurmışlar. Ve bu sefer-i zafer-rehberde refîkumuzsız, mufârakatınıza rızâmuz yokdur buyurmışlar. Ve icâzet-i hümâyûn ile kalkup gitdüklerinde sof bâ-postîn samur-ı a'lâ ve destarhây-ı nefîse ve kutnî-i Hind ü Sind ve sikke-i hasene-i vâfire irsâl ü îsâl buyurulup ve irtesi gün sefer-i hümâyûna hâzır olmak içün mü'ekked tezkire-i şerîfe-i şeref-efzâ vârid oldukda akabince vükelâ-ı saltanat tarafından Dîvân-ı âlîden hükm-i âlîşân dahi müheyyâ olasız diyü gönderildi. Fî evâ'il-i şehr-i cumâdelâhire, sene 1004.

Ve Hoca Efendi hazretleri buyurmışlar ki Sultân-Murad Han-ı mağfûr *-tâbe- -serâhu-* yiğirmi bir yıldan mütecâviz müddetde[8] eyledükleri iltifât u inâyât ve ikrâm u ihtirâmı bunlar bir anda bin ol denlü ziyâde eylediler dimişler. El-hakk sezâvâr u elyakdur. Eğer garb ve şarkdan zû-funûn âlim südde-i sa'âdete gelseler lisânlarınca kemâl ve fesâhat u belâgatla müsâhabet idüp, su'âllerine cevâb virür ulemâ-i dîn içinde mumâ-ileyh hazretlerinden gayri kimse varidüği mesmû' değildir.

Anatolu Muhâsebecisi tekrâr Silahdârlar katibi olduğıdur.

Ve evâhir-i şehr-i cumâdelâhirede «Anadolu Muhâsebecisi Mehmed Beğ ehl ü mahaldür» diyü yine silahdârlar yazıcılığına terbiye olunup, muhâsebecilik Galatalu Longa-zâde Baş-mevkūfâtcı Mustafa Çelebi'ye buyuruldı. Ve Mevkūfâtcılık Sadrıa'zam Sinan Paşa hazretleri ruznâmecisi Tâhir Çelebi'ye buyuruldı. Fi't-târîhi'l-merkūm. (306a)

Kapucı-başı[1] Lala Paşa-zâde'nin nişânı gitdüğidür.

Ve evâ'il-i şehr-i cumâdelâhirede merhûm Lala Mehmed Paşa oğlı Kapucı-başı olan Mustafa Ağa hazretlerine Sadrıa'zam Sinan Paşa hazretleri oğlı Vezir Mehmed Paşa hazretlerinin kerîmelerine namzed olup cümle erkân-ı sa'âdet ağaları ve defderdârlar mükellef nîşân-ı âlî-şân ile müretteb merhûm Rüstem Paşa sarâyında divânhânede cemiyet-i âlî oldı. Kalkup şevket ü haşmetle Sinan Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri sarâyına îsâl eylediler. Fî 8 cumâdelâhire, sene 1004.

Gerçi nişân hezâr i'zâz u ikrâm ile devlet-hânelerine vardı velâkin bâb-ı ta'zîm u tekrîmde küllî taksîr olunup, cümlesi hırmân u inkisâr ile meksûrü'l-hâtır kaldılar. Sadrıa'zam hazretlerinin tınâb-ı kibriyâsı târım-ı a'lâda kurulmışdı.

Mısrâ'

«*Bu uluklukları devrân götürmez*» didiler.

Tuna defterdârlığı Müteferrika Şeytân oğlına ve müteferrikalık Defterdâra arz olunduğıdur.

Evâhir-i şehr-i cumâdelâhire sene erba'a ve elfde Tuna Defterdârı Sancakdâr-zâde Mehmed Çelebi[2] harem-i muhterem cânibine intisâbı var iken Sadrıa'zam hazretleri tarafından arz olunup ref' buyuruldı. Defterdârlık sâbıkā mühtedî olup şeref-i İslâm ile müşerref olan Şeytân oğlı müteferrika oldukda kağıd-emîni olmış idi, «Eflâk vilâyeti tashîh içün[3] lâzımdur» diyü müteferrikalık ulûfesi Sancakdâr-zâdeye ta'yîn buyurulup arz olunmışdı, kabûl idüp müteselli̇̂ olması-yçün Râziye Hatun şefâ'atcısı olup, hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn çıkup yevmî yüz elli akça ulûfe ta'yîn buyuruldı. İsti'dâd ve istihkâk istifsâr buyurulmayup virilmek fermân olundı. Fi't-târîhi'l-merkūm.

Vilâyet-i Eflâk uslûb-ı sâbık ile Mihne oğlı sabîy Radval'a voyvodalığı ile arz olunduğıdur.

Ve Sadrıa'zam Sinan Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri vilâyet-i Eflâk elden çıkup böyle perîşân-ı ruzgâr olduğına re'y ve tedbîr-i ber-savâb eyleyüp Şeytân oğlını[4] Tuna defterdârı (306b) olmak tedârük eyledükleri gibi sâbıkā vilâyet-i Eflâk voyvodası Mihne mühtedî olup îmâna geldükde Radval nâm sabî oğlı anasıyle[5] dârü'l-harbe firâr idüp ve kendüzi Niğbolı sancağı beği oldukda şefekat-ı übüvet ü benüvvet[6] heyecân eyleyüp getürdüp Leh kıralı ve Tatar Han karındaşı Feth Giray Sultân mektûblarıyle Ermene'ye Boğdan voyvodalığı mukarrer olduğı üzre Radval nâm nâ-bâliga dahi vilâyet-i Eflâk voyvodalığı ta'yîn buyurulursa bu vâsıta ile inşâ'ellâhu ta'âlâ eyyâm-ı saltanat-ı Şehenşâhî'de isyân u tuğyân

iden Mihal la'în mürted Rıdvan gibi ele girüp südde-i sa'âdet-medâra şimdiye dek dest-beste ve gerden[7]-şikeste a'dâ-ı bed-hâhları gelegeldükleri gibi göndermeğe sebeb ü bâ'is ola diyüp berâ-yı maslahat re'y ve tedbîr eyleyüp *kemâ yuslihu'l-hadîd bi'l-hadîd* dimekle pâye-i serîr-i saltanata arz olunup, perâkende olan vilâyet-i Eflâk re'âyâsı yerlü yerine gelmeğe istimâletler virilüp, iskân eylemeğe te'ahhüd eyleyüp ehl-i vukûflardur içlerinde hâsıl olmış kimselerdür virilsün diyü arz olunmağla mezbûr sabî Radval kānûn üzre voyvodalık fermân olundı. Fî evâ'il-i cumâdelâhire, sene 1004.

Erdel la'înde[8] esîr olan Mîr-livâ Bâlî Beğ bahâ tahsîline gelüp ahvâl bildürdüğidür.

Ve bu esnâda Erdel kıralı olan la'înde esîr ve dest-gîr olan ümerâdan Bâlî Beğ on beş bin guruş bahâ ile la'în-i mezbûrda yaralu giriftâr Haydar Paşa oğlı Ali Paşa kefâletiyle bahâ tahsîline geldi. Mezbûr beğ takrîrine muvâfık merkūm Ali Paşa tahrîr eylediği mektûbda hikâyet ve rivâyet eyledükleri erkân-ı devletün[9] mesmû'ları oldı. Ve Ali Paşa dahi otuz bin guruş bahâya maktû' olup ve fülüs-i ahmere iktidârları olmaduğı ahâlî-yi İslâma beyân olundı. Kimsenün ırk-ı şefekat ü merhameti harekete gelmeyüp Ali Paşa içün bir habbe virilmedi.

Selâtîn-i mâziye zemânlarında guzât ve mücâhidîn dirliklerinden edâ vü teslîm eyleyüp ırz-ı mübîni nice hıfz iderlerdi.

(307a) Erdel la'în esîr müstedâm çavuş eliyle Âsitâne-i sa'âdete kağıd gönderüp haber ısmarladuğıdur.

Ve yine der-akab evâ'il-i şehr-i cumâdelâhirede Erdel kıralı olan mel'ûndan müstedâm çavuş nâm esîr eliyle bir küçük kıt'a kağıd geldi. Mel'ûn-ı bî-dîn yazmış ki «Görülmemiş Pâdişâh geçen sene murâd üzre askerinüze hidmed idemedük, bu sene İnşâe'llâh gereği gibi hidmete turmuşuz, gaflet üzre değilüz dimiş ve varan çavuş ahvâle vâkıfdur, bunda çok turmışdur ağızdan ana ısmarlanan haberler sahîhdür, 'i'timâd eyleyesiz' dimiş ve eğer murâd idinürlerse vilâyet-i Tımışvar evvelde bizim idi, tevâbi'iyle yine bize virsünler ve Eflâk memleketin dahi virsünler. Kendüler zulm ve te'addî ile vilâyeti harâb iderler. Kadîmden hazînelerine îsâl olunan maktû'la-

rın isterlerse biz gönderelüm ve kıral ile de ortaya girüp barışdıralum» dimişler. Devlet ve saltanat-ı Osmâniye'nün ferr ü şevketi birkaç nâkârdânlar eline düşüp, garaz-ı nefsleriyle nâmûs-ı dîn ve devleti Erdel mel'ûn gibi kelbe pâymâl itdürmeğe sebeb ü bâ'is oldılar. *Yâ Gafûr Allâh, yâ azîzü zû intikām Allâh meded ve inâyetler eyle, bi-hürmeti Hâtemi'n-Nebiyyîn.*

Mihal la'în vezîr beğlerbeği eliyle Âsitâne-i sa'âdete arzıhâl gönderüp, afv recâ eyledüğidür.

Ve isyân u tuğyân iden kasab oğlanı Mihal la'în, ki garaz-ı nefs ve hırs ve âz ve tama' ve rüşvet-i bî-pâyân ile vilâyet-i Eflâk voyvodalığı tevcîh buyurulup, fezâhat ve şe'âmeti henüz nihâyet bulmayup çekilürken mel'ûn Âsitâne-i sa'âdete Rûmili Beğlerbeğisi Vezîr Hasan Paşa hazretlerine pîşkeş ve hedâyâ göndermek ile ve Kağılgay Feth Giray Sultân ellerinden tazarru'-nâmesi geldi ki vilâyet-i Eflâk re'âyâsını başdan çıkarup, Erdel kıralı olan mel'ûn ale'd-devâm üzerlerine Macar-ı füccâr melâ'înin gönderüp zecr u kahr-ile ceng ü cidâle tahrîk ve tahrîs itmeğe hiç bir vechile ellerinden ve papaslarınun dillerinden kurtulmağa mecâl olmayup her çend ki devlet işiğine ahvâli bildürdim (307b) sözüme i'timâd buyurmadılar, âhir-i kâr gelüp üstümüze üşdiler. Zarûrî muhâlefete kādir olamadım, memleket pâymâllığa sebeb ü bâ'is oldılar. Cürm ü günâhum hadden efzûndur bilürüm.

Sa'âdetlü Pâdişâh-ı zıllu'llâh hazretlerinün âbâ vü ecdâd-ı izâmları *-rahimehumu'llâh ta'âlâ-* bizüm gibi âsî, yüzi-kara günahkâr kullarını afv buyura-gelmişlerdir. Sultân Murad Han Gāzî ve Sultân Mehmed Han Gāzî *-tâbe serâhumâ ve ce'ale'l-cennete mesvâhümâ-* Kazıklu voyvoda ve طرەقوله [1] dahi niçelerini misâl getürüp vilâyet-i Eflâk re'âyâsı eben an-ceddin Âl-i Osmân Padişâhlarınun adl ü dâd ve insâf ile perveriş bulmış kullarıdur ve tecemmül-i saltanatdan alınan esbâb u[2] âlât-ı sefer zâyi' olmamışdur, hâzır u müheyyâ mahfûzdur. Şöyleki bu kulları afv buyurulup voyvodalığım mukarrer buyurulursa cümlesi teslîm olunup sa'âdetlü Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinün sefer-i zafer-i sa'âdet-esere teveccühlerinde asâkir-i mansûreye âdet-i kadîme-i me'lûfe üzre her tarafdan envâ'-ı zehâ'ir-i mütevâfire ile karşu varup hidmetde ve kullukda olalum ve Erdel kıralı la'îne dahi intikām olunmak bâbında gereği gibi hidmet ve

yoldaşlıkda taksîr ü tehâvün itmeyelim ve bu husûslara i'timâd u i'tikād buyurulmak içün oğlumı[3] ve kızımı ve hatunumı ve güveygümi ve yarar papaslar[4] rehin tarîkıyle Südde-i sa'âdete mukaddem irsâl eyleyelim ve fermân-ı şerîfleriyle her mahalde buyurulsa varup semm-i[5] semend-i sa'âdetlerine yüzüm süreyim diyü arzıhâl u tezellül ü inkisâr ızhâr eylemişdir. Fî 9 şehr-i cumâdelâhire, sene 1004.

Arzıhâle cevâb virmeyüp te'hire konulduğıdur

Erbâb-ı hall ü akd vükelâ-i saltanat hazretleri la'în-i mezbûrun melâ'în içinde asl u nesl olmayup erzel ü erâzilden olmağla tekavvülâtına iltifât u i'tibâr itmeyüp, hîle vü hud'adan murâdı ta'vîkdur,

Mısrâ'

«Öğünsün düşmen öğünsün eğer kalursa yanına»

fehvâsınca işte varuyoruz.

Mısrâ'

«Görelüm âyîne-i devrân ne sûret gösterir» (308a)

kavlince cevâb-ı bâ-sevâb buyurdılar. Ve etrâf u eknâf-ı vilâyeti muhkem hıfz u hırâset itmek içün Rumili Beğlerbeğisi Vezîr Hasan Paşa hazretlerine Hezargrad'da[1] ve sâbıkā Anadolu Beğlerbeğisi olup vezâretle vilâyet-i Eflâk'da kalacak Satırcı Mehmed Paşa hazretleri Vidin'de muhâfazada olmak üzre mü'ekked ahkâm-ı şerîfe gönderildi. Ve kadîmden Silistre ve Niğbolı ve Bender ve Kili ve Akkerman Sancakları hareket itmeyüp Sipâhîleri ve alay beğleriyle muhâfazada olalar diyü tenbîh ü te'kîd buyuruldı. Fi't-târîhi'l-merkūm.

Ve düşmen-i dîn Mihal la'în tazarru'nâmesine göre sa'âdetlü Pâdişâh-ı âlem-penâh cânibinden hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ile eymân-ı gılâz olunup, cürm ü günâhın afv eyleyüp min-ba'd voyvodalığında mukarrer, mutma'innü'l-kalb olup, edeb[2] üzre kā'im olasın, mâ-dâme ki sadâkat üzre olasın vükelâ-i devletden sana ta'arruz olunmaz, şöyle bilesin dinilmişdi.

Top-arabacı-başılığı mahlûl olup virildüğidür[3].

Ve bu esnâda Top-arabacılar-başı Mahmud Ağa umûr-dîde nîk-nefs hoş hısâldi, âhiret seferin ihtiyâr eyleyüp terk-i dünyâ eyledi. Ve arabacı-başılık küçük âhûr kethüdâsı sancak-ı hümâyûndan bile gelen Ali Kethüdâ'ya fermân olundı. Fî cumâdelâhire, sene 1004.

Vezîr Hasan Paşa hazretleri İstanbul muhâfazasına kalduğıdur.

Vezîr-i müşîr-i rûşen-zamîr-i bâ-tedbîr Hâdım Hasan Paşa -*edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû*- hazretleri sefere gitmeyüp, mahrûsa-i İstanbul muhâfazasına[4] kalup, Rûmili'nden gayri memâlik-i mahmiye-i İslâmiye'ye hükmi cârî olup kalmak içün emr-i şerîf-i celîlü'l-kadr yazıldı. Kalmak mukarrer buyuruldı. Fî 10 cumâdelâhire.

Serhadd-i mansûreye leşker yetişdürmeğe me'mûr olan vezîr ile asker gitmek istemedüğidür.

Ve Vezîr-i isâbet-pezîr Mehmed Paşa hazretleriyle serhadd-i memâlik-i İslâmiye'ye yetişmek fermân olunan Bölük-halkından ve Yeniçeri tâ'ifesinden ale'l-ittifâk «Gitmezüz» diyüp, «Sa'âdetlü Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleriyle giderüz, mahal tenkdür, kaht u galâ nihâyetdedür» diyüp nâ-fermânlık eylediler. Allâh ta'âlâ (308b) meded ü inâyetler eyleye. Düşmendür pes ve pîş mürtedd-i dîn ahvâl bildürmekden hâlî değil, gayret-i dîn-i mübîn çekerüz, hâl çekildi gitdi, Allâh ta'âlâ meded ü inâyetler eyleye. Fî 10 cumadelâhire, sene erba'a ve elf.

Kıbrıs Defterdârlığı virildüğidür.

Evâ'il-i şehr-i cumâlâhirede cezîre-i Kıbrıs Defterdârı Lisânî Yahya Çelebi ref' buyuruldı. Yerine Çavuşlardan Dîvâne İbrahim Paşa tevâbi'inden Mâlik Muhammed defterdâr oldı. Bâ tensûkât gelüp Dîvân-ı ma'delet-mekânda oturup, hil'at-ı fâhire ile girüp pâye-i serîr-i saltanata yüz sürdi. Mezbûr defterdârlıkda Azmi Mustafa Efendi eğlenmedüği gibi lisânî Yahya Çelebi dahi çok karâr eylemedi. کاذبن و نادان âşikâr oldu.

Sağ ulûfeciler kitâbeti virilmişken müyesser olmaduğıdur.

Ve sefer-i zafer-rehberde hidmetde olan sağ ulûfeciler cemâ'ati kâtibi ref' buyuruldı. Yerine Südde-i sa'âdetde mâliyede kâtib nâmına olan Karpuz-zâde Kadı oğlı Mehmed Çelebi gelmek buyurulmışken makûlesin bilen Bölük-halkı kalkup, Sadrıa'zam hazretlerine çıkup gulgule itmeğle avk u te'hîre bâ'is oldılar. Fî evâsıt-ı cumâdelâhire.

Hoca Efendi hazretlerinün izz-i huzûr-ı Pâdişâhî'ye istendüğidür.

Ve evâsıt-ı şehr-i cumâdelâhirede a'lemü'l-ulemâi'l-mütebahhirîn Pâdişâh-ı mağfûr hocası Mevlânâ Sa'deddîn Efendi -*dâmet fezâiluhû*- hazretleri cenâb-ı Pâdişâhî'ye ve izz-i huzûr-ı Şehenşâhî'ye da'vet buyuruldı. Haşmet ve vakār-ı şevket -âsârları ez'âf u muzâ'af olup, *zâde'llâhu ta'âlâ şerefen ve tekrîmen,* re'y-i sâ'ib ve fikr-i sâkıb sâhibi olduğında ittifâk-ı ârâ mukarrer. Allâh ta'âlâ lisânlarına mâhüve'l-hakk ilkā eyleyüp mülhem bi's-savâb eyleye. Kâr-gâh-ı âlem hüsn-i re'y ve tedbîr-i ber-savâba muhtâc olup, ricâl-i kâr-âgâh çekilüp gitdiler. Ahdâs-ı nâ-kâr-şinâs olanlar ağrâz-ı nefsâniyye ile halk-ı âlemi ahlâkından çıkardılar. Bi'z-zarûre câdde-i istikāmetden münharif olup gitmekdedür, *Yâ muhavvile'l-ahvâl havvil hâlenâ ilâ ahseni'l-hâl.*

Mehterler kitâbeti virildüğidür[5].

Ve kâtib-i mehterân-ı hayme Defterdâr-zâde Abdürrahman Çelebi nâgehânî azl buyuruldı. Yerine sâbıkā (309a) Cebeciler kâtibi harem-i muhterem tavâbi'inden Küçük Bâlî kâtib olmak fermân olundı. Fî evâsıt-ı cumâdelâhire, sene 1004.

Rûznâme-i hümâyûn hidmeti virildüğidür.

Ve evâsıt-ı şehr-i cumâdelâhirede Baş-rûznâmeci Mehmed Çelebi ehl-i ilm kârdân ve sâhib-rakam iken ref' buyuruldı. Sâbıkā Rûmili muhâsebecisi Akbaba-zâde Mustafa Çelebi Hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ile rûz-nâmeci olmak fermân olundı. Hil'at-ı fâhire

geyüp pâye-i serîr-i saltanata yüz sürdi. Fî 20 cumâdelâhire sene 1004.

Dârüssa'âde ağahğı fermân olunduğıdur.

Evâhir-i şehr-i cumâdelâhirede mukarreb-i bârgâh-ı harem-i izzet-sarây Kızlar Ağası Hacı Mustafa Ağa alîl ü zarîr olmağla ol hidmetden afv olunup ri'âyetle müteka'id olmak fermân olundı. Yerine Vâlide-i sa'âdet-penâh hazretlerinün emekdârı Osman Ağa-ya harem-i sa'âdet-mahrem hidmeti ta'yîn buyurulup, kızlar ağalığı fermân olundı. Ve çıkan Hacı Mustafa Ağa'ya yevmî iki yüz akça vazîfe ve aş ve etmek ve arpa ve odun ta'yîn buyuruldı. Ve başka diyâr-ı Mısrıyye'de dahi tekā'üd fermân olundı. Bu bâbda Sadrıa'zam Sinan Paşa hazretleri pâye-i serîr-i saltanata «Ben kulunda bu vechile müteka'id olmağa râzıyım» diyü istiksâr eyleyüp arz eyledükde dahi ziyâde idi, «Ben bu denlü ile sulh eyledüm» diyü fermân-ı âlî-şân sâdır olduğı hikâyet olundı. Fi't-târîhi'l-merkūm.

Sa'âdetlü Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri erkân-ı sa'âdetle cum'a namazına çıkduklarıdur.

Evâhir-i şehr-i cumâdelâhirede Pâdişâh-ı cihân-penâh *-eyyede'llâhu ta'âlâ ve kavvâhü-* hazretleri a'yân-ı sa'âdet ve erkân-ı devlet ile cum'a namazı edâsına Sultân Süleyman Han *-tâbe serâhu-* câmi'-i şerîfine çıkdılar. Yeniçeri tâ'ifesi kemâl-i kesret ü izdihâm üzre idiler. Ve sâ'ir erkân-ı devlet[1] dahi pür zîb ü zeyn şevket ü haşmet-i mâlâ-kelâm ile göründiler. Vüzerâ-i izâm hazretleri kānûn ve kā'ide-i saltanat üzre binüp rikâb-ı hümâyûna yanaşup, mutlakā umûr-ı sefer-i zafer-rehbere müte'allık söyleşüp (309b) asâkir-i zafer-şi'âr içün zahîre ve hazîne ve kal'a-gîrlik esbâb u edevât-ı âlâtından barut ve yuvalak mühimm idügi yâd olunmış ve Sultân Süleyman Han zemân-ı şerîfinde olan tedbîr ü tedârük ne vechile olduğı a'yân-ı sa'âdetde Sigetvar seferinde az kimse kalduğı anılmış, *Allâh cümlesini mülhem bi's-sevâb eyleyüp, düşmen-i dîn kal' u kam'ı bâbında yek-dil* [*ü*] *yek-cihet eyleye, Âmîn, bi-Rabbi'l-âlemîn.*

Zâlim beğden şikâyet iden kadının dâdı alınup beğ dâr-ı siyâsete çekildüğidür.

Ve ol gün cum'a namazından avdet idüp gelürken bir kadı efendi «Sâbıkā Kayseriyye beği olan Abdurrahman ki Bulgur Ağa dimekle meşhûr bir şahs-ı zâlimdür, menkûhum çeküp bana ziyâde hayf eyledi» diyüp, feryâd u fıgān iderek ruk'a sundı, Pâdişâh-ı gerdûn-azamet hazretleri Sarây-ı Âmire'ye varduğı gibi ma'lûm-ı şerîfleri olduğı kıssa olup, Sadrıa'zam Sinan Paşa hazretlerine bir ruk'a ile tezkire-i hümâyûn gönderüp «Mezkûr beği kande ise buldurup, getürdüp emân virmeyüp, dâr-ı siyâsete gönderesin» diyü emr eylemişler. Fi'l-hâl fermân-ı kader-tuvân üzre heman ol sâ'at cellâd-ı kazâ-mazâ dâr-ı siyâsete çekdi. Fi't-târîhi'l-merkūm.

Mahrûsa-i Edirne kadılığı virilüp, medâris-i aliyyede silsile olduğıdur.

Evâhir-i şehr-i cumâdelâhirede mahrûsa-i Edirne Kadısı Beğzâde Mevlânâ Muhyiddin Efendi ref' buyuruldı ve çaşni-i azli gördi. Yerine Medrese-i Dârülhadis-i Sultân Süleyman Han *-tâbe serâhu-*dan Hoca-Efendi-zâde Mevlânâ Es'ad Efendi kadı olmak fermân olundı. Fi't-târîhi'l-merkūm.

Sultân Mehmed Han tevliyeti kâtibe virildüğidür.

Ve fâtih-i Kostantiniyye Sultân Mehmed Han Gāzî *-aleyhi'r-rahmeti ve'r-rıdvân-* mütevellîsi Işık Ali Çelebi dimeğle ma'rûf kaltaban teftîş olunup, zimmetinde niçe yük mâl-i vakf makbûz bulunup, inkâr ile cevâb virüp hıyâneti mukarrer olmağla azl buyurulup, tahsîl-i mal lâzım gelicek gaybet eyledi. Kadîmî istikāmetden (310a) bî-behre hıyânete mübtelâ derd-mend olup evleri mühürlenüp, tevliyet evkaf-ı mezbûre katibi Osman'a[1] ki sıdk u diyânetle mevsûf ehl-i vukūf olmağın ana fermân olundı. Fî evâhir-i cumâdelâhire, sene 1004.

Tebrîz muhâfazasında olan Hasan Paşa ref' olup, beğlerbeğilikler virildüğidür.

Vilâyet-i Tebrîz'de vezâretle muhâfazada olan Sa'atcı Hasan Paşa hazretleri Sadrıa'zam hazretlerinün eski garazı ile arz olunup

ref' buyuruldı. Âsitâne-i sa'âdete mülâzemete gelmek fermân olundı. Ve Gence beğlerbeğisi Hızır Paşa yine Tebrîz muhâfazasına gitmek[2] fermân olundı. Ve Gence Beğlerbeğiliği Âsitâne-i sa'âdetde mülâzemetde Hoca Efendi hazretleri akrabâsından Bâkî Beğ oğlı Osman Paşa'ya virilmek fermân olundı. Fî evâ'il-i şehr-i cumâdelâhire, sene-i mezbûre.

Ali Çavuş müteferrikalık tarîkıyle ze'âmet ile müteka'id olduğıdur.

Ve sa'âdetlü Pâdişâh-ı gerdûn-iktidâr *-e'azze'llâh ensârehû-* hazretleri sancak-ı hümâyûnda iken südde-i sa'âdetde kapu kethüdâları yanında hidmet üzre olan Ali Çavuş merhûm Lala Mehmed Paşa'ya selâm çavuşı olmışdı. Ve merhûm vefâtından sonra dergâh-ı âlî müteferrikalığı tarîkıyle ve mütasarrıf olduğı yüz otuz bin akça ze'âmetleriyle tekā'üd itmek bâbmda inâyet itmeğin manzûr-ı ayn inâyet-i şehenşâhî olup, hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ile «Bana[3] çok hidmet itmiş emekdârumdur. Mü'ekked menşûr virilüp, müteka'id olsun, aksâ-yı merâmımdur» diyü fermân olundı. Fî evâhir-i şehr-i cumâdelâhire, sene erba'a ve elf.

Sa'âdetlü Pâdişâh hazretleri Vâlideye paşmaklık hâs tedârük olunmak fermân olunduğıdur.

Ve tezkire-i hümâyûn çıkup, «Vâlide-i sa'âdet-penâh hazretleri içün düşen güzîde ze'âmetlerden on yükden mütecâviz hâs paşmaklık virilmek fermânum olmışdur, tedârük olunup, vâki' olan mahlülâtdan tekmîl eyleyesin» diyü emr olunmağın tevcîh buyurulmağâ ibtidâ olundı. Fî evâhir-i şehr-i cumâdelâhire, sene erba'a ve elf. (310b)

Tebrîz muhâfazasında Hasan Paşa mukarrer buyurulup, beğlerbeğiler tebdîl olunduğıdur.

Vilâyet-i Tebrîz muhâfazasında vezâret ile olan Hasan Paşa kazâ-yı mübremi savup yine yerinde te'yîd[4] olundı. Ve Gence'den kalkan Hızır Paşa hazretleri vilâyet-i Şirvân muhâfazasına gitmek fermân olundı. Ve Şirvân'da olan Dâvud Paşa sene ber-sene Südde-i

sa'âdete yüz yük harîr irsâliye itmeğe müte'ahhid olmışdı, eseri[5] zâhir olmayup zemân murûr eyledi. Şehrizol Beğlerbeğisi olup müte'ahhid olduğı harîri göndermek buyuruldı. Ve Şehrizol'den Tat Ali Paşa ve Çerkes Ferhad Paşa Âsitâne-i sa'âdete mülâzemete gelmek buyuruldı. Fî evâhir-i cumâdelâhire, sene erba'a ve elf.

Lala Mehmed Paşa oğlı Kapucı-başı âlî cem'iyyet itdüğidür.

Ve evâhir-i şehr-i cumâdelâhirede merhûm Lala Mehmed Paşa oğlı Kapucı-başı Mustafa Ağa Sadrıa'zam Sinan Paşa hazretleri oğlı Vezîr Mehmed Paşa hazretlerinün kerîmelerine akd-i nikâh idüp, Küçük Mîr-âhûr Ahmed Ağa sağdıç olup ve cümle a'yân-ı sa'âdet ve erkân-ı devlet kānûn-ı kadîm üzre da'vet olunup, Cığalazâde Sinan Paşa hazretleri sâkin olduğı merhûm Rüstem Paşa Sarâyı hâzır u âmâde olunup, vüzerâ-i izâm hazretleri gelüp Sadrıa'zam Sinan Paşa sadr-nişîn olup, âlî ziyâfet olundı. Kānûn-ı kadîm üzre rikâb-ı hümâyûn ağaları vüzerâ-i izâm hazretlerine ale't-tertîb leğençe-i dest ve ibrîk ve makrama virüp ve sâ'ir erkân-ı devlete kadıasker efendilere ve defterdarlara Çaşnigîr ağaları[6] virdiler, âmmeten ni'met-i nefîse-i ferâvân ile i'zâz u ikrâm olundılar. Fî evâhir-i cumâdelâhire, sene erba'a ve elf.

Vezîr-i sâlis Mehmed Paşa hazretleri leşker-i cedîd ve hazine ile serhadd-i mansûreye çıkup gitdüğidür.

Sene erba'a ve elf şehr-i recebinün dördünci gün sa'd sâ'atde Vezîr-i rûşen-zamîr-i lâ-nazîr Cerrâh Mehmed Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-*hazretleri sefer-i zafer-rehbere serhadd-i mansûreye asker-i cedîd ve hazîne (311a) îsâline çıkdı. Kā'ide-i kadîme-i saltanat üzre a'yân-ı sa'âdet ve erkân-ı devlet vüzerâ-i izâm ve ulemâ-i kirâm cemî'an mukaddem südde-i sa'âdet-medâra gelüp hâzır oldılar. Havâ rûşen diller gibi mücellâ vü musaffâ idi. Nevrûz-ı hümâyûndan on yedi gün mukaddem vâki' oldı. Kendüleri ve alayını pür-zîb ü zînet haşmet ü şevket-i mâlâ-kelâm ile Âsitâne-i sa'âdete gelüp girüp, pâye-i serîr-i saltanata yüz sürüp ve eğlenmeyüp çıkdılar. A'yân-ı sa'âdet cümleten ikbâl eyleyüp, râyet-i feth-âyât-ı[1] sebz-i Osmânî açılup yürüdiler. Yeniçeriler cem'iyyeti kemâl-i kesret ü[2] vefret üzre ve Cebeci ve Topcı ve sâ'irler cem'iyyet-i azîm

ile gönderi gitdiler. Varup evvel konağı çiftliğinde Safra köyünde olup, birkaç gün ârâm eyleyüp, esbâb-ı sefer tekmîl eylediler. Ve mukaddemâ vâki' olan seferlere varmayup Âsitâne-i sa'âdetde istihdâmda ve mânde olanlar müşârun - ileyh hazretlerine koşulup, serhadd-i mansûreye îsâl olunacak hazineyi iletmek fermân olundı. «Asâleten[3] serdâr olmayup[4] dirlik ve terakkī virmez» diyü az kimse gidüp dünbeki tâ'ifesi[5] nâ-fermânlık eyleyüp itmisâl itmediler. «Pâdişah-ı âlem-penâh hazretleriyle gideriiz» didiler. Fi târîhi'l-merkūm, sene 1004.

Mısr Beğlerbeğisi Kurd Paşa ref' olunup, sâbıkā Baş-defterdar olan Seyyid Mehmed Paşa Mısr Beğlerbeğisi olduğıdur.

Ve bu esnâda vâlî-yi vilâyet-i Mısr olan Kurd[6] Paşa'dan ve vakt-ı ma'hûdda gelecek hazîneden haber ve eser zâhir ü hüveydâ olmayıcak âdemlerinden su'âl oulndukda «Mukaddemâ vezâretle hâkim olan Hâfız Ahmed Paşa mâl-ı cedîdi[7] almışdur» diyü anun makbûzâtından hesâb gösterip bir sene mahsûli mâ-beynde tedâhül eylemek sûretinde takavvülât ile cevâba mütesaddî oldukları mukarrer ve bu zemâna değin hazîne bağlanup çıkmaduğı haberi tahkîk olıcak Kurd Paşa beğlerbeğilikden ref' buyuruldı. Fî 4 şehr-i receb, sene 1004.

Ve beğlerbeğilik sâbıkā Südde-i sa'âdetde iki def'a baş-defterdâr olan şerîfü'l-hısâl Emir Efendi hazretlerine fermân olundı. (311b) Fi't-târîhi'l-mezbûr.

Sa'âdetlü Pâdişâh-ı cihân-penâh *-eyyede'llâhu ta'âlâ ve kavvâhü-* hazretlerinden Emir Efendi'ye tezkire-i hümâyûn vârid olup, Vezîria'zam hazretlerine varasın fermân olunmış, imtisâlen li'l-emri'l-âlî Sadrıa'zam Sinan Paşa hazretlerine varup selâm virdükde aleykümü's-selâm Mısr beğlerbeğisi buyurmışlar ve tehniyet ve mübârek-bâdî eylemişler. Fî't-târîhi'l-merkūm.

Budun'dan ulaklar gelüp haberler getürdüğidür.

Ve evâ'il-i şehr-i recebde serhadd-i vilâyet-i Budun'dan ulaklar gelüp haberler getürdi ki «Kıral-ı la'în Estorgon'da olan taburdan leşker-i melâ'în-i bî-şumâr intihâb eyleyüp, güzîde yaraklar[8] ta'yîn idüp, gelüp Budun'ı muhâsara eyleyüp, top çekmek sadedinde iken her kişi başı yarağın görüp, cenge hâzır u müheyyâ olmakda, hikmet-i Rabbü'l-âlemîn bârân-ı azîm olup, sel-i revân âlemi tutdı. Bir ferd-i âferîde harekete mecâl olmaduğın bildürdiler. Ve küffâr-ı hâksâr geldüği yere Estorgon üstündeki taburına girdi» diyü i'lâm-ı hâl eylediler. Fi't-târîhi'l-merkūm. «Meded leşker meded hazîne» didiler.

Vilâyet-i Vidin muhâfazasına me'mûr Satırcı Mehmed Paşa'dan gelen ulak haberidür.

Ve yine bu esnâda vilâyet-i Vidin muhâfazasında olan Satırcı Mehmed Paşa hazretlerinden ulağla haber geldi ki Eflâk'da isyân iden melâ'înden dört bin mikdârı pür-yarak küffâr-ı dalâlet-şi'âr Mihal la'în derneğinden çıkup memleket nehb ü garetine geldiler. Bi-inâyeti'llâhi ta'âlâ fırsat u nusrat ile gāziyân-ı ehl-i İslâm u îmân gālib ü kāhir olup leşker-i şeyâtîn havf u haşyet-i şemşîr-i İslâmdan perîşân olup münhezim olduklarm bildürdi. Mektûb-ı beşâretle gelenler hil'at-ı fâhire ile teşrîf olundılar. Fî evâ'il-i receb, sene 1004.

Sinan Paşa hazretleri oğlı Mehmed Paşa Budun'ı bırağup gitdi didikleridür.

Evâ'il-i recebde erkân-ı devlet hazretleri mâ-beyninde haber şâyi' olup söylendi ki «Budun muhâfazasında olan Sinan Paşa hazretleri oğlı Vezîr Mehmed Paşa hazretlerinün olduğı evler (312a) Tuna yalısında olmağla bir gice şaykalar donadup bâ-hatt-ı hümâyûn geldi. «Sen gelüp gidesin fermân olunmışdur» diyüp giceyle çıkup gitmek istedüğini asker halkı tuyup küllî gulgule olup mâni' oldılar, koyu-virmediler dinilmiş iken Belgrad'a gelüp dâhil oldı haberi mesâmi'i aliyye-i Pâdişâhî'ye serhadlüler şikârgâhda sûret-i a'lâyile «Budun hâlîdür' diyü çağrışduklarında irtesi sa'âdetlü Pâdişâh-ı dîn-penâh hazretleri vüzerâ-i izâm huzûrlarında 'Ca'fer Paşa Budun'a vardı mı?' diyü su'âl buyurup, dahi 'varmadı Belgrad'da biliriiz' diyüp cevâb virilicek, 'Ya Mehmed Paşa niçün Budun'ı hâlî koyup Belgrad'a geldi, ana azl lâzımdur, Ca'fer Paşa varmayınca hareket itmeyesin' diyü tenbîh olunmışdı[1] Sen ana nasîhat eyle, gözin açsun fermân olunmış. Sinan Paşa oglum kulunuz itdüği[2] hidmeti

kim itmişdür[3] Belgrad'a geldi didikleri kizb ü iftirâdur» diyü cevâb virmişlerdi. Fi't-târîhi'l-mezbûr.

Mısr Beğlerbeğisi dîvân-ı adâlet-nnvâna geldüğidür.

Evâ'il-i şehr-i recebde diyâr-ı Mısrıye Beğlerbeğisi olan Seyyid Mehmed Paşa hazretleri hadem ü haşemiyle müzeyyen ü mükemmel üsküflüleriyle[4] Dîvân-ı ma'delet mekâna gelüp yerine oturdı. Hil'at-i fâhire-i Sultânî geyüp vüzerâ-i izâm-ı vâlâ-makam ile girüp pâye-i serîr-i âlem-masîre yüz sürdiler. Ve Gence beğlerbeğisi olan Bâkî Beğ[5] oğlı Osman Paşa dahi ol rûz-ı pîrûzda el öpdi. Ve Kapu Ağası müderrisi Ganî Efendi-zâde Nâdirî Efendi dahi el öpdi.

Anatolı Kadıaskerliği ve Tahtgâb-ı saltanat kadılıkları fermân olunduğıdur.

Ve evâsıt-ı şehr-i recebde mahrûsa-i Mısr kadısı Dukakin-zâde Mevlânâ Osman Efendi yeri lâzım olup ref' buyuruldı. Ve Anatolı Kadıaskeri Râziye Hatun damadı Mevlânâ Muhyiddin Efendi mahrûsa-i Mısr kadısı olmak fermân olundı. Ve Anatolı kadıaskerliği İstanbul kadısı Hoca Efendi hazretleri oğlı Mevlânâ Mehmed Efendi'ye fermân olundı. Ve İstanbul kadılığı Edirne'den munfasıl (312b) Sadrıa'zam Dârülhadîsi'nde merhûm Ahî-zâde oğlı a'lemü'l-ulemâ Mevlânâ Abdülhalim Efendi'ye fermân olundı. Fi't-târîh'l-merkūm, sene erba'a ve elf.

Molla Ahmed Efendi'ye terakkî olup Dârülhadîs tevcîh buyurulduğıdur.

Ve Sadrıa'zam Sinan Paşa hazretleri Dârülhadîsi yevmî yüz[6] akçayla Rûmili kadıaskerliği'nden müteka'id Molla Ahmed Efendi'ye buyuruldı. Ve yüz elli akça tekâ'üdüne otuz akça dahi arz olunup zamîme ile yüz seksen olup, cümle iki yüz seksen akça vazîfe oldı. Kadıaskerlikden müteka'id olanlarun cemî'an yüz seksener akça oldı. Ancak Mevlânâ Sun'ullâh Efendi yüz elli akçayla kaldı. Ve merhûm ve mağfûrun-leh Ebussu'ûd-zâde Mevlânâ Mustafa Efendi'ye vazîfe ta'yîn buyurulmadı. *Mâ yahillü mine'llâh.* Fî evâsıt-ı receb, sene erba'a ve elf.

Mahrûsa-i İstanbul'da olan ehl-i dükkân kassâb ziyânın çekmek bid'atma tâkatımuz yokdur diyüp şikâyet eyledükleridür.

Ve evâsıt-ı recebde İstanbul'da olan ehl-i dükkân ne denlü var ise pîr ve nâ-tuvân cümleten kalkup ittifâk ile gelüp, vüzerâ-ı izâm *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehüm-* hazretleri Dîvân-ı ma'delet-mekândan çıkup gelürken gürûh ile selâma turup sınıf sınıf zârîlik idüp çağrışdılar ki Niçe yıllar üzerimize 'kassab ziyânı' diyü geçen vüzerâ-ı izâm *-rahimehümu'llâhu ta'âlâ-* akçalarımuz alup, cem' itdürdiler. Re'y ü tedbîr ile mütevellî ve kâtib nasb idüp, niçe yük akçayı istirbâc itdürmekle bu zemâna değin mukāvemet eyledi. Kassab ziyânına virilü gelmişdi. Hâlâ her tarafdan masârif ziyâde olmağla ribh-i mal ziyâna vefâ itmeyüp, asl-ı mal dahi kifâyet itmemekle Edirne ve Bursa ve İstanbul'un Yahûdâ[8] ve keferesine niçe def'a emvâl tarh olunup ol dahi yetişmedi. Şimdiki halde yeni başdan ne denlü dükkân var ise tahrîr itdürüp ednâ ve a'lâ ve evsat i'tibâriyle yüz yiğirmişer akça ve seksener akça ve kırkar akçaya âmmeye salgun olup her sene memâlik-i mahrûsaya avârız gibi ve zimmîlerün harâcı gibi üstümüze her yıl (313a) mukarrer olup kānûn eylesenüz gerekdür. İnâyet eylen İstanbul'un ma'işetiyle hâlimüz görüyorsız, fukarâyuz kâr u kisbimüz ekl ü şürübümüze vefâ eylemez. Her narh gitdükce mütezâyid olmakdadur. Bize adl ü dâd ile şefekat ve merhamet buyurun» didiler.

Sadrıa'zam Sinan Paşa hazretleri «Müslimanlar sizün[1] hayr duanuz almak isterüz. Bizüm de âhir ömrimüzdür çalışıyoruz üzerinüzden bolayki bu bid'at harâmı def' itdirde-bileyüz du'â eylen Allâh ta'âlâ hayrlar tevfîk eyleye» diyü cevâb-ı bâ-savâb virdiler. Hüdâ hayr u bereket dihed, inşâe'llâhu ta'âlâ.

Şahinci-başı ref' buyurulup Derviş Ağa Doğancı ağası olduğıdur.

Ve merhûm Ferhad Paşa oğlı Sultân-zâde Şahinci-başı çaşnigîrbaşı dahi olmışken yine Şahinci-başı olup Doğancı[2]ağalığın ihtiyâr idüp rikâb-ı hümâyûna takarrüb kasd itmişlerdi, nâgehânî azl buyuruldı. Yerine sâbıkā harem-i hümâyûnda Doğancı-başı iken taşra çıkup hacc-ı şerîfe giden kâmilü'l-evsâf, fenn-i şi'r ü inşâda ma'ârif

ile mümtâz ü ser-efrâz, Bosnaviyyü'l-asl Derviş Ağa Şahinci-başı olmak fermân olundı. Fî evâsıt-ı şehr-i receb, sene 1004.

Mahrûsa-i Mısr ve mahmiye-i İstanbul kadıları pâye-i serîr-i saltanata geldüklerüdür.

Ve bu esnâda Anatolı kadıaskerliğinden mahrûsa-i Mısr kadısı olan Mevlânâ Muhyiddin Efendi südde-i sa'âdete gelüp, hil'at-ı fâhire geyüp pâye-i serîr-i saltanata yüz sürdiler. Ve mahmiye-i İstanbul Efendisi[3] olan Ahî-zâde a'lemü'l-mütebahhirîn Mevlânâ Abdülhalim Efendi -*dâmet fezâ'illuhû*- hazretleri gelüp, pâye-i serîr-i âlem-masîre yüz sürdiler. Fî evâsıt-ı şehr-i receb, sene 1004.

Mısr Beğlerbeğisi olan Seyyid Mehmed Paşa hazretlerine kānûn-ı kadîm üzre sancak-ı hümâyûn çıkduğıdur.

Ve yine evâsıt-ı şehr-i recebde diyâr-ı Mısrıyye'ye emîrü'l-ümerâ olan Seyyid Mehmed Paşa hazretlerine kānûn-ı kadîm üzre livâ-i sa'âdet ihtivâ südde-i sa'âdet-medârdan çıkup cümle-i erbâb-ı kalem defterdâr efendiler ile ve rikâb-ı hümâyûn-ı (313b) izzet-makrûn ağaları envâ'-ı i'zâz u ikrâm ve esnâf-ı ihtişâm u ihtirâm ile sancak-ı hümâyûn önüne düşüp bâ-izz ü nâz hırâmân kemâl-i şevket ü haşmet ile kendülerün hadem ü[4] haşemi mülebbes ü müzeyyen piyâde yürüyüp devlet-hâneye gelince getürdüklerinde kānûn üzre Paşa hazretleri kapuya karşu çıkup alem-i hümâyûn-ı âlem-ârâya yüz sürüp ve gümüş[5] tepsiler ile çili[6] akçalar ve guruşlar ve filoriler nisâr olunup ve envâ' u esnâf-ı et'ime-i nefîse-i ferâvân ve ni'am-ı bî-pâyân bezl olunup, sımât-ı âlî çekilüp zıyâfet-i uzmâ oldı. Katı çok zemân geçmişdiki[7] hânedân-ı Âl-i Osmân'un bu izzetlü kānûn-ı kadîmi terk olunup, saltanat-ı kahirenün izz ü şevket ü revnakini perde-i nisyânda komışlardı, zuhûrına sebeb ü bâ'is oldılar. Mîr-alem Sultân-zâde Mustafa Ağa hazretlerine ibrişim raht ile mükemmel at duhte abâ'î murassa' bâzubend ve mutallâ zeyn[8] ve bozdoğan ve fâhire yapuk, iki a'lâ hil'at-ı fâhire on beş bin nakd çili[6] akça çekildi. Ve on nefer sancakdarlara ve mehter-başıya ve surna-zen-başıya birer hil'at-ı fâhire ve on beş bin nakd çili[6] akça ile teşrîf olundılar. Hisseleri taksîm ü tevzî' olundı. Hürmet ü izzet olunup, zâkirü'l-kerem ve şâkirü'n-ni'am gitdiler. Fi't-târîhi'l-merkūm, sene 1004.

Budun'da muhâfazada olan Anatolı Beğlerbeğisi Mehmed Paşa hazretleri serhadd-i mansûre ve düşmen ahvâlin bildürdüğidür.

Ve bu esnâda vilâyet-i Budun muhâfazasında olan celâdet ve merdânelik ile hüsn-i re'y ü tedbîr-i ber-savâb üzre gazâ vü cihâd-ı küffar-ı hâksârda bezl-i iktidâr ile baş ve cân terk eyleyen Anatolı Beğlerbeğisi Mehmed[9] Paşa hazretlerinden Südde-i sa'âdete arzlar ve mekâtib ile ulakları geldi. Serhadd-i mansûre ahvâlin arz u i'lâm eyleyüp düşmen-i dîn haberlerin bildürmişler. «Kaht u galâ nihâyet mertebede dür ki şerh u beyân mümkin değil ve asker-i İslâm kıllet üzredür, sabr ve tahammüle tâkatları kalmadı. Küffâr-ı dalâlet-şi'âr her cânibden cem'iyyet ile Budun üstüne gelmek (314a) kasdındadur. Birbirine mu'în olmak üzre küllî ittifâkları olduğı haber-i sahîh ile tahkîk olunmışdur. Şekk ü şübhe merfû'dur, hemân şimdi yat ve yarâğı mükemmel tâze leşker ile serhadd-i mansûreye meded yetişdürüp, zahîre ve hazîne ile imdâd idüp, mededkârlığa âdem yetişdürmeğe inâyet buyurasız ve illâ bu cânibde hâl-i kâr-zâr gayetde müşkil ve düşvâr olmışdur» diyü tazarru' ve bisyâr ile i'lâm-ı hâl-i zâr eylemişlerdür. Fî evâsıt-ı receb, sene 1004.

Vezîria'zam hazretleri dîvândan za'f ve ıztırâb ile gitdüklerüdür.

Ve evâsıt-ı şehr-i recebde Sadrıa'zam Sinan Paşa hazretleri salı gün Dîvân-ı âlîde lînet ıztırâbından ziyâde müte'ellim olup, küllî za'f üzre içerü vüzerâ-i izâm hazretleriyle pâye-i serîr-i a'lâya kazâyâ arzına girüp çıkdukda muztaribü'l-hâl pîrlikden şikâyet idüp sendiredi[1]. Ve beşerelerinde za'f kuvvet bulmada idi. «Allâh ta'âlâ bilür, bir dahi dîvâna geliceğim» dimişler ve irtesi çihâr-şenbih gün gayret ile ikindi dîvânın eylediler. Velâkin azıcık zemânda tedrîc ile yine kalkdılar. Ve cum'a gün a'lemü'l-ulemâ Hoca Efendi *dâmet fezâ'iluhû* hazretleri evlâd-ı kirâmları ile ibâdete vardılar. İrtesi gün Dîvân-ı âlîye varmağı hükemâ ve etibbâ ruhsat virmeyüp men' eylediler. Allâh ta'âlâ meded u inâyetler eyleye. Fî 22 şehr-i receb, sene 1004.

Vilâyet-i Bağdâd'da Vezîr Hızır Paşa hazretlerinden şikâyet idenlerin ahvâli görülsün buyurulduğıdur.

Ve evâsıt-ı şehr-i recebde vilâyet-i Bağdâd muhâfazasında olan vezîr-i müşîr-i bâ-tedbîr Hızır Paşa hazretlerinden eşirrâ-yı Bağdâd, vâki' ve gayrı vâki' ahvâl ile şikâyet ü hikâyetler idüp, rikâb-ı hümâyûna ruk'alar sunup feryâdlar eylediler. Sâbıkā Bağdâd Kadısı Mevlânâ Kara Muhyiddin Efendi ve Mevlânâ Rıdvan Efendi ve hâlâ kadı olan Nişâncı-zâde Mevlânâ Efendi[2] ve Çavuş-başı Çoban Süleyman Ağa kul ta'yîn buyuruldup (314b) vezîr-i mezbûrı kapu kethüdâsı ile câmi'-i şerîf-i Ayasofya-i Kebîr'de ruk'a sunânlar ihzâr olunup, isnâd olunan mevâddı defter idüp teftîş ve tefahhus fermân olundı.

Nihâvend kal'asında olan defterdârun kapuya gelen mektûbı haberidür.

Ve bu esnâda sâbıkâ Kızılbaş-ı küfr-fâş elinden darb u harb ile alınan kal'a-i Nihâvend defterdârından mektûb gelüp kal'a-i mezbûre muhâfazasında olan askere «Yiğirmi kıst oldı mevâcib gönderilmemişdür» diyü inhâ eylemişler ve Şâh Abbas vilâyet-i Horasan'a Özbek cengine gitdüğinde hanlardan bir la'în leşker-i melâ'în-i bî kıyâs ile gelüp elli gün kal'a-i Nihâvend'i muhâsara eyleyüp muhkem ceng ü neberd olup bi-inâyeti'llâh ta'âlâ eyyâm-ı devlet-i Şehenşâhîde fırsat u nusrat gaziyân-i dîn-i İslâma müyesser olup, a'dâ-ı dîn hâ'ib ü hâsir dönüp gitdiler. Ve sulha mugâyir bu denlü iş eyledükleri Vezîr-i vekîl-i saltanat cânibine arz u inhâ olundı. Isgâ buyurulmaduğın bildürmişler. Mektûb okunup ahvâl istimâ' olundukda vezîr-i müşîr müdebbir-i umûr-ı mülk iken düşmen cânibinden vukû' bulan masâlih-i devleti niçün görmeye diyü ta'yîb eylediler. Fî evâsıt-ı[3] şehr-i receb, sene 1004.

Vezîr Hızır Paşa hazretleri âdemlerinün hakkından geldüğidür[4].

Ve teftîşden sonra Vezîr-i mezbûr anda kethüdâsına ve ba'zı âdemlerine siyâset eyleyüp emvâllerin tasarruf eyledüği haberleri geldi. Fî evâhir-i şehr-i receb, sene 1004.

Sinan Paşa hazretleri Dîvân-ı âlîye gelmeğe iktidârı olmaduğıdur.

Evâhir-i şehr-i recebde Sadrıa'zam Sinan Paşa hazretleri Dîvân-ı mu'allâya hasta olup kaldı gelmedi. Kazâyâ-yı dîn ü devlet umûrın İbrahim Paşa hazretleri görüp tellhîs ile bildürdiler. Ve cümle erkân-ı sa'âdet iyâdete vardılar. Âlem-i pîrîde za'f kuvvet bulup kuvveti za'f[5] olmada ve a'yân-ı sa'âdet asker-i İslâm ile a'dâ-ı dîn-i müşrikîn üstine sefer ıtmek azîmet ü niyyetinde iken umûr-dîde ve kâr-âzmûde Vezîr-i müşir ve müdebbir hikmet-i Rabbânî ile (315a) kendü tedbîr-i bedenine meşgûl oldı. Halk-ı âlem kaht u galâ ile muztaribler. Allâh tebârek ve ta'âlâ hayr zaferler tevfîk eyleye. *Bi-hürmeti Hâtemi'n-Nebiyyîn.*

Mütevellî Mehmed Emin Efendi Şam Defterdarı olduğıdur.

Ve evâhir-i şehr-i recebde Sultân Bayezid Han-ı mağfûr *-tâbe serâhu-* mütevellîsi Mehmed Emin Efendi Şam-ı dârüsselâm defterdârı oldı. Ve tevliyet Ca'fer nâm bir mechûlü'l-ahvâl kimseye tevcîh buyuruldı. Ve Şam Defterdârı Küçük Bâlî Çelebi ref' buyuruldı. Fi't-târîhi'l-merkūm.

Rumili Beğlerbeğisi Vezîr Hasan Paşa hazretlerinün Vüzerâ-i izâm hazretleri huzûrlarına bildürdüği serhadd-i düşmen ahvâlidür.

Ve evâhir-i şehr-i recebde vilâyet Eflâk mukābelesinde Hezargrad nâm kasabada dernekde ve muhâfaza hidmetinde[1] olan Rumili Beğlerbeğisi Hasan Paşa hazretlerinden erkân-ı sa'âdete vüzerâ-i izâm hazretlerine mekâtibleri geldi. Düşmen-i dîn cânibinde olan ahvâli i'lâm bu beyân eylemişler, Eflâk içinde isyân iden Mihal la'în yanına cem' eyledüği ecnâs-ı melâ'în pür-yat u yarağ tabur kurup oturur. Vâki' olan muhârebâtda ve münhedim olan kılâ'dan küllî tecemmül ü iktidâr kesb eyleyüp ahz u cem' eyledüği mala tayanup turuyor ve bu zemâne dek bi-inâyeti'llâhi ta'âlâ memâlik-i İslâmiyye'den bir cânibe gezend irişdirmeğe mecâl olmayup, her taraf bi-anvi'llâhi ta'âlâ muhâfaza olunmakda basîret ü intibâh üzre olup, ümerâ vü si-

pâh kulları dakīka fevt itmediler. Ve Eflâk vilâyetine voyvoda ta'yîn olunan Mihne oğlı Radval Voyvoda gerçi içlerinde asl-zâde anılur velâkin taburda cem' olan melâ'în ittifâk üzre tururken re'âyâ hukûmetine ka'il olmadılar. Ve Boğdan voyvodası olan la'înden ihtirâz idüp mu'âvenete[2] cür'et idemedüğin bildürmişler. Fırsat gözedüp, ümîd-ı zafer üzre oldukların i'lâm eylemişler. Allâh ta'âlâ an-karîb hazelân u husrânların müyesser eyleye. Eyyâm-ı devlet-i Şehen-şâhîde şemşîr-i İslâm altında mahkûr u münhezim olalar. *Âmîn, bi-hakkı* [*ve*] *hürmeti hâtemü'n-nebiyyîn.*

(315b) Ve Hasan Paşa hazretleri kendüzinden sağ kol ve sol kol Sipâhîleri ayrılup[3] Budun üstine varsunlar diyü fermân olunan hükm-i şerîfün mefhûmı düşmen-i dîn mukābelede cem'iyyet ile dururken asker ayurup göndermek re'y ü tedbîr-i nâ-savâbdur diyü bildürmişler, fi't-târîhi'l-merkūm.

Bu dahi Vezîr Ca'fer Paşa hazretlerinün vüzerâ-i izâm huzûrlarına serhadd-i mansûre ve düşmen-i dîn ahvâlin bildirdüğidür.

Ve yine bu esnâda Budun üstüne serdâr ta'yîn olunan Vezîr-i haşmet-âyîn ve dîlîr-i şecâ'at-rehîn Hadım Ca'fer Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri a'yân-ı sa'âdete vüzerâ-i izâm hazretlerine mufassal u meşrûh mektûblar gönderüp serhadd-i mansûre ahvâlin ve a'dâ-i dîn[4] harekâtın bildirüp i'lâm-i hâl eylemişler. Ve bi-inâyeti'llâhi ta'âlâ serhadler muhâfazasında her vechile bezl-i makdûr olunup cihâd ü gazâ üzre olup her taraf beklenmeden hâlî değildür kıral-ı bed-fi'âl bi'l-fi'l Prag ile Pojon[5] mâ-beynlerinde cem'iyyet-i azîm eyleyüp, cümle Nemçe ve Macar ve Hırvat ve Erdel ve Frenk beyleriyle buluşup beherhâl Pâdişâh-ı cihân-penâh hazretlerinün bizzât sefere niyyet ü azîmetlerin mukarrer bilüp ana göre küllî tedârük üzre oldukların bildürmişler ve bu cânibe mededkârlığa elbette hazîne ve zahîre ve leşker-i cedîd yetişdirmek gereksiz dimişler ve şöyleki geçen sene gibi leşker-i melâ'în serhad kılâ'ına üşüp hisar erlerinün niçe yıldan berü mevâcibleri değmeyüp ihtiyâcları nihâyetdedür, kal'aları hâlî koyup düşmen eline virürler. El-iyâzü bi'llâh memleket elden çıkar ve re'âyâ ve sâ'irler ittifâk eylemişlerdür. Şöyleki zahîre ve mevâcib içün hazîne gelmeye, küffâr ile haberleşmişlerdür, bir dürlü dahi itmezler, kılâ'ı virürler. Ammâ

eğer vaktiyle ve mahallinde ulûfeleri ve yardıma leşker yetişüp zahîre gelürse düşmen yörelerine uğramaz, kendü başları sevdâlarma düşmekleri mukarrerdür diyü i'lâm eylemişler ve eğer mahalli ve zemâniyle gelüp yetişmezse ki mevsim geçe fevt ola niçe yüz bin akçalar (316a) sonra fâ'ide eylemez, hemen hazîne ve zahîre ve leşker yetişdirmek gereksiz ve illâ bi-inâyeti'llâhi ta'âlâ ehl-i İslâm düşmen-i dîne cevâb virmekden acz göstermezler dimişler. Fî evâhir-i şehr-i receb, sene 1004.

Vilâyet-i Karaman'da bir mechûlü'l-hâl nâ-merd Celâlî olmak sevdâsıyle eşkīyâ cem' eyledüğidür.

Ve ezîn cânib sefer-i zafer-rehbere sa'âdetlü Pâdişâh-ı sa'âdet-destgâh hazretlerinün teveccüh ve azîmet-i hümâyûnları mukarrer olup erkân-ı devlet ve a'yân-ı saltanat esbab ve mühimmât-ı sefer içün vilâyet-i Anatolı ve Karaman'dan ve gayriden tavar tedârükiiçün etrâf u eknâfa âdemler sahndukda Turgud[1] ilinde ve Karaman içinde Dâvudlar dirler bir kavm arasında erâzil-i nâsdan bir bî-dîn «Âl-i Selçuk'un âhiri Alâeddin Ferâmurz neslindenüm» diyü üç yüz yıldan berü nesebi nâbûd olmışdan dem urup yanına evbaş u kallâş üşürüp, «Âl-i Osmân zulm ve udvân yoluna gitdiler, ben adl ü dâd iderüm» diyü sefer-i zafer-rehber içün tavar devşürenlerün ellerinden alup ve belki hızâne-i Mısrun gelürken arkurı yoluna gelmek tedârükin eyleyüp, Südde-i sa'âdete ahvâlleri arz u i'lâm olundukda hüsn-i re'y ü tedbîr ile memleket halkına istimâlet ile ahkâm yazılup gönderildi. «Ele getürmek ardınca olasız» diyü tutup getürenlere âlî dirlikler va'de buyurulup muhkem siparişler olundı. Fî evâhir-i şehr-i receb, sene 1004.

Sadrıa'zam Sinan Paşa hazretlerl dünyâ-yı bî-bakādan raht ve bahtı götürüp âhirete göçdüğidür.

Ve şehr-i şa'bânun beşinci güni, ki yevmü'l-erbi'a idi, sabah namazı vaktinde Vezîria'zam Sinan Paşa hazretleri maraz-ı sû-i[2] kayneden on[3] altı gün hasta ve bî-dermân yatup nâlân oldı. Etıbbâ-yı âlem cem' olup, tedbîr ü tedârük idemediler. Seksen yaşından mütecâviz idi, ilac-pezîr olmayup gâr-ı gurûr-ı dünyâdan sarây-ı sürûr-ı ukbâya göçdi. Âsâr-ı hayrât ve hasenâta mâ'il, ekser vilâyet-i Ara-

bistân'da mahall-i münâsib olan yerlerde ribâtât ve kârbân-sarâylar ve câmi'ler binâ itdürdüp, mütekaddimînün harâba müşrif olan evkāfın birer tarîk ile (316b) alup kendünün idinmeğe gayetde harîs olup, hazz-ı vâfir iderdi. Ve ne denlü hasâ'il-i hamîde var ise kendü nefs-i nefîsinde müşâhede eyleyüp, ulemânun ilmin ve şecî'un şecâ'atin beğenmeyüp, ulemâyı ilzâm itmeğle mukayyed fetvâ ne kelimedür diyü su'al eyleyüp bilmeyenlere toprak başuna dimek âdeti idi. Ziyâde zû-funûn-ı âlem olup, inkırâz-ı akrân ile mümtâz olmışdı. Vüzerâ-ı izâm içinde pîr-i tarîkat olup, pîşkeş ve hedâyâ alup-virmede azîmü'l-iktidâr idi. Üç Pâdişâh-ı felek-rif'at zemân-ı şerîflerinde vezâret ve serdârlık ile müşerref ve müte'ayyen olup, sultân Murad Han-ı mağfûr zemânında sadr-ı sadâretden üç def'a ma'zûl olup ve saltanat-ı Sultânu'l-guzât Pâdişâhumuz *-hallede'llâhu ta'âlâ hilâfetehu-* zemânında dahi iki def'a sadr-ı izzete gelmişdi. İstanbul'da Tevekkül çeşmesi mahallinde medrese ve dârülhadîs ve dârül-kurrâ, ki türbesidür, cümle a'yân ve erkân-ı devlet Ayasofya'da cenâzesi namazın kılup, getürüp türbesinde defn eylediler. Ve mukaddemâ karz tarîkıyla Hazîne-i Enderûn'dan çıkarduğı bin yük akçanun cevâbı virilmek uhdesine lâzım olmağın, cümle metrûkât[4] ve mâ-meleki ve hazâ'ini mîrîye zabt olunmak içün fermân-ı Şehenşâhî ile Çavuşbaşı Çoban Süleyman Ağa eliyle mühürlendi. Ve sefer-i zafer-rehber mühimmâtı-yçün tedârük eyledüği at ve deve ve katır ve cebe-hâne ve mehter-hâne ve esbâb-ı matbah ve zahâ'iri mîrîye zabt olundı. Ve Kapu Ağası Gazanfer Ağa hazretleri dahi emr-i Pâdişâhî ile gelüp, nefâyis-i emti'a ve cevâhir-i esbâb ve nukūdin zabt ve kabz idüp Bôstancılar ve forsalar ile çavuş-başı önlerince Hazîne-i Enderûn'a muttasıl nakl olundı. Fî evâ'il-i şehr-i şa'ban, sene 1004.

Târîh li-vâdin mine'l-ekâbir

پیر نا بالغ سنان پر غرور پر شرور
بودبرجمله مسلمانان عذاب مستقر

خواست لطف پادشاه لایزال ولم‌یزل
تاکند جسم خبیثش زیرغبرمستمر

چون هلاك قوم نوح و قوم هود وقوم لوط
بوديوم اربعا نزد مؤرخ مستحقر (317a)

كرداهلاكش موافق برهلاك اين همه
كفته شد تاريخ او فى يوم نحس مستمر

Târîh-i diğer Emînî Beğ

Vâsıl-ı berzah Sinan Paşa-yı hod-ray u[1] anîd
Sâl-i ömri zulm ile yitmişdi doksan yaşına

Nasb-ı-nefs itmişdi kesr-i ırzına her bî-kesün
Kasd iderdi bir fakirün etmegine aşına

Kalb-i sahtında yoğidi hiç terahhumdan eser
Bakmaz idi kimsenün gözden akan kan yaşına

Herkese toprak başuna dirdi târîhin didim
Nola oldı-y-ise ol bed-ahd toprak başına

(نولا اولديسه اول بدعهد طپرق باشنه = 1004)

Mühr-i izzet sâhibü'l-izz ve's-sa'âdât[2] İbrahim Paşa hazretlerine gönderildüğidür.

Ve a'yân-ı sa'âdet ve erkân-ı devlet câmi'-i şerîf-i Ayasofya'da cenâze namazına muntazırlar iken sadr ve vezâret-i uzmâ içün mühr-i izzet sâhib-sa'âdet İbrahim Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretlerine mübârek sâ'at ve şerîf mahalde Kapucılar kethüdâsı Ahmed Ağa getürüp, teslîm eyledi. Halk-ı âlem hayr u senâlar idüp, tereddüd ü dağdağadan kurtuldılar. Allâh tebârek ü ta'âlâ mübârek ve huceste eyleyüp, mü'eyyed eyleye. Kâr-âgâh-ı âlemde mülhem bi's-savâb idüp düşvâr işlerin âsân eyleyü-vire. *Âmîn bi-hakkı ve bi-hürmeti Hâtemü'n-nebiyyîn ve Seyyidi'l-mürselîn.*

İbtidâ Sadrıa'zam İbrahim Paşa -edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû- hazretleri pâye-i serîr-i saltanata Sinan Paşa ahvâlin arz eyledüğidür.

Yeni Sadrıa'zam ve müşîr-i mufahham İbrahim Paşa *yes-sere'llâh ta'âlâ mâ-yürîd vemâ-yeşâ'* hazretleri kânûn-ı kadîm üzre hil'at-ı fâhire-i bîrûnîyi Bâb-ı sa'âdete varınca geyüp, o[3] mahalde hâssa-i hümâyûn-ı Pâdişâhî'den iki kat hil'at-ı fâhire-i a'lâ geydirilüp, birisi bâ-postîn sammûr-ı mümtâz ile girüp pâye-i serîr-i saltanata yüz sürdiler.

Ve Sinan Paşa'nun dört aylık Hazîne-i Âmire'de vâki' olan masârif ve ihrâcâtı rûz-nâme-i hümâyûndan çıkarılup yazıldı. Bin yedi yüz yük akça olduğı defterdârlar ile pâye-i serîr-i âlem-masîre arz olunup okundı.

Ve dokuz yüz seksen yük akçası Hazîne-i Enderun'dan çıkup mâ-adâsı memâlik-i mahrûsa mukata'âtından mahsûl-i mülk idüği beyân olundı. (317b) Ve îrâddan masraf sâl-be-sâl iki bin yük cülûs-ı saltanat-ı hümâyûndan berü izdiyâd bulduğı arz u i'lâm kılındı. Ve umûmen vilâyet-i Rumili'nde vâki' olan aklâm u[4] emvâlin noksânına ve perîşân olup zâyi' olmağa bâ'is ü illet-i müstakille Sinan Paşa'nun inâd ve sû-i tedbîri ile olduğu takrîr ü tefhîm olunup, iyân u beyân kılındı. Hakîkaten bu Devlet-i kahireye anun enâniyet ile eyledüği gadr ü hayfun cevâbı yevmü's-su'âlde virile ve illâ yiğirmi yıldan berü dünyâda itdüği mümkün ü müyesser[5] değildir. Ukalâ-i kâr-âgâh olanlara ma'lûm u mefhûmdur. Alâ eyyi hâl hezârân ayyâr u tayyârlık ile iddihâr itdüği mâl-ı ferâvân ve emti'a-i bî-pâyân mîrî içün kabz u zabt olunmada Pâdişâh-ı zemîn ü zemân hazretleri mülhem bi's-savâb olmışdur. Aslında beytülmâl-i sırfdur, bu bâbda âlem-i berzahda azâbı tahfîf olduğına şübhe yokdur. Fî evâ'il-i şehr-i şa'bânü'l-mu'azzam, sene 1004.

Merhûm Sinan Paşa'nun Hızâne-i Enderûna zabt olunan metrûkât ve muhallefâtıdur.

Ve Sinan Paşa merhûmun zabt olunan tuhaf u nukudı ale'l-ittisâl taşınup çekildi. Altı yüz bin meskûk ve guruş ve nakdiye yiğirmi dokuz yük murassa' ve mücevher altun[6] şemşîr ve gırâre ve

hançer ve bozdoğan ve miğferler ve zer-i hâlisden envâ'-ı zî-kıymet tuhaf u cevâhir-i girân-bahâ ki ehl-i dünyâ bahâsına iktidâr yetişdirmeyeler[7]. Lâ-yu'ad velâ-yuhsâ ve cevher-iksîr bir kîsede ki dirhemi bin dirheme kâfî ola. Ve nukra-i külçe evânî nukraki yüz kantardan tecâvüz eyleye, tahmîn-i sahîhdür didiler. *El-uhdetü ale'r-râvî.*

Ve cebehanesi bi't-tamâm Cebehane-i Âmire'ye ve mehterhânesi ve sarâchânesi Istabl-ı Âmireye ve cümle tedârük ile cem' eyledüği zahâ'iri ve esbâb ve âlât-ı matbah ve kilar, Matbah-ı Âmire'ye zabt u rabt olundı. Ve sâ'ir beramyân (رامیان) tecemmül ü[8] ahmâl ve eskâli sûk-ı sultânîde bey' men-yezîd olunup, beytülmâl-i Müslimîn içün kabz olundı. Tuhaf[9] u tefârîk-ı Hind ü Sind ve Çin ü Maçin, Hata vü Hoten bî-hadd ü bî-kıyas[10] (318a) misk ü anber ve ôd (عود) u sandal furuht olundı. Libâsları çuka ve sof ve kutnî bin kıt'a nev ve ma'mûl ve köhne satıldı. Bî-endâm olmağın çendân bahâ itmedi. Ve alanlar hayr eylemediler. El-vâki' fî şehr-i şabânü'l-mu'azzam, sene 1004.

Vezîr ve Kapudan Halil Paşa hazretlerinün baştardası deryâya indüğidür.

Ve evâ'il-i şehr-i şa'bânü'l-mu'azzamda şeref-i şemsde Vezîr-i celîlü'l-kadr Kapudan Halil Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretlerinün kadîmden Tersâne-i Âmire'de bünyâd olunan otuz iki oturak, azîmü'l-hey'et baştardası yapılup tekmîl olundı. Küllî tekellüf ile tezyîn ü tertîb olunup, cümle erkân-ı devlet ve a'yân-ı sa'âdet hazretleri Dîvân olmayup, baştarda deryâya indüği mahalle ya'nî Tersane-i Âmire dîvân-hânesine hâzır olup ulemâ-i izâm ve meşâyih-i kirâm gelüp du'â vü senâlara iştigâl gösterüp teveccüh üzre oldılar. A'dâ-i dîn üstüne galib ü mansûr ve muzaffer olmak içün tasaddukat ile kurbânlar olundı. Şâdmânî topları atılup, halk-ı âlem seyr ü temâşâya çıkdılar. San'at ve[1] te'llîfât-ı mühendisân-ı âlem ile baştarda âb-ı revân-misâl felenklerden akup gelirken zevrakı bâma tokunup rahne oldı, çendân pesendîde düşmedi, tahmînde hatâ oldı didiler. Fi't-târîhi'l-merkûm, sene 1004.

Vilâyet-i Eflâk'de isyân iden Mihal la'înün Âsitâne-i sa'âdete tazarru'nâmesi geldüğidür.

Ve bu esnâda vilâyet-i Eflâk'de isyân iden Mihal Voyvoda la-înün ve re'âyânun Âsitâne-i sa'âdete mahzar ve tazarru'nâmeleri Rumili Beğlerbeğisi Vezîr Hasan Paşa hazretlerinün Kapıcı-başısı Ahmed Ağa eliyle[2] geldi. Vâki' olan yüz-karalığı ve cürm-i cinâyetimüz eyyâm-ı hümâyûn-ı Şehenşâhîde selef pâdişâhları afv buyurdukları gibi bağışlayup ve cümle bu diyârda kalan davar ve yarak ve zehâ'ir sa'âdatlü Pâdişâh-ı cihân-penâh hazretlerinün mübârek sefer-i zafer-rehberleri içün uğur-ı hümâyûnuna iletüp teslîm iderüz, oğlum ve kızım ve hatunum ve güvegüm ve yarar papaslarımuz rehin olsun (318b) kadîmden Âl-i Osmân işiğine kulluğla yüz sürüyü teslîm ide-geldiğimüz maktû' cizyelerimüz edâ vü teslîm eyleyelüm, yine voyvodalık hidmetinde olalım diyü tazarru'-nâme ve re'âyâ mahzarı pâye-i serîr-i a'lâya telhîs olunup gönderildi. Ve Sinan Paşa hilâf-ı şer'-i şerîf İslâma gelen Mihne Mehmed Beğ'in nâ-bâliğ Radval nâm gönderdüği oğlı voyvodalık ile Eflâk vilâyetine giremeyüp memleket re'âyâsı ittifâk ile kabûl itmeyüp, yine Mihal la'îni voyvodalığa istediklerine mahzar yazup gönderdiklerini Vezîr beğlerbeği hazretleri arz u i'lâm eyledüği okundı. Mûcibiyle istimâlet hükmi gönderilüp afv olunsun, dâr medâra[3] ta'mîr olunmak[4] fermân olundı. Fî 12 şa'bân, sene 1004.

Vilâyet-i Fes hâkimi Mevlây Ahmed ilçisi nâme ile tehniyet-i saltanat içün tuhaf u hedâyâ getürdüğidür.

Ve evâsıt-ı şehr-i şa'bânda husûf-i kamer vâki' oldı. İrtesi Dîvân-ı ma'delet-mekâna Vilâyet-i Fes Hakimi Şerîf Mevlây Ahmed'den ilçi-yi vâcibü't-teşrîf gelüp, tehniyet-i culûs-ı saltanat-ı hümâyûn içün nâme ile pîşkeş ü hedâyâ-yı vâfire getürüp, dört nefer âdemîsiyle hil'at-ı fâhire ile girüp pâye-i serîr-i âlem-masîre yüz sürdiler. Dürlü evâni-i nukra-i hâs çeküp ve mahtûm sandukca ile cevâhir-i zevâhir çekdiler. Fi't-târîhi'l-merkūm, sene 1004.

Kadılıklar tebdîl buyurulup medreselerde silsile olduğıdur.

Evâsıt-ı şehr-i şa'bânda Medîne-i münevvere Kadısı Martolos-zâde Mevlânâ Abdullah azl buyuruldı. Şam Kadısı Mevlânâ Kethüdâ Mustafa Efendi Medîne-i münevvereye kadı buyuruldı. Ve Haleb kadısı Mevlânâ Süleyman Efendi Şam kadısı oldı. Ve Haleb kadılığı merhûme Vâlide Sultân Müderrisi merhûm Müftî Zekeriyyâ-zâde Mevlânâ Yahya Efendi'ye fermân olundı. Ve Vâlide Medresesi, Sultân Selim Han Müderrisi Cebbar-zâde Derviş Mehmed Efendi'ye buyuruldı. Sultân Selim Han Medresesi Semâniye'den Muzaffer Efendi'ye buyuruldı. Ve Medrese-i Sahn merhûme Fâtıma Sultân müderrisine buyuruldı. Ve Medrese-i Mihrimâh Sultân Müderrisi Abdülhayy Efendi Fâtıma Sultân Müderrisi olup بر احرنده Sahn'dan müderris olmuşdur[5].

(319a) Baş-defterdarlık tevcîh buyurulup Nişancı ile takdîm ü te'hîr bahsi olduğıdur.

Ve evâsıt-ı şehr-i şa'bânda Baş-defterdar Mahmud[1] Efendi ref' buyuruldı. Ve Baş-defterdarlık sâbıkā Yanık kal'ası seferinde Karaman beğlerbeğisi olup mütekā'id olan Hacı İbrahim Paşa'ya fermân olundı. Erkân-ı devlet ü sa'âdet seherden Dîvân-ı âlî kapusına geldüklerinde Anadolı Beğlerbeğiliği tarîkiyle Nişancılık hidmetinde olan Hamza Paşa ile tekaddüm ü te'ahhur[2] bahsin idüp, birbirine dürüşt kelâm-ı vahşet-âmîz eylediler. Hamza Beğ turmayup gitdi. Mahallen mansûb olanların kesr-i arzı sîgaya çekilmeğe tehammül itmedi. İki harf bir cinsden olsa idgām olunmak kā'ide-i kadîme olduğiyçün Nişancı iki gün temâruz eyledi, خدانکه دار دهر دوترا

Erzurum Beğlerbeğisi Mustafa Paşa hazretlerine vezîr elkābiyle hükm-i şerîf yazılmak fermân olundı.

Vilâyet-i Erzurum'da Beğlerbeği Râzıye Hatun oğlu Mustafa Paşa hazretlerine vezâret elkabiyle hükm-i şerîf-i cihân-mutâ' yazılup gönderilmek fermân olundı. «Ol diyârlarda sefere me'mûr olmayan beğlerbeğiler ve ümerâ vü zu'amâ ve erbâb-ı timar ve sâ'ir neferât-ı kılâ' ve kuzât u nüvvâb ve asker-i mansûreye serdâr olup serhadleri a'dâ-i dîn ü devletden muhâfaza itmek üzre her cânibe göz ve kulak tutup, ikdâm u ihtimâmda[3] dakīka fevt eylemiyesin ve[4] eylemiyeler ve bâb-ı muhâfazada vezîr-i müşîre murâca'at idüp, dernek üzre olalar, re'yine muhâlefetden hazer eyleyeler» diyü mü'ekked emr yazıldı. Fî evâsıt-ı şehr-i şa'bâni'l-mu'azzam, sene 1004.

Sol Ulûfeciler Ağası yoldaşlariyle Vilâyet-i Budun'a hazîne iletdüğidür.

Ve bu esnâda cemâ'at-ı Ulûfeciyân-ı yesâr Ağası Ahmed Ağa bölüğünün hâzır u âmâde güzîdeleriyle kul ulûfesiyçün ve serhadd-i mansûreye lâzım olan mevâcib-i kılâ içün[5] Hazîne-i Enderûn'dan çıkan yüz bin altun ile ale'l-isti'câl Vilâyet-i Budun'a gönderildi. Fî evâsıt-ı şehr-i şa'bâni'l-mu'azzam, sene 1004.

Merhûm Serdâr Ferhad Paşa oğlı Âsitâne-i sa'âdete mülâzemete gelüp culûs pîşkeşin çekdüğidür.

(319b) Vilâyet-i Diyarbekir Beğlerbeğiliğinden azl olunan merhûm Ferhad Paşa oğlı Mehmed Paşa Âsitâne-i sa'âdete mülâzemete gelüp kānûn-ı kadîm üzre dokuz kat culûs-ı saltanat-ı hümâyûn pîşkeşin çekdi. Atları[6] be-gāyet mümtâz u müsellem olmağın pesendîde-i cümle-i enâm vâki' oldı. Ve intikām kasdında olan atası[7] düşmeni Sinan Paşa'ya hayât ile[8] yetişmedüğine hamd-i ferâvân ve şükr-i bî-pâyân eyledi. Fî evâsıt-ı şehr-i şa'bân, sene 1004.

Kıbrıs irsâliyesi geldüği ve Baş-defterdâr Hazîne-i Âmire'ye mağşûş altun ve akça almayup yakduğıdur.

Ve evâsıt-ı şehr-i şa'banda Kıbrıs beğlerbeğisi Sed[9] Ahmed Paşa'nun ve Defterdârı Lisânî Yahya Efendi'nin Âsitâne-i sa'âdete otuz yük tamâm irsâliyesi geldi yetişdi. Ve Defterdâr Hacı İbrahim Paşa cümle memâlik-i mahrûsadan Dîvân-ı adâlet-unvâna gelen emvâli kānûn-ı kadîm üzre yakdırup memâlik-i Pâdişâhî'de kalbzen olan kallâbların bağrı hûn olmakda, cümle telh-kâm oldılar. Niçe bin kişiye siyâset itmekden a'lâ ve evlâ re'y u tedbîr-i hükûmetdür, Allâh ta'âlâ te'yîd eyleye. Bu uslûb ile dirhem ü denânîr ahvâli tashîh olunur diyü ahâlî ukalâ-i Dîvân istihsân idüp du'âlar eylediler. Ve avârız ve bedel-i kürekciyân ve nüzl diyü kuzât ve hidmete giden çavuşlarun getürdükleri müşevveş ve fâsid altun ve akçaları yine ellerine virildi. Ve fi'l-hâl zimmetlerine bâkī çekilüp havâleler eline virilüp tahsîl olundı. Mefâsidün halleri diger ğûn olup kallâblarun biti[10] sındı.

Sefer-i zafer-rehber içün yeni sancaklar kesilüp meşâyih-i izâm gelüp du'âlar ü senâlar olduğıdur.

Evâsıt-ı şehr-i şa'bânda cum'a gün sa'd sâ'at ve ferhûnde demde Sarây-ı Âmire'de cümle meşâyih-i izâm da'vet buyurulup cem' oldılar. Sefer-i hümâyûn içün kānun-ı kadîm üzre yedi kıt'a sancaklar kesilüp biçildi. Teveccüh-i tâm ile e'âdî-i[11] dîn üzerine gālib ü kāhir olup ve ahâli-yi İslâm ve Pâdişâh-ı dîn-penâh mansûr u (320a) muzaffer olmağıçün du'âlar ve senâlar olundı. Allâh tebârek ü ta'âlâ mübârek ü müteyemmin eyleyüp, âmme-i enâm içün müstecâb eyleye, *Âmîn bi'n-nebiyyi'l-emîn.*

Mısr Beğlerbeğisi Seyyid Mehmed Paşa izz-i huzûr-ı Pâdişâhîye istenüp hil'at-ı fâhire[1] ile teşrîf buyuruldığıdur.

Ve diyâr-ı Mısriyye Beğlerbeğsi olan Seyyid Mehmed Paşa hazretleri kârdân u kâr-âğâh re'y ü tedbîr ü ber-savâbda lâ-zanîr zât-ı şerîf ve[2] hasâ'il-i hamîde sahibi olmağla iki def'a Pâdişâh-ı cihânpenâh *-eyyedehu'llâhu ta'âlâ ve kavvâhü-* hazretleri meclis-i şerîf-i firdevs-âyînlerine getürdüp umûr-ı mülk ü millet ahvâlin söyleşüp hassa-i hümâyûn-ı şehenşâhîden hil'at-ı fâhireler ile teşrîf buyuruldı. Fî evâsıt-ı şehr-i şa'bân, sene 1004.

Erzurum Defterdârlığı virildiğidür.

Ve sabıkā Diyarbekir Defterdarı olan merhum Ferhad Paşa hasmı Kara-batak Mehmed Efendi keşâkeş-i teftîşden dâmen-i şefâ'ate yapışup, ne bin belâ ve masraf ile halâs müyesser oldukda yine vilâyet-i Erzurum Defterdârlığı tevcîh buyuruldı. Fî evâsıt-ı şa'bân.

Nişancı Hamza Paşa ile Defterdar Hacı İbrahim Paşa mâbeynleri içün tezkire-i hümâyûn tehdîd üzre çıkduğıdur.

Ve bu esnâda Nişancı Paşa ile Defterdar Hacı İbrahim Paşa hakkında tezkire-i hümâyûn çıkup tarafeyne şâmil kelâm u îd-encâm fermân olunmağla bu def'a dahi Defterdâr temâruz eyleyüp birkaç gün Dîvân-ı felek-eyvâna gelmedi, Fî evâhir-i şehr-i şa'bân.

Serhadd-i mansûrede olan vezîrlerün südde-i sa'âdet-madâra bildürdükleri ahvâldür.

Ve evâhir-i şehr-i şa'bânda Belgrad'da olan Sadrıa'zam oğlı Vezîr Mehmed Paşa ile Ca'fer Paşa birbirlerin dostane ziyâfet idüp hüsn-i zindegânî üzre oldukları haberi geldi. Ve a'dâ-i dîn içinde Pâdişâh-ı kişver sitân hazretlerinün sa'âdet ü iclâl sefer-i zafer-rehbere teveccüh-i hümâyûnları mukarrer ü muhakkak şâyi' olmağla kıral-ı la'în küllî asker cem' eylemek tedârikinde olup, her cânibden kefere-i fecere mu'âvenet ü (320b) muzâharet itmek üzre azîm cem'iyyetleri olmak tahkīk idüğine içlerinde loncalarında bile yiyüp içen yarar câsûslarımuz haberler getürdülerinden gayri serhadd-i mansûre gazîleri mu'teber diller alup geldiler. Erdel la'în ve Zırınç oğlı her biri bir cânibden serdâr olup kimi Ösek cânibinden ve kimi Eflâk vilâyeti tarafından yürümek fikrin eyledüklerin bildürmişler. Ve bi-inâyeti'llâhi ta'âlâ ve avnihî Tımışvar cânibinde asker-i İslâm Fetih Giray Sultân Tatarı ile Erdel melâ'înine buluşup tîğ-ı âteş-bâr ile niçesin dârü'l-bevâra gönderdüklerin arz u i'lâm eylemişler. El-hamdü li'llâh ta'âlâ eyyâm-ı sa'âdet-i şehenşâhîde feth u zafer İslâm tarafında olduğın beyân eylemişler idi.

Sâbıkā Defterdâr olan Hasan Efendi diyâr-ı Mısriyye'de ümerâ-i muhâfazadan olmak fermân olunduğıdur.

Ve bu esnâda sâbıkā Baş-defterdâr olan Hasan Efendi'ye diyâr-ı Mısriyye'de mahlûl olan Kul Mahmud Beğ yeri altı yüz bin akçayla fermân olunup, ümerâ-i muhâfazadan oldı. Ve ayda mu'ayyen irdeb buğday ve arpa ta'yin[3] buyuruldı. Aksâ-i merâmı idi, ber-murâd oldı. Şedâ'id-i rüzgâr çeküp dâr-i musâdereye girmişdi, Fî 22 şehr-i şa'ban, sene 1004.

Sa'âdetlü Pâdişâh-ı zıllu'llâh Hazîne-i Enderûn'dan emvâl-i vâfire çıkarup taşra virdüğidür.

Ve şehr-i şa'bânun yiğirmi dördünci ki yevmü'l-isneyn idi, saâdetlü Pâdişâh-ı dîn-penâh *-e'azze'llâhu ensârehû-* hazretleri ihrâcât u mühimmât-ı sefer-i hümâyûn içün Hazîne-i Enderûn'dan altmış iki kîse sâfî filori çıkarup Dîvân-ı mu'allâya a'yân-ı sa'âdet vü-

zerâ-i izâm huzûrlarına kapucılar getürüp, her kîse onar bin altun[4] üzre akd olmışdı, altı yüz bin ve yiğirmi bin altun bi't-tamâm ve'l-kemâl Hazîne-i Âmire-i bîrûnîye alınup zabt u hıfz olundı ki, yedi yüz kırk dört yük akça olur, fî sene erba'a ve elf.

Sipâhîler Mukābelecisi sa'y u hıdmeti mukābelesinde hil'at-ı fâhire ile teşrîf buyurulduğıdur. (321a)

Ve yine bu esnâda Sipâhîler Mukābelecisi Molla Kasım Efendi Bölük-halkınun müteveffâ olanlarından haber getürene bir[1] akça terakkī mahlûlünden virile diyü fermân olunmağla bu seferlerde nâbedîd olan yedi[2] ve sekiz yüz nefer Bölük-sipâhîlerinin ulûfelerinden yevmiye Hazîne-i Âmire'ye küllî akça sa'y olduğı[3] mukābelede zâhir olmağın hil'at-ı fâhire-i Pâdişâhî ile teşrîf olunup, girüp pâye-i serîr-i saltanat-ı cihân-bâniye yüz sürdi. Fî evâhir-i şehr-i şa'bân, sene 1004.

Yeniçeriler Katibi dahi sa'y eyledükleri ecilden hil'at geydükleridür.

Ve Yeniçeri yazıcısı Frenk-Beğ-oğlı Mehmed Beğ dahi bu mukābelede gayrete gelüp müteveffâ ve nâ-bedîd olan Yeniçeri ve Acemiyân'dan küllî nefer mahlûl göstermek ile anlar dahi hil'at-ı fâhire ile teşrîf buyurulup, girüp pâye-i serîr-i a'lâya yüz sürdiler. Fî evâhir-i şehr-i şa'bân, sene 1004.

Sa'âdetlü Pâdişâh-ı Cem-câh ve sitâre-sipâh hazretleri Kapudan Paşa'nun yeni yapulan baştardasma binüp çekdürdüğidür.

Ve evâhir-i şehr-i şa'bânü'l-mu'azzamda hazret-i Pâdişâh-ı zemîn ü zemân *-halledellâhu ta'âlâ hilâfetehû-* Vezîr Kapudan Halil Paşa hazretlerinün yeni yapılup deryâya inen baştardasına niyyetü'l-gazâ binüp çekdürmeğe azîmet buyurup girdiler دیرهكه varınca on altı oturak sekizer kat yarar müzeyyen azeb yiğitleri ve andan aşağa yarar forsalar çekdirüp ve cümleten mâni'alar pür yat u yarak fenar getüren yarar korsan re'îsler ile donanup ruzgârlu gün vâki' olup Yeni-hisar boğazına çekdirdiler. Ve şenlik ve şâdmanlık top ve

tüfenklerin atup seyr[4] ü temâşâ itdirildi[5] Mukaddemâ Sultân Süleyman Han *-aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân-* Has-bağçe'de tersâne îcâd eyleyüp, hezâr dikkat ü ihtimâm ile üstâdler cem' eyleyüp yeşil baştardayı[6] yapdurup deryâyâ indürdükde, erkân-ı devlet ü sa'âdet hâzır olup, du'â vü senâlar ve sadakāt u kurbânlar ile ta'zîm ü terkîm olunup, yevmî altmış akça ulûfe ile fenar takup, niyyetü'l-gazâ binüp çekdirmek (321b) anlar[7] kānûnıdur. Ba'dehû Sultân Selim Han-ı mağfûr *-tâbe serâhu ve ce'ale'l-cennete mesvâhu-* Kılıç Ali Paşa Baştardasına binüp çekdürdüklerinde Koca Kapudan ile mavunalar ve baştardalar[8] ve kadırga ve kaleytlere yapdırılmak bâbında çok musâhabet itmişlerdi. Ve Sultân Murad Han-ı mağfûr dahi Vezîr ve Kapudan İbrahim Paşa hazretleri teyemmünen ve teberrüken baştarda yapdurduklarında, binüp niyyetü'l-gazâ[9] çekdirmişler idi. Bir mübârek ü müteyemmin kānûn olmışdur. Allah tebârek u ta'âlâ Pâdişâh-ı İslâm-penâh *-eyyeda'llâhu ta'âlâ ve kavâhü-* hazretlerinün yümn-i makdemiyle a'dâ-i dîn üzerine gālib eyleyüp, her zemân mansûr u muzaffer eyleye, Âmîn. Hakīkaten bu Devlet-i kāhirede donanma gemileri bu uslûb ve tavr-ı mergûb üzre kaluçe kürek çekdirüp cüst[10] ü çâlâk hareket idüp kullanmağa âsân âlât ve esbâb tedârük idüp böyle yapdurmağa sebeb ü bâ'is Kılıç Ali Paşa olmışdur. Her halde şevket ü haşmet ve yaraşıklık ve zînet anun âsâr u berekâtıdur bilmez Maryol tâ'ifesi hakkında çok yanlış söz söyler. Donanma-i Hümâyûn ve leşkeri inhizâmdan sonra yaraşığın bulup ceng-azmâ olmışlardur, evvelki üslûb gāyet bed-endâm idi.

Mısr Beğlerbeğisi deryâdan gitdüğidür.

Ve evâhir-i şehr-i şa'bânda diyâr-ı Mısriyye Beğlerbeğisi Seyyid Mehmed Paşa hazretleri dört pâre gemiler[11] ikisi kadırga ve ikisi[12] kaleyte müzeyyen ü mükemmel ba'de salâti'l-cum'a lenger alup saldırdılar. Allâh ta'âlâ uğurların hayr eyleyüp izz ü ikbâl ile yümn ü berekât üzre matlablarına vusûl müyesser eyleye. Fi't-târîhi'l-merkūm.

Ramazân-ı şerîfe hazırlanmak içün ehl-i Dîvân mu'âf olduklarıdur.

Ve eyyâm-ı şekde iki gün ehl-i Dîvân âzâd olup, her kişi mübârek ramazân-ı şerîf içün hâzır u müheyyâ oldılar. Esnâ-i sefer-i za-

fer-eser mühimmâtı tedârükinde zâd u zevâde ziyâde bahâda idi. Taht-gâh-ı saltanat hergiz bu izdihâm u kesret ile kıllet çekmemişdi. Yüz dirhem ekmek bir akçaya, bir vakıyye gûşt (322a) on iki akçaya arpanun kilesi kırk akçadan tenezzül itmedi, bir sene murûr itdi mütemâdî oldı Yâ mün'im-i zü'l-celâl fukarâ-i Müslimîne inâyet eyle, Yâ Erhamü'r-râhimîn.

Vilâyet-i Kırım Ham Gāzî Giray cânibine sefere gitdüklerinde saltanat tarafından gönderilen in'âmdur.

Ve bu esnâda vilâyet-i Kırım Hanı Gāzî Giray ve karındaşı Feth Giray sultâna ve sâ'ir mîrzâlarına saltanat-ı kāhire tarafından Hazîne-i Âmire'den ve Hazîne-i Enderûn'dan in'âm ve hil'at-ı fâhire mütevâtir ü müte'âkib vâki' olmağın ve teşrîfât defterlerinde ve rûznâme-i hümâyûnda yoklanup buyuruldı. Sene bin iki târîhinden sene bin dört ramazânı gurresine gelince kırk beş bin sikke-i hasene ve yüz yiğirmi dokuz tak-ı serâser ve a'lâ hil'at-ı fâhireler irsâl olunduğı mastûr u mukayyed bulunduğı arz olundı. Ve bu def'a dahi otuz bin sikke-i hasene ve Sinan Paşa kılıçlarından bir kabza murassa' u mücevher şemşîr ve hassa-i hümâyûndan iki hil'at-ı fâhire-i a'lâ Hazîne-i Enderûn'dan çıkup ve Hazîne-i Bîrûnî'den dört hil'at-ı fâhire Gāzî Giray Han hazretlerine sefer-i zafer-rehbere çıkup hil'at-ı fâhiremi[1] geyüp ve şemşîrimi[2] kuşanup ve gönderilen altunı mühimmât-ı gazâya sarf eyleyesin diyü hükm-i şerîf gönderildi. Fî 3 şehr-i ramazâni'l-mübârek, sene 1004.

Bu Devlet-i kāhireden Tatar tâ'ifesine ve hanlarına bu vechile ifrât u tefrît üzre in'âm u ihsân vâki' olmış değildi. Zemân-ı saltanat-ı Sultân Murad Hanî'de bunları Deşt-ı Kıpçak'dan Bâbülebvâb ve Şirvan ve Gence ve Karabağ'a sürüp istihdâm buyurulmakdan lâzım gelen ihrâcâtdur ki kānûn sûretine girdi.

Merhûm Duhânî-zâde intikālidür.

Sâbıkā Mısr'da Defterdâr olup ve menâsıb-ı dîvâniyyenün ekserinde sıdk u istikāmetle istihdâm olunu-gelmiş pîr-i rûşen-zamîr Duhânî-zâde Mustafa Çelebi umûr-dîde ve kâr-azmûde elli üç bin akça ze'âmetle (322b) müteka'id idi. Seksen yaşından mütecâviz ute-

kāu'ilâhdan olmışdı gurre-i ramazân-ı şerîfde gār-ı gurûrdan çıkup sarây-ı surûr-ı ravza-i Rıdvâna gitdi, rahmetu'llâhi aleyh.

Evkaf muhâsebecisi Rumili timarları defterdârı oluğu ve muhâsebecilik hidmeti bu fakīre virildüğidür.

Evâ'il-i şehr-i ramazânü'l-mübârekde Evkaf muhâsebecisi Müteferrika İbrahim Çelebi Rumili timarları defterdarı olmak fermân olundı. Evkaf muhâsebeciliği hidmeti bu fakīr-i kesîrü't-taksîre buyuruldı. Sadrıa'zam hazretleri tarafından rûz-nâme-i hümâyûn nakl etmek hidmeti mâni' olmayup, kemâ-kân yine ol hidmetde dahi mukīm olup mudâvemet olundı. Fî 6 ramazânü'l-mübârek, sene 1004.

Ve Dârüssa'âde kapusında nezâret-i evkāf-ı Medîne-i münevvere ile hidmet iden Dârüssa'âde ağaları makamına gelen Osman Ağa cümle selâtîn-i izâm vüzerâ-i kirâm evkafından[3] nâzır oldukları defâtiri Rumili muhâsebecisinden ve Anatolı muhâsebecisinden[4] ve harâc muhâsebecisinden ve evkaf muhâsebecisinden ve Haremeyn-i şerîfeyn mukata'acısından kaldırup cümlesini Rumili muhâsebesinde şâkird olan Hacı Mehmed nâm kimesneye bir muhâsebecilik tevcîh eylediler. Her muhâsebeden bu denlü defter ayrılup ta'yîn buyuruldı. Fî evâ'il-i şehr-i ramazânü'l-mübârek, sene erba'a ve elf.

Evkāf-ı selâtîn-i izâm hakkında bu husûs nâfi' ü mübârekdür diyü Rumili kadıaskeri Mevlânâ Abdülbākī Efendi re'y eylediler.

Sefer-i zafer esbâb u âlâtı ve davarı gereği gibi tedârük olunup alınduğı ve Yeniçeri tâ'ifesinün beyhûde tekavvülâtıdur.

Ve evâ'il-i ramazân-ı şerîfde sefer-i zafer-eser mühimmâtıyçün muttasıl âlât u esbâb-ı lâzımiyye[5] emvâl-i bî-pâyân harc u sarf olunmakda dakīka fevt olunmayup alındı. Aksâ'-i arzdan deve ve katır ve sâ'ir davarı kesret ile (323a) getürüp yetiştirdiler, döküldi geldi. Girân bahâlara satılup alındı. Gemiler alduğı kadar doldurup deryâyı berü yakaya geçürdiler. İzdihâm ile âlem mâl-â-mâl oldı. Kaht u kıllet muzâyakası ile ıztırâb-ı sefer nihâyetde idi. Ve bî-insâf halkun sû'-i hulkı[1] biribirini cân u cihândan bîzâr itdi. Yeniçeri tâ'ifesi [illegible]gelmişe muhâlif evzâ' u etvâr kullanmağa başladılar. Ve kadîmü'l-eyyâmdan seferlerde ve hazarlarda Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri

önünde yürüyü geldükleri yere[2] râzî olmayup sitîze-kârlığa bahânecû olmak isteyüp, mâ-tekaddemden tûğ-ı hümâyûn önünde müteferrikalar ve çaşnigîrler ve çavuşlar ve ekâbir ü a'yânun ağaları ve hassa sarraçları ve çukadarları cânibeynde yürüyü-gelmişlerdür. Elbette Yeniçeri Ağası tuğlar önünde yürümek gerekdür, evvel zemânda müteferrika ve çaşnigîr ve çavuş cümle beş yüz nefer âdem ancak olurdı. Şimdiki hâlde ulûfelü ve timarlu beş bin neferden mütecâviz olmışlardur, biz bunlarun önlerince yürümezüz diyü beyhûde kelâm u bî-me'âl söylediler. Bu makūle sözlere sebeb ü bâ'is içlerine bî-had ecnâs-ı muhtelifeden ecnebiyye dâhil olup, devlet âdâbiyle mü'eddeb mâ-beynlerinde kimesne kalmayup, ocak ağalarından bakıyyelerün sözlerin dinlemedileri oldı. Allâh ta'âlâ hayrlar tevfîk eyleye.

Mısrâ'

شود معلوم کار هر کسی چون وقت کار آید

Sultân Süleyman hatîbi ve Ayasofya imâmı Amasyalı Mehmed Çelebi intikālidür.

Evâ'il-i şehr-i ramazân-ı şerîfde Sultân Süleyman Han *-tâbe serâhu-* câmi'inde hatîb ve Ayasofya-i Kebîr'de imâm-ı hoş-edâ olan Amasyalu Hacı Mehmed Çelebi işbu dârü'l-gurûrdan sarây-ı sürûra intikāl eyledi. Yerine Vâlide Sultân Cami'inden Mevlânâ İbrahim Çelebi hatîb oldı.

Reîsülküttâb Mûsâ Çelebi hil'at-ı fâhire ile teşrîf buyurulduğıdur.

Bu esnâda Reîsülküttâb Mûsâ Çebeli'ye cânib-i saltanatdan hil'at-ı fâhire çıkup teşrîf buyuruldılar, girüp (323b) pâye-i serîr-i âlem-masîre yüz sürdiler. Fî evâ'il-i şehr-i ramazân, sene 1004.

Erkân-ı Devlet cümleten ulemâ-i izâm ve meşâyih-i kirâm ile istiskā namâzma dergâh-ı izzete çıkduklarıdur.

Evâ'il-i şehr-i ramazânü'l-mübârekün on birinci penç-şenbih gün sa'âdetlü Pâdişâh-ı dîn-penâh *-eyyedehu'llâhu ta'âlâ ve kavvâhü-*

hazretlerinün fermân-ı şerîfleriyle ulemâ-i izâm ve meşâyih-i kirâm cümle erkân-ı devlet ve a'yân-ı sa'âdet bi-esrihim tamâmen Ok-meydanı sahrâsında çıkup cem'iyyet-i azîm ile dergâh-ı Ahadiyyet'e tezellül ü iftikār ve inkisâr üzre arz-ı niyâz u hâcât ve tazarru'ât ile münâcâat eyleyüp ızhâr-ı acz ü nedâmet ile tevbe vü istiğfâra meşgūl olup, *«Yâ vâhibü'l-atiyyât ve Yâ dâfi'u'l-beliyyât»* diyüp girye vü zârî ile bârân-ı rahmet-i bî-hisâb taleb eylediler. *«Üd'ûnî estecib leküm»* muktazâsınca[3] ümmet-i dîn-i Muhammed yüzlerin hâk-i mezellete sürüp istiskā namazın kılup Sivasî[4] vâ'iz Mevlânâ Şemseddîn Efendi minbere çıkup, kelâm-ı hikmet beyân eyledi. Meded Allâh meded nâle vü nâlişlerin mele-i a'lâya çıkardılar. Günahkârlarun çeşm-i giryân ü dil-i büryân ile ravza-i necîb-i Rabbü'l-âlemîn ve şefî'u'l-müznibîn Cenâbına salevât-ı zâkiyât, tahiyyât-ı tayyibâtları irsâl olundı. *Allâhümme tekabbel minnâ ve li-cemî'u'l-mü'minîne ve'l-mü'minât.*

Kanûn-ı kadîm âdet-i ma'rûfe-i müstahsîm üzre vüzerâ-i izâm hazretlerinün Yeniçeri'ye sımât-ı ni'meti çekildüğidür.

Ve şehr-i ramazân-ı şerîfün on beşinci güni geçdikde dergâh-ı ma'delet-penâhda kānûn-ı kadîm Yeniçeri ağası âmmeten kapu[5] ile şöhret-i tâmme üzre ibtidâ sadrıa'zam hazretleri sımâtına varup envâ'-ı ni'am-ı bî-pâyân ile niçe gün mukaddem hâzır u müheyyâ olup, ale't-tertîb vüzerâ-i izâm *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehüm-* hazretlerinde ziyâfet olunurlar. Tâ Rumili beğlerbeğisine ve kapudan paşaya dahi varırlar. İ'zâz u ikrâm olunup bu harc u masraf a'yân-ı sa'âdetde sâl-be-sâl bî-tekellüf yüz binden iki yüz bin akçaya varınca harc u sarf olunmak (324a) ka'ide-i mukarreredür, terk ü tehallüf itmek muhâl ü mümteni'dür bir mübârek ve müstahsen uslûb u âyîndür ki saltanat-ı kāhire içre mütekaddimîn bezl-i ni'met-i ferâvân itmekle bast-ı bisât inbisât eyleyüp şükr-i mün'im-i Zü'l-celâle sebeb olurlar imiş, Rahimehümu'llâh ta'âlâ. Az kalup kaht u kıllet vâsıtasiyle terk ide-yazdılar. Bi-hamdi'llâhi ta'âlâ kemâ-kân ziyâfetler olundı.

Yeniçeri yazıcısı tebdîl buyuruldugıdur.

Ve evâ'il-i şehr-i ramazânda Yeniçeri yazıcısı Frenk Mehmed Beğ ref' buyuruldı. Galibâ Veli Ağa arzıyla olup kendü dîvân kâti-

bine çeküp[1] müyesser olmayıcak, sâbıkā birkaç def'a kâtib olan Mehmed Çelebi yine kâtib olmak fermân olundı. Allah ta'âlâ hayr u bereketler müyesser eyleye. Bi-mennihî ve hafiyyi lutfihî.

Erbâb-ı ma'sıyet u hevâya siyâset olduğıdur.

Ve evâsıt-ı şehr-i ramazânda ehl-i isyân u hevâdan dîn yohsulları ve ma'sıyet mübtelâları bed-bahtlar hedm-i ırz-ı dîn-i[2] mübîn ola dimeyüp, alâniyeten fevâhişle[3] fısk u fücûra cür'et eyleyüp, meclis ile basılmağın, beş nefer avratlar siyâset olunup deryâya atıldı. Ve bir levendün boynı uruldı ve iki nefer celeb sipâhîlerün ulûfeleri kat' olunup habs olundı. Ve meyhânelerde bi'l-külliye ne denlü hamr bulundıyse şikest olup kapuları mıhlandı.

Serhadd-i mansûreden feth u nusret haberleri geldüğidür.

Ve bu esnâda Tımışvar serhaddinden Şamlu Ca'fer Çavuş gelüp Dîvân-ı âlîde hil'at-ı fâhire geydi. Tatar Hanı Gāzî Giray karındaşı Kağılgay Fetih Giray yarar sebükbâr Tatar'ı sabâ-rüftârdan güzîde on bin kâr-güzâr ile vilâyet-i Erdel arzusın iderken bir seher tenk mahalde birkaç nefer tâze leşkere rast gelüp, alâmet-i İslâm görüp defn eylemek üzre olurlar. Ve nâ-gâh karavol râyihası işmâm[4] idüp, cüst ü çâlâk hareket idüp dil alurlar. Ve ol dahi birkaç bin küffâr-ı bed-girdârun nâm-dârlarından haber virüp, fi'l-hâl göz açdırmayup, üstlerine ılgar idüp (324b) merdân-ı kâr-zâr ile meydân-ı gîr-ü-dâra girüp muhkem ceng ü âşûd ile ahşama dek alay-ı küffârı târümâr idüp, bi-inâyeti'llâhi ta'âlâ feth u nusret leşker-i İslâma müyesser olup melâ'în-i hâsirîn seyf-i İslâm altında makhûr olup dârü'l-bevâra gönderildi. Tabl u nefîr ve bayrakları, bakıyyetü's-suyûf zinde melâ'înleri ile geliyorlar diyü bildürdiler. Fî evâsıt-ı şehr-i ramazâni'l-mübârek, sene 1004.

Sefer-i zafer içün esbâb-ı mühimmât cidd ü cehl ile tedârük olunduğıdur.

Ve bu esnâda muttasıl ale'd-devâm öte yakadan deve ve at ve katır bî-hadd u bî[5]-pâyân gelüp geçmeğe başladı. Ve esbâb u ahmâl ve eskāl ü tecemmül-i sefer ve Matbah-ı Âmire ve sâ'ir harc-ı vâfire

ile, ki lâzım u mühimm idi, mâl-i bî-pâyân sarf olunup alınmağa şurû' olundı. Vüzerâ-i izâm hazretleri ve[6] ehl-i Dîvân kalkup gider olduklarında, nazar-ı şerîflerine getürilüp[7] seyr olunur idi. Ve Hazîne-i Âmire önünde sundukları bî-hadd u bî-kıyâs kad-ender-kad hazırlandı. Esbâb-ı sefer gereği gibi tedârükde ihtimâm olunup dakîka fevt olunmaz oldı. Halkun bî-gayret ü bî-hamiyyetleri ihtimâl[8] değildür diyü bahs idenlerün şübheleri zâ'il olup, yaramaz söyleyen dilleri tutuldı. Çadırlar ve otaklar yoklanup meydân-ı âlîde kurulur oldı. Fî 15 şehr-i ramazân, sene 1004.

Belgrad'da Serdâr Ca'fer Paşa ile Sinan Paşa oğlı Mehmed Paşa beynleri mükedder olduğıdur.

Evâsıt-ı şehr-i ramazânda Belgrad'da Vezîr Sinan Paşa oğlı Mehmed Paşa'nun Serdâr Vezîr Ca'fer Paşa ile mâ-beynleri mükedder olup zindegânîleri olmaduğı mektûblar gelüp i'lâm olundı. Ve koyun emâneti hidmetinde olan Dergâh-ı âlî çavuşlarından Ahmed nâm Çavuş, Sinan Paşa oğlı bilâ-sebeb gurûr-ı kâmrânî ile darb-ı şedîd idüp vefât eyledüği haberi arz olundı. Elinde olan vezâret hasları alınup, vezâret ile vilâyet-i Eflâk muhâfazasında olan Satırcı Mehmed Paşa'ya fermân olundı. (325a) Ve Sinan Paşa oğlı Mehmed Paşa hazretleri Tımışvar üstüne gitmek emr olundı. Birkaç gün mürûr itdükde haslar yine[1] Sinan Paşa oğlı Mehmed Paşa'ya mukarrer olmak fermân olundı.

Rumili Kadıaskerliği ve Mısr kadılığı virildüğidür.

Evâsıt-ı şehr-i ramazânda Rumili Kadıaskeri Mevlânâ Ali Çelebi Efendi esbâb-ı sefere küllî masrafı olup, hâzır u âmâde olmışiken ref' buyuruldı. Mukaddemâ Anatolı Kadıaskerliğinden mahrûsa-i Mısr kadılığı tevcîh buyurılup gitmek nasîb olmayan Râzıye Hatun dâmadı Mevlânâ Muhyiddîn Efendi Rumili Kadıaskeri olmak fermân olundı. Ve Mısr kadılığı sâbıkā Rumili Kadıaskerliğinden müteka'id Mevlânâ Molla Ahmed Efendi el-Ensârî'ye fermân olundı.

Mar'aş Beğlerbeğiliği virildüğidür.

Ve merhûm Serdâr Ferhad Paşa oğlı Mehmed Paşa Mar'aş Beğlerbeğiliği ile sefere gitmek fermân olundı. Güzelce Mahmud Paşa

ref' buyuruldı, gelüp Dîvânda oturdı, girüp pâye-i serîr-i saltanata yüz sürdi. Fî evâsıt-ı şehr-i ramazân, sene 1004.

Müteka'id, emekdâr-ı Pâdişâh-ı âlem-penâh Ali Çavuş Lala Mehmed Paşa hatunın nikâh itdüğidür.

Ve merhûm Vezîria'zam olup vefât iden Lala Mehmed Paşa'nun hatunı Dâye kızı izn-i hümâyûn ile merhûmun selâm çavuşı ağır ze'âmetle müteferrikalıkdan müteka'id olan Ali Ağa'ya nikâh buyuruldı. Bu sebeb ile Lala oğlı Kapucı-başı Mustafa Ağa muztaribü'l-hâl olup, mâ-beynlerinde dürüşt kelâm vâki' olmağla evde vâlideliğinden ayrılup çıkmak lâzım geldi. Ali Ağa eve girüp dâhil oldı. Fî evâsıt-ı ramazânü'l-mübârek, sene 1004.

Sâbıkā Çavuş-başı olan Mustafa Beğ tekrâr beğlerbeğilik hükmiyle Niğboh sancağına gidüp ve oğlı Vize beği olduğıdur.

Ve evâhir-i şehr-i ramazânda çavuş-başılıkdan çıkan Silistre sancağı beği Mustafa Beğ Eflâk muhârebelerinde yarar ve (325b) şecâ'at-şi'âr yoldaşlar ile gazâ vü cihâdda bezl-i iktidâr itmekle nâm-dârlıklar eyleyüp, diller alup hidmetde bulunduğı mukābelede Haleb Beğlerbeğiliği tarîkiyle Niğbolı sancağı tevcîh buyurılup ve tahsîl-i emvâl-i bekāyâ nezâretiyle hükm-i şerîf-i cihân-mutâ' virildi. Ve büyük[2] oğlı Hüseyin Çavuş'a Vize sancağı arz olunup ve kethüdâsına çavuşluk fermân olunup ri'âyet buyuruldı. Dîvân-ı ma'delet-mekâna gelüp pâye-i serîr-i saltanata yüz sürdiler. Fî 22 şehr-i ramazânü'l-mübârek, sene 1004.

Mısr'dan ref' buyurılan Kurd Paşa'nun irsâliyesi geldüğidür.

Evâhir-i şehr-i ramazânda diyâr-ı Mısriyye hazînesi altı yüz bin altun Kurd Paşa irsâliyesi gelüp Südde-i sa'âdete vâsıl oldı. Tüccârdan iki yüz bin altun istikrâz olunup ve iki kıst Mısr kulı ulûfeleri deyn kalduğı üzre arz olundı. Bu vechile tekmîl müyesser oldı dinildi.

Şehzâde[3] Müderrisi Kınalu-zâde Fehmi Çelebi terk-i dünyâ-yı fânî itdüğidür.

Ve evâhir-i ramazânda Şehzâde[3] Sultân Mehmed Müderrisi fehm ü zekâ ve fazîlet ile ma'rûf Kınalu[4]-zâde Fehmi Çelebi Kadr gicesi iftârda harâret-i fu'âd ile ziyâde soğuk su içüp, irtesi gün dahi def'-i atş idemeyüp, az zemânda işbu dâr-ı mihnetden sarây-ı sürûra intikāl eyledi, rahmetu'llâhi aleyh.

Medrese-i Şehzâde[5] Sahn-ı Semâniye'den Haydar Efendi'ye fermân olundı. Ve Medrese-i Sahn İskender-zâde Efendi'ye buyurılup vilâyet-i Rumili'nde cizye defterleri[6] tashîhi ve nev-yâfte tahrîri fermân olundı, çıkup gitdi.

Câmi'-i şerîf-i Sultân Mehmed Han'da du'â vü senâya cem'iyyet-i azîm olduğıdur.

Ve evâhir-i şehr-i ramazânda ulemâ-i izâm ve meşâyih-i kirâm *-kesserehumü'llâhu ta'âlâ ilâ yevmi'l-kıyâm-* cümle a'yân-ı devlet ile Câmi'-i şerîf-i Sultân Mehmed Han'da cem'iyyet-i azîm eyleyüp, derğâh-ı Ahadiyyete niyâz u nâliş ile hâk-i mezellete yüzler sürüyü tevbe vü istiğfâr idüp, du'âlar ve senâlar eylediler. (326a) Bârân-ı rahmet-i bî-hisâb-ı Rahîm ü[1] Rahmân dilediler. Şeyh Hızır Efendi *-sellemehu'llâhu ta'âlâ-* kürsî-i va'z u tezkîre çıkup, kelâm-ı hakīkat-encâm ile emr-i ma'rûf u nehy-i münkerde dikkat u ihtimâm-ı mâlâ-kelâm beyân eylediler. Ale'l-husûs bâb-ı rüşvetde ve ribâ-horlukda olan kesret ü izdihâm ki mûcib ü müstelzim-i kaht u[2] galâdur, sûz-bahş ta'bîrât-i dil-pezîr ile âmme-i halkı yakup yandırdı. Velâkin rûy-i zemîne dökilen göz yaşları âsumândan bir katre-i bârânı cezb idemedi. Zulâm-ı musîbet kulûb-ı usâtı katı çirkin eylemişdi. *Allâhümme Yâ hâdi'l-mudillîn.*

Mübârek îd-i sa'îd olduğıdur.

Ve şehr-i ramazân-ı şerîfün gurresi şuhûd-ı udûl şehâdetiyle bir gün mukaddem görüldüği sâbit olup, otuz gün kâmil[3] oldı. Hikmetu'llâh ile havâ mükedder iken tîz-bînler vâsıtasıyle rü'yet-i hilâl-i şevvâl dahi müyesser olup, salı gün îd-i sa'îd oldı, sene 1004.

Bayram gicesi Galata hâricinde nâgehânî ihrâk vâki' olduğıdur.

Ve şehr-i şevvâlün ikinci gicesi, kazâ-i İlâhî ile mahrûsa-i Galata hâricinde merhûm Mehmed Paşa Cami'i önünde vâki' olan dükkânlara ve fevkānî odalara ki esbâb ve âlât-ı sefâ'in mahalli mahâzin idi, nâgehânî âteş düşüp, ihrâk oldı. Vüzerâ-i izâm ve Yeniçeri tâ'ifesi yetişüp söyündürmeğe varınca ol kenâr yandı gitdi. Ve bi-inâyeti'llâhi ta'âlâ Galata Hisarı dıvarı hâ'il oldı, içerü şehre sârî olmadı. Yeniçeri gaddârları ve sâ'ir evbâş gāretinden Müslimânlar halâs oldılar. Fe-emmâ âteş muntafî olup, her kişi mekânına avdet ider oldukda İstanbul'da Tahtelkal'a kurbında Subaşı Rıdvan Çavuş'un, Yeniçeri evin yağmaladılar. Hemen ehl ü iyâli can ile kurtulduğın ganîmet bildiler. Mübârek ramazân-ı şerîfde şarâb içenlere siyâset olunup, meyhâneler açılmayup ve mübârek bayramda hâşâ kefere panayırı gibi salıncak olmayup, ehl-i İslâm ma'sıyetden (326b) men' olunduğının intikamın eşkıyâ subaşıdan aldılar. Hükkâm-ı ehl-i teyakkuz hikmet ile amel eyleyüp, ehven-i şerreyni ihtiyâr itmek lâzımdur didiler, fe'ntebih, sene 1004.

Serhadd-i mansûre muhâfazasında olan vüzerâ-i izâm Mihaliçlü Ahmed Paşa'yı ahbâr ile Âsitâne-i sa'âdete gönderdükleridür.

Şehr-i şevvâlün üçünci gün[4] serhadd-i vilâyet-i Budun'da olan asâkir-i mansûre ahvâlin ve kılâ' ve neferâtun ulûfe[5] ve zahîreleri ahbârın Vezîr-i bâ-tedbîr Mehmed Paşa ve Serdâr Ca'fer Paşa ittifât ile südde-i sa'âdete mufassal u meşrûh arzlar yazup, Beğlerbeği, maslahat-güzâr ve suhan-ver Mihaliçlü Ahmed Paşa'yı ve ordu defterdârını ulaklık ile göndermişler. Gelüp kaht u galâ ve zulm-i bî-pâyân ile re'âyâ firâr idüp, perâkende olduklarıṅ ve memleket pây-mâldür diyü bildürdüklerin didiler. Ve Kapu-halkınun işlemiş müstahıkk oldukları ulûfeleri virilmeyüp ve kılâ' mevâciblerine lâzım olan cümle borçları defter ile hisâb[6] idüp, cem'an bin yük ve dahi iki yüz yük akça vâcib olmışdur. Dîn ü devlet maslahatına sa'âdetlü Pâdişâh-ı cihân-penâh *-hallede'llâhu ta'âlâ mülkehû-* hazretleri vakt ve[7] zemâniyle inâyet ü ihsân buyurup gönderüp yetişdürürse bi-inâyeti'llâhi ta'âlâ küffâr-ı melâ'în-i hâsirîn leşkerine mukābele

vü mukātele idüp, iktidârımuz olursa ümîdümüz budur ki tağıdup, eyyâm-ı sa'âdet-i Pâdişâhîde niçe yüz aklıkları olup, memleket ü diyârların feth u teshîr eylemek müyesser ola. Ve illâ sa'âdetlü Pâdişâh-ı dîn-penâh hazretlerinden ve erkân-ı sa'âdetden serhadd-i memâlik-i İslâmiyye ahvâline ki mukayyed olmayalar, kaht u kıllet ile tâkatımuz tâk oldı. Hiç bir vechile kudretimüz kalmadı, cümle asker-i İslâmun bi'l-ittifâk sözleri budur diyü ızhâr-ı acz ü meskenet[3] ile i'lâm-ı hâl eyledüklerin bildürdiler. Ve mukaddemâ Arnavud Ali Ağa zahîre bahâsiyçün getürdüği elli bin altunı Bölük-halkı ulûfelerimüzdür diyüp aldılar. Vezîr Mehmed Paşa hazretleri getürdüği yüz elli bin altunı (327a) on bin nefer Yeniçerinün ulûfesidür diyü üç yüz yiğirmi nefer mevcûd Yeniçeriyle on nefer Bölük-başı eman virmeyüp aldılar. Hâl bu minvâl üzredür, sa'âdetlü Pâdişâh-ı dîn-penâh hazretleri hazîne[1] ve zahîre ve leşker-i cedîd ile meded yetişdürüp, askere takviyet iderler ise bi-avnillâh mu'cize-i Rasûlullâh zuhûrına sebeb ü bâ'is olurlar. Küffâr-ı hâksârı kande olursa basup, niçe futûhât-ı celîleye[2] ikdâm u ihtimâm iderüz, inşâe'llâhu'r-rahmân. Ve eğer sözümüz dinlenmeyüp, ahvâlimüz görülmezse düşmen-i dîn re'âyâ ile birikip memâliki kaplamışlardur, çâre vü dermân yokdur, tedbîr ü tedârük olmazsa hâl müşkil olmışdur. Re'âyâ kendi[3] cinsine gideyor bildürdük, bilmedük dimesünler dimişler ve's-selâm. Fi't-târîhi'l-merkūm.

Pâdişâh-ı gerdûn-bestat hazretleri inşâe'llâhu'r-rahmân kendümüz bizzât azîmet üzreyüz, vâki' olan mesâlih-i dîn ü devleti bi-inâyeti'llâhi ta'âlâ görüp tekmîl eylemek niyyetindeyüz diyü bu bâbda cevâb-ı bâ-savâb fermân olunduğı beyân olundı.

Vezîr-i sâhib-haşmet ü şevket Hasan Paşa hazretleri İstanbul muhâfazasına kalmak mukarrer olduğıdur.

Ve evâ'il-i şehr-i şevvâlde mahmiye-i İstanbul muhâfazasına[4] kalmak içün tenbîh buyurılan Vezîr-i lâ-nazîr-i bâ-tedbîr ve isâbet-pezîr ü rûşen-zamîr Hasan Paşa *-edâmeʼllâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretlerine kānûn-ı kadîm üzre iki zî-kıymet hil'at-ı fâhire ile teşrîf buyuruldı. Vüzerâ-i izâm hazretleriyle girüp pâye-i serîr-i saltanata yüz sürdiler. Ve Sadrıa'zam u ekrem İbrahim Paşa *-edâmeʼllâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri tekrâr bugün dahi otak-ı gerdûn-nitâk ku-

rulacak mahalli görüp düzetdürmeğe mukayyed oldılar. Ve sefer-i zafer-esere teveccüh-i hümâyûn şevvâl evâhirine kalduğı şâyi' oldı. Kaht u[5] galâdan gelicek zahîreler ve tavar yetişmedüği bâ'is-i te'hîr oldı didiler.

Mukaddemâ serhadde basılup haberi gelen küffârun kelleleri ve derileri geldüğidür.

Ve bu esnâda, sâbıkā Tımışvar serhaddinde Tatar Han karındaşı Kağılgay[6] Fetih Giray merdâneliğiyle (327b) basılup kesilen Erdel melâ'înünün başları ve tutulan dilleri ve tabl u alemleri ma'kûs u menkûs Dîvân-ı mu'allâya geldi döküldi. Yarar cüssedâr, hoyrad yunaklar Donanma-i Hümâyûn kadırgalarına küreğe[7] gönderildi. Ve hidâyet-i Rahîm ü Rahmân'a mazhar olup şeref-i İslâm ile müşerref olanlar selâsil ü ağlâlden halâs olup, hil'at u destâr virilüp istihkak u isti'dâdına göre dirlik gedik[8] gösterildi. Fî evâ'il-i şehr-i şevvâl, sene 1004.

Taşrada hazînedârların hıyâneti zâhir olup siyâset olunduğıdur.

Evâ'il-i şehr-i şevvâlde hazînedâr-ı birûnî tama'kârlarından iki nefer bed-baht u bed-ahterler, cibillet ü nihâdlarında olan hıyânet ü cinâyetlerin bürûza getürüp, birisi kırmızı sakar-lat[9] çuka pâresin ve biri dahi kırmızı atlas pâresin kaftanı sırtına koduğını görürler. Gören kimse fi'l-hâl gelüp Sadrıa'zam İbrahim Paşa hazretlerine gördüğini söyler. Herifleri Dîvân-ı ma'delet-makânda getürüp Kadıasker efendiler huzûrında soyarlar arkalarından kumaşlar zâhir oldı. Evvel eyledükleri habâset değildüği mukarrer olıcak[10] bülbül olup söylediler. Yoldaşlarımuzla mâ-beynde tevzî' olunan paralardan hissemüze düşenleri biz dahi bu gün alduk, anlar çokdan aldılar. Hızlân u rüsvâylık bize düşdi diyüp, bî-bâk mu'terif oldukları içerü izz-i huzûr-ı Pâdişâhî'ye telhîs olunup arz olunduğı gibi, satve-i kāhire-i Şehenşâhî harekete gelüp, siyâset fermân olundı. Ol gün habs olunup, irtesi Dîvân güni Hazîne-i Âmire kapusı önünde olan at kestanesi dalına derdmendi salb eylediler. Ehl-i Dîvâna dehşet ü heybet düşüp, yoldaşının dirliği kat' olunup küreğe gönderildi. Ve Ser-hâzin[11] Ali Ağa ve kethüdâ ve ser-bölük neferâtiyle Kapucılar

Kethüdâsı Ahmed Ağa habsine virildi. *Ne'ûzü bi'llâhi min şürûri enfüsinâ ve min seyyi'âti a'mâlinâ.* On beş nefer hazînedârlarun sâbıkā olduğı üzre dokuz neferi kalup, mâ-adâsınun dirlikleri kat' olunup red buyuruldı. Fî 13 şevvâl, sene 1004.

Gönden kazâ-i İlâhî ile ihrâk vâki' olduğıdur.

(328a) Ve evâsıt-ı şehr-i şevvâlde cum'a gün kuşluk vaktinde, mîrî şem'hânede sefer-i hümâyûn mühimmâtiyçün[1] revgan-ı neft ve kükürd halt idüp, şem'-i bâd tedârük olunur iken kazâ'ullâh ile âteş alevlenüp ve civârında tüfengcilerde dahi barut terbiye olunurmış, nâgehânî bir şerâre sirâyet idüp, kıyâmet-misâl nâr-ı düzahdan teb ü tâb âşikâr oldı. Odun-kapusı dâhilinde âhengerlerden mahallâta sirâyet idüp ve bıçkucılar ve kutıcılar[2] ve haffâflar ve Mehterân-ı alem kârhânesi ve niçe yerler ihrâk oldı. Vüzerâ-i izâm hazretleri hadem ü haşemleriyle gelüp yetişince ve Yeniçeri tâ'ifesi gündüz olmağla çendân yağmaya el uzatmayup velâkin kesüp söyündürmeğe dahi mukayyed olmayıcak Bostancı-başı Ferhad Ağa Bostan-oğlanları dilâverleriyle yetişüp hücûm eyleyicek Yeniçeri tâ'ifesi dahi gayrete gelüp, bi-inâyeti'llâhi ta'âlâ akdâm-ı[3] ikdâm üzre ihtimâm olunup, ba'de namâzi'l-cum'a muntafî ü mündefi' oldı. Müslimânlar kazâya rızâ virüp, çok kimseler mutazarrır oldılar. *El-hükmü ve'l-kazâ'u li'llâhi'l-Vedûd.* Müslimânlara ecr ü ıvazlar müyesser ola, bi-mennihî ve hafiyyi lutfihî. *Allâhümme ecirnâ mine'n-nâr ve edhilne'l-cennete ma'a'l-ebrâr.*

Kurd Paşa'ya Basra Beğlerbeğiliği fermân olunduğıdur.

Ve diyâr-ı Mısriyye'den ref' buyurılan Kurd Paşa'ya şefâ'at-ı Enderûn ile vilâyet-i Basra Beğlerbeğiliği tevcîh olunup hükm-i şerîf gönderildi. Fî evâsıt-ı şehr-i şevvâl, sene 1004.

Cezâyir-i Garb beğlerbeğiliği virildüğidür.

Ve bu esnâda merhûm Kaya Paşa oğlına Cezâyir-i Garb Beğberberliği fermân olunup, Dîvân-ı ma'delet-unvâna gelüp pâye-i serîr-i saltanata yüz sürüp eğlenmeyüp, hâzır donanmış forsa[4] gemisiyle ve yedeğiyle çıkup gitdiler. Fî evâsıt-ı şevvâl, sene 1004.

Mevâlî-i izâmdan Küçük Mustafa Efendi intikāl eylediğidür.

Ve evâsıt-ı şehr-i şevvâlde sâbıkā Ka'be-i mu'azzama ve Şâm-ı şerîfe kadı olan yüz yiğirmi akçayla müteka'id Mevlânâ Küçük Mustafa Efendi ulemâ içinde ehl-i ilm ü fazl ve dâniş, mütefakkıhün fi'd-dîn niçe eyyâm hasta ve sâhib-firâş olmağla (328b) civar-ı Rahîm ü Rahman'a gitmeğe hâzır u âmâde olmışdı. Dünyâ-yı pür-anâdan çıkup rihlet itdi, sarây-ı pür-safâ-i âhirete gitdi. *El-hükmü ve'l-bakā'ü li'llâhi'l-Meliki'l-Vedûd.* Kuzât-ı ulemâ-i dîn ve ehl-i yakîn içinde böyle müteşerri' ü mütedeyyin yakın zemânda görülmiş ve işidilmiş değildi. Husûsan ehl-i Şâm-ı dârüsselâm aceb zikr-i bi'l-hayr idüp, evsâf-ı hamîde ile yâd iderler. İstanbul'da Kurşunlu türbe kurbında medfûn olup İbrahim nâm bir veled-i sâlihi kaldı. *Rahmetu'llâhi aleyh.*

Şâm Kadılığı virildüğidür.

Evâsıt-ı şehr-i şevvâlde Haleb'den haber geldi ki Şâm-ı dârüsselâm Kadısı olan Mevlânâ Bıyıklu Süleyman Efendi pîr-i nâ-tuvân hasta vü bî-dermân gitdi. İfâkat bulmayup cihân-ı fânîye vedâ' idüp azm-i âlem-i bakā eyledi dimişler. İstanbul'da ulemâ-i dîn içinde fazl-ı ilm ü kemâl ile mümtâz ve Haleb'den munfasıl Taşköpri-zâde Mevlânâ Kemal Efendi Şâm-ı şerîf kadısı olmak fermân olundı, sene 1004.

Vezîr Kapudan Halil Paşa hazretleri Donanma-yı Hümâyûn ile çıkup sefer-i zafer-rehbere ol gün otak çıkduğıdur.

Evâsıt-ı şehr-i şevvâlde Vezîr ve Kapudan Halil Paşa-i celîlü'l-kadr Donanma-yı Hümâyûn gemilerin müheyyâ vü tezyîn eyleyüp kemâl-i şevket ü haşmet üzre sebt güni çıkmak fermân olundı. Dîvân olmayup vüzerâ-i izâm ve ulemâ-i kirâm cümleten varup, südde-i sidre-makāmda ârâm eylediler. Serdâr-ı vâlâ-mikdâr u Sipehsâlâr-ı bâ-vakār alay-ı şevket ü haşmetin tezyîn ü mükemmel idüp geldi, istikbâl eylediler. İçerü gitdi, pâye-i serîr-i saltanata yüz sürmeğe

girdiler, eğlenmeyüp çıkdılar. Taşrada çok muntazır olmadılar. A'yân-ı devlet ü sa'âdet râyet-i feth-âyât önüne düşüp ikrâm u ihtirâm ile velvele ile[5] tabl u nakkāre çalmup, Emin İskelesine Kapudan ve Serdâr Halil Paşa hazretleri baştardasma geldiler girüp oturdukları gibi şenlik ve şâdmânlık topları atılup, tâk-ı ayyûka tarrâka düşdi. Kalkup Beşiktaş iskelesinde karâr eylediler. (329a) Heman yine ol rûz-ı pîrûzda ki şehr-i şevvâlün on sekizinci gün[1] mâh-ı haziranun altmcı gün[1] şems burc-ı cevzâda idi, fermân-ı âlî-şân üzre vilâyet-i Üngürus seferi niyyetine otak-ı gerdûn-nitâk dahi çıkmak fermân olunmışdı. Sadrıa'zam ve Ekrem İbrahim Paşa *-edâmeʼllâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri ve Cığala-zâde Sinan Paşa ve mahrûsa-i İstanbul muhâfazasma ta'yîn buyurılan Vezîr Hasan Paşa ve kadıasker efendiler ve nişâncı paşa ve defterdâr efendiler kapudan paşa müşâya'atmdan doğrı otak-ı hümâyûn mahalline ya'nî merhûm Dâvud Paşa Çayırma alayla geldiler. Baş-kapucı-başı Sefer Ağa'ya otak-ı hümâyûn kurulması üslûb u âyînin gösterüp ve erkân-ı devlet ü sa'âdetün konacak kollu kolmca[2] ta'yîn itmeğe otuz yıldan mütecâviz iki şehenşâh-ı mu'azzam pâdişâh-ı cihân-penâh geçüp sefere çıkmak ile uslûb u âyîn-i saltanat mensî olmış-idi. Bilenler bilmeyenlere yol gösterüp delâlet eylediler.

Ve şehr-i şevvâlün yiğirmi üçünci gün Pâdişâh-ı dîn-penâh u melâ'ik-sipâh hazretleri çıkmak müte'ayyen olup, biçilmeyen tereke tarlaları muhkem yasak olunup hıfz u hırâset olundı. Fi't-târihi'l-merkūm.

Delü Hızır Paşa ve Kefe Beğlerbeğisi ve Şâm Kadısı pâye-i serîre yüz sürdükleridür.

Evâsıt-ı şehr-i şevvâlde vilâyet-i Gürcistân serhadlerinde beğlerbeğiler ile istihdâm olunan şeca'at-şi'âr ve merd-i merdân-ı kâr-zâr bahâdırlık ile nâm-dâr Delü Hızır Paşa sefer-i hümâyûna yarar yoldaşları ve dilîr ü dilâverleriyle gelüp hâzır olduğı arz olunup kānûn üzre pîşkeş çeküp, pâye-i serîr-i saltanata yüz sürüp terbiye olundı. Ve Kefe Beğlerbeğiliği sadaka buyurılan Sen-civân Hasan Paşa ve Şâm-ı şerîf kadılığı inâyet buyurılan Taşköpri-zâde Mevlâna Kemal Efendi dahi ma'an pâye-i serîr-i ma'delet-masîre rû-mâl eylediler. Fi't-târîhi'l-merkūm.

Defterdârlıklar ve rûz-nâmecilik virilüp ve sefer-i muzaffer-fer içün Dîvân devşürülüp hazîne bağlandığıdur.

Ve evâsıt-ı şehr-i şevvâlde sâbıkā Şehr-emîni olup, merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Murad Han Türbesin yapdırmağa (329b) emîn olan Murad Çelebi'ye Tuna Defterdârlığı fermân olundı. Defterdâr-ı Hazâ'in-i Âmire Hacı İbrahim Paşa ameliyle ve sâbıkā merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Bayezid Han mütevellîsi olup, vilâyet-i Eflâk defterdârlığı tevcîk buyurulan Boğaça-zâde Mehmed Çelebi'ye diyâr-ı Mısriyye defterdârlığı fermân olundı. Vâsıta-i şefâ'at-ı Enderûn ile ve sâbıkā mukābelecilik hidmetinden ref' buyurılup teftîş olunan Mustafa Halîfe vilâyet-i Basra defterdârı olup, cümlesi Dîvân-ı ma'delet-mekâna gelüp hil'at-ı fâhire geyüp, pâye-i serîr-i âlem-masîre yüz sürdiler. Ve ol gün Dîvân âhir olup ahad güni Hazîne-i Âmire devşürüldi. Her kişi kâr u bâr-ı sefer mühimmâtma işti'âlde oldılar. Ve Baş-rûznâmeci Akbaba-zâde Mustafa Çelebi ki ref' buyurulmışdı, yine sâbıkā Rûz-nâmeci Mehmed Çelebi fermân-ı âlî ile rûz-nâmeci olup geldi hidmete şurû' eyledi. Fi't-târîhi'l-merkūm.

Sa'âdetlü Pâdişâh-ı gerdûn-bestat hazretleri türbeler ziyâretine varup tasaddukat eyledüği ve Yemişci Hasan Ağa vezâret ile vilâyet-i Şirvân'a gitdüğidür.

Ve şehr-i şevvâlün yiğirminci dü-şenbih gün hazret-i Pâdişâh-ı zemîn ü zemân, bâ'is-i emn ü emân, Rikâb-ı hümâyûn ağaları ile ecdâd-ı izâmları *-nevveraʼllâhu ta'âlâ merâkıdehum-* türbe-i şerîfeleri ziyâretine çıkup, evvel hazreti Ebî Eyyûb Ensârî *-aleyhi rahmetü'l-Bârî-* türbe-i şerîfesinden ibtidâ idüp, fukarâ ve zu'afâ' ve eytâm ve erâmile ve ecâmireye tasaddukat-ı bî-şumâr eylediler. Andan çıkup otak-ı hümâyûn yerini ve kurulduğını seyr eyleyüp, ba'dehû dönüp, türbeleri tamâmen ziyâret idüp, rûh-ı pür-fütûhlarmdan istimdâd eyleyüp, her türbede tasaddukat [ve] bezl-i mâl-i ferâvân buyurdılar. Ve ol gün yine iki def'a Yeniçeri Ağalığından ref' buyurılan «Yemişci Hasan Ağa, hüsn-i terbiyeye mukārin olup, müşîr-i müdebbir-i umûr-ı mülk ü millet olmağa lâyık u sezâvâr, yarar ve kâr-güzâr ve şecâ'at-şi'âr u nâm-dârdur» dinilmeğin vezâret ile vilâyet-i Şirvân eyâleti fermân ve vezâret elkabiyle hükm-i şerîf-i cihân-mutâ' yazılmak fermân olunup ve muhâfazaya gitmek buyuruldı. Fi't-târîhi'l-merkūm, sene 1004. (330a)

Vezîr ve Kapudan Halil Paşa hazretleri Donanma-yı Hümâyûn ile Beşiktaş iskelesinden göçdüğüdür.

Ve bu esnâda Donanma-yi Hümâyûn gemileri Beşiktaş iskelesinden kalkup Kapudan Halil Paşa-yı celîlü'l-kadr alayı ile lenger koparup, leşker-i İslâm *-eyyedehümu'llâhu ta'âlâ ve nasarahüm-* tevâbi'i ile vedâ'laşup, du'â vü senâ ve tesbîhât u tekbîrât ile ayrılup, Yedi-kulle önünde demür bıragup karâr eylediler. Bir iki gün mühimmât ve levâzım tekmîlinde iken Yeniçeri gaddârları şehir halkına dest-i tetâvül ile ve cevr ü sitem yolların tutmağla dört nefer Bölükbaşılarının ve çorbacılarının dirlikleri kesilüp gedikleri virilüp, esbâbları donanmadan taşra atıldı, neferlerin zabt eylemek içün muhkem yasak ve tenbîh buyuruldı. Her biri yüreğin oğup, ağlayu ağlayu çıkdı gitdi. Ve şehr-i Kostantiniyye'de her-giz böyle izdihâm-ı nufûs-ı insanî ve hayvânî bir tarihde görülmiş ve işidilmiş değildi. Bir mertebe mâl-â-mâl olmış-idi ki harekât u seksenâta mecâl muhâl idi. Bu kesret u vefret ile dükkânlar açılmayup, arpanun kilesi elli akçaya bulunmayup, ekmek dahi hem-çünân cân-ı nâtuvâna minnet idi. Nâ fermân asker nâ insâf ehl-i ihtikâr ve melâ'în-i sûk ile bazar idemediler ve bi'l-cümle dîde-i eyyâm katı çok zemân tahtgâh-ı saltanatda böyle etvâr görmemişdi. Fî 12 şehr-i şevvâl, sene erba'a ve elf.

Kapucı-başı merhûm Mehmed Paşa oğlı Sultân-zâde İbrahim Ağa ref' buyurulduğıdur.

Ve yine bu esnâda merhûm Mehmed Paşa oğlı Sultân-zâde Kapucı-başı İbrahim Ağa sefer-i zafer-rehbere mükemmel kapu ile hâzır u âmâde güzîde yarar âdemler bırakılmışken, kazâ-i nâgehânî ile satve-i kāhire-i Pâdişâhî'ye[1] uğrayup, Kapucı-başılıkdan ref' buyurılup, hayret ü ıztırâba düşdi. *Allâhümme iftah lenâ ebvâbe'l-hayrât.*

Râyet-i alem-i âlem-ârâ hazret-i mefhar-i mevcûdât Şâm-ı şerîfden sefer-i zafer-rehbere gelüp yetişdüğidür.

Ve sûret-i âlem-ârâ-i Muhammedî *-salla'llâhu aleyhi ve sellem-* Sinan Paşa serdârlığından berü Şâm yeniçerileri ile gâza-i zafer-şi'ârda bile bulunmak mu'tâd olmağun bu def'a dahi mukaddemâ rikâb-ı

hümâyûn ile gelüp (330b) eşmek üzre hükm-i şerîf gönderilüp, tenbîh u te'kîd olunmışdı. Ve «Gelmekde müsâra'at üzre olasız» diyü ulaklar gönderilmişdi. Üsküdar'a bir gün mukaddem gelüp yetişdüği haber-i meserret eseri geldi yetişdi. Fî 22 şevvâl, sene 1004.

Hazret-i Halîfetu'llâhi fi'l-âlem, seyyidi selâtîni'l-Arab ve'l-Acem teftîf-i mekâlik-i Üngürus niyyetine sefer-i zafer-rehbere çıkduklarıdur.

Ve sene erba'a ve elf şehr-i şevvâlinün yiğirmi üçünci penc-şenbir gün seherden üç sâ'at geçüp,[2] dördünci mubârek sâ'at ve ferhunde demde ki mâh-ı hazîranun on birincisi idi ve âftâb-ı âlemtâb burc-ı seretânda sâ'at-i rûz on beş ve leyl dokuz kalmışdı. Sa'âdetlü Pâdişâh zıllu'llâhu dîn-penâh ve melâ'ik-sipâh *-eyyede'llâhu ta'âlâ ve kavvâhu-* hazretleri niyyet-i hâlisa ile gazâ-i azîme azîmet idüp, Sarây-ı Âmireden çıkup, bir esb-i sipihr-seyr ve hilâl na'le süvâr oldı.

Beyt

چوکوهی بهپشت تکاور نشست
چوکوهی که برباد صرصر نشست

A'yân-ı sa'âdet, vüzerâ-i saltanat, ulemâ-i izâm ve meşâyih-i kirâm tamâmen şükr ü senâ ve hamd- gûyân-ı Pâdişâh-ı zemîn ü zemân bâ'is-i emn ü emân hazretlerini selâmlayup, cümle erkân-ı devlet kullarıyle önüne düşüp, şukûh-ı asker-i İslâm-ı cihân-penâh düşmen yarağıyle mükemmel ü müsellah alay alay koşun koşun cevk cevk şâhrâh-ı İstanbul gürûh-ı enbûh ile mâl-â-mâl olmışdı. Amme-i halk yemîn ü yesârda kat-ender-kat kalbe kalb turup, *Allâhümme unsuru'l-İslâme ve'l-Mürselîn, Allâhümme ahzül men hazele'd-dîn* du'âların girye ve sûz u güdâz ile mele-i a'lâya çıkardılar Ve hazret-i Pâdişâh-ı gerdûn-vakar hezâran hezâr şefekat u iltifât ile vazî' u şerîf ve pîr ü civâna selâm-ı vedâ eyledüklerinde nâle-i nâlişler âfâkı tutmışdı. Ve izdihâm ve kesret-i nufûs bir vechile idi ki tavr-ı akldan hâric olup, şerh u beyân mümkün değildi. *İzâ lem-yestatı' emran fe-*

da'hu mûcibince terk olundı. Ve evvel top arabacıları alay bayrağı yürüyüp, binden mütecâviz neferâtı yaya yarağıyle[3] ve Bölük başıları ve çavuşları ve kâtib ve kethüdâları ve ağaları mükemmel ü mülebbes sipâhiyâne tavr ile çekildiler (331a) ve akablerince topcılar alay bayrağı iki binden mütecâviz neferâtı yaya yarağıyle müsellah tavr-ı mahsûsaları ile ve atlu Bölük-başıları ve çavuşları ve kâtib ve kethüdâ ve ağaları yaraşık fâhir[1] libâs ve silâh mükemmel yürüdiler. Ba'dehû cebeciler cemâ'âtı alay bayrağı yürüdi. Envâ'-ı etvâr ile dört binden mütecâviz yayaları a'lâ toğulgalar ve toygunlar ve zırhlar ve haftânlar ve tuğ ve sorguclar, zîba Davudî cebeler ve ellerinde polad-nîzeler ve harbeler ve şâbeteler ve yalduzlı cebe tonı yakalıklar[2] geyüp, âdemler mütehayyir olur cevşenler ile müzeyyen ü müretteb شى yaraşık alay idi, atlu Bölük-başıları ve çavuşları ve kâtib ve kethüdâ ve ağaları Mehmed Ağa pesendîde libâs ve esbâb-ı harb ile çekilüp gitdiler. Ve anlarun ardınca Şâm yeniçerileri alay bayrağı ki kadîmden huccâc-ı zevi'l-ibtihâc hidmetinde ve darb u harbde at üstünden tüfeng-endâzlıkla nâm-dâr, bahadırlıkda yarar yoldaşlar ile yürüdiler. Ba'dehû Yeniçeri[3] dilâverleri alay bayrağı ve ağa tûğı ve şabeteleri ve yedekleri ve sekbân-ı suvârîler ve zağarciyân süvârî alay bayrağı ve Bölük-başılar ve yaya-başıların bayrakları ve kendüler tîğ u tirkeş ile müzeyyen ü mükemmel çekildiler. Ve Yeniçeriler alayı deryâ misâl âlât-ı harb u kıtâl ile fevc fevc temevvüc idüp bî-kıyâs geldiler. Ve ocak ağaları kemâl-i zîb ü zînet ile ârâste olup, baş çavuş ve kâtib efendi ve kethüdâ beğ ta[4] ağaya gelince cümlesi şevket ü haşmet üzre geldiler. Veli Ağa dahi üslûb-ı meğrûb ve hey'et-i[5] ceng ü peykâr ile birbirinden mümtâz u serefrâz göründiler. Ba'dehû dergâh-ı sa'âdet-destgâh çavuşları bî-hadd ü bî-kıyâs gümüş şeşperler ile[6] boz-doğanlar ellerinde selef pâdişâhları nazarında iken dört yüz neferden ziyâde çavuş görülmemişdi. Hâlâ iki bin neferden mütecâviz çavuş uğur-ı hümâyûnda boz-doğan kaldırup, tamâmen zerrîn tîrkeşlüler[7] yâ savul yâ ıraktan tur diyüp ve dahi zî-kudret olanlar, dûhte cebe tonı gırîbânlar geyüp, kemâl-i şevket ü zînet ızhâr eylediler. Ve ardlarınca dergâh-ı mu'allâ çaşnigîrleri[8] (331b) zer ü zîver ile mülebbes kadîmden kırk neferden ziyâde olmazken yüz yiğirmi sekiz neferden müteza'id olup, Harem-i muhterem hidmetinde olan zevi'l-ihtirâm alay, âlât u esbâb-ı darb u harb ile müzeyyenler idiler. Ve Südde-i sa'âdet-medârda müteferrikaların ulûfelüleri rikâb-ı hümâyûna mahsûs tûğ-ı pur-fürûğ beğleri

olup, kadîmü'l-eyyâmda dahi az ve öz ola-gelmişlerdi. Şevket ü haşmet-i saltanat tınabı târım-ı a'lâda kurulmağla zümre-i mezbûre dahi iki yüz neferden mütecâviz olmışdur. Ekseri harem-i hümâyûndan çıkup ve sultân-zâde ve vezîr-zâdeler ve mansıbdan ri'âyet olunan mükerrem u muhterem alay olmağla zî-kıymet nazara meğrûb siperler berdûş murassa' toğolgalar ve kolçaklar ve[9] sorğuçlar takınup, hey'et-i[10] heybet ve pesendîde etvâr ile geydükleri yaraşık göründiler. Ve ağır ze'âmetlü müteferrikalar dahi ekall-i kalîl iken bin nefere karîb olmışlardur. Vezîria'zam kethüdâları ve sâ'ir vüzerâ-i izâm hazretlerinün kethüdâları ve cümle ağaları bu zümreye dâhillerdür. Yarar güzîde cebelüler ve esbâb-ı rezmün mu'teber zırhlar cevşenleriyle mükemmel yat ve yarağla ârâste olup, geldiler. Ve bunlardan sonra râyet-i alem-i âlem-ârâ-yı hazret-i Server-i kâ'inât ve mefhar-i mevcûdât *-salla'llâhu aleyhi vesellem-* teberrüken ve teyemmünen bi-zikrihi'l-kadîm diyüp, ümmet-i günahkâr-ı lâzımu'l-istiğfâr içinde bile bulunsun dinilmeğin bu mahalde yürüyüp ve ecille-i sâdât-ı enâm ve eşrâf-ı kirâm-zâde'llâhu ta'âlâ şerefden ve tekrîmen mahrûsa-i Galata kadısı ve Nakîbüleşrâf Keşmîrî-zâde üç yüz mikdârı evlâd-ı Rasûl cem'iyyet ile müşâya'at idüp, asâkir-i mansûre yanınca yürüdiler. Her gören bî-ihtiyâr hezârân şevk u muhabbet ve incizâb ile zâr u giryân olup, tekbîr ve salavât getürdiler. Ve dahi zümre-i ulemâ ve elh-i şer'-i dîn-i mübîn[11] alayı Müftilenâm ve Şeyhülislâm Mevlânâ Bostân-zâde hazretleriyle[12] yürüyüp, *«Ulemâ ümmetî ke-enbiyâi Benî-İsrâ'îl»* hadîs-i şerîfinün tecellîsi zuhûr idüp, herbirinün (332a) cebîninde envâr-ı şer-i şerîf-i Nebevî zâhir ü bâhir idi. Ve müteka'idîn Kadıasker efendiler tamâmen gelüp, müderrisîn ile yüridiler *-ebkahumu'llâhu ta'âlâ ve eyyedehum ilâ yevmi'd-dîn* ve anlar akablarınca rikâb-ı hümâyûn ağaları zînet-i tamâm-ı mâlâ kelâm ile geldiler. Ve Nişancı Hamza Paşa ve Defterdâr Efendiler ve Sadr-ı izzetde Kadıasker[2] Efendiler ve Sa'deddin-i sânî Hoca-i Şâh-ı cihân hazretleri, vüzerâ-i izâm, Sadrıa'zam İbrahim Paşa hazretleri ve Cığala-zâde Sinan Paşa ve mahmiye-i İstanbul muhâfazası hidmetine[3] kalan Vezîr-i rûşen-zamîr Hasan Paşa hazretleri ve vilâyet-i Şirvân muhâfazasına ta'yîn buyurılan Yemişci Hasan Paşa hazretleri[4] ve çihâr tûğ-ı hümâyûn gelüp, akabince altı neferâtı yarar ve kendüleri mükemmel Çaşnigîr ağalar kırmızı gılâflu şabeteler götürürler ve on re's envâ'-ı cevâhir ve murassa'ât, rahtlu serâser geyimlü, bahrî kotaslu murassa kalkanlu yedekler yedilüp sağ

cânibe[5] Büyük Mîr-âhûr Ağa yürüyüp ve sol cânibe[5] çavuş-başı ve kırk nefer altun taclu ve[6] sorguçlu şâtır peykler ve Peyk-başı murassa' tîrkeş ve mücevher tâc ile idi. Ve Yeniçeri sekbânları ki etek gösterürler mehîb samsunlar ve zağar ve mu'allem tazılar yederlerdi. Ve dört yüz nefer solakın tîr u kemânları ellerinde cümle rengîn libâslar ile müzeyyen ü müretteb ve sakallu olanlar rikâb-ı hümâyûna karîb yürürler ve dört nefer kethüdâlar dahi yakın giderler ve hazret-i Pâdişâh-ı zıllu'llâh ak şîb libâslar geyüp, murassaât ile zîb ü ferr virüp, çifte sorguçlar takınup, tellü kotas-ı müzeyyen ile tulû eyledükde âmme-i âlem medh u senâsına diller[7] açup, dergâh-ı Ahadiyyete dest-i niyâzı merfû u mu'allâ kılup, hasret ve hirkat u firkat âteyişle yanup yakılup sûz u gudâz ve âh u vâh ile yemîn ü yesârdan işbu ebyât tezkâr u tekrâr olunurdı.

Ve hâssa silahdâr ve çukadar ve rikâbdâr ağa ve mîr-alem ağa münferiden a'lâm-ı İslâm önünce yürüyüp ak sancak (332b) ve iki kırmızı sancak ve bir yeşil sancak ve iki alaca yeşil ve kızıl sancak ve bir sarı alaca ve kızıl sancak ki[8] cümle yedi beden alemlü sancaklardı. Ve Sipâhî-oğlanları alay bayrağı sarı ve Ulûfeciyân-ı yemîn alay bayrağı yeşil ve Ulûfeciyân-ı yesâr alay bayrağı alaca yeşil kızıl ve Gurebâ-i yemîn alay bayrağı ak ve Gurebâ-i yesâr alay bayrağı alaca ve ak ve kızıl cümle altı alay bayrağı gül-i gülistân-misâl niçe bin Bölük-halkı bayrağı lâlezârvâr etrâf u eknâf âlemi tutdı. Ve Kapu-ağası hazretleri ve Hazînedâr-başı ve Kilarcı-başı ve Hazîne kethüdâsı ve güzîde mâh-rû Kapu oğlanları ve çatma hil'atlü altun üsküflü seferlü altı yüz nefer iç-oğlanı ve üç yüz nefer sarrâçlar ve iki yüz elli[9] nefer sarrâç şâkirdleri ve dört katar müzeyyen oda katırı ve yüz katar iç-hazîne katırları[10] ve on kıt'a at arabaları hâs arabacı-başıyle çekildiler. Allâh tebârek ve ta'âlâ uğurların hayr eyleyüp, a'dâ-i dîn üstüne galib ü kahir olup, mansûr u muzaffer olalar, düşmen-i dîn *eynekânû haysü kânû* mağlûb u muhakkar ola, *bi-hürmeti Seyyid'l-Mürselîn.*

Sa'âdetlü Pâdişâh hazretlerinün rikâb-ı hümâyûnlarına yanaşanlardur.

Ve Müftilenâm ve[11] Şeyhülislâm Bostân-zâde Mevlânâ Mehmed Efendi çok zemân rikâb-ı hümâyûna yanaşup, hem-inân gitdiler. Ve İstanbul muhâfazasına kalan Vezîr-i saltanat-ârâ Hasan Paşa hazretleri yanaşdılar. Ve vilâyet-i Şirvân muhâfazasına gidecek vezir olan Yemişçi Hasan Paşa hazretleri yanaşdılar.

Ve mahmiye-i İstanbul Kadısı Mevlânâ Ahî-zâde Abdülhalim Efendi şehrden taşra yanaşdılar. Ve izz ü ikbâl şevket ü iclâl ile Pâdişâh-ı saltanat-penâh hazretleri otak-ı gerdûn-nıtâka varduklarında ulemâ-i izâm ve meşâyih-i kirâm *-eyyedehumu'llâhu ta'âlâ ve ebkahum ilâ yevmi'l-kıyâm-* âmme-i enâm ile du'âlar ve midhat ü senâlar eyleyüp, selâm-ı vedâ' idüp, herkes mekânlarına avdet eylediler ve sâ'ir erkân-ı devlet ve a'yân-ı sa'âdet kollu kolunda konup, ârâmiş ü âsâyîş kıldılar (333a) heman ol sâ'at münâdîler nidâ eyleyüp, «Yarın inşâe'llâhu ta'âlâ seherden göçdür» diyü tenbîh eylediler. Fî 23 şehr-i şevvâl, sene erba'a ve elf.

Otak-ı hümâyûna nuzûlden sonra vâki' olan hâlâtdur.

Ve bu esnâda hazret-i Vâlide-i Pâdişâh-ı ismet-penâh ve sa'âdet-destgâh hazretleri kemâl-i fart-ı muhabbet ve şefekatden fırkat u[1] hırkat-ı vedâ'a[2] sabr u tahammül itmeyüp, akrabâ-i selâtîn u ta'allukat arabalar ile Dâvud Paşa çiftliğine geldiler ve hazret-i Pâdişâh-ı Cem-câh *-eyyede'llâhu ta'âlâ ve kavvâhü-* dahi şikâra- gidertarîkıyle otak-ı hümâyûn ardından[3] kānûn üzre çıkup mezbûr çiftliğe varup mulâkat buyurdılar ve yatsu namazından sonra yine otak-ı sa'âdet-visâka gelüp, seherden ba'de salâti's-subh kā'ide-i kadîme-i saltanat üzre debdebe-i izzet ile göçüp Halkalu-pınarı yurdına[4] kondılar. Ve anda dahi Vâlide-i izzet-penâh hazretleri Halkalu Sarâyına tekrâr arabalar ile giceden yetişüp, yine izz-i huzûr-ı Şehenşâhî ile mülâkat eyleyüp, bu def'a hezâr iştiyâk ve derd-i hasret ile vedâ'laşup, dîde-giryân ve ciğer-büryân kalup, dergâh-ı Ahadiyyete yüzsürüyü nâlişler ile du'â vü senâya meşgûl oldılar. İrtesi gün seherden İstanbul muhâfazasına kalan vezîr-i lâ-nazîr-i bâ-tedbîr-i rûşenzamîr Hasan Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri atlanup, muhâfaza hidmetine me'mûr olan bin neferden mütecâviz[5] korucı Yeniçeri tâ'ifesi ve istihdâma kalan çavuş ve Sipâhî[6] müzeyyen ü müretteb önüne düşüp ve kendülerün ağaları ve üsküflü hadem u haşem ve şevket-âyîni ile Edirne Kapusı kurbında merhûme ve mağrûrun-lehâ Mihrümâh Sultân Câmi'-i şerîfinde varup intizâr üzre iken, hazret-i vâlide-i sa'âdet-ihtisâs *-edâme'llâhu ta'âlâ ismetehâ-* hazretleri arabalar ile gelüp, istikbâl ile önüne düşüp, bâ-izzet ü ikbâl

Sarây-ı Amire'ye getürdiler. Ve yollarda rast geldikleri Yeniçeri ve Sipâhî, ki sefere giderlerdi, Şehzâdeler (333b) ve Selâtîn arabalar içinden avuç avuç filoriler ve çili akçalar bahşiş ü atâlar eyleyüp, nasîb olup hissedâr olanlar zâkiru'l-kerem ve şâkiru'n-ni'am muğtenim olup, du'âlar eyleyüp, gitdiler. Ve Pâdişâh-ı gerdûn-iktidâr hazretlerinün iftirâkı heman hükkâm-ı zevi'l-ihtirâm değil belki âmme-i âleme te'sîr eyleyüp, mertebe-i hüzn ü iztırâb müstevlî oldı ki kabil-i ta'bîr olmaz.

Beyt

İstanbul ol şeh Yusuf-ı likasız
Heman üsti açık zındana benzer.

Ol[7] gün ale't-tevâlî Dîvân olmayup hasret çekildi. Ve Paşa-yı hûşmend *-hafazahu'llâhu ta'âlâ-* hıfz ve hırâset-i mülkde müteyakkız ve mütenebbih olup, dekay'ik-i umûr-ı memleketde dakîka fevt itmeyüp kulûb-ı nâsa havf u haşyet ve ru'b u hırâs bırakdı. Sabâh u mesâ dimeyüp ve atdan inmeyüp, herbir şâh-râhdan debdebe ile güzâr eyleyüp, ale'l-ittisâl halka kendüzin gösterüp, ahvâl ve etvâr-ı mülke nigerân ve nigehbân idüğin bildürdi ve mücidd oldı. Ve her tarafda kâr-âğâh ve kârdân dîde-bânlar nasb eyledi. Harâm-zâdeye göz açdurmadı. Bu vâsıta ile halk-ı âlem mehd-i emn ü râhatda uyudı. Allâh tebârek ve ta'âlâ her halde mu'în ve zahîri ola. *Allâhümme ıhfaznâ yâ Feyyâz min cemî'i'l-belâyâ ve'l-emrâz.* Ve rüvât u sikāt ta'yîni ile hazret-i Pâdişâh-ı gerdûn-bestat bu def'a sefer-i hümâyûna beş yüz elli yük surh u sefîd getürmek fermân eyleyüp, dört yüz deve yüki filori ki her yüki kırk bin sikke-i hasene ola ve yüz yük guruş ki her yük on bin guruş ola. Ve elli yük çili[8] Osmânî ki ikişer yüz bin ola, cümlesi on bin yükden mütecâviz olur. Eksik olmasun sakmun diyüp muhkem tenbîh u te'kîd buyuruldı didiler. *Allâhümme zid velâ tenkus inneke ente'l-cevâdü'l-kerîm.*

Kazâ ile Barut-hâne helâk olduğıdur.

Ve sa'âdetlü Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri göçüp gitdüği günün irtesi cum'a gün ikindi vaktinde Yeniçerilerin Ok-meydanı köşesinde barut ıslâhı-içün kadîmden vaz olunan kâr-hânede (334a) barut yetişdirmek isti'câlinde iken kazâu'llâh ile işlenen baruta bir

şerer[1] tokunup, fi'l-hâl kâr-hânenün sakfı kıyâmet-mehîb sadâ ile ayyûka[2] zerrâta karışdı. Bi-hamdi'llâh ta'âlâ gündüz olmağla etrâfa sirâyet itmeyüp kesildi. İşcilerden birkaç nefer rencberler sûhte olup, tîz mündefî oldı. Allâh ta'âlânun lutfı oldı.

Mısrâ'

رسیده بود بلایی ولی بخیر کذشت

Zeynî Efendi'ye Kadıasker tekā'udi fermân olunduğıdur.

Ve bu esnâda sa'âdetlü Pâdişâh-ı cihân-penâh ve melâ'ik-sipâh hazretlerinün Şeyh Ebü'l-Vefâ *-kuddise sırruhû-* câmi'inde dârülhadis nâmında ders-i tefsîr ve hadîs diyen a'lemü'l-ulemâ Mevlânâ Zeynî Efendi ordu-yı hümâyûn ile gidüp vedâ eyleyüp geldüklerinde Kadı askerlik tarîkıyle yevmî yüz elli akça vazîfe ber-vech-i teka'üd merhûm ve mâğfûrun-lehümâ Sultân Selim Han ve Sultân Murad Han *-tâbe serâhumâ-* türbe-i şerîfleri[3] evkāfı zevâ'idinden yine kemâ-kân ders dimek üzre ta'yîn buyurup ve nevbet-i hümâyûn vâki' oldukda «Yiğirmi nefer mülâzim virüp, devâm-ı izz-i devletüm du'âlarına iştigâl göstere» diyü hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn erzânî buyurup ve Vâlide-i sa'âdet-destgâh hazretlerinün dahi tasaddukāt ve in'âmât-ı vâfirelerine ve iltifât-ı aliyyelerine mazhar olup, ızhâr-ı velâyet ve kerâmât eylediler. Fî 25 şevvâl, sene erba'a ve elf.

Tahtgâh-ı saltanatda, sa'âdetlü Pâdişâh gitmeğle kaht u kıllet olduğıdur.

Ve hazret-i Pâdişâh-ı zemîn ü zemân gitmeğle tahtgâh-ı saltanat şehr-i Kostantiniyye hayli kaht u galâya yüz tutdı. Birkaç vechle ve muktazâ-i hâl ile îcâb eyledi. Evvel buki kadîmden yeni yetişüp, her kişi[4] orağa ve harmana mukayyed olmak ile şehre zâd u zevâde az gelmek âdet-i kadîm idi. Ve bir dahi sefer-i hümâyûn mühimmâtı ve ahmâl ve eskāl-i kal'a[5] gîri ve kara cebe-hâne ve barut ve âlât-ı hadîd ve yuvalak ve tahta ve urgan ve gunder Karadeniz'den Tuna yalılarına bırağılmak içün gelen rencber gemileri navlun ile tutulup (334b) tahmîl olundı. Ol takdîrce gemiler kaçup gelmez oldı. Ve bir mucib dahi buki bâzârcılar cemî'an Sipâhî ve Yeniçeri

ve Cebeci ve Topcı ve arabacı olup veyahud ortak ve sermâyeci olmak mukarrer u muhakkak idi. Hâlâ her kişi sefer-i kâr u bâr ile ayrılup[6], âvârelik el virüp dağıldılar. Yeni başdan dükkandarlar ve tablakârlar ve bâzârcılar gelmeğe ihtiyac oldı. Kâr u bâr-ı maslahat mu'attal olmak lazım gelmeye. Fî evâhir-i şevvâl.

Kadılıklar virildüğidür.

Ve sa'âdetlü Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri Halkalu-konağı sarayında iken, mahrûsa-i Galata kadısı Mevlânâ Rıdvan Efendi hakkında şefâ'at olunup, mahmiye-i Bursa kadılığı inâyet buyurılup ve Galata Kadılığı sâbıkā kadı olan merhûm İmâm damadı müteka'id Mevlânâ Şeyhî Efendi'ye fermân olunup, Mevlânâ Arab-zâde[7] Abdurrauf Efendi'ye tarîklarınca vazîfe-i nazîfe-i teka'ud buyuruldı. Fî 25 şevvâl, sene 1004.

Bölük-ağalığı virildüğidür.

Ve evâhir-i şevvâlde sâbıkā Çeşnigîr-başı olup, ba'dehû yine Şâlinci-başılık ihtiyâr eyleyüp, ref' olunan Ferhad Paşa oğlı Sultân zâde İstanbul'da kalmışdı. Serhadde olan Hoca-zâde Silahdâr-başı Mehmed Ağa ref' buyurılup Silahdâr-başılık Sultân-zâde'ye fermân olunup, ordu-yı hümâyûndan hükm-i şerîf vârid olup, sefere çıkup yetişmek fermân olundı.

Vezîr-i saltanat-ârâ hıfz u hırâset-i mülkde cidd ü cehd eyledüğidür.

Ve evâ'il-i şehr-i zilka'detü'l-harâmda emr ve fermân-ı hümâyûn-ı âlî-şân üzre Vezîr-i lâ-nazîr-i rûşen-zamîr-i bâ-tedbîr Hasan Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri umûr-ı devlet ve saltanatda bi-inâyeti'llâh dil-i âgâh ile huzûr ve râhatı terk eyleyüp, ale'l-devam mücâhede-i nefs üzre bir an ve sâ'at hâlî[8] durmayup, muttasıl atı arkasından inmeyüp, günde iki def'a çavuşlar ve muhâfazaya me'mûr olan kullar ile kol dolaşup ve emr u fermân ve yasağına muhâlif gördüklerine muhkem let çalup ve yer yer salb u siyâseti terk itmeyüp, kulûb-ı nâsa (335a) ru'b[1] u hırâs salup ve şehr zahîresi bâbında cell-i himmet sarf eyleyüp, İstanbul kadısı ve muhtesib ve subaşı ve Bostancı-başı cidd ü cehd üzre dakīka fevt itmeyüp, bezl-i makdûr ve sa'y-i mevfûr eylediler. Allâh ta'âlâ *-celle zikruhû-* mülhem bi's-savâb eyleyüp, herhalde mu'înleri ola. Tutdukları kolay gale, Hakk ta'âlânun hıfz u emânında olalar. Melce-i zu'afâ ve fukarâ ve me'men-i mesâkîn ü gurabâ olduklarında iştibâh yok. Du'âsı farz u vâcib meselâ tahtğâh-ı devletün her cânibi a'dâ-i dîn ü millet ile mâl-a mâl[2] kendüler bîdâr u âgâh, halk mehd-i emnde hâb-ı râhatda, ehl-i fesâd gözin açmayup, âmme-i re'âyâ ve berâyâ emn ü emânda oldılar. Bâ-husûs böyle şurûr u fiten zemânında selef-i sâlihîn dahi ancak itmişler idi.

İstanbul muhâfazasında olan Vezîr-i hûşmend hazretlerinün ibtidâ dergâh-ı mu'allâda Dîvân eyledüğidür.

Ve şehr-i zilka'detü'l-harâm evâ'ilinde yevmü's-sebtde ibtidâ dîvân olup, Sarây-ı Âmire'de kemâ-kân Dîvân-ı ma'delet-mekânda vezîr-i rûşen-zamîr-i bâ-tedbîr hazretleri yine makamında mukîm olup ve İstanbul Efendisi a'lemü'l-ulemâ'i'l-mütebahhirîn Ahî-zâde Mevlânâ Abdülhalim Efendi *-dâmet fezâiluhû-* hazretleri gelüp Kadıaskerler sadrında[3] oturup, kâr-ğâh-ı dîn ü devletde düşen umûr ve kazâyâ-yı şer'iyyeyi istimâ' eyleyüp kat'-ı nizâ' ve fasl-ı husûmet eyledi. Ve Anatolı Defterdârı Kara Burhâneddin Efendi ve Şıkk-ı sânî Defterdârı Derviş Efendi ve Tuna aklâmı Defterdârı Murad[4] Efendi ve sâ'ir erbâb-ı kalem ve ashâb-ı rakam Hazîne-i Âmire huddâmı sefere gitmeyüp, defter ile ve ellerinde emr-i şerîf ile muhâfaza hidmetinde kalanlar yine ke'l-evvel yerlerinde durup, muhâsebeciler ve mukāta'acılar ve mâliye tezkirecileri ve kılâ' tezkirecileri ve Dîvân-ı Hümâyûn kâtibleri ve mâliye kâtibleri ve re'âyâ-yı memleket ahvâline müte'allık Defter-i hâkanî kâtiblerinden sûret-i defter yazmak içün emîn yerinde kalan kâtib İbrahim Çelebi ve Kapucılar kâtibi[5] ve Şehr Emîni İbrahim Ağa ki (335b) hem Matbah-ı Âmire mühimmâtını ve Sarây-ı Atîk me'kûlâtını dahi ma'an görüp ve rûznâme-i hümâyûn yerine Melek İbrahim Çelebi oturup ve muhâfaza hidmetine kalup, sefere gitmeğin Çaşnigîr Ağalardan kānûn-ı kadîm üzre iki sofra hâs yemek ta'yîn buyurılup, biri Vezîr hazretleri huzuruna ve biri Mevlânâ-i müşârun-ileyh Kadı Efendi hazretleri nazarına âdet üzre muhzır-başı çeküp, Defterdâr efendiler vezîr sofrasına varup ve mesâlih-i Müslimîn ber-mûceb-i ka'ide-i kadîme yerlü yerinde virilüp alındı. İrsâliye-i hazâ'in mevsimi ile gelüp rûz-nâme-i hü-

mâyûna tahvîl olundı, geçüp geldi. Eski dîvân-hânede olan anbar sanduklarında hıfz olundı. Ve ehl-i Dîvân'a kemâ-kân rûz-merre yemek çekildi. Ve haftada üç gün dîvân oldı.

Vezîr-i bâ-vakār Hasan Paşa hazretlerine vekâlet-i mutlaka üzre saltanat tarafından virilen menşûr-ı hümâyûn okunduğıdur.

Ve irtesi yevmü'l-ahadde germâ-germ dîvân olup, yemekden sonra eşrâf-ı dîvân küttâb ve defterdârân-ı emvâl ve cümle çavuşân hâzır oldukda Vezîr-i sâ'ib-tedbîr ve isâbet-pezîr Hasan Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretlerine cânib-i saltanattan vekâlet-i mutlaka üzerine virilen berât-ı şerîf-i şeref-resânı ibrâz eyleyüp, âmme-i ehl-i Dîvân hâzır u müstemi olup, İstanbul Efendisi[6] Ahî-zâde Efendi zebân-ı fesâhat ve beyân-ı melâhat ile menşûr-ı mezbûrı mufassal u meşrûh evvelinden âhirine değin okuyup, herkes gûş-ı hûşla istimâ eyleyüp, hikmet-i bâliğa üzre umûr-ı saltanat müşârun-ileyh hazretlerinün keff-i kifâyetine min külli'l-vucûh hall ü akd ile teslîm ü tefvîz olunup sipâriş buyurulduğı üzre okundı ve dinildi. Cümleten «Sem'an ve tâ'aten» diyüp, evvel Mevlânâ Kadı Abdülhalim Efendi *-dâmet fezâ'ilühû-* hazretleri tehniyet ü mübârekbâdî eyleyüp ve Defterdâr efendiler ve erbâb-ı kalem ve çavuşlar ve sâ'irler dahi mübârek-bâd eyledükden sonra Baş-defterdâr aklâmına müte'allık umûr ki sefere giden Defterdâr Hacı İbrahim Paşa yerine[7] (336a) Tuna Defterdârı olan Murad Efendi'yi kā'im-makām eylemişdi. Hayli re'y-i rekîk idi. Heman ol lahza menşûr-ı hümâyûn okunduğı gibi Vezîr-i saltanat-ârâ kānûn, Baş-defterdâr sefere gitse yerini Anatolı Defterdârı görür ve eğer Anatolı gitse Şıkk-ı sânî Defterdârı görmekdür. Burhan Efendi Baş-defterdâr yerini kānûn üzre «Sen gözet» diyü tenbîh buyurdılar. Fî 4 şehr-i zilka'de.

Sâbıkā Sadrıa'zam Siyâvuş Paşa hazretleri tekā'udine terakkî ve istedikce gelüp sarâyında olmağa izn-i hümâyûn buyurulduğıdur.

Sâhibü'l-izz ve's-sa'âdet sâbıkā Sadrıa'zam Siyâvuş Paşa hazretleri niçe yıllar Üsküdar'daki bâğçelerinde ârâmiş ü âsâyiş ider-

lerdi. Ferzend-i ercümendleri bu def'a sefer-i hümâyûndan afv buyurılup ve kendülerün dahi evvelki tekā'udlerine terakkī fermân olunup, cümle beş yüz bin akçayla İstanbul'da sa'âdet-hânesinde[1] olmak üzre hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn gelüp ve devlet-hânelerine dâhil olup karâr eylediler. Dil-hâhları üzre kâh bâğçe ve kâh çiftlikde olalar. Allâh tebârek ve ta'âlâ gelmelerini mübârek u huceste eyleye, *bi-mennihî ve hafiyyi lutfihî*. Fî 7 zilka'de, sene 1004.

Deryâda gezen levend kaleyteleri fırsat ile kâfir barçasın alup ganimet eyledükleridür.

Ve bu esnâda deryâ-yı[2] Sefîd'de yarar kaleyteler ile küffâr-ı hâksâr üstüne gâh u bî-gâh cihâd u gazâda olan benâm korsan ve kurnaz levend tâ'ifesinün serdâr u ser-efrâzı ale'l-ittifâk leyl ü nehâr güzergâhlardan hâlî olmayup, nâgehânî İspanya la'în tarafından Üngürus-i menhûs cânibine gider yarag ve leşker[3] îsâl ider baskın azîm barçaya Avlonya yakalarında rast gelüp, bi-inâyeti'llâhi ta'âlâ nesîm-i fırsat u nusrat gaziyân-i İslâm üstüne esüp, üç pâre kaleyte darb u harb ile barçaya sarılup ceng-i ferâvândan sonra derûnına[4] koyulup, darb u dest-i şemşîr-i İslâm ile kırup, deryâya döküp, ganîmet-i azîme ile toyumluk idüp, içinden çıkan yat ve yarağı ve akmişe-i mütenevvi'ayı pây idüp, kaneviz (قنيواز) ve tellü hâre ve çukanun zirâ'ı birer filoriye satılup, (336b) taksîm olunduğı Galata keferesine yetişüp, melâ'în-i hâsirîn içinde muhkem yas u mâteme bâ'is oldı. Ve barçayı âteşe urup, ölüsü Avlonya'ya varduğı haberi geldi. Akmişe-i mütenevvi'a zirâ' iki bin beş yüz gayr ez esliha-i ceng kabza bin iki yüz. Fî evâsıt-ı zilka'de, sene 1004.

Donanma-yı Hümâyûn bakıyyesi ile Emin ve Ca'fer Paşa çıkup gitdükleridür.

Ve yine evâ'il-i şehr-i zilka'de-i sene-i merkûmda Donanma-yı Hümâyûndan bakıyye tekmîl-i esbâb-ı lâzime[5] içün kalan kadırga ve baştardalar mühimmâtı ile Tersâne-i Âmire emîni İbrahim Beğ pür-zîb ü zînet haşmet ve şevket-i mâlâ-kelâm ile çıkup gitdiler. Ve ordu-yı hümâyûndan Frenk Ca'fer Paşa *-dâme ikbâluhu-* hazretlerine Trablusşâm Beğlerbeğiliği hükm-i şerîfi gelüp, müsellemin beğlerbeğilik zabtına gönderüp, kendüzi mükemmel baştardasıyla ve

yedeğiyle bakıyye-i Donanma-yı Hümâyûndan ayrılmayup emîn ile ma'an gitdiler. Fî 8 zilka'de, sene 1004.

Kaleyteler ile gemiler âlât ve esbâb-ı sefer tahmîl olunup, Karadeniz'den Tuna'ya gitdükleridür.

Ve dört kıt'a mükemmel kaleyteler Donanma-yı hümâyûndan ayrılup, sefer-i zafer-rehber içün lâzım olan barut ve yuvalak ve sâ'ir kal'a-gîrlik esbâb ve eskalin Karamürsel ve ağır barça gemilerine tahmîl idüp, Karadeniz'den nehr-i Tuna'dan mahall-i memûra îsâl eyleye diyü saldırdılar ve Pâdişâh-ı cihân-penâh *-halledeʼllâhu ta'âlâ mülkehû-* hazretleri-yçün müceddeden yapılan kayığı hamlecibaşıları ile[6] yarar bostan oğlanları uydurup ma'an alup gitdiler. Ve Kefe Beğlerbeğisi olan Sen-civan Hasan Paşa hazretleri dahi baştardasıyla memleket muhâfazasına gitdiler. Fi't-târîhi'l-merkūm.

Ordu-yı Hümâyûndan İstanbul ve Edirne Kadılığı tebdîl fermân olunup, yine arz olunduğıdur.

Ve evâsıt-ı şehr-i zilka'detü'l-harâmda ordu-yı hümâyûndan hükm-i şerîf-i cihân-mutâ' vârid oldı. İstanbul Kadısı Mevlânâ Ahîzâde Abdülhalim Efendi ve Edirne Kadısı Mevlânâ Hoca-zâde Es'ad Efendi (337a) tebdîl fermân olundığı hükm-i şerîf okundukda Vezîr-i saltanat-ârâ Hasan Paşa *-edâmeʼllâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri Vâlide-i Pâdişâh-ı sa'âdet-destgâh *-edâmeʼllâhu ta'âlâ ismetehâ-* hazretlerine inhâ eyleyüp, ol menba'-ı ilm ü fazlun şimdi halk ahlâk ve etvâr-ı pesendîdesinden hoşnûd ve şükrân üzre iken yine kadılığında mukîm olmaklığı ordu-yı hümâyûnda cenâb-ı bâr-gâh-ı gerdûn-bestat turâbına arz olunsun diyüp tekrâr kapucılar gönderildi.

Mısrâ'

تا فلك از پرده‌چه آرد بيرون

Ve Es'ad Efendi hazretleri dahi gelüp, hazret-i Ebî Eyyûb Ensârî *-aleyhi rahmetü'l-Bârî*'de olan bâğçesine[1] nüzûl idüp, şehre dâhil olmadukları söylendi.

Vâlide-i sa'âdet-penâh hazretleri sadakāt eyledükleri ve bir azîz üstüne türbe yapdurduklarıdur.

Ve bu esnâda Vâlide-i Pâdişâh-ı Cihân-penâh hazretleri ale'l-ittisâl hayrât u hasenât üzre olup, medyûnların deynin edâ eyleyüp, salât u sadakātda bezl-i mâl-i ferâvân eylemekde mücidd ü sâ'î iken, meşhûr-ı âfâk olan Âşık Paşa mahallesinde merhûm İmâm Gazâlî evlâdından ol mahalde medfûn, beyne'l-ulemâ du'âsı müstecâb olduğı müte'âref olmağla merhûm-ı merkûmun kabr-i şerifleri[2] üstüne âlî türbe binâsına fermân eyleyüp, ziyâretgâh-ı âlem idüp[3] civârında sâkin olan zu'afâ ve fukarâya vâfir tasaddukat in'âm u ihsân eylediler. Fî evâhir-i zilka'de, sene 1004.

Vilâyet-i Şirvân muhâfazasına vezâret ile giden Yemişci Hasan Paşa şevket ü haşmet itdüğidür.

Ve evâ'il-i şehr-i zilhiccede vilâyet-i Şirvân muhâfazasına eyâlet ve vezâret ile me'mûr olan, Yemişci Hasan Paşa *-edâmeʼllâhu ta'âlâ iclâlehû-* ka'im-makam-ı saltanat hazretlerinin izn-i şerîfiyle haşmet ve şevket ile gelüp, dîvân-ı ma'delet mekânda makamında oturup, umûr-ı mâliyeye müte'allık berevât ve ahkâma nişân-ı şerîf çeküp, tekmîl arz eyledi. Ve irtesi gün Bâb-ı hümâyûn'da cümle muhâfazaya me'mûr olan erbâb-ı kalem ve çavuşân ve sipâh (337b) ve Yeniçeri ve Cebeci ve Topcı ve ehl-i hiref ve hâkimü'l-vakt ve defterdârân-emvâl yat ve yarağla hâzır u müheyyâ olmak tenbîh buyurılup âmâde oldılar. Müşârun-ileyh Vezîr Hasan Paşa hazretleri seherden Bâb-ı hümâyûn'a doğrı alay bayrağı ve sâ'ir esbâb-ı haşmet u şevketle gelüp livâ-i feth âyât ka'ide-i kadîme-i saltanat üzre açılup velvele-i tabl u nakkare ve[4] nefîr çalınup, cem'iyyet-i ve leşker-i ferâvân ile yürüyüp Paşa-yı kâmgâr *-edâmeʼllâhu iclâlehû-* yanaşup Emin iskelesinde hâzır olan baştardaya gelinüp, binüp selâmlayup, Üsküdar'a ubûr eylediler. Top ve tüfeng sît u sadâsı gerdûn-ı gerdânı inletdi ve İstanbul muhâfazasına me'mûr olup, yiğirmi bin nefer mevâcib isteyenlerün kesreti müşâhade olundı. A'dâ-i dîn etrâf u eknâfa görüp bildüklerin söyleyü gitdiler. Fî 3 şehr-i zilhicce, sene 1004.

Bostancı-başı Ferhad Ağa deryâ muhâfazasında ihtimâm üzre zabt idüp siyâset itdüğidür.

Ve Bostancı-başı Ferhad Ağa *-dâme mecduhû-* tahtgâh-ı saltanatun hâricinde deryâ cânibin muhâfaza itmeğe me'mûr olmışlardı. İki cihânda yüz aklığı ana yâr olsun, gereği gibi hükûmetde lâyık olduğı üzre fart-ı ikdâm ile ihtimâm eyleyüp, bulduğı ehl-i fesâd ve şenâ'atı satve-i kahiresiyle, emân virmeyüp, hakkından gelüp, elinden halâs olmazdı. Harâm-zâde tersân u lerzân gözin açmayup, malihulyâya düşmişdi. Ez-cümle, Yeniçeri tâ'ifesinden kabâhat u fezâhat ile meşhûr, ulûfesi kat olmış kuttâ-ı tarîkdan bir bed-nihâd zâlim sulehâdan bir imâmun sâhib-i cemâl bikr iyâlin çeküp, kız oğlanı civân sûretinde püser-âvâre[5] idinüp, bî-bâk ardınca gezdürürken Üsküdar'da ele getürüp yakalayup bî-tekellüf meydânda oğlanı söyledüp, vâki' hâl zâhir oldukda herifi Top-hâne'de paçavraya[6] sarup, havâ'î topun ağzına oturdup, topa ot virüp, bu tavr üzre mehâbet-i siyâsetle halk-ı âleme dehşet bırakmışdı. Ve Bostân-oğlanları (338a) zîr-i destinde kemâl-ı âdâb ile mazbûtlar idi. Fî evâsıt-ı zilhicce, sene 1004.

Ordu-yı hümâyûndan Şahnâmeci Lokmân geldüğidür.

Evâ'il-i zilhicceti'ş-şerîfde Şahnâmeci Seyyid Lokmân ordu-yı hümâyûndan geldi. Mukaddemâ Sultân Murad Han-ı mağfûr buyurduğı üzre dâsitânları tekmîl eyleyüp, harcları kemâ-kân cânib-i mîrîden edâ olunmağ-içün ahkâm-ı şerîfe ile hatt-ı hümâyûn inâyet olunup ve Pâdişâh-ı âlem-penâh *-hullidet hilâfetuhû-* nâmına ibtidâ olunan *Şehenşâh-nâme* seferden avdet idince itmâm oluna diyü seferden afv olunup ve Ta'lîkî-zâde Efendi dahi kemâ-kân Şahnâme-i hümâyûn hidmetinde sa'y-i mevfûr eyleyeler diyü fermân olunduğın inhâ eyledi.

Müderris Seyyid Kadri Çelebi intikâlidür.

Ve Üsküdar'da Sultân müderrisi Su'udî-zâde Mevlânâ Kadri Çelebi mehâdim-i kirâm ve sâdât-ı enâm-ı zevi'l-ihtirâm içinde fazl ve ilm ü ma'ârif ile mümtâz ve ser-efrâz iken birkaç gün içinde hasta ve bî-dermân, ecelden emân olmayup[1], bu hâkdân cihân-ı bî-bakaya vedâ eyledi. Fî yevmi'l-arefe, Rahmetu'llâhi aleyh.

Mübârek îd-i şerîf olup ve Kapucılar Kadı efendiler yerlü yerinde mukîm olalar haberin getürdükleridür.

Ve mübârek îd-i adhâ isneyn güni vâki' oldı. Allâh tebârek ve ta'âlâ huccâc-ı zevi'l-ibtihâca ve âmme-i mü'minîn ü mü'minâta huceste eyleye. Husûsan Pâdişâh-ı dîn-penâh *-eyyede'llâhu ta'âlâ ve kavvâhü-* hazretlerini asker-i İslâm ile a'dâ-i dîn üstüne galib u kahir eyleyüp mansûr u muzaffer düşmen-i dîn-i müşrikîn mağlûb ve muhakkar olalar, *âmîn bi-hakkı ve bi-hürmeti Hâtemü'n-Nebiyyîn ve Seyyidi'l-mürselîn*[2]. Vezîr-i lâ-nazîr-i rûşen-zamîr ve müşteri-tedbîr Hasan Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretlerinün ba'de salâti'l-îd dîvân-hânesinde sımât-ı ni'met-i ferâvânı çekilüp, muhâfaza hidmetine me'mûr olan Defterdârân[3] ve küttâb ve erbâb-ı kalem bir cânibe ve yayabaşılar cânib-i âharında ve makām-ı mülâzemetde olan ümerâ ve sâ'irlere ni'am-ı bî-pâyân-ı İlâhî çekilüp, âlî ziyâfet olup (338b) du'â vü senâlar ile çavuşlar alkışlayup, ihtitâm buldı[4]. Ve yine ol gün İstanbul ve Edirne kadılıkları içün tekrâr arz olunduğı haber gelüp, her kişi kemâ-kân kadılığında olsun fermân olunup ve Hoca Efendi hazretleri oğlu Mevlânâ Es'ad Efendi tekrâr Edirne'ye gitmekden ibâ itmeğin, Edirne halkı dahi arzıhâl ile âhar hâkim rica eyledileri şâyi olup, sâbıkā Mısr kadısı Kınalu-zâde Mevlana Hasan Çelebi'ye ki ordu-yı hümâyûnda bile bulunmağın Edirne kadılığı anlara fermân olunduğı mektûblarda i'lâm olundı. Fî 11 zilhicce, sene 1004.

Defterdâr Burhan Efendi Sa'y u kifâyeler ızhâr eyledüğidür.

Ve Baş-defterdâr yerine Dîvân-ı ma'delet-mekânda hidmetde olan Anatolı Defterdârı Kara Burhaneddin bu ruzgârda bir[5] niçe def'a mehekk-i imtihâna gelüp, cevher-i zâtınun ayarı ma'lûm-ı âlem-ârâ oldukdan sonra yine kazâyâ-yı dîn ü devlet mühimmâtına istihdâm olunmak buyurulmışdı. Şerâret-i nefs ve sû'-i hulk ve kesret-i buhl ve imsâk ile ma'rûf olmakla meşhûr olup, zât-ı denâ'et-sıfatları mevrid-i hıkd u hased ve masdar-ı lecâc u inâd olmağla işbu mübârek îd-i udhiyyede kurbân vâcib bi-ma'nâ farz[6] iken, Hânedân-ı Âl-i Osmân'dan geçen pâdişâhlar *-rahimehumu'llâh ta'âlâ-* seferlerde ve hazarlarda terk itmemişlerdür. Ebü'l-feth ve'l-magazî

Sultân Mehmed Han Gāzî *-tâbe serâhu-* bin re's koyun[7] kurbân idüp, bu zemâna gelince izdiyâd bulup, defâtirde mukayyed olup, üçer bin re's kurbân medârise ve hângâh ve tekyelere ve selâtîn-i izâm vüzerâ-i kirâm imâretlerine üçer günlük et tevzî u taksîm olagelmişken talebe ve[8] ulemâ ve tâ'ife-i sôfiyye ve sâ'ir mesâkîn ü fukarâ ve zu'afâ müntefi olup, eyyâm-ı teşrîkde cümlesinün hırmânına sebeb oldı. Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri sefer-i hümâyûndadur, bunda kurbân itmek lâzım değül ve belki câ'iz değül diyü terk itdürdi. Ve bir dahi Dîvân-ı adalet-unvânda kānûn-ı kadîm bir kâfire (339a) hidâyet-i Rahîm ü Rahmân yetişüp gelüp Müslimân olsa alâmet-i İslâm ona bir destâr ve bir muhayyefe[1] ve sünnet akçası merhem bahâ elli akça virilü-gelmişdi. Pâdişâh'a mahsûs in'âmdur, ânı bize virmek lâzım degül varsun câmi'lerde Müslimân olup akça peydâ eylesün» diyü cevâb virdi ve haftada erâmil ü a'mâ ve ecâmir ve eytâma tasadduk olunan üç bin akçeyi kat eyledi. Bu sûretde Hazîne-i Âmireye sa'y ve tevfîr-i mal gösterdi. Mübtelâ olduğı hırs ve şereyi bildürdi.

Mahmiye-i İstanbul'da melâ'in muhtekirler hîlesiyle kaht u kıllet göründüğidür.

İşbu sâl-i ferhûnde-fâl evâhirinde hikmet-i Zü'l-celâl-i ve'l-cemâl ile kıllet-i bârân olup, sular çekildi, çeşmeler kurudı, kaht u galâ alâ'imi zâhir ü hüveydâ oldı. İstanbul muhtekirleri olan melâ'în her zahîreyi bucakdan bucağa sokmağa başladılar. Bu vâsıta ile yiyecek kısmı kemyâb[2] olup, ekle kabil nesne bulunmaz oldı. Ve sefer-i hümâyûn vâki' olmağla otluk ve arpa ziyâde bahâya çıkup izzet buldı. Seferden avdet olundukda kış zahîresi kemâl mertebe muzâyaka gösterür diyü her kişi teşvîş ve endîşeye düşdi. *«İnne 'llâhe Hüve'r-Razzâku zu'l-kuvveti'l-metîn»* dür, rızk-ı cedîd yevm-i cedîd, Allâh ta'âlâ halkun hulkine insâflar vire, yaramaz niyyetlere tevbe ve nedâmet ve istiğfârlar müyesser eyleye. Bir yandan kasablar hükkâm ile kadîmden ide-geldükleri cenge âgâz eyleyüp, kasab ziyânı içün âmme-i halka akçalar saldurmağa mu'tâd olup, İstanbul'da kalan Yeniçeriye koyun yokdur ve sarâylara âdet etleri virilmeyüp, imâretlere hôd hiç virilmeyüp, vakıyyesi on beşer akçaya bulunmayup ve bu esnâda Bostân oğlanları kasab oğlanlarına «Siz fâhir libâslar geyüp, ağır gümüşlü[3] bıçaklar takınursız, yasakdur» dimeğle kasablar arkalanup, bostâncıyı tersine döndürmeğle, bostâncılara haber olup, gavgaya bahâne arayup, bu mâbeynde Bostâncı-başı (339b) Ferhad Ağa yetişmeğle iki kimse bir yerde bulunmayup, kaçup perîşân oldılar.

Mısrâ'

رسیده بود بلایی ولی بخیر کذشت

Bu takrîb ile kasablar kethüdâsı muhkem let yiyüp, azl ile halâs oldı. Fî evâsıt-ı zilhicce, sene 1004.

Ordu-yı hümâyundan kapucılar asker-i mansûre ahvâlin bildürdükleridür.

Evâhir-i şehr-i zilhicce'de ordu-yı hümâyûndan kapucılar geldi. Hazret-i Pâdişâh-ı[4] zıllu'llâhi melâ'ik-sipâh hazretleri erkân-ı saâdet ile mübârek îd-i adhâyı Belgrad kurbında Hasan Paşa palangasında eyledüğin bildürdiler. Ve asâkir-i mansûre Belgrad'da ve Sirem sahrâsında[5] bî-hadd u bî-kıyâs cem olmışlardur, Tuna üstüne köpri bağlanmakdadur[6], teveccüh-i şerîfleri ne cânibe idüği mukarrer u muhakkak olmayup, a'dâ-i dîn-i melâ'în muhkem teb u tâb-ı[7] ızdırâbdadur didiler. Ve merhûm Sinan Paşa oğlı Mehmed Paşa köpri hidmetindedür, fe-emmâ her cânibden düşmenleri dürlü dürlü şikâyetler eyledüklerin söylediler. Ve hizebr-i kûh-ı vegā Ca'fer Paşa hazretleri Tatar Han karındaşı Kagılgay Feth Giray Sultân yarar güzîde çaykoncı[8], çatal atlu on bin nefer Tatar-ı sabâreftâr ile hâzır u âmâde, emr-i kazâ cereyânına muntazırlar. Ve sâ'ir vüzera-i izâm hazretleri düşmen yaragıyle mükemmel, husûsan Vezîr Cığala-zâde güzîde leşker intihâb eyleyüp, çarhacılığa ve karavola dil almağa müheyyâ olduklarını i'lâm eylediler. Belgrad'a varıldukda «Gelecek kapucılarda[9] yahşı haberler vardur» didiler.

Ve evâhir-i şehr-i zilhiccede üç aylık şehzâdecik emr-i Hakk-ı lâ-yemût ile bu mihnet-âbâd fânîden sarây-ı surûr-ı bâkîye intikal eyledi. Türbe-i Sultân Murad Hanîde şühedâ-i[10] Âl-i Osmân kabirleri kenarında defn olundı. Ulemâ-i izâm ve Müftilenâm vezîr-i âsaf re'y Hasan Paşa hazretleri hâzır oldılar. Fî 24 zilhicce, sene erba'a ve elf.

Ve gurre-i muharremü'l-harâm sene hamse ve elfde (340a) ordu-yı hümâyûndan kapucılar ile mektûblar gelüp, hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ile siparişler ve sûz-bahş ve harâret-engîz kelâmü'l-mülûk[1] mulûk'l-kelâm beyan buyurulduğı nakl olundı. Buyurmışlar ki inşâe'llâhu ta'âlâ düşmen-i dîn-i müşrikîn memleketlerine dâhil oldı. Ulemâ-i kirâm ve sulahâ-i enâm ile cem'iyyetler itdürilüp ve dergâh-ı Ahadiyyete niyâz u du'âlar ile anup, asker-i İslâm ve bu za'îf kul, mansûr u muzaffer ve a'dâ-i dîn üzerine kahir u zahîr olmağiçün münâca'at ve arz-ı hâcât üzre olasız dimişler ve şimdiye değin ecdâd-ı izâmımız Âl-i Osmân *-rahimehümu'llâhu ta'âlâ-* seferler eyleyüp, a'dâ-i dîn elinden niçe kılâ'-ı metin alup teftîf-i memâlik ide-gelmişlerdir, şimdiki halde niçe yıllardan berü dâru'l-islâm olan kılâ'ımuz[2] a'dâdan almak içün sefer eyledük. Allâh ta'âlâ feth u nusretler müyesser eyleye, du'âlara meşgûl olasız. Himmetü'r-ricâl dimişlerdür. Vezîr Cığala oğlın çerhacı idüp, güzîde leşker ile memleket-i ma'mûre-i Eğri'ye toğrulduk diyü işâret eylemişler.

Vezîr-i müşîr-i lâ-nazîr hazretleri ulemâ ve meşâyih ve sâdât ve âmme-i halkı cem' eyleyüp, ale'd-devâm du'âlar itdürdükleridür.

Vezîr-i bâ-tedbîr Hasan Paşa hazretleri âmme-i halka tenbîh eyleyüp, «Herkes[3] kâr u bârına du'â günlerinde şuğli kosun, Pâdişâh-ı dîn-penâh hazretleri du'âsı ehemdür» diyü te'kîd eylediler. Ve Şeyhülislâm ve Müftilenâm hazretleri cümle ulemâ-i izâm ve meşâyih-i kirâm ve Sâdât-ı enâm hazretleriyle bi'l-ittifak muharremü'l-harâm gurresinden ibtidâ idüp, Ok-meydanı sahrâsına çıkarup, cem'iyyet-i azîm ile Bârğâh-ı izzete niyâz u nâlişler ile tazarru u zâr ile göz yaşları döküp, münâcât eylediler. Ba'dehû Ayasofya-i Kebîr'de cem olup, kesret-i azîm ile fevk u taht mâl-â-mâl olup, gazâya gidenlerün etfâli ve cümle etfâl-i Müslimîn bir vechile nâle-i âmîn âmîn eyledilerki polad-veş diller nerm olup, eriyüp sular gibi göz yaşları ile revân oldı. Ve irtesi gün Ebü'l-Feth ve'l-meğazî Sultân Mehmed Han Gâzî câmi'ine varılup, derûn u birûn (340b) halk ile mâlî olup, havlının yemîn ü yesârı âmme ile tolup, bir mertebe tazarru ile nâliş eylediler ki Cenâb-ı izzetine ma'lûmdur. Ve dahi irtesi Sultân Bâyezid Han Velî câmi'inde arz-ı hâcât olundı. Ve andan fâtih-i mülk-i Arab Sultân Selim Han Gâzî câmi'inde cem'iyyet olup, du'âlar olundı. Ve Sultân Süleyman Han câmi'ine gelündükde bir mertebe kesret

ve vefret-i halk ile haremün yemîn ü yesârı toptolı olup, rûy-ı niyâzi hâk-i mezellete sürüp, Bârğâh-ı izzete münâcât eylediler. Sıbyân alayının dergâh-ı Kazı'l-hâcâta bî-riyâ nidâları giryân u büryân itmedük dil ü dîde komadı.

Beyt

کریه طفلان ازو وناله پیران ازو

آه ازو فریادان و صدناله وافغان ازو

Ve bir gün dahi Şâhzâde Sultân Mehmed Câmi'inde du'âlar olundı. Ahir penç-şenbih gün Hazret-i Ebî Eyyûb Ensârî'ye varılup, anların kuvvet-i rûhâniyyetlerinden istimdâd olundı.

Mısrâ'

نالۀ نالش بتر تارسید

Ba'dehû uslûb-ı sâbık üzre dü-şenbih ve penç-şenbih güni[4] her kişi yakınlu yakînine varup du'âda olalar diyü nidâ vü tenbîh olundı. Fî evâsıt-ı muharrem, sene 1004.

Diyâr-ı Mısrıyye'den kadırgalar gelüp, mîrî şeker ve barut getürdükleridür.

Evâ'il-i[5] şehr-i muharremü'l-harâm sene hams ve elfde diyâr-ı Mısrıyye'den dört yâre kadırga ve baştarda ile İskenderiyye Beği merhûm Kapudan Paşa-zâde gelüp, barut ve mîrî şeker getürdi. Rûy-i deryâda şekavet-i idüp, ehl-i İslâmı gâh u bî-gâh giryân u büryân eyleyen melâ'în Duka-i Franca ve Malta gemileri Donanma-yı Hümâyûndan kaçup üzerlerine rast gelüp ve bunlardan dahi alarga olup ırakdan merhaba diyüp denize açıldukların hikâyet eylediler.

Ve Karadenizden nehr-i Tuna'ya gidecek kaleytelerün küffâr-ı hâksâra itdükleri gazânun haberidür.

Ve yine evâ'il-i şehr-i muharrem sene 1005 de mukaddemâ Karadenize mükemmel cenbci ile donanup giden dört pâre kaleytelerki

saâdetlü Pâdişâh-ı gerdûn-vakar hazretleri içün yeniden yapulan karpuz kıçlu müzeyyen mükellef (341a) kayık yarar Bostancılar ile donanup bile çıkup gitmişlerdi. Merhûm magfûrun-leh Sultân Süleyman *-aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân-* hazretleri teftîf-i memâlik-i Üngürus'e gitdüklerince güzîde kadırgalar ve baştardalar ve bindügi kayığın[1] uydurup nehr-i Tuna'nun Karadenize girdüği mahalden geçirüp memleket-i[2] Üngürus'e kıyâmet-mehîb toplar urmağı kānûn eylemişdi. Ol ka'ide üzre zikr olunan kaleyteler bi-avni'llâhi ta'âlâ mübârek eyyâm ile Karadenizden çıkup nehr-i Tuna'ya dâhil olduklarından vilâyet-i Eflâk'da isyân eden Mihal la'înün tedbîr ü tedârükü ile Baba dağı kurbında iki yüz pare kâfir şaykası leşker-i küffârdan hâlî ancak bekçi kâfirleri ile pür-yat u yarak âmâde gemilerine rast gelüp, hüsn-i tedârük ile bekçi kâfirleri düşürüp, küreğe oturdup ve yaramayan kilâbun başın kesüp ve kasaba-i ma'mûre-i Baba'da olan Sarı Saltuk Tekyesine ve sâ'ir mesâcid ü me'âbidi ihrâk ve yağmaya giden iki bin neferden mütecâviz melâ'în ü hâsirîne haber olup[3] gemiler alındı. Kaleyteler ile donanma geldi basıldı dinilicek tersine dönüp ehl-i İslâm'dan alduğı esbâb ve erzâkı döküp, şaykalarına can atup, giderken kaleyteler karşu çıkup ve ümerâ-ı muhâfazadan Mûsâ Beğ memleket eri ile ardından yetişüp, ân-ı vâhidde cân çıkartmayup, şemşîr-i İslâm ile cümlesi mahkûr olup, nâr-ı cahîme gönderdükleri feth haberleri geldi. Fi't-târîhi'l-merkûm.

Asker-i İslâm cânibinden olan ahvâl ve etvâr haberleri geldüğidür.

Ve sefer-i zafer-rehberden haberler geldi ki Yeniçeri tâ'ifesine köpri yapmak fermân olundukda gerçi emr ve fermân-ı celîlü'l-kadre sûret-i imtisâl gösterdiler, yapmağa şurû' eylediler velâkin «in'âm ve bahşiş» diyü sarâhaten ref-i savt ile ecnebi sapılma erâzil bî-edebâne söylemeğe başlayup ve hidmetde tekâsül ü ihtimâm ve ikdâmları ve ihmâlleri zâhir olmakla merhûm Sinan Paşa oğlı Vezîr Mehmed Paşa hazretleri «Ben kullarına fermân olunursa asâleten köpri yapup itmâm iderin» dimekle maslahata şurû idüp (341b) mücidd olmağla itmâma karîb olıcak Yeniçeri tâ'ifesi gayret-i câhiliyye ile hucûm eyleyüp, Sinan Paşa oğlı vucûdına gezend irişdirmeklerini mukarrer eyleyüp firâr itmeğle ellerinden güçle halâs olup, bi'l-âhire köpriyi Yeniçeriler tekmîl eyleyüp ve Sinan Paşa oğlı Belgrad mu-

hâfazasına kalmak fermân olunduğı haberi geldi. Ve Sinan Paşa oğlı Mehmed Paşa hakkında a'dâ-i bed-en dîş ve bed-nihâdları çok nâ-şâyeste isnâdât ile şikâyet itmeğle satve-i kahire-i Şehenşâhî'ye mazhar ide-yazdılar. Belgrad kal'asında bahs fermân olunup ve cümle mâ-meleki mîrîye zabt olunmak buyurılup ve dest-i cellâd-ı kazâdan halâs olup Malgara'da babası yerinde sâkin ola diyü fermân olunduğı haberi geldi. Ve Cığala-zâde Sinan Paşa hazretleri istihlâsında bezl-i makdûr eyledükleri nakl olundı ve gelenler rivâyet-i sahîh eylediler. Fî evâsıt-ı muharrem, sene 1005.

Hoca Efendi-zâde müderris Mes'ûd Çelebi intikalidür.

Ve evâsıt-ı şehr-i muharrem'de Sahn-ı Semâniyye'de müderris hazret-i Hoca Efendi-zâde Mevlânâ Mes'ûd Çelebi Efendi 'unfuvân Cenâvîde[4] birkaç gün içinde, maraz-ı tâ'ûndan terk-i dünyâ-yı fânî idüp ve azm-i baka-i âhiret eyledi. Civâr-ı rahmet-i Rahîm ü Rahmân'a ve ravza-i Rıdvan'a hırâm itdi. El-hükmü ve'l-bakāu li'llâhi'l-Meliki'l-vedûd.

Merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Süleyman Han tevliyeti virildüğidür.

Ve bu esnâda merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Süleyman Han *aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân-* evkāfına mütevellî olan Eyyûbî-zâde Mehmed Çelebi şân-ı şerîf-i azamet-şi'âr olmağla ummâl-i evkafdan tahsîl-i emvâlde acz ü kusûr üzre olmağın mürtezika hucûmuna tahammül edemeyüp, ummâl üzerine tahsîl-i mâle çıkup, gitmeğle ve imâret-i âmire mu'attal kalmağla merhûm Koca Mi'mâr Sinan Ağa meribbası[5] ze'âmetle müteka'id Kabil Çavuş tevliyet hidmetine kadir ehl-i vukûf ve şu'ûrdur dinilüp ve mürtezika vazîfesin tedârük idüp, mütevellî olduğı günden birkaç zemân mürûr idicek maraz-ı hınakdan işbu hâkdân dünyâya vedâ idüp, (342a) âzim-i baka-i âhiret oldı. Fî evâsıt-ı muharrem, sene 1005. Ve Sultân Selim Han-ı Atîk evkāfı mütevellîsi Kara Mustafa Sultân Süleyman Han evkafına mütevellî olup ve Sultân Selim Han evkafına merhûm Şâ'ir Yahya oğlı Salih Dırâz[1] mütevellî olmak buyuruldı. Fî evâsıt-ı muharrem, sene 1005.

Sefer-i zafer-rehberden gelen haberdür.

Ve evâhir-i şehr-i muharremde hazret-i Pâdişâh-ı sitâre-sipâh asâkir-i mansûre-i İslâm-penâh ile Petrovaradin'de[2] köpri kurup, Eğri kal'ası üstine doğrı azîmeti mukarrer olduğı leşker-i küffâr-ı haksâr içinde şâyi' olıcak kral-ı la'în mubâlağa melâ'în-i hâsirîn üstüne Nadajdi ve Bakani ve Balfı ve Zıruncuk ve Manyaş nâm bî-dînleri[3] alay alay serdâr ve ser-leşker idüp, vilâyet-i Budun serhaddinde Hatvan nâm kal'a-i[4] İslâm üstine muhâsaraya yürüdükleri ordu-yı hümâyûna vâsıl olup, Vezîr Ca'fer Paşa ve Cığala-zâde Sinan Paşa serhad leşkerine mu'âvenete ve takviyete ta'yîn buyurulduğında Ca'fer Paşa emre imtisâl idüp, münhezimen geldüği şâyi' oldukda Cığala-zâde tedbîr ü tedârük ile varmak gerekdür, varup gelmek eyü değildür didüği mûcib-i itâb ve ikâb olup, imtinâ' gösterdin varmadın belki senün teveccühün ile feth u nusrat müyesser olaydı diyüp çok ekavil nakl olundı. Ve inân-ı azîmet-i Pâdişâh-ı kişver-keşâyı Eğri'ye müteveccih oldığı haberleri[5] geldi, Allâh ta'âlâ dîn-i mübîni ve asker-i İslâmı ve Pâdişâh-ı âlem-penâhı hıfz u emânında eyleyüp *eyne kânû haysü kânû* galib ve kahir-i a'dâ-i dîn olup, mansûr u muzaffer olalar. *Bi-hakkı ve bi-hürmeti Hâtemü'n-nebiyyîn ve Seyyidi'l-mürselîn.* Âmin ve âmîn.

Burhan Efendi oğlı sefer-i zaferden haber ile geldüğidür.

Ve evâhir-i şehr-i muharremde sefer-i zafer-eserden Defterdâr Burhan Efendi oğlı gurâb-veş şitâbân kara haber ile gelüp, nüzl emîni Ali[6] Çavuş habs olunup, mâ-meleki mîrîye zabt olunduğın haber virüp ve İstanbul'a yüz bin altun ve cevâhir (342b) ve murassa' esbâb-ı ferâvân ve kul ve câriye göndermişdür diyü ekâzib ile âlemi tutdı[7]. Evinde ve bağçesinde olan erzâk, eskal ve tecemmülâtın kabz u zabt itmek-içün Dîvândan Tuna defterdârı Murad Çelebi ile Mukata'acı Kara Hüseyin Çelebi ve Zahid Çelebi-zâde Mevkûfâtcı Mehmed Çelebi ve Çavuşlar gönderildi. Evinde olan mâ-meleki yazılup, defter olundı ve mühürlendi. Ve filori ve cevâhir esbâb kısmından ehl-i beyt ve sâ'ir tevâbi'inden tecessüs ve tehassüs olunup, ikdâm ve ihtimâm olundı. Nesne bulunmadı olsa kokardı[8] didiler.

Mevâcib-i lezez vâcib-i erba'a ve elf virildüğidür.

Ve 28 muharremde lezez[9] mevâcibi bundan kalan Yeniçeriye ve gılmân-ı acemiyâna bi-hasebi'l-mukābele elli yük akça vâcib olup kırk dokuz[10] yük ne[11] bin belâ ile cem' olunup virildi. Gayrilere bir akça ve bir habbe virmeğe mecâl ü imkân olmadı. Ve bi'l-cümle nerrâdân-ı dehr bisât-ı arsa-ı saltanatı mars eyledi. Ve gurre-i şehr-i saferü'l-muzafferede bâkī kalan beş yük akça hezâr kusûr ile tedârük olunup virildi.

Defterdâr Burhan Efendi ref' olup yerine Murad Efendi olduğıdur.

Ve evâsıt-ı şehr-i saferü'l-muzafferde Defterdâr Burhan Efendi mübtelâ olduğı hırs ve şerâret-i nefs ve sû'-i hulkı muktezâsınca bu def'a bulduğı istiklâlde sağîr ve kebîr ve bernâ vü pîr elinden ve dilinden âciz ve furû-mânde olmışlardı ve meksûrü'l-hâtır olmaduk kimse kalmayup erbâb-ı kalemin kulûbın şikest ve dîvân-ı adâlet-unvânda kadrlerin pest eylemişdi. Ma'a hâzâ kānûn ve ka'ide-i kadîme-i ehl-i kalem ve ashâb-ı rakam neydüğinden haber ve âgâhı olmaduğından gayri indiyyâtı ile amel idüp, selefe iktidâ itmeyüp hodre'y ve hodpesendlik ile sûret-i râstda gösterdüği mukaddemât-ı kâzibesiyle hıyânet ve cinâyetleri vezîr-i müşîr-i rûşen-zamîr ve isâbet-pezîr vekil-î saltanat Hasan Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretlerine zâhir ü bâhir (343a) olmakla azl buyuruldı. Ve mülhem bi's-savâb olup yerine Tuna Defterdârı mu'tedil ü mütedeyyin Murad Efendi Anatolı Defterdârı oldı. Ve Şıkk-ı sânî defterdârı Derviş Efendi üstine takdîm olunup ve baş-kaleme müte'allık umûr anlara sipâriş buyuruldı. Halk-ı âlem âsûde-hâl olup ref' olunan târiku's-selâtun kelâm-ı fuzûl ve fahşından halâs olduklarına hamd-i ferâvân ve şükr-i bî-pâyân eylediler. Fi't-târîhi'l-merkūm.

Burhan Efendi-zâde Çelebi ahvâlidür.

Ve müşârun ileyhün oğlı خرکره Çelebi tımarlu müteferrikalığı haysiyyetiyle sefer-i hümâyûna hayli tafra hareket ile ve haddinden ziyâde tecemmül ile gidüp, ordu-yı hümâyûnda olan erbâb-ı rüşvete onüç[1] katar develerinden ve sâ'ir güzîde tavarlarından ve memlûkünden virüp ve sefer cenginde bulunmayayın[2] diyü kaçup Nüzl Emîni

Ali Çavuş tecemmülin kabz u zabt itdürmeğe haberi vâsıtasıyle gelüp, Tersâne-i Âmire emâneti ve Şehr-emâneti kendüzine olmak ümîd ve recâsına a'yân-ı devletden şefâ'at-nâmeler getürüp geldükde murâdâtlarına musâ'ade olmayup, kârger olmasıyçün Matbah-ı Âmire emânetine bi-tarîk-i âriyet birkaç gün hidmet itmek üzre cidd ü cehd eyleyüp dîvânda cilve eyledi[3]. Babası defterdâr kuvvetiyle îrâddan akçalar alup, masraflar idecek mahallerde ordu-yı hümâyûndan kapucılar gelüp, Nüzl Emîni Ali Çavuş'un esbâb ve erzâkına dahl ve ta'arruz olunmayup, cerâ'im ve günâhları avf buyurılup, ve kendüzi[4] Baş-defterdâr olmışdur. Velâkin Burhan oğlı Mehmed sefer-i hümâyûndan kaçduğı müte'ayyen olmışdur. Her ne yerde bulunursa siyâset olunsun» diyü fermân olunduğı haberi şâyi' olmağın yine hakkında inâyet olunup, tabanı firâra[5] koyup, gaybet idüp bulunmadı, mütevârî oldı. Yine yerine Çavuş-başı olan Ömer Ağa karındaşı Matbah-ı Âmire hidmetin eyledi. Fî evâsıt-ı şehr-i saferi'l-muzaffer, sene 1005.

Merhûm Niğboh'da intikal iden Mustafa Beğ ahvâlidür. (343b)

Ve bu esnâda mukaddemâ Çavuş-başıhkdan çıkup, Niğbolı sancağı Beği olan Mustafa Beğ Vidin muhâfazasında olan Serdâr Vezîr Satırcı Mehmed Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretlerine Tuna'dan şaykalar ile umûr söylemeğe varup geldükde vehâmet havâsıyle hasta ve nâ-hoş olup, ecel-i mev'ûd yetişüp, râyet-i azîmeti âlem-i âhirete efrâşte idüp, riyâz-ı ravza-i Rıdvân ve civâr-ı mağfiret-i Rahîm ü Rahmân'a gitdüği haberi geldi. Merhûm ve mağfûrunleh gurre-i şehr-i safer'de bu hâkdân aleme vedâ eyledükde vasiyyet eyledüği cesedini tathîr eyleyüp, vatan-ı aslîsi olan kasaba-i Kırk Kilise'de tarîk-ı Halvetiyye'den sulehâ-i sofîyye tâ'ifesine yapdırup şart eyledüği tekyesinde ve hayrât u hasenâtı kursında defn itdirdesi[6] dimiş, büyük oğlı Vize sancağı Beği Hüseyin Beğ ve ortanca oğlı Mehmed Çavuş yanında bulunup, vasıyyetin yerine getürüp defn eylemişlerdür. Muhibb-i ulemâ ve sulehâ hasâ'il-i hamîde sâhibi kimse idi. Rahmetu'llâhi aleyh.

Mısrâ'

Kerâmetiyle kerîmü'l-hısâl âdem idi.

Beyt

فراز عرش روحش را ومكان باد
مقامش روضۀدار الجنان باد

Zukûr u inâsdan sekiz evlâdı kaldı.

Mısrâ'

جاى آرا مگهش روضۀ رضوان بادا

Târîh-i Emînî Çelebi[7]

Dirîgâ fırkatâ vâ[8] hasretâ ve mihnetâ derdâ
Cihân-ı bî-bakâdan Mustafa Beğ eyledi rihlet

Ümîd-i sohbet-i cân-bahşî ile eğlenürken dil
Bakā mülkine ol azm itdi, öldürdi bizi firkat

Emînî du'â-hâhı işidüp rihletin anun
Didi târîhin Allâh Mustafa'ya eyleye rahmet.

Merhûm Vardarî Mûsâ Çelebi intikalidür.

Ve yine evâsit-i şehr-i saferü'l-muzafferde Dîvân-ı Hümâyûn kâtiblerinden mümtâzü'l-akrân fenn-i kitâbetde bî-misl ü mânend sahiyyü'ş-şân Vardarî Mûsâ Çelebi et'ime-i lezîze bezlinde pehlüvân iken[9] işbu dünyâ-yı pür-anâdan rıhlet idüp, sarây-ı pür-safâ-yı âhirete gitdi. Karındaşı, kızı ve kız karındaşı oğlı vâris-i ma'rûfları mevcûd iken şey-i kalîl muhallefâtın kabz idüp, zaleme-i beytülmâl zabt eylediler.

Mısrâ'

رحمت غفران روحش جاودان

Rum Beğ oğlı Behram Paşa tahsîl-i emvâl ve irsâliyeler ile geldüğidür. (344a)

Ve evâhir-i saferü'l-muzafferde Rûm Beğ oğlı Behram Paşa tahsîline me'mûr olduğı emvâlün irsâliyesi ile gelüp yetişdi. Ve Trablusşâm Beğlerbeğisi Ca'fer Paşa mükemmel donanmış forsa gemiler ile taşrada donanma seferinde iken Kıbrıs Beğlerbeğisi olup, Seyyid Ahmed Paşa ref' buyuruldı. Ve Rûm Beğ oğlı Trablusşâm Beğlerbeğisi oldı. Fi't-târîhi'l-merkûm.

Tezkireci-zâde Mahmud Paşa seferden gelüp hırmân üzre kalduğıdur.

Ve mukaddemâ ordu-yı hümâyûndan hükm-i şerîf ile Revân ve Nahcivân Beğlerbeğisi olup gelen Tezkireci-zâde Mahmud Paşa hazretlerine alduğın beğlerbeğiliğin[1] bunda ziyâde ile tâlibi var diyüp, pîşkeş-i uzmâ teklîf olunup, mümkin olan mertebe ile tekrâr hidmet idüp velâkin zi'l-yedd olan sikleti ma'a ziyâde kabûl itmeğle çok zemân makam-ı tahayyür ve tefekkürde hırmân üzre kaldılar. Fî evâhir-i safer, sene 1005.

Şâh Abbas'dan ağır ilçi geliyor[2] didülderi haberidür.

Ve bu esnâda fermân-fermây-ı milket-i Acem Vâli-yi vilâyet-i Şark Şâh Abbas tarafından Erdebil Hanı Karamanlu Zülfikar Han vekîl-i saltanat ve cümletü'l-mülkleri olan Ferhad Han karındaşı tehniyet ve mübârek-bâdî-i culûs-ı saltanat-ı cihân-bânî-i Sultân Mehmed Hanî içün nâme ile ilçi ta'yîn olunup, serhadd-i mansûreden geçüp gelmesi karîb oldı, yaklaşdı diyü haberler te'âkub eylemeğin Asitâne-i sa'âdetde muhâfaza hidmetine kalan Dergâh-ı mu'allâ kullarına esbâb ve âlât-ı darb u harb ve sâz u selb ile her kişi yat u yarağıyle müretteb ü müzeyyen ilçi istikbâline[3] hâzır u müheyyâ olasız diyü muhkem tenbîh u te'kîd buyuruldı. Bin neferden mütecâviz âdem ile gelür dinildi. Ve merhûm Yusuf Paşa evleri ve Pertev Paşa kârbân-sarâyı konak ihzâr olundı. Merhûm Pertev Paşa sarayı îhtiyârları olmayup, Şehzâde Haydar Mirza andan intikal itmişdür diyü kabulleri olmadı. Fî evâhir-i şehr-i safer, sene 1005.

Sefer-i zafer-rehberden kapucılar ile Dilsiz Ağa[4] feth-i kal'a-i Eğri haber-i meserret-eseriyle geldüğidür.

Ve evâ'il-i şehr-i rebî'ulevvelde (344b) kutlu sâ'at ve hurremdem idi iki mukarreb-i bârgân-ı sultânî sefer-i zafer-rehberden kapucılar ile Ağa Dilsiz gelüp, mekâtib-i feth u zafer haberlerin getürdiler. El-hamdü li'llâh, sümme'l-hamdü li'llâh.

Ulemâ-i dîn-i mübîn ve meşâyih-i güzîn leyl ü nehâr dergâh-ı İzzet'e eyledükleri du'â ve tazarru'ları *«ud'ûnî estecib lekütm»* âyet-i kerîmesi ile kabûl buyurılup ve a'dâ dîn ü millet mahkûr olup, kal'a-i hısn u metîn Eğri üstünde darb u harb ile cihâd-ı azîm eyleyüp, leşker-i İslâm mansûr u muzaffer oldukları yazılup i'lâm olunmış ve gurre-i şehr-i saferü'l-muzafferde kal'a-i merkûmı ihâta kılup, etrâfına beş koldan meterisler kurılup, vüzerâ-i izâm *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehüm-* hazretleri muhkem cidd ü cehd ile çalışup ve Sadrıazam İbrahim Paşa hazretleri bir kolda ve Cerrâh Mehmed Paşa hazretleri dahi bir kolda ve Ca'fer Paşa ve Rûmili Beğlerbeğisi Mehmed Paşa oğlı Hasan Paşa ve Anatolı Beğlerbeğisi Mehmed Paşa ve Yeniçeri Ağası Veli Ağa, her biri bir koldan kal'a-kub toplar ile küffâr-ı dalâlet-şi'ârun başlarına kıyâmet koparup, bir vechile ceng ü âşûp olmış ki vasfında diller âciz ve kâsır kalup ve on birinci gün lağımla gedük açılup dış kal'a yürüyüş ile feth olup, leşker-i ehl-i İslâm'dan niçe teşne diller şerbet-i şehâdet nûş idüp, ravza-i Rıdvâna uçmışlar ve bakıyyetü's-suyûf melâ'în-i müşrikîn iç-kal'aya mütehassın olup, anun dahi üstüne gaziyân-ı din ü mücâhidîn üşüp, nice yerden lağımlar salup, bi-avni'llâhi ta'âlâ onuncı gün melâ'în-i hâsırîn feryâd-ı el-amâna başlayup lağımla tamam gedük açılup, mâh-ı saferü'l-muzafferün on dokuzuncı gün feth u zafer müyesser olup ve içindeki beğ-zâdeye Pâdişâlı-ı sa'âdet-destğâh-ı zıllu'llâh hazretleri emân ihsân eyleyüp, âzâd eyledükleri hikâyet olundı. Ve bu kal'a fethinde vüzerâ-i saltanat-ârâ bir vechile meterislerde mücâhede idüp, dîn-i mübîn yolunda çalışmışlardur ki, hiç bir târihde bu mertebeyi ferd-i âferîde itmemişdür, makdûr-ı beşer değildür diyü (345a) tahkîk eylediler. Ve Cığala-zâde Sinan Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehü-* Şâm askeri ile sâ'ir dilvârevân-ı güzîn ile asâkir-i mansûreye karavulluk hidmetinde olup, hergâh ale'l-ittisâl yarar diller alup, Pâdişâh-ı gerdûn-vakar cenâbına göndermekdedür. Ve her gelen kâfirün sözi leş-

ker-i kral-ı Üngürus hâzırdur dahi taburdan çıkmadı. Size katlanur Çesarı[1] ister diyü söyler imiş. Fî evâ'il-i şehr-i rebî'ulevvel.

Sefer-i hümâyûnda erkân-ı sa'âdetde olan tebeddülât-ı merâtib ve menâsıbdur.

Ve ordu-yı hümâyunda hall ü akd olan menâsıb ve merâtib kapucılar ile gelen mekâtibde beyân olunmış, vilâyet-i Budun'da iki yıl muhâfazada olup, Estorgon kal'asında kapanan Anatolı Beğlerbeğisi Mehmed Paşa hazretleri mesned-i vezârete oturup, vezâretle teşrîf buyurulmış kemâ-kân beğlerbeğilik haslarıyle ve Yeniçeri Ağası Veli Ağa Rûmili Beğlerbeğisi olup, Hasan Paşa hazretlerine vezâret hasları fermân olunmış ve Yeniçeri Ağalığı ikinci Kapucıbaşı Mustafa Ağa'ya erzânî buyurulmış ve Anatolı Beğlerbeğiliği pâyesiyle tuğrâ-yı şerîf hidmetinde olan devlet ve saltanatun kadîmî emekdâr ve hidmetkârı Nişâncı Hamza Beğ ref' buyurulup, sâbıkâ Anatolı Defterdârı olup ze'âmetle seferde olan Lâm Ali Efendi bir tarîk ile nişâncı olmak fermân olunmış ve Reîsülküttâb Mûsâ Çelebi Efendi dahi ref' buyurulup, Sadrıa'zam İbrahim Paşa hazretlerinün Baş-tezkirecisi ma'ârif ü fezâ'il ile mümtâzü'l-akrân Okcı-zâde Mehmed Paşa oğlı Şâh Mehmed Çelebi Reîsülküttâb olmışlar ve Karaman Beğlerbeğiliği pâyesiyle Baş-defterdârı olan Hacı İbrahim Paşa Haleb Beğlerbeğisi olup ve Baş-defterdârlık Üveys Paşalu Ali Çavuş ki Şıkk-ı sânî defterdârlığı pâyesiyle teka'üd olmak üzre Nüzl emâneti hidmetinde idi, anlara tevcîh buyurulmış ve Haleb Beğlerbeğisi Mahmud Paşa serhadd-i mansûre muhâfazasında kışlayup, hidmetde yoldaşlıklarda bulunmak mukabelesinde aksâ-yı arzda Şehrizol Beğlerbeğiliği fermân olunup (345b) Dâvud Paşa ref' buyurulmuş ve Defter emîni emekdâr Molla Ferruh Efendi dahi ref' buyurulup, sâbıkā Reîsülküttâb Yahya Efendi Defter emîni olmışlar. Ve Nişâncı ve reîs ve Defter emînine muhkem yasak ve tenbîh buyurulup «Zinhâr iki kılıç timâr bir kimseye virilmeye. Ve kānûn-ı kadîm-i Âl-i Osmân üzre serhadd-i mansûre timârları ve ze'âmetleri min ba'd hiç bir dirliği iç-ile geçmeye, üslûb-ı sâbık nice ise ol vechile serhadd-i mansûreye istihkâm virile, şöyle ki hilâfı zâhir ola, ibretnümâ-yı âlemyân olmanuz mukarrerdür» buyurulmış, fi't-târîhi'l-merkum, sene 1005.

Ve Eğri kal'ası seferinde Tatar Ham Gāzî Giray Han bile bulunmaduğıdur.

Ve Eğri fethinde Tatar Hanı Gāzî Giray Han bile bulunmayup, vilâyet-i Eflâk'da isyân u tuğyân iden Mihal la'în memâlik-i Osmâniyyeye gezend irişdirmek ihtimâliyle vilâyet-i Vidin muhâfazasına kalan Satırcı Vezîr Mehmed Paşa hazretlerine göz kulak[2] tutup ve cânib-i Şehenşâhî'den sudûr u zuhûr iden emr-i celîlü'l-kadre muntazır olup, mûcibiyle amel eyleyesin diyü ahkâm-ı şerîfe-i cihân-mutâ ve hatt-ı hümâyûn varmağın ol tarafda turduğı yerden hareket itmeyüp ve Kara Mihal la'în dahi sarp tağlara çekilüp, gördüğin i'lâm eylediler. Fî evâ'il-i rebî'ulevvel.

Vezîr ve Kapudan Halil Paşa hazretleri Donanma-yı Hümâyûn ile limana dâhil olduklarıdur.

Ve sene 1005 rebî'ulevvelinün[3] on birinci gicesi muhkem ruzgâr-ı lodos esüp, Kapudan Vezîr[4] Halil Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri Donanma-yı Hümâyûn ile Gelibolu'da ve Marmara cezîresinde bulunup, rûz-ı Kasım furtunası bulmadın limana dahil olmak ümîdiyle kollanup, deryâya çıkduklarında ruzgâr şiddet üzre olup, fenninde fâ'ik korsan olanlar kollanup halâs oldı. Baskın bulunan kadırgalardan iki pâre gemi Selanik'den seksen beş denk Yeniçeri çukasın yüklenmiş bulunup, Yedi-kulle önünden Ahur-kapusuna gelince Hisâr kenârında döğünü döğünü paraladup, içinde bulunan yiğirmi nefer (346a) Yeniçeri yoldaşlardan ve mukarrerlerden ve kürekciden ekall-i kalîl kurtulup, meyyitleri[1] karaya atdı. Dîvândan Defterdâr Derviş Efendi gönderilüp âlât ve esbâbdan cüzü nesne kurtulmak mümkin ve müyesser olmaduğın[2] i'lâm eyledi. Hikmet-i Rabbü'l-âlemîn bî-vakt hareket olunup, kazâ ve kadere uğrayup[3] «Ve'l-hamdü li'llâhi ale's-selâme» diyüp, şenlik ve şâdmânlık topları atılup limana girildi. Fe-emmâ Yeniçeri tâ'ifesi yoldaşları boğulup çukaları ıslanduğına helâkler[4] idi.

Feth ve zafer haberleri geldükde fukarâ ve zu'afâya Vâlide-i sa'âdet-penâh hazretlerinün tasaddukat ile bezl-i mal eyledükleridür.

Ve evâsıt-ı şehr-i rebî'ulevvel sene-i mezbûrede tekrâr sa'âdetlü Pâdişâh-ı keşûr-sitân cenâbından kapucılar gelüp, kal'a-i Eğri

fethinde çıkup mektûblarda ahbâr-ı meserret-efzâ yazılup, bâ'is-i efrâh-ı şâdmânî-yi mü'minîn ü mü' minât vâki' oldı. Hazret-i Vâlide-i Pâdişah-ı cihân-penâh tarafından fukarâ vü[5] zu'afâ ve[6] erâmil ü eytâma sadakat-ı mâl-i ferâvân çıkup bezl olundı. Ve feth olunan kal'a müjdesi-yçün ba'zı memâlik-i mahrûsaya donanma hükümleriyle[7] çavuşlar geçüp gitdüği müteayyen oldı. Ve İstanbul donanması inşâe'llâhu ta'âlâ sa'âdetlü Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinün makdem-i hümâyûnlarına mevkûf olduğı haberi söylendi. Fî 13 rebîulevvel, sene 1005.

Mevâlî-yi izâmdan Mevlânâ Bıyıklu Süleyman Efendi'ye tekâ'üd vazîfesi virildüğidür.

Ve bu esnâda «Mevâlî-yi izâmdan Mevlânâ Bıyıklu Süleyman Efendi Şâm kadısı iken vefât eyledi» diyü yeri[8] Taşköpri-zâde Mevlânâ Kemal Efendiye fermân olunmışdı. Hâlâ ehl ü iyâliyle fakr u fâka ve deyn ile mihnet ü meşakkat çeküp İstanbul'a geldi. Vâlide-i Pâdişâh-ı dîn-penâh hazretlerine kağıd sunup ahvâl-i perîşânın beyân eyledüklerinde mevâlî-yi izâma tekâ'üd vazîfesi ne vechile virilügeldiyse bunlara dahi tedârük olunup virilsün fermân olunmağın Ayasofya-i Kebîr evkâfı zevâ'idinden, Kadıasker olan hazret-i Hoca-zâde Mevlânâ (346b) Mehmed Çelebi Efendi mahlûlünden yevmî yüz akça teka'üd tevcîh buyuruldı. Fî 13 rebî'ulevvel, sene 1005.

Vâlî-yi vilâyet-i Şark Şâh Abbas ilçisi Erdebil Ham Zülfikar Han geldüğidür.

Evâhir-i şehr-i rebî'ulevvel sene 1005 de penç-şenbih gün havâ gâh açıldı gâh bârân oldı, fermân-fermâ-yı vilâyet-i Şark ya'ni vâlî-yi milket-i Acem Şâh Abbas'dan tehniyet ve mübârek-bâdî-yi culus-ı saltanat-ı cihân-bânî ve ta'ziyet-i merhum ve mağfûrun leh Sultân Murad Hanî içün nâme ile tuhaf ve hedâyâ getüren Erdebil Hanı ilçi Zülfikar Han ki, Karamanlu oymağından vekîl-i devlet ü saltanat-ı Kızılbaşân Ferhad Han karındaşıdur, bin neferden mütecâviz Han ve Sultân (سلطان) nökeri ile geldüklerinde ruz-ı Kasımdan oniki gün mürûr itmişdi, Üsküdar'da İbrahim Ağa Tekyesinde çadır[9] ile konup, mukaddemâ ahmâl ve eskalin tedrîc ile geçirüp, kendüzi iki gün ârâm eyleyüp ve İstanbul'da merhûm Yusuf Paşa

dîvân-hânesi ve merhûm Pertev Paşa kârbânsarayı konak yeri ihzar olunup ve mihmândârlık hidmetine Duhânî-zâdelü Mustafa Çavuş ta'yîn buyurulup, Vezîr-i bâ-tedbîr-i rûşen-zamîr ve isâbet-pezîr İstanbul muhâfazasına kalan[10] Hasan Paşa hazretleri asâkir-i nusret-me'âsire muhkem tenbîh u te'kîd buyurup, gelen ilçiyi ikbâl ve istikbâline esbâb ve âlât-ı rezm ile pür-zîb ü zînet olup, şevket ve haşmet-i dîn-i islâmı gereği gibi izhâr eyleyüp, karşu çıkmak buyurup ve Kapudan Paşa hazretleriyle Donanma-yı Hümâyûndan gelen Yeniçeri serdârı zağarcı-başı ve mevcûd olan cümle korucılar ve İstanbul Ağasıyle ulûfelü Acemi-oğlanı ve Cebeciler ve Topcılar ve deryâ erenleri rü'esâ ve azebistân tâ'ifesi ve Asitâne-i sa'âdetde bin beş yüz nefer ehl-i hiref cemâ'atı sınıf sınıf ve Yedi-kulle hisarı erleri ve Yeniçerilerin ocak ağaları ki müteferrikalar yayabeğleridür. Ve çavuşlar ve kalan müteferrika ve çaşnigîr ve erbâb-ı kalem küttâb-ı Hazîne-i Âmire Emin İskelesine zînet ü şevket ile hâzır durup ve Üsküdar'a varan (347a) karşucılar önine düşüp Tersâne-i Âmire kethüdâsı iskelede forsa baştarda ile müheyyâ olup, ilçi gelüp girdüğinde topların atup ve Salacak kullesi önüne geldüğinde, olanca topları kule dizdarı boşandurup ve Tophâne-i Âmire' den toplar atılup, Emin İskelesine gelüp yanaşdukda Kapucılar Kâtibi İbrahim Beğ ilçinün koltuğuna girüp, kânûn üzre İstabl-ı âmireden mükemmel raht ile yapuk ile has[1] at çekilüp, yapığın küçük ahurdan sarrâclardan Kemâlî Mehmed Beğ getürürp ve Anatolı defterdârı Murad Efendi ve Şıkk-ı sânî defterdârı Derviş Efendi yanaşup istifsâr eyledüklerine hâzır cevâb olup ve esnâf ve envâ-ı leşker-i İslâm yollarun iki cânibine alay alay turup ve Yeniçeri ve Cebeci ve Topcı ve azeb-sitan ve ehl-i hiref mukaddem ü mu'ahhar yürümekde nizâ'lar eyleyüp rü'esâ ve mücâhidîn alayınun Yeniçeriden sonra meziyyet[2] u ruchânları her vechile mukarrer olup yüridiler. Ve gelen ilçinün âmme-i halk temâşâsına kaldılar. Ve şimdiye dek Asitâne-i sa'âdete diyâr-ı Şark'dan gelen Kızılbaşlar tavrına muhâlif uslûb-ı garîb ihtirâ' eyleyüp, taçları gayet küçük ve sendereslu ve sarıkları müdevver edebde sûfiyâne haşa irsâliyyesi de var ve üstüne murassa' balıkcın sorguç dahi takınmışlar ve Han' un saruğı hindî alaca harîrden vâkı olmış hatta önünce bir yedek saruğı dahi getürülüp giderdi. Ve yanınca peykler ve ardınca tîr u kemân ile kafadarları ve yedi yorgun ve turgun murassa' eğerlü yedekleri ve üç eğeri Özbek'den alınmış murassa' kaltaklar ki ak-

tarmamızdur diyü arz-ı kâlâ eylediler. Kaltabanlar kadîmî tavırların terk idüp, özge üslûb ile cilve eyledükleri heman karganın keklik reftârına taklîd eylediğine benzerdi ve Bâb-ı Hümâyûn önine gelündükde Vezîr-i kârdân hazretleri kapu üstündeki pencerelerde oturup, geleni ve gelmeyeni görüp seyr ederdi. Ve arslanlar ve fil ve zürâfe ol meydânda bağlanup ve niçe yüz nefer kapucılar değnekleri ellerinde (347b) sâf sâf turup ilçi geldükde hayli tavâzu ve niyâzmendâne geçüp arslancılar ve fil bâne filoricik virüp ve fukarâya ihsân iderek geçerdi. Bu uslûb ile konağına gelüp, ni'met-i sımât-ı Pâdişâhî çekilüp, karâr eylediler. Ve kānûn-ı kadîm üzre yem ve yemekleri virildi. Fî 23 rebî'ulevvel, sene 1005.

Kadîmden Şark cânibinden gelen ilçilerün hâl ve şânına göre devlet tarafından virilen zâd u zevâdeleri defâtirde mestûrdur, ziyâde olur noksân olmaz. Virilen ni'met-i Pâdişâhîyi azırganup[3] ziyâde bahâ ile şehr zahîresinden alup ve vezîre dahi varup buluşmayup, Sadrıa'zam değildür Pâdişâha geldüm, kānûnumuz değildür, ben dahi hânum ve sipehsâlârum diyü cevâb virmiş, ümmî ve âmmî kara-gönüllü câhil ve mâlâ-ya'nî idi. Hergiz böyle bî-haysiyyet kimse gelmiş değildür. Vezîr-i bâ-tedbîr Şirvân-ı zemîn muhâfazasında iken Rüstem Sultân oğullarından üç nefer karındaşı meydânda siyâset olunup kendüzi kaçup[4] halâs olmuşdur. Paşa'ya varmaduğınun sebebi ve bâ'is-i istiğnâsı[5] oldur.

Sefer-i muzaffer-ferün ikinci haber-i meserret-eseri geldüği mahaldür ki şerh u beyân olunur.

Ve evâhir-i şehr-i rebîulevvelde salı gün seherden merhûm Rüstem[6] Paşa sarayı kurbında Mehmed Kethüdâ Cami'i civârında kazâu'llâh ile bir evde revgan-ı sâde eridürken nâgehânî âteş alevlenüp, evün tavanlu sakfına yetişüp, par par[7] yanmağa başlayup tutuşur. Vezîr Hasan Paşa hazretleri hidmetkârlarıyle yakın yerden cân atup geldükde bi-avni'llâh ta'âlâ dahi etrâfa sirâyet itmeyüp keserler. Halk kesret üzre gelüp ve gündüz olmağla mündefi' olur. Her kişi şükr ü hamde meşgûl iken sefer-i zafer-rehberden bir kimse gelüp, el-hamdü li'llâh ta'âlâ Müslimânlar muştalık muştalık diyü feryâd eyledi. Kapucı-başı Ali Ağa hükm-i şerîf ile geliyor, Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri Eğri kal'asın[8] safer ayının on dokuzuncı güninde döğe döğe feth idüp, aldukdan sonra

bizüm leşkerimüzün dönekleri[9] sefer dönüşdür diyüp alay alay sa'âdetlü Pâdişâhı bırağup çekilüp (348a) gitmeğe başladılar. Küffâr-ı melâ'în tabur ile iki yüz binden ziyâde düşmen-i dîn çünki kal'ayı döğerken varup basmaduk, bari şimdi ya göçerken ya konarken diyüp fırsat gözetdüğin karavul askeri Cığala-zâde Sinan Paşa hazretleri yarar diller alup getürüp söyletdiler. Pâdişâh-ı cihân-penâh hazretleri Eğri kal'asına muhâfazaya âdemler koyup kalkdı. İki üç konak küffârun taburı üstüne karşı vardı. Gurre-i rebî'ulevvelde Azfut[1] nâm mevzı'a geldüğimüzde bir cânibden Vezîr-i dilîr-i şecâ'at-şi'âr Ca'fer Paşa hazretleri yarar güzîde asker ile tabura karşı varup, mâ-beynde olan bataklu sunun[2] berü cânibinde toplar çeküp turdı. Ve bir cânibden dahi Rûmili Beğlerbeğisi Veli Paşa alayla hâzır oldı. Ve Anatolı ve Karaman ve Kapu-halkı ve Yeniçeri Ağası Mustafa Ağa bir tarafda alay bağladı. Ve Diyârbekir Beğlerbeğisi Murad Paşa dahi bir cânibde turdı. Evvelki gün melâ'în-ı hâsirîn alayı taburdan çıkup, ehl-i İslâm askeri ile elleşüp buluşdılar. Küffâr yeğin gelüp alaylarımızı girüye püskürdi. Veli Paşa Rûmili askerini sıdı yine Hasan Paşa olmak gerek diyü beğlerbeğilik Hasan Paşa'ya ta'yîn olundı. Ve irtesi gün olunca leşker-i İslâm yiyecek ve içecek bulmayup koğdı bunaldı. Her kişi câna geldi. Yine alaylar bağlanup, Sadrıa'zam İbrahim Paşa hazretleri serdâr olup, leşker-i İslâm güzîdesiyle toplar çekilüp, suyu geçidden geçüp, küffâr-ı melâ'în dahi taburundan çıkup, yab yab yürüyüp, yayasın önüne katup, atlusı ardınca şarga idüp, ya'nî cevşen-püş birbirine bağlayup, yayası tüfeng boşandurup ve topların atduğı gibi Yeniçeri ve Bölük-halkı ve Anatolı ve Karaman birbiri üstüne düşüp, küffâr-ı hâksâr alayı mevc-i deryâ-misâl harekete gelüp, kaçan leşkerün ardına düşüp, getürüp cümlesin Pâdişâh-ı âlem-penâh üstüne yıkup, giceden yolsuz nâ-hemvâr konmış, çadırlara konup (348b) küffâr-ı hâksâr dahi gelüp çadırlara girüp her kişi yas idüp, hayâtından ümîdin kesdükde ve firâr idenler ekserinün çadırların yağma idüp, atlarına binüp gitdiler. Pâdişâh-ı dîn-penâh hazretleri mefhar-i mevcûdât ve server-i kâ'inât *-sallallâhu aleyhi vesellem-* hazretlerinün mübârek Hırka-i şerîfelerine yüz süriyü *«Eş-şefâ'atü yâ Rasûla'llâh ve yâ Allâh el-meded»* diyü nâlişde iken bu mahalle Hoca Efendi Mevlânâ Sa'deddin hazretleri sabr u sebât ile kıyâm içün çok fezâ'il-kelâm ile te'yîd eylemişlerdür. Ve Ağa-yı Bâbü's-sa'âde Gazanfer Ağa dahi havsala vü

dâd ü dihiş ile te'kîd eylemişlerdür. Sadrıa'zam İbrahim Paşa hazretleri gelüp, tebdîl-i sûret sa'âdetlü Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerini merkezinden ayırup, bir cânibe çekmek tedbîr ü tedârükinde olur. Ve ol hîn Cığala-zâde gelüp bire zâlim ne fikr-i cünûndur buki idersiz, halâs ihtimâlin mi virirsiz, heman kutub var bu mahalden ayrılma karâr idüp, sâbit kadem ol tur şimdi bi-inâyeti'llâhi ta'âlâ mansûr-ı muzaffer olup melâ'în-i hâsirîn münhezim olur, idbâr ider gider diyüp fi'l-hâl her tarafdan galebe-i ehl-i îmân ve islâm zâhir u mukarrer olup, âvâze-i Allâh Allâh ile kefere-i fecere şemşîr-i İslâm altında makhûr olup, ikindiden yatsu vaktine değin ke-en-lem-yekün oldı gitdi. Ve ehl-i İslâm tarafından alınup, kefere alayı içinde kalan toplar müretteb yine nasîb-i leşker-i İslâm-penâh oldı. Ve cümle kırk yıldan berü melâ'în-i bî-dîn, cem eyledükleri bî-bedel ve bî-nazîr topları ve barutları ve taburlarında olanca zahîre ve çadırları nasıb-i ve ganîmet-i gaziyân u mücâhidin oldı.

Ve sadr-ı vezâret mührini bizzât Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri Cığala-zâde Sinan Paşa'ya virdiler. Ve Yeniçeri Ağası Mustafa Ağa azl buyuruldı. Ve Büyük Mîr-âhûr Hasan Ağa Yeniçeri Ağası oldı. Ve Büyük Mîr-âhûrluk Kapucılar[3] Kethüdası Ahmed Ağa'ya virildi[4]. Ve yarın İnşâe'llâh bu didüğüm haberlerün a'lâsı mufassalan Kapucı-başı Ali Ağa hazretleriyle gelen mekâtib ve müjde (349a) ahkâmındadur göresiz diyü bildürdi. Fi'l-hakîka gurre-i rebî'ulâhire'de izz ü ikbâl ile Kapucı-başı Ali Ağa meserret ve şâdumânî mekâtibi ile gelüp, müjde ahkâmın getürdi. Amme-i ehl-i İslâm dergâh-ı Ahadiyyete yüzler sürüyü secedât-ı şükr ü niyâz ile hamd ü ferâvân eylediler. *El-hamdü li'llâh, sümme'l-hamdü li'llâh,* gelen hükm-i şerîf-i şeref-resân aynı ile yazılup ve vâki' olan târihler dahi sebt olundı ki zikr olunur. Ve bi'l-cümle vâki' olan etvâr-ı muhârebeyi her kişi gördüği üzre takrîr ü ta'bîr eylemişlerdür ki beyân olunur.

Derviş Ağa Mîr-âhûr-ı Küçük[1]

Ey sabâ var makdem-i şâh-ı cihândan vir haber
Mürde dillerden bana azm ile cândan vir haber

Şehr-i İstanbul'a tenhâ yok ki cümle âleme
Var kudûm-ı Pâdişâh-ı kâmrândan vir haber

Makdem-i sultân-ı gülden gülşene peygâm ilet
Bostândan yana var surûr ve andan vir haber

Kahraman-ı tîğ-zen İsfendiyâr-ı sıfat-şikan
Rüstem-i merd-efgen ve gîtî-sitândan vir haber

Tîğ-ı hûn-ı âşâm ile bir demde a'dâyı kıran
Şâh-ı gâzî-Hüsrev ve sâhib-kırandan vir haber

Darb u harb ile mukaddem olup Eğri kal'asın
Neyledi a'dâ-i dîne sonra andan vir haber

Nakl idüp Derviş-i bî-dilden selâm ile du'a
Ey sabâ yârâna var bu dâsitândan vir haber

Emînî Çelebi an ebnâ-i Sipâhiyân

Sâhib-kırân-ı hazret-i sultân-ı kâmrân
Şâhân-ı dehrin erişdi sultân-ı es'adı

Eğri-hisarın aldı ve bozdı taburların
Dest-i guzatdan kefere silleler yedi

Serden eğerçi geçdi guzât u mücâhidîn
Ammâ ki buldı her birisi ömr-i sermedî

Târîhin ol futûhun Emînî o dem didi
Sultân Muhammed Istabur'ın kâfirün sıdı

Kapucı-başı Ali Ağa ile gelen hükm-i şerîf sûretidür
Bâ-tahrîr-i Lâm Efendi, Mîr-tevkî'i inşâsı ve
Kâtib Gâ'ibî hattı ile gelüp vâsıl oldı,
azîm sürûr u behcetler hâsıl olup
intişâr buldı[2].

Düstûr-ı mükerrem, müşîr-i müfahham, nizâmü'l-âlem, müdebbir-i umûri'l-cumhûri bi'l-fikri's-sâkıb, mütemmim-i mehâmmü'l-enâm, bi'r-re'yi's-sâib, mü'essis-i bünyânü'd-devle ve'l-ikbâl müşeyyid-i erkâni's-sa'âde ve'l-iclâl el-mahfûf-i bi-sunûf-i avâtıfi'l-meliki'l-a'lâ mahrûsa-i İstanbul muhâfazasında olan Vezîrüm Hasan Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* (349b) ve akzâ kuzâtü'l-Müslimîn evlâ vulâtü'l-muvahhidîn ma'deni'l-fazli ve'l-yakîn, vârîs-i ulûmi'l-

enbiyâ-i ve'l-mürselîn huccetü'l-hakkı ale'l-halkı ecma'în el-muhtassu bi-mezîd-i inâyeti'l-meliki'l-mu'în, mahmiye-i İstanbul Kadısı Mevlânâ Abdülhalim *-edâme'llâhu ta'âlâ fezâ'iluhû-* tevkī'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm olaki: çün Cenâb-ı Melik-i İlâhi *«Ve câhidû fî sebîli'llâh:»* buyurmışdur, bu emr-i celîlü'l-kadre imtisâlen mâl ve nefs-i nefîs ve guzât *-nusırat enîsuhum-* ile gazâ ve cihâdı li-vechi'llâh pîş - nihâd idüp, bu sâl-i ferhûnde fâlde devlet ü ikbâl ve sa'âdet ü iclâl ile Peç kralının metânet ile iştihâr bulup, hısânet ile nâm-dâr olan kal'a-i Eğri'sine toğrulup, makam-ı saltanat ve makarr-ı hilâfetüm olan mahmiye-i İstanbul'dan cüyûş-i deryâ hurûş ile çıkup, kât'-ı menâzil ve tayy-i merâhil iderek kal'a-i mezbûreye gelindükde evvelâ mesâfe-i ba'îdeden hemçû kûh-ı Demâvend misâl cibâl-i Elburz ve Elvend bir kal'a-i bî-misl ü mânend müşâhede olunup, ba'dehû karîb ve yakîn varıldukda kûh-ı Kaf gibi bir hısn-ı hasîn ve bir kal'a-i metîn görüldi ki kulel ü burûcı felekü'l-burûca hemser ve bünyân-ı mersûsı tahte's-serâda sevr ü mâhîye serber ve pay-ı esâsı mumâs sersmek ve kal'ayı bâlâsı berâber sımak-ı felek olup, ankâ-yı Kaf-rif'at yanından geçse[3] heybetinden kanadın bükerdi ve humây-ı evc izzet üzerinden güzer itse dehşetinden bâl ü perin dökerdi. Toplarmun duhanı sehâb-veş göklere ağup ve tüfenglerinün fındukları katrât-ı bârân ve tolular gibi yağup kal'anun etrâfına asker getürmek değil üzerinden kuş bile uçurmaz iken vüzerâ-i şecâ'at-şi'âr ve mîrimîrân-ı zevi'l-iktidâr ve ümerâ-i nâmdâr ve asâkir-i encüm-şumârumun yüzleri ağ olup ber-hordâr olsunlar. Cibilletlerinde merkûz olan vüfûr-ı celâdet ve fart-ı şehâmek muktezâsınca aslâ top ve tüfenglerine bakmayup mezbûr kal'a-i üstüvarı bilâ-tevekkuf hisar idüp, tâ'ife-i Nasrâniyye'ye kuvvet-i İslâmiyye'yi bildirmek içün melâ'în-i hâsirînün bu hısn-ı hasînde metânetine i'timâdları olan yerlerün (350a) mukābelesinde meterisler kazup râh-ı ademe râhber olan kal'a-kub toplar kurup, ol seng-endâz ve sâ'ika-girdâr toplar *«Ve emtarnâ aleyhim ticâreten»* mazmûnın nümûdâr kılup, câ-be-câ lağımlar uruldukda *«Ve ce'alnâ âliyehâ sâfilehâ»* fehvâsına kulleleri mâ-sadak düşüp, yiğirmi gün mikdârı matla'-ı felek-bâmdan makta'-ı şafak-şâma değin muhâlefet-i e'âdî ile harb ü darb mütemâdî olup, pây-ı vehm ü hayâl ma'ber ü memerlerinde leng ü berîd nesîm-i şimâle mecâl-i güzer teng olduğundan mâ-adâ birkaç gün leyl ü nehâr kesret-i emtârdan cunûn-ı[1] müslimîn pâ der-kil ve kal'anın fethi her vechile

müşkil olmışken asker-i sâhib-kıranı zahmet-i kil ü bârânı mahz-ı rahmet ve zahr-ı âhiret bilüp mütevekkilen ala'llâhi'l-ekber şîr-i ner gibi rûz u şeb birkaç def'a hucûmlar ve yürüyüşler idüp bu yedi kat hisardan evvelâ feshat u vüs'atde Galata ve Üsküdar kadar[2] bir mahsûr u mestût varoş-ı mu'teberi almup sânîyen mâh-ı saferü'l-muzafferün on birinci güni ki yevmü'l-cum'adur, ol îdü'l-mü'minînde her vechile metîn ü hasîn olan üç kat hisarı dahi kuvvet-i kāhire-i hüsrevâne ve satve-i bāhire-i hidîvânem ile[3] feth u teshîr ve içinde olan beş bin mikdârı küffâr-ı hâksâr tu'me-i şemşîr olup, bakıyyetü's-suyûf olan[4] kefere-i fecere iç-kal'alara tahassun idüp ve bâreke'l-lâhu's-sebt ki mâh-ı mezbûrun on dokuzuncı günidir, ol rûz-ı fîrûzda müfettih-i ebvâb-ı mübîn ve mübeşşir-i[5] âyet-i *«Ve beşşiri'l-mü'minîn»* cenâbından *«İnnâ fetahnâ leke fethan mübînen»* sadâsı gûş-i câna *«Ve yensurake'llâhu nasran azîzen»* nidâsı sımâh-ı cinâna irişüp, kal'a-i mezbûr bi-inâyeti'llâhi'l-meliki'l-müte'âl bi't-tamâm ve'l-kemâl feth u teshîr olunup, etrâf u eknâfımda[6] olan kılâ' u bıkâ' ve kurâ vü zıyâ' ile kabza-ı tasarruf-ı mülûkâneme dâhil olup lakin bu sefer-i zafer-muzaffere tasmîm ü niyyet ve teveccüh ü azîmet olunup, kāsıd-ı emr-i celîlü'l-kadrim ve ka'id-i fermân-ı âlî-şânum serhadd-i nefâza peyveste olduğuna küffâr-ı hâksâr vâkıf olduklarında Peç ve İspanya kırallarının ve Rim Papa'nun (350b) ve Duka Françanun ve Erdel'ün ve bi'l-cümle altı ve yedi kıralun nefîr-i âm üslûbı üzre üç yüz bin mikdârı asker-i hezîmet-eserleri Eğri cânib-lerinde[7] cem' olup, onar bin filorilik yüz pâre a'lâ toplar ve kolonbornalar ve bî-nazîr şâhî darbuzenler ve badaloşkalar ve saçma toplar ve mükemmel cebehâne ile hâzır u müheyyâ olup, fikr-i fâsid ve hayâl-i kâsidleri guzât-ı müslimîn Eğri kal'asını döğerler iken her tarafdan ale'l-gafte ordu-yı hümâyûnum üzerine gelüp şebihûn ideler. El-hamdü li'llâhi'l-Bârî kal'a-i Eğri gibi hisar-ı üstüvarı birkaç gün içinde kuvet-i kāhire ile feth itdüğümüz mel'ûnlarun mesmû'ları oldukda zehreleri çâk ve pisterleri hâr u hâşâk olup, kal'adan me'yûs oldukları gibi Eğri'ye iki menzil yerde azîm tabur kurup devlet ü ikbâl ile Eğri'den kalkılduğı gibi ordu-yı hümâyûnum üzerine gelmeğe cür'et idemeyüp[8] ba'dehû kal'a üzerine varup, girü hisarı almağa kasd u niyyet eyledükleri[9] gelen câsûslardan ve tutulan dillerden ma'lûm-ı şerîfim oldukda, cibilletimde olan hûn-ı hamiyyet âteş-i gayret ile galeyân itmeğin asâkir-i nusret-me'âsirim ile kal'a-i Eğri'den kalkup doğrı taburları üzre varıldı.

Mâh-ı rebî'ulevvelün üçünci güni, ki yevmü'l-cum'adur, ol gürûh-ı mekrûh ile mukābele olup[10], tarafeynden saflar ve alaylar bağlanup, ceng ü cidâl ve harb ü kıtâle mübâşeret olundukda mâbeynde bir bataklu berzah gibi vâkı' olup *«Merace'l-bahreyni yeltekıyân beynehümâ berzahun lâ-yebğıyân»* fehvâsı aynı ile müşâhede olunup, ol cûdan mürûr içün sû-be-sû hayli cüst ü cû ve tek ü pû olundukdan sonra taburlarından mesâfe-i ba'îdede bir sa'bü'l-mürûr ve asîrü'l-ubûr geçit bulunmağla asker-i zafer-peykerim ol ma'bere karîb vardıklarında kefere-i fecere toplar ve tüfengler atup bu esnâda mahzûl u makhûrlarun tüfeng-endâz piyâdeleri mağrûr olup ma'ber-i mezkûrden asker-i nusret-eserim cânibine güzer itdiklerinde guzât-ı Müslimînün yüzleri ağ olsun, berü yakaya geçen iki üç bin mikdârı kafirin başın kesüp alay bayrakların ve tablarun alup ol gün (351a) ricâlü'l-gayb taraf-ı şimâlde olup, ashâb-ı şimâl cânibinde olmağla çokluk cenge takayyüd olunmayup, irtesi ricâlu'llâh cânib-i mağribde olup, bi-emri'llâhi'l-Meliki'l-Kadîr asker-i İslâma mu'în ü zahîr oldukları muhakkak olmağın, asker-i mansûremün ekseri ol ma'berden geçüp, kefere-i makhûre taburı üzerine varup, cânibeynden saflar çekilüp ve alaylar bağlanup her tarafdan a'lâm-ı nusrat-encâmum hümâ-yı hümâyûn-fâl gibi per ü bâlin açup ve ejderhâ-peyker toplar dahi ağızlarından âteşler saçup ve şâhî darbuzenler atılup, ceng-âver kullarum meydana çıkup sağ ve sola hamleler idüp niçe sof-şiken ve merd-efgen küffârun başların kesüp, defe'âtla yürüyüşler ve hücûmlar idüp, merdâne revişler ve dilîrâne cünbüşler gösterüp, ol ma'rekede vüzerâ-i Âsaf-ârâ ve ümerâ-i ceng-azmânun dahi me'mûl olandan ziyâde dilâverlikler ve bahâdırlıkları[1] sâdır olup bir iki def'a inâyet-i hakla küffârun alaylarına şikest virilüp, taburları dağa karîb olmağın firâr itmesünler diyü *«El-harbü hud'atun»* mazmûnınca amel olunup beğlerbeğiler ve kullarım üzerlerine e'âdî-i bî-dîn hücûm itdüklerince asâkir-i zafer-me'âsirüm yan virüp bu hîle ile[2] mel'ûnları ol ma'berden berüye geçirüp, çadırlara karîb yerde zât-ı zafer-sımât râyât-ı nusret-gāyâtumla alaylar bağlayup turup ol kavm-i şûmun üzerlerine hücûm itmedüklerinden mel'ûn-ı menkûbler «Ehl-i İslâm bizden havf idüp mağlûb olmışlardur» diyü bu gurûr ile bir cânibden atlusı ve bir tarafdan dahi yayası bir uğurdan ordu-yı hümâyûnum üzerine yürüyüş itdüklerinde her tarafdan asâkir-i İslâm dahi tîğ-ı hûn âşâm ile küffâr-ı hâksâra karşu varup, avn-i Bârî

yârı kılmağla cümle atlusını ve yayasını ân-ı vâhidde batağa varınca kılıçdan geçirüp, sahrâlar güştelerden püşte püşte olup ve niçesi dahi bataklara batup anda başları kesilüp husûsan hâlâ Vezîria'zam olan (351b) düstûr-ı ekrem ve müşîr-i efham, nizâmü'l-âlem, mükemmil-i nâmûsi's-saltanati'l-uzmâ mürettib-i merâtibi'l-hilâfeti'l-kübrâ bebr-pîşe-i zâr-veğa ve hizebr-i kûhsâr-heycâ el-mahfûfu bi-sunûfi avâtıfi'llâhi'l-Meliki'l-a'lâ Sinan Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû ve zâde ikbâlehû-* dahi cibilletinde merkûz olan vufûr-ı şecâ'at ve kemâl-i celâdet muktazâsınca yanında mevcûd olan dilâverler ile ordu-yı hümâyûnumun sağ cânibine gelen yiğirmi bin atlusın buçuk sâ'atde tu'me-i tîr ve alef-i şemsîr eyleyüp yüzi ağ olsun niçesin dahi suya döküp, mel'ûnların inhizâmına illet-i müstakılle olup darbet-i şemşîrinden cân-ı hakîrin halâs idenler *«Ke-ennehüm humurun müstenfira. Ferrat min kasvera»* mıstâkınca karârı firâra tebdîl ve şecâ'atı cebânete tahvîl eylediklerinde şeref-i selâtîn-i izâm Fetih Giray Sultân *-dâme uluvvuhû-* asker-i Tatar-ı sabâ-reftâr ve guzât-ı encüm-şumâr ile bir tarafdan yürüyüp, adû-yı bî-dîni[3] kıra kıra taburlarına döküp, kefere dahi çadırlarını tahassun itmek istediklerinde halâs olunmayup[4] âhirü'l-emr çadırların ve emvâl ü esbâbların ve cümle topların ve darbuzenlerin ve cebehânelerin ve orduların bırağup *men-nacâ bi-re'sihî fe-kad-rebih* mazmûnınca birer başlarıyle dağlara düşdüklerinde, anda dahi halâsa mecâl olmayup Tatar askeri ardlarından yetişüp, *«Velev küntüm fî burûcin müşeyyede»* diyüp, başların tenlerinden cüdâ kılup, baş u buğ olanlarından[5] ancak ikisi ve üçi kurtulup, yüz pâre a'lâ topları ve cebehâneleri hassa-i hümâyûnum içün zabt olunup ve ol nehr-i cârî kesret-i kıtâlden iki üç gün kan akup, hâsılı sahrâlarda ve nehirlerde ve dağlarda yüz yiğirmi bin mikdârı kefere kable gurûbi'ş-şems buçuk[6] sâ'atde tuğme-i şemsîr-i âbdâr olduğın ahrâr u ebrâr dîde-i basîret ile müşâhede itdiklerinde bu kadar bin nufûs cüz'î zemânda menkûs u ma'kûs olmak sun-'-ı beşer değildür diyü lisân-ı halleri vü kalleri *«Felem-taktülûhüm velâkinne'llâhe katelehüm»* âyet-i kerîmesin tâlî oldı.

Bu gazâ-i ibret-nümâ (352a) Mohaç ve Çaldıran muhârebelerinden ez'âf u muzâ'af ziyâde olmağın hazret-i Fettâh u Mennân'a hamd-i ferâvân u şükr-i bî-pâyân olunup bu fütûhât-ı cemîlenin âmme-i ehl-i İslâma i'lân u i'lâmı lâzım u mühimm olmağın bu hid-

met-i hayr-hâtimete[1] Âsitâne-i sa'âdetimde kapucı-başı olan iftiharü'l-emâcid ve'l-ekârim müstecmi'u cemî'u'l-mehâmid ve'l-mekârim el-muhta'ssu bi-mezîdi inâyeti'l-meliki'l-mevlâ Ali *-dâme mecduhû-* ta'yîn olunmuşdur. Buyurdumki hükm-i şerîf-i cihân-mutâ'ımla vusûl buldukda bu feth-i cemîl ve gazâ-i bî-adîlün vukû'ın mahrûsa-i İstanbul'da çarsûlarda ve bâzârlarda ve mecma'-ı nâs olan yerlerde i'lân u nidâ itdirdesin ki her biri bu ni'met-i uzmâ ve mevhibet-i kübrânun hamd u senâsın idüp sebât-ı zât-ı sa'âdet-sımâtım ve nusrat-ı guzât-ı zafer-âyâtım içün fi'l-gudüvvi ve'l-âsâl ed'iye-i icâbet-me'âle müdâvemet ü iştigâl göstereler. Şöyle bilesin, tahrîren fî evâ'il-i şehr-i rebî'ulevvel, li-sene hamse ve elf. Be-yurd-ı sahrâ-yı Azfut.

Gazâ-i dîn-i mübînde rû-gerdân olup, Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerin a'dâ yüzünde tenhâ koyup firâr idenler hakkında vâki' olan hükümdür.

Ve yine evâ'il-i şehr-i rebî'ulâhire sene hamse ve elfde ordu-yı hümâyûndan Defterdâr-ı emvâl Ali Efendi nişâniyle defter ile[2] hükm-i şerîf-i cihân-mutâ vârid olup, «Eğri kal'ası bi-avni'llâh ta'âlâ feth olunup, cem'iyyet-i küffâr-ı hâksâr dahi taburlarında turup münhezim olmadın ordu-yı hümâyûnı bırağup firâr idenlerün İstanbul'da emlâk ve esbâb ve erzâkları Beytülmâl-i müslimîn içün mühürlenüp, Hazîne-i Âmireye zabt olunmak fermân olunmışdur» diyü haber alınup, Vezîr-i bâ-tedbîr Hasan Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretlerine varuldukda sâbıkā Anatolı Defterdârı Şems Efendi ile evkaf muhâsebecisi Mustafa bu Bende-i hakîre hitâben yazılup fermân olunmağın ve mûmâ-ileyh Şems Efendi İstanbul'da bulunmamağla Anatolı Defterdârı Murad Efendi me'mûr olup mühürlendi. Ba'dehû Tuna Defterdârı Derviş Çelebi (352b) furuht eylemek sipâriş olundı. Sâbıkā Vezîri-a'zam kethüdâsı Piyâle Kethüdâ ve sâbıkā Erzurum Defterdârı Nüzl Emîni Hüseyin Beğ ve Bölük-ağası Süleyman Ağa ve Ca'fer Paşa Kethüdâsı Mütfeferrika İbrahim Kethüdâ ve meşâhîr ü benâmlardan ağır dirliklülerden otuz nefer kimselerün İstanbul içinde[3] evleri mühürlenüp, evlâdı ü ensâbı olanlarun evlerine varuldukda feryâd ve yâs u mâtem ile musîbet-hâne-i dünyâ başlarına dâr olup ve satve-i kāhire-i Pâdişâhî zuhûrundan halk-ı âleme ve a'dâ-i dîne bu bâbda küllî havf u haşyet ve dehşet hâsıl olup ve

ekseri hod mukaddem mütenebbih olmağla zî-kıymet esbâbların pinhân eyleyüp, bakıyyesi zabt olunup, furuht olunmak içün bezzâzistân[4] mahzenlerine nakl olundı. Ve mülk evleri olanlarun ordu-yı hümâyûnda hükm-i şerîf ile mukarrebîne hibe vü temlîk buyurulup temessükat ile âdemleri gelüp, girüp tasarruf eylediler. Ordu-yı hümâyûnda Hoca Efendi hazretleri ve Kadıasker Efendiler «Demleri ve mâ-melekleri mubâhdur» diyü hükm eyleyüp «Her beytülmâli Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri itlâf câ'iz değildür, ammâ böyle firârîlerün nice isterse tasarruf iderler» diyü icâzet virmişler, hattâ bu bende-i bî-mikdâra «Ne mikdâr mal tahsîl olundı bedel-i siyâsetden» diyü su'âl eyledilerdi. «Sefer-i zafer-rehber avdetinden sonra ekserine a'yân-ı devlet şefâ'atı mukārin oldı» diyü cevâb viriliüp vâki' hâl beyân u ıyân olunmışdı. Fi't-târîhi'l-merkūm.

Vâlide-i sa'âdet-penâh hazretlerinün mektûb-ı şefâ'atıyle sadr-ı vezâret mühri yine İbrahim Paşa hazretlerine fermân olunduğıdur.

Ve evâsıt-ı şehr-i rebî'ulâhire-i sene-i mezbûrde Kapucılar Kethüdâsı Ahmed Ağa ordu-yı hümâyûndan Vâlide-i sa'âdet-testgâh hazretlerine mektûb-ı mergûb-ı sa'âdet-uslûb-ı Pâdişâhî'yi getürüp, murâdât-ı hâtır-ı âtırları ri'âyeti aksâ-i merâmumdur haberin getürdiler. Ve mukaddemâ kal'a-i Eğri fethi[5] müjdesiyle gelen Ağa Dilsiz[6] murâdât içün olan mufassal mekâtib-i şerîfeleri ile gitmiş bulundı idi. (353a) Cümleden mukaddem mühr-i izzet ve Sadrıa'zamlık yine İbrahim Paşa hazretlerine mukarer buyurılup, kat'â hilâfına cevâz gösterilmeye diyü ve Büyük Mîr-âhûrluk ki eski mîr-âhura buyurulmış, anlara Kapucı-başılık inâyet olunup, Mîr-âhurluk Kapucılar Kethüdâsı Ahmed Ağa'ya virile ve Kapucılar Kethüdâlığı Harem-i muhtereme intisâbı olan Müteferrikalardan Hızır Ağa'ya insân buyurıla dinilmiş imiş. Ve gazâ kutlu ve mübârek olsun diyü zî-kıymet murassa' şemşîr ve mümtâz zî-kıymet sorguç ve mücevher kıymetî abâyî ve hil'at-ı fâhireler ve sâ'ir dil-hâh üzre saltanata sezâvâr tuhaf u hedâya irsâl ü îsâl olunup, Ağa Dilsiz Mustafa Paşa Köprüsünden öte Harmanlu Konağında[1] vusûl bulup mûcibiyle amel buyurulup, Cığala-zâde Sinan Paşa hazretlerinden mürh-i izzet alınup, Çavuş-başı Ömer Ağa varup, Vezâret-i uzmâ yine İbrahim Paşa hazretlerine mukarrer buyurulup ve ol mahalde ikinci menzilde mah-

rûsa-i Edirne'ye gelindükde Cığala-zâde ehl ü iyâliyle merhûm Rustem Paşa sarâyında karar idüp, Hacc-ı şerîf mevsimi gelince ârâm eyleyüp, izn-i hümâyûn recâ eyledüği ve revâ buyurulduğı rivâyet ü hikâyet olundı. Ve Reîsülküttâb Okcı-zâde Şâh Mehmed Efendi ref' buyurulup, riyâset yine Mûsâ Çelebi Efendi'ye fermân olunduğı haberler geldi. Fî evâhir-i rebî'ulâhir, sene 1005.

Mühr-i izzet Cığala-zâde Sinan Paşa hazretlerinden alınmak fermân olundukda Kara Hisâr-ı Sâhib sancağında oturşun fermân olunduğıdur.

Ve yine bu esnâda Cığala-zâde Sinan Paşa hazretlerinün Edirne'de Hac mevsimine dek karârına rızâ verilmeyüp, hidmetde ve gazâ meydânında[2] yoldaşlıkla bulunduğı cihâd mukābelesinde ecr ü ivâzlar kasd olunup «Ehl ü iyâline mülâkāt itmeyüp, havâsı vahîm Kara Hisâr-ı Sâhib sancağında varup mukīm olasın» diyü hükm-i serîf gönderilüp, kemâl mertebe hırmân ve elem-i hicrân ile imtisâlen li'l-emri'l-âlî ol cânibe Gelibolu'dan geçüp gitdüği hikâyet oldı. Varduğı haberi getürenlerden «Sâhib-devlet hazretlerinün hâli nicedür» (353b) diyü su'âl eyledükde «*Allâhümme yâ Gayûr*» ismine meşgûldür didiler.

Sa'âdetlü Pâdişâh-ı Cihân-penâh hazretleri Edirne'ye gelüp dâhil olduğı haberi ve Yeniçeri Ağası Hasan Ağa İstanbul'a geldüği ve sa'âdetlü Pâdişâh istikbâle tenbîh buyurulduğıdur.

Ve bu esnâda yine Kapucılar mekâtib-i meserret ile gelüp, saâdetlü Pâdişâh-ı dîn-penâh *-eyyede'llâhu ta'âlâ ve kavvâhü-* hazretleri izz ü ikbâl ile mahmiye-i Edirne'ye dâhil oldukları haberin getürdi. Üç gün oturakdan sonra on iki konakda «Teveccüh-i hümâyûn İstanbul'a mukarrer ü muhakkakdur, inşâellâhu ta'âlâ» diyü haber virmeğin muhâfaza hidmetinde olan Vezîr-i müşîr-i rûşen-zamîr Hasan Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri İstanbul'da kalanlara istikbâle çıkmak[3] içün muhkem tenbîh u te'kîd buyurup, hazret-i Pâdişâh-ı gîtî-sitân *-hallede'llâhu ta'âlâ hilâfetehû-* gazâ-i azîm ve cihâd-ı ekberden gelür, şevket ve haşmet-i İslâmiyye'yi a'dâ-i dîne gereği gibi ızhâra niyyet ü azîmet üzre olup, zîb ü zînet ile ikbâle çıkup, gayret-i dîn-i mübîn içün bezl-i makdûr ve sa'y-ı mevfûr eyleyesin diyü sipârişler eyledi. Ve her kişi yat ve yarağa mukayyed olup

ve Yeniçeriler Ağası Hasan Ağa hazretleri dahi hezâr salâbet ü şevket ile gelüp dâhil oldı. Dârü's-saltanatü'l-aliyye mahmiye-i Kostantiniyye[4] yine asâkir-i mansûre ile müşerref u muğtenim olup, şâd u hurrem olmağa yüz tutdı. Vâlide-i sa'âdet-destgâh *-dâmet izzetü-hâ-* hazretleri Dâvud Paşa çiftliğinde yapdurdukları kasr-ı âlîde Pâdişâh-ı gerdûn-pestat hazretlerini kondurup, âlî ziyâfet eylemek mühimmâtını tedârüke şurû' eyleyüp, bezl-i makdûr eyleyeler. Selâtîn-i izzet-âyîn ve sa'âdet-karîn ile hâzırlanup izzetlü Pâdişâh-ı melâ'ik-sipâh hazretlerine[5] ikbâle âmâde oldılar ve şükrâne-i kudûm-ı izzet-rusûm-ı Pâdişâhî içün erâmil ve eytâm-ı fukarâ ve zu'afâya tasaddukât-ı bî-şumâr bezl-i mâl-i ferâvân eylediler. Ve arabalar ile bâhaşmet ü vakār Dâvud Paşa Çiftliğine gider olduklarında dustûr-ı mükerrem ve müşîr-i mufahham kapusı âdemleri ile (354a) müzeyyen ü mükemmel kemâl-i şevket ile ve erkân-ı sa'âdet kulları i'zâz u ikrâm ve tevkîr u ihtişâm ve ta'zîm u ihtirâm ile önlerine düşüp gitdiler. Ve yollarda sefer-i zafer-rehberden gelen zu'afâ ve üftâdelere, ki rast gelindi, «Safâ geldünüz, gazânuz kutlu olsun» diyü bölüğün ve dirliklerin sorup beşer ve onar altun arabalardan in'âm u ihsân buyurulup, nâ-murâdlara bende-nüvâzlıklar ile hayât-bahş oldılar. Nasîbin alup hissedâr olanlar bende vü âzâde bu surûr u huzûr ile Dergâh-ı bî-niyâz u kâr-sâza niyâz ve du'âlar eylediler. Ve çiftliğe varılup karar olundukda varanlara eşribeler çıkup, vezîr-i bâ-tedbîr hazretleri üç hil'at-ı fâhire ile teşrîf olundı. Fî evâhir-i şehr-i rebî'ulâhir, sene 1005.

Hazret-i Halîfe-i zemîn ü zemân gazâ-i azîmden geldüklerinde ikbâl ü istikbâl olup, Dâru's-saltanati's-seniyye tahtgâh-ı devlet-i Kostantiniyye'ye dâhil olduklarıdur.

Gurre-i şehr-i cumâdelûlâ fî yevmi's-sebt, bugün havâ rûşen diller gibi mücellâ vü musaffâ olup, sa'âdetlü Pâdişâh-ı gerdûn bestat *-e'azze'llâhu ensârehû-* hazretleri Büyük Çekmece menzilinden izz ü ikbâl ve sa'âdet ü iclâl ile kalkup Dâvud Paşa Çiftliğinde müceddeden binâ olunan Kasr-ı âlîde konup cümle akrabâ vü ta'allukta-ı selâtîn ile hasretlerine mulâkāt eyleyüp şükr-i sipâs minnet Bârî ta'âlâdan sonra ziyâfet-i azîm olundılar. Vezîr-i bâ-haşmet Kapudan Paşa hazretleri mukaddem rikâb-ı hümâyûna yüz sürüp, vilâyet-i Bağdâd muhâfazasından gelen Vezîr-i müşîr-i bâ-tedbîr Hızır Paşa

hazretleri ve vezâret-i Tebrîz eylâletiyle vezâret şefâ'at olunan Mahmud Paşa hazretleri dahi rikâb-ı hümâyûna yüz sürdiler. Ve ol gice Pâdişâh-ı sa'âdet-destğâh *-hallede'llâhu mülkehû-* hazretleri kasr-ı cihân-bânîde mihmân olup, irtesi yevmü'l-ahadde seherden a'yân-ı saltanat ve[1] erkân-ı sa'âdet müşîr-i mülk ü millet olan vüzerâ-i âlîcâh ile ulemâ-i izâm-ı dîn ve meşâyih-i kirâm-ı güzîn âyîn-i devlet ü sa'âdet-i cihân-bânî üzre âmmeten[2] Pâdişâh-ı dîn-penah *-eyyede'llâhu ta'âlâ ve kavvâhü-* hazretlerine ikbâl ü istikbâle çıkup çayırda muntazır (354b) ve ümîdvâr olup turdılar. Cümleden mukaddem vezîr-i rûşen-zamîr-i bâ-tedbîr mahmiye-i İstanbul muhâfazası hidmetinde olan Hasan Paşa hazretleri Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri suvâr olduğı gibi rikâb-ı hümâyûna yüz sürüp, ol mahalde a'lâm-ı İslâm-ı zafer-penâh ve râyât-ı feth-âyât-ı izzet-destgâh açılup debdebe-i devlet ü saltanat ve tantana-i izzet ü şevket tabl u nakkaresi çalınup, nefîr ü[3] nây-i rûyîn sît u sadâsı âfâkı pür-enîn eyleyüp yüründi. Çayıra gelündükde ulemâ-i a'lâm-ı enâm-ı izzet-şi'âr pür haşmet-i vakār üzre sâf ber sâf durup, Şeyhülislâm ve Müftilenâm a'lemü'l-ulemâ Bostân-zâde Mevlânâ Mehmed Efendi *-dâmet fezâ'iluhû-* ve sâbıkā Rûmili Kadıaskeri Mevlânâ Abdulbâkī Efendi ve sâbıkā Rûmili Kadıaskerî Mevlânâ Sun'ullâh Efendi ve sâbıkā Anatolı Kadıaskeri Ebussu'ûd-zâde Mevlânâ Mustafa Efendi *-sellemehumu'llâhu ta'âlâ-* ve mahmiye-i İstanbul Efendisi Ahî-zâde Mevlânâ Abdülhalim Efendi ve müderrisîn-i selâtîn-ı mâziyye *-kesserehumu'llâhu ta'âlâ-* alâ-merâtibihim rikâb-ı hümâyûna yüzler sürdiler ve âmme-i âlem ve gurûh-ı benî-Adem ganî vü fakîr bernâ vü pîr mâ-halaka'llâhu kalbehû kalbe gāzî Pâdişâh-ı cihân-penâh cemâlin görmeğe müştâklar olup, bir vechile izdihâm-ı halk var idiki hiç bir vechile takrîr ü tahrîr mümkin ü müyesser değil.

Mısrâ'

«Melhûz olur ma'ânî mümkün değil beyâna»

Ve tüccâr-ı âlem ya'nî ehl-i bezzâzistân[4] gurûh ve alaylarıyle ellerine a'lâ serâser ve dîbâlar ve atlas ve kemhâlar ve çatmalar ve sirenkler bin zirâ uzadup tutup arz-ı kâlâ eylediler. Ve Yahûd ve Nasârâ ve Ermeniyye[5] tâ'ifesi dahi alay alay başka başka düzilüp, envâ-ı zî-kıymet kumaşların anlar dahi bin zirâ'dan mütecâviz ellerine alup uzatdılar. Envâ'-ı tezellül ü iftikâr ile rûy-ı niyâzı yerlere

sürüp şükr ü sipâslar arz eylediler. Ve selâtîn-i izâm *-rahimehumu'llâhu ta'âlâ-* evkāfı mütevellileri ve[6] e'imme vü hutabâ ve huffâz ve mu'allim ve halîfeler etfâl-i Müslimîn ile yemîn ü yesâra turup (355a) her bir mütevellî çar-tak ile buhurdânlıklar itdürüp nice yüz aded mu'anber ü mümessek buhurlar yakup, tarafeyn şâhrâha durup bu futûhât-ı celîlenün şükr ü sipâsın Bârgâh-ı İzzetden dileyüp âmme-i enâm ellerin açup du'âlar vü senâlar eyledüklerinde etfâl-i Müslimîn her tarafdan feryâd u zâr ile âmîn âmîn sadâsın mele-i a'lâyâ çıkardılar. İşidenlerde giryân u büryân olmadık kimse kalmadı. Hazret-i Pâdişâh-i dîn-penâh ma'an bekâ[1] eyleyüp, katrât-ı çeşm ile eşkbâr olduğı zâhir ü numâyân olup, cümle asâkir-i mansûre müte'essir oldılar. Ve selâtîn-i izâm mütevellîleri üçer re's bakar ve onar re's ganem kurbân eylediler. Vüzerâ imâretleri[2] mütevellîleri birer re's bakar ve beşer re's ganem kurbân eylediler. Ve şehrün kasabları ve sâ'ir dükkândârları tarafeyn-i şâhrâha turup niçe yüz re's ganem kurbân eylediler. Ve asâkir-i nusret-me'âsirden muhâfaza hidmetine kalan envâ'-ı esnâfdan zîb ü zînet ile mükemmel ü müretteb haşmet ü şevket ile ârâste devlet-i İslâmiyye'nün a'dâ-i dîn ü devlete iktidârın ızhâr itmekte her kişi bezl-i makdûr eyleyüp çıkdılardı. Pâdişâh-ı encüm-sipâh hazretlerinün yalnız ehl-i hiref cemâ'atı iki bin neferden mütecâviz tâ'ife olup, bir mertebe zînet ile etvâr gösterdiler ki ekser tâ'ifeye galib göründiler ve deryâ erenleri rü'esâ-i guzât[3] ve mücâhidîn alayı[4] neferâtları azebistân zümresi ki dört bin neferdür, rûy-ı deryânun korsan ve kurnazları ve Cezâ'ir-i Garb dilâverleri ki kırkar ve ellişer dirhem fındık ile tüfeng-endâz cüssedâr bahadır yiğitler benî-Adem'ün bâlâ-bülend mümtâzları hey'et-i heybet ile pür-yarak alaylar yaraşığı her gören bî-ihtiyâr tekbîr ider. Şehzâde merhûm Sultân Mehmed Câmi'i önindeki şâh-râha döşenüp, mâl-â-mâl olup turdılar. İntihâsında aşcıbaşı evlerinde Kızılbaş Şâhı Abbas Mirza'dan tehniyet-i saltanat culûsı içün nâme ve hedâyâ ile mübârek-bâda gelen Erdebil Hanı Zülfikar Han bin nefer Kızılbaş güzîdesiyle (355b) zikr olunan evde asker-i mansûreyi seyre turmışlardı. Envâ ve ecnâs-ı akmişe-i Acem ve Frengi çeküp Kızılbaşlar'un ellerine virüp, beş yüz zirâ uzatmışlardı. Küllî mal sarf eyleyüp, semm-i semend-i Pâdişâhî'ye îsâr u nisâr eylediler. Ve kendüzinün dahi yorgun ve durgun yedi ve sekiz re's yedek atlarını Özbek Tatarı etvârı üzre murassa' u mücevher eğer ve raht ve abâyîler ile zîb ü fer virüp dize komışlardı. Bu dev-

let ve saltanat-ı kahirenün tâk u tumturak ve iktidârı görüldükde her biri cân-ı fertûtından bîzâr oldı. Ol mahalde Cezâ'irlü alayı bir yaylım ol kıyâmet-mehîb sadâlu tüfenglerin boşandurup âteş-efşân oldılar. Tarrakaları ayyûka çıkup, halk-ı âleme velvelelerinden dehşet geldi. Ve çâr-tûğ-ı âyîn-ı Osmânî önince gürûh-ı sâdât-ı enâm mefhar-ı mevcûdât ve server-i kâ'inât evlâd-ı kirâm ve serdâr-ı bâ-ihtişâmları Mevlânâ Keşmîrî-zâde Efendi ve livâ-i muzaffer fer-i feth-âyât-ı Rasûl-i güzîn huddâm-ı Şâm-ı dârusselâm ellerinde ve hıtta-ı Kostantiniyye-i Dâru's-saltanati's-seniyyeye emân olan alem-dâr-ı hazret-i Risâlet-penâhî Ebî Eyyûb Ensârî *-aleyhi rahmetü'l-Bârî-* sancağıyle ve cümle turukun[5] meşâyih-i pîrân-ı tarîkatleri fukarâ vü sulehâ tâ'ife-i sûfiyye ile ve zikr u tesbîh ve tehlîl ü tahmîd idüp ikbâle çıkup, ışk u şevk ve hadd ile Halîfe-i rûy-ı zemîn ü zemân hazretlerine müyesser olan gazâ'-i azîm ve feth-i mübîne şükr ü sipâs ve hamd-i ferâvân eylediler. Ve erkân-ı devlet ve a'yân-ı sa'âdet yedeklü ve solaklar ile Pâdişâh-ı cihân-sitân hazretleri izdihâm u kesretden ikindi ezânından sonra Sarây-ı Âmire kapusı Bâb-ı hümâyûn'a vâsıl oldılar. Ve makarr-ı sa'âdetlerinde ârâm u karâr eylediler.

Tehniyet ve mübârek-bâdî-i kudûm-ı sa'âdet-rusûm içün şu'ârâ-i devrânun nazm-ı dürer-bârlarıdur.

Mevle'l-mevâlî a'lemü'l-ulemâ-i'l-mütebahhirîn Mevlânâ Abdulbâkî Efendi hazretleri tehniyet ve mubârek-bâdî-i kudûm-ı Şehenşâhî kasîde-i feth ve zafer-nâmesi yazılup okundı. Pesendîde-i âlem u âdem vâki' oldı. Ve şu'arâ-i cihân kelâm-ı dürerbârlar ile kasâ'id ve (356a) eş'âr ve târîhler yazup rikâb-ı hümâyûna mu'âlla kıldılar. İn'âm u inâyât-ı vâfire ile müteselli ve kâmgâr oldılar. Fî evâ'il-i cumâdelûlâ[1], sene 1005.

Matla'-ı kasîde-i înest :

Bi-hamdi'llâh refîk oldı yine tevfîk-ı Rabbânî
Muzaffer kıldı sultân-ı civân-baht-ı cihânbânı

Kudûm-ı şâhla halkun bu gün başına gün doğdı
Yine tâb-ı rikâbından cihânı kıldı nûrânî

Eşi''a bâl pür oldı güneş zeyn etti etrâfın
İrem tavusu gibi subh-dem gösterdi cevelânı

Âyîn-i şehr ya'nî donanma olduğıdur.

Ve evâ'il-i şehr-i cumâdelûlâda şehr halkına münâdîler nidâlar[2] idüp, kadîmî âyîn ve âdet-i saltanat-ı cihân-bânî üzre çârşu ve bâzâr halkı ve ehl-i bezzâzistân[3] hocaları şükrâne-i ni'met-i ferâvânî-i İlâhîyi ızhâr eyleyüp, alâ rağmi'l-e'âdî dükkânlarun fâhir kumaşlar ile donadup tezyîn ideler diyü tenbîh olundı. Ve her tarafda bâzâr-ı cihân bezendi karı dünyâ yine donanup nev-arûs oldı. Tâliblerine işveler ve şîveler ile göründi. Zerr u zîverin takınup, ârâste vü pîrâste arz-ı cemâl eyledi. Giceler rûz-ı rûşenden müşerref ü münevver olup, ehl-i sûkun[4] güni toğdı. Fe-emmâ erbâb-ı fısk u fucûra ruhsat virülmeyüp, men' olunup, muhkem yasak olundı. Ve cümle minâreler dahi kanâdîl ile zeyyin olmak buyuruldı. Salı gün tenbîh olunup, cum'a gün seherden kalkıldı. Muzalırefât-ı metâ'-ı bî-sebât-ı dünyâ hayâl-i hâb-misâl görülmedüğe döndi. Evvelde yok idi yine yok oldı.

Kıt'a-i Kemal Efendi

Zeyn olup dükkânları şehrün serâser zârile
Her birisi sanı mümaklaş pûş dildâr oldılar

Seyrine çıkdı anın şâh u gedâ pîr ü civân
Hâsılı hep halkı şehrün âşık-ı zâr oldılar

Ve bu esnâda nişâncılık sadriyle teşrîf olunan, sâbıkâ defterdâr-ı mal olan Lâm Ali Efendi ref' buyuruldı. Reîsülküttâb Mûsâ Efendi mîr-tevkî'î olmak fermân olunup, Sadrıa'zam İbrahim Paşa hazretleri murâd-ı şerîfleri üzre Okcı-zâde Şâh Mehmed Efendi yine reîsülküttâb olmak fermân olundı. Fî evâ'il-i şehr-i cumâdelûlâ, sene 1005.

Yeniçeri mukâbeleciliği teftîş buyurulduğıdur.

Ve sefer-i zafer-rehberde Yeniçeri mukâbeleciliği hidmetinde olan Müteferrika Küçük Kasım Ağa (356b) Mukâbeleci İshak Efendi içün mevâd defteri yazup, bilâ-temessük ziyâde terakkîler geçürüp, Hazîne-i Âmire'ye gadri vardur dimekle Vezîr Saturcı Mehmed Paşa hazretleri Baş-rûznâmeci Mehmed Çelebi ile defterleri görüp arz eylemek fermân olundı. Fî evâsıt-ı şehr-i cumâdelûlâ, sene 1005.

Küçük Mîr-âhurluk ve şâhinci-başılık virildüğidür.

Ve evâsıt-ı şehr-i cumâdelûlâde Merhûm Lala Mehmed Paşa hatunı daye kızı fahrü'l-muhaddarâta nikâh itmek[5] fermân olunan Müteferrika Ali Ağa Küçük Mîr-âhur olmak fermân olundı. Ve Derviş Ağa yine şahinci-başı buyurulup ve sancak-ı hümâyûndan gelen Arslan Ağa ki şahinci-başı olmışdı, yine ulûfesiyle müteferrika olmak fermân olundı. Fi't-târîhi'l-merkūm.

Sipâhî oğlanları kitâbeti virildüğidür.

Ve bu esnâda kâtib-i ebnâ-yı sipâhiyân, sâbıkā ruz-nâmeci Akbaba-zâde Mustafa Çelebi nâgehânî mukābeleyi âhir eyleyüp, ulûfe çıkacak mahalde[6] ref' buyurılup, eski müşterisi Ali Çelebi ki altı binden mütecâviz altun rûznâme-i hümâyûna ezân sebeb ki der-vâcib-i reşen ve lezez ziyâde sitâde bûd diyü alınup tahvîl olunmış iken yine kâtib olmak fermân olundı. Fî evâsıt-ı cumâdelûlâ, sene 1005.

Silahdâr-başılık virildüğidür.

Ve sâbıkā silahdâr-başı olup ref' buyurulan Rıdvan Ağa ki yerine Sultân-zâde merhûm Ferhad Paşa oğlı Mahmud Ağa Silahdâr-başı oldukda sefer-i hümâyûna gitmişlerdi. Ba'de'l-muhârebe yine ref' buyurulup, Rıdvan Ağa silahdâr-başılık ile ber-murâd olmışdı. Hâlâ ulûfe çıkup, Rıdvan Ağa alup, tevzî' iderken, yine ref' buyurulup, Ferhad Paşa-zâde tekrâr silahdâr-başı olmak fermân olundı. Fî evâsıt-ı cumâdelûlâ, sene 1005.

Vâlî-i vilâyet-i Şark Şâh Abbas Mirza ilçisi Dîvân'a geldüğidür.

Ve evâsıt-ı şehr-i cumâdelûlâda vâlî-i vilâyet-i Şark Şah Abbas Mirza ilçisi Erdebil hâkimi Zülfikār Han getürdüği nâme ve pîşkeş ve tuhaf ve hedâyâsın arsa-ı Dîvân-ı ma'delet-mekâna geldi, küllî kesret ve izdihâm olup, cem'iyet-i (357a) azîm oldı. Kānûn-ı kadîm üzre ikrâm ve ihtirâm olunup, âlî ziyâfet olundı. Ve a'yân-ı saltanat huzûrlarında[1] iskemli konup oturdı. Sadrıa'zam İbrahim Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri Şâh hazretlerinün Dîvân-ı unvân ve ikbâllerinde sadr-ı ulemâ kimdür diyü su'âl eylediler,

nâmı hâtırına gelmedi yanınca gelüp bilmedüğin bildürecek şahs fulandur diyü cevâb virdi. Ve Şâh hazretleri dedeleri Şâh Tahmasb gibi ilm ü ma'ârif ile mukayyed midür didiler? Belî ilm ü ma'rifet sâhibidür didi. Kangı ilme rağbet iderler diyicek Şâh-ı kerem merd-i ümmîdür diyü cevâb virdiler. Fi'l-hakīka şâhlara lâzım olan adl ü dâddur diyü virdiler[2]. Gördiler ki ilçinün suhan-verlik ile münâsebeti yok âmiyâne kişi mikdârınca söylediler. Ve Karamanîler oymağınun haysiyetsizlerinden bir[3] merd-i mu'accib olmağla çendân musâhabet olmayup fi'l-hâl yemek gelüp kondı. Vezîria'zam hazretleri ve vezîr-i sânî hazretleri ile nefâyis-i ni'mete yemeğe meşgûl oldılar. Kalkdukda buyurun diyüp ilçiler makamına varup oturdı. Pîşkeş u hedâyâları kapucılar eliyle çekildi. Yetişmeyene Yeniçeri yardım etdi. Teşrîfât defterinden nakl olunan sûrete nazar oluna. Vüzerâ-ı izâm ve defterdârân-ı kirâm ile içerü pâye-i serîr-i saltanata yüz sürmeğe girdüklerinde Sadrıa'zam hazretleri Erdebil hâkimi Zülfikar Han kulundur diyü arz etmişler, elinde olan[4] nâmeyi aşağa[5] Vezîr Saturcı Mehmed Paşa hazretlerine virmişler, anlar dahi alup mâ-fevkında olan vezîre tâ Sadrıa'zam hazretleri eline varup, anlar dahi ilerü varup sa'âdetlü Pâdişâh-ı gerdûn-vakār hazretlerinün serîr-i izzetde yanına komışlar. Çekilüp makāmlarına varıcak ilçi cânibine bakup ilçi dahi yürüyüp, dâmen-i Şehenşâhî'ye yüz sürüp, Şâh Kerem hazretleri du'âlar idüp, taht-ı saltanatunuz mübârek olsun, çok yıllar uzun ömürler müyesser olup, hemîşe a'dânuz makhûr ola didiler, didüğinde sûret-i kabûlde hazret-i Pâdişâh-ı Cemcâh mübârek başıyle (357b) hoş hoş buyurup dahi kelâm olmamış ve elli nefer başı cığâlu musavver bâlâ pûş kabalu Kızılbaşlarun iki kapucı-başı ağalar ellerinden tutup kānûn üzre pâye-i serîr-i a'lâya yüz sürüp çıkdıklar. Ve ol gün hava mücellâ ve musaffâ idi. Kapu-halkına sefer-i zafer-rehberden avdet idene müstahikk oldukları ulûfeleri virildi. Dîvân-ı adâlet-unvân pür-zîb ü zeyyin olmışdı. Haşmet ü şevket nihâyetde idi.

Françа Pâdişâhı ilçisi geldüğidür. Diyâr-ı Garb'da ehl-i İslâmdan Müdeccel tâ'ifesi İspanya'dan halâs için donanma teklîf itdüğidür.

Ve yine evâsıt-ı şehr-i mezbûrede memâlik-i Françа ki, küfr-âyîn-i melâ'în içinde cümleden mukaddemdür, serîr-i saltanatda vi-

du'âlar ve senâlar eylediler. Rahmetu'llâhi ta'âlâ aleyhi rahmeten vâsi'ah. Fî evâ'il-i cumâdelûlâ.

Mevlânâ Es'ad Efendi'ye teka'üd vazîfesi ziyâde ile buyurulduğıdur.

Ve sâbıkā Edirne kadısı iken iken mahmiye-i İstanbul kadılığı fermân olunan Mevlânâ Es'ad Efendi'ye kadılık müyesser olmayıcak sefer-i hümâyûndan avdet buyuruldukda Mevlânâ-yı mezbûrı tatyîb-i hâtır içün yevmî yüz elli akça vazîfe-i nazîfe-i kadıaskerî tarîkıyle tekā'üd ta'yîn buyurulup teşrîf olundı. Fî evâ'il-i şehr-i cumâdelûlâ, sene 1005.

Kisve-i hücre-i hazret-i Nebeviyye -salla'llâhu aleyhi ve sellem- tecdîd olunup, kadîmî kānûn üzre geldüğidür.

Ve yine evâhir-i şehr-i mezbûrede isneyn güni Dîvân olmayup, hâssaten erkân-ı sa'âdet vüzerâ-i izâm hazretleri ve kadıasker efendiler ve defterdârân-ı kirâm ve sâ'ir rikâb-ı hümâyûn ağaları ve Bölük-ağaları hâzır olup, Dârüssa'âde (359a) kapusı öninde muntazır olup oturuldı. Ba'de zemânın iki katır ile yüklenmiş kisve-i hücre-i hazret-i Nebeviyye gelüp *-salla'llâhu aleyhi vesellem-* ve iki cânibinde iki livâ-i hadrâ olup, cümle a'yân ikbâl ile ta'zîm u tekrîme karşu varup getürdiler. Sanduklar açılup, vüzerâ ve erkân-ı devlet kisve-i hücre-i Risâlet-penâhî'ye yüzler sürüp, ba'dehû izz-i huzûr-ı hilâfet-penâhî'ye gönderdiler[1]. Ve hem-râh olup gelen Müteferrika Hızır Ağa ve sâ'irler hil'at-ı fâhire ve in'âm-ı vâfire ile teşrîf olundılar. Ve mukaddemâ zemân-ı devlet-i Sultân Murad Hanî'de kisve-i şerîfe tecdîde muhtâç olduğı arz olundukda mühimmâtı tedârük olunup[2], kâr-hâne-i âmirede işlenüp irsâl olunmışdı. Hâla sefer-i zafer-rehber avdetinde şeref-vusûl-i sa'âdet-usûl müyesser oldı. Bu dahi ni'amâ-i İlâhiyye'den bir ulu fazîletlü ni'metdür.

Mısrâ'

«Bu deme irmedi geçdi niçeler»

Tekā'üd buyurulduğıdur.

Evâhir-i şehr-i mezbûrede Medîne-i münevvere kadılığına varmayup, Şâm kadılığından gelen Mevlânâ Kethüdâ Mustafa Efendi'ye, vefât iden ammusi merhûm Ali Efendi tekā'üdinden yevmî yüz yiğirmi akça vazîfe-i tekā'üd fermân olundı. Fî sene 1005.

Venediklü melâ'înün balyozı tebdîl olunup, tehniyet-i gazâ içün ilçi geldüğidür.

Ve yine evâhir-i şehr-i cumâdelûlâda Venedik melâ'înün dukaları ve dojlarının Südde-i sa'âdete gazânuz kutlu ve mübârek olsun diyü arz-ı ubûdiyet ile tuhaf u hedâyâ ve pîşkeşleri gelüp, kānûn üzre kalabalık âlî dîvân olup ziyâfet olundı pîşkeşleri çekildi.

Ve bundan akdem Eflâk ve Boğdan ve Dubrevnik gibi Venediklüler dahi ziyâfet olunmazlardı. Donanma inhizâmmdan sonra vâki' olan sulhda yüz yiğirmi bin sikke-i hasene ki eşrefî-i musâlaha diyü Hazîne-i Āmire'ye getürüp teslîm eyledükleri zemânda kendülerinün dahi ziyâfet olunmasını murâd idinüp, bin altun harcı kendüler yanından virüp başka teslîm itmekle müsâmaha olunmışdı. Hâlen virmez oldılar ve ziyâfet olunmamız kānûndur dimeğe başladılar. Ve ilçiler Dîvân-ı (359b) ma'delet-mekâna geldüklerinde mahall-i selâmda vüzerâ-i izâm hazretleri ayağ üzre kalkmak kānûn olmağla, kadıasker efendiler dahi vükelâ-i devlete ta'zîm niyyet idüp kalka gelmişlerdi. Hâla olan Anatolı Kadıaskeri Yahya Efendi salâbet gösterüp hareket itmediler. Ve ilçi sadrıazam hazretleri ve vezîr-i sânî hazretleri ile yemeklenüp kalkdıkda makāmına varup ve on iki nefer beğ-zâdeleri bile girüp, pâye-i serîr-i âlem-masîre yüz sürdiler. Fi't-târîhi'l-merkūm.

Tahsîl-i emvâle gidüp bî-haber gelen çavuşa siyâset olunduğıdur.

Ve bu gün Defterdâr Burhan Efendi akrabâsından Dergâh-ı âlî çavuşlarından Kasım Çavuş dokuz aydan berü vilâyeti Anatolı mukāta'âtından hükm-i şerîfle tahsîl-i emvâle gidüp, bir akça ge-

türmeyüp, bî-çîz[3] çıka-gelüp ve belki ardınca mâlım aldı diyü şâkîleri dahi gelmeğin, eyledüği fi'l ve amelün mükâfatın görüp, dâr-ı siyâsete gönderüp berdâr eylediler. Fî selh-i cumâdelûlâ, sene 1005.

Sa'âdetlü Pâdişâh-ı cihân-penâh hazretlerinün vüzerâ-i âlî-câh ve zevi'l-iktidârları zikridür.

Hâliyâ Pâdişâh-ı zemîn ü zemân ve memâlik-sitân hazret-i Sultân Mehmed Han, sâhib-kırân bâsıt-ı emn ü emân *-hallede'llâhu ta'âlâ hilâfetehû ve ayyede saltanatehû-* bu def'a kal'a-i Eğri fethinden sonra küffâr-ı hâksâr kırallarınun cem'iyyet ile taburları üstüne varup, muhkem ceng ü neberd ve âşûb oldukda, bi-avni'llâhi ta'âlâ ve fazlihi, mansûr u muzaffer olup, a'dâ-i dîn-i müşrikîn makhur u münhezim oldukda izz ü sa'âdet ve ikbâl ü iclâl ile makarr-ı devlet ü saltanatlarına gelüp karâr buyurduklarında mesned-i vezârete gelüp oturan vüzerâ-i izâm ve âlî-câh hazretlerinün esâmî-i şerîfleridür ki beyân olunur : Sadrıa'zâm hazret-i İbrahim Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-*, hazret-i Cerrâh Mehmed Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-*, hazret-i Halil Paşa, vezîr ve kapudan, hazret-i Hızır Paşa, muhâfaza-i Bağdâd'dan geldi. Hazret-i Hadım Hasan Paşa, İstanbul muhâfazasında idi. Hazret-i Hadım Ca'fer Paşa, seferde serdâr idi. Hazret-i Mehmed Paşa b. Sinan Paşa, (360a) seferde Belgrad'da kalmışdı. Hazret-i Satırcı Mehmed Paşa, Vidin muhâfazasında idi. Hazret-i Mahmud Paşa, vilâyet-i Tebrîz muhâfazasında idi.

Bu zikr olunan a'yân-ı devlet ve sa'âdetden gayri vezâret mesnedinde oturup, taşrada memâlik-i mahrûsa muhâfazasında eyâlet ile olanlarun esâmî-i şerîfeleridür : Hazret-i Hasan Paşa b. Merhûm Mehmed Paşa, Belgrad muhâfazasındadur. Dîğer hazret-i Hasan Paşa, der-muhâfaza-i vilâyet-i Yemen bâ-eyâlet. Hazret-i Hâfız Ahmed Paşa, der-muhâfaza-i vilâyet-i Bosna. Hazret-i Sa'atcı Hasan Paşa, der-muhâfaza-i vilâyet-i Tebrîz, hâlen ref'-şüde. Hazret-i Yemişci Hasan Paşa, der-muhâfaza-i vilâyet-i Şirvân. Hazret-i Mustafa Paşa, der-muhâfaza-i vilâyet-i Erzurum. Hazret-i Mehmed Paşa, bâ-eyâlet-i Anatolı, der-muhâfaza-i vilâyet-i Budun. Cem'an : dâhil : 9, hâric : 7[1].

Sefer-i zafer-eserde Kırım Hanlığı Feth Giray Sultân[2] fermân-ı âlî-şan ile tevcîh buyurulup ve Gâzî Giray ref' buyuruldukda, vilâyet-i Eflâk'de dernekde memleket-i İslâmiyye muhâfazasında bulunmağla güft ü gû olduğıdur[3]

Ve mukaddemâ sefer-i zafer-rehberde, tabur muhârebesinde küffâr-ı hâksâr makhûr ve münhezim oldukda Tatar Hanı Gâzî Giray Han karındaşı Feth Giray Sultân[4] rûz-ı vegâda meydân-ı dâr u gîrde uğur-ı hümâyûnda küllî hidmetde ve yoldaşlıkda bulunup, yarar ve güzîde dilâver ve bahâdır be-nâm Çerkes ve Tatar yoldaşlarıyla a'dâ-i dîn üstine at salup, merdâne-var cân-sipârîlıkda kusur komayup, dilîrâne ceng ü neberdde taksîrât itmeyüp, düşmen-i hâksârı sıyup[5], kellelerin sahrâlarda galtan eyledükleri âmme-i enâmun meşhûdı olup, hezârân tahsîn ve sâbâşlar ile pesendîde-i ehl-i ruzgâr oldukda hazret-i Pâdişâh-ı gerdûn-bestat *-hallede'llâhu ta'âlâ mülkehû-* kemâl-i âtıfetlerinden vilâyet-ı Kırım hanlığın erzânî buyurup ve karındaşı Gâzî Giray Han'ı ref' buyurup, menşûr-ı âlem-ârâ virmişlerdi. Feth Giray Sultân dahi hakk-ı uhuvveti ri'âyet kasd idp, sûret-i imtinâ'da (360b) «Karındaşım Gâzî Giray kulları ağam ve ulumuzdur» diyüp Südde-i sa'âdet medârda vâki' olan murâdâtum ile ri'âyet olunduğum ve merâtib-i aliyye-i Osmâniyye ile yoldaşlarum behremend ve ber-murâd buyurulmağla kemâl-mertebe mütesellî olup, karındaşum kulları hakkında dahi inâyet-i aliyye-i hüsrevâniyyelerin recâ iderüm didükde, «Cümle murâdâtları virilsün velâkin benüm hanum[6] bu gazâ vü cihâdda guzât u mücâhidîn-i ehl-i İslâm ile bile olmak içün kaç kerre hatt-ı hümâyûnumuz ile da'vet eyledük, her gönderilen ahkâma ta'allül ve bahâne eyleyüp bu denlü muntazır olduk gelüp hidmetde bulunmadı didükleri hikâyet olundı. Ve eğer hanlığı almazın[7] dir ise hanlık isteyenler hâzırdur diyü fermân-ı âlîleri sâdır olduğı dahi rivâyet olundı. Ve vükelâ-i devlet ü saltanat cânibinden dahi mukaddemât bast olunup, mâ-tekaddemden kānûn-ı kadîm hanlar gazâ vü cihâd hidmetine geldüklerinde kağılgây yerinde kā'im-makām ola gelmişlerdür, husûsan han bu def'a hükm-i şerîf ve hatt-ı hümâyûn-ı fermân-ı şehenşâhî ile vilâyet-i Eflâk melâ'ininden memleket-i İslâm muhâfazasında olmışlardı» diyüp te'hîr buyurulup, mahalliyle hal olsa diyü arz olunduğı tahkîk olundı ve kârger olmadı didiler.

Mısra'

«Kimse karşu turamaz ger aksa deryâ bir yana»

Ba'dehû Gāzî Giray Han dahi izz-i huzûr-ı Şehenşâhî'de güzerân iden ahvâl ve etvârı işidüp âgâh olıcak vilâyet-i Eflâk içinde Tergovişte nâm mahalde fermân-ı Pâdişâhî ile kesret ve izdihâm-ı leşker-i Tatar ile memâlik-i İslâmiyye'yi düşmen-i dînden muhâfaza idüp, nigehbân olmak hidmet değil midür? diyü arz idüp, ol mahalden ılgar ile göç idüp Kırım tahtına dek gitdükleri beyân olundı. Ve a'yân-ı Tatar ile içgü beyleri ve ağaları[8] tanışık[9] ve geliş eyleyüp, «Biz Hanımuz Gāzî Giray Han'dan hoşnuduz, Feth Giray Sultân dahi sağ olsun (361a) bu tururken ittifâk ile biz ana ittibâ' idüp bî'at eylemezüz» diyüp, Dergâh-ı mu'allâ çavuşlarından Mustafa Çavuş ve Mataracı Koca-kapucı anda bulunup, ahvâlimüzi devlet eşiği Pâdişâh-ı cihân-penâh hazretlerine bildürün. Pâdişâhımuzun mutî' u munkad bende-i fermânlarıyuz[1], bizüm sözümüze inâyet nazarın buyursunlar ve illâ bu ahvâl sâbıkā merhûm u mağfûrun-leh Sultân Süleyman Han zemânında Mingli Giray Han oğlı Sâhib Giray Han elinden hanlık alınup, Devlet Giray Han'a tevcîh buyurulduğı gibi bir kıssa-i pür-gussa olur. Bu dahi anun ser-encâmın görecekdür. Varun Asitâne-i sa'detde vüzerâ-ı izâm ve ulemâ-i kirâm hazretlerinün ahvâl-i ma'lûmları olsun, geçende dahi mâ-beynde suhan-çîn ve fitne-keş müfsid ü bed-bahtlar vâsıtasıyle Mehmed Giray Han merhûma hayf u gadr olup, bî-cürm ü günâh ortalıkda yitdi[2]. Nâmı Âl-i Osmân pâdişâhına veliyy-i ni'metine hâşâ hâ'in ve âsî oldı didiler diyüp çok güft ü şinûd olduğın i'lâm eylediler. Ve bu husûs dahi yaman olur dimişler. Fî evâsıt-ı şehr-i cumâdelûlâ, sene hamse ve elf.

Tetimme-i kıssa-i mefhûm-ı mektûb-ı Gāzî Giray Han be-vüzerâ-i izâm.

Ve Gāzî Giray Han'dan vüzerâ-i izâm hazretlerine gelen müstakil mektûbında yazarki «Hanlar ma'zûl olmaz meğerki üç husûs vâki' ola; biri budurki, irtişâ eyleye; ikinci budurki, re'âyâya cevr u zulm eyleye; ve üçünci, pâdişâh-ı İslâm-penâh hazretlerine bagy eyleye[3]. Hâşâ bende bunlarun birisi yokdur. Fe-emmâ şöyleki yine bununla meydâna seyf-gîre ulemâ-i dînden istiftâ eylen kılıç çeken kim ise ehl-i bagy oldur dimişlerdür, mes'ele ma'lûmdur.

Silsile-i ulemâ-i medâris-i âlî.

Ve hazret-i Pâdişâh-ı cihân-penâh Dârülhadîsi'nden Mekke-i mükerreme kadısı olan Mevlânâ Zeynî Efendi yerine merhûm u mağfûrun-leh Sultân Süleyman Han Dârülhadîsi'nden Kayın Mustafa Efendi geldi. Ve anlar yerine Pâdişâh-ı mağfûr Medresesinden Memek-zâde Mevlânâ Mehmed Efendi geldi. (361b) Ve anlar yerine Sultân Selim Han-ı kadîm Medresesi'nden Mevlânâ Muzaffer Efendi geldi. Ve anlar yerine Sahn-ı Semâniye'den Şeyhülislâm Müftizâde Mevlânâ Çelebi Efendi geldi. Ve Sahn-ı Semâniye'ye Haseki merhûme Medresesi'nden Mevlânâ geldi. Ve Haseki Medresesi ilm ü fazl u ma'ârifle müte'ayyin yüz elli akça kazâdan fâriğ Niksarîzâde Mevlânâ Mahmud Çelebi'ye fermân olundı. Ba'dehû ruzgâr-ı gaddâr aksine devr eyleyüp, Haseki müyesser olmayup, Üsküdar'da ulûfesi Ayasofya'dan virilen merhûm Mehmed Paşa'yı Atîk Medresesi[4], dâhil tarîkıyle virilü-gelmeğin mezbûra fermân olundı. Fî evâhir-i cumâdelûlâ, sene 1005.

Riyâset-i etıbbâ-i Dersa'âdet tevcîh buyurulduğıdur.

Ve bu esnâda Südde-i sa'âdet-medârda re'îs-i etıbbâ olan ilm-i tıbb ve fenn-i hikmetde fâ'ik ser-efrâz âlim-i hakîm hâzık Mevlânâ Sinan Çelebi sefer-i zafer-rehberden avdet idüp gelirken mizâc-ı bâ-i'tidâlin futûr irüp, ilâc-pezîr olmayup, âhiret seferin ihtiyâr eyleyüp ravza-i rıdvâna gitdüği haberi geldi. Yerine Sultân Süleyman Han *-tâbe serâhu-* nun Tıb Medresesi'nde müderris, Asitâne-i sa'âdet tabîblerinden Mevlânâ Şemseddin Üsküblü re'îs-i etıbbâ olmak fermân olundı. Ve Tıb medresesi müteveffa Sinan Çelebi birâderi Âsitâne-i sa'âdet tabiblerinden Mevlânâ Muhyiddin'e buyuruldı. Ve Cerrâh-başılık yine Emrullah'a fermân olundı. Fî evâhir-i şehr-i cumâdelâlâ, sene 1005.

Rûz-nâme-i sânî hidmeti tevcîh buyurulduğıdur.

Ve rûz-nâme-i sâmî hidmetinde olan Fazlî-zâde Mahmud Çelebi sefer-i hümâyûndan za'f-ı mizâc ile gelüp, harekât ve perhîzde terk-i

i'tidâl idüp ve hikmet ile amel etmek çendân makbûli olmayup, nasîhat dinlemek ile mukayyed değildi. Takdîr-i İlâhî ile iki gün içinde terk-i dünyâ-i fânî idüp, bu hâkdân âlemden göçdi. Dâr-ı nâ'îm-i ukbâya gitdi. Rahmetu'llâhi aleyh. Yerine Rûmili muhâsebecisi Mi'mâr-zâde İbrahim Çelebi rûznâmeci-i sânî olmak buyuruldı. (362a) Rûmili muhâsebeciliği seferden sipâhî oğlanları kitâbeti ile gelüp ref' buyurulan Akbaba-zâde Mustafa Çelebi'ye yine mansıb-ı kadîmi virilmek buyuruldı. Fî evâhir-i cumâdelûlâ, sene 1005.

Donanma-yı Hümâyûn ile gelen Yeniçeriler in'âm taleb eyledükleridür.

Ve bu gün Yeniçeri tâ'ifesi Dîvân'da şurba yemeyüp gulgule eylediler. Sefer-i zafer-rehberde olan Yeniçeri yoldaşlar umûmen in'âm alup, Donanma-yı Hümâyûn ile deryâ seferinde olan dört bin nefer yoldaşa niçün bahşîş virilmeye diyü ref'-i savt itdiler. Bi-hasebi'l-hisâb kırk yük akça lâzım gelüp, ma'a-hâzâ deryâ seferinde olanlara in'âm virilü-gelmeyüp gerçi zahmeti çok, harcı az ve rahmeti bol gazâ-i azîm olup ve memleket muhâfaza olunup, a'dâ-i ile mukābele ve mukātele olmayup ve böyle kaht u kıllet yılında ihrâcât-ı sefer-i hümâyûn dahi fevka'l-hadd olup ve Hazîne-i Âmire muzâyakasında teklîf-i mâ-lâ-yutaka yol yok diyü cevâb-ı bâ-savâb virildi. Fî selh-i cumâdelûlâ, sene 1005.

Rûz-nâmeci Mehmed Çelebi bî-takrîb ref' olunup yerine İbrahim Çelebi rûz-nâmeci olduğıdur.

Mukaddemâ sefer-i zafer-me'âsirde rûz-nâmeci Mehmed Çelebi İstanbul'a gelindükde Vezîr-i rûşen-zamîr-i bâ-tedbîr Hasan Paşa hazretleri cânibinden rûz-nâme tahrîr iden İbrahim Çelebi yazduğı rûz-nâme defterlerin teslîm eyledükde mültezim Yahûdâ[1] tâ'ifesi elinde olan ba'zı tezâkir alınup, akçaları rûz-nâme-i hümâyûna kayd olunmış bulunmağın, seferde olan defterlere tatbîk olunmadın hilâf-ı kānûn tezâkir geçmek ile mes'ûl ü mu'âteb ve belki mu'âkab olmak lâzım gelmeğin, Sadrıa'zam İbrahim Paşa hazretleri vezîr-i muhâfız[2] Hasan Paşa hazretlerine hitâb-ı bâ-itâb ile zemânında Hazîne-i Âmire'ye alınmayan esbâbın bahâsını rûz-nâmeye geçürmeğe sebeb ne oldı buyurup ve Hasan Paşa hazretleri Baş-defterdâr Ali Efendi'ye dürüşt kelâm-ı nâ-revâ ile cevâb virüp ve sadrıa'zam hazretleri İbrahim Çelebi'yi pâye-i (362b) serîr-i a'lâya arz eyledüklerinde rûz-nâme yazana siyâset fermân olunmışken irtesi Rûz-nâmeci Mehmed Çelebi ref' buyurulup, yerine İbrahim Çelebi rûz-nâmeci olmak fermân olunup geldi, yerine oturdı. Fî 3 cumâdelâhire, sene 1005.

Yeniçeriler Mukābelecisi İshak Efendi teftîş olunup ikinci rûz-nâmecilik fermân olunduğıdur.

Ve sâbıkā sefer-i zafer-rehberde Yeniçeriler mukābeleciliği hidmetinde olan Müteferrika Kasım Ağa harem-i muhtereme intisâbıyle sıdk u istikamette tek u pû idüp, bunda Âsitâne-i sa'âdetde mânde vü hidmetde olanlarun mukabeleci İshak Efendi gerçi ehl-i kalem ve sâhib-rakamdur velâkin sahâ-i şân ile ziyâde terakkîler kayd itmekle Hazîne-i Âmireye küllî gadrı vardur diyü mevâd defterin yazup, yerlü yerinden görilüp teftîş olunmak fermân olunmağın vezîr-i şecâ'at-şi'âr ve bâ-tedbîr Satırcı Mehmed Paşa hazretleri ve sâlifü'z-zikr Rûz-nâmeci Mehmed Çelebi mübâşeretiyle mezbûr İshak Efendi mukābeleciliği zemânı[3] defterleri tatbîk olunup, teftîş olundukda ba'zı mavâd görilüp, üstine hiyânetdür diyü yazılup arz eyledüklerinde siyâset emr olunmışken, intisâb u ihtisâs eyledüği şefî' ve destgîri olan makbûlü'ş-şefâ'a hazretleri rûznâme-i sânî hidmetine oturan Mi'mâr-zâde İbrahim Efendi mukābeleci olup, Kasım Ağa ref' buyuruldı. Ve Rûz-nâme-i sânî hidmeti İshak Efendi'ye fermân olundı. Fî 3 cumâdelâhire, sene 1005.

Ve rûz-nâmeciler biri-birinden ba'îd olmayup hem-nişîn olmak kānûn iken Mukābeleci Mi'mâr-zâde Efendi cümle-i mu'tarıza olup, ikisi ortasına oturdı.

Gence beğlerbeğisi el öpdüğidür.

Ve bu esnâda Hoca Efendi hazretleri akrabâsından Bâkî Beğ oğlı Gence Beğlerbeğisi Osman Paşa ref' buyuruldı. Yerine sâbıkā kilârcı-başılıkdan çıkan Hadım Osman Paşa Beğlerbeği olup, Dîvân-ı adâlet-unvâna gelüp pâye-i serîr-i (363a) izzete yüz sürdiler. Fî evâ'il-i cumâdelâhire, sene 1005.

Baltacı Mehmed Paşa oğlı Mahmud Paşa beğlerbeği olduğıdur.

Ve evâ'il-i şehr-i cumâdelâhire-i sene-i mezbûrede paşa-zâdeler içinde kemâl ve ma'rifet ile mümtâz ve şi'r ü inşâda ser-efrâz hüsn-i hattla hoş-növis ve sühan-sâz Baltacı Mehmed Paşa oğlı Mahmud Beğ ümerâ-i kirâm beyninde livâ'î tahalluş idüp, merhûm u mağfûrun leh Sultân Süleyman Han *-tâbe serâhu-* zemânundan berü sancak çekenlerden bi-hasebi'z-zât ve'z-zemân istihkāk-ı tâmme ile vacibü'r-ri'âye olmağın ve Mîr-âhûr-ı Kebîr Ahmed Ağa dahi dâmâd iken hezârân ihtimâm ile vilâyet-i Musul Beğlerbeğiliği müyesser olup Dîvân-ı ma'delet-mekâna gelüp, hil'at-ı fâhire ile teşrîf buyurulup, pâye-i serîr-i saltanate yüz sürdiler, sene 1005.

Sefer-i hümâyûnda nâm-dârlık iden Murad Paşa gelüp icâzet elin öpdüğidür.

Ve bu esnâda Diyârbekir Beğlerbeğisi Murad Paşa hazretleri Dîvân-ı adâlet-unvâna gelüp, hil'at-ı fâhire ile teşrîf buyurulup, pâye-i serîr-i âlem-masîre yüz sürüp icâzet elin öpdiler. Ve sefer-i hümâyûnda tabur muhârebesinde başka kolda merdân-ı kâr-zâr ile küffâr-ı hâksâra şemşîr-zenlik idüp, cân ve baş oynamakda taksîr itmeyüp, bi-avni'llâhi ta'âlâ a'dâ-i dîn üzerine gālib ü kāhir olup, melâ'în-i hâsirîni târumâr idüp, münhezim olduklarında[1] guzât u mücâhidîn içinde nâm-dâr ve ser-efrâz ve mümtâz olmuş iken bizim gazâ vü cihâddan rû-gerdân olup, âr-ı firâr ihtiyâr eyleyen hasîre'd-dünyâ ve'l-âhire Allâh ta'âlâ hazretinün gadabı cânibine mübtelâ olan bî-hamiyet leşkerimüzün bir niçe gayretsiz gürûhı mumâ-ileyh Paşa'nun çadırları üstine uğrayup, olanca mal u menâl ve tecemmülün yağma vü tâlân eyleyüp ve tavarlarına binüp, ordu-yı hümâyunı bırağup, halîfe-i zemîn ü zemân hazretlerin meydân-ı dâr u gîrde tek ü tenhâ koyup, giden dünbekî nâmerdler yüzi karasıyle sahrâ-i dalâlet ve hayretde kalup (363b) fazl u lutf-ı Rabb-i izzet ile bi-inâyeti'llâhi ta'âlâ küffâr-ı hâksâr akbeh vechile tîğ-ı İslâm altında makhûr u münhezim olup, Pâdişâh-ı dîn-penâh *-eyyede'llâhu ta'âlâ ve kavvâhü-* hazretleri mansûr u muzaffer yine Dârüssaltanati's-seniyye taht-gâh-ı Kostantiniyye'ye geldükde Paşa-yı müşârun-ileyh dahi târâc olmağla belâ vü meşakkat ile bu zemânda gelmek müyesser olmışdı. Fî evâsıt-ı şehr-i cumâdelâhire, sene 1005.

Van Beğlerbeğiliği inâyet buyurulan Mustafa Paşa el öpdüğidür.

Ve sefer-i zafer-eserde tabur muhârebesinde Yeniçeri Ağalığından ref' buyurulan emekdâr Mustafa Ağa'ya Van Beğlerbeğiliği arz olunup fermân olundı. Dîvân-ı âlîye gelüp hil'at-ı fâhire ile teşrîf buyurulup, pâye-i serîr-i a'lâya yüz sürdiler. Fî evâsıt-ı cumâdelâhire, sene 1005.

Kapucı-başı Abdurrahman Ağa Sultân hazretleriyle hacc-ı şerîfe icâzet elin öpdüğidür.

Ve merhûm Vezîria'zam Ahmed Paşa oğlı Sultân-zâde Kapucı-başı Abdurrahman Ağa vâlideleri Â'işe Sultân *-dâmet ismetühâ-* hazretleri hacc-ı şerîfe gitmek içün icâzet-i hümâyûn buyurulup ve Cidde-i ma'mûre sancağı emânetiyle tevcîh fermân olunup, hil'at-ı fâhire ile teşrîf buyurulup, pâye-i şerîr-i izzete yüz sürdiler. Fî evâsıt-ı cumâdelâhire, sene 1005.

Râzıye Hatun oğlı Mustafa Paşa hazretlerî vezâret ile Şâm-ı şerîfe fermân olunduğıdur.

Ve bu esnâda Erzurum beğlerbeğiliği ile vezîr ve serdârlıkla dernekde olan Râzıye Hatun oğlı Mustafa Paşa hazretleri vezâret ile Şâm-ı şerîfe gidüp, Şâm beğlerbeğisi Hadım Hüsrev Paşa Erzurum beğlerbeğisi olmak fermân olunmağın ikisine dahi müjde ahkâmı yazılup irsâl olundı. Fî evâhir-i şehr-i cumâdelâhire, sene 1005.

Serhadd-i mansûre muhâfazasında olan Mehmed Paşa oğlı Hasan Paşa hazretlerinden ve gayrilerden arzlar gelüp düşmen-i dîn ahbârın bildirdükleridür.

Bu esnâda serhadd-ı mansûre muhâfazasında olan Vezîr-i bâ-tedbîr-i şecâ'at-şi'âr Mehmed Paşa oğlı Hasan Paşa hazretleri ve sâ'ir beğlerbeğilerden ve ümerâdan (364a) müttasıl ale'd-devâm Südde-i sa'âdet-medâra mufassal u meşrûh arzlar ile haberler gelüp, kal'a-i Eğri fethi ve a'dâ-i dîn ü müşrikîn tabur muhârebesinde olan hazelân u inhizâmları tâ ilâ yevmi'l-kıyâm derûnlarında dâğ-ı hasretden cem'iyyet tedârükinde[1] olmadan hâlî değillerdür, ittifâkları bu idi ki eğer sa'âdetlü Pâdişâh kışlar ise veyahud Edirne'-

den gitmez ise papaları ma'rifetiyle sulh u salâha sa'y iderlerdi. Ve illâ çünki İstanbul'a gitdiler huzûr u râhatdan ayrılmazlar. Hemân fırsatdur diyüp, dâ'imâ her cânibden urup tutmadadırlar. Bu câcibe yarar asker ve zahîre ve hazîne irsâl ü îsâlinden tegâfül ü tecâhül câ'iz değildür. Husûsâ Erdel la'înün Tımışvar üstine ve kıral-ı mel'ûnun Budun cânibine muhkem tedârüki olduğı mukarrer u muhakkakdur diyü mü'ekked bildürdiler. Fî evâhir-i cumâdelâhire, sene 1005.

Sa'âdetlü Pâdişâh-ı dîn-penâh hazretleri cum'a namazında a'yân-ı sa'âdete sefere azimet ve teveccühüm mukarrerdür diyü tenbih buyurduklarıdur.

Sa'âdetlü Pâdişâh-ı cihân-penâh ve izzet-destgâh hazretleri devlet ü ikbâl ile câmi'-i Ayasofya-i Kebîr'e cum'a namazına çıkdılar, vüzerâ-i izâm *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehüm-* hazretlerine muhkem te'kîd ile tenbîh buyurulup[2], inşâ'ellâhu ta'âlâ küffâr-ı hâkisâr üzerine gazâ vü cihâda çıkmağa yine niyyet ü azîmetim mukarrer u muhakkakdur, sefer tedbîr ü tedârükinde olup, zinhâr tekâsül ve gafletde olmayasız, bilmiş olasız, sonra onat[3] hakkınızdan gelürüm diyü hitâb-ı âlî buyurdukları tamâm âmme-i lisân-ı halka düşüp söylendi ve esnâf-ı asâkir-i mansûre dahi hezâr meşakkat ü teşvîş ile tedârüke şurû' eyleyüp, çekilen şedâ'id-i seferden her kişi câna gelüp, kaht u kıllet mihnetinden muztaribü'l-hâl ve ser-gerdânlar idi ve hikmet-i hüdâ-i Rabbü'l-âlemîn ile at kıranı olup ve seferden gelen at sağ kalmayup, kalan dahi amele yaramayup, uyuz haşel olup ve bin akça değmeyen at on bin akçaya virilmeyüp ve iki binden mütecâviz olduki arpanun kilesi kırk akçeden (364b) eksiğe inmeyüp ve me'kûlât ve melbûsât hem-çünân girân-bahâ ile alınup, âmme-i halk emr-i ma'âşda hayrân u dem-beste kalup ve re'âyâ-i memleketde tekâlîf-i örfiyye-i[4] şâkka nihâyetde ve fukarâ ve aceze ve mesâkîn bu mâ-beynde furû-mânde kalup dergâh-ı Ahadiyyete niyâz u nâlişde oldılar ve evâhir-i şehr-i cumâdelâhire, sene hams ve elf.

Zelzele-i azîm olduğıdur.

Evâhir-i şehr-i cumâdelâhirede evvel-i mâh-ı şubatda dü-şenbih gicesi sabâha dört sâ'at kaldıkda azîm zelzele vâki' oldı. Ehl-i

isyân ve erbâb-ı tuğyâna Allâh tebârek ta'âlâ insâf u istiğfâr ve nedâmet ile tevbeler tevfîk eyleye hâlimüz harâb kalup, kasiyemüz ile halimüz tebâh olmada yâ Rabbî tenebbüh müyesser eyle, hâb-ı gafletden bî-dâr eyle. *E'ûzu bi'llâhi min cehdi'l-belâ ve sû'i'l-kazâ ve derki'ş-şakā ve şemâteti'l-a'dâ âmîn.*

Mahmiye-i Edirne kadılığı virildüğidür.

Evâ'il-i şehr-i recebde mahrûsa-i Edirne kadısı Kınalı-zâde Mevlânâ Hasan Efendi ref'i buyurılup, kadılığı[5] sâbıkā Selanik kadılığından tekā'üd ihtiyâr eyleyen Müftilenâm ve Şeyhülislâm Mevlânâ Bostân-zâde Efendi oğlı Mehmed Çelebi Efendi'ye fermân olundı. Gelüp Dîvân-ı mu'allâda pâye-i serîr-i a'lâya yüz sürdiler.

Molla Kasım mezheb-i manâsıba gelüp, âhirikâr mukābelecilikde gâr-ı gurûrdan çıkup dâr-ı karâra gitdüğidür.

Evâ'il-i[6] şehr-i recebde Sipâhîler mukābelecisi Acem Molla Kasım sıdk u istikamet da'vâsıyle erkân-ı sa'âdet huzûrlarından erbâb-ı kalem ve ashâb-ı rakam mâ-beynlerinde Bölük-kâtiblerinün ve kendüzinden mukaddem olan Mukābeleci Mustafa Çelebi'nün müsâmaha ve müsâ'adesinden lâzım gelen mükerrer ulûfelerden ve sâ'ir hıyânetlerin ızhâr idüp, teftîş iddürmekle bezl-i makdûr sa'y-i meşkûrı zâhir olup, birkaç def'a hil'at-ı fâhire ile teşrîf buyurılup, vüzerâ-i izâm hazretleriyle girüp, pâye-i serîr-i saltanate yüz sürüp ve tabur muhârebesinde Bölük-halkınun müteveffâ ve nâ-bedîd ve firârîlerinden dikkat ü (365a) ihtimâm ile ve sefer niyâmedelerinden Hazîne-i Âmire'ye küllî tahsîl ü sa'yleri zuhûra gelmişdi. Velâkin bu vâsıta ile çok kimsenün dahi dûd-ı âh ve giryesine sebeb ü bâ'is olmağla hikmet-i İlâhî az zemân içinde hummâ-i muhrikaya mübtelâ olup, ilaç-pezîr olmayup, âlem-fânîye vedâ' eyledi. Evi kurbında Üsküblü mescidi mihrâbı önünde medfûn oldı. Fî evâ'il-i şehr-i recebü'l-mürecceb, sene 1005.

Hazîne-i Âmire kâtibleri içinde silsile olduğıdur.

Mukābelecilik mukaddemâ rûz-nâmecilikden ref' buyurılan Mehmed Çelebi'ye fermân olundı. Ve Hazîne muhâsebecisi Ali Beğ fenn-i erkām ve hesâbdan ârî niçe yıllardan beri ol hidmet-i celîlede

harem-i muhterem cânibine intisâb ile hoş geçüp kimse yerinden tahrîk idememek ile cizye defterleri mürdler ihrâcından feryâd u figâna gelmişlerdi. Birkaç gün mizâc-ı pür-fütûrları nâ-hoş olup gelmek ile ve Dîvân hidmeti kaldı takrîbi ile ref' buyurulup, yerine sâbıkā Tuna defterdârı olan Sancakdâr-zâde Mehmed Çelebi cizye muhâsebecisi olmak buyuruldı. Ve birkaç gün içinde Sancakdâr-zâde dahi ref' buyurulup, Anatolı muhâsebecisi Longa-zâde Mustafa Çelebi cizye muhâsebecisi olmak buyurulup, Ali Beğ Anatolı muhâsebecisi olmak buyuruldı. Fî evâ'il-i şehr-i receb, sene 1005.

Kapucılar kethüdâlığı hidmeti Kapucı-başı Ali Ağa'ya ilhâk buyurulup, makām-ı hidmetde mukīm olduğıdur.

Ve bundan akdem Kapucılar kethüdâsı Ahmed Ağa Büyük mîr-âhûr olup ber-murâd oldukda Kapucılar kethüdâlığı Ka'be-i mu'azzamada fermân-ı şehenşâhî ile derğâh-ı âlî müteferrikalarından hidmetde olan Hızır Ağa'ya tevcîh u fermân olunmışdı. Çok zemân mürûr idüp gelmemek ile Südde-i sa'âdet-medârda kapucılar kethüdâlığı hidmeti mu'attal kalmak ile «Kapu Ağası hazretleri (365b) Gazanfer Ağa müte'allakātından[1] Kapucı-başı Ali Ağa hamîdetü'l-fi'âl haslet-i hûb sâhibi kimesnedür» diyü arz olundukda Kapucılar kethüdâlığı dahi ilhâk fermân olunup, Dîvân-ı ma'delet-mekân hidmetine şurû' eylediler. Fî evâ'il-i receb, sene 1005.

Vezîr-i dilîr Ca'fer Paşa hazretleri eyâlet ile vilâyet-i Tebrîz muhâfazasına gitdükleridür.

Ve bu esnâda Vezîr-i dilîr-i bâ-tedbîr-i şecâ'at-pezîr Hadım Ca'fer Paşa[2] hazretleri vilâyet-i Tebrîz eyâletine gitmek rağbet gösterüp Mahmud Paşa hazretleri Südde-i sa'âdet-medârda hidmetde olsalar biz muhâfaza hidmetini[3] edâ eyleyelim, evvelden ol diyârda alâkamız vâki' olmışdur dimeğin Ca'fer Paşa hazretleri gitmek fermân olunup Mahmud Paşa hazretleri mesned-i vezâretde kalmak buyuruldı. Fî evâ'il-i receb, sene 1005.

Serhadd-i mansûre ahvâli arz u i'lâm olunduğıdur.

Ve yine tekrâr serhadd-i mansûre muhâfazasında olan vezîr-i dilîr-i şecâ'at-şi'âr Mehmed Paşa oğlı Hasan Paşa hazretleri Asitâne-i sa'âdete arz u i'lâm iderki a'dâ-i dîn-i müşrikîn muhkem

cem'iyyet üzre olup her cânib yine ittifâk ve ittihâdları mukarrer u muhakkakdur. İhmâl ve imhâl câ'iz görülmeyüp asker ve hazîne yetişdürmek gereksiz diyüp elbette elbette evvel bahârda leşker-i cedîd serhadde hâzır u âmâde gerekdür. Fikr-i fâsid ve hayâl-i kâsidleri Budun ve Tımışvar üstüne düşmekdür. Gayret-i dîn-i mübîn bu mahaldedür. Şöyleki mahalliyle ve zemânıyle gelüp yetişilmeye fırsat fevt ola Yanık ve Eğri kal'aların dahi muhâsara iderler ana göre tedârük lâzımdur diyü düşmen içinde olan haberleri bildirdiler. Fî evâ'il-i recebü'l-mürecceb, sene 1005.

Südde-i sa'âdet-medârda turan ilçinün[4] saltanat hayr-hâhlığı üzre a'da-i dîn haberlerin bildürdüğidür.

Ve izz ü ikbâl ile sefer-i zafer-me'âlden hazret-i Pâdişâh-ı dîn-penâh *-eyyedehu'llâhu ta'âlâ ve kavvâhü-* makarr-ı devlet ü saltanatlarına avdet buyurduklarında Kostantiniyye'de karâr eyleyen Françа ilçisi da'vâ-ı (366a) sadâkat ve istikamet üzre ale-d-devâm arz-ı ubûdiyetden hâlî olmayup, tâ Frengistân'dan enva'-ı tuhaf u hedâyâ-yı mülûkâne tedârük idüp, pîşkeş-i bî-girâne ile «Seferinüz mübârek ve gazânuz kutlu ola» diyü nâmeyi yetişdürüp küffâr-ı hâksâr mikdârların bildürüp «Şehenşâhlık ve sâhib-kıranlık hakkını virmişsiz her çend bu cânibden pâdişâhun ulu dergâhlarına intisâb ve ihtisâsınuz sermâye-i sa'âdet bilüp, arz-ı niyâz eylemekden hâlî olmayasız» diyü niçe kerre nasîhatler eylemişdük. İnâd u kibirleri[1] başlarına belâ getürdi, göreceklerin gördiler dimişdi. Velâkin bu def'a kefere tâ'ifesinün fikr ü kıyâsları ve ittifâkları bu idi ki sa'âdet ile eğer Belgrad'da kışlamış olaydınuz veyâhud Edirne'de karâr olunup İstanbul'a gelinmese ağır ilçiler ile sulh u salâha tâlib u râğıblar olmaları mukarrer u muhakkak olurdı. Çünki sa'âdet ile gelindi, mübârek u huceste ola, heman evvel bahârda be-herhâl leşker-i ferâvân ile serhadd-i mansûreye çıkılup, anda hâzır u müheyyâ bulunması[2] ehemdür, hilâfına cevâz gösterilmeye. Küffârun bu def'a dahi gayret idüp, cem'iyyet-i azîm ile ittifâkları mukarrerdür diyü bildürmişdi. Fî evâsıt-ı recebü'l-mürecceb, sene 1005.

Serdâr-ı bâ-vakar Saturcı Mehmed Paşa hazretleri firârîler hakkında hüsn-i tedbîr eyledükleridür.

Ve bu esnâda Vezîr-i dilîr-i bâ-tedbîr u şecâ'at-şi'âr Saturcı Mehmed Paşa hazretleri serdârlık ile vilâyet-i Budun[3] üstüne git-

mek fermân olunup, «Hâzır u müheyyâ olasız» diyü hükm-i şerîf-i şeref-nugaz buyuruldı. Ve tabur muhârebesinde âr-ı firâr ihtiyâr iden tâ'ife-i bî-gayret u hamiyyet olanlara eğer Bölük-halkında ve eğer Yeniçeride ve sâ'ir esnâfda her kim ise cevâb virilüp, min-ba'd size Asitâne-i sa'âdetden feth-i bâb olup, dirlik virilmeğe. Padişâh-ı cihân-penâh hazretlerinün rızâ-i eşrîfleri olmadı dinilmeğin her biri der-be-der ve[4] sergerdânlık ile ber-geşte ḥâl olmağın niçe bin nüfûs serden-geçdi makamında envâ'-ı fesâd u fitneye mürtekib olup, yer yer cem'iyyetlere[5] (366b) ittifâkları mesmû olmağla, müdebbirân-ı umûr ba'zı kâr-âzmûdeleri getürdüp, «*Mezâ mâ-mezâ*» diyüp, sa'âdetlü Pâdişâh-ı dîn-penâh hazretlerinden sizi dileyüp şefâ'at eyleyelüm, ibtidâ'en yine dirlikler recâ idelüm sefere hâzır u müheyyâ olup, serhadd-i mansûre muhâfazasına varup serdâr ile hidmetde ve yoldaşlıkda bulunun diyü mevâ'id-i kerîme ile ber-murâd ve behremend olmak ricâsıyle ümîdvâr olup, çekilüp gitdiler. «Yâ başa devlet, yâ leşe kuzgun»[6] didiler. Fî evâsıt-ı şehr-i receb, sene **1005**.

Kapu-halkının, serdâr vezîria'zam olmak gerek ki işimüz rast gele didükleridür.

Ve yine evâsıt-ı şehr-i recebde asâkir-i mansûre sefer-i zafer-rehbere hâzırlanmakda iken meslis-be-meclis güft ü gûye başlayup, emr u fermân-ı pâdişâhî ile sefere gideriiz, ammâ serdârımuz vezîria'zam olmak gerekdür, mâ-dâmeki serdâr gayri ola, işimüz ilerü gelmez, maslahatımuz bitmez diyüp gulgule itmekle Sadrıa'zam İbrahim Paşa hazretleri Kasr-ı âlîye istenüp, izz-i huzûr-ı Şehenşâhî'de Kapu-halkı, serdârı vezîri'azam isterler imiş sen bunda hidmetde ol, Cığala-oğlı Sinan Paşa gelsün serdârlık ile sefere gitsün buyurulduğı şâyi' oldı. Velâkin hüsn-i tedbîre mukarin düşüp, haber ü eser zâhir olmadı. Fi't-târîhi'l-merkûm.

Tursun-zâde Efendi Üsküdar kadısı olduğıdur.

Ve bu esnâda Üsküdar kadısı Nakîbüleşrâf Mevlânâ Keşmîrîzâde kazâdan ref' buyurulup, yerine sâbıkā Haleb kadılığından munfasıl Mevlânâ Tursun-zâde Efendi Üsküdar kadısı olmak fermân olundı. Fî evâsıt-ı receb.

Şâh Abbas ilçisi Erdebil hâkimi Zülfikar Han Dîvân-ı âlîye gelüp ziyâfet olunduğıdur.

Ve evâhir-i şehr-i receb sene-i mezbûrede vâlî-i vilâyet-i Şark Şâh Abbas Mirza ilçisi Erdebil hâkimi ve ser-leşkeri Zülfikar Han Dîvân-ı ma'delet-unvâna geldi. Kalabalık dîvân olup, (367a) kānûn-ı kadîm üzre ziyâfet olunup ve saltanat cânibinden şâhlara ola-gelen ri'âyet kemâ-kân icrâ olunup, Şâh Abbas'a altun eğerlü ve zencîrlü bir müzeyyen at ve gümüş eğerlü ve zencîrlü mükemmel bir at ilçiye hil'at-ı fâhireler kat kat virildi. Ve elli nefer gelen âdemlerine hil'at-ı serâser-i fâhireler geydirildi. Mihmân-ı pâdişâhî gereği gibi ikrâm u ihtirâm olunup, vüzerâ-i izâm *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehüm-* hazretleri ile girüp, pâye-i serîr-i âlem-masîre yüz sürüp çıkdılar. Ve mâ-tekaddemden diyâr-ı Şark'dan Südde-i sa'âdet-medâra tâ'ife-i Kızılbaş'dan ilçilik hidmetine gelenler içlerinde be-nâm ve mümtâz, envâ'-ı ma'ârif ve kemâlât ile ser-efrâz olanları ta'yîn eylemek âdet-i me'lûfeleri idi. Ve gelenler dahi iç-korıcı ve dış-korıcı ve belki çit-korıcısı ki Şâh-ı kerem mukarreblerinden hemdem ve mahrem-râz olanlardan olurdı ki anlar dahi ma'rifet ve kemâl ile ârâste her biri mecma'-ı fünûn ile pîrâste gelürlerdi. Merâtib-i devlet-i Kızılbaş'a bilâ-istihkak kimse mutasarrıf olmaduğı mukarrer idi. Bu def'a bin neferden mütecâviz cânverân ile gelüp, cümlesi Han nogeri[1] olup, bu tâ'ifenün avâm u hevâmmdan bir alay hacele sûretleri gibi sîretleri nâ-hemvâr kadîmî tavr-ı mahsûsalarından çıkup, özge endâm ile cilve eylediler. Ve ilçi Zülfikar Han'un zât-ı denâ'et-sıfâtları hem-çünân ümmî ve âmmî olup, vekîl-i saltanat-ı Kızılbaş olan Ferhad Han karındaşı olmadan gayri bir zâ'id haysiyeti ve fazîleti görülmedi. İbrahim Han Tavacı ve Mehdî Kulı-han hâkim-i Erdebil ve dahi niçeler ma'ârif ile müzeyyenler idiler.

Sadrıa'zam hazretleri ilçi-i müşârun-ileyhi ziyâfet buyurduklarıdur.

Ve yine evâhir-i şehr-i recebde ki mâ-beyn çok geçmeyüp, ilçi-yi mezbûrı kānûn üzre Sadrıa'zam İbrahim Paşa[2] *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri devlet-hânelerine ziyâfete da'vet buyurup, küllî tekellüfât ile ma'hûd ve mu'tâd olandan mütecâviz ola-gelmiş terk olunup, hadd-i tasavvurdan (367b) ziyâde terk olunup ve ka-

dîmden erkân-ı sa'âdet ağaları dahi ma'an da'vet olunurdı. Bu def'a meclis şâhîlere tahsîs buyurulup, iki cânibe dahi anlar oturup, envâ-ı sâz u söz ile hâlât seyrinden sonra Matrakcı-başı yoldaşlarıyle hasmâne oynayup ve kemân-keş üstâdlar idmân ve darb u harb gösterüp, hezâr tahsîn ü sâbâşlar olundı. Ve envâ-ı et'ime-i nefîse-i bî-hadd u bî-kıyâs çekilüp ve sâ'ir zamânda vüzerâ-i mütekaddimîn eyledikleri harc u masârifden fevka'l-hadd ve'l-gâye olup, üç yüz hil'at-ı fâhire-i serâser ve iki esb-i mükemmel ve evânî-i nukre ve akmişe-i mütevnevvi'a hadden efzûn virilüp, vâki' olan in'âm u ihsân yiğirmi yük akçadan mütecâviz ifrât üzre virilmeğin, sâ'ir vüzerâ-ı izâm hazretleri da'vetine ve ziyâfetine ihtiyâc kalmayup, tamâm vezîria'zam iktidârı üzre ikrâm u ihtirâm olunmağın, sâ'ir vüzerâ-i izâm harcdan mu'âf olundılar. Ve tâ'ife-i Kızılbaşân küfrânü'n-ni'melik üzre mecbûrlardur. İnsâf ile böyle ihsân görülmedi dahi diyüp, tahsînler eylediler. Fi'târîhi'l-mezbûr. Tahmîn-i sahîh ile yiğirmi akçalık masraf kıyâs olundı.

Kazâ-i İlâhî ile Selânik'de kal'a-i Vardar'da barut hazînesine yıldırım harâb olduğıdur.

Ve bu esnâda evâhir-i şehr-i recebde Selanik'de âyîn-i saltanat üzre futûhât-ı celîle ahbârı ile şehr donanması tedârüki mahallinde bir gice nâgehânî kazâ'ullâh ile alâmet-i bârân ve berk-i ra'd ve sâ'ika olup, Vardar kal'ası dimekle meşhûr âfâk rûy-ı zemînde bîmisl ü mânend olan hazâ'in-i[3] baruta nâzil olup, bin üç yüz kantar top otu kıyâmet-mehîb sadâ ile kal'ayı burc u bârusıyle ayyûka çıkarup, zerrâta karışdırup ve içinde olan dizdâr ve merdân-ı kal-adan az kimse serâsîme-i hayât ile halâs olup, leb-i deryâda olmağla toplarun ekseri deryâya düşüp azîm (368a) velvele olduğı haberi gelüp, «Kal'anun mücedddeden binâ olması lâzım olmışdur» diyü arz olundı. Fi selh-i receb, sene hams ve elf.

Sadrıa'zam hazretleri tekrâr ilçiyi oda[1] ziyâfetine da'vet buyurduklarıdur.

Ve tekrâr evâ'il-i şehr-i şa'bânü'l-mu'azzamda Sadrıa'zam İbrahim Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri şâh-ı Acem ilçisi Zülfikar Han'ı bir gice tenhâ oda[2] ziyâfetine da'vet buyurup,

arz-ı tecemmül-i şâhâne-i kerîmâne ile i'zâz u ikrâm eyleyüp, envâ'-ı tuhaf ve hila'-i fâhireleriyle nüvâzişler ve in'ân-ı ferâvân ile teşrîf eylediler.

Kırım vilâyeti hanlığı tevcîh buyurulan Feth Giray Han haberi geldüğidür.

Ve evâ'il-i şehr-i şa'bânda sefer-i zafer-eserde vilâyet-i Kırım hanlığı fermân olunan Kağılgay Feth Giray Sultân yanında mevcûd bulunan leşker-i Tatar ile Torlı suyın geçüp, asâkir-i Tatar kendüzine çendân ikbâl ve istikbâl itmeyüp ve karındaşı Gâzî Giray Han üstüne dönüp hanlıkda te'yîd ve te'kîd itmek kasd u sa'yinde oldukların mukarrer hefm idüp ve belki hîle ü hud'a ile dâm u tezvîre düşüp ele getürüp, dest-beste Gâzî Giray Han eline virmeğe ittifâkların[3] ma'lûm idindüğin hufyeten ve cânib-i saltanata hâlin i'lâm eyledüği şâyi' olup söylendi. «Ve bi'l-cümle Hanımuzdan hoşnûduz, ref' u nasba bâ'is ü sebeb nedür» dimişler.

Mübârek eyyâm-ı şerîfede erbâb-ı şakānun Çizmeci Tekyesi'nde itdükleri fesâddur.

Ve yine bu esnâda evâsıt-ı şehr-i şa'bânda erbâb-ı havâ vü heves eşkıyâsınun bed-nâmlarından çavuş ve sipâh ve sâ'ir esnâfdan mesîre-i leb-i deryâda Çizmeci[4] Tekyesi dimekle meşhûr âyende ve revende mahalinde Galatalu ve Tophanelü ve ekser zemânda ihtilât olunan İstanbullı yârândan cem'iyyet ve sohbet iderler dilîr ve âşık ve rakîb mecma'ı şürb-i şarâba ikdâm olunup, nâz u niyâz dil-rübâ[5] ümmü'l-habâis şarab vâsıtasıyle âşık u[6] rakîb fesâd u gavgaya mü'eddî olup, ehl-i meclis kalkup, hancer hancere pîç-â-pîç[7] olup (368b) yiğirmi neferden mütecâviz kimse mecrûh düşüp, üç neferi ol mahalde vefât idüp, bâ'dehû mecrûhlardan iki neferi İstanbul'da pinhân oldukları yerde vefât eyleyüp ve sâdât-ı sahîhü'n-neseb Hüseyin nâm tâze yiğit ol mahalde vefât idüp, pederi Hammâmcı-zâde oğlı içün meclis ehlinden diyet dahi hâsıl eyleyüp ve Sipâhîlerden Küçük İbrahim nâm şâkî bed-baht Diyarbekir'de tavattun itmekle temevvül-i küllî peydâ eylemiş, ol diyâr anun cevr ü ta'addîsinden kan ağlar iken bu meclisde dest-i âhar eylemiş. Hikâyet iderler ki meclis evvelinde sâbıkā Diyarbekir beğlerbeğisi olup,

zulm-i ferâvânından Yedi-kulle'de habs iken siyâset fermân olunup, cesedi deryâya atılan Dîvâne İbrahim Paşa'nun meyyitin hidmetkârları bulup, Çizmeci[8] Tekyesi civârında defn eylemişler. Küçük İbrahim ol gün yazık değil mi? Senün gibi yarar server hâkde yalnız yata dimiş imiş, anı dahi yanında defn eylediler. Diyarbekir halkı elinden ve dilinden halâs olduklarına hamd-i ferâvân eylediler. Fi't-târîhi'l-merkûm.

Sivas'dan munfasıl beğlerbeği Mahmud Paşa'nun nâgehânî serencâmıdur.

Evâsıt-ı şehr-i şa'bânda Sivas beğlerbeğiliğinden azl buyurulan Mahmud Paşa hakkında zemâne kadıları ittifâkan garaz-âmîz rukalar sunup, zulm ve te'addîsinden şikâyet eylemek ile *'Men yesma'u yahill'* muktezâsınca fermân-ı şehenşâhî ile Çavuş-başı Ömer Ağa bir gice varup, evinden kaldırup, Yedi-kulle'de habs eyledi. İrtesi Baş-defterdâr Mahmud Efendi Hazîne-i Âmire kâtibleri ve muhâsebeciler[9] ile Yeni bağçe'de evlerin mühürleyüp, bulunan nukûd ve cevâhirin kabz u zabt eyleyüp, nazara merğûb olan tuhaf u cevâhirin[10] Hazîne-i Enderun'a gönderdiler. Kıyâs olunduğı üzre çıkmayup, tasavvurdan ziyân eylediler. Cümle mâ-meleki[11] on beş yüki ihâta eylemedi.

Sa'âdetlü Pâdişâh hazretleri iç-hazîneden sefer umûri-yçün altun virdüğidür.

Evâsıt-ı şehr-i şa'bânda hazret-i Pâdişâh-ı din-penâh *-eyyede'llâhu ta'âlâ ve kavvâhü-* (369a) serdâr-ı asker-i İslâm olan Vezîr-i bâ-tedbîr rûşen-zamîr Saturcı Mehmed Paşa hazretlerin kasr-ı âlîye istedüp, dîn ü[1] devlete müte'allık umûr-ı kazâda niçe ahvâl ü akvâl tenbîh u te'kîd buyurduklarından sonra Hazîne-i Âmire-i Enderûndan yiğirmi kise altun çıkarup, mühimmât-ı sefer-i zafer-rehber içün Hazîne-i bîrûn Bâb-ı Hümâyûn'da hıfz olundı. Ve Istabl-ı âmire tavarı içün kezâlik altun çıkup, etrâf u eknâf-ı âleme ahkâm-ı şerîfe ile sarâclar ve âhûr-kethudâsı gönderildi. Ve beğlerbeğilere ve ümerâya ve zu'amâ[2] ve sipâha «Sefer-i hümâyûnum içün hâzır u müheyyâ olup, düşmen yarığıyle serdâr-ı zafer-şi'ârım derneğine[3] Belgrad'a yetişesiz» diyü isti'câl ile ulaklar ile ahkâm-ı şerîfe irsâl olundı.

Hâslar kadılığı virildüğidür.

Ve bu esnâda Havâss-ı Kostantiniyye'de hazret-i Ebî Eyyûb Ensârî kadısı Mevlânâ Abdürrahim Efendi ref' buyurulup, yerine sâbıkā Edirne Kadısı olan Beğ-zâde Mevlânâ Mehmed Efendi kadı olmak fermân olundı. Fî evâsıt-ı şa'bân, sene 1005.

Vâ'iz Emir Efendi'ye nâgehânî vâki' olan ahvâl-i pür-melâldür.

Ve evâhir-i şehr-i şa'bânda vâ'iz-i câmi'-i şerîf-i merhûm u[4] mağfûrun leh Sultân Süleyman Han Mevlânâ Seyyid Abdülkerim Efendi kürsi-yi va'zda ulemâ-i izâm ve sâ'ir hakkında emr-i ma'rûf ve nehy-i münker husûsında ziyâde toğrı söyler, hiç ri'âyet-i hâtır gözetmez, ekâbir rüşvet alur müstahikk-i la'net olur. Menâsıb nâ-ehl ve nâ-revâya virilür. Mezâlim ile âlem toldı. Ef'âl ve akvâl ve a'mâl azdı. Bizim yaramaz[5] fi'limüz ve amelimüz âlemden berakât-ı ni'met-i İlâhî gitmeğe sebeb ü bâ'is oldı. Ulemâmuz dünyâ içün a'dâ-i dîn kapusına varurlar. Gelün cümle yaramaz niyetlerimüzden tevbe ve inâbet idüp, istiğfâr eyleyelüm. Bâb-ı Hakk'a dönelüm diyü nasîhat eyledüği ba'zı yerlere sakîl gelmekle ol gice nâgehânî Vâ'iz Emir Efendi'yi envâ'-ı ihânet ile tekyeğâhından kaldırup çatıldı. Kapusından çıkarup azîzî hezâr (369b) havf u haşyet ile bir beremeye[6] koyup, Yedi-kulle cânibinde karaya bırağup, bârgîre bindirüp, Rûmili'ne gitmeğe icâzet virüp, redd-i beled eyledükleri şâyi' olduğı gibi, ehibbâ ve eviddâ firkat u hirkat âteşine sabr u tahammül idemeyüp, her kişi ızhâr-ı sûz u güdâza başlayup ve Yeniçeri tâ'ifesi «Şeyh Emir Efendi kande gitdi, sebeb ne oldı ya âğâz eyleyicek, ol hafta meşâyih kürsilere çıkmazlar denilmeğin vâlide-i pâdişâh-ı cihân-penâh hazretleri meşâyihe tezkireler ve sadakât gönderüp, benüm bu işden haber u âğâhum yokdur, vebâle girmem, bed-du'â eylemiyesiz yine gelsün âdemler ve kağıdlar gönderdüm buyurmışlar. Kağıdlar âşikâr okunmak ile halk mütesellî olup, on beşinci gün Emir Efendi gelüp yetişmeğle lisân-ı halk sukût üzre oldı. Ve illâ Allâh saklaya Yeniçeri tâ'ifesi Kera karıyı evinden bâd-ı fitneyi esdirmeği mukarrer[7] itmişlerdi» diyü söylendi.

Serhadd-ı mansûre-i Budun'dan ulaklar ile mekâtib ve ahbâr geldüğidür.

Ve selh-i şehr-i şa'bânda vilâyet-i serhadd-i Budun'da vuku' bulan asker ahvâlin i'lâm u beyân itmek içün ulaklar gelüp, mufassal u meşrûh urûz u mekâtîb gönderüp, Arnavud Ali Ağa bile geldi. Serhadd ahvâlinde vâkıf kelâmda bulunup ve sâbıkā dahi geldüğinde kasr-ı âlîde izz-i huzûr-ı Şehenşâhî'ye girüp, umûr-ı mülke müte'allık kelimât eyledükde ırk-ı saltanatı tahrîk idüp, Pâdişâh-ı gerdûn-bestat hazretlerinün sefere hareket ve azîmetlerine sebeb ü bâ'is olmışdı. Hâlâ kıral-ı bed-fi'âl leşkerinün ittifâkları ve serdâr ve hersekleri Balfi ve Matyaş ve Zırunçuk[8] küffâr-ı hâksâr ile Budun üstüne ve Tımışvar'a hücûmları mukarrer olup ve kadîmî mekânlarımuzdur, kaht u kılletden kimse karâr itmeyüp, firâr eylemişlerdür, bunun gibi mahall-i fırsat olmaz diyüp, her cânibe yüriyişleri ve[9] ittifâkları haberin tahkîk eyledüklerin vüzerâ-i izâm huzûrlarında tebyîn[10] eyleyüp ve gayret-i (370a) dîn-ı mübîn ve nâmûs-ı saltanat içün kanı re'y u tedbîr ve ber-savâb memleket-i İslâmiyye elden gitdi. «Asker asker, hazîne hazîne, zahîre zahîre» diyüp, acâ'ib u garâ'ib çok kelâm-ı hakk söylendi. Ahvâl-i memleket zemânımuzda tebâh oldı. Hazîne-i beytülmâl târâc u perîşân olup, bid'at-ı seyyi'e rûy-ı zemîni tutdı. «Âhiretde huzûr-ı İzzet'e cevâb virmeğe hâzır olun didi». Fî sene 1005.

Sadrıa'zam hazretleri ve serdâr-ı asker-i mansûre izz-i huzûr-ı Şehenşâhî'ye kasr-ı âlîye istendüğidür.

Ve gurre-i şehr-i ramâzân-ı şerîfde Dîvân-ı âlîden vüzerâ-i izâm hazretleri kalkup, gider olduklarında Pâdişâh-ı sa'âdet-destgâh hazretleri cenâbından Sadrıa'zam İbrahim Paşa hazretleri leb-i deryâda kasr-ı âlîye istenüp ve serdâr-ı asâkir-i mansûre Saturcı Mehmed Paşa hazretleri da'vet buyurulup, sefer-i zafer-esere müte'allık umûr-ı külliye söyleşildi. Velâkin sırr mektûm olup, taşra haber şâyi' olmadı. Fî 2 ramazânü'l-mübârek, sene 1005.

Yeniçeriler kethüdâsı sefer-i zafer-rehbere me'mûr olup hil'at geyüp, el öpdükleridür.

Evâsıt-ı şehr-i ramazân-ı şerîfde Yeniçeriler kethüdâsı Barmaksız ve yiğirmi beş nefer yaya-başı ve otuz bir nefer ağa bölük-başıları çorbacıları ki cümle elli yedi nefer olup, kānûn-ı kadîm üzre yollu yolunca sefere me'mûr ve hâzır olup, hil'at-ı fâhire geyüp, pâye-i serîr-i a'lâya yüz sürdiler. Ve bir kise altun sayıshâne akçası teslîm olundı. Fi'ttârîhi'l-merkūm.

Sâbıkā Rûmili Beğlerbeğisi Hasan Paşa el öpdüğidür.

Ve bu esnâda sâbıkā Rûmili ve Anatolı beğlerbeğesi olup, gezmedüği beğlerbeğilik kalmayup, garaz-ı araz ile eyyâm-ı azli mümtedd olup, muztaribü'l-hâl olmağla vilâyet-i Gürcistân'da Çıldır beğlerbeğiliğin kabûl eyleyüp, Dîvân-ı mu'allâya gelüp, hil'at-ı fâhire geyüp, pâye-i serîr-i saltanata yüz sürdiler. Fî evâsıt-ı ramazân, sene 1005.

Handan Ağa Kırım Tatarı hanları mâ-beynlerine gidüp-gelüp haber getürdüğidür.

(307b) Ve yine evâsıt-ı şehr-i ramazânü'l-mübârekde sâbıkā merhûm Mustafa Paşa[1] ve merhûm Osman Paşa'ya kethüdâ olan ze'âmetlü müteferrikalar-başı Çerkes Handan Ağa umûr-dîde ve kâr-âzmûde olmağla Kırım Tatarı hanları mâ-beynlerinde vâki' olan şerr u şûr-ı fitne ref'i içün gidüp-geldi. Hikmet-i İlâhî ile mukaddemâ hanlıkdan ref' buyurulan Gāzî Giray Han ile Feth Giray hanlıkda[2] mukarrer oldukda leşker-i Tatar mîrzâlarınun umûr-dîdeleri ortalıkların sulh u salâh ile barışdırup, def'-i şerr u şûr kasd eyleyüp, Feth Giray ihtiyâriyle hanlıkdan fâriğ olup, içkü beğleri töre-i Cengiz şerâ'iti üzre tavi eyledüklerinde iller emînlik beğler düzenlik Gāzî Giray Han ile görüşüp, «Ağam hanumsun, hanlık senün» diyüp, izn ü icâzet ile Feth Giray Kefe Kal'asına vâlidesi ziyâretine gelüp, kal'aya dâhil olduğı gibi şukka-i alem-i Pâdişâhî'yi feth eyleyüp, kendüye virilen menşûr-ı Şehenşâhî'yi açup okudup, fi'l-hâl leşker-i Tatar âğâh u[3] haberdâr olup, ezîn cânib Gāzî Giray Han tek u tenhâ kalup, cümleten leşker-i Tatar Feth Giray Han üstüne akup cem' olmağla Gāzî Giray ekall-i kalîl tevâbi'iyle muztaribü'l-hâl terk-i fırsat idüp, nâ-çâr Asitâne-i sa'âdete teveccüh idüp بالاغى ya gemi tedârük eylemeğe âdem salup, deryâ-yı hayrete garîk hanlık hesretiyle harîk iken görürlerki Südde-i sa'âdetmedârdân Handan Ağa hanlık mübârek-bâdına tekrâr menşûr-ı Şehenşâhî ve hil'at-ı fâhire ve şemşîr-i zerrîn ile gelmiş.

Beyt

درین مژده کرفشانم رواست
که این مژده آسایش جان ماست

Eğerçi bu bâbda hükm-i şerîf iki olup, gâlib cânibine takviyet ile me'mûr olduğı dahi rivâyet-i sahîha olup, takdîr-i ezelî isâbet eyleyüp, leşker-i Tatar-ı nâ-bekâr bu def'a dahi haberdâr olıcak gürûh-ı şâkûh-ı enbûh ile Gâzî Giray Han üstüne müctemi' olup, Feth Giray Han tek u[4] tenhâ kalıcak cüst ü çâlâk hareket idüp, istihlâs-ı cân-ı azîze mukayyed olup[5], karârı firâra tebdîl idüp, Çerakise cânibine can atup giderken ol tarafun (371a) dahi adem-i kabûli haberi yetişüp, ye's ü hırmân ile کار [1] nam mahalde muhtefî ü mütevârî olduğı haberi geldi. Ya'nî bu vechile fitne-i Tatar def' olduğın arz u i'lâm eylediler. Fi't-târîhi'l-merkûm.

Şehzâde Sultân Selim nâm civân-baht intikālidür.

Ve bu esnâda irâdet-i Hayy-i lâ-yemût ile ön dört yaşında serefrâz u mümtâz şâhzâde-i civân-baht sülâle-i saltanat sultân[2] Selim nam hazretlerinün mizâc-ı şerîf ve unsur-ı latîfinde kızılca hastalık dimekle meşhûr mü'ezzî marazdan âzürde-hâl olup, ilâc-ı kavî kasd itmek gerek[3] iken müsâhale ile hacâmet iderler, müfîd olmayup, birkaç gün içinde âsîb-i rûzgâr ile nihâl-i kāmeti hâke düşüp, mürg-i rûh-ı pür-fütûhı a'lâ-i illiyyînde ervâh-ı tayyibeye pervâne eyledi. *İnnâ li'llâh ve innâ ileyhi râci'ûn.* Şühedâ-i Âl-i Osmân alayına ilhâk olunup, türbe-i Sultân Murad Han'da[4] medfûn oldı. Hakkâ ki erkân-ı sa'âdete ve sa'âdetlü Pâdişâh-ı cihân-penâh *-hallede'llâhu ta'âlâ hilâfetehû-* hazretlerine nâgehânî musîbet-i azîme yüz gösterdi. Ramazân-ı şerîfün dördünci cum'a güni vâki' olup ve bu ramazân-ı şerîf beş cum'a ile mübeşşer u müşerref olmak müyesser oldı. Mûcib-i mağfiret-i Rahîm u Rahmân ola. Bi-inâyeti'llâhi ta'âlâ.

Mekke-i mükerreme hâkimi Seyyidü's-sâdât ve menba'u's-sa'âdât hazretleri kisve-i Ka'be-i mu'azzama-i atîlu culûs-ı hümâyûn tehniyeti içün mahmil ile gönderdügidür.

Ve evâhir-i şehr-i ramazânü'l-mübârekde âdet-i ma'rûfe-i kadîme üzere Ka'betu'llâh-i mu'azzama ve Medîne-i münevvere *-şerre-*

fehüma'llâhu ta'âlâ şerefen ve ta'zîmen- kisvelerını şerîf hazretleri culûs-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn tehniyet ü mübârek-bâdî içün mahmil-i şerîf ile mâ-tekaddemden Âsitâne-i sa'âdete göndermek kānûn[5] olmağın gönderdiler. Üsküdar'a geldüklerinde Bostancı-başı Ferhad Ağa bostancılar ile istikbâl eyleyüp ve kadırgaya koyup, toğrı hazret-i Ebî Eyyûb Ensârî hazretleri üstüne kondurdılar. İrtesi gün rikâb-ı hümâyûn ağaları ve Bölük ağaları üsküflüleri ve alayları mecmû'an ve[6] ulemâ ve meşâyih-i kirâm i'zâz u ihtirâm-ı mâlâ-kelâm ile mahmil-i şerîfi (371b) kaldırup, önüne düşüp, râyet-i alem-i Fahr-ı kâ'inât *-salla'llâhu ta'âlâ aleyhi ve sellem-* önünce dört alay bayrakları ile tabl u surnây-ı Arab ka'ide-i me'lûfeleri üzre çalınup mü'essir ve dilsûz, sît u sadâ[7] ile âmme-i âlem-i mâhaleka'llâh izdihâm üzre Edirne-kapusı'ndan girüp, tâ Bâb-ı Hümâyûn'a gelince zu'afâ-i ümmet müştâk çeşm-i giryân ve ciğer-i büryân ile ve salevât ü tesbîh ve tehlîl eyleyerek âmmeten[8] Dîvân-ı mu'allâya getürdiler. Vüzerâ-i izâm ve ulemâ-i kirâm sadrlarından kalkup, ehl-i Dîvân ma'an sûz u güdâz-ı âh u[9] iştiyâk ile orta-kapuya çıkup, ikbâl eyleyüp, Sadrıa'zam İbrahim Paşa hazretleri mahmil-i şerîfi getüren cemelün maharın eline alup, içerü Bâb-ı sa'âdetden girüp, vüzerâ-i izâm ile mahmil-i şerîfi, ki kisveler içinde idi, izz-i huzûr-ı Şehenşâhîye îsâl eylediler. Ol gün ehl-i Dîvân hazret-i Risâlet-penâh *-aleyhi salevâtu'llâh-* şevk u zevk ile yanup yıkılup dürûd-ı bî-had ve salevât-ı lâ-yu'add ile girye vü zârîlıklar eylediler. Husûsan sâbıkā Üsküdar kâdîsı Nakıbüleşrâf Keşmîrî-zâde Efendi eşrâf ve[10] sâdât-ı enâm hazretleri alay ile gelüp, hâzır olmağla kulûb-ı ümmet-i günâhkâr-ı lâzımü'll-istiğfâr cümleten mü'essir olup ve Yehûd ve Nasârâ'dan niçeler inâyet ve hidâyet-i Rabbânî yetişüp, âh u nâle ile barmağın kaldırup, İslâma geldiler[11]. Ağlaşup, bî-ihtiyâr eş-şefâ'a yâ Rasûla'llâh çağrışup, arz-ı niyâz eylediler. Fî yevmi'l-ahad, 24 ramazânü'l-mübârek, sene 1005.

Tetimme-i Kıssa.

Ve yine bu bâbda vâ'iz-i halâ'ik ve nâtık-ı hakā'ik Şeyh ale'l-ıtlâk kutb bi-istihkak Emir Efendi kürsisine ba'zı ezhân-ı kāsıra, ki ekseri düşmen mezhep ve milletdür, kağıdlar bırağup, bu mertebe mahmile ta'zîm u ikrâm bid'atdur, nice nâ-münâsib dahl u te'âruz eylemişler, câhil ü nâdân olanlar ne bilsünler. Kütüb-i te-

vârîhde mütekaddimîn-i mülûk ve selâtîn-i İslâmiyye hülefâ-i Abbâsiye ve Selçukiye eğer Bağdâd'da ve sâ'ir dârü'l-mülkde tecdîd-i saltanat (372a) vâki' oldukda şerîf hazretleri teberrüken ve teyemmünen kisve-i beyt-i şerîf ve kisve-i hücretü'n-Nebî *-salla'llâhu aleyhi vesellem-* gönderi-gelmişlerdir. Mahmil-i şerîf geldüği günde eğer halîfe ve eğer sultân envâ'-ı şevket ü haşmet ile kendüler karşu çıkup, ikrâm u ihtirâmlar ide-gelmişlerdür ki şerh u beyân mümkin değildür. Fâtih-i mülk-i Arab Sultân Selim Han-ı mağfûr Mısr'da iken şerîf hazretleri oğlını mahmil ve kisve-i beytü'llâh ve kisve-i hücretü'n-Nebî ile *-salla'llâhu aleyhi vesellem-* gönderdüklerinde karşu çıkup ne[1] ta'zîmât ü tekrîmât olunup, ne denlü hazâ'in-i bî-pâyân ve tuhaf ve hedâyâ-i ferâvân irsâl u îsâl eylemişlerdür, tafsîl olunsa mubâlagaya haml olunur. Zemânemüzün nâ-ehlleri ikrâm kime idüğin idrâk itmeyüp, beyhûde öter[2].

Kıt'a

Bâtıl hemîşe bâtıl ve beyhûdedir velî
Müşkil budur ki sûret-i haktan zuhûr ide

Devr-i zemâne cünbüşî nâdânlığ üzredir
Nâdân komazki merdüm-i dânâ huzûr ide.

Ez-sılsiletü'z-zeheb-i Câmî

مدح شاهان بعقل شرع رواست
زانکه شاهبند وشاه ظل خد است
هست عايدبتزد صاحب ظل
مدحت ظل بمدخ صاحب ظل

Hezâr meşekkat ile bayram ulûfesi virildüğidür.

Ve işbu vâcib-i reşen ulûfesi cidd ü cehd ve sa'y-i mevfûr ile şeb-i kadrde çıkup, halk-ı âleme sebeb-i râhat oldı. Yüz seksen yük yalnuz Yeniçeri tâ'ifesine virildi. Hiç bir târîhde olmamışdur. Ve bölüklere mukabelesiz salma (صالمه) virilüp, tesliyet[3] olundı. Def-

terdâr Mahmud Efendi âdet-i âğnâm ve cizye cem'ine giden hünkâr kullarından pîşîn akçalar alup, rûz-nâme-i hümâyûna tahvîl itdirmeği ihdâs buyurdılar. Gerçi muzâyaka def'ine çâre-sâz olup, min-vechin tahsîldür ammâ re'âyâya zulmi mûcib olduğından gayri çiğ yemeğin hazmı vahîm olacağı zâhirdir[4] didiler. Ve yine bu cümleden mâ-adâ istikrâz dahi olundı. Matbah-ı Âmire ve harc-ı hâssada niçe duyûn bâkî kaldı. Ve irtesi gün Bölük-halkı gulüvv idüp, «Çıkan akça fâsiddür» diyü çavuşlarını ve kethüdâlarını söyletmeyüp, muhkem let urup (372b) kiseleri sadrıa'zam hazretleri kapusına getürdiler. Gelen akça cezîre-i Midillü'den mültezim Yahûdî'den alınmış bulunmağla siyâset buyurulup ve Bezzâzistânda münâdîler nidâ idüp, «Zinhâr zuyûf akça alınmasun, üstünde sikkesi olan sahîhü'l-ayâr olsun» dinildi. Ve re'âyâdan alınan malun ekseri bid'at-ı seyyi'e ziyâde cizye ve bedel-i nüzl ve bedel-i kürekci ve akça-ı avârız ve bedel-i timar idi. Mahsûl-i mülk şey-i kalîl vâki' olmışdı. Allâh ta'âlâ düşvâr işleri lutfundan âsân eyleyü-vire, âmîn bi-Rabbi'l-âlemîn.

Bayram güni büyük-mîr-âhûr ağa vefât idüp, dîvân-ı Hakk'a gidüp ve cümle mal u menâli harem-i hümâyûna zabt olunduğıdur.

Ve bayram gicesi büyük-mîr-âhûr olan Kapucılar kethüdâsı Ahmed Ağa maraz-ı şîr-pençeden halâs müyesser olmayup, cihân-ı fânîye vedâ' idüp, azm-i baka-i âlem-i câvidânî eyledi. Ve kapucılar kethüdâlığı hidmetinde iken dokuz nevbet vezâret-i uzmâ mühri hidmeti virilmiş olup ve sâ'ir mu'azzamât-ı umûra ve murâdât-ı küllîye vesîle ve[5] vâsıta olmağla menâsıb-ı ulyâya vusûl bulanlar elbette mezbûr eliyle olmayıcak mümkin ü müyesser değildi. Cem' eyledüği hutâm-ı dünyâyı envâ'-ı tuhaf ve esbâb-ı mergûbesiyle masar hazînesinün bir yıllık irsâliyesi altı yüz bin sikke-i hasene[6] ihzâr olunmış imiş. Hâl-i hayât ve kemâl-i sıhhatinde «Nukûdum ve cümle cevâriyim Vâlide-i Pâdişâh-ı cihân-penâh hazretlerinün hakkıdur» diyüp, cemâ'at-ı Müslimîn huzûrmda vasıyet idüp «Ve evlerim Medîne-i münevvereye vakf eyledüm ve cümle müşterâ kullarum ve denlü var ise Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinündür. İki nefer ana bir çavuş karındaşlarum vardur, anları sulh ü irzâ idüp-dururum. Hatunumun mihri ve hisse-i şer'iyyesi esbâb ve eskâlim

bahâsından virilsün ve benüm cesedüm Üsküdar'da defn olunsun» diyüp, vesâyâsın tamâm eyleyüp, rûhın Ḳābız-ı ervâha teslîm eylemiş ve Dârüssa'âde Ağası Osman Ağa izn-i hümâyûnla varup, cümlesin pinhân olan yerden ihrâc idüp (373a) zabt u ḳabz eyleyüp, Sarây-ı Âmire'ye nakl eylediler. Dirhem ü denânîr ve sâ'ir murassa'ât ḳıyâs ve tasavvurdan ziyâde bulundı.

Mısrâ'

اللهكه تلف كردوكه اندوخته بود

Beyt

دانی که چه کرد اشرف خر
و مظلمه بر دوجانی یك زر

hezâr derd ü hasret ile gidüp, zâd-ı âhiret içün sülüs-i mal dahi tedârük itmediler ve's-selâm.

Büyük-mîr-âhûrlık fermân olunduğıdur.

Ve kapucılar kethüdâlığı hidmetin kapucı-başılık ile iden aliyyü' s-sıfât ve hamîdü'l-hısâl Ali Ağa kapucı-başılık ile emîr-i âhûr-ı kebîr olmak fermân olundı. Ve kapucılar kethüdâlığı hidmeti Ka'be-i mu'azzamada hidmete giden Hızır Ağa'ya tevakkuf olunmak buyurıldı. Fî evâ'il-i şehr-i şevvâl, sene 1005.

Erdel-banı la'înden âdem ile tazarru'-nâmesi ve Macar Ali Çavış geldüğidür.

Ve evâsıt-ı şehr-i şevvâlde kıral nâmına olan Erdel la'înden âdem gelüp, yüz yere koyup, afv-i taksîrât[1] ile inâyet recâ eyledüğin bildürdi. Kadîmî Südde-i sa'âdetün kulı- oğlı kuluyım. Vezîria'zam Sinan Paşa'nun dürlü dürlü cevr ü hürmetsizliğinden vâki' olan serkeşliğimüze peşîmânlıklar ile tevbe vü istiğfâr idüp, uludergâhlarından redd itmesünler diyü ubûdiyet-nâme yazup gönder-

miş ve sâbıkā harem-i hümâyûndan çıkan Ali Macar nâm sipâhî dillerin bilmekle birkaç def'a urup, ba'zı ahbâr betürmeğle çavuşluk virilüp, ana dahi ağızdan niçe ahbâr sipâriş idüp ki bizi devlet işiği ile üslûb-ı sâbık üzre barışdurmağa[2] kasd u sa'y eyle diyüp, envâ'-ı va'deler eyledüği beyân olundı. Ve gelen âdemlerine hil'at-ı fâhire virildi. Ve serdâr-ı bâ-vakar hazretleri asker-i bî-şumâr-ı zafer-şi'âr ile çıkup gidiyorlar hâl ne iktizâ iderse anda görile, ana göre cevâb-ı bâ-savâb virile diyü fermân olundı.

Vilâyet-i Budun muhâfazasına me'mûr olan Vezîr Hâfız Ahmed Paşa hazretlerinden gelen re'âyâ haberidür.

Ve bu esnâda vilâyet-i Bosna muhâfazasında Vezîr-i rûşen-zamîr Hâfız Ahmed Paşa hazretleri vilâyet-i Budun (373b) muhâfazasına gitmek fermân olunup, yarar âdemleriyle ve leşker-i kuzât ve mücâhidîn ile varduklarında melâ'în-i keferenün tanışıkları olup, re'âyâya hâne-be-hâne atlu ve yaya salgun idüp, asker cem' eyleyüp, memâlik-i İslâmiyye üstüne gelmek içün muhkem ahd ü mîsâk ile ittifâk eyledüklerinde re'âyâ dahi başka başlarına turvin eyleyüp, evlerimüz barklarımuz, evlâd u[3] erzâklarımuz gidüp, yerlerimüzden yurdlarımuzdan cüdâ düşüp, ekserimüz başdan çıkdılar. Ölmekden dirlik yeğ diyenlerün bir niçesi evlâd ile tavarları ile bıravların gönderüp, bize sığınacak yer gösterüp, düşmenden emîn olmağa çâre eylen, niçe bin hâne Peç'den ve Erdel'den hâne göç ile terk-i diyâr ve evtân eyleyüp, varalum memleket-i İslâmiye'de mekân eyleyelüm diyü taleb-i adl ü dâd eyledüklerin arz u i'lâm idüp, Asitâne-i sa'âdet kapucıların göndermişler, «Alâmet-i hayrdür, mübârek haberdür» diyüp, gelen kapucılara çavuşluk fermân olundı. Fî 12 şevvâl, sene 1005.

Defterdârlık fermân olunduğıdur.

Ve yine bu esnâda Anatolı Defterdârı Murad Efendi yerinci[4] değildür diyü ref' buyurulup, yerine eski yerinci[5] Kara Burhaneddin tahsîl-i mala enfa'dur, yine defterdâr olmak fermân olundı. Fî evâsıt-ı şehr-i şevvâl, sene 1005.

Zemâne ümerâsı rüşvet ile sancak alup, biri biriyle kıtâl ve cidâl eyledükleridür.

Evâsıt-ı şehr-i şevvâlde vilâyet-i Arabistân'dan ahbâr-ı garîbe te'âkub eyledi ki zemâne hâkimleri hedâyâ nâmına malların alup, terbiye eyledükleri eşrârı re'âyâ ve berâyâ üzerlerine musallat eyledüklerinde mezâlim ve mehâyiflerine hadd u gayet olmaduğından gayri az zemân içinde birinün dahi rüşvetin alup, vâlî ve mîr-livâ eyleyüp, üzerine vardukda mâ-beynlerine seyf-i hayf girüp, sekbân diyü cem' eyledükleri eclâf u erâzil ile birbirine kılıç çeküp, tarafeynden meydân-ı dâr u gîrde niçe âdem helâk olup, (374a) ortalıkda kat'-ı nizâ' ve fasl-ı husûmet olmayup, kîn u kibr ile memleket-i[1] İslâmiye'de nizâm u intizâm getürilüp, her kişi istedüğin işler olup, âlem kevn ü fesâdda sefk-i dimâya âgāz eylediler. Vilâyet-i Şâm-ı darüsselâmda Safed sancağı dergâh-ı âlî çavuşluğundan çıkup, iltizâmı ile mîr-livâ olanlardan merhûm Şeyh Şucâ' murabbâlarından Derviş Beğ[2] nâm kimseye virilüp ve azl olunup, yerine Dîvâne Ali Beğ nâm kimse vardukda mâ-beynleri fesâda müeddî olup, ceng ü kıtāl eyledükleri haberleri geldi. Ve re'âyâ-yı memleket dahi Derviş Beğ'den Dîvân-ı âlîde feryâd u figân ile şikâyet eyledüklerinde fermân-ı Şehenşâhî ile Çavuş-başı Ömer Ağa ol gice vakt-ı temcîdde varup, Derviş Beğ'i evinden kaldırup, iskele kapusmda dâr-ı siyâsate çeküp salb eyledi. Ve bir Hazîne-i Âmire kâtibi gönderilüp, mâ-meleki mîrîye zabt olunup, ibret-nümâ-yı âlem oldı. Fi't-târîhi'l-merkūm.

Kezâlik Can Polad Beğ oğlı Hüseyin Paşa Dîv Süleyman nâm kimse ile ceng eyledükleridür.

Kezâlik vilâyet-i Haleb'de livâ-i A'zâz[3] ve Kilis mâ-tekaddemden Sultân Süleyman Han *-aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân-* zemânında ümerâ-i nâmdâr-ı zevi'l-iktidâr ve sâhib-i i'tibâr Kürdiyyi'l-asl Can Polad Beğ merhûma tahsîs olunup, adl ü dâd-ı hükûmetde adîl ve mânendi olmamağın evlâd-ı kirâmlarına dahi virilü-gelüp, ba'dehû merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Murad Han *-tâbe serâhu-* zemânında ocaklık tarîkıyla mutasarrıf olanlara saltanat tarafından olan ikrâm u ihtirâmı itdürdüp, cenâb-ı emâret-me'âb yazdurur oldılardı. Erşed evlâdından Habîb Beğ tasarrufından sonra

ulûm u ma'ârif ile ârâste beğlerbeği olmış Hüseyin Paşa dâr-ı musâdereye girmiş emvâl ve erzâkdan[4] ayrılup, zehr-i kahr-i ruzgâr çekmişdür diyü şefekat u merhameten Kilis sancağı tevcîh buyurulup, varduklarında garaz-ı nefs ile tevâbi' ve ta'allukat-ı[5] birâderân re'âyâ-yı memleketi tahrîk idüp, südde-i sa'âdete (374b) hikâyete gelüp, ref' itdürdüp, yerine Dîv Süleyman Beğ[6] vardukda tahammül itmeyüp ,sabr u ârâma mecâl olmayup, sâbıkā livâ-i Hama'da Mehmed Beğ ile vukū' bulan kıtâl u cidâl yine bu def'a dahi vâki' oldı diyü arz olundı.

Vezîr-i müşîr-i bâ-tedbir Saturcı Mehmed Paşa -edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-hazretleri serdârlık ile sefer-i zafer rehbere çıkduğıdur.

Şehr-i şevvâlü'l-mükerrem-i sene-i hams ve elfde yiğirmi üçünci dü-şenbih gün rûz-ı pîrûzda Dîvân olmayup, cümle erkân ve a'yân-ı sa'âdet vüzerâ-i izâm ve ulemâ-i kirâm ve sulehâ-i meşâyih-i enâm ve[7] asker-i İslâm, haşmet ve şevket-i vakār-ı İslâm ile müzeyyen ü mükemmel, âlât ve esbâb-ı darb u harb ve sâz u selb ile alay alay ve çevk çevk gelüp, südde-i sa'âdet-i sidre makâma hâzır u müheyyâ olub, Serdâr-u-sipeh-sâlâr-ı asker-i İslâma müterakıb u muntazır oldılar. Vezîr-i müşîr-i bâ-tedbîr-ü-lâ-nazîr ve şecâ'atşi'âr-ı bâ-vakār Saturcı Mehmed Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri dördünci sâ'atde müretteb hadem-ü-haşemiyle, cebelü, cevşenlü, zırh-pûş, kalkan ber-dûş yarar güzîde ser-efrâz yiğitler ile geldüklerinde, çok geçmeyüp az zeman içinde içerü izz-i huzûr-ı Şehenşâhîye istenüp ve bir mikdâr eğlenüp çıkdukda âhir ser-â-ser libâslar ve şalvar ve şâhâne murassa' sorguç ile çıkup, i'zâz u ikrâm olunduğı mukarrer ü nümâyân olup, sâ'ir serdârlara olan ihtirâmdan aşağa (375 a) olmaduğı muhakkak oldı. İzz ü ikbâl ile râyât-ı feth-âyât-ı İslâm açılup, sefer-i zafer-me'âsire me'mûr olan Yeniçeriler kethüdâsı ve elli yedi nefer yaya-başılar ve Bölükbaşı ve çorbacılar ve on iki bin nefer Yeniçeri yoldaşlarıyle ve cebeci-başı bin beş yüz nefer Cebeci yoldaşlar ile ve Topcı-başı bin nefer topcı yoldaşlar ile[1] ve top-arabacı yoldaşlar bin nefer, ağaları ile, pür zîb ü zînet alay bayraklarıyle çekilüp çıkup gitdiler. Âmme-i halk-ı âlem dest-i niyâzı dergâh-ı Bî-niyâza kaldırup, *Allâhümme eyyidi'l-İslâme ve'l-Müslimîn ve unsur men nasara'd-dîn, bi-hakkı ve bi-hürmeti Seyyidi'l-mürselîn* du'âların mele-i a'lâya çıkardılar.

Cümle a'yân-ı sa'âdet, vüzerâ-i izâm ve ulemâ-i kirâm ve meşâyih-i zevi'l-ihtirâm müşâya'at idüp Öyüge dek vardılar. Vüzerâ-i izâmdan gayri erkân-ı devletün ekseri serdâr-ı bâ-vakār hezretlerinün otağına sımât-ı ni'metine vardılar. Ni'met yenilüp, şerbetler içülüp şükr ü senâlar olundı. Ve gurre-i zilka'deye dek mukīm olup lâzım olan âlât ve esbâb-ı sefer tekmîl ü tecmîm olınca tevakkuf eylediler. Allâh tebârek u ta'âlâ asker-i İslâmı *eyne kânû haysü kânû* [gâlib], a'dâ-i dîn-i hâsirîn mağlûb u münhezim ü muhakkar ola ve leşker-i Müslimîn mansûr u muzaffer olup, küffâr-ı hâksâr üstine hemîşe gâlib u kāhir olalar. Âmîn âmîn.

Serhadd-i mansûreden çorbacı gelüp haberler getürdüğidür.

Ve bu esnâda Yeniçeri çorbacısı yoldaşlarıyle ulağla serhadd-i mansûre ahvâlin bildürmeğe gelüp[2], «Küffâr-ı hâksâr, melâ'în-i bî-şumâr ile, Peşte ve Tımışvar üstine gelüp muhâsara eyledüği mukarrerdür, çâre vü tedbîr eylem. Serdâr hazretleri Belgrad'a çıkınca düşmen-i dîn maslahatın görür» didi. Ve «Kal'a-i Eğri muhâfazasmda olan ağa yerine Samsuncı-başıyı Yeniçeriler zahîreden ötürü üşüp helâk eyledükleri haberi sahîhdür» diyü bildürdi. Fî evâsıt-ı[3] şevvâl, 1005.

Vezîr-i müşîr-i rûşen-zamîr-i lâ-nazîr Mehmed Paşa -edâme'llâhu iclâlehû- hazretleri sultân-zâdelerini sünnet eyledüklerinde ulemâ ziyâfetidür. (375b)

Ve evâsıt-ı şehr-i şevvâlü'l-mükerrem-i sene-i mezbûrede Vezîr-i lâ-nazîr-i rûşen-zamîr-i saltanat-ârâ Cerrâh Mehmed Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri şakîka-i rûh-ı pür-futûhları olan sultân-zâde iki ferzend-i dil-bendlerini, ki her biri gül-i gülzâr-ı letâfet ve gülbün-i bostân-ı melâhat idi, Osman Beğ ve Pîrî Beğ hazretlerini sünnet[4] itmek içün âlî cem'iyyet ziyâfet tedârük buyurup, velîme-i azîme eyleyüp; mukaddemâ, ulemâ-ı dîn ve güzîn-i ehl-i yakîn gurûhını ziyâfet murâd eyledüklerinde, kānûn-ı kadîm üzre rikâb-ı hümâyûn ağları da'vete varup ve merâtib üzre müteferrika ve çaşnigîr ve çavuş ağalar okuyucu gezüp, tenbîh[5] eylediler. Ve Sarây-ı ma'mûrelerinün müferrah u mergûb cây-ı latîflerini zî-kıymet fâhir esbâblar ile dört ve beş mahal mekânları tertîb ü tezyîn ile döşeyüp, evvelâ a'lemü'l-ulemâ'i'l-mütebahhirîn Hoca-i Şâh-ı cihân Mevlânâ Sa'deddin Efendi hazretleri ve oğulları Kadıasker Mevlânâ Mehmed Efendi ve Es'âd Efendi ve Azîz Çelebi[6] Efendi ve tevâbi'leri bir meclis olup, ziyâfet olundı. Ve Rûmili kadıaskerliğinden müteka'id Mevlânâ Abdülbâkī Efendi ve Bostân-zâde Mevlânâ Mustafa Efendi ve Altmışlu ve Ellilü müderris efendiler mevzi'i dil-küşâda ziyâfet olundılar. Ve Rûmili kadıaskerliğinden mütekā-id Mevlânâ Sun'ullâh Efendi dahi Mevlânâ Abdürrahim ve Mevlânâ Sarı Muslihiddin ve Altmışlu müderrisîn-i Sahn-ı Semâniye ile şerîf yerde[7] ziyâfet olundılar. Ve Anatolı Kadıaskerliğinden mütekā'id Ebussu'ûd-zâde Mevlânâ Mustafa Efendi sâbıkā İstanbul Kadısı Mevlânâ Şems Efendi ve Altmışlu müderrisîn-i Sahn-ı Semâne ile teşrîf ü ziyâfet olundı. Ve a'lemü'l-ulemâ mümtâz ve ser-efrâz-ı âlem-ârâ İstanbul Efendisi Ahî-zâde Mevlânâ Abdülhalim Efendi, Altmışlu müderrisîn-i Sahn-ı semâniye ve Dâhil müderrisleriyle teşrîf ü ziyâfet olundı. Bir günde beş mahalde başka başka i'zâz u ikrâm u ihtirâm ile ta'zîm u tekrîm ile ri'âyet olundılar. Eğerçi kim ulemâ-i dîn-i hazret-i Seyyidü'l-mürselîn (376a) izzet ü hürmeti kâr-ı müşkil ve emr-i azîm idüğinde şüphe yokdur velâkin alâ-kadri't-tâka bi-inâyeti'llâh ta'âlâ re'y rekîk olmayup, kâr-âzmûdeler[1] vâsıtasıyle görüldi.

Sultân-zâdeler kānûn üzre müzeyyen pâye-i serîr-i saltanate yüz sürmeğe gitdükleridür.

Ve bu hafta içinde müşârun-ileyhimâ Sultân-zâdeler zer ü zîver ile müzeyyen olup, şevket ü haşmet-i mâlâ-kelâm ile kānûn-ı kadîm üzre ırk-ı saltanat ta'zîm u tevkīr olunup, Südde-i sa'âdet-medâra hazret-i Pâdişâh-ı[2] zıllu'llâh-ı gerdûn-vakār *-e'azze'llâh ensârehu-* nazar-ı hümâyûnlarına varup, pâye-i serîr-i saltanate yüz sürdiler. Murassa' sorguçlar takılup çıkdılar. Fî evâsıt-ı şehr-i şevvâl, sene 1005.

Sûr-ı pür-surûrda erkân-ı sa'âdet ziyâfet olundukları dur. Kānûn üzre âlî cem'iyyet olduğıdur[2].

Ve evâhir-i şehr-i şevvâl-i sene-i mezbûrede ziyâfet-i erkân-ı devlet ve a'yân-ı sa'âdet olunup, cem'iyyet-i azîm oldı. Sadrıa'zam

hazret-i İbrahim Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* ve sâhib-i da'vet Cerrâh Mehmed Paşa ve Halil Paşa-yı celîlü'l-kadr ve Hızır Paşa ve Hâdım Hasan Paşa ve Sinan Paşa-zâde Mehmed Paşa ve Kadıaskerân-ı Rûmili ve Anatolı Damad Efendi ve Yahya Efendi Beğlerbeğilerden makām-ı mülâzemetde ve Südde-i sa'âdetde bulunan Defterdârân-ı emvâl ve sâ'ir erkân-ı devlet dîvân-hânede meclis-i âlî olup, envâ'-ı ni'met-i ferâvân-ı pî-pâyân çekilüp yenilüp ve eşribe-i nefîse-i hoş-guvâr içilüp, şükr ü sipâslar olundı. Ve kānûn-ı kadîm üzre Mîr-alem Ağa Sadrıa'zam hazretlerine makrama-i dest ve Baş-kapucı-başı leğen-ibrik virüp, ale't-tertîb Kapucı-başılar ve mîr-âhûrlar ve Çaşnığîr-başı leğen ve ibrik virdiler. Ve beğlerbeğilere ve kadıasker efendilere ve Yeniçeri ağası ve defterdâr efendilere çağniğir ağalar hidmet eylediler. Ve sımât-ı ni'metde ve şerbet virilmekde kezâlik bu uslûb üzre kā'ide-i kadîmeye ri'âyet olundı. Ve Çavuş ağlar alkışlayup, erkân-ı sa'âdet kalkduklarında içerü Hâs-oda'ya girüp destâr ve libâs tebdîl eyleyüp tahta-pûş üstüne âlî sâyebânlar kurulup, şâh-ı Acem tuhfeleri envâ'-ı resm-i acîb ü garîb ile musavver çitler ve zarlar çekilüp, (376b) hünerver üstâdlarun âsâr ve tasvîrâtları seyr olunup, sâz u sözler çalındı. Ve sa'âdetlü Pâdişâh-ı cihân-penâh hazretlerine gönderilen fişek kal'aları[4] kasr-ı âlî önünde deryâda atılup temâşâ olundı. Ve berüden atılan fişekleri de anlar seyr eyledi. Ve sımât-ı halviyât ve hoş-âb ve meyve-hâ-yı tâze çekildi. Yenilüp ve içilüp, bî-hadd u bî-kıyâs getürüldi. Sabâha dek şevk u zevk ve şâdumânî oldı.

Kıt'a

Şâdî vü zevk ü işret[5] ile bir dem eyleyüp
Ben hâkî âkıbet yine kaldırdı ruzgâr

Anlar ki ayş ü nûş ile bunda mukīm olur,
Bir cur'a ile bendelerin ansalar ne var.

Sadrıa'zam İbrahim Paşa hazretleri Serdâr-ı âlî-kadr otağına varduklarıdur.

Ve evâhir-i şehr-i şevvâlde dîvân irtesi Sadrıa'zam İbrahim Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri Serdâr-ı bâ-vakâr Saturcı Mehmed Paşa hazretleri otoğına varup, sefer-i zafer-rehbere

müte'allık umûr-ı hakā'ik ü dakā'ik söyleşildi. Ve Bölük-halkının pîr-i sâl-hordeleri, «Ma'mûl ulûfelerimüz virilmez oldı, küllî muzâyaka çeküz. Bize kānûn üzre tekā'üd sadaka eylen veyahud bu sefer mu'âf buyurun, du'â vü senâya meşgûl olalum» diyü tazarru' u niyâz eylediler. Çendân iltifât buyurulmayup, az kimse ber-murâd oldı. Ve sefer levâzım u mühimmâtı tamâm görülmeğe mecâl ü imkân olmayup, niçe noksân ile gurre-i şehr-i zilka'dede göç mukarrer oldı.

Ve merhûm Sinan Paşa fütûhâtından kal'a-i Papa ve Samartin üstüne a'dâ-i dîn tebdîl-i sûret idüp, arabalara zahâ'ir yükledüp, «Kalalara zahîre getürdük» diyüp, hîlekârlık[6] ile kal'a kapusın gaflet ile açdurup, içerü girüp, bulunan ehl-i İslâm ile kıtâl idüp, a'dâ kal'ayı zabt eyledükleri haberi geldi. Musîbet-zedeler şedâ'id-i ruzgâra sabr u tahammül üzre mütevekkil ü müteveccih olup gitdiler Allâh ta'âlâ *-celle zikruhû-* hayrlar tevfîk eyleye. *-Bi-hakkı ve bi-hürmeti Hâtemi'n-Nebiyyîn ve Seyyidi'l-mürselîn, âmîn.*

Cebeci-başı ve Topcu-başı ve mukābeleci defterden vâfir esâmi' ihrâc idüp, sa'y gösterdükleridür.

Ve evâhir-i şehr-i şevvâlde (377a) Yeniçeriler mukābelecisi Mi'mâr-zâde İbrahim Çelebi ve Cebeci-başı Kız Kapan Ali Ağa ve Topcı-başı[1] bölüklerinden müteveffâ ve nâ-bedîd olanlardan iki bin neferden mütecâviz âdemden yevmiye Hazîne-i Âmire'ye on bin akçadan ziyâde, sa'yleri mukabelesinde hil'at-ı fâhire ile teşrîf buyurulup, pâye-i serîr-i âlem-masîre yüz sürdiler. Ve defterden esâmîleri ihrâc olunan kadîmî Sultân Süleyman emekdârlarından Cebeciler ve Topcılar ağalarından şikâyet idüp, «Bizüm dirliğimüz kat' olunmağa sebeb ağalarun tam' ve hıyânetleridür» diyü tazallüm eyledükleri arz olundukda Cebeci-başı ref' buyurulup, yerine Handan Ağa nâm çaşnığîre fermân olundı. Ve zebân-dırâzlığı sebebiyle Yeni-hisar'a[2] habs buyuruldu. Birkaç günden sonra «Cezâyir veya Kıbrıs'a veya Rodos'a sürülsün» diyü buyuruldı. Ve yeni Cebeci-başı çıkup sefere gitdi.

Ve bu esnâda çok zemân itmedin te'sîr-i âh-ı mazlûmân yetişüp bir ecnebi Yeniçeri tutulup, «Mukābeleci benüm bu denlü akçem aldı» dimekle mukābelecilik hasm-ı kadîm[3] Küçük Kasım Ağa'ya fermân olundı. Ve İbrahim Çelebi mazhar-ı âteş-i gazab-ı Pâdişâhî ola-yazdı. Şefâ'atla halâs oldı. **Fî** evâhir-i şevvâl, sene **1005**.

Matbah-ı Âmire emîni tebdîl buyurulup, Abdullah Çavuş Kapucılar kethüdâsı olmak fermân olunduğıdur[4].

Ve gurre-i şehr-i zilka'dede Matbah-ı Âmire emîni Abdullah Çavuş ref' buyuruldı. Emânet-i matbah Kazgancı-zâde Ömer Çavuş'a fermân olundı. Ve Abdullah Çavuş gurg-ı bârân-dîde germ ü serd-i ruzgâr çekmiş kâr-âzmûde zî-kudret olmağın, amelden hâlî olmayup, tensûkat-ı lâyıkayı virecek yerlere virüp, dirîg itmeyüp ve yanınca Serdâr hazretleri şefâ'atı mukārin olup, haftasında kapucılar kethüdâlığı mansıbı ile kâmgâr olup, gümüş değnek ile dergâh-ı ma'delet-mekânda gedüğinde mümtâzü'l-akrân oldı. Kadîmden Yeniçeri ocağından hâsıl olup çok solak olmışdı[5].

Mahrûsa-i Galata kadılığı virildüğidür.

Evâ'il-i şehr-i zilka'dede (377b) mahrûse-i Galata Kadısı Mevlâna Şeyh Mehmed Efendi, Damad-ı Mevlânâ İmâm-ı Pâdişâh-ı âlem-penâh, ref' buyuruldı. Yerine sâbıkā Havass-ı Kostantiniyye Kadısı Mevlânâ Sarı Muslihiddin Efendi fermân olundı. Ve ref' olunan Efendi'ye Ayasofya-yı Kebîr evkafından yevmî yüz yiğirmi akça vazîfe-i tekā'üd fermân olundı.

Kapu Ağası hazretleri Medresesinden Abdülganî-zâde Sahn-ı Semâniye'ye varduğıdur.

Ve bu esnâda Kapu Ağası Gazanfer Ağa Medresesi'nde müderris olan fezâ'il-i ulûm ve ma'ârif ile mümtâz ve ser-efrâz-ı devrân Abdülganî-zâde Mevlânâ Mehmed Çelebi[6] Efendi medrese-i Sahn-ı Semâniye'ye gelüp şu'arâdan biri târîh didi.

Mısrâ'

«Ulemâ zümresinün nâdiri geldi Sahn'a»

mahlas-ı şerîfleri 'Nâdirî'dür.

Şehr-emâneti virildüğidür.

Evâ'il-i şehr-i zilka'dede Şehr-emîni İbrahim Ağa nâgehânî ref' buyuruldı. Yerine sâbıkā Kıbrıs Defterdârı olan Muvahhid Mustafa

Efendi şehr-emîni olmak fermân olundı. Fî evâsıt-ı zilka'de, sene 1005.

Arnavud Memi Paşa deryâda serdâr olup donanma gitdüğidür.

Evâsıt-ı şehr-i zilka'dede rûy-ı deryânun kadîmî korsan ve kurnazlarından[7] Memi Paşa Donanma-yı Hümâyûn gemilerine serdâr fermân olunup, deryâ muhâfazasına çıkup gitdiler. Fî 17 zilkade, sene 1005.

Râzıye Hatun intikāl eyledüğidür.

Evâsıt-ı zilka'dede cum'a gün harem-i muhteremde mahrem-i râz u esrâr ve kadîmî emekdâr Râzıye Hatun dâr-ı gurûrdan sarây-ı surûra intikāl eyledi. Erkân-ı sa'âdet, vüzerâ-ı izâm ve ulemâ-ı kirâm hazret-i Ebî Eyyûb Ensârî'de cenâzesi namazına hâzır olup, vasiyeti üzre Beşiktaş semtinde evleri kurbında kabrini ta'yîn eyledüği mahalle iletüp defn eylediler. Harem-i hümâyûna takarrubi sebebiyle bî-bekā kime kim iyilüği dokunup mazhar-ı lutf u keremi oldıysa ulemâ vü meşâ'ihden kabrini bekleyüp kalup du'â vü senâ eylediler. Ve Kadıasker Yahya Efendi'nün taht-ı nikâhında bulunmağla mîrâs taleb ider oldılar. Ve muhâfaza-i serhadde Vezîr Mustafa (378a) nâm bir oğlı ve ümerâ-ı muhâfaza-i Mısr'da bir a'mâ oğlı kaldı. Ve Rûmili Kadıaskeri Muhyiddin Efendi nikâhında[1] bir kızı kaldı. Hâkdan-ı âleme vedâ' eyledi gitdi. *Rahimehâ'llâhi ta'âlâ.*

Serdâr-ı zafer-şi'âr Mehmed Paşa hazretleri çıkup gitdükden sonra asker halkına muhkem yasaklar ve leşker-i Tatar cânibine istimâletler ile virgüler gitdüğidür.

Ve evâsıt-ı şehr-i zilka'dede Serdâr-ı âlî-kadr Saturcı Mehmed Paşa hazretleri sefer-i zafer-rehbere çıkdukdan sonra, sa'âdetlü Pâdişâh-ı gerdûn-cenâb hazretleri vüzerâ-ı izâm huzûrlarında Sadrıa'zam İbrahim Paşa hazretlerine muhkem tehdîd ü te'kîd ile fermân-ı âlî buyurup; «İş bu sefer-i zafer-esere me'mûr olan asâkir-i mansûreden bir ferd[2] himâyet olunmayup, bu günden karâr itmeyüp heman serdâr-ı zafer şi'arum yanında bulunmak gerekdür. Şöyleki: vakt-ı ma'hûdde hâzır bulunmayup, tehallüf eyleyler, dirliği âhara[3] viril-

mek ile halâs olmayup, elbette salb ü siyâset olunsunlar» diyüp Bostâncı-başı Ferhad Ağa'ya dahi tenbîh ü te'kîd ile eline mü'ekked ü mufassal hükm-i şerîf ile hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn virilüp, anlar dahi satve-i kāhire-i Şehenşâhîyi izhâr eylemekde taksîr itmeyüp cellâdlar ile gezüp, her kişi can ve baş korkusuna düşüp, me'mûr olanlar çıkup gitdiler. Ve merhûm Mehmed Paşa oğlı Sultân-zâde Kapucu-başı İbrahim Ağa'yı dahi beğlerbeğiler ve sâ'ir ümerâ ve zuâma ve sipâh üstüne mü'ekked ahkâm-ı şerîfe ile salup, «Sefere me'mûr olup çıkmamuş her kimi evinde bulursan kapusında[4] salb eyleyesin» diyü kapucılar ile çıkup gitdiler.

Ve leşker-i Tatar Hanı Gazī Giray Han hazretlerine dahi layık u sezâvâr olduğı üzre ve mukaddemâ ola-geldüği uslûb ile ma'a-zıyâde avâtıf-ı aliyye-i hüsrevâniyeden niçe yük harclıklar ve envâ'-ı tuhaf u hedâyâ-yı bî-pâyân hatt-ı hümâyûn ile irsâl ve nevâzişler olunup, «Leşker-i Tatar-ı bâd-rüftâr ile vilâyet-i Erdel üstüne ılgâr eyleyesiz. Dîn-i mübîn içün fî sebîli'llâh (378b) gazâ vü cihâda bezl-i makdûr idüp, ikdâm u ihtimâmda dakīka fevt olunmayup, Allâh tebârak u ta'âlâ mu'în ü zahîrinüz olup, hüsn-i tedbîr ü tedârükünüzde takdîre muvâfık u mutâbık eyleyüp, uğrunuz hayr ola» diyüp hayr du'â vü senâ ile mühimmât ve levâzımları görülüp, kadırgalar donanup geldi. Fî evâsıt-ı zilka'de, sene 1005.

Şeyhülislâm ve Müftilenâm hazretleri oğlı Yahya Çelebi'yi everüp[5] âlî ziyâfet olduğıdur.

Ve evâsıt-ı şehr-i zilka'dede hazret-i Şeyhülislâm ve Müftilenâm Bostân-zâde Mevle'l-mevâlî, a'lemü'l-ulemâ ve efdalü'l-fudalâ Mevlânâ Mehmed Efendi hazretleri ortanca oğlı Sultân Süleyman Han Müderrisi Yahya Çelebi Efendi'ye ulemânun akdem u efdali Mevlânâ Abdürrahim Efendi'nün duhterinün ahterin alıvirüp tezvîc itdiler. Ulemâ-ı dîn ve meşâyih-i ehl-i yakīn âlî cem'iyyet idüp, velîme-i azîme olup, ziyâfet olundılar. Mükellef cihâz virilüp, ta'zîm ü tekrîm olundılar.

Sa'âdetlü Pâdişâh-ı cihân-penâh hazretleri Dâvud Paşa Çiftliği sarâyına ziyâfet buyurduklarıdur[6].

Ve evâhir-i şehr-i zilka'dede hazret-i Pâdişâh-ı kişver -sitân *-eyyede'llâhu ta'âlâ hilâfetehü ilâ âhiri'z-zemân-* vâlide-i sa'âdet-destgâh hazretleri *-edâme'llâhu ta'âlâ ismetehâ-* Dâvud Paşa Çiftliği'nde âbâd itdürdükleri sarâyda ziyâfete ve tebdîl-i havâ kasdına müteveccih oldılar. Ve mübârek îd-i adhâya dek anda ârâmiş ü âsâyiş niyyetine azîmet itdiler. Allâh ta'âlâ hoş hâtır eyleyüp, bi'l-gudüv ve'l-âsâl re'âyâ vü berâyâ üzerine merhamet ü şefekat ile adl ü dâdların ber-mezîd eyleye.

Kıt'a

هر كه‌درين خانه‌شي داد كرد
خانهٔ فرداى خود آباد كرد
داد كرى شرط [7]جهان دار يست
دولت باقى زكم آزاريست
دست رعايا ز رعيت مدار
كار رعيت برعيت سپار
مملكت از عدل شود پايدار
كار تو از عدل تو كيرد قرار

Sadrıa'zam İbrahim Paşa hazretleri çiftliğe istenüp[8] varup, umûr-ı mülk ü millet (379a) söyleşüp, irtesi Dîvân olmağa mecâl olmayup mu'âf olundı.

Rûz-nâmeci İbrahim Çelebi sefere sürülüp, yine şefâ'atle mu'âf buyuruldığıdur.

Ve yine evâhir-i zilka'dede Baş-rûznâmeci İbrahim Çelebi'den halk çendân hoşnûd olmadukları üzre mukaddemâ serdâr-ı âlî-kadr hazretleri tarafından «Ze'âmetlü müteferrikalar umûmen sefer-i zafer-rehbere me'mûrlardur» diyü müşârun-ileyhi dahi ta'yîn eylemişlerdi. Südde-i sa'âdet-medârda ehl-i kalemliği vâsıtasıyle rûznâme-i hümâyûn hidmetinde olmağın, «Hidmet-i âzîmdür, seferden mu'âf olsa olur» dinilmişken ve nâgehânî dîvân hidmetine gelmişken, en-

vâ'-ı ihânet ü zillet ile, mândeler ağalığı hidmeti sipâriş olunan Bölük-ağası Mehmed Ağa dîvândan sürüp çıkarup, evine uğratmayup, tâ Çekmece'de kondurup, ibretnumâ-yı devrân eylediler. Bu sebeb ile tîmârlu müteferrikalar zümresine tamâm dehşet hâsıl olup, niçeler çıkup sefere gitdiler. Birkaç gün murûr, eyledükde merkûm İbrahim Çelebi şefâ'at-pezîr olup, akabince hükm-i şerîf irsâl olunup[1] yine mansıbına getürdilmek fermân olunup, geldi rûznâme hidmetine oturdı. Fî evâhir-i zilka'de, sene 1005.

Kadıasker-i Rûmili Damad Efendi ref' buyurulup silsile olduğıdur.

Ve ba'de'l-îd Rûmili Kadıaskeri[2] Damad Mevlânâ Muhyiddîn Efendi içün ruk'alar sunulup, Râziye Hatun intikālinden sonra kevkeb-i ikbâli hubût idüp ref' buyuruldı. Yerine Anatolı Kadıaskeri Mevlânâ Yahya Efendi Rûmili Kadıaskeri olmak fermân olundı. Ve Anatolı Kadıaskerliği İstanbul Kadısı a'lemü'l-ulemâ Ahî-zâde Mevlânâ Abdülhâlim Efendi'ye fermân olundı. Ve İstanbul kadılığı sâbıkā Anatolı Kadıaskeri merhûm Ebussu'ûd-zâde Mevlânâ Mustafa Efendi'ye fermân olundı. Ve ref' olunan Damad Efendi hakında lisân-ı halkda ziyâde eltâf-ı Şehenşâhî söylenüp dinildi ve işidildi. Velâkin eseri zâhir ü peydâ olmadı. Fî evâsıt-ı zilhicce, sene 1005. (379b)

«Serhadd-i mansûre beğlerbeğileri tebdîl olunup, iki vezîr-i dil pezîr serhadden ref' olunsunlar» diyü arz olunduğıdur.

Ve evâhir-i şehr-i zilhiccede serdâr-ı bâ-bakār-ı hoşre'y hazretlerinden Südde-i sa'âdete arzlar gelüp, Budun ve Tımışvar ve Bosna Beğlerbeğileri tecdîd olunduğı inhâ vü i'lâm olunmış[3] «Vezîr-i şecâ'at-şi'âr Hasan Paşa ve Vezîr-i rûşen-zamîr Hâfız Ahmed Paşa hazretleri bu serhadlerden kalkup gitmesi lâzım u lâbüddür diyü bildürdüği arzlar okunup, ref' buyurulup Âsitâne-i sa'âdete gelmeleri fermân olundı. Velâkin ukalâ-yı devrân umûr-dîde ve kâr-âzumde olan pîrân çendân pesend itmeyüp, «Re'y rekîk ü bî-vechüdür. Sefer mahallinde düşmen yüzinde zevi'l-iktidâr ve nâm-dâr vezîr değil, mîr-livâ dahi kalkmak revâ değildür. Garaz-ı nefs ile olan tedbîrde netîce hızlân ve rusvâyîdür» didiler.

Tekrâr Âsitâne-i sa'âdete mahmil-i şerîf ile kisve-i Ravzatü'ş-şerîfe geldüğidür.

Evâ'il-i şehr-i muharremü'l-harâmda diyâr-ı Mısrıye'den kadırgalar gelüp, kadîmden gele-geldüği[4] mîrî sükker[5] ve barut-ı bîhad geldi. Ve mâ-tekaddemden kisve-i Ravzatü'ş-şerîfe [ve] Hücretü'n-Nebevîye *-salla'llâhu ta'âlâ aleyhi ve sellem-* tecdîd oldukca, hazret-i cânib-i şerîf şerrefeha'llâh teşrîfden ve tekrîmenden Âsitâne-i sa'âdete gönderilü-gelmeğin, donanma ile gelüp ve sa'âdetlü Pâdişâh-ı dîn-penâh hazretleri tebdîl-i havâ içün Istavroz bâğçesinde bulunmağla kisve-i Hücretü'n-Nebeviyye ve mahmil-i şerîf Üsküdar iskelesine çıkup ve salı gün dîvân olınayup, cümle erkân-ı devlet ve a'yân-ı sa'âdet ikbâl ü istikbâl içün Üsküdar'a atlar geçirüp, Bâğçeye izz-i huzûr-ı Şehenşâhî'ye ikrâm u ihtirâm ile mahmil ve kisve-i şerîfeyi irsâl eylediler. Ta'zîm ü icmâl ile rûymâl olunup, ba'dehû i'zâz u ikrâm ile türbe-i şerîfe-i hazret-i Ebî Eyyûb Ensârî'ye getürdiler. Andan kaldırup, yine Âsitâne-i sa'âdete ulemâ-ı izâm ve meşâyih-i kirâm ta'zîm u tekrîm ile sâ'ir ehl-i dîvân dahi ma'an Sarây-ı Âmire'ye getürüp, teslîm eylediler. Fi't-târîhi'l-merkūm, sene 1006. (380a)

Vilâyet-i Boğdan irsâliyesi geldüğidür.

Ve bu esnâda Boğdan voyvodası Domine kānûn-ı kadîm üzre olan maktû'ların ta'ahhüdi üzre tahallüf itmeyüp, irsâliyesi gelüp, Dîvân-ı mu'allâda dökilüp, teslîm-i Hazîne-i Âmire oldı.

Tatar Han-ı Gāzî Giray Han karmdaşı Feth Giray'ı fırsat u hîle ile zafer bulup, helâk eyledüğidür.

Ve yine bu esnâda Tatar Han-ı Gāzî Giray Han hazretleri karındaşı Feth Giray Han'a zafer bulup, intikam idüp, işin bitirüp, ruzgâr defterin dürüp ve mükâfatına muntazır olup kaldı. Ve şimden girü mâni' def' oldı, memnû' yerine gelür diyüp haberleri geldi. «İnşâe'llâhu ta'âlâ fermân-ı Şehenşâhî üzre leşker-i Tatar ile Erdel vilâyeti gāretine teveccüh ü azîmetimüz mukarrer u muhakkakdur» [diyü] anda kışlamak üzre ittifâk eyledüklerin arz u i'lâm eylemişler. Fî evâhir-i şehr-i muharrem, sene 1006.

Serhadd-i mansûreden haberler gelüp Vezîr Hâfız Ahmed Paşa hazretleri zahâ'ir ile Budun'a varduğıdur.

Ve evâ'il-i şehr-i muharremü'l-harâmda serhadd-i mansûreden ahbâl-ı sahîha ile mekâtib geldi. Vilâyet-i Bosna muhâfazasında olan Vezîr-i müşîr-i bâ-tedbîr-i rûşen-zamîr hâdim-i saltanat Hâfız Ahmed Paşa hazretleri bi-avni'llâh ta'âlâ ve fazlihî ol diyâr-ı cihâdda a'dâ-i dine hüsn-i re'y ü tedbîr-i pür-savâb ile galib ü kāhir olup; kal'a-i Kilis küffâr-ı hâksâr eline düşmişken darbet-i şemşîr ile alınup, mansûr u muzaffer oldukda «İnân-ı azîmeti Budun vilâyetine atf eyleyüp, ol cânibe müteveccih olasın» diyü mü'ekked hükm-i şerîf gönderilmişdi. Kadîmden dârü'l-cihâdun guzât u mücâhidîni düşmen-i dîne kılıç çeken bahâdırları hem-inân olup, bî-had leşker-i İslâm niyyetü'l-gazâ fî sebîli'llâh mutâba'at idüp, arabalara zahâ'ir-i bî-pâyân yükledüp ve Tuna yüzünden dahi gemilere envâ'-ı zahîre tahmîl itdürüp, kal'a-i Ösek üstüne varuldukda Erdel melâ'îni tarafından memâlik-i İslâmiye'ye zarar kasdına ta'yîn olunan atlu ve yaya bin nefer tüfenglü yarar melâ'în, ki Sirem sahrâsı garetine gelmişler imiş, (380b) Sirem sancağı Beği dilîr ü şecâ'at-şi'âr Dîvâne Nasuh Beğ güzîde leşker ile Furuşka nâm mahalde melâ'în-i hâsirînün dâ'iresin alup, ihâta idüp, guzât u mücâhidîn umûm ile hücûm idüp, seherden mahmûr u evgār küffâr-ı hâksâr şaşup, münhezim olup, şemşîr-i İslâm altında cümleten makhûr eyledüklerin bildürmişler. Ve andan geçüp fırsat ile bi-avni'llâh ta'âlâ leşker-i mansûre-i İslâm-penâh ile vilâyet-i Budun üstine zahâ'ir-i ferâvân ile varduklarında küllî şâdmânîler ile toplar[1] atılup toğrı Peşte üstine cem'iyyet-i azîm ve zahâ'ir ile[2] otakların kurup, oturdukları a'dâ-ı dîn-i hâsirînün bağrını hûn eyleyüp, ol zemâna değin kılâ'-ı İslâm kapuların küffâr-ı hâksâr açdurmaz iken bi-inâyeti'llâh Bosna leşkeri dilâverleri yetişmek ile kılâ-i küffâr-ı hâksâr kapuları kapanup atlu ve yaya etrâf u eknâfda gezüp, hasâret iden düşmen-i dîn nice yerlerde fırsat ile makhûr u münhezem oldukları, feth u futûh haberleri gelüp, hamd u şükr-i Zü'l-celâl olunup, hâl bu minvâl üzre iken serdâr-ı âlî-şân Saturcı Mehmed Paşa hazretleri Hasan Paşa ve Ahmed[3] Paşa hazretlerinün serhadlerden ref' olunmasın maksûd idinüp, mufassal u meşrûh Südde-i sa'âdete arzları gelüp, pâye-i serîr-i saltanata okunup, iki vezîr-i dil-pezîr bu denlü

haşmet ü şevket ile a'dâ-ı dîn üstünden ref' olunup, Âsitâne-i sa'âdete gelmek fermân olundı. Kârgâh-ı âlemde umûr-dîde ve kâr-âzmûde olan ukalâ-yı devrân «Re'y rekîkdür» diyüp, takbîh idüp, «Bunun sonu nedâmet ü peşîmânîdür, şe'âmeti çekilür» didiler. Fi't-târîhi'l-merkūm, sene 1006.

Diyâr-ı Mısrıyye kadısı ve defterdârı tebdîl buyurulduğıdur.

Ve yine evâ'il-i şehr-i muharremü'l-harâm-ı sene-i sitte ve elfde diyâr-ı Mısrıyye Kadısı sâbıkā Rûmili Kadıaskeri a'lemü'l-ulemâ def'a-i sâniyede Mollâ Ahmedü'l-Ensârî ref' buyurıldı. Yerine Bursa kazâsından mütekā'id Arab-zâde Mevlânâ (381a) Abdurrauf Efendi kadı olmak fermân olundı.

Mukaddemâ Mısr defterdârlığına terbiye olunan civân-ı hûşmend Boğaça-zâde dimekle ma'rûf Ahmed Çelebi ref' buyurulup, müfettiş-i emvâl, kuzâtdan satranc-bâz Mustafa Çelebi'ye tevcîh buyuruldı. Çok[1] zemân idi, tensûkāt-ı lâyıkası alınup, virilecek yerlere virilüp, intizâr ile câna gelmişlerdi.

Beyt

چه خوش باشدکه بعداز انتظاری

با امیدی رسد امید واری

Kâmgâr[2] olup, mevsim gemileriyle Mevlânâ Kadı Efendi[4] ve Defterdâr Efendi saldurup gitdiler. Ve aksâ-yı merâmları pâye-i serîr-i saltanate yüz sürmek idi. Hazret-i Pâdişâh-ı Cem-câh taşra bâğçe sarâylarda mukīm bulunmak ile ol sa'âdet ü devlet müyesser olmadı. Erbâb-ı tecrübe bu bâbda «Halîfe-i zemîn ü zemân hazretlerinün dâmend-i izzetine yüz sürmese sâhib-i mansıb behremend olmayup, tîz munfasıl olur» diyü tatayyürler[3] itdiler. *Allâhümme ihfaznâ yâ Feyyaz.*

Ve bu esnâda vukû' bulan hâlâtdur.

Ve evâsıt-ı şehr-i muharrem-i sene-i mezbûrede Pâdişâh-ı cihân-penâh u melâ'ik-sipâh hazretleri *-eyyede'llâhu ta'âlâ ve ebkāhu-* bağ-

çelerden izz ü ikbâl ile Sarây-ı Âmire'ye geldiler; âlî Dîvân oldı. Rûmili Kadıaskerliğinden mütekâ'id olan Damad Efendi'ye zevâ'id-i evkāf-ı selâtîn-i izâmdan yevmî iki yüz akça vazîfe-i nazîfe ta'yîn olunup ve bir çift has ekmek ve şenevî fermân olunup[4], gelüp pâye-i serîr-i âlem-masîre yüz sürdiler. Yerine gelen Rûmili Kadıaskeri Mevlânâ Yahya Efendi ve Anatolı Kadıaskeri olan efdal ü a'lemü'l-ulemâ Ahî-zâde Mevlânâ Abdülhalim Efendi ve Trablusgarb beğlerbeğisi olan Mîr-i nâm-dâr Hasan Korsika (قورصقه) dahi gelüp, pâye-i serîr-i izzete yüz sürdiler.

Ve irtesi gün Bâş-defterdâr olan Ali Efendi vâcib-i lezez-i sene-i 1005 ulûfesin tamâmen Âsitâne-i sa'âdetde olan Yeniçeri tâ'ifesine çıkarup, Bölük-sipâhîsinden gayriye virüp edâ eylediler. Ve etrâf u eknâf-ı memâlikden ya'nî Haleb ve Diyârbekir ve Erzurum [ve] Trablusşam (381b) defterdarları yahşi irsâliyeler ve müstevfî bid'at-ı seyyi'e akçaları tahsîl eyleyüp gönderdiler, geldi döküldi. Masârif-i devlete kifâyet itmedi. Me'kûlâta yine duyûn-ı vâfire kaldı. Matbah-ı Âmire surrâk u ekkâllerine deryâ-yı zahâ'ir yetişmeye. Ve sipâh tâ'ifesinün köhne bî-devletleri ya'nî mütekā'idîne birer kıst li'llâh ve bi'llâh ulûfecik virildi. Ve mânde ve istihdâmde olan sipâh tâ'ifesine umûmen seferlülere «Sizün ulûfelerinüz ağalarınuzdadur» diyü cevâb-ı nâ-savâb virildi. Bu kârgâh-ı saltanatun mütekaddimîn-i müdebbirînleri, umûr-ı devleti kayırup, erkân-ı sa'âdeti yerlü yerine vaz' idüp, birbirine akd u beste eylemişlerdür. Hiç bir vechile Bölük-sipâhîsinden der-i devleti hâlî komağa ruhsat virmemişlerdür. «*El-leyletü hublâ*» dimişlerdür. «Mebâdâ bir emr-i mu'azzam zuhûr eyleye» diyü ihtiyâtı tâm iderler imiş. Nâ-kârdânlar ve süstre'yler elinde masâlih-i mülk sa'b olup, düşvâr olmakda.

Ve bu esnâda sa'âdetlü Pâdişâh-ı gerdûn-cenâb hazretleri birkaç gün Sarây-ı Atîk'da ârâmiş ü âsâyiş niyyetine göçüp, kemâl-i şevket ü übbehet ile gitdiler. Ve irtesi gice fişekden kal'alar ve havâ'î âsumânîler atılup, mehîb tarâkalar sît u sadâsı ayyuka velvele bırakdı. Küllî şenlikler ve şadmânlıklar oldı. Fî evâsıt-ı muharrem, sene 1006.

Merhûm dilîr ü dilvâver Delü[5] Hızır Paşa intikālidür.

Ve evâhir-i muharremde dilîr ü bahâdırlar içinde hasma varıcı ve durucı ve beğlerbeğiler arasında nâm-dâr[6] Delü Hızır Paşa di-

mekle ma'rûf u meşhûr gâh u bî-gâh azl cângâh-ı cânına geçüp, âlâm ve şedâ'id-i ruzgâr kuvâ-yı nefsâniyesine tamâm futûr vidüp ve kadir olduğı[7] mâ-melekin dahi erbâb-ı şecâ'ate bezl ü îsâl itmekde bî-ihtiyâr olmağla medyûn u müstagrak kalup, âlem-i iflâsa düşüp, âhir-i kâr maraz-ı tâ'ûndan dünyâ-yı nâ-pâyidâr-ı pür-anâdan rıhlet idüp gitdi. Rahmetu'llâh aleyh. Câriye-i Habeşiye'den bir siyeh ferzend-i dil-bendi kaldı. Ve metrûkât u muhallefâtı duyûnuna kifâyet itmeyüp, (382a) vâris-i yetîm aç ve muhtâc «Alâ bâbi'llâh» diyüp terk-i diyâr itdi.

Vilâyet-i Tebrîz muhâfazasına Ca'fer Paşa hazretlerinün tekrâr gitdüğidür.

Ve bu esnâda serhadd-i Âzerbaycan'dan[1] haberler geldi ki, mukaddemâ Südde-i sa'âdetden sene 1005 evâhirinde Vezîr-i dilîr-i şecâ'at-şi'âr u nâm-dâr Ca'fer Paşa hazretleri eyâlet ile vilâyet-i Tebrîz muhâfazasına sefer-i zafer-rehberden gelindüği gibi gitmesi münâsib görülüp, gitmişlerdi. Ve vezâret ile Tebrîz muhâfazasında olan Sâ'atcı Hasan Paşa hazretleri Âsitane-i sa'âdete hidmete gelmek fermân olunmışdı. Ve sâbıkā mûmâ-ileyh Ca'fer Paşa'yı bâ-tedbîr serhadd-i mezbûra müstevlî olan kul tâ'ifesinün[2] eşkıyâ vü bed-nijâdlarınun vucûd-ı habâset-âlûdelerinden ol diyârı tathîr eylemişlerdi. Bu def'a bakıyyetü's-suyûf nâmerdlerinden birkaç bed-ahter ittifâk ile intikām kasd idüp varan müsellimi gaflet katl idüp, «Hasan Paşa hazretlerin isterüz» dimekle, Ca'fer Paşa Revân ve Nahcivân'da karâr eylemişlerdi. Ahâlî-yi Tebriz ve re'âyâ-yı memleket Südde-i sa'âdete arzıhâl[3] ile şitâbân olup, «Ca'fer Paşa'nun adl ü dâdından her vechile hoşnûd u şükrân üzreyüz, bize anı hâkim eylen. Cümle mevâcib ve ihrâcât ve masârifden gayri sâl-be-sâl Âsitâne-i sa'âdete otuz yük akça teslîm idelüm ve el-ân Hazîne-i Âmire'ye pişîn virelüm» diyü ta'ahhüdleri pâye-i serîr-i saltanata arz olundukda ahâlî-yi Tebrîz istedükleri üzre[4] Ca'fer Paşa hazretleri ta'yîn buyurulup Hasan Paşa ale't-ta'cîl Âsitâne-i sa'âdete gelmek fermân olundı. Fî evâhir-i muharrem, sene 1006.

Mehdî nâmına dîvâne-veş bir pîr peydâ olup siyâset olunduğıdur.

Ve yine bu esnâda okur-yazar nâmına sevdâ-zedelerden ve [mufâleke-i] ruzgârdan bir pîr-i nâ-bâlig Mehdîlik nâm ve sît u sa-

dâsına aheng idüp, nâ-sâz nağmeye âgâz eyleyüp fırak-ı dâlleden ve ezhân-ı kasıra sâhibi niçe erâzil-i fâsıd-i'tikād-ı bed-nihâdlar yanına düşüp, kendüsünün âgâhı olmaduğı makāmâtdan dem urup, (382b) ve yine müfsid nihâdlar gelüp, hükkām-ı saltanat kulağına fısıldayup vesvese[5] ile evhâma düşürüp ve herîfi dâma düşürüp, «Da'vet-i bevâtına idermişsin, kanı ahibbâdan ne denlü kimse defter eyledün getür görelüm» diyü habs eylediler. Kendi hâline meşgûl fârigu'l-bâl derdmendi belâya uğratdılar. İstanbul kahvehânelerinde el diline düşüp, birkaç gün didiler ve işitdiler ve çekdiler çevirdiler. Âhir-i kâr sâhib-i Sadrıa'zam İbrahim Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri Kadıasker Efendileri da'vet idüp, mezbûr herîfi ızhâr eylediler. Söyledüp su'âl eyledüklerine sûret-i inkâr ile cevâb virüp didi ki «İyidür [ki] sizün bu fikr ü amelinüze göre her ayda bir iki Mehdî zuhûr eylemez[6], hiç bilir misüz, ne yolda ve ne kârdasız?» didi. Ve dahi ratb u yâbis nâ-hemvâr hezeyân kelâmından sonra Balık-pazarı siyâset-gâhına gönderilüp derdmend âhir-i ömründe ak sakalıyla berdâr olup, Mehdî nâmı anı ibret-nümâ-yı devrân eyledi. Fî evâhir-i muharrem, sene 1006.

Trablusşâm Defterdârı Bâlî Çelebi merhûmun erzâkı mîrîye zabt olunduğıdur.

Ve bundan akdem Trablusşam defterdârı Küçük Bâlî Efendi merhûm siyâsetine me'mûr olan Kapucılar bölük-başısı Receb[7] geldi. Merhûmun tomar-ı ömri defterin dürüp, dünyâ-yı pür-anâdan göçürdüği haberin virüp ve olanca mal ü metâ'ın kabz u zabt idüp, bin altı yüz aded sikke-i hasene ve sâ'ir emti'a-i nefîsesin İstanbul'a nakl idüp getürdi. Ve cümlesi furuht içün beytülmâl emînine teslîm eylediler. Bezzâzistânda bey' men-yezîd oldı. Hazîne-i Âmire'ye yarıyan akmişesi tahvîl olundı[8] Ve şer'-i şerîf üzre hatununa lâzım olan yüz yiğirmi bin akça hakk-ı nikâhı Kıbrıs hazînesinden virilmek içün hükm-i şerîf virildi. Fî evâhir-i muharrem, sene 1006.

Serdâr-ı asâkir-i mansûre Mehmed Paşa hazretleri serhadde müte'allık umûr ve vâki' olan havâdisi i'lâm itdüğidür.

Ve bu esânda serdâr-ı sipehsâlâr-ı (383a) leşker-i İslâm olan Saturcı Mehmed Paşa hazretlerinden Südde-i sa'âdete ve erkân-ı dev-

lete mufassal u meşrûh arz ve mekâtib geldi, ki küffâr-ı hâksârun niçe yerde küllî cem'iyyet ile taburları olup, ve el-ân kıral-ı Nemçe Prag nâm mahalde olduğın bildürmişler; ve sefer-i zafer kârine me'mûr olan beğlerbeğilerden[1] ve ümerâ ve zu'âmâ ve sipâhdan ve Kapu-halkından Yeniçeri ve Bölük-sipâhîsi ve Cebeci ve sâ'ir leşkerden katı çok kimse emr ü fermân-ı Pâdişâhî'ye imtisâl itmemişlerdür. Üstüme gelüp cem' olan az leşkerdür dimişler. Ve «Alınan kılâ'-ı İslâm kefere ve müşrikîn elinde kalırsa serhadd ahvâli be-gayet müşkil ü muhtell olur. Kaht u kıllet[2] kemâl mertebe guzât u mücâhidîni muzâyaka vu ihtiyâca düşürmişdür. Fevka'l-had muhtâclardur. İki yıllık işlemiş ulûfeleri virlimeyüp, üç yüz akça bâkī kalmışdur. Eğer sa'âdetlü Pâdişâh-ı dîn-penâh hazretleriden ulûfelerine meded ü inâyet buyurulursa, bi-avni'llâh ta'âlâ serhadd leşkeri melâ'în-i hâsirîn ile söyleşmeğe meclâl ü dermân olup, az zemânda haklarında gelinürdi didüklerin bildürmişler. Ve «Şimdiki halde Âsitâne-i sa'âdetden deryâya Donanma-yı Hümâyûn gemileri çıkmamak ile etrâf u eknâfı Frenk askeri gelüp ihâta eylemişdür. Ve leşker-i Tatar gelüp yetişmemeğle Moskov ve Erdel melâ'îni dahi memâlik-i İslâmiye'ye haydud ve harâmisîyle her tarafdan hücûm ider olmışlardur» diyü müekked i'lâm eylemişler. Ve Belgrad'a yetişmezken mukaddem küffâr-ı hâksâr Tata kal'asından olan ehl-i İslâmı muhâsara eyledüklerinde niçe eyyâm guzzât-ı İslâm merdâne ceng-i ferâvân idüp, bi'l-ıztırâb şehîd olup, bâki yaralular dahi kimseden meded yetişmeyüp, bî-tâb u bî-tâkat kaldukdan sonra kal'ayı vere ile teslîm eyleyüp, Beğlerbeği Semender Paşa yaralu çıkup ve kal'ada bâkī kalan barut hazînesine kısa fitil tedârük idüp, ehl-i İslâm alarga olup, kefere dâhil olduğı hînde âteş[3] baruta yetişüp (383b) ve başlarına kıyâmet kopup, mübâlağa melâ'în düzaha[4] gitmişler ve çıkan ehl-i İslâm dahi Yanık kal'ası nâhiyesine vâsıl olmadın düşmen-i dîn cümlesin yeğin atlu ile ta'kîb eyleyüp, sa'âdet-i şahâdete yetişdürüp ve Semender Paşa'yı diri aldukların i'lâm eylemişler. Ve mektûb evâsıt-ı muharremde yazılup[5] evâ'il-i safarde geldi. Fî evâhir-i muharrem, sene 1006.

Riyâset-i Dîvân tebdîl buyurulduğıdur.

Ve evâ'il-i saferde re'îs-i Dîvân Okcı-zâde Şâh[6] Mehmed Efendi defter emîni olup ve Yahya Efendi yine reîsülküttâb olmak fermân

olundı. Ve Sadrıa'zam İbrahim Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri hazîlet ve ma'ârife ülfetinden niçe eyyâm mufârakat u hicrârına rızâ virmeyüp bi'l-âhara «Yahya Efendi pîşkeş u hedâyâsı galabe itdi» diyü söylendi. İkisi de hidmete şurû' eylediler.

Leh kıralı ilçisi geldüği ve ba'zı havâdis-i divâniyedür[7].

Ve evâ'il-i şehr-i safer-i sene sitte ve elfde Leh kıralından Südde-i sa'âdet-medâra ağır ilçi gelüp, Küçük Çekmece'ye kondı. İrtesi geleceği kānūn-ı kadîm üzre çavuş-başı dergâh-ı âlî çavuşlarının yarar ve güzîdeleriyle istikbâle çıkduklarında la'în-i mezbîr evgâr u mahmûr ednâ bahâne ile şehre girmeğe istiğnâ idüp, konağından kalkmayup kaldı. Lâzım olan yem ve yemeği mürg âbesi konağa gönderildi. Ve ol gün Dîvân olmayacağı ehl-i Dîvân içinde anılup söylenmişken Sadrıa'zam hazretleri ve sâ'ir vüzerâ-ı izâm Dîvâna gelmeyüp, kadıasker efendiler ve defterdâr efendiler ve nişâncı ve re'îs ve rûznâmeciler ve kapucılar kethüdâsı gelüp yerlerine oturdılar. Celse-i hafîfeden sonra kalkup gitdiler. Bî-mûcib ü bilâ-sebeb dîvân terk olunmağın kabâhati def' olunmak içün Sadrıa'zam İbrahim Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* sarâyında erkân-ı devlet cem'iyyet eyleyüp, tashîh-i sikke içün hüsn-i tedbîr ü tedârük üzre meşveret eylediler. Vâfir güft ü şinûddan sonra (384a) hikmet-i Hakîm ü Alîm üzre illet ne idüği ma'lûm olmayup, ya'nî teşhîs-i maraz itmeyüp mizâc-ı âleme muhâlif ilâclar tenbîh olundı. Cümleden, çavuşlar sâfî gümüş şeş-ber boz-doğan ve eğer ve raht ve üzengi ve dikme abâ'îler kullanmasunlar. Ve zirâ'ı altmışar yüz akçalık tellü katîfeler ve hâreler işlenüp alçak hallü avrat ve oğlan[1] tâ'ifesi giyer olmışlardur. Bu vechile itlâfât u isrâfat dirhem ü denânîr ahvâlinün ihtilâl ü ihtilâfına sebeb ü bâ'is olmışdur. Men' olunup muhkem yasak eyleyüp, beyhûde efgan eylediler. Münâdîler nidâ itdükce altun yüz otuzar akçaya ve guruş seksener akçaya alınmayup ele girmez oldı. Halk-ı âlem evânîden ve guruşdan fâsid ü kâsid akça kesmeği kâr u kisb idinüp, tüccâr ahvâli muhtell u müşevveş oldı.

Etrâf u eknâfda olan mülûk-ı Nasârâ, a'dâ-ı dîn, müşrîkîn-i küfr-âyîn, narhların ve sikkelerin muhkem zabt u siyâset ile hıfz ve hükûmetlerinde müstakil ve memleketlerine kallâb uğratmayup, adl ü dâd ile ra'iyyetleri âsûde, memleketlerinün nizâm u intizâmına halel virmediler. Devlet-i İslâmiyede böyle saltanat-ı kāhire nâ-kâr-

dânlar elinde, kâr-âgâh müdebbir kalmayup, selâtîn ü mülûk-i âleme gülünç oldılar. *Allâhümme aslıh ahvâle sultâninâ ve ahvâle sâ'iri'l-Müslimîn ecma'în. İnneke ente'l-gafûru'r-Rahîm cevâdü'l-kerîm.*

Merhûm Mehmed Paşa oğlı Vezîr Hasan Paşa serhadd-i mansûreden kaldırılup Âsitâne-i sa'âdete geldüğidür.

Ve evâhir-i şehr-i saferde merhûm Mehmed Paşa oğlı Vezîr-i şecâ'at-şi'âr u nâm-dâr Hasan Paşa hazretleri Belgrad'da muhâfaza üzre iken Serdâr Saturcı Mehmed Paşa hazretleri vardukda, İstanbul'a gelüp gitmesi fermân olunmağın gelüp İstanbul'a dâhil oldılar. Gerçi mekr ve şerr-ü şûr-ı a'dâ vâsıtasıyle «Şehre girmesün, varup Malgara'da karâr eylesün» haberi dahi varmışdı, bi-inâyeti'llâh ta'âlâ yine hânedân-ı kadîm sâhibi menzil ü mekânına gelüp, (384b) dil-hasta vü şikeste hâfır hummâya mübtelâ idi.

Ve Yeniçeri tâ'ifesi mâ-beynlerinde güft u gû olup, sefere nidâ olunduğıdur.

Ve bu esnâda Yeniçeri tâ'ifesi mâ-beynlerinde[2] niçe dürlü kelâm-ı ham nakl olunup, erbâb-ı kahve nakl-i meclis idinüp vâfır didiler ve işitdiler. Bî-sebât mükeyyef tâ'ifenün muzahrefât u ekâzîblerine nihâyet olmadığı gibi, kelâm-ı bî-encâmları hadden efzûn oldı. İçlerinde sahîh olup hûşmend olanların hayrlu kelâmı buki «Merhûm ve mağfûrun leh Sultân Süleyman Han zemânında on iki bin nefer yoldaş ile bi-avni'llâhi ta'âlâ vilâyet-i Üngürus kıralının niçe def'a taht u bahtın berbâd eyleyüp, güzîde memleketin[3] alup, dâr-ı İslâm eyledük idi. Şimdi otuz bin neferden mütecâviz olduk, her nesneki murâd idinürüz, devlet tarafından dirîğ olunmaz, Bize n'oldı ki küffâr-ı hâkisâr kılâ'-ı İslâmı elimizden alup, muttasıl ehl-i İslâmı esîr eylemektedür. Be her hâl ittifâk üzre hâzır u müheyyâ olup, evvel bahâr u huceste-me'âlde sa'âdetlü Pâdişâhumuz ile kal'a-i Peç üstine teveccüh ü azîmetimüz mukarrer olmak gerekdür diyü, ahd ü peymân eyleyüp münâdîler nidâlar eylesünler» didükleri[4] ahbârı sem'-i hümâyûn-ı Şehenşâhî'ye vusûl buldukda cevâb-ı bâ-savâb buyurmışlar ki, «İnşâe'llâhu ta'âlâ kal'a-i Peç üstine niyyet ü azîmetimüz dürüstdür. Ammâ yine tabur muhârebesindeki gibi gürûh alay

alay firâr eyleyüp, a'dâ-i dîn-i müşrikîn mukābelesinde velî-i ni'meti tenhâ koyup gitmek İslâma hidmet değildür. Ol demde (385a) bana avn-i Bârî-i ta'âlâ niçe hâfız u nâsır oldı ise yine ümîd ü ricâm oldur ki mu'în u zâhîr olup, Peygamberimüz Muhammed Mustafa hürmetine mansûr u muzaffar eyleye buyurmışlar. «*Kelâmü'l-mülûk mülûkü'l-kelâm*» dimişlerdür.

Anatolı defterdârlığı buyurılduğıdur.

Ve evâsıt-ı şehr-i safer-i sitte ve elfde, Anatolı Defterdârı Burhâneddin Efendi nâgehânî ref' buyuruldı. Sâbıkā Defterdâr Şems Efendi halkun mümtâz u mu'tedil ü kem-âzârı olmağın[1] defterdâr olmak fermân olundı. Çıkan azîzün bî-i'tidâlliğinden âzürde-dil olmamış kimse olmayup, ifrât u tefrît mu'tâdı, sû'-i hulka mübtelâ, umûr-ı mülk ü milletde «Ene velâ-gayr» dimek pîşesi idi.

Sa'âdetlü Padişâh Sarây-ı Atik'den cum'a namazına çıkdukları ve Sadrıa'zam hasta olduğıdur.

Ve yine evâsıt-ı şehr-i Saferde hazret-i Pâdişâh-ı sa'âdet-destgâh Sarây-ı Atîk'dan cum'a namazını kılmağa erkân-ı sa'âdet ile çıkup, Sultân Süleyman Han *-aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân-* câmi'ine giderler. Ol gün Sadrıa'zam İbrahim Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri[2] mizâcı fütûr üzre muztaribü'l-hâl olup, türbe-i şerîfede inüp, tecdîd-i vuzû' idüp ve namazda yetişmeyüp, mütegayyirü'l-levn sarâyına avdet eylediler. Ve ol hafta Dîvân-ı ma'delet-mekâna gelmeğe mecâl ü imkân olmadı. Erkân-ı devlet iyâdete vardılar. Hükemâ vü etıbbâ ilâc ve müdâvâ ile mukayyed oldılar. Ve ikinci haftada dahi bir gün za'f-ı hâl ile Dîvâna geldiler[3].

Safer ayı âhir olup, sa'âdetlü Pâdişâh hazretleri Sarây-ı Âmire'ye geldükleridür.

Ve şehr-i saferü'l-muzaffer âhir oldukda şehr-i rebî'ulevvel evâilinde hazret-i Pâdişâh-ı dîn-penâh u emlâ'ik-sipâh izz ü ikbâl ile Sarây-ı Atîk'den çıkup, Sarây-ı Âmire-i Cedîd'e geldiler. Ve erâmil ve eytâm-ı müstahakkîne sadakat-ı bî-şümâr eylediler.

Ve bu esnâda sadrıa'zam hazretleri dahi sıhhat u âfiyet üzre şifâ müyesser olup, Dîvân-ı ma'delet-mekâna gelüp sadr-ı izzete oturdı. *El-hamdü li'llâh ale's-selâme* şükr ü sipâslar olundı. (385b)

Tersâne-emîni ve şehr-emîni tecdîd buyurulup, muhâsebeleri görülmek buyurulduğıdur.

Ve evâ'il-i şehr-i rebî'ulevvelde Tersane-i Âmire Emîni İbrahim Çavuş ref' buyurulup, muhâsebeleri görülmek fermân olundı. Yerine sâbıkā Kapucılar Kâtibi olan İbrahim Beğ Tersane emîni olmak buyuruldı. Ve mukaddemâ şehr emânetinden ref' olunan İbrahim Beğ'ün yerine gelen Muvahhid Mustafa Efendi ref' olunup, muhâsebesi görülmek fermân olundı. Ve emânet, muhâsebecilikden ref' olunan Mi'mâr-zâde İbrahim Efendi'ye şefâ'at-ı Enderûn ile fermân olundı. Ve Mustafa Efendi makbûzâtı Vezîr Sinan Paşa-zâde Mehmed Paşa hazretleri ve[4] sâbıkā Şâm Kadısı Mevlânâ Kethüdâ Mustafa Efendi ve Rûmili muhâsebecisi teftîş eyleyüp göreler diyü fermân olundı. Ve kendüler zî-şan u kadr ve izzet sâhibi olmağın kuvâ-i nefsâniyeleri münâkaşa vu mu'ârazaya tahammül itmeyüp, hummâ-yı muhrikaya mübtelâ oldılar, şefâhullâh. Temâruza haml olunup, at arabasıyle meclise getürdiler. Keyfiyet-i illet mal'lûm oldı. «Hastanun beği paşası olmaz» diyü cevâb virdiler.

Haleb Defterdârı Atalık Mehmed Efendi'ye Trablusşâm ilhâk buyurulduğıdur.

Ve evâ'il-i şehr-i rebîulevvelde Haleb Defterdârı Tat Mehmed Efendi ki, Sadrıa'zam *-medde zılluhû-* hazretleri «Baba» diyü hitâb buyururlardı, Trablusşâm defterdârlığı[5] üslûb-ı sâbık üzre ilhâk buyurulup ve küllî muhâsebe göndermeğe müte'ahhid olmağın, Dîvân-ı ma'delet-mekâna gelüp, yerinde oturup, hil'at-ı fâhire geyüp, girüp pâye-i serîr-i âlem-mesîre yüz sürüp, icâzet elin öpdiler. Fi't-târîhi'l-mezbûr, sene 1006.

Merhûm Mehmed Paşa-zâde Hasan Paşa hazretleri mesned-i vezârete oturup, pîşkeş çekdiğidür.

Ve evâsıt-ı şehr-i rebî'ulevvelde merhûm Mehmed Paşa oğlı Vezîr-i nâm-dâr-ı şecâ'at-şi'âr Hasan Paşa hazretleri mesned-i vezârete

oturup ve ol gün Sinan Paşa-zâde Mehmed Paşa Dîvâna gelmeyüp, kānûn-ı kadîm üzre (386a) on iki[1] kat pîşkeş u tuhaf u hedâyasın çeküp, hil'at-ı fâhire ile teşrîf buyurulup, pâye-i serîr-i saltanate yüz sürdiler. Fi't-târî'l-merkūm.

Anatoh muhâsebeciliği keşâkeşe düşdüğidür.

Ve yine bu esnâda Anatolı muhâsebeciliği hidmetinden mâ-tekaddemden hidemeât-ı dîvâniyede istihdâm olunu-gelmiş okur-yazar, ma' rûfü'l-hâl Veli Çelebi ref' olunup, yerine hiyânet ile mevsûf kitâbet ile münâsebeti olmayan[2] Serçe Mehmed nâm mechûlü'n-neseb gelüp oturdı. Veli Çelebi insitâsbı olduğı yerden haberler üsteleyüp, bir niçe eyyâm gâh biri ve gâh biri be-nevbet oturdılar. Dîvân-ı adâletunvânda faydal bulmadı. Hâkimün ahlâk-ı hamîdesi mâni' oldı. Fî evâsıt-ı rebî'ulevvel, sene 1006.

Bağdad beğlerbeğiliği ve Erzurum beğlerbeğiliği virildüğidür.

Ve Yeniçeri ağalığından çıkan Bağdad Beğlerbeğisi Ahmed Paşa Bağdad'dan kalkup, Erzurum beğlerbeğiliğine gelmek fermân olundı. Ve Erzurum Beğlerbeğisi Kapucı-başılıkdan çıkdan Çukadar Hızır Paşa ref' buyurulup, Südde-i sa'âdete mülâzemete gelmek fermân olundı. Ve Bağdad beğlerbeğiliği Asitâne-i sa'âdetde hidmet-i mülâzemetde olan Elvend-oğlı Ali Paşa'ya fermân olundı. Fî evâsıt-ı rebi'ulevvel, sene sitte ve elf.

Kadırgalar Han geçürmek hidmetinden gelüp, «Mevsim değildür, ton olursa geçelüm» didükleri haber ile geldükleridür.

Ve bu esnâda vilâyet-i Kırım Tatarı hanı Gāzî Giray Han karındaşı merhûm Feth Giray Han'a zafer bulup, işin bitirdükde, Âsitâne-i sa'âdete arzları gelüp «İnşâe'llâhu ta'âlâ fermân-ı şehenşâh-ı cihânpenâh üzre bu sene Erdel vilâyeti üstine varup ve belki el virirse münâsib olan yerde kışlamak üzre niyyet ü azîmetüm mukarrerdür, bi-inâyeti'llâh ta'âlâ ve tevfîkıhî Halîfe-i zemîn ü zemân hazretlerinün hayr du'a vü himmet-i hümâ hemtâlarıyle melâ'în-i hâkisârun memleketi târâc olup, etfâl ü nisvânı şeref-i İslâm ile müşerref olmalarına ikdâm u ihtimâmda (386b) taksîr ü tehâvün gösterilmez. Heman vakt u zemânıyle kadırgalar gelüp leşker-i Tatar-ı sabâreftâra[3] suyı geçürmeğe mu'âvenet ü muzâharet buyurulsun diyüp va'dleri ve ahd ü peymânları üzre mâ-tekaddemden Âl-i Osmân pâdişâhlarınun selef u halefi Tatar hanlarına ide-geldükleri envâ'-ı in'âm u ihsânların ma'a-ziyâde dirîğ itmeyüp[4], tuhaf u turef-i bîpâyân ve mâl-i ferâvân irsâl u îsâl eyledükden sonra Kapudan Halil Paşa tarafından ta'yîn olunan ümerâ vü ı ü'esâdan fener getüren baştardalar ve kadırgalar emr-i şerîf ile hidmeti gidüp geldiler. Han hazretleri havassıyle tenhâ gemiler ile suyu geçüp ve leşker-i Tatar inşâe'llâhu ta'âlâ sular tonup[5] geçmek üzre oldılar diyü ümerâ vü rü'esâ ellerine yarlığ virüp, bu vechile avdet idüp, haberler gelmekle hazret-i Pâdişâh-ı Cem-câh u melâ'ik-sipâh muhkem mütegayyir olup, Sadrıa'zam İbrahim Paşa hazretleri cânibine hitâb-ı pür-itâb buyurup, «Kanı sen Tatar hanı geçer sefere gider diyü, tekeffül itmişdün» didükleri şuyû' buldı söylendi. Fî evâsıt-ı rebî'ulevvel, sene 1006.

Sâbıkā vezîria'zam olan İbn-i Cığal Sinan Paşa hazretleri Bursa'dan vezâret ile Şâm'a gitdükleridür.

Ve bu mâ-beynde Bursa'da ehl ü iyâliyle tard olunup temekkün iden, sâbıkā vezîria'zam olan İbn-i Cığal Sinan Paşa hazretleri içün, hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn çıkup, «Vezâret ile eyâlet-i Şâm'a varsun» fermân olunup, ahkâm-ı şerîfe-i cihân-mutâ' yazılmak emr olundı. Ve Şâm-ı dârüsselâmda vezâret ile olan Râziye Hatun oğlı Mustafa Paşa hazretleri Âsitâne-i sa'âdete gelmek fermân olundı. Ve sadr-ı sa'âdetde mesned-nişîn olan a'yân-ı devletün telh-kamlığına sebeb oldı. «Yine umûr-ı mülke şurû' eyledi» didiler. Fe-emmâ vilâyet-i Arabistân ahvâline ol zât-ı sa'âdet-nişân hazretlerinün bizzât vukuf u şu'ûrları olmak vâcib idi. Kulak misâfirliği ile olan hükûmetden, ahvâl-i memleket re'yü'l-ayn müşâhede olunmak a'lâ vü evlâdur. (387a) Ve leyse'l-haber ke'l-ıyân.

Mısrâ'

شنیده‌کی بود مانند دیده dimişlerdir.

Bu bâbda Pâdişâh-ı zemîn ü zemân hazretleri velâyet ü kerâmet izhâr buyurup «Kafile-i hüccâc-ı zevi'l-ibtihâc hurûcı bu sene kemâl muzâyakaya düşüp, böyle kaviyyü'l-kalb nâm-dâr-ı zevi'l-iktidâr kimse varmasa kafile çıkmayup nâmûs-ı saltanate nakz ve kesr-i ırz mukarrer» dimişlerdi. Alâ eyyi hâl Hüdâ-i Rabbi'l-âlemîn her halde mu'în ü destgîri olup, kârgâh-ı devletde düşvâr işlerin âsân eyleyüp, tutduğın kolay getürü vire. *Bi-hakkı ve bi-hürmeti Seyyidü'l-mürselîn ve Hâtemü'n-Nebiyyîn.* Fî evâsıt-ı rebî'ulevvel, sene 1006.

Vezâret ile Şâm-ı şerîfde olan Râzıye Hatun oğlı Mustafa Paşa hazretleri Asitâne-i sa'âdete gelmek fermân olunmışken «Haleb'de karâr eyleyesin» diyü hükm-i şerîf gönderildi. Fî evâsıt-ı rebî'ulevvel, sene 1006.

Sadrıa'zam İbrahim Paşa hazretlerinden mühr-i izzet alınup, hâdim-i saltanat Hasan Paşa hazretlerine virildüğidür.

Ve şehr-i rebî'ulevvelün yiğirmi ikinci pazar güni[1] Dîvân-ı ma'delet-mekândan vüzerâ-i izâm hazretleri[2] öğleden evvel kalkup evlerine vardukları gibi, Kapucılar Kethüdâsı Abdullah Ağa südde-i saâdete istenüp, varduğı mahalde fermân-ı Şehenşâhî sâdır olup, «İbrahim Paşa hazretlerinden var mühr-i izzeti al toğrı Vezîr Hasan Paşa hazretlerine teslîm eyle» diyü fermân olunup, öğle ezânından sonra kazâ mazâ üzre mühr alınup, Vezîr Hasan Paşa hazretleri ekmek kılleti içün şehre çıkup dolaşdukda sa'âdet-hânesine geldüği gibi «Sadr-ı vezâret mübârek ola» diyüp, mühr-i izzet dest-i sa'âdet-menûsuna virilüp âmme-i âlem tehniyet ü mübâret-bâdîye gelüp, ihtimâl-i ba'îd iken Mehmed Paşa hazretleri ve Halil Paşa ve Hızır Paşa'ya tasaddur idüp, irtesi Dîvân-ı mu'allâya gelüp, ka'ideyi kadîme-i saltanat üzre Dîvânı muhkem zabt buyurup, erbâb-ı şekvâ ve maslahatı birer birer nazarına getürüp dinleyüp, şer'-i şerîf ve kānûn-ı münîf üzre cevâb virüp, (387b) ba'dehû iki hil'at-ı fâhire ile teşrîf buyurulup, girüp pâye-i serîr-i saltanata yüz sürüp[3] eğlenmeyüp taşra çıkdılar. Rûz-ı Kasımdan bir gün mukaddem vâki' olup, havâlar küşâde-diller gibi rûşen ve mücellâ idi. Allâh tebârek ü ta'âlâ mübârek ü huceste eyleyüp, kârgâh-ı saltanatda düşen düşvâr işlerin âsân eyleye. Mülhem bi's-savâb olup, kal' u kam'-ı a'dâ-i dîn bâbınada hüsn-i re'y ü tedbîrler müyesser ü mukadder ola.

Dîvân-ı mu'allâda küttâb yerlü yerinde mukarrer olduklarıdur.

Ve ol gün baş-mevkūfâtcı ref' olunup, yerine erbâb-ı kalemden sâbıkā Mevkūfâtcı Tâhir Çelebi yine mukarrer buyuruldı. Ve Anatolı muhâsebeciliğine vâfir pîşkeş ü harcı giden Mehmed'e cevâb-ı şâfi' virilüp, hürmeti eline virildi. Dahi Dîvâna gelmeğe mecâli[4] olmadı. Yine mevkūfât hidmeti Abdullah'a mukarrer buyuruldı. Tâhir bir Dîvân hidmet eyledi ancak.

Serhadd-i mensûreden mektûb[5] gelüp, haber şâyi' olduğıdur.

Ve bu esnâda serhadd-i mansûre ahvâlinden, Ösek köprisi muhâfazasında hidmetde olan Vezîr-i rûşen-zamîr Ahmed Paşa tarafından muttasıl mektûb-ı meserret-mashûb gelüp küffâr-ı hâksâr kal'a-i Yanık muhâsarasında mücidd ü sâ'î olduğı halde, serdâr-ı âlî-mikdâr hazretleri güzîde yarar leşker ile sebükbâr ılgar idüp ve Yanık kal'asında olan guzât u mücâhidîn serdâr geldüğinden haberdâr olup, anlar içerüden ve bunlar taşradan düşmen-i dîn-i melâ'în-i hâsirîn taburı üstine hücûm-ı umûm eyleyüp, bi-inâyeti'llâh ta'âlâ ve avnihî küffâr-ı hâksârı tağıdup niçe toplar ve barutları ve bî-nihâye zahîrelerin bırakdırup, kal'a-i Yanık tamâm zahîrelenüp andan kal'a-i Samartin ve Papa kal'aların alup, küffârın nâr-ı cahîme gönderüp, Estorgon kal'ası üstüne müteveccih oldukların i'lâm eylemişler, Fî evâhir-i rebî'ulâhir, sene 1006.

Tetimme-i ahbâr-ı serhaddür.

Ve yine vezîr-i müşârun-ileyh mektûbunda inhâ olunan (388a) ahbârdan buki «Leşker-i Tatar-ı nâ-bekârdan bu serhadlerde eser zâhir ü hüveydâ olmamak ile Erdel melâ'îni cem'iyyet idüp, Tımaşvar ve Göle kal'alarun muhâsara eylemişdür. Ol vilâyet[1] kemâl muzâyakadadur. Ana mededkârlığa çâre vü tedbîr dimişler; bir vezîr-i nâmdâr Belgrad'a gelüp evvel baharda hazret-i Pâdişâh-ı cihân-penâhun sefer-i huceste eserin bildürüp ana[2] lâzım olan zehâ'ir ü mühimmâta[3] tedârükde olmak gerekdür» diyü i'lâm eylemişler. Fi'l-hakîka ol zât-ı sutûde-hısâl hazretlerinün bi-avni'llâh ta'âlâ ve tevfîkıhî her yerde

yümn-i berekâtı zâhir olup, vilâyet-i Bosna'da istihlâs eyledüği kal'a-i Kilis ve asker-i mansûre ile vilâyet-i Budun'a çıkup zahîre yetişdirüp, Peşte yakasına geçüp dernek idüp ve kemâl-i ıztırâbda kal'a-i Yanık merdânına zahîre yetişdürdüği âmme-i âlemde şuyû' bulmışdur. Allâh ta'âlâ mülhem bi's-savâb eyleyüp, âsâr-ı berekâtını asker-i İslâm üzerine ifâza eyleyü-virüp, tutuğın kolay getüri-vire. *Âmîn, bi-hakkı'n-Nebî ve âlihi.*

Ekâbir şefâ'atiyle seferden kalanlara muhkem tenbîhât olunup, bî-vakt sefere çıkmak fermân olunduğıdur.

Evâ'il-i şehr-i rebî'ulâhirde İstanbul içinde gulgule olup, Bölük-halkınun seferlüleri, ki kendi havâsına tâbi' olmakla sefere gitmeyüp ekâbire intisâbla kalanlarun şe'âmeti mâliye umûrında istihdâmda olanlara ve ağalar ve kethüdâlar ve kâtibler mândelerine ve[4] belki serdâr izniyle mânde olan pîrlere dahi sirâyet idüp, ikişer ve üçer kıst ma'mûl ulûfeleri olup, çıkan sadrıa'zam hazretleri virmeyüp ser-gerdân eylemişken bî-vakt cümlesine mândeler ağasıyle sefere çıkmak fermân olunup, münâdîler nidâ idüp, mahallât imâmlarına ve mü'ezzinlerine tenbîhât u te'kîdâd buyuruldı. Her kişi deng u hayrân oldı.

Burhan Efendi beğlerbeğilik tarîkıyle mahall-i mansûb[5] Belgrad'a sefer zahâ'irin tedârüke fermân olunduğıdur.

Ve bu esnâda sâbıkā Asitâne-i sa'âdetde (388b) birkaç nevbet defterdâr olan Burhân Efendi bu def'a Anatolı beğlerbeğiliği elkābiyle hükm-i şerîf-i cihân-mutâ' yazılup, beğlerbeğilikden tekâ'üd tarîkıyle mu'anven olup, Belgrad'a zahîre ve nüzl cem'ine, ahkâm-ı şerîfe ile yüz nefer çavuş ve istedükleri denlü Bölük-halkından istihdâm eyleyüp, Sofya'da ve memerr-i Pâdişâh-ı âlem-penâh ve asâkir-i mansûre güzergâhlarına[6] anbarlar ve mehâzin tedârük eyleyüp, müstevfî zehâ'ir cem' eylemek içün çıkup gitmek fermân olundı. Fî 7 şehr-i rebî'ulâhir, sene 1006.

Ve Leh kıralı ilçisine kānûn üzre virgüleri virilüp icâzet buyuruldı. Ziyâfet olunmayup gitdi. Sadrıa'zam Hasan Paşa hazretleri çendân ri'âyetiyle mukayyed olmayup «Efendüne giden nâme-i hümâyûnun cevâbı geldükde ri'âyet olunmak kānûndur» diyü buyurdılar. Fî evâ'il-i şehr-i rebî'ulâhir, sene 1006.

Sefer-i zafer-eserden haber geldüğidür.

Ve bu esnâda seherden kuşluk vaktinde Dîvân-ı âlîye Ali nâm bir çavuş hidmetkârı ulaklık ile gelür iken «Ağamı a'dâ-i dîn yolda helâk eyledi, ben mektûbları alup kaçdım, halâs oldım. Estorgon kal'asınun heman iç-kal'ası kalmışdı. Cümlesi alınup, ehl-i İslâm zabt eylemişdi. Ve küffâr-ı hâksârun taburı ve yasası seyf-i İslâm altında mahkûr oldı. Ancak atlusından[7] kaçan kurtuldı. Ve şimdiye dek iç-kal'a dahi alınmışdur. Ve Tımaşvar üstünde küffâr olduğı orduda söylenmedi, işitmedük» diyü haberler virmeğin hil'at virilüp harclık virildi. Ve serdâr-ı âlî hazretleri Komaran kal'asına ilçi ile kağıd gönderüp «İradetünde kal'ayı vir gereği gibi ri'âyet olunup, murâdâtun edâ eyleyelüm ve illâ vaktine hâzır ol, işte vardım» didiğin bildürdi. Fî 8 rebî'ulâhir, sene 1006.

Bir Yahûdî siyâset olunduğıdur.

Evâsıt-ı rebî'ulâhirde bir nâ-pak avrat ile bir Yahûdî tutulup Dikili-taş kurbında avratı bir girâra koyup boğazından asup siyâset eylediler. Yahûdî'yi dahi mukābelesinde berdâr eylediler. Yahûdîler mürdesin almağa geldüklerinde acemi oğlanları üşüp, Yahûdî'nün biri dahi depelenüp ve siyâset olanı depeleyüp paralayup girâra koyup sırtlarına virdiler.

Elvend-zâde Ali Paşa'yı Canpolad-zâde Hüseyin Paşa İltizâm ile teftîş itmek istedüğidür.

Ve bu esnâda Bağdâd beğlerbeğisi olan Elvend oğlı Ali Paşa'yı[8] Canpolat oğlı Hüseyin Paşa (389a) altı yüz bin altuna teftîş eylemek içün rikâb-ı hümâyûn ruk'a sunup görülsün fermân olunup, Sadrıa'zam Hasan Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretlerinün meclis-i şerîflerine kadıasker efendiler ile ihzâr olunup su'âl olundı. «Bu denlü mal taleb olunmağa mevâd defteri yazup[1] ta'yîn-i madde eylemek gereksin» diyü Hüseyin Paşa'ya muhkem tenbîh u te'kîd olundı. Fî evâsıt-ı rebî'ulâhir, sene 1006.

Devâtdârlık virildüğidür.

Ve bu esnâda baş-devâtdâr olan Ahmed Beğ ref' olunup, mukaddemâ Devâtdâr olan Ferruh Kethüdâ oğlı İbrahim Çavuş devâtdâr olmak buyuruldı. Fî evâsıt-ı şehr-i rebî'ulâhir, sene 1006.

Baş-defterdârlık yine tekrâr tebdîl buyurulduğıdur.

Ve evâhir-i şehr-i rebî'ulâhirde masar sene 1006 vâcibi ulûfesi tedârük olunup, Yeniçeri defteri mukābele olup, yüz kırk yük akça ile cevâb virilür dinilmiş iken «Hazîne kâmil değildür, yarın ulûfe virilmek müte'azzirdür» diyü ol gice Baş-defterdâr Ali Efendi azl buyurulup, seherden Mahmud Efendi gelüp, yine defterdâr olup yerine[2] oturdı. Heman ol gün karz altunlar yetişdirilüp, ulûfe tekmîl olunup virildi. Alâ külli hâl istikrâzdan gayra mecâl yokidi. Velâkin Ali Efendi ahlâkına göre kimse mukayyed olmayup, Mahmud Efendi'ye her tarafdan kîse kîse filoriler virildi.

Ahvâl ve ef'âl ü akvâl-i ruzgâr-ı nâ-hemvârdan hikâyet ü şikâyetdür.

Ahvâl-i dirhem ü denânîr gitdükçe ihtilâl bulmada merhûm Sultân Murad Han *-tâbe serâhu-* devletinde vâki' olan teşevvüş-i hâl hükkâm-ı zevi'l-ihtirâm tedbîr ü tedârikleri ile sûret-pezîr olmalı. Bahâ[3] takdîr olunup ber-karâr olmadı. Akça ise bir dirhem gümüşden sekiz akça kat' olmağa mecâl olmayup, kallâbân-ı ruzgâr on iki akça kem-ayar kesüp ve dahi ziyâde vü noksân üzre kesilüp mefâsid âlemi tutdı, zabt olunmadı. Ve me'kûlât u melbûsât bir hadd ile (389b) mahdûd olmayup, her kişi muztaribü'l-hâl olmağla altun ve guruşı ziyâde bahâ ile virüp almağı ihtiyâr eyledi. Tenbîh ü yasak ile mütenebbih olmadılar. Etrâf u eknâf-ı memâlikde tekâlîf-i şâkka-i örfiye âmme-i re'âyâyı dünyâ vemâ-fîhâdan bîzâr eyledi. Sipâh-ı memleket ise yiğirmi yıldan mütecâvizdür, ki a'dâ-ı dîn ü millet üzerine âsûde olmayup sefer ü hareket itmektedür. Niçe yıllar vilâyet-i Şark seferi şedâidin çeküp ve şimdi küffâr-ı hâksâr meşakkatin çekmeğe mübtelâlardur. Vülâd u hükkâm re'âyâ-yı memlekete musallat olup «Avârız ve nüzl ve kürekçi veyahud bedelleri

alına» diyü ahkâm-ı pâdişâhî ale't-te'âkub ve't-tevâlî müteceddidü'l-emsâl üzerlerine isti'câl emrleri varmakdan halleri yadlu, hâneden hâneye fukarâ vu zu'afâdan üçer yüz akça alınup ve yine Hazîne-i Âmire'ye gelüp tamâm teslîm olmayup kuzât u nüvvâb ve çavuş ve mübâşirîn mâ-beynlerinde kalup ve harâc-güzâr re'âyâya dahi niçe yıllardur ki bedel-i hamr ve ziyâde-i cizye ve ziyâde-i[4] cedîd ve ziyâde-i culûs-ı hümâyûn diyüp cem'an üçer yüz akça tahmîl olundı. Ve tüccâr ise her ne diyârdan metâ' getürürler ise gümrükleri kānûn-ı kadîm üzre defâtir sâbıkāya uymayup fevka'l-had te'addî olunup ümerâ ve mültezimîn dahi gümrüğün tahvîlin bin yük akçaya iltizâm idüp, bu vâsıta ile bid'at-ı seyyi'eye nihâyet olmayup *ez-zulmü zulmât yevme'l-kıyâme* kelâm-ı şerîfine vâlî-i vilâyet olan vükelâ-i devlet kayırmamak ile ulemâ-i dîn ve ehl-i yakîn dahi müsâmaha vü müsâ'ade ider oldılar. «Bizden kimse istifsâr itmez oldı» diyü emr-i ma'rûf ve nehy-i münker itmek istesen nâfiz değildür, belki fesâda mü'eddî olur dirler oldı. *Şurûr ve fiten-i âhiri'z-zemân azhar mine'ş-şems ve ebyen mine'l-ems* oldı. Halkun hulkı azdı. Amme-i âlem câdde-i istikametden çıkdı. Ve insâf ile mu'âmeleden kaldı. Ukalâ-i ehl-i İslâm deng ü hayrân olup, elbette bir emr-i acîb ü garîb (390a) zuhûrunun mukaddemâtıdur diyüp «*Ve'l-emru kulluhû bi-yedih*» diyüp muntazır u müterakkıb turup dem-beste oldılar.

Kal'a-i Eğri muhâfazasında olan Yeniçeri tâ'ifesinün turnacı-başıya eyledükleri fesâdun mücâzâtıdur.

Ve bu esnâda sâbıkā kal'a-i Eğri muhâfazasına kalan Yeniçerilere başbuğ ta'yîn olunan turnacı-başı Yeniçeri ile murâdları üzre zahîre virmeyüp isrâf u itlâfdan sakınup tedrîcle virdirdüği bed-ahlâk u bed-zendeğânî tâ'ifeye hoş gelmeyüp nâgehânî ale'l-ittifâk taşa tutup bir kavî taş başına tokınup ayağ üzre iken yıkılup, «Çünki bizden böyle hatâ sâdır oldı. Heman bum şimden girü katl yeğdür» diyüp, şehîd eylemişlerdi. Hâlâ Yeniçeriler ağası Hasan Ağa'ya anda olan yaya-başılar ve çorbacılar on yük akça mikdârı akça arz eyleyüp, işlerinde «Kul-oğlından Derviş yaya-başı[1] turnacı-başı olsun» diyü recâ eyledüklerin Ağa hazretleri pâye-i serîr-i a'lâya arz eyledükde «Cümle ma'zûl olsun» diyü fermân olundı. Ser-piyâde ve ser-bölük on iki nefer idi. Fî evâhir-i rebî'ulâhir, sene 1006.

Serdâr-ı âli hazretlerinden haber ü mekâtib geldüğidür.

Evâhir-i şehr-i rebî'ulâhirde serdâr-ı leşker-i İslâm Saturcı Mehmed Paşa hazretleri âdemlerinden Laçin Ağa gelüp, mekâtibde beyân olunan ahbârdan nakl-i sahîh bu ki «Yanık kal'asına zahîre îsâlinden sonra Vaçen kal'asın kâfir bırakup firâr itdüklerinde nâm mahalde küffâr-ı haksâr cem'iyyet-i azîm[2] ile tabur kurup oturmışdı. Serdâr hazretleri dahi leşker-i İslâm ile mukābelesinde karşusın alup karâr eyledi. Niçe günler bi'd-defe'ât guzât u mücâhidîn çıkup muhkem cengler olup, bir cânibden zafer bulunmayup, husûsan Rûmili beğlerbeğisi kolundan nâm-dâr yiğitler dilîrâne vü merdâne serbâzlıklar ve yüz aklıkları eyleyüp ve niçeler şerbet-i şehâdeti nûş eyleyüp dâr-ı Rıdvana hırâmân olmışlardur» diyü hikâyet eyledi. (390b) Ve asker zemâniyle gelüp yetişmedüklerin bildürüp, nâ-fermânlık eyledüklerin şikâyet iderler. Ve «On beş bin nefer Yeniçeri yoldaşlardan üç bin nefer ancak geldi» dimişler ve Bölükhalkının ekseri piyâde düşmişlerdür. Ve[3] Belgrad'dan berü geçmemişlerdür. Ulûfe takâzâlarından gayri hünerleri yok idüğin bildürmişlerdür. Ve kimseye sâ'ir serdârlar gibi kışlak ta'yîn idüp göndermedüklerin[4] i'lâm eylemişler ki harâbî-i memleket ve re'âyâya sebeb olursız, diyü ruhsat virmedüklerin beyân eylediler.

Defterdâr Mahmud Efendi Anatolı beğlerbeğiliği uslûbiyle defterdârlık umûrın görmek buyurulduğıdur.

Ve evâhir-i şehr-i rebî'ulâhirde baş-defterdâr olan Mahmud Efendi Anatolı beğlerbeğiliği tarîkıyle tahsîl-i emvâl eyleyüp[5], ikbâl u iktidâ-i halk içün unvân ve elkab-ı mîri-mîrân hükmi yazılup, hil'at-ı fâhire ile teşrîf buyurulup, vüzerâ-i izâm hazretleriyle girüp pâye-i serîr-i saltanata yüz sürdiler. Ve sâbıkā Üveys Paşa ve Nuh Paşa üslûbı üzre kazâya arz eyledükleri, iskemli konup ve a'yân-ı sa'âdet ile selâma turup üsküflü bürünmek fermân olundı. Fî 25 rebî'ulâhir, sene 1006.

Elvend oğlı Ali Paşa hazretleri Bağdad'a eyâlet ve vezâret ile fermân olunup mesned-i vezârete oturduğıdur.

Ve yine evâhir-i şehr-i rebî'ulâhirde Bağdad beğlerbeğiliği fermân olunan Elvend oğlı Ali Paşa hazretlerine vezâret elkābiyle

hükm-i hümâyûn yazılup gelüp mesned-i vezârete oturup, vüzerâ-i izâm ile içerü arzğâha gitdüklerinde hil'at-ı fâhire ile teşrîf buyurulup, pâye-i serîr-i saltanate yüz sürdiler. Fî 4 cumâdelûlâ, sene 1006.

Sâbıkā Yeniçeriler kâtibi Mehmed Beğ'ün evi mühürlenüp kendüsi hacc-ı şerifden geldükde yine teslim olunduğıdur.

Ve evâhir-i şehr-i cumâdelûlâda sâbıkā Yeniçeriler kâtibi olan Frenk Mehmed Beğ[6] dimekle ma'rûf «Mağfiret-i seyyi'âtı içün hacc-ı şerîf ve ziyâret-i ravza-i hazret-i Seyyidi'l-enâma[7] gidüp gelürken (391a) vefât itdi» diyü haberi şâyi' olmağla ve hakkında şerîf-i Ka'be-i mu'azzama hazretlerinün arzı gelüp «Mûcib-i fitne ola-yazdı, haddinden ziyâde Arab içinde nâ-lâyık kelâm eyledi» didükleri sem'-i hümâyûn-ı Şehenşâhîye yetişüp, emvâl ü erzâkı ahz u kabz olunması-içün hatt-ı hümâyûn çıkup ve Azebler hammâmı kurbında evlerin mührlemeğe Anatolı Defterdârı Şems Efendi ve Şıkk-ı sânî Defterdârı Derviş Efendi ve Rûmili ve Anatolı muhâsebecileri on beş nefer çavuş ile ol gice bekleyüp, anda yatup ve irtesi kâtib-i mumâ-ileyh hacc-ı şerîfden gelüp ve ulemâ-i dînden ba'zılar «Bir Müslimânun malı mûcib-i hilâf-ı şer'-i şerîf niçün ahz olunur» dimekle ve dahi şefâ'at-pezîr olunmağla alınan emvâli yine teslîm olundı.

Ali Efendi ile Okcı-zâde sefere gitmek buyurulduğıdur.

Evâ'il-i cumâdelûlâda Emîn-i Defter-i Hâkanî Okcı-zâde Şâh Mehmed Efendi ref' buyuruldı ve yerine Baş-rûznâmeci nâm-dâr Melek İbrahim Efendi Defter emîni olmak fermân olundı. «Bâ'is-i güft ü şunûd olmakdan hâlî değildür. Turmasunlar çıkup sefere gitsünler» diyü üzerine zebânî-veş kapucılar musallat eylediler. Ve bu vâsıta ile Baş-defterdârlıkdan ref' buyurulan Ali Efendi'ye dahi Segedin sancağı beğliği arz olunup, hükmi yazılup gönderildi. «Sefere turmasun gitsün» diyü muhkem tenbîh u te'kîd olundı. Ve bu makūle hâlât bu eyyâm-ı şitâda İbrahim Paşa mu'allakātına teklîf-i mâlâ-yutak olup, arza mahmûl olunup, «*Allâhümme âfinâ*» didiler ve bi'l-cümle çıkup gitdiler. «*Âfetü'l-insân mine'l-lisân, râhatü'l-insân fi-hıfzı'l-lisândur*» didiler.

Şâm-ı şerîf ve Haleb kadılıkları tevcîh buyurulduğıdur.

Ve evâ'il-i şehr-i cumâdelûlâda Şâm kadısı Taşköprili-zâde Kemal Efendi ref' buyuruldı. Ve[1] Haleb'den Müftî Zekeriyyâ-zâde Yahya Efendi Şâm'a gitdi. Ve Haleb kadılığı Yeni-şehir'den ref' olunan Ayaşlı Efendi'ye buyuruldı. (391b) Yahşi hedâyâsı çekildüği nakl olundı.

Ve sâbıkā mîr-âhûr olup kapucı-başılıkdan çıkan Hasan Paşa Kars beğlerbeğisi olup, Dîvân-ı ma'delet-mekâna gelüp, pâye-i serîr-i âlem-masîre yüz sürdiler.

Râzıye Hatun-zâde Mustafa Paşa hazretleri Şâm'dan Haleb'e ve Haleb'den Kurd Paşa Mar'aş'a gitdükleridür.

Ve mukaddemâ Şâm-ı dârüsselâm eyâleti Cıgala-zâde Sinan Paşa hazretlerine fermân olundukda Râzıye Hatun oğlı Vezîr Mustafa Paşa hazretleri Haleb'e varmak fermân olunup, Vezîr Kurd Paşa hazretleri vezâretle vilâyet-i[2] Mar'aş muhâfazasına gitmeğe fermân olunmışdı.

Hüdâ-virdi Paşa yine Bosna beğlerbeğisi olduğıdur.

Evâsıt-ı cumâdelûlâda Hüdâvirdi Paşa'ya yine vilâyet-i Bosna beğlerbeğiliği fermân olunup, gelüp Dîvân-ı ma'delet-mekânda oturup, vüzerâ-i izâm ile girüp, pâye-i serîr-i âlem-masîre yüz sürdiler.

Kınalu-zâde Mevlânâ Hasan Efendi yine diyâr-ı Mısrıye kadısı olduğıdur.

Ve mahrûsa-i Mısr kadısı Arab-zâde Mevlânâ Abdurrauf Efendi[3] ref' buyurulup, yerine mahmiye-i Edirne'den munfasıl Kınalu-zâde Mevlânâ Hasan Efendi, ki sâbıkā dahi kadı olmışlardı, kadı olmak buyuruldı. Fî evâsıt-ı cumâdelûlâ, sene 1006.

Seferlülerün gelüp döküldükleridür.

Ve evâhir-i şehr-i mezbûrda seferlü Kapu-halkı geldi döküldi. Meşakkat-i şedâ'id-i mihnet-i[4] sefer mübtelâları merhamet ü şefekate sezâvârlar «Bunda niye geldünüz, ulûfeleriniz serdâr yanında ağalarınuz (392a) ve kethüdâ ve defter ve kâtiblerinüz anda, yine mi serdârı ve serhadleri a'dâ-i dîne bırakup geldünüz» diyü tevbîh olunup serzenişler olundı. «Serdâr hazretleri kimseye kışla[1] ta'yîn eylemedi. Memleket vîrân idersiz derdmend re'âyâyı uryân idüp yakar ve yandırursız, Müslimân işin itmezsiz» didi. «Beyâbânda kalup helâk olacak değilüz, evlerimüze geldük, zemâniyle yine giderüz, işte ardımuzca ağalarımuz da geliyor» diyü cevâb virdiler. Ağalara ulaklar ile «Dönesiz, serdâr yanına varasız» diyü mü'ekked ahkâm-ı şerîfe gönderildi.

Der-i devletde kalup sefere gitmeyenlerün ulûfeleri ahvâlidür.

Ve Âsitâne-i sa'âdetde istihdâmda olan[2] ağalar ve kethüdâlar ve kâtibler mândelerine «Cümlenüz seferlüsiz, ulûfenüz varup seferde alasız» diyü üçer kıst ulûfeleri virilmeyüp kalmışdı. Hâlâ «Dokuz yüz neferden mütecâviz cümle bölüklerden ulûfeleri hisab olunup, otuz yükden mütecâviz akça olup, varup Edirne'de virilmek üzre çıkup sefere gitmek buyuruldı» diyü Dîvânda mândeler ağasına ve kâtibine muhkem tenbîhât buyuruldı.

Ve bu esnâda Edirne'ye gitmeğe kethüdâ-yerine hazîne teslîm olunup, yükledüp giderken, Sipâhîler üşüp tersine döndürüp[3], Sadrı-a'zam Hasan Paşa hazretleri kapusına varup bâ'is-i fitne ola-yazdı. Birer kıst ulûfeleri virilmek buyuruldı. Fî 5 cumâdelâhire, sene 1006.

Merhûm Elvend-oğlı Ali Paşa vezîr olup, Bağdad'a gitmek müyesser olmayup intikāl eyledüğidür.

Ve şehr-i cumâdelâhirenün on ikinci gün vilâyet-i Haleb'de tavattun idüp, sâhib-i tecemmül ü emlâk Elvend-oğlı Ali Paşa akrân u emsâlinden mümtâz olup sinni seksenden tecâvüz eylemişdi. Bu def'a İstanbul'a geldüğinde Bağdâd beğlerbeğiliğini kendisine vezâret rütbesiyle ta'yîn[4] itdürince lâzım olan yerlere îsâr u nisâr eyledüklerinde sa'y u gûşişle (392b) ber-murâd olup[5], mesned-i vezârete oturdukdan sonra çok zemân geçmeyüp, muktazâ-yı sinn-i şeyhûhat üzre bu mihnet-âbâd dünyâdan sarây-ı sürûr-ı ukbâya rihlet eylediler. Vasıyeti üzre meyyitini Üsküdar'a emânet vaz' idüp ba'dehû

Haleb'e nakl olunup, hayrât u hasenâtına kavuşdurmakda âdemleri mücidd ü sâ'î oldılar.

Kazâu'llâh ile Sultân Mehmed Han mütevellîsinün evleri yanduğıdur.

Ve[6] rûz-ı mezbûrda ikindi ezânı vaktinde Sultân Mehmed Han-ı kadîm evkafı mütevellîsi Kemal-zâde Ahmed Çelebi evleri kazâ-i nâgehânî ile ocakdan eski tavana âteş ulaşup ihrâk oldı. Hem-civârlarınun evleri Yeniçeriler odaları kurbında olmağla erkân ve a'yân ve vüzerâ-ı izâm yetişince garet u yağmâ olunup, Müslimânlara cüz'î nesneden küllî hasâret eylediler. Bi-inâyeti'llâh ta'âlâ akşam olunca def' oldı. Etrâfı kesilüp yıkıldı. Târâc ü tâlân olup, hasret odına yandı.

Ve bu esnâda Bursa Mukata'acısı İbrahim Çelebi ref' olunup, sâbıkā mukāta'acılıkda istihdâm olunup, makūlesi ma'lûm olmış mâlâ-ya'nî Acem-zâde Mehmed Çelebi şefâ'at-ı enderûn ile yine gelüp mukāta'acı oldı.

Kapucı-başı Mustafa Ağa intikālidür.

Ve irtesi Erzurum câniblerinde emvâl-i mukata'āt bakayâsı tahsîline me'mûr olan Kapucı-başı Mustafa Ağa, ki erkebdârlıkdan çıkmışdı, vefât eyledüği haberi şâyi' oldı. Sancak-ı hümâyûndan gelen emekdârlar izdihâm eyleyüp gedik taleb eylediler. Bunda olan erzâk-ı beytülmâl emîni eliyle teşrîfâtcı Sa'dî Çelebi nezâretiyle bey'-i men yezîd olundı. Fî 12 şehr-i cumâdelâhire, sene 1006.

Merhûm Mehmed Paşa oğlı Vezîr Hasan Paşa hazretlerine Bağdad'a gitmek fermân olunduğıdur.

Ve yine evâhir-i şehr-i cumâdelâhirede vüzerâ-i izâm içinde mümtâz u ser-efrâz u nâm-dâr u şecâ'at-şi'âr Mehmed Paşa oğlı Hasan Paşa hazretlerine serdârlık işrâb olunup «Bu def'a seferde murâd üzre maslahat görülmedi. (393a) Sizden çok nesne me'mûldür. İnşâe'llâhu ta'âlâ niçe fütûhât-ı celîle müyesser olaydı» dinildükde sadr-ı vezîrete tâlib olup, «Mühr-i izzet virilürse serdârlık itmek bi-inâyeti'llâh ta'âlâ olurdı» diyü söyledükleri hoş gelmeyüp eyâlet-i

Bağdad ile Elvend oğlı vefâtından sonra teklîf olunup imtinâ gösterdüklerinde Kapucılar Kethüdâsı Abdullah Ağa debdebe ile varup, «Fermân-ı Pâdişâhî Bağdad'a gitmekdür, emre imtisâl idersenüz febihâ ve ni'me ve illâ Yedi-kulle'ye iletmek buyuruldı» dimekle «Fermân Pâdişâhundur» gidelüm diyüp Bağdad seferi tedârükine başlayup Dîvâna gelmez oldılar. Fi't-târîhi'l-merkūm, sene 1006

Vâlide-i Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinün hayrât u hasenâtları içün câmi'-i şerîf ve binâ mahalli tedârük olunduğıdur.

Ve emr-i Şehenşâhî ile Vâlide-i sa'âdet-penâh hazretlerinün Emin iskelesinde olacak câmi'-i şerîf ve imâret ve ribâtları ve hayrâtı mahalli Yahûd tâ'ifesinün mahallâtından[1] kifâyet mikdârı kârgîr yapılı evleri alınup, kal' olunup, yerleri hazırlanmağa şurû' olundı. Dârüssa'âde Ağası Osman Ağa kethûdâsı Kapucı Kara Mehmed emîn ta'yîn olunup ve âhar kapucı dahi kâtib olup, ahyânen Sadrı-a'zam sâhib-saâdet Hasan Paşa hazretleri fırsat ile binâ ahvâlin yoklamağa varır oldılar.

Diyârbekir Defterdârı Mahmud Beğ'ün erzâk u esvâbı mîrîye zabt olunup, füruht buyurulduğıdur.

Evâ'il-i şehr-i recebde vilâyet-i Diyârbekir defterdârı, ki sâbıkā Âsitâne-i sa'âdetde şıkk-ı sânî aklâmına defterdâr olup, hüsn-i hatt ile ma'rûf hoş-nüvis Mahmud Efendi Harput sancağı ile ol diyâr emvâline mutasarrıf idi. Her çend südde-i sa'âdetden ahkâm-ı şerîfe ile kapucı ve çavuş varsa berüden varan ahkâmun hilâfına cevâb virüp, cümletü'l-mülk, vekîl-i saltanat olan sâhib-sa'âdetlerün re'y ü tedbîr ü tedârüklerinün taraf-ı hilâfında bulunmak âdeti idi. Hâlâ sadr-nişîn sâhib sa'âdet (393b) *-medde zılluhû-* hazretlerinün dahi hilâf-ı emrince olup, fermân-ı şerîflerine imtisâl itmeyüp, yerine varanlara dahi mansıb tasarruf itdürmeyüp, ceberut ile mu'âmele itmek mu'tâdı olmağın, Lala Mehmed Paşa oğlı Kapucı-başı Mustafa Ağa ol câniblere hidemât ile gitmiş bulunup, ana mü'ekked hükm-i şerîf gönderilüp hüsn-i tedbîr ile ele getirüp, bend idüp kal'ada habs eyledüği haber Südde-i sa'âdete geldükde, İstanbul'da olan evlerinde ve Beşiktaş cânibinde olan[2] bağçesindeki esvâb u erzâkı ve abîd

u cevârîsi, Dîvân-ı âlîden Hazîne-i Âmire kâtibleri ta'yîn buyurulup, mîrî içün kabz u zabt olunup, Bezzâzistân'da sâbıkā Karaman Defterdârı İlyas Çelebi'ye füruht eylemek buyuruldı. Eskal ü ahmâlinün ekseri mükerrer olup, cümleden otuz kıt'adan mütecâviz sedef-kârî ve fusûs-kârî pîş-tahtalar ve sandıklar ve gûn-â-gûn kırkdan ziyâde miskaller ve ceng u def' ve kemânçe ve şeştâlar çıkup bey' men yezîd oldı. Fî 5 receb, sene 1006.

Vâlide-i Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinün Medrese-i şerîfleri tevcîh buyurulup, müderrisînde silsile olduğıdur.

Ve evâ'il-i şehr-i recebde hazret-i Pâdişâh-ı cihân-penâh vâlidesi hayrât u hasenâtı binâlarına, ki şurû' olunmışdı, Medrese-i şerîfeleri ulemâ-i dîn içinde ilm ü fazl ile mümtâz u benâm olanlardan Sarı-Gürz-zâde kaynı dimekle ma'rûf Şeyh Ebü'l-Vefâ Câmi'inde ders u tedrîs ile mukayyed Pâdişâh-ı gerdûn-cenâb Dârülhadîsi'nden yüz akça ile Mevlânâ Mustafa Efendi'ye tevcîh buyuruldı. Anun yerine merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Süleyman Han Dârülhadîsi'nden Memek-zâde Mevlânâ Mehmed Efendi buyuruldı. Ve anlar yerine Sultân Süleyman Han Medresesi'nden Mevlânâ Abdurrahman Çelebi ve anlar yerine Şehzâde Medresesi'nden ilm ü fazîlet ile ma'rûf Mevlânâ Haydar Efendi ve Şehzâde Medresesi'ne (394a) Sahn-ı Semâniye'den Kara Çelebi-zâde Mevlânâ Mehmed Efendi ve Sahn'a Mevlânâ Hasan Efendi[1], cümleten erbâb-ı silsile Dîvân-ı ma'delet-mekâna gelüp alâ-merâtibihim pâye-i serîr-i saltanata yüz sürdiler. Fi't-târîhi'l-merkūm.

Rûmili Kadıaskeri Kuş Yahya Efendi Asitâne-i sa'âdet-âşıyândan uçtuğıdur.

Ve yine evâsıt-ı şehr-i recebde Rûmili Kadıaskerliği sadrında bi-gayri istihkāk bir tarîk ile az zemânda kalîlü'l-bizâ'a iken[2] ulemâdan Kuş Yahya Efendi dimekle müte'âref kimse konmışdı. Azlin îcâb ider niçe husûsı sudûr u zuhûr idüp nâgehânî bir gice âsitâne-i sa'âdet-âşıyândan uçurdılar. İrtesi sâbıkā bir niçe def'a Anatolı ve Rûmili kadıaskerliği ile teşrîf buyurulan Mevlânâ Abdülbâkī Efendi gelüp, ehl-i Dîvân yine kudûm-ı sa'âdet-rusûmları ile müşerref ol-

dılar. Allâh ta'âlâ sadr-ı izzetde ber-devâm u sâbit eyleye, bi-mennihi ve yümnihi.

Mısrâ'

Müdâm ol Rûmili sadrında Bâkī (مدام اول روم‌ايلى صدرنده باقى)
târihdür.

Matbah-ı âmire emîni tebdîl buyurulduğıdur.

Ve yine evâsıt-ı recebde Matbah-ı Âmire Emîni Ömer Çavuş ref' olunup, yerine Burhan[3] Defterdâr oğlı Müteferrika Mehmed Çelebi emîn olmak buyuruldı. Ömer Çavuş sekiz ayda yüz otuz beş yük akça nakd Hızâne-i Âmire'den almış bulundı. Ve diyâr-ı Mısrıye'den yalnuz yetmiş bin altunluk alınan zahâ'irden mâ'adâ ve Anatolı ve Rûmili ve sâ ir memâlikden salınan havâlâtdan gayri birkaç kîse mahsûb olmış akça taşra çıkarır iken[4] kapucılar komayup buldukları, bâ'is-i töhmet ü azl oldı. Ve bi'l-cümle[5] muhâsebesi hadden efzûn olmak anlandı. «Şimdiye-dek olan ümenâdan ziyâdesi[6] fevka'l-hadd elli yükden mütecâvizdür» didiler. Ve narhlar olmamak ile me'kûlât be-gayet girân bahâya olduğı ma'lûm-ı âlem-ârâdur. Ve garaz ta'alluk eyledüği dahi muhakkakdur.

Ve Pâdişâh-ı âlem-penâh *-hallede'llâhu hilâfetehû-* imâmı Cellâd-zâde Mevlânâ Hüsameddin tarîk-i ilmde gûşiş itmiş (394b) müfessir ve vâ'iz-i hoş-edâ olmağla kendü medresesine hâric elli hükmiyle müderris olmağın, hâlâ hazret-i Eyyûb'da dahil elli medresesiyle emânet-i hâssa cem' idüp, pâye-i serîr-i saltanata yüz sürdiler. Fî evâsıt-ı receb, sene 1006.

Özbek Tatarı ham ilçisi gelmek mukarrer olmışken mâni' vâki' olup, konağından göçmedüğidür.

Evâsıt-ı şehr-i recebde Semerkand ve Buhârâ Hâkimi Abdullah Han hazretlerinden nâme ile ilçi gelüp mukaddem haberi ve âdemi vusûl buldukda kānûn-ı kadîm üzre südde-i sa'âdet kullarına ikbal u istikbâl olunmağa[7] tenbîh buyuruldukda her sınıf yat ve yarağıyle hâzır u müheyyâ olup, temâşâcı İstanbul halkı ayağ üzre kalkup, gürûh gürûh asker müretteb ü müzeyyen iskeleye çıkılup varmış-

lardı. Nâgehânî bir muvahhiş haber gelüp gice Geğbüze konağında ilçinün yorgun argun gaflet ile yaturken bir yarar mukarreb hidmetkârı ile olanca zî-kıymet cevâhiri serika olunup, Geğbüze harâmzâdeleri mâbeynlerinde gaybet idüp ketm olunduğı şâyi' oldı. Bir gayretli hûşmend kişi olup, «Lâyık mıdur? bir yıllık yoldan berr ü bahrden sefer idüp, Pâdişâhumuzun tuhaf u hedâyâsı tahtğâh-ı saltanat kurbına geldükde emn ü râhate geldük» dir iken böyle harâmzâde şerr ü şûrına mübtelâ olup, giriftâr-ı hasâret olavüz» diyüp «Tâ menüm yitigüm bulunmayınca dahi ben bu menzilden gitmenem» diyüp, ol gün hareket itmeğle her kişi yerlü yerine gidüp sebeb-i güft ü gû oldı. «Bu mertebe Geğbüze hırsuzlarınun kadîmden huy ve hasletleri ve kem-pîşeleridür» diyü halkda söylendi. «Lâkin nâmûs-ı devlet ve ırz-ı saltanata lâyık olmayan amel idenler[8] elbette bulunup, haklarından gelinüp, siyâset ile ibret-nümâ-yı âlem eylemek vâcibdür» diyü tahkīk eylediler. Ve bi'l-cümle güft ü şunûd-ı halk «Yeniçeri tâ'ifesinün bî-insâf gaddârlarına çıkar bu» diyüp söylediler. Ve ba'dehû gelmedüğine[9] (395a) hikmet üzre cevâblar virilüp, mâ-beynde bir gün mürûr eyleyüp ve cum'airtesi Dîvân olmayup, kānûn-ı kadîm üzre istikbâl olunup, Salih Paşa merhûm evlerine konduruldı. Üzerlerine mihmândârlık hidmetine Duhânîzâdeli Mustafa Çavuş ta'yîn olundı.

Abdullah Han, Tatar-ı Özbek ilçisi Dîvân-ı Alîye gelüp ziyâfet olunduğıdur.

Ve selh-i şehr-i recebde Özbek Tatarı Hanı, Semerkand ve Buhârâ hakimi Abdullah Han ilçisi nâme-i nâmîsi ile Dîvân-ı ma'delet-mekâna gelüp, kānûn-ı kadîm-i devlet üzre kalabalık dîvân olup, âlî ziyâfet olundı. Dervîş-nihâd kişi olmağla kemâl-i âdâb üzre hareket idüp, Sadrıa'zam Hasan Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri ol vilâyet umûrına müte'allık kelâm ve su'âl buyurduklarında iskemliden ayağ üzre turup, cevâb virdi. İçerü vüzerâ-ı izâm hazretleri ile pâye-i serîr-i saltanate nâmeyi teslîm itmeğe girdüklerinde[1] on nefer beğ-zâdeleriyle bile girüp pîşkeş ü hedâyâların çeküp, «Abdullah Han hazretleri Pâdişâh-ı cihân-penâh hazretlerinün hâlis ü muhlis du'âcısı, dostına dost ve düşmenine düşmendür» dimiş, «Ne hikmetle gelüp bu dıyârı teşrîf buyurdunuz» diyenlere cevâb virmişlerki «Üç maslahat içün geldük. Biri merhûm Sultân Murad Han ta'ziyeti içün ve biri dahi tehniyet ü mübârek-bâdî-yi saltanat-ı cihânbân içün ve biri dahi küffâr-ı hâksâra gazâ idüp, a'dâ-i dîn makhûr u münhezim olup, asker-i İslâm-penâh mansûr u muzaffer oldukların kutlu ola diyü geldük» dimişler. «*Hoş-âmedî ve kadem âverdî*» diyüp bu beyt ile iktifâ olundı.

Beyt

خيرمقدم شاه درويشان صفاى ديكرست
آمدى وزمقدمش دلرا وفاى ديكرست

Merhûm Mehmed Paşa oğlı Vezîr Hasan Paşa hazretleri vilâyet-i Bağdad muhâfazasına el öpdüğidür.

Ve bu gün ki gün merhûm Mehmed Paşa oğlı Vezîr-i şecâ'at-şi'âr ve zafer[2]-disâr Hasan Paşa hazretleri vilâyet-i Bağdad muhâfazasına gitmek içün icâzet (395b) elin öpüp, hil'at-ı fâhire ile teşrîf olunup, pâye-i serîr-i saltanata yüz sürdiler.

Seferlü Bölük-halkına mukābele ile ulûfe çıkduğıdur.

Ve bu gün seferden kışlaya gelen Bölük-halkının ki mukābeleci ile cemâ'at-ı Gurabâ-yı yesâr Ağası olan Ahmed Ağa adına[3] bermûcib-i mukābele mevcûd olan Altı bölüğe ulûfe virilmek fermân olunup çıkdı. Kîseler yüklenüp çekildi gitdi. Ve sipâhî-oğlanlarına kâtib sâbıkā çavuşlukdan çıkup vilâyet-i Mısr'da ümerâ-ı muhâfazadan olan, Hacı kadın oğlı Koca Beğ nâm mahdûm tekrâr ze'âmet alup ve ze'âmetin beş yük akçaya satup kâtib olup, ulûfe virilmek buyuruldı. Ve silahdârlara kâtib, serdâr yanından kaçup Âsitâne-i sa'âdete gelen, Müteferrika Mahmud Beğ'e yine mukarrer olunup, ulûfe virmek buyuruldı. Tamâm nizâm u intizâm evvelki üslûb ve kānûn-ı kadîmden dahi yeğ oldı. Pesendîde-i enâm oldı, hep beğendiler. Selef, rahimehu'llâh ta'âlâ koduğı ka'ide bi'l-külliye terk olundı. Sonı nedâmet ü peşîmânî idüği muhakkakdur. Fî evâhir-i receb, sene 1006.

Lâle-izâr Efendi oğlı Ahmed Efendi Anatolı defterdârı olduğıdur.

Bu gün yevmü's-sebt gurre-i şehr-i şa'bânü'l-mu'azzamda Anatolı defterdârı Şems Efendi ref' buyurılup, yerine Lâle-izâr-zâde Ahmed Efendi gelüp oturdı. Allâh ta'âlâ mübârek eyleye. Mehâdim-i kirâmda ve gayride böyle şedâ'id-i ruzgâr çekmiş erbâb-ı kalem içinde kimse yok idi. Memleket-i Osmâniye'de istihdâm olunmaduk bir kalem olmayup, cemî' aklâma vukūf u şu'ûrı nihâyetde iken ne[4] mihnet ile tekmîl-i arz eylemek müyesser oldı. El-hamdü li'llâh alâ ni'amihi'z-zâhire. Lafz-ı «Anatolı defterdârı» (اناطولی دفترداری) târîh oldı.

Dîvân-ı ma'delet-mekânda Rûmili ve Anatolı muhâsebecilikleri virildüğidür.

Evâ'il-i şehr-i şa'bânda Rûmili muhâsebecisi Akbaba-zâde Mustafa Çelebi ref' buyurulup, yerine sâbıkā sipâhî oğlanları kâtibi olup seferde mükerrer ulûfelerden (396a) rûznâme-i hümâyûna bi'd-defâ'ât niçe yük akçaları alınup, tahvîl olunan müstakīm Ali Çelebi muhâsebeci oldı. Haylı vereğen yiğitdür.

Ve Anatolı muhâsebecisi Veli Çelebi dahi ref' buyurulup, sâbıkā müşterisi, ki Dîvân-ı Hümâyûn ile ve kalem ile[1] münâsebeti olmayan yine hucûm idüp virüp aldı.

Ve mâliye devâtdârı merhûm Ferruh Kethüdâ oğlı İbrahim Çavuş fodula kâtibi olup, yerine Müteferrika Hürrem Ağa-zâde Çelebi gelüp devâtdâr oldı. Fodula kâtibi ref' olundı. Fî 4 şehr-i şa'bân, sene 1006.

Tetimme-i kıssa

Ve yine bu esnâda bir dîvân mürûr eyledükde Rûmili muhâsebecisi olan Müstakim Ali Çelebi dahi ref' olunup, yerine sâbıkā Yeniçeri Ağası olan Veli Ağa'nun dîvân kâtibi olan Ali Beğ Rûmili muhâsebecisi olmak buyuruldı.

Özbek Tatarı ilçisi Dîvân-ı âlîye gelüp, hil'at-ı fâhire geyüp, icâzet elin öpüp gitdüğidür.

Ve şehr-i şa'bânun on dördinci güni kalabalık dîvân oldı. Özbek Tatarı Hanı Semerkand ve Buhara hâkimi Abdullah Han ilçisi icâzet içün gelüp destur elin öpdi. Kānûn-ı kadîm üzre on nefer âdemeleri ile hil'atlanup ve yüz bin akça yol harcılığı ve sâ'ir âdetleri virilüp girüp pâye-i serîr-i saltanata yüz sürüp, nâme-i hümâyûnda gelen nâmesine cevâp virilüp gitdi.

Ve hâric vilâyetlerden gelen ilçiler tahtğâh-ı saltanatda çok turmak kānûn olmaduğı icrâ olundı. Heman yine geldüği yerlere yola eylemek buyuruldı. Ve[2] İbrahim Paşa hazretleri zemânında Kızılbaş-ı bed-mâ'aş ilçisi yanınca gelen melâ'îni ile şehr-i İstanbul'a kaht eyyâmında niçe aylar sıklet virüp, düşmen tarafına ahbâr-ı acîbe ile gitdiler. Ve kezâlik Leh kıralı ilçisi dahi elli beş gün durup, hilâf-ı kānûn envâ'-ı metâ' ve yarak ve at ve ton devşürüp, tevâbi'iyle bir niçe ahbâr ve etvârıyle gitdilerdi. Âyîn ve uslûb-ı kadîm-i devlet ve saltanat gözedilmeyüp ihmâl ü müsâhele ile ulakâ-i mutekaddimîn (396b) *-rahimehümu'llâh ta'âlâ-* hıfz u hırâsetde vaz' eyledükleri menâfi' terk olunur oldı. Katı yaramaz yere gitdiler. Nedâmet ü peşîmânlığı az zemânda yetişüp görülecekdür.

Basra beğlerbeğiliği virilüp ve defterdârlıklar virilüp el öpdükleridür.

Ve ilçi geldüği gün vilâyet-i Basra beğlerbeğiliği virilen merhûm Elvend-oğlı Ali Paşa tevâbi'inden Hasan Paşa gelüp, hil'at geyüp pâye-i serîr-i a'lâya yüz sürdiler. Yanına Anatolı Defterdârı olan Lâle-izâr-zâde Ahmed Efendi ve vilâyet-i Rûm defterdârı olan Sarı Ömer Efendi ve vilâyet-i Tımışvar defterdarı olan Müteferrika Mahmud Efendi kānûn üzre hil'at-ı fâhire ile girüp pâye-i serîr-i âlem-masîre yüz sürdiler. Fî evâsıt-ı şa'bân, sene 1006.

Kadılık ve silsile ile medâris tevcîh buyurulup, pâye-i serîr-i âlem-masîre geldükleridür.

Ve Üsküdar kadılığı sadaka buyurulan, Bostân-zâde Müfti Efendi hazretlerinün ortanca oğlı Mevlânâ Mustafa Çelebi ve üçünci oğlı

Mevlânâ Yahya Çelebi Üsküdar'da merhûme[3] Vâlide Sultân Medresesi'ne Sultân Selim Han-ı kadîm medresesinden gelüp, kabûl eyleyüp ve Sultân Selim Han Medresesi'ne Sahn'dan Hoca Efendi-zâde Mevlânâ Abdülaziz Çelebi ve Sahn-ı Semâniye sadaka buyurulan Mevlânâ Mustafa ve diğer Sahn-ı Semâniye virilen Mevlânâ Mehmed Nihâlî Efendi ve Kalender-hâne Medresesi sadaka buyurulan Mevlânâ Şeyh Muhyiddin ve Yeni Ali Paşa Medresesi virilen Mevlânâ Abdullah girüp bi-esrihim pâye-i serîr-i a'lâya yüz sürdiler. Fî evâsıt-ı şa'bân, sene 1006.

Mekke-i mükerreme kadılığı virildüğidür.

Ve[4] sâbıkā Rûmili Kadıaskeri olan Mevlânâ Bostan-zâde Muslihiddin Efendi'ye Ka'be-i mu'azzama kadılığı fermân olunup, Mevlânâ Zeynî Efendi ref' buyuruldı. Girüp cümleden mukaddem pâye-i serîr-i ma'delete yüz sürdiler. Fî evâsıt-ı şa'bân, sene 1006.

Yeniçeriler kâtibi Mehmed Efendi tekye-i Mevlevî-hâne âbâdân eyledükleridür. Tekabbele'llâh ta'âlâ

Ve bu esnâda Yeniçeriler kâtibi Mehmed Çelebi Efendi sâbıkā perîşân hâl olup, (397a) hacc-ı şerîfe gitdüğinde hazret-i kutbi'l-evliyâ Mollâ Celâleddîn Rûmî üstüne ziyârete vardukda bir hângâh yapmak nezr eyleyüp, Yeni-kapu'da teferrücğâhda bir latîf tekke ve Mevlevî-hâne ve erbâb-ı seyr u sulûke arâmiş ü sâyiş içün mekân yapup fukarâ-i Mevleviye[1] Mesnevî-i ma'nevî nakl olunacak menzil ve cây-ı dil-küşâ âbâd eyleyüp, sebeb ü bâ'is-i hayr du'â vü senâ oldı. Evâsıt-ı şehr-i şa'bânda açılup azîm cem'iyyet olup, Vezîr Mehmed Paşa hazretleri ve Yeniçeri ağası ve sâ'ir eşrâf gelüp, Mevlûdü'n-Nebevî okınup Mevlevîler uslûb-ı kadîm üzre semâ ü safâ eylediler. Halk-ı âlem mesrûr u şâdân oldılar ve du'âlar eylediler.

Merhûm ve mağfurun-leh Şeyhülislâm ve Müftilenâm Bostân-zâde Efendi intikālidür.

Ve şehr-i şa'bânü'l-mu'azzamun yiğirmi dördünci cihâr-şenbih gün seherden, Bostân-zâde Müftilenâm ve Şeyhülislâm Mevlânâ merhûm Mehmed Efendi emrâz-ı balgamiye hucûmından maraz-ı felce

mübtelâ olup, sağ cânibinden sola yetişdükde amân olmayup[2], iş bu dâr-ı mihnetden sarây-ı surûra intikāl eyledi, rahmetu'llâhi aleyh. Cenâzesine âmme-i halk Sultân Mehmed Han-ı Atîk câmi'inde erkân-ı sa'âdet ile hâzır olup, kesret-i izdihâm-ı halk bir mertebe idi, ki şerh u beyân mümkin değildi. Şehzâde Sultân Mehmed Cami'i hareminde cânib-i yemînde defn olundı.

Ve fetvâ hidmeti Hoca-i Pâdişâhî Sa'deddin Efendi'ye olmak üzre sa'âdetlü Pâdişâh-ı cihân-penâh hazretlerinden kopup hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-markûnları sâdır oldukda Sadrıa'zam Hasan Paşa hazretleriyle kadîmî mâ-beynde olan küdûrât muktazâsınca ta'assuben ve garazan «Ulemâ-i dîn ve ehl-i yakînde anlardan yeğ kimseler var iken Hoca Efendi'ye ne ihtiyâc» diyü Kara Çelebi-zâde Hüseyin Efendi'yi ve Kadıasker Bâkî Efendi'yi arz eyledüklerinde cânib-i Pâdişâhîden[3] müsâ'ade olmayup, tellîs redd olunduğı şâyi' olup söylendi. Ve rûz-nâme-i hümâyûndan alınan hocalık ulûfesi virilmeyüp, «Hâssa-i harcden Müftî-i merhûma virlen vazîfe-i fetvâ kifâyet ider» diyüp (397b) «Hazîneye ihtiyâc vardur» didüği dahi garaza haml olunup, muhkem ukdeye bâ'is oldı. Ve bi'l-cümle sa'y bîhûde olup, hocalık ulûfesiyle vazîfe-i fetvâ ma'an tasarruf buyuruldı.

Mısrâ'

İmâdü'd-dîn ü Sa'deddîn-i sânî (= عمادالدين وسعدالدين ثانى) *târihdür. Pâdişâh-ı cihân-penâh lisânından târîhdür.*

Mısrâ'

Oldı mollam Hoca Sa'deddîn (اولدى ملام خواجه سعدالدين)

Sadrıa'zam Hasan Paşa -edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû- hazretleri ilçiyi ziyâfet eyledüğidür.

Ve evâhir-i şehr-i şa'bân-ı sene-i mezbûrede Semerkand ve Buhara hakimi Abdullah Han ilçisini Sadrıa'zam Hasan Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri kānûn-ı kadîm üzre âlî ziyâfet eyleyüp, nevâziş eyledi. Ni'met-ı[4] ferâvân ve ihsân-ı bî-pâyân ile toylayup gönderdi. Kadîmü'l-eyyâmda diyâr-ı Şark tarafından gelen Kı-

zılbaş ilçileri ve gayrileri geldükde vüzerâ-ı izâm hazretlerinün[5] herbiri başka da'vet idüp, ızhâr-ı tecemmül ile küllî teklîfât eyleyüp, harc-ı ferâvân ve bezl-i mâl-ı bî-pâyân eylemek kānûn eylemişlerdi. Geçende mukaddemâ İbrahim Paşa hazretleri zemânında ilçi-yi Şâh Abbas Zülfikâr Han, hâkim-i Erdebil'den berü sâ'ir vüzerâ hazretleri harcdan kurtulup, ziyâfet heman sadrıa'zam hazretlerine mahsûs olup, ziyâde masârif ü isrâfât ü itlâfâtdan halâs oldılar. Fi't-târîhi'l-merkūm.

Rûmili Beğlerbeğisi Veli Paşa hazretlerine vezâret elkābiyle hükm-i şerîf yazılmak fermân olunduğıdur.

Ve Rûmili Beğlerbeğisi Veli Paşa hazretlerine dahi vezîr elkābiyle hükm-i şerîf yazılmak fermân olunup, «Bu def'a serdâr-ı zafer-şi'âr Saturcı Mehmed Paşa hazretleriyle hidmetde ve yoldaşlıkda bulunmışdur» diyü pâye-i serîr-i ma'delet-masîre arz olundukda beğlerbeğilik vezâret ile buyuruldı. Fî evâhir-i şehr-i şa'bân, sene 1006.

Şekbek eyyâmlarına ehl-i Dîvân âzâd olduklarıdur.

Evâhir-i şehr-i şa'bânü'l-mu'azzamda şekbek eyyâmlarında bir hafta ehl-i Dîvâna ruhsat buyurulup Dîvân olmadı. Her kişi mübârek ramazân-ı şerîfe müteheyyî olup, zahîrecükleri tedârükleinde oldılar. Zâd u zevâda gerçi bulunur velâkin ziyâde bahâda oldı. (398a) Etün[1] vakıyyesi on beşe ve on altıya, yağun vakıyyesi otuz ikiye ve otuz beşe ve bâdâmun vakıyyesi altmış beşe ve karaüzüm vakıyyesi beş akçaya ve altı akçaya satılup, narh ile kimse amel itmeyüp, alup satan hünhâr kulı Yeniçeri tâ'ifesi olmağla İstanbul'da ma'îşet muzâyakaya düşdi. Her maslahat ıztırâb-ı hâl ile olup, altun ve guruş yüz elliye ve yüze çıkdı. Akça ise kem-ayâr, her kişi istedüğin ider oldı. İnsâf ile mu'âmeleden kaldı. Hadd u mahdûd görülmeyüp, tüccâr ahvâli dahi karâr bulmayup Hazîne-i Âmire umûrı ihtilâle vardı. Mahsûl-i mülk şürekâ-yı memleket arasında[2] kaldı. Ve akça ümenâ ve mültezimîn ve ummâl elinden alınmaz, irsâliyeler deyne mahsûb olur oldı. Zu'afa-yı re'âyâya tarh olunan mâl-i bid'at-ı seyyi'e nice mahsûl-i mülk denlü oldı. Ziyâde-i cizye ve bedel-i hamr ve ziyâde-i

cedîd ve ziyâde-i culûs-ı hümâyûn ve avârız ve bedel-i nüzl ve[3] kürekçi ve bedel-i timar bu zikr olunan malun nısfı ber-sene Hazîne-i Âmire'ye dâhil olmaz, tevârih-i muhtelifesiyle tahsîl olunup gelmez oldı.

Vidin muhâfazasında olan Hâfız Ahmed Paşa'dan başlar ile yarar diller geldüğidür.

Gurre-i şehr-i ramazân-ı sene-i mezbûrede Vidin muhâfazasında olan Serdâr vezîr-i şecâ'at-şi'âr Hâfız Ahmed Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretlerinden arzlar ile mekâtib ve diller ile başlar geldi. Melâ'în-i Erdel cânibinden bin nefer yarar müntehâb kilâb şaykalar ile Tuna'dan geçüp, üç yüz neferi Kuru-çeşme nâm mahalle gelüp, pusuya girüp, sefere geçüp gidenlere karşu çıkup, yolların urmak üzre serdârları olan Herseklü kaplan postı ile diri ele girüp, serdâr-ı mumâ-ileyh hazretlerinün hüsn-i re'y u tedbîri ile kendünün yarar ve güzîde âdemleri ve dahi atına ve kendüzine inanan yoldaşlar ile ol şaykalar muhâfazasına kalan melâ'îni basup, can çıkartmayup, ba'dehû suya giren melâ'îni şemşîr-i intikām ile bi't-tamâm kırup, yedi yüz kelle ile serdârlarm Südde-i sa'âdete gönderiler. (398b) Sözine dilîr mel'ûn[4] olmağla sa'âdetlü Pâdişâh-ı gerdûn-vakār hazretleri nazarına iletüp söyletdiler. «Kıraldan veya Erdel'den dirliğün nedür?» diyü su'âl eyledüklerinde «Kimseden dirliğüm yokdur, serhadlerde kılıcum ile geçinirüm» diyü cevâb virmiş «Ehl-i İslâm memleketinün sâhibi yok mıdur, tutulacağın fikr itmez miydün?» dimişler, «Öyle olur, ya başa devlet ya leşe kuzgun konar meseldür, hâzır vilâyet re'âyâsı zulm ü te'addîden cana gelmişlerdür. Kimden iyilik ve adl görürse ana varırlar» diyüp, «Çok söz söylemişdür» didiler[5].

Kazâ'ullâh ile nâgehânî Sadrıa'zam Hasan Paşa hazretlerinden mühr-i izzet alınup, Vezîr Mehmed Paşa hazretlerine fermân olunduğıdur.

Ve şehr-i ramazânun ikinci güni[6] seherden vüzerâ-i izâm ve erkân-ı sa'âdetden niçeler Vâlide-i sa'âdet-destgâh hazretlerinün Emin iskelesinde binâ olunacak hayrât u hasenât ve câmi'-i şerîfi resmi ta'yîn olunup, şeref-i şems sâ'atinde temel kazılmak içün

üzerine varılup, hâzır olduklarında Tophâne-i Âmire'den ve ba'zı gemilerden toplar atıldukda sa'âdetlü Pâdişâh-ı cihân-penâh *-eyyedehu'llâh ta'âlâ ve kavvâhü-* hazretleri cânibinden satve-i kāhire ile Bostâncı-başı Ferhad Ağa gelüp Sadrıa'zam Hasan Paşa hazretlerine tezkire-i hümâyûn sunup, okuduğı gibi mütegayyirü'l-levn oldı. Mühr-i izzeti elinden alup, yayan kayığa iletüp, kasr-ı âlîye iletür kıyâs olunurken Sarây Burnı'nı dolaştırup, Yedi-kullede habs idüp,

Mısrâ'

Kulle-i heft'de habs oldı Hasan Paşa

(قله هفت ده حبس اولدی حسن پاشا) târîh oldı.

Ve berüde cem'iyyet tağılup, Yeniçeri Ağası Hasan Ağa ve Kapucılar Kethüdâsı Abdullah Ağa ve Çavuş-başı Ömer Ağa o mahalden gelüp, Paşa hazretleri evlerin mührleyüp ve hazret-i Ebî Eyyûb Ensârî'de olan bâğçeye dahi Çavuş-başı varup, cümle yetmiş seksen re's atları ıstabl-ı âmireye tamgalandı. Ve İç-hazînedâr-başı Mustafa Ağa, evlerinde olan mühürlü sandûkları kaldırıp, Sarây-ı Âmire'ye nakl itdürdiler. Ve mühr-i izzet-i vezâret-i uzmâ sâhibü'l-izz ve'l-ihtişâm sa'âdetlü Mehmed Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretlerine heman yine ol gün (399a) Bostâncı-başı Ferhad Ağa eliyle gelüp vusûl buldı. Kerrât u merrât ile yoh alınup hırmân üzre kalmış idi. «*El-hamdü li'llâh 'alâ ni'amihi'z-zâhire kad vasale'l-hakk ilâ ehlihi*» diyüp âmme-i âlem tehniyet ü mübârek bâdîye vardılar. Allâh ta'âlâ mülhem bi's-savâb eyleyüp, her halde mu'îni olup, düşvâr işlerin âsân eyleyü-vire. *Âmîn, bi-hakkı ve bi-hürmeti Hâtemü'n-nebiyyîn, Seyyidü'l-mürselîn.* Ref' olman sâhib-i sadrun tam'kârlığından gayri cerâ'imin beyân eyleyenler «Kadîmî Hoca Efendi ile dostluğı olmaduğından[1] taraf-ı hilâfında olup, fetvâ hidmeti Pâdişâh-ı âlem-penâh emriyle olup, hükmini göndermedi» didiler. Ve «Serdâr-ı zafer-şi'âr tarafına takviyet içün lâzım u vâcib olan umûrda ihmâl eylemek ile serhadd mesâlihi muhtell ü müşevveş belki a'dâ-i dîne kuvvet gelmeğe sebeb olduğıdur» didiler. Ekāvil çok dinildi ve işidildi, ammâ şeref-i şemsde Hoca Efendi vefki

güzel konduğını dahi didiler ki ol fende kemâli fevka'l-a'lâdadur. Ve hatt-ı hümâyûn ile tezkire-i şerîfe çıkup, Şimden girü ahd eyledüm ki vezîr azl itmeyüp katl eyledüğümde dört pâre eyleyem» diyü buyurmışlar. Tehdîd ile vâki[2] kelâmları şâyi' oldı.

Sadrıa'zam Mehmed Paşa -edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû- hazretleri ve Şeyhülislâm Hoca Efendi hazretleri el öpdükleridür.

Ve şehr-i ramazânun dördinci selbt güni[3] âlî Dîvân olup seherden Hoca-i şâh-ı cihân Müftilenâm ve Şeyhülislâm Sa'deddin Efendi hazretleri gelüp, kadîmî yürüdüği yoldan gelüp toğrı Bâb-ı sa'âdet'den içerü girüp, mu'tâd üzre kapu ağası hazretleri odasında ârâm eyleyüp, Pâdişâh-ı cihân-güşâ hazretleri arzgâh-ı saltanata çıkduklarında varup izzet ü ikrâm ile müftehir olup ve sebz-i hurrem bir meserret-efzâ yeşil sof bâ-postîn samur ile teşrîf olunup çıkdılar. Ba'dehû kadıasker efendiler girüp çıkduklarında kānûn-ı kadîm üzre Sadrıa'zam Mehmed Paşa hazretleri taşradan geydükleri hil'at-ı fâhireden gayri serâser-i a'lâ hâssa-i hümâyûndan bâ-postîn samur-ı a'lâ ile dütâ teşrîf buyuruldı. Ve pâye-i serîr-i saltanata yüz sürüyü (399b) kazâyâ-yı dîn ü devletden vâki' olan umûrı okuyup çıkdılar. Allâh ta'âlâ mübârek ü huceste eyleye. Mülhem bi's-savâb olalar.

Sefere gideceklerün hazîneleri sanduklar ile Hazîne-i Âmire önüne meydâna çıkduğıdur.

Ve sâbıkâ Silahdâr-başı olup, niçe yıldan beri atmacacı-başılık hidmetinde olan Şâhbâz Ağa'ya yine silahdârlar ağalığı fermân olunup, sefere me'mûr olup, kışlamağa gelen Bölük-halkı umûmen müşârun-ileyh ağa ile ve Hazîne-i Enderûndan serdâr-ı zafer-şi'âra çıkan dört yük akçeyi şıkk-ı sânî defterdârı olan Murad Çelebi ma'an çıkup, cümlesi Rûz-ı hızra katlanmayup gitmek fermân olundı. Fî 4 şehr-i ramazân, sene 1006.

Ba'dehû Defterdâr Murad Efendi şefâ'at ile sefere gitmeden halâs olmış idi. Yine mukarrer oldı ve virdükleri müfte gitdi.

Hasan Paşa'ya Bostâncı-başı Ferhad Ağa satve-i kāhire-i Şehenşâhî ile varup, Yedi-kulle'de ömri defterin tamâm eyledüğidür.

Ve ramazân-ı şerîfün sekizinci gicisinde Bostâncı-başı Ferhad Ağa fermân-ı kazâ-mazâ ile Yedi-kulle'ye bostâncı oğlanları ile habs olunan Hasan Paşa'ya varup, «Emr Pâdişâhundur» didükde «Lutf idüp mühlet vir yatsu namazın kılayum» diyüp rızâlarıyle bir mikdâr zemân tevakkuf eyleyüp, tecdîd-i vuzû' idüp, edâ-i salât eyledükden sonra hazırlanup, kalkup oda kapusını açup, vasıyet-nâmesini çıkarup ve arkasından kaftanın kendüzi soyunup, başından dülbendin indürüp[4], «Gelün berü» diyüp Benüm ahretüm içün tedârük eyledüğüm vakfcıklarum bozmasunlar ve cesedümi yapdurduğum sebîlüm mahallinde defn eylemeğe inâyet eylesünler kelime-i tevhîd üzre olup ve bostâncılar cellâdı kemend ile işin bitirüp, irtesi hadem ü haşemi üstüne varup, cenâzesin tathîr eyleyüp, izn-i hümâyûn ile sebîli olduğı yerde defn olundı. Rahmetu'llâhi aleyh.

Mısrâ'

«Helâk-i mürteşî» (هلاك مرتشى) târîh oldı.

«Çıkan sâhib-sa'âdet İbrahim Paşa ve Hoca Efendi hazretleri ve Kapu-ağası ve Bostancı-başı ale'l-ittifâk sa'âdetlü Pâdişâh huzûrında derdmend kişinün (400a) az zemânda cem' eyledüği rüşvetin defterin Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerine virüp yerin od eyleyüp ve dahi neyledilerse eylediler, satve-i kāhire-i Pâdişâhî'ye uğradup, vucûdın alemden kaldırup, nâbûd eylediler» diyü halk-ı âlem tahkîk itdiler.

Târîh

«Hullide fi'n-nâr» (خلد فى النار) dahi tâhîhdür[1].

Ve ber-murâd olmak içün akçaları alınup, pîşkeş nâmına rüşvetleri alınanlar hızlân u hırmâne mübtelâ olup baka kaldılar.

Serhadd-i mansûreden muvahhiş haberler gelüp ahâlî-yi İslâm hayrete düşdükleridür.

Ramazân-ı şerîfün onbirinci gün yevmü's-sebtde serhadd-i mansûreden haberler geldi. Yeniçeriler kethüdâsından mekâtib ile yoldaşlar gelüp, ahbâr-ı muvahhişe ile halk-ı âlem kulağı toldı. Elem ü gâm ile perîşân hâl oldılar. «El-hükmü li'llâhi'l-aliyyi'l-kebîr nedür haber[2]» diyü soranlara «Yanık kal'ası elden çıkdı, gice ile kâfir gelüp sular taşgın iken nerdübânlar kurup içinde olanlar gāfil olup, su kapuların mürtedler açı-virdiler. Küffâr sudan şaykalar ile gelüp içeri koyuldılar. Olancasın evinde basup katl eylediler Beğlerbeğisin diri tutup giren Frenk serdârınun önüne getürdiler. «Bire köpek Pâdişâhun bu asl kal'asın hîle ile düşmene aldurırsın, senün derin yüzip saman toldurup hünkâra göndermek gerçi benüm haddüm değildür ammâ ad içün senün kılıçın ile başın keseyüm diyü boynın urdı» diyüp ve hısn-ı hasîn-i ehl-i İslâm bir alay dîn yoksulı bî-gayret ü hamiyyet elinden küffâr-ı hâksâra değdüğin evvel âmme-i halk işidüp, ba'dehû Yeniçeri ağası ve vezîria'zam âğâh oldukda, Padişâh-ı âlem-penâh hazretleri kayık ile hazret-i Ebî Eyyûp Ensârî cânibine gitmiş bulunmağın Yeniçeri[3] yoldaş seğirdüp Pâdişâh kayıkdan çıkduğı gibi ref-i savt ile «Serhadden gelirüm, Yanık kal'asın kâfir alup, zabt eyledi, tedârük zamânıdur kande gidersin» diyüp çağırmak ile Pâdişâh-ı dîn-perver hazretleri at başın çeküp, Yeniçeriyi söyledüp, (400b) istimâ'ından dehşet gelmek ile Sarây-ı Âmire'ye dönüp, Müftilenâm Hoca Efendi hazretlerin ve Yeniçeriler Ağası Hasan Ağa'yı istedüp, keyfiyet-i ahvâli onat istıksâ buyurduklarında «Tuna suyı muhkem tuğyan üzre iken su kapusına berâber gelüp ve Frenk askeri şaykalar ile gelüp, yağmurlu gicede içerü kal'ada olan mürted martoloz tâ'ifesi su kapusını açı-virüp, yat ve yarağıyle içerü mübâlağa kâfir koyulup, bin nefer mikdârı ehl-i İslâmı evlerinde kırup, bu vechile kal'a-i Raygân kabz u zabt eylediler diyü her kişiye dağ-ı hasret urup, bî-tekellüf dilîrâne söyledi. Ar u nâmûs-ı saltanat ciğerin tağladı. Hiç bir târîhde Müslimânlara bu musîbet ile hayret el virmemişdi. Allâh ta'âlâ ecrler nasîb eyleye. Bi-mennihi.

Sâ'atcı Hasan Paşa hazretlerinün mesned-i vezârete oturduğıdur.

Ve yevmü'l-ahadde ramazân-ı şerîfün on ikinci gün fermân-ı Şehenşâhî ile Sâ'atcı Hasan Paşa hazretleri *-edâme'llâhu iclâlehû-* Dîvân-ı ma'delet-mekânda gelüp mesned-i vezâretde Mahmud Paşa üstüne oturdı. Ve Şıkk-ı sânî Defterdârı Murad Çelebi ve Cebecibaşı Beğ-zâde Frenk Mehmed Ağa hil'at-ı fâhire geyüp, sefere gitmek içün pâye-i serîr-i saltanata yüz sürdiler. Ve seferlü Bölük-halkına silahdâr-başı olan Şahbâz Ağa'ya üç kise altun ile otuz sekiz kîse akça virildi, ki cümle elli altı yük akça olur. Mâ-hazar ulûfe[4] virilüp, heman bölük-kâtibleri ve mukābeleciye çavuşlar koyup, çadıra çıkup gitmek germân olundı. Fî 12 şehr-i ramazân, sene 1006.

Sâbıkā Vezîria'zam olup, eyâlet ile Şâm'a giden Cığala-zâde tekrâr kapudan olduğıdur.

Ve bu esnâda eyâlet ile Şâm'a giden Cığala-zâde Sinan Paşa hazretlerine kapudan olmak içün haber gönderildiği şâyi' oldı. Ve kapucılar gitdi. Ve Şâm beğelerbeğiliği Erzurum Beğlerbeğisi Ahmed Paşa'ya fermân olundı. Ve Erzurum (401a) beğlerbeğiliği Rûm-Beğ-oğlı Behram Paşa'ya fermân olundı. A'dâ-i dîne bu husûsda muhkem ıztırâb düşdi. Halk-ı âlem müstebşîr oldılar[1] *«Ehlühû mahallühû»* didiler.

Bölük-halkı «Çıkan ulûfe kem-ayârdur» diyü almayup, gulgule ile ağalarınun ve kâtiblerinün azl olduğıdur.

Ve virilen ulûfeyi Bölük-halkı kaldırup, ağaları kapusına iletüp, tevz'a oturup, kîseler açılduğı gibi «Akça fâsiddür» diyü tâ'ife almak istemeyüp akçayı kaldırup[2], yine alayla Sadrıa'zam kapusına varup, «Bize sefere gitmek emr idersiz, bu virdiğünüz akçayı virdigümüz yerde almazlar» diyü acâ'ib söyleyüp, Defterdâr Mahmud Efendi'ye varup, şetemâta başlayup, anlar dahi «Ben altun ve guruş virdüm, ağanuz ve kâtiblerinüz tebdîl itmişlerdür» diyüp, cümlesi Silahdâr-başı Şahbâz Ağa'ya ve Cebeci-başılıkdan çıkan Sipâhî oğlanları ağası olan Mehmed Ağa'ya ve kâtibleri olan Koca Beğ nâm Efendi'ye ve Silahdârlar kâtibi Mahmud Beğ'e ve Mukābeleci Ahmed Efendi'ye ve Kethüdâ yeri Vildan Beğ'e hucûm idüp ve ulûfeleri çadırda virilmek üzre emrolunmışdı. Ve cem'iyyet dahi taşrada olmışdı. Taşa tutulup, her biri muhkem let yiyüp, Defterdâr Efendi «Virilen altun ve guruşdur» dimekle küllî fitne vü fesâda mü'eddî ola-yazdı. Ve cümlesi ma'zûl olmak fermân olundı. Sipâhî oğlanları kitâbeti Küçük kal'a tezkirecisi Zâhid-zâde Mehmed Çelebi'ye buyuruldı. Ve mukāta'acılık Tâhir Çelebi'ye ve kal'a tezkireciliği zu'amâdan Hasan Çelebi'ye[3] buyuruldı. Ve Silâhdârlar kitâbeti Mukāta'acı Mahmud Çelebi'ye buyuruldı. Ve mukābelecilik sâbıkā mukābeleci olan Koca Muharrem Çelebi'ye buyuruldı. Ve Vildan Kethüdâ sebeb-i fitne vü fesâd ola-yazdı dinilmeğin bölükden çıkup timara hükm virildi. Ve Silahdâr-başı Şahbaz Ağa azl buyurulup, Mehmed Ağa sipâhîler ağalığında kalup, sâbıkā bir kaç def'a silahdâr-başı olan Rıdvân Ağa yine silahdâr-başı oldı. (401b) Virilen akça tebdîl olundı velâkin evvelkinden bed-ter virildi. Ve virilen altun ziyâde bahâ ile ya'nî yüz kırkara satılduğı cürm ü cinâyet dahi mukarrer olup, mûcib-i azl ü hırmâna sebeb oldı. Fî 17 ramazân, sene 1006.

Hasan Paşa zemâmında sefere me'mûr olup çıkup gidenlerden ba'zıları bilâ-emr İstanbul'a geldüği şâyi' olmağın bulunanlar habs olduğıdur.[3a]

Bu esnâda müteveffâ Sinan Paşa Hasan Paşa zemânında sefere me'mûr olanlardan Okçı-zâde Efendi ve Küçük Beğ-zâde Efendi ve Defterdâr Âlî Efendi Hasan Paşa gitmekle bilâ-emr İstanbul'a geldükleri söylenmeğin habs olunmaları fermân olundı. Hasan Paşa Tezkirecisi Hükmî Hasan Çelebi ve sâ'ir tevâbi'i sefere me'mûr olup gitdiler. Hasan Çelebi gitmemekle kande ise bulunup Dîvân kâtibi İmâm-zâde dahi kande bulunur ise habs buyuruldı. Fî 18 ramazân.

İhrâk vâki' olduğıdur.

Ramazân-ı şerîfün yiğirmi ikinci gicesinde halk terâvîh namâzında iken Büyük Karaman pazarı kurbında semercilerden kazâ' ullâh ile nâgehânî ateş tutup[4], arasta ve mücellidler ve dahi niçe dekâkîn ü mahallât ihrâk olup, yağmacı Yeniçeri tâ'ifesi çok yere

dest urup, harâb u yebâb eyleyüp, târâc u tâlân eylediler. Mübârek günlerde bîve-zenlerün gözleri giryân olup, dûd-ı âhı gökleri boyadı. Ve dört beş sâ'atde meşakkat-i azîm ile söyündi. İrtesi salı gün halk-ı âlem yorgun düşüp Dîvân olmadı. Allâh ta'âlâ meded ü inâyetler eyleye. Yakın zemânda ol mahal muttasıl ihrâk-ı azîme ile yanup, Müslimânlar mutazarrır olup, hasâret ile yanup yakılmağa mübtelâ oldılar.

Selâtîn-i izâm evkāfmun nezâreti hatt-ı hümâyûn ile Dârüssa'âde Ağası Osman Ağa'ya fermân olunduğıdur.

Ve evâhir-i şehr-i ramazânda evkâf-ı selâtîn-ı mâziyeden merhûm ve mağfûrun-leh Ebü'l-feth Sultân Mehmed Han Gāzî ve Sultân Bayezid[5] ve fâtih-i mülk-i Arab Sultân Selim Han ve Sultân Süleyman Han *-tayyebe'llâhu ta'âlâ serâhüm ve ce'ale'l-cennete mesvâhüm-* evkāfınun nezâreti hatt-ı hümâyûn ile Dârüssâ'âde Ağası Osman Ağa'ya ta'yîn buyurulup, cihâd defterlerinün esâmîsi eczâsı bu Fakīr-ı hakīr zabtında iken ayrılup, Ağa-yı mezbûr nezâretine müte'allık olan muhâsebeciye[6] teslîm olundı. Hakīkaten evkāf-ı selâtîn-i izâma za'f gelüp, üç ayda bir küllî pîşkeş ü hedâyâlar ile tevliyet birinden birine virilmekle mahsûlât-ı evkāf mâl-ı rüşvete vefâ itmeyüp ve erâzil ü nâ-müstahaklar dahi zevâ'id-i evkafdan vezâ'ife mutasarrıflar olup, zabt u rabtdan kalmış idi. Gerçi kapucılar eliyle nâ-lâyık niçe evzâ' u etvâr olmak dahi (402a) mukarrerdür. Fe-emmâ alâ eyyi hâl hıfz-ı emvâl-i evkāfda cidd ü ihtimâm olunup, düşen zevâ'id-i evkāf nâ-revâ olanlara tevcîh olunmayup ve ferâgatden kimseye virilmeyüp zabt olunursa az zemânda bi-inâyeti'llâh ta'âlâ nüks olan mizac-ı vakf sıhhat u âfiyete yüz tutar ümîd olunur. Fî 25 şehr-i ramazân, sene 1006.

Müftilenâm Hoca Efendi hazretleri tevâbi'i ve evlâd-ı kirâmaları ile Sadrıa'zam Mehmed Paşa hazretlerinde âlî ziyâfet olunduklarıdur.

Ve evâhir-i ramazân-ı şerîfde Hoca-i Şâh-ı cihân ve Müftilenâm ve Şeyhülislâm hazretleri evlâd-ı kirâmları ile ve İstanbul Kadısı Ebussu'ûd-zâde Mevlânâ Mustafa Efendi ve Şâm-ı dârüsselâmdan

munfasıl Taşköprî-zâde Kemal Efendi ve Vâlide Sultân müderrısi Mevlânâ Mustafa Efendi cemî'an tevâbi'i ile hâss[1] odada âlî ziyâfet içün Sadrıa'zam Mehmed Paşa *-edâme'llâh ta'âlâ iclâlehû-* hazretlerine varup, i'zâz u ikrâm u ihtirâmda dakīka fevt olunmayup kemâl-i muhabbet ü meveddet üzre şîr ü şeker-veş ihtilât buyuruldı. Lâm Ali Efendi birâderi ile Hâfız Hasan dem-sâz olup, aşr-ı şerîf okudılar. Terâvîh kılınup, tesbîh-hânlar hem-zebân olup teşrîf eylediler. Ve kârsâz-ı meclis-i şerîf sâbıkā tuğrâ-keş-i Dîvân-ı ma'delet-mekân olan nâdire-i devrân Hamza Beğ idi. Ve bi'l-cümle pesendîde etvâr üzre olup, makbûl-i ahâlî vü enâm olduğı mezkûr oldı.

Hasan Paşa'nun defînesi bulunduğıdur.

Ve bu esnâda, katl olunan merhûm[2] Hasan Paşa'nun kethüdâsına ve sâ'ir tevâbi'ine sefere gitmek fermân olunup gitmişlerdi. hazînedâr-başısı ve mütevellîsi Ömer Ağa birkaç gün te'hîr olunup, Yeniçeri ağasına virilmişdi. Muhallefât içinde bulunan defter mûcibince bin yükden mütecâviz hazîne lâzım gelüp aranup bulunmayıcak mezbûr Ömer Ağa dahi sefere gitmişdi. Bir hidmetkâr dilinden Ömer Ağa evinde defîne haberi şâyi' olup, yüz bin altun bulundı. Ömer Ağa gelmek buyuruldı. (402b) Aradılar bulunmadı. Evâhir-i ramazânda Ömer Ağa bulunup geldi, habs olunup dahi mal istifsâr olunmağa başlandı. Yine bir tarîk ile elden çıkup, gaybet eyledi. Dirler ki tevâşî olmayup hünsâ ola. Veyâ avrat olup, ferci dahi temettu'a kābil olmaya[3].

Cümle evkāf-ı selâtîne Dârüssa'âde Ağası Osman Ağa nâzır olup, vüzerâ-i izâm ve defterdârân karışmayalar diyü buyurulduğıdur.

Evâhir-i şehr-i ramazânda selâtîn-i izâm evkāfınun mütevellîleri ref' buyurulup, dergâh-ı âlî kapucılarmdan ve Dârüssa'âde Ağası nâzır Osman Ağa'nun ma'lûm ve mu'temedleri olan kimselere sipâriş buyuruldı. Sâbıkā Edirne'de Murâdiye evkāfı mütevellîsi Mustafa Çelebi Sultân Süleyman mütevellîsi oldı. Ve Hazînedâr Ömer[4] Ağa'yı bulup getüren Kalender Çavuş Sultân Selim Han-ı ka-

dîm mütevellîsi oldı. Ve Sultân Mehmed Han-ı atîk tevliyeti Edirnelü Kemal-zâde'ye virilmek buyuruldı. Selâtîn-i izâm evkāfı yılda üç ve dört kimselere pîşkeş ü hedâyâları alınup tevcîh olunmak ile harâb u yebân olmağa teveccüh eyledi. Ve nâ-müstahaklar zevâ'idlere mutasarrıf olmak ile îrâddan masraf ziyâde olup, imâretlerde aş pişmez olmak mertebesine vara-yazdı idi. Herbir vakf mübâlağa medyûn olmış idi. Ağa nezâreti ile hıfz u hırâset olunup nüks olmış marîz gibi [iken] bi-inâyeti'llâh ta'âlâ âfiyete yüz tutdı.

Gurre-i ramazâu-ı şerîf sâbit olup, rü'yet-i hilâl-i şevvâl müyesser olduğı ve serhadlerden haberler geldüğidür.

Ve mübârek ramazân-ı şerîfün gurresi salı günden idüği[5] udûl Müslimîn şehâdetiyle sâbit olup, leyle-i kadr namazı isneyn gicesinde halîfe-i zemîn ü zemân bâ'is-i emn ü emân Sultân Mehmed Han-ı Gāzî *-halledellâhu hilâfetahu-* ile Ayasofya-i Kebîr'de edâ olundı. *Allâhümme takabbel minnâ ve salâtenâ ve sıyâmenâ* du'âlar ve niyâzları mele-i a'lâya çıkdı. Ve yevmü'l-hamîs îd-i sa'îd-i mü'minîn ü mü'minât vâki' oldı. Allâh ta'âlâ cemî' ümmet-i Muhammed *-aleyhis's-salâtü ve's-selâm-* üzerlerine mübârek eyleye. Ve rü'yet-i hilâl-i şevvâl dahi müyesser oldı. Ve ol gice (403a) serhadd-i mansûrede olan serdârlardan ulaklar gelüp, küffâr-ı hâksâr-ı delâlet-şi'âr küllî tedârük üzre olduğın arz u i'lâm eylemişler. Yanık kal'asında taksîrât olup, hîle ile alınup, ellerine girdüğine mübâhat u sürûrda oldukların ve «Alâniyeten a'dâ-i dîn Pâdişâhun ni'meti gözünüze tursun, kal'asın böyle mi gözedürsiz diyü tevbîh u serzenişler eylemişlerdür» diyü yazmışlar. Ve Mihal la'în[1] cizye nâmına gönderdüği «Yedi yük akçanun ardınca yetişeler» diyü Yanık kal'ası haberin aldukda âdemler salup, bulmadukların söylediler. Ve «Niçe yüz pâre şaykalar yapdırup tekerlekler ile Tuna'ya vâfir melâ'în ile donanma indürmek tedârükindedür» didiler. «Vakti ve zemâniyle leşker ve hazîne yetişmez ise hâl mükedderdür[2]. Tımışvar el-ân muhâsara olmak üzredür» dimişler ve Eğri kal'ası muhâfazasında olanlar dahi muhkem zucret u ıztırâbda olup, «Elbette leşker-i cedîd ve hazîne ile imdâd eyeleyesiz ve illâ hâl düşvârdur» diyü bildürmişler.

Ayasofya-i Kebîr mahallesinde nâgehânî ihrâk vâki' olduğıdur.

Evâ'il-i şehr-i şevvâlde müteveffâ Acem Molla Kasım'un Ayasofya kurbında Üsküflü mahallesinde kabri civârında eytâmına kalan vakf yerde binâ olunan mükellef[3] evleri kazâ-i nâgehânî ile ahurda otdukdan tutuşup ihrâk oldı. Bi-inâyeti'llâh ta'âlâ gayra sirâyet itmeyüp, yalnuz mâ-meleki ile bi'l-külliye yandı gitdi. Etrâf u civârında olanlar muhkem ıztırâb u meşekkat çekdiler.

Mısrâ'

رسيده بود بلايى ولى بخير كذشت

Tatar ham Gāzî Giray Han'a kılıç ve kaftan ile giden Kapucı-başı Ali Ağa'dan mektûb ve haberler geldüğidür.

Ve evâhir-i şehr-i şevvâlde Tatar hanı Gāzî Giray'a hil'at-ı fâhire ve şemşîr-i zerrîn ile giden Kapucı-başı Ali Ağa'dan âdemi ile mektûb ve haberler gelüp, Pâdişâh-ı gerdûn-azamet hazretlerinün hükm-i şerîf ve hatt-ı hümâyûnların müşârun-ileyh Han hazretlerine îsâl eyledükde dilîrâne maksûd u murâd-ı Şehenşâhîyi ta'bîr ü takrîr eyleyüp ve Han hazretleri dahi (403b) telakkî bi'l-kabûl eyleyüp «Sem'an ve tâ'aten» diyüp «Bayramun dördünci gün bi-inâyetillâh ta'âlâ ve tevfîkıhî seyl-i revân-misâl çıkup küffâr-ı hâksâr Erdel üstüne akup gitmeğe niyyet ü azîmeti mukarrer u muhakkakdur» diyü bildürdüği mesmû'-ı halk-ı âlem olup, illerde ve dillerde söylendi, dinildi ve işidildi. Umaruz dergâh-ı Ahadiyet'den, ki azîzün zû-intikām Allâh a'dâ-i dîn-i Muhammedî'yi hor ve zelîl ve münhezim ü makhûr eyleyüp, leşker-i İslâm mansûr ve muzaffer olup, gālib ü kāhir ve zâfir olalar. *Amîn, bi-hakkı ve bi-hürmeti Seyyidi'l-mürselîn.*

Defterdâr-ı sâbık Ali Efendi kışladan emr-i şerîf ile getürdülüp, tashîlı-i sikke içün kat' olunan akçalar üstüne nâzır buyurulduğıdur.

Ve sâbıkā Defterdâr Ali Efendi katl olunan Vezîr Hasan Paşa garazı ile azl olunup, hâh u nâ-hâh elbette sefere gitmek içün zor

ve zâr ile üstüne âdemler koyup, evinden çıkarmışlardı. Varup Üsküb'de kışlayup, âvâre ve ser-gerdânlıkdan sonra sadr-ı sa'âdete gelen Mehmed Paşa *-edâme'llâh ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri «Umûr-ı devlete isdihdâma lâzımdur» diyü arz idüp hükm-i şerîf ile getürdüp ve tashîh-i sikke içün Hazîne-i Âmire-i Enderûndan tedârük olunan niçe kantar nukra ve evânî, ki üç yüz yük akça ve dahi ziyâde Sırça sarây içindeki darbhâne üzerine nâzır olmak fermân olundı. Re'y ü tedbîr-i pür savâb ile sancak sancak sahîhü'l-ayar akçalar mu'temedün aleyh âdemler ile irsâl olunup, «Halk içinde almup virilen fâsid akçaları alup, ihrâk bi'n-nâr eyleyüp fâsid olanı zâyi' olup, hâlis olandan mâ-adâ zarar u ziyân re'âyâ-yı memleket ve halkun ola» diyü memâlik-i mahrûseyi fâsid akçadan tahlîs ü tathîr eylemek üzre cidd ü cehd ile vüzerâ-yı izâm hazretleri kasd u sa'y ve bezl-i makdûr üzre himmed sarf ideler. Ve hilâf[4] idenlerün hakkından gelüp siyâset eyleyeler diyü nidârlar olundı. Fî evâ'il-i şevvâl, sene 1006. (404a)

Etrâf u eknâfda serhadlerde olan leşker-i bed-ahd hâkimler üstüne hucûm eyledükleri haberleri geldüğidür.

Ve evâ'il-i şehr-i şevvâlü'l-mükerremde Diyâr-ı Mısrıye kulları yine isyân üzre hâkimleri Seyyid Mehmed Paşa üstüne hucûm idüp ve ümerâdan ve içlerinde keşşâflıkdan hâsıl olmış be-nâm kimseleri katl itmeğe kasd eyleyüp, icâzet ü temessük taleb eylemişler, itâle-i lisân ve dest-dırâzlıklar ile Paşa'yı atdan indirüp, niçe ırz-şikenliklerden sonra istedükleri âdemlere zafer bulup helâk[1] eyledükleri haberler geldi. Ve akabince vilâyet-i Yemen halkının dahi kul ittifâkıyle Vezîr Hasan Paşa üstüne hücûm eyleyüp ve belki tevâbi'inden niçe kimseleri katl eyledüklerinde Paşa'yı kal'ada a'vâniyle muhâsara idüp, evvelden hâkim olan Mutahhar evlâdından bir kimseyi bulup, «Beğimüzdür» diyüp, serkeşlik ile fesâda şurû' eyledüklerin bildirüp i'lâm eyledükleri haberi şâyi' oldı. Ve bu husûsa sebeb ü bâ'is niçe yıllardan berü Yedi-kulle'de mahbûs olan evlâd-ı Mutahhar'dan kırılup, beş altı nefer âdemleri kalmışdı. Halk[2] ile buluşmakdan sakınmayup, fırak-ı dâlleden niçe bî-dîn ve müfsidîn a'dâ-ı devlet bunlar[3] tarafından vilâyet-i Yemen halkına mektûblar irsâl ü îsâl eyleyüp, «Osmânlı'nun devleti gitdi, tabur muhârebesinde sındılar kaçdılar, Pâdişâh güçle halâs oldı»

diyüp dürlü hezeyân ile fitne bırağup, ol vilâyet ahvâline ihtilâl geritüp ve mektûbları[4] bulunduğunun şe'âmeti kendülere yetişüp, Yedi-kulle'den kaldırılup, Yeni-hisar'da habs olunmak fermân olundı. Kimse buluşmamak içün muhkem tenbîh u yasak[5] buyuruldı.

Mısrâ'

رخنه کر ملك سر افکنده به

لشکر بدعهد پر اکنده به dimişlerdür.

Ve Basra ve Lahsa ve Bağdad serhadlerinde dahi Mübârek Şâh nâmına bir nâ-mübârek bed-baht[6] ve bed-ahter zâhir olup, yanına kallâş u evbaş cem' idüp, serhadd-i mansûre kılâ'ından müstevlî oldukların alup, (404b) vîrân eyledükleri haberler geldüğinde ve memâlik tüccârının dahi yüz bin altunluk metâ'ın gâret idüp, deveter ile yükledüp, Beriye Arabları'na îsâl eyledüği arz olundı. Vilâyet-i Bağdâd eyâleti ile serdâr fermân olunan Vezîr-i şecâ'at-şi'âr Hasan Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretlerine mü'ekked ahkâm-ı şerîfe gönderilüp, «Memâlik-i mahrûsede zuhûr idüp fesâd iden melâ'înün[7] bi-inâyelti'llâh ta'âlâ gereği gibi hakkından gelesin» diyü istimâletler virilüp, ulaklar gönderildi.

Vilâyet-i Şirvân muhâfazasında olan Vezîr-i pür-hazm u re'y Yemişçi Hasan Paşa hazretleri a'dâ-i dîn başların ve derilerin gönderdüğidür.

Evâsıt-ı şehr-i şevvâlde vilâyet-i Şirvân muhâfazasında olan Vezîr-i bâ-tedbîr Yemişci Hasan Paşa ol diyârda deryâ-yı Kulzum kenârlarında Kızılbaş-ı evbaş ma'rifetiyle kal'alar yapmakda bezl-i makdûr eyleyen Moskof kıralı la'înün Urus küffârı niçe yıllardur fırsat düşürüp muttasıl kal'alarına leşker gönderüp, istihkâm virdükden sonra Levend Aleksandre Han ve Simon Han melâ'îni ile küffâr-ı hakisâr-ı Gürci ittifâkda olduğı ma'lûm olup, kal'aya gelen Moskof küffârını Şirvân-ı zemîn askeriyle karşılayup, muhkem ceng ü neberd eyleyüp bi-inâyeti'llâh ta'âlâ fırsat u nusrat leşker-i

İslâma müyesser olup, tîğ-ı ateşbâr ile dârü'l-bevâra gönderüp, burun ve kulak ve kelleler ve serdârları tutulup[8] Südde-i sa'âdet-medâra gelüp ve serdârları küreğe gönderildi. Getürenler ve kapu kethüdâsı hil'at-ı fâhire ile teşrîf buyuruldı. Fî sene 1006.

Vilâyet-i Bosna Beğlerbeğisi Hüdâ-virdi Paşa'nun ahvâl-i pür-melâlidür.

Ve bu esnâda mukaddemâ südde-i sa'âdetden Bosna beğlerbeğisi olup giden Hüdâ-virdi Paşa vardukda sâbıkā beğlerbeği olan Hasan Paşa serkeşlik idüp emr-i şerîf-i cihân-mutâ'a imtisâl itmeyüp, mâ-beynleri nizâ'a mü'eddî olup yararhk da'vâ eyleyüp, birbirini meydâna okuyup (405a) bir seher iki cânibün leşkeri zabt olunmayup, tokuşup ortalıkda[1] Hüdâ-virdi Paşa mağlûb düşüp helâk olduğı haberler geldi. Ve yanınca Kapu-kulı ve Yeniçeri ve Bölük-halkı dahi pâymâl olup, toprağa düşdüği hikâyet olunup, «Hasan Paşa kılıcı ile beğlerbeği oldı» didiler. Zemânemüz hükkâmı[2] bu vechile amel ider oldılar. Fî evâhir-i şevvâl, sene 1006.

Şirvân-i zemîn hâkimlerinün serkeşlerinden Burhan oğlı ferzend-i dilbendi ile Âsitâne-i sa'âdete gelüp mutî' olduğıdur.

Vilâyet-i Şirvân-ı zemînde kadîmü'z-zemânda ülke sâhibi olup, Âl-i Osmân'a ve niçe eyyâm ol vilâyete varan serdârlara ser-furû itmeyen Burhan oğlı kendünün yarar ser-efrâz u mümtâz ferzendi ile gelüp Âsitâne-i sa'âdet-âşiyâna arz-ı ubûdiyet idüp[3], bende-i muhlıs olup ve ser-efgendelik ızhâr eyledi. Kendüzi ve oğlı ser-efrâz olup, hil'at-ı fâhire ile teşrîf buyurulup, vüzerâ-ı izâm ile girüp pâye-i serîr-i saltanata yüz sürdiler. Kalabalık dîvân oldı. Harc-ı hammâm içün yiğirmi bin akça virildi.

Dubrevnik keferesi maktû'ların Dîvân-ı mu'allâya getürüp teslîm itdükleridür.

Bu esnâda kadîmî maktû' viren Dubrevnik keferesi on üç bin üç yüz sikke-i hasene cizyeleri ve üç kıt'a kupa ve sâ'ir erkân-ı devlete kānûn üzre virgü ve armağanların çekdiler. Hil'atları virilüp ri'âyet olundılar.

Sa'âdetlü Pâdişâh-ı cihân-penâh hazretleri harem-i hümâyûn ile Dâvud Paşa çiftliği sarayına buyurduklarıdur.

Ve bu esnâda Pâdişâh-ı cihân-penâh hazretleri Vâlide-i sa'âdet-destgâh *-dâmet ismetühâ-* himmet-i aliyyeleri ile Dâvud Paşa Çiftliği'nde yapdurdukları sarâya göçüp, gül ü kiraz mevsiminde tebdîl-i âb u havâ eylemek kasd eylediler[4] gitdiler. Deryâdan sa'âdet ü iclâl ile İskender Çelebi bâğçesinden çıkdılar. Vâlide-i izzet-penâh hazretleri hazret-i Ebî Eyyûb Ensârî *-aleyhi rahmetü'l-Bârî-* türbe-i şerîfeleri ziyâretinden çıkup gitdiler. Fî evâhir-i şevvâl, sene 1006.

Serdâr-ı serhadd-i vilâyet-i Eflâk Vezîr-i bâ-tedbîr Hâfız Ahmed Paşa hazretleri sefer ahvâli beyânında erkân-ı devlete gönderdüği mektûb haberidür.

Ve bundan akdem vilâyet-i Vidin muhâfazasına me'mûr olup, Eflâk memleketine müstevlî olan Kara Mihal la'în üstüne sefer itmeğe serdâr ta'yîn buyurulan Vezîr-i lâ-nazîr-i (405b) rûşen-zamîr-i bâ-tedbîr[5] Hâfız Ahmed Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretlerinden mektûb-ı mergûb-ı izzet-mashûb gelüp gazâ vu cihâd bâbında dîn ü devlete lâyık u sezâvâr olan kazâyâyı ahsen vech üzre yazup «Gayret-i dîn-i mübîn içün ve nâmûs-ı saltanat umûrmda ehemm ü mühimm olan husûslarda vükelâ-yı devlet, vüzerâ-ı izâm ve ülemâ-ı kirâm hazretleriyle yek-dil ve yek-cihet olup, envâ-ı ikdâm u ihtimâm üzre bezl-i makdûr eyleyüp, sefere fermân olunan ümerâ vü zu'amâ vü sipâh ve kapu kulları Yeniçeri ve Sipâhî ve Cebeci ve Topcı zemânı ve mevsimi ile gelüp, mahall-i me'mûra yetişüp emr ü fermân-ı şerîfe imtisâl itmeyüp, cem'iyyet olmaduğı a'dâ-yı dîn-i müşrikînün ma'lûmları olmışdur. Asker-i nâ-fermân ile ne maslahat görülür. Küffâr-ı hâksâr ise[6] kanı leşker dahi gelüp yetişmez mi diyü ta'n u teşnî' ider oldılar» dimişler. Ana göre seferlülere nidâlar tenbîh ü te'kîdler olunup, takayyüd olundı. «Velâkin siyâsetden lâbüdd ü lâzım oldı» didiler.

Vâlide Sultân Medresesi virildüğidür.

Bu esnâda Vâlide Sultân hazretlerinün Medresesi Sarı Gürzzâde Kâfî Mustafa Efendi'ye tevcîh buyurulup, Şehzâde Sultân

Mehmed Han Câmi'inde ülemâ ve müderrisîn mütenebbüh olup, ders-i'âm eylemek üzre hâzır u müheyyâ olup sâbıkā olduğı üzre ma'a-ziyâde mülâzim danişmend alup-virmeğe şurû' eylediler.

Gāzi Giray Han hazretlerinün «Erdel vilâyetine geçüp gidecek yol ta'yîn buyursunlar» didüğidür.

Ve leşker-i Tatar hanı Gāzî Giray han hazretleri asker-i bî-şumâr ile imtisâlen li'l-emri'l-âlî Kapucı-başı Ali Ağa *-dâme mec-duhu-* hil'at-ı fâhire ve şemşîr-i zerrîn ile vardukda Vidin'de olan Vezîr Hâfız Ahmed Paşa *-edâme'llâh ta'âlâ iclâlehû-* hazretlerinden dahi mektûb-ı muhâlasat uslûb ile ümerâdan Kelle-puş Mehmed Beğ nâm suhan-ver hedâyâ ile varup[7], envâ'-ı ta'zîm u tekrîmi muhtevî kazâ vü cihâd bâbında olan fezâ'ili derc idüp tergîb u tehyîc eyledüklerinde kemâl mertebe mahzûz u şevk u muhabbet hâsıl eyleyüp ve Satırcı Serdâr Mehmed Paşa tarafından gelen nâ-hemvâr muvahhiş mektûbı Han hazretleri müşârun-ileyh Mehmed Beğ'e gösterüp ırz-ı dîn ve nâmûs-ı saltanata nâ-lâyık olan kelâm-ı vahşet-âmîzden dil-tenk olduğın beyân eylemiş. «Ammâ Allâh ta'âlâ râzî ola, Vezîr Hâfız Ahmed Paşa hazretlerinün mektûb-ı şeref-nümûnından tamâm hazz-ı ferâvânımuz (406a) vardur, hemân senünle Özi suyın ubûr eyledüğimüzde erkân-ı sa'âdete varup, ale'l-isti'câl[1] bana İsmâ'il geçidinde haber-i sahîh ile gelüp yetişmek gereksin, ki leşker-i Tatar sahtu'llâdan mahlûkdur. Altı sınıfdur, hiç bir sınıfı bir sınıfın dilin bilmezler. Bâ-husûs şimdi Nugay-ı kebîr Tatarından yüz bin nefer gelüp ittibâ' eylemişlerdür, hadd ü hasrdan efzûn olmışlardur. Bana bellü cevâb ki sa'âdetlü Pâdişâh-ı cihân-penâh hazretleri a'yân-ı sa'âdet ile meşveret buyurup yol ta'yîn buyursunlar. Dobrıca[2] vilâyetine girersem ol vilâyet on yıla dek yerine gelmez. Ve Eflâk ve Erdel vilâyetleri kezâlik harâb u yebâb olup, niçe yıllar âbâdân olamaz. Bana toğrı yol kangısı ise izn ü icâzet-i hümâyûnları ile gele yetişesin», buyurduklarında gelüp gurre-i şehr-i zilka'dede İstanbul'a dâhil olup, Vezîria'zam Mehmed Paşa *-edâme'llâh ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri huzûrında takrîr-i kelâm ve tebyîn-i merâm eylediler. Mûcibiyle cevâb-ı bâ-sevâb virilecek oldı.

Dâvud Paşa Çiftliği Sarayı'nda Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerine Sadrıa'zam ve Hoca Efendi varduklarıdur.

Ve evâ'il-i şehr-i zilka'de-i sene-i mezbûrede sa'âdetlü Pâdişâh-ı mülk-sipâh u Cem-câh *-e'azze'llâh ensârehû-* hazretleri tebdîl-i âb u havâ içün Dâvud Paşa Çiftliği Sarayı'nda olup, Sadrıa'zam Mehmed Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* ve Şeyhülislâm ve[3] Müftilenâm Hoca-i Şâh-ı cihân *-edâme'llâhu ta'âlâ fezâ'iluhû-* hazretleriyle ittifâkan meclis-i Şehenşâhî'ye varup, meşveret ve tedbîr ü tedârükde muktazâ-i hâl üzre çok kelâm-ı hikmet encâm beyân eylemişler. Ve gelüp Mîr-âhûr-ı Kebîr Ali Ağa çadırında ârâmiş ü âsâyiş idüp, anda yemeklenmişler.

Allâh ta'âlâ mülhem bi's-savâb eyleyüp, re'y ü tedbîrlerin takdîr-i Rabbânî'ye muvâfık u mutâbık eyleyü-vire. *Bi-hakkı ve bi-hürmeti hazret-i Seyyidü'l-mürselîn ve Hâtemü'n-nebiyyîn.*

Beğlerbeğilik tarîkıyle Tuğrâkeş-i Dîvân olan Hamza Paşa gelüp tekrâr nişâncı olduğıdur. (406b)

Ve evâ'il-i şehr-i zilka'dede Nişâncı Mûsâ Beğ Efendi ref' buyuruldı. Dîvân-ı ma'delet-penâhun kānûn-şinâs-ı kadîmi ve erkân-ı sa'âdetün emekdâr müstedîmi, merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Süleyman Han zemânının akrân u emsâlinden mümtâz u ser-efrâzı Dîvân-ı mu'allânun nişâncılık hidmeti hasr-ı aklı ile beğlerbeğilik tarîkı değil belki vezâret ile Hamza Beğ'e munhasır iken *kad vasale'l-hakk ilâ ehlihi* mıstâkınca[4] yine anlara tevcîh ü taklîd buyuruldı. Gelüp kemâ-kân sadrında oturup tuğrâkeş-i Dîvân oldı. Fî sene 1006.

Anatoh Defterdârı Şems Efendi yine gelüp defterdâr olduğıdur.

Ve evâsıt-ı şehr-i zilka'dede Anatolı Defterdârı Lale-izâr-zâde Ahmed Efendi mizâcında müsâ'ade olmayup, gâhî[5] dîvân terk itmekle ref' buyurulup, Şems Efendi i'tidâl-i hâl ve sıdk-ı makāl üzre istikāmet ile masâlih-i Müslimîn'e sâ'î olduğı ecilden gelüp defterdâr olmak fermân olundı. Fî[13] zilka'de, sene 1006.

Gāzî Giray Han'a Müftîlenâm Hoca Efendi hazretleri tarafından izn-i hümâyûn ile yolundan mektûb gitdüğidür.

Ve bu esnâda Tatar Han hazretlerine Müftîlenâm ve Şeyhülislâm Hoca Efendi hazretleri tarafından sefer u hareketlerine müte'allık nasîhat-âmîz mektûbları gönderilüp ve mukaddemâ hil'at-ı fâhire ve şemşîr-i zerrîn[6] ile varup Kapucı-başı Ali Ağa âhirete intikāl ve âzim-i âlem-i bakā olduğu haberi geldi. Ve yerine bir kapucı-başı dahi Hoca-i Şâh-ı cihân hazretlerinün mü'ekked mektûbiyle isti'câl üzre gitmek fermân olundı. Fî evâsıt-ı zilka'de, sene 1006.

Merhûm Lala Mehmed Paşa oğlı Kapucı-başı Mustafa Ağa vilâyet-i Diyârbekir'den tahsîl eyledüği hazîne ile geldüğidür.

Ve sâbıkā Diyârbekir Defterdârı Mahmud Beğ'in İstanbul'da erzâk u emlâkı mîrîye zabt olunup satılmışdı. Ve vilâyet-i Diyârbekir emvâlinün bakāyâsı tahsîline me'mûr olan merhûm Lala Mehmed Paşa oğlı Kapucı-başı Mustafa Ağa hazîne-i irsâliye ile gelüp tahsîl eyledüği (407a) emvâli teslîm-i Hazîne-i Âmire eyledi. Ve mârru'z-zikr Defterdâr Mahmud Beğ'ün andaki mâ-melekin dahi cânib-i mîrîden furuht idüp ve evlerinden ve bâğçesinden gayri cümlesi otuz yük olup, dâhil-i hazîne ve masârif oldı. Ve kendüzin kal'ada[1] habs itmişlerdi. Katl olunan Hasan Paşa'dan sonra Âsitâne-i sa'âdetde olan erbâb-ı şefâ'at vâsıtasıyle habsden halâs olup İstanbul'a geldi, muhtefî oldı. Ve esbâbım ve tuhaf u tarafın bey' iden sâbıkā Karaman Defterdârı İlyas Çelebi ve sâbıkā muhâsebeci Lonka-zâde Mustafa Çelebi bu bâbda ıztırâbdan hâlî olmadılar. Fî evâsıt-ı zilka'de, sene 1006.

Kasaba-ı Osmancık kadısı, kadı-yı sâbıkı garazan katl itdüği kıssadur.

Ve bu esnâda kasaba-ı Osmancık kadısı, sâbıkā kadı olan Kara Dâvud'ı «Yatakdu, ehl-i fesâd ile ortakdur» diyü arzlar eyleyüp, «Kuttâ'-ı tarîkdan ise hakkından gelesin» diyü kānûn üzre hükm virilüp kadı idüği arzlarda açılmayup, bir gice nâgehânî bir yerde basup uryân idüp salb eyledüği haberi geldi. Müdde'îler girüp Dîvân-ı ma'detletde ahvâli bildürdiler. Katl olan kadı ihzâr olunup, şâhidler «Kendüzi ipin bile çekdi» diyü şehâdet itmekle kısâsen katl olunmak içün kadı zindâna habs olmak fermân olundı. Fî evâhir-i zilka'de, sene 1006.

Cezîre-i Kıbrıs irsâliyesi gelüp, teslîm-i Hazîne-i Âmire olduğıdur[2].

Ve bu esnâda vilâyet-i Kıbrıs irsâliyesi gelüp, guruşdan mâadâ gelen nakdiyesi kem-ayâr olmağla Dîvânda makbûl olmayup, dirhem ile alınmak buyuruldı. Erbâb-ı hâcât zarûret-i masrafa kabûl idüp, tâlib olmağla oldılar. Yine tashîh-i sikkeye mecâl olmayup, ahvâl-i âlem gitdükce muhtell u müşevveş olmakda ve izdiyâd bulmağa sebeb oldı.

Karaman'da ehl-i fesâd sûhte tâ'ifesi şenâ'at idüp, beğlerbeği seferde olmağla Vezîr Sa'atcı Hasan Paşa muhâfazaya emr olunduğıdur.

Vilâyet-i Karaman'da şehr-i Lârende'de eşkıyâ-yı âlemden[3] sûhte tâ'ifesiyle, ma'zûl sancak beğlerinün ve ma'zûl beğlerbeğilerinün ve pes-mânde erâzil sekbânları biriküp, üç binden mütecâviz olup, ahâlî-yi memlekete cevr u fesâd elin uzadup ve memleket muhâfazasında olan yarar çavuş ortada yitüp helâk olmağın, vilâyeteri tedârük idüp cem' olmağla muhkem ceng ü âşûb olup ve tarafeynden muhkem kıtâl oldukda Asitâne-i sa'âdete feryâdcılar geldi. Gerçi eşkıyâ tâ'ifesi sınup tağıldı. (407b) Velâkin «Memleket hâlî, beğlerbeği seferde, vilâyet[4] muhâfazasına âdem lâzımdur» dinilmeğin mesned-i vezâretde oturan Sa'atcı Vezîr Hasan Paşa vilâyet-i Karaman muhâfazasına ta'yîn buyurulup, gitmek fermân olundı. Fî evâhir-i zilka'de, sene 1006.

Kara-hisâr-ı Sâhib sancağı beği sefere sür'atle gitmeyüp eğlenmek ile salb olunduğıdur.

Ve evâhir-i şehr-i zilka'dede Kara-hisâr-ı Sâhib sancağı beği Kör Selim oğlı dimekle meşhûr beğ serdâr-ı asker-i mansûre Saturcı Mehmed Paşa hazretleri tarafından hükm ile sefere me'mûr olma-

yanlarun bedelin cem' eyleyesin. Bunda araba bârgîrlerine virilmek içün mühimm ü ehemdür dimeğin kâre meşğûl iken nâgehânî asker süren kapucılar dahi «Sefere gitmez misin, bunda neylersin» diyüp, fi'l-hâl salb eyledükleri haberi geldi. Evlâdı mâtem libâsları ile Âsitâne-i sa'âdete geldiler. İbret-nümâ-yı âlem oldılar. Fî sene 1006.

Edirne muhâfazasma Sinan Paşa-zâde Mehmed Paşa gitmek fermân olunduğıdur.

Sefere me'mûr olanlarun ekseri Edirne'de müctemi' olup, fukarâ ve zu'afâ cevrlerinden müştekî olmağla Sinan Paşa-zâde Mehmed Paşa Edirne'yi muhâfaza itmek içün gitmek fermân olundı. Fî sene 1006.

Tatar ham leşker-i bî-şumâr ile sefere geçüp gitdüği haber gelüp söylendüğidür.

Evâhir-i şehr-i zilka'dede Kırım Hanı Gâzî Giray Han hazretleri bî-had u bî-pâyân leşker-i ferâvân-ı Tatar[5] ile vilâyet-i Eflâk içinden geçüp, Erdel vilâyeti üstüne çekilüp gitmek üzre[6] olduğın Akkerman'dan gelenler görüp haberler getürdiler. «Vilâyet-i Vidin muhafasında olan Vezîr Hâfız Ahmed Paşa hazretleri üstüne üşüp Serdâr Satırcı Mehmed Paşa hazretleri cânibinden iğmâz-ı ayn eyledükleri niyyet ü azîmeti mukarrerdür» didiler. Ve fermân-ı âlîşân «İstedüğin yerden geçüp, heman çıkup, Erdel melâ'îni üstüne serdâr-ı zafer-şi'ârım ile varup, re'y ü tedbîr-i pür-savâb üzre olasın» dinilmişdi. «Eflâk vilâyetine uğramayup, Dobrıca içinden geçmek ihtiyâr olunduğı hikâyet u rivâyet olundı. Tatar[7] tâcâc eyledükden sonra kaymak âdetleri olmağın fermân yerin bulmadın dönmek havfından vilâyet-i Eflâk'a uğramaduk» didiler. Ba'dehû kendünün Hoca Efendi hazretlerine dest-i hattıyle mektûb-ı niyâzmendânesi (408a) gülüp, emr-i hümâyûn-ı Pâdişâh üzre vilâyet târâcına azîmet ü teveccühin beyân idüp, bir gazel[1] dahi diyüp irsâl eylemişler.

Gazel

Biz mücâhid kulunuz terk iderüz cân u serî
Pâdişâhum ne diyem sonra duyarsın haberi

Kaçmanuz tîğ u teberden çalışun dîn yoluna
Ol benüm boynuma ger var ise anun zararı

Biz de ikdâm iderüz varmağa bir gün ilerü
Girü kalmaz Budin'e her kimün olsa ciğeri

Mâ-cerâ-yı seferün derdini ben şerh itsem
İstimâ' idene te'sîr ide ol gâm eseri

Azm ider oldı Gazâyî sefere Sultânum
Kıl ana hayr du'â ol da kalundur iş eri

Vüzerâ-ı izâm hazretleri yeni kesilen akçaları görmeğe Darbhâne'ye varduklarıdur.

Ve evâhir-i şehr-i zilka'dede vüzerâ-ı izâm hazretleri Dîvândan kalkduklarında, cümlesi varup Sırça Saray'da Darbhâne'de yeni kesilen akçaları gördiler. Himmet ü vâlâ-nehmetleri fâsid ü kalb akçayı[2] âlemden kaldırup, sahîhü'l-ayâr nukra-i hâlis olup, eyüye tebdîl eyleyüp, kâr u bâr-ı âleme nizam u intizâm virmekdür. Allâh ta'âlâ tutdukların kolay getürüp, düşvâr işlerin âsân eyleyü-vire. «Ammâ siyâsetden lâ-büdd ü lâzımdur» didiler.

Diyâr-ı Mısrıye kulları fitne vü fesâdı sebebiyle Kıllu[3] Dilsiz ulakla gelüp, Şerîf Mehmed Paşa irsâliyeyi noksân üzre göndermekle satve-i kâhire-i Pâdişâhî'ye uğrayup, yerine Vezîr Hızır Paşa kadırğa ile gitdügidür.

Selh-i zilka'de de mukaddemâ harem-i muhterem tarafından tetebbu' u tecessüs içün diyâr-ı Mısrıye'ye giden Kıllı Dilsiz geldi. «Ahvâl ü etvâr-ı Mısr küllî ihtilâl ü ihtilâf üzre oldı. Ümerâ vü asker mâ-beyni beğlerbeğiler ile eyü olmadı. Doruk Kuzı[4] ve Aşçı Mehmed nâm meşhûr u be-nâmlarun sâbıkā evleri basılup kat olundılar. Beğlerbeği Şerîf Mehmed Paşa dahi katl murâdları olup, üzerine hücûm itdüklerinde[5] atdan yıkılup, destârı yuvarlanup yine atlanup kaçınca niçe âdemi pâymâl olmağla halâs oldı. Masâlih görülmez kaldı. Mu'attaldur, hâkimliğe kabûl itmezler, âhar hâkim is-

terler. Sa'âdetlü Pâdişâh her kimi gönderürse göndersin, buna artık itâ'at idüp, sözin dinlemezüz (408b) var tiz yetiş ahvâlimüz bildür didiler» diyüp i'lâm eylemeğin Vezîr Hızır Paşa hazretleri Mısr'a ta'yîn olunup, fermân-ı âlî-şân üzre sa'âdetlü Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri Dâvud Paşa Çiftliği Sarayı'nda bulunup, Hızır Paşa *-edâme'llâh ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri hadem ü haşemiyle ve Çavuş-başı Ömer Ağa çavuşlar şevketiyle ma'n varup, iki hil'at-ı fâhire virilüp, pâye-i serîr-i saltanata yüz sürüp, hemân irtesi gurre-i zilhiccede dört pâre kadırga hazırlanup bindiler. Dördünci gün Beşiktaş iskelesinden lenger alup saldurdılar. Allâh ta'âlâ hayr ile murâdlarına vusûl müyesser eyleye. *Bi-mennihi ve yümnihi.*

«Bir yıllık hazîne-i Mısır zâyi'dür. Emir Paşa'nun emvâl ü erzâk ve ahvâlin zabt u kabz idüp maslahatın göresin» diyü mü'ekked ehkâm-ı şerîfe virilüp ve yiğirmi nefer kapucılar ile Kıllu Dilsiz giden kadırga ile salınmış iken akablerince mü'ekked hatt-ı hümâyûn ile âdemler gidüp, «Vucûdına zinhâr hazer yetişdürmeyüp, cümle emvâl ü erzâkıyle Südde-i sa'âdetüme gönderesin, onat basîret ü intibâh üzre olasın» diyü muhkem tenbîh u te'kîd olundı. Fî evâ'il-i zilhicce, sene 1006.

Vezîr-i saltanat-ârâ Kapudan Sinan Paşa hazretleri Südde-i sa'âdete geldükleridür[6].

Ve gurre-i zilhiccede Vezîr-i şecâ'at-şi'âr u bâ-tedbîr-i pür-hazm İbn-i Cığal Kapudan Sinan Paşa hazretleri geldi. Eyâlet-i Şâm'dan kalkup Piyas iskelesinde on gün ârâm idüp, deryâ muhâfazası hidmetinde olan ümerâya haberler îsâl olunup, Kıbrıs Beğlerbeğisi Ca'fer Paşa ve İskenderiye Beğ'i Kapudan-zâde ve dahi gayriler yetişüp gelüp ve Mısr gemileri saldurduğı mevsim olmağın gemilerine girüp, a'dâ-ı dîn gemileri kapudan-ı nâmdâr deryâya çıkduğın işitmekle meydâna çıkmayup, Mısr'dan saldıran gemileri Kapudan Paşa hazretleri karşılayup, küffâr-ı hâksâr pusuya urup[7], ehl-i İslâm gemileri sâlimen deryâyı geçüp, selâmet ile Rodos'a yetişüp ve kendiler tokuz pâre deryâ gemileriyle rûz-ı mezbûrda İstanbul'a gelüp dâhil oldılar. (409a) Âmme-i enâma behcet ü surûr hâsıl olup, «Mahbûbü'l-kulûb gâzî fî sebîli'llâh el-hamdü li'llâh yine geldün, yüzin görmek nasîb ü müyesser oldı» diyüp halk-ı âlem

du'âlar ve senâlar eylediler. Ve toğrı Tersane-i Âmireye çıkup, oğlı Mahmud Beğ hazretleri cidd ü cehd ile hâzır eyledükleri donanma gemilerin arz eyleyüp, bildürdükden sonra hazret-i Ebî Eyyûb Ensârî ziyâretine varup andan devlet-hânelerine[1] ehl ü iyâli, ki kendüzinden iki gün mukaddem kara cânibinden gelmişlerdi, varup mulâkāt eyleyüp çıkup Şeyhülislâm ve Müftilenâm Hoca Efendi hazretlerine varup umûr-ı mülke[2] müte'allık nice ahvâl söyleşüp, rüşvet ile hükûmete vâsıl olanlar re'âyâ-yı memlekete müstevlî olup, zulm ü te'addîlerinden re'âyâ-yı mülk pâymâl u perîşân olduklarını hikâyet ü rivâyet eyleyüp ve andan kalkup, Sadrıa'zam Mehmed Paşa hazretlerine varup, kezâlik anda dahi mülk ü millet umûrın tahrîr ü beyân idüp, vâlî-yi memleket olan beğlerbeğiler ve beğler ayda üç def'a re'âyâ-yı memlekete salgun idüp[3], her karyeden selâmlık diyü felâ-ekal yetmiş ve seksener guruş alınup ve bir def'a dahi subaşıları «Aybaşıdur, muhâsebem virmeğe giderem mu'âvenet» diyü her karyeden yine yetmişer ve seksener guruş cem' idüp ve آیبوت ya'nî cümlemüz karyenüzde müsâfir olup, bu denlü harc u havâyic sarf olunsa gerek idi. Yem ve yemek ve şarâb ve kebâb bahâsı ve sâir zehâ'ir içün yine yetmişer ve seksener guruş alınup, mâh be-mâh bu bid'at-ı seyyi'e üzre kadılar dahi defterdârlar «Avârız» diyü be-her hâneden beşer yüz akça cem' idüp, gulâmiye ve kesr-i mîzân başka alınup, re'âyâ-yı mülk pâymâl olmadadur. Ve ol diyârlarda vezâret ile olan Râzıye Hatun oğlı Mustafa Paşa hazretleri ve Kurd Paşa hazretlerinden su'âl olunup, «Bu re'âyâdan alınan mâl-ı seyyi'âtdan[4] sizün de âğâhınuz varmıdır?» didükde «Olagelmiş âdet bu değilmi dür, hep bizde böyle bilürez» diyü cevâb virdüklerin dimişler ve «Ya bizde bunca memâlik-i Pâdişâhîde niçe yıllar beğlerbeği olup, hâkim olmaduk mı? bunı işitmedük bilmezüz, almaduk ve aldurmazuz» didük. «Siz alman» didiler. Re'âyâ ise «Bizüm sâhibimüz var mıdır? bizüm mâlımuz çünki bizden çıkar, niçün bizüm sâhibümüze değmez. Bîgâneler kuttâ'-ı tarîk şerîk-i memleket midür ki alurlar?» diyü feryâdlar eyledüklerin arz u i'lâm eylediler. Ve kadîmden ma'mûr u âbâdân olan memleket-i Karasi ahâlisiyle tağılup, celâ-yı vatan idüp perîşân olduklarını bildürdiler. «Ve buna bâ'is ü bâdî olan rüşvetdür ki nizâm-ı âlem[5] halel-pezîr olup kemâl mertebe zelel geldi. Tedbîr ü tedârükden lâbüdd ü lâzımdur» diyü söylediler.

Mısr u Şâm kadılıkları tebdîl buyurulduğıdur.

Ve Şâm kadısı Zekeriyyâ-zâde Mevlânâ Yahya Efendi fazl u ilm ve diyânet ile adl ü dâd üzre kazâ iderken, bu câhibde ulemâdan Mevlânâ Abdülvehhâb Efendi'ye tevcîh buyuruldukda yine mukarrer itdürmek (409b) babında Cığala-zâde bezl-i makdûr ve sa'y-i mevfûr eyleyüp, bi'l-âhere Arab-zâde Abdurrauf Efendi ref'ine mâl-ı ferâvân bezl iden Mevlânâ Kınalu-zâde Hasan Efendi diyâr-ı Mısrıye'den ref' buyurulup, Mevlânâ Yahya Efendi Mısr kadısı olmak fermân olundı. Fî sene 1006.

Kapudan Vezîr Cığala-zâde hazretlerini Dâvud Paşa[6] Çiftliği Sarayı'na Pâdişâh hazretleri istedükleridür.

Ve evâ'il-i şehr-i zilhicce-i sene-i mezbûrede Kapudan İbn-i Cığal Sinan Paşa hazretlerini sa'âdetlü Pâdişâh-ı cihân-penâh hazretleri Dâvud Paşa Çiftliği Sarayı'na istedüp, umûr-ı devlet ü saltanata müte'allık masâlih söyleşmekde yalnız olup, üç hil'at-ı fâhire, ki[7] birisi bâ-postîn sammur ile teşrîf buyurulup, pâye-i serîr-i izzete yüz sürüp çıkdılar. Fî sene 1006.

Sa'âdetlü Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri Dâvud [Paşa] Çiftliği Sarâyı'ndan İstanbul'a mübârek îd-ı adhâya geldükleridür.

Ve yevm-i terviyede hazret-i pâdişâh-ı Cem-câh u melâ'ik-sipâh, hazret-i Ebî Eyyûb Ensârî iskelesinden kayığa binüp, Dâvud Paşa Çiftliği'nden göçüp Sarây-ı Âmireye geldiler. Deryâ seferine hâzır olan Donanma-yı Hümâyûn gemileri hem-vâr alay bağlayup önlerinden geçdüklerinden sonra herbiri topların atup şenlikler eylediler. Ve cümle limanda bulunan barçalar ve kalyonlar topların atdılar. Sarây-ı sürûr-ı pür-safâya varınca[8] alay tertîbi bozulmadı. Halk-ı âlem görmedüklerin görüp temâşâ eylediler.

Mübârek îd-ı sa'îdde kasr-ı âlîye çıkduklarıdur.

Bu gün Dîvândan sonra hazret-i Pâdişâh-ı zillu'llâh [ve] encüm-sipâh leb-i deryâda kasr-ı âlîye çıkup, Kapudan İbn-i Cığal Sinan Paşa hazretleri donanma gemilerini,pür-zîb ü zînet alayını

tertîb eyleyüp, nazarğâh-ı Şehenşâhîde intizâm virüp seyr itdürdi. Ve girüp kasr-ı saltanatda pâye-i serîr-i a'lâya yüz sürüp çıkup baştardasına girdükde şâdmânlıklar topları atılup, ayyûka velvele saldılar. Ve kānûn-ı kadîm üzre Sarây-ı Âmire önünde turan toplar boşandırılup, azîm kutlu bayram oldı. Allâhümme bârik lenâ fîh. Fî evâ'il-i zilhicce, sene 1006. (410a)

Nâ'ibü'ş-şer' Mevlânâ Sünbül Ali nâgehânî mazhar-ı gazab olup red buyurulduğıdur.

Ve bu esnâda Dârüssa'âde Ağası Osman Ağa nâzır olduğı evkāfa[1] sâbıkā müfettiş ta'yîn olunan nâ'ibü'ş-şer' kırk akça medreseden munfasıl Sünbül-i Arabî dimekle ma'rûf Mevlânâ Ali ağaların akreb-i akrabâsından olmağla iftihârü'l-a'yân Aydın-zâde Mehmed Çavuş merhûm Dârüssa'âde Ağası Mehmed Ağa'ya pîşkeş virdüği, Mevlânâ Alâeddin'ün haddinden mütecâviz evzâ'ına ruzğâr tahammül idemeyüp, nâ-şâyeste harekâtı olup, ba'zı a'yân-ı devlet lisânından sâlim olmaduğından nâgehânî «Seni Kapu Ağası hazretleri ister» diyüp kapucılar beremeye koyup ve hâzırlanup, yelken açup gitmek[2] üzre olan boğaz-hisâr gemisine koyup, re'îsine teslîm idüp, «Emr-i Pâdişâhî ile dizdâra ulaşdırasın» diyü muhkem tenbîh u te'kîd eyleyüp, ba'dehû akabince yüz akça ile Cezâ'ir-i Garb kadılığı tevcîh olunup, arz olunduğı şâyi' olup söylerdi. Derdmendün ehl ü iyâli ser-gerdân kalup, hâ'ib ü hâsir gitdi. *Allâhümme âfinâ ne'ûzü bi'llâhi min şurûrı enfüsinâ ve min seyyiâtı a'mâlinâ.*

Mısrâ'-ı târîh :

«Sürüldi nâgehân mündâl-i Arab Bâb-ı hümâyûn'dan» târîhdür.

(سورلدی ناکهان مندال عرب باب همایوندن)

Larende'de eşkıyâ sûhte ile erâzil-i nâs sekbân tâ'ifesinün memleket halkı hakkından geldükleridür.

Evâsıt-ı zilhiccede Larende'de zuhûr idüp, şehr üstüne konup, fesâd u şenâ'at iden eşkıyâ sûhte[3] ve havâdis-i ruzgârdan peydâ

olup, mâl-ı rüşveti tamâm hazm olunmadın azl olunan beğlerün ve beğlerbeğilerin erâzil-i nâsdan yazılan sekbânları nâmına memleket hırsızları zikr olunan sûhte tâ'ifesiyle ittifâk u ittihâd idüp, re'âyâ vü mesâkîn üstüne müstevlî olup, anlar dahi bir tarafdan cevr ü zulm ve sitemkârlıkda üzerlerine ser-ber olmağla ve ümerâ ve sipâh ve mîrimîrân seferde bulunmağın memleket halkı bi'l-ittifâk ayak üzre kalkup, harâmîler ile mukabele vü mukātele eyledüklerinde bi-inâyeti'llâh ta'âlâ memleket eri galib olup, eşkıyâ tâ'ifesi (410b) ser-nigûn olup, başları kesilüp, kelleleri Dîvân-ı muallâya gelüp döküldi.

Defter-emîni ref' olup, harem-i hümâyûn tarafından yine mukarrer olduğıdur.

Evâsıt-i şehr-i mezbûrede Emîn-i Defter-i Hâkanî İbrahim Çelebi ref' buyurulup, yerine Defter-i hâkanî kâtiblerinden Muharrem İbrahim Çelebi gelüp ve sebt güni seherden ikisi dahi Dîvân-ı ma'delet-mekâna gelüp, vüzerâ-i izâm huzûrlarına murâfa'a olup, sadrıa'zam hazretleri Defter-hâne-i âmire açılmış iken mühürledüp, ikiside oturmayup, «Tekrâr pâye-i serîr-i a'lâya arz idelüm» buyurmağla[4] def' idüp, irtesi ahad güni yine evvel gelüp oturdı.

Donanma-yı Hümâyûn ile Kapudan Cığala-zâde niçe dürlü noksân ile çıkup gitdükleridür.

Ve bu[5] esnâda «Donanma-yı Hümâyûn gemileri elbette çıkup gitsün, bu denlü zemân geçdi niçün tekmîl olunmadı» diyü fermân ve hitâb-ı bâ-itâb olunmağın bozuk düzen leng ü luk elli pâre gemiyle niheng-i deryâ-yı veğâ Cığala-zâde Vezîr ve Kapudan Sinan Paşa hazretleri hâh u nâ-hâh kürekçi ve hazîne noksân üzre çıkup gitdiler. Gerçi müşârun-ileyh kârdân u kâr-âgâh tedbîr ü dil-hâhı üzre olmayup, zor u zâr ile zarûrî nâ-çâr[6] çıkdı. Ammâ dergâh-ı Kârsâz'dan mercû vü mutazarrı'dur ki kârgâh-ı âlemde düşvâr işlerin Allâh ta'âlâ âsân eyleyüp, Seyyidü'l-kevneyn ve Rasûlü's-sakaleyn hürmetine dîn-i mübîn a'dâsınun üstüne gālib u kāhir sâlib ü zâfir olup, manşûr u muzaffer gelmek müyesser u nasîb ola, *Âmîn, bi'n-Nebiyyi'l-emîn.*

İstanbul vilâyetine hükemâ «Arz-ı vebâ'iyye» didükleri üzre kadîmî hüneri yine zâhir olup, âmme-i âlem yine du'âya çıkduklarıdur.

Ve bu şehr-i İstanbul ahyânen mübârek tâ'ûn ve vebâ ile zâr u giryân olmak mukadder u mukarrer olmağın işbu selh-i senede yine âdet-i ezeliyesine âgâz eyleyüp, meclis be-meclis sâkî-yı ecel gezüp, sâğar sunup, mest u medhûş eylemeğe başladı. Ekser halkun semere-i fu'âdın alup, ciğerlerin biryân eyledi. Ve Üsküdar'da uzlet ihtiyâr eyleyüp, İstanbul'da (411a) va'z u nasîhat akçalarından ferâğat eyleyen kutbü'l-ulemâ'i'l-ârifîn Mahmud Efendi hazretleri erkân-ı devlete haber gönderüp, «Bu zemânumuzda vâki' olan şurûr u fesâd hiç bir zemânda olmamışdur. Cümle ulemâ ve sulehâ ve sâdât bir yere gelüp, çıkup Bârgâh-ı izzete tevbe vü istiğfâr ile niçün tazarru' u niyâz u münâcâte meşğûl olmazlar? Her tarafdan a'dâ ehl-i İslâm[1] üstüne hücûm eylemektedür» dimeğin Pâdişâh-ı dîn-penâh *-eyyedehu'llâhu ta'âlâ ve kavvâhü-* hazretleri vüzerâ-ı izâma «Du'â vü senâya hâzır olun» diyü fermân eyleyüp, Okmeydân sahrâsına âdet-i me'lûfe-i ma'rûfe üzre çıkılup, âmme-i halk ile Dergâh-ı Ahadiyete arz-ı hâcât u tazarru' ve niyâz ile münâca'ât olup, nâle vü nâlişler olundı. Ayasofya vâ'izi Kara Muhyiddin Efendi minbere çıkup, fezâ'il-i kelâm beyân eyledi.

Ve Pâdişâh-ı âlem-penâh hasekilerinden vefât iden şehzâde vâlidesinün cenâzesi kılındı. Ve hazret-i Ebî Eyyûb Ensârî türbesi kurbında defn olundı. Ve ol gün Vezîr Halil Paşa hazretleri sultânınun dahi bir ferzendi-i dil-bendinün cenâzesi dahi kılındı. Başka türbe yeri fedârük olunup, Ferhad Paşa türbesi mukabilinde defn olundı. Üç hafta peyâpey du'â vü senâya çıkılup, yevm-i âşûrâya dek niyâz u nâlile müdâvemet olundı. *Allâhümme tekebbel minnâ.*

Ve bu esnâda Sarây-ı Atîk'den merhûm Sultân Murad Han sultânlarından bir küçük bir büyük sultân mübârekden intikâl idüp, erkân-ı devlet cenâzelerine hâzır olup, türbe-i Sultân Murad Hânî'de defn olundı. Fî evâhir-i zilhicce, sene 1006.

Vilâyet-i Haleb beğlerbeğiliği ile nezâret-i emvâl Hacı İbrahim Paşa'ya fermân olunduğıdur.

Ve hazîne-i Haleb emvâli[2] gitdükce tenezzülde olup, masârif ve ihrâcât-ı devlet feka'l-hadd olmakda Sadrıa'zam Mehmed Paşa

-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû- hazretleri hüsn-i tedbîr ü tedârükde ikdâm u ihtimâm üzre olup, sâbıkā beğlerbeğilik ile defterdâr olan Hacı İbrahim Paşa'yı istedüp, (411b) vilâyet-i Haleb emvâli ahvâlin söyleşüp, Haleb beğlerbeğiliği ile Şâm ve Trablusşâm emvâline bi'l-cümle[3] nâzır olmak üzre mumâ-ileyhi pâye-i serîr-i saltanate hüsn-i terbiye ile arz eyleyüp ve mezbûr efendi zübdhetü'l-etkıyâ Şeyh Mahmud Efendi meclis-i şerîflerine mülâzemet ü müdâvmet ile mukayyed olmağın kabulden imtinâ' göstermekle hazret-i Şeyh bâ-istihkak izn virmeğle rızâ virüp tedârük üzre müteveccih oldılar. Allâh ta'âlâ tevfîkın refîk eyleye. *Bi-mennihî ve hafiyyi lutfihî.* Fî evâhir-i zilhicce, sene 1006.

Rûmili kadıaskerliği ve İstanbul kadılığı tecdîd buyurulduğıdur.

Ve evâ'il-i muharrem-i sene seb'a ve elfde Rûmili kadıaskeri Abdülbâkī[4] Efendi ref' buyurulup, sâbıkā Anatolı kadıaskeri olup, İstanbul Kadısı Mevlânâ Ebussu'ûd-zâde Mustafa Çelebi Efendi Rûmili kadıaskeri olmak fermân olundı. Ve İstanbul kadılığı sâbıkā Edirne kadılığından İstanbul kadılığı virilüp, müyesser olmayan hazret-i Hoca Efendi-zâde Mevlânâ Es'ad Efendi'ye fermân olundı. Fî 7 muharrem, sene 1007.

Sarây-ı Atîk'den selâtîn ile tavâşî ve cevârî âlem-i âhirete gitdükleridür.

Ve evâsıt-ı muharrem-i sene-i mezbûrede Sarây-ı Atîk'de olan Sultân Murad Han mağfûr duhterlerinden bu zemâna[5] dek dokuz nefer mübârekden intikāl idüp, cevârî ve tevâşî yüz elli neferden mütecâviz itmişdi. Allâh ta'âlâ hayırlar tevfîk eyleye. Bu hasret ü fırkat ile muhteriku'l-fu'âd olmaduk az kimse kaldı.

Kamer-i münevver ukde-i re'sde tamâmen münhasif olup, âyetu'llâh zâhir olduğıdur.

Ve mâh-ı muharremün on dördünci gicesi kamer-i münevver zuhâl hânesi burc-ı delvde tamâm münhasif olup, yatsu namazı vaktinde âlemi zulmât ihâta eyledi. İstanbul halkına bu âyet-i kübrâ-

dan tamâm dehşet gelüp, hükkâm-ı rüşvet insâf ile mu'âmeleye meyl idüp[6], tevbe vü istiğfâr idecek oldılar. İrtesi Dîvân olmayup, Sultân (412a) Murad Han mağfûrun Sarây-ı Âtîk'den iki nefer sultân cenâzelerine vüzerâ-ı izâm hazretleri hâzır oldılar. Cümlesi türbe-i Sultân Murad Hanîde defn olundılar. Ve türbe kapusı kilitlenüp, tamâm memnû' oldı. Fî sene 1007.

Vâlide-i hazret-i Pâdişâh-ı cihân-penâh hazretlerinün câmi'-i şerîfine temel bırağılduğıdur.

Ve yevmü's-sebt fî 17[1] muharremde Dîvân olmayup, erkân-ı devlet vüzerâ-i izâm ve ulemâ-i kirâm Vâlide Sultân hazretlerinün câmi-i şerîfinün bünyâdına mübârek vakt ve kutlu sâ'at ta'yîn olunup, Mollâ Futûhî Efendi zâyiçe yazup temel bırağıldı. Velâkin leb-i deryâ karîb olmağla ve dağ eteği mahall olmağın leyl ü nehâr tulumbalar ile suyı değirmenler yüridür cârîdür. Ale'l-ittisâl çekilmekdedür. Avn-i Bârî yârî kılursa âbdâr yerdür. Ve ağır binâdur. Kādir-i ber-kemâl Allâh müyesser eyleye. Küllî mihnet ü meşakket çekilmek üzredür. *Allâhümme yessir velâ tü'assir Rabbi temim bi'l-hayr.* Server-i serdâr-ı mühendisân-ı ruzğâr Mi'mâr Dâvud Ağa ilm ü ma'rifet-i binâda mümtâz u ser-efrâz olup, kârğâh-ı âlemde dahi leb-i deryâda böyle bir düşvâr azîmü'l-binâya temel bırağılmamışdur. El-hak te'lîfât ve tasnîfât-ı bünyâd u bünyânında izhâr eyledüği mahâret kendüzinün bu fende kudreti ne mertebe idüğine delîl-i vâzıhdur. Allâh tebârek u ta'âlâ itmâm u ikmâl müyesser eyleye. Aceb eser-i hâs olup, numûne-i devrân olacakdur.

Merhûm Kara Çelebi-zâde Mevlânâ Hüsam Efendi intikāl idüp, teka'üd vazîfesi Mevlânâ Abdülbâkī Efendi'ye iki yüz [akça] olduğıdur.

Ve bu esnâda sâbıkā Rûmili kadıaskeri olup, yevmî yüz seksen akça vazîfe ile müteka'id olup, mahmiye-i Bursa'da sâkin olmağı ihtiyâr eyleyüp, «Şedâ'id-i ruzgâr ve münkirât-ı devrânı görmeyeyin» diyü münzevî olan merhûm Kara Çelebi-zâde Mevlânâ Hüsam Efendi dâr-ı mihnetden çıkup sârây-ı surûra ve rahmet-i râhîm ü Rahmâna azm eyledüği haberi geldi. Rahmetu'llâhi aleyh. Mahlûl olan vazîfe-i tekā'üdine yiğirmi akça daha ilhâk buyurulup,

kadıaskerlikden (412b) müteka'id Mevlânâ Abdülbâkī Efendi'ye yevmî iki yüz akça ile fermân olundı. Fî evâsıt-ı muharrem, sene 1007.

Tuna defterdârlığı tevcîh olunduğıdur.

Ve bu esnâda Tuna Defterdârı Derviş Çelebi ref' buyuruldı. Yeri sâbıkā defter emîni ve Yeniçeri kâtibi olan Yahya Beğ'e fermân olunup gelüp Dîvânda[2] yerine oturdı.

Sarây-ı Atîk'den merhûm Sultân Murad Han kızlarının çoğı intikāl eyledüğidür.

Ve evâhir-i şehr-i muharreme varınca merhûm Sultân Murad Han kızlarından Sarây-ı Atîk'den onaltı nefer sultânlar çıkup, Türbe-i Sultân Murad Hânî'de şühedâ-i Âl-i Osmân kabirleri kurbında defn olundılar. Mübârekden yalnız Sarây-ı Atîk'den yüzyiğirmi sekiz[3] neferden mütecâviz çıkdı. El-hükmü li'llâhi'l-aliyyi'l-kebîr.

Defterdâr-ı emvâl Mahmud Efendi yerine Tezkireci-zâde Mahmud Paşa hazretleri Defterdâr olduğıdur.

Ve gurre-i saferü'l-muzafferde beğlerbeğilik tarîkıyle baş-defterdâr olan Mahmud Efendi ref' buyuruldı. Yerine sâbıkā Trablus-şâm beğlerbeğisi olan Tezkireci-zâde Mahmud Paşa hazretleri, ki Diyârbekir ve Haleb ve Mısr emvâli aklâmına niçe yıllar defterdârlık ile istihdâm buyurulup. kemâl mertebe emvâl ahvâline vukūf u şu'ârı ve sa'y-ı mevfûrı olmağın hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ile Hazîne-i Âmirenün nüksi zamânında defterdâr-ı emvâl[4] olmak fermân olundı. Allâh ta'âlâ her halde mu'îni olup, nigehbânı ola, Âmîn. Fî sene 1007.

Anatolı Kadıaskeri Ahî-zâde Efendi ref' buyurulup, yerine Damad Efendi geldüğidür.

Ve bu esnâda a'lemü'l-ulemâ Anatolı Kadıaskeri Mevlânâ Ahî-zâde Abdülhalim Efendi ref' buyuruldı. Sâbıkā Rûmili kadıaskeri olup yevmî iki yüz akça vazîfe ile müteka'id olan Damad mevlânâ

Muhyiddin Efendi Anatolı kadıaskeri olmak fermân olundı. Ve «Ref olunan zât-ı sütûde-sıfât hazretleri eğerçi envâ'-ı fezâ'il-i ulûm ile ârâste, beyne'l-ulemâ mümtâz u ser-efrâz idi. Velâkin akrân u emsâli anılsa[5] *ene velâ-gayr* livâsın efrâşte kılup, kimseye şey dimez» diyü cürm isnâd eylediler. Fî evâ'il-i şehr-i safer, sene 1007. (413a).

Defterdârlıkdan ref' olunan Mahmud Efendi'den Yahûdîler ruk'a sunup, ahvâli teftîş buyurulduğıdur.

Ve evâ'il-i şehr-i saferde İstanbul gümrüği mültezimleri Yahûdîler rikâb-ı hümâyûna ruk'alar mu'allâ kılup, çıkan Baş-defterdâr Mahmud Efendi'den şikâyet idüp, «On ayda câ'ize nâmına on iki bin kırmızı altun îsâl eyledük, yine mukāta'ayı bu denlü kesîr ile elimüzden alup, eski hasm olan mültezimlere virdi» dedükleri te'sîr eyleyüp, «Teftîş ü tafahhus olunup, sâbit ü zâhir olursa arz olunsın» diyü fermân olundı. Sadrıa'zam Mehmed Paşa[1] hazretleri «Baş-defterdâr hâkim-i vekîl-i maldur, teftîş olunu-gelmişdür» diyü def' u ref' itdürmeğe sa'y eyledi. Ve «Çünki ta'yîn-i mâdde eylediler elbette görülüp arz olunsın» buyurulmağa Sinan Paşa-zâde Vezîr-i müşîr-i müşteri-tedbîr Mehmed Paşa hazretleri huzûrında görülmek fermân olundı. Ve sâbıkā Baş-defterdâr Ali Efendi müdde'î olup «Masârif ü ihrâcât-ı Hazîne-i Âmire içün yüz akçaya guruş, yüzelli akçaya altun sarf iderdi. Bu denlü tefâvüd niçün su'âl olunmaz» diyüp, sâbıkā Mısr kādısı olan Arab-zâde Efendi ve İskender-zâde Müderris Mevlânâ Abdürrahim Efendi müfettiş ta'yîn buyuruldı. Ve Baş-defterdâr olan Mahmud Paşa dahi meclisde hâzır olup, istimâ' eylemek üzre akd-i meclis olundı. Fî 8[2] safer, sene 1007.

Şefâ'at-pezîr olup, virilüp alınacak maddeye şurû' olunmışken «Ferâgat olunsun» diyü fermân olunduğı şâyi' oldı.

Merhûm Mi'mâr-başı Dâvud Ağa intikāl idüp, Dalgıç Ahmed Ağa mi'mâr-başı olduğıdur.

Ve evâ'il-i safer-i sene-i mezbûrede mühendis-i ruzğâr, san'atında pehlivân-ı âlem Mi'mâr-başı Dâvud Ağa maraz-ı tâ'ûndan şikest[3] vâki' olup, hâkdân-ı dünyâdan göçdi. Devrân-ı bî-savab yerine böyle bir mümtâz u ser-efrâz üstâd getürmek, heyhât u hey-

hât! Ve mi'mâr-başılık ağalığı Su-yolı nâzırı Dalğıç Ahmed Çavuş dimekle ma'rûf u meşhûr ve benâm ve fâ'iku'l-akrân ağaya ta'yîn buyuruldı. Fi't-târîhi'l-merkūm, (413b)

Rûz-nâmeci tebdîl buyurulduğıdur.

Ve bu esnâda Baş-rûznâmeci Mehmed Çelebi ehl-i kalem ve sâhib-rakam iken[4] ref' buyurulup, yerine sâbıkā Rûmili muhâsebecisi rûz-nâmeci olan Akbaba-zâde Mustafa Çelebi yine rûz-nâmeci olmak fermân olundı.

Şehr-emîni tebdîlidür.

Ve Şehr-emîni Mi'mâr-zâde İbrahim dahi ref' buyurulup, sâbıkā Şehr-emîni Müteferrika İbrahim Efendi yine Şehr-emîni olmak fermân olundı. Fî evâsıt-ı safer, sene 1007.

Bursa kadılığı virildüğidür.

Bursa Kadısı Mevlânâ Şeyh Mehmed Efendi ref' buyuruldı. Şâm'dan munfasıl Taşköpri-zâde Mevlânâ Kemal Efendi Bursa kadısı olmak fermân olundı. Fî evâsıt-ı safer, sene 1007.

Ahî-zâde Abdülhalim Efendi'ye tekā'üd buyurulduğıdur.

Ve Anatolı kadıaskerliğinden munfasıl Ahî-zâde Mevlânâ Abdülhalim Efendi'ye tekā'üd vazîfesi yevmî[5] iki yüz akça ta'yîn buyuruldı. Fî evâsıt-ı safer, sene 1007.

Edirne kadılığı virildüğidür.

Ve Edirne kadısı Mevlânâ Rıdvan Efendi ref' buyuruldı. Yerine mahmiye-i Mısr'dan munfasıl Kâf-zâde Mevlânâ Feyzullah Efendi kadı olmak fermân olundı. Fî evâsıt-ı safer, sene 1007.

Sefer-i zafer-rehberden Benlü kapucı gelüp, haberler bildürdi. «Ehl-i İslâm küffâr-ı hâksâr[a] mukābil olacak zemândur» didi, du'âlara iştigâl olundı.

Evâsıt-ı şehr-i saferü'l-muzafferde Serdâr-ı asâkir-i mansûre Satırcı Mehmed Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretlerinden Benlü kapucı geldi. Gāzî Giray Han hazretleri asker-i Tatar ile Dobrıca vilâyetinden geçüp, serhadd-i mansûrede varup, evvel Vezîr-i rûşen-zamîr Vidin muhâfazasında olan Hâfız Ahmed Paşa hazretleriyle mülâkī olup, âlî ziyâfet olmış, andan serdâr-ı izzet-şi'âr hazretleriyle mülâkāt idüp, anlar dahi ziyâfet-i âlî eyledüklerinden sonra a'dâ-i dîn-i müşrikîn vilâyetine Tatar-ı sabâ-reftâr gurûh gurûh salınup, gitdüklerinde Erdel küffârı sâbıkā Tımışvar serhaddinde müstevlî oldukları Libva ve Yanova ve Çanad kal'aların bırağup, hâlî koyup (414a) ve Gümüş Ayaklu dimekle meşhûr olan sakat mel'ûn, ki işlerinde tedbîr u tedârükle ma'rûf mu'temedun-aleyh serdârları olmağın kıral-ı la'in bundan akdem Âl-i Osmân'a mutî'[1] iken isyân u tuğyân iden mel'ûnu vilâyet-i erdel'den ref' idüp, İç-il'e gönderilüp yerine Gümüş-ayaklu olan mezbûr Maksimilyanuş mel'ûnu nasb eyledüği haberleri bildürdi. Ve tabur ile oturduğı mahalden asâkir-i mansûre hücûm işitdükde kalkup içerü sarp yerlere çekildüğin inhâ eyledi. Ve tamâm asâkir-i İslâm ile mukābele ve mukātele olacak eyyâmdur» diyü i'lâm eylemeğin irtesi erkân-ı devlet Dîvân itmeyüp, ulemâ ve sulehâ ve meşâyihi cem' itdürüp, Ayasofya-i Kebîrde du'â vü senâ vü niyâz ile Dergâh-ı izzete arz-ı iftikar u tezellül ile münâcâte meşgûl oldılar. *Allâhümme unsur ümmete Muhammed. Allâhümme iftah ümmete Muhammed. Allâhümme tecâvez an ümmeti Muhammed,* du'âları mele-i a'lâya çıkdı. Ve mezbûr Benlü Kapucı asker sürmek hidmetinde Bosna serhaddinde Beğlerbeği Hasan Paşa hazretleri[2], merhûm Hüdâ-virdi Paşa cenginden berü serhadd-i Bosna'dan hareket itmeyüp ve belki varan evâmir ü ahkâm ile amel eylemekden dahi ser-keşîde iken hüsn-i tedârük ile Pojega alay begisin salb eyleyüp, ekser leşkeri muhkem let çalmak ile sefere çıkarup, sürüp Üstolni-Belgrad üstüne üşüp, muhâsara iden küffâr-ı hâksâr kal'a-i mezbûrı bırakup perîşân olmasına sebeb olmışdur.

Vezâret ile Rûmili Beğlerbeğisi Veli Paşa vilâyet-i Budun muhâfazasında iken âhiret seferin itdüğidür.

Ve yine Rûmili Beğlerbeğiliği vezâret elkābı ile hükm-i şerîf yazılup, Budun muhâfazası hidmetinde mucidd ü sâ'î olan ve yararlık ile benâm Veli Paşa merhûm maraz-ı zahîrden âhiret seferin eyledüği haberi geldi. Yerine[3] vezâret ile Anatolı Beğlerbeğisi Mehmed

Paşa yoliyle Rûmili Beğlerbeğisi olup, vilâyet-i Budun muhâfazasında Serdâr yanına gidüp ve Anatolı Beğlerbeğiliği kal'a-i Eğri muhâfazasında olan Sofı Sinan Paşa'ya fermân olunup, gereği gibi Anatolı umûmen Budun muhâfazasına (414b) kaldukları arz olundı. Ve Veli Paşa'nun mahmiye-i İstanbul'da olan evlerindeki erzâk[4] u esbânın zabz itmeğe Baş-defterdâr Mahmud Paşa ve Anatolı Defterdârı Şems Efendi ve İç-hazînedâr-başı Mustafa Ağa baltacılar ile Hazîne-i Enderuna lâyık tuhaf u cevâhir ve murassa'ât kabz itmeğe fermân olundı. Fî evâsıt-ı safer, sene 1007.

Kapucılar Kethüdâlığı virildüğidür.

Ve Kapucılar Kethüdâsı Abdullah Ağa'nun[5] kethüdâlığı şefâat-ı Enderûn ile müteferrikalardan Nasuh Ağa, ki Vâlide Sultân hazretleri hasları voyvodalığında imiş, ana fermân olundı. Fî 19 safer, sene 1007. Ve Abdullah Ağa kapucı-başı olmak buyuruldı.

Mevlânâ Arab-zâde Abdurrauf Efendi'ye tekā'üd vazîfesi virildüğidür.

Mahmiye-i Mısr kadılığından munfasıl olup gelen Mevlânâ Arab-zâde Abdurrauf Efendi'ye mevâlî-yi izâm içinde eski olup ve ekserinden mukaddem ehl-i ilm ve umûr-ı mâliyede istihdâm buyurulınağla yevmî yüz elli akça vazîfe-i tekā'üd fermân olundı. Fî evâhir-i zafer, sene 1007.

Vidin muhâfazasında Vezîr Hâfız Ahmed Paşa hazretlerinden kelleler ile dil geldüğidür.

Evâhir-i şehr-i saferü'l-muzaffer sene seb'a ve elfde sefer-i zafer eserde Vidin muhâfazasında olan Vezîr-i bâ-tedbîr ü rûşen-zamîr Hâfız Ahmed Paşa hazretlerinden a'dâ-ı dîn kelleleri ve dilleri tabl u nefîrleri ile Dîvân-ı ma'delet-mekâna gelüp çekildi. Melâ'in-i hâsirîn[6] iki bölük olup, bir bölüği Berkofca üstüne gārete gidüp ve bir bölüği Rahve üstüne târâc u tâlâna çıkacağı haberleri[7] alınup, merdân-ı ceng azmâ arkurı varup, bi-avni'llâh ta'âlâ fırsat u nusrat gâziyân-ı İslâm-penâha müyesser olup, düşmen-i dîn seyf-i islâm altında makhûr u münhezim oldukda diri kalmayup, dârü'l-be-

vâra gönderildüği i'lâm olunmış ve bundan akdem Erdel banı olan la'în içerü gitdüği söylenürken yine gelüp, Erdel'e dâhil olduğı haber i'lâm olundı. Ba'dehû irtesi iki nefer kapucılar serdâr-ı zafer-şi'ârdan gelüp, varad nâm menzilden ayrılup ve mufârakat[8] ideli (415a) on iki gün geçüp, şimdiye dek düşmen-i dîn vilâyetine girüp, gitmişlerdi. Ve leşker-i Tatar mürûr itdükleri yerlerde küffârdan eser zâhir olmayup, sa'bu'l-mürûr yerlere gitdüklerin hikâyet eylediler. Ve Budun Beğlerbeğisi Mihalicli Ahmed Paşa'yı serdâr-ı zafer-şi'âr hazretleri ref' idüp, yerine Dev Süleyman Beğ'i Budun Beğlerbeğisi eyledükleri haberi geldi.

Vezîr Mahmud Paşa hatunı intikāl itdüğidür.

Ve bu esnâda Vezîr Mahmud Paşa hazretlerinün hatunı intikāl eyledi, ki sâbıkā merhûm Sinan Paşa hatunı idi. Erkân-ı devlet cenâzesine vardılar. Merhūme[1] Sultân Ahmed evlâdından idi. Fî evâhir-i safer, sene 1007.

Zevci Mahmud Paşa hazretlerini vasî muhtâr idüp, «Sülüs-i mâlini vucûh-ı hayrâta sarf idesin» diyü vasiyyet eylemişler. Rahimehümu'llâh ta'âlâ rahmeten vâsi'a. Hazret-i Ebî Eyyûb Ensârîde defn olunmak üzre iken Sultân Süleyman Han Türbesi'nün cicârında defn itdiler.

Şehr-i safer âhirinde isyân üzre olan Mihal la'înün hîlesiyle leşker-i İslâma hasâret yetişdüğidür.

Ve şehr-i saferün çihâr-şenbesinde Vidin muhâfazasında olan Hâfız Ahmed Paşa hazretlerinün mektûbı gelüp, isyân üzre olan Eflâk Voyvodası Mihal la'în ile mâ-beyn müddet-i medîde[2] dâm u[3] tezvîr üzre gâh mudâra ve gâh cengde iken, cânibeyn dahi gafletde olmayup, düşmen-i dîn herğâh «Ben Pâdişâh-ı cihân-penâh hazretlerinün mutî' u munkād harâc-güzâr bende-i fermânıyum» diyüp, altı yük akça cizye nâmına Âsitâne-i sa'âdete irsâliyesi dahi gelüp ve «Elbette Paşa hazretleri ile mülâkāt itmek aksâ-yı murâdumdur» diyü Tuna yüzinden şaykalar donadup ve müstefî envâ'-ı zahâ'ir hâzır u müheyyâ itdürüp, iskelelere ednâ bahâ ile satılmağa nidâ itdürmeğle re'âyâ vü sipâh müteveccih olup, alışmağa başlayup, bu

izdihâm arasında gemiler ile berü yakaya mubâlağa yaraklu küffâr-ı hâksâr geçüp, «Mel'ûn hîlekâr âl idiyor, gâfil olman» diyü haber olunca ve nâgehânî mukaddemâ muhâlif yerden sâzlık içine şâhî darbuzenler kodurmuş imiş. anları (415b) âdem tutup yüce yerlere çekdirüp, leşker-i İslâm üzre atup, hay hay ile hîlesi âşikâr olup[4], bizüm ceng-cû leşkerimüz top atulduğın göricek yine firâra başlayup ve Adana hâkimi İbrahim Beğ-oğlı Mehmed Paşa tevâbi'i ile bir mikdâr melâ'în ile elleşüp, yoluşup cengde iken Hâfız Ahmed Paşa üstüne bî-hadd melâ'în ile Mihal mel'ûn kendüzi hucûm idüp, «Bi-avni'llâh deminde kaçmak erlikdür» mazmûnı üzre ele girmeyüp kendüzi halâs olup velâkin cümle askerün ağırlığın ve çadırların ve hazîne ve topların kâfir[5] basup alup, hasâret-i küllî olduğın bildürmişler. Ve alduğı topları ve çadırları getürüp, Niğbolı kal'ası üstüne kurup, döğmeğe başladuğın i'lâm eylediler. Erkân-ı devlet içine muhkem gam u elem ve endûh düşüp, Derğâh-ı İzzete niyâza başladılar. Fî selh-i safer, sene 1007.

Sadrıa'zam hazretleri Mehmed Paşa ve Yeniçeri sefer-i zafer-rehbere çıkmak fermân olunduğıdur.

Ve gurre-i şehr-i rebî'ulevvelde sa'âdetlü Pâdişâh-ı cihân-penâh hazretleri Yeniçeri Ağası Hasan Ağa'yı Kandil[6] Bâğçesi'ne istedüp, «Umûmen Yeniçeri ile Vezîria'zam Mehmed Paşa ve Çavuş başı ve re'îs ve defter-emîni çıkup Eflâk vilâleti üstüne varmak gerekdür» diyü muhkem tenbîh u te'kîd ile fermân-ı âlî buyurdukların gelüp inhâ eylediler[7]. Ve münâdîler muhkem nidâlar ile sefer tedârükini halk-ı âleme ısmarladılar. Ve Yeniçeri Ağası kapusında tuğ dikildi. Ve Sadrıa'zam hazretleri dahi çadırların sa'âdet-hânesi, havlısında kurdurdılar.

Sa'âdetlü Pâdişâh-ı gerdûn-bestat hazretleri leb-i deryâda olan Kandil Bâğçesi'nden Sarây-ı Âmire'ye geldüğidür.

Ve evâ'il-i şehr-i mezbûrede mübârek maraz[8] dahi tedennî üzre olup, havâlara i'tidâl geldi. Bi-inâyeti'llâh ta'âlâ sa'âdetlü pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri dü-şenbih gün Kandil Bâğçesi'nden göçüp, Sarây-ı Âmire'ye geldiler. Kutlu ve mübârek ola, vâfir kurbanlar olup ve fukarâya tasaddukat buyuruldı. Fî 4 rebî'ulevvel, sene 1007.

Kapucı-başı Abdullah Ağa sefer-i zafer-eserden haber getürmek fermân olunduğıdur. (416a)

Ve evâ'il-i şehr-i rebî'ulevvelde Kapucı-başı olan Abdullah Ağa sefer-i zafer-rehberde olan Tatar[1] Han-ı Gâzî Giray Han ve serdâr-ı âlî hazretlerine şemşîr-i zerrîn ve hil'at-ı fâhire ve istimâlet-nâmeler ile gidüp ve Hoca-i Şâh-ı cihân Müftilenâm hazretleri inşâsıyle Han hazretlerine kelâm-ı dürer-bâr-ı lâ'lî intizâm-nâme, ki Erdel vilâyetinde kışlayup, küffâr-ı füccâr-ı Macar'un damarın[2] kesüp tekrâr gelüp gitmek meşakkatinden halâs olmağa himmet eyleyesiz buyurulup ve sultânlara ve mîr-zâdelere kenâr-nâmede sitâyişler buyurulmışdı. Varup ahvâli bilüp gelüp i'lâm-ı hâl eylemek fermân olundı. Ve kifâyet mikdârı kapucılar alup kendi atlarıyle gitmek fermân buyuruldı. Fî 4 rebî'ulevvel, sene 1007.

Âsitâne-i sa'âdetde tebdil buyurulan menâsıb-ı âliye sâhibleri pâye-i serîr-i a'lâya yüz sürdükleridür.

Evâ'il-i şehr-i mezbûrede sa'âdetlü Pâdişâh-ı dîn-penâh hazretleri dîvân-hâne odasına çıkdılar. Tebdîl buyurulan[3] menâsıb-ı âliye sâhibleri girüp pâye-i serîr-i saltanata yüz sürdiler. Baş-defterdâr olan Mahmud Paşa hil'at-ı fâhire geydi. Ve Rûmili Kadıaskeri olan Ebussu'ûd-zâde Mevlânâ Mustafa Efendi ve sâbıkā Rûmili kadıaskeri olan ve hâla[4] Anatolı Kadıaskeri olan Damad Mevlânâ Muhyiddin Efendi ve Edirne kadısı olan Kaf-zâde Efendi ve Bursa Kadısı olan Kemal Efendi ve kapucılar kethüdâsı olan Nasuh Ağa ve tekrâr Şehr-emîni olan tımarlu müteferrika İbrahim Ağa ve Matbah-ı Âmire emîni olan tımarlu müteferrika Mustafa Ağa bu vechile pâye-i serîr-i âlem-masîre cehre-fersâ oldılar[5]. Ve Eflâk mel'ûnun Mihal la'înün üstüne yazılmak fermân olunan askere muhkem tenbîh u te'kîd buyurulup, heman turmayup çıkmak buyuruldı. Husâsâ tımarlu ve ze'âmetlü kâtib ve çavuşlara ve müteferrikalar hakkında hatt-ı hümâyûn çıkup tehdîd olundı.

Serdâr Hâfız Ahmed Paşa hazretleri üstüne bîle ile sûret-i itâ'atde gelüp, hasâret iden melâ'în ahvâlidür.

Ve Hâfız Ahmed Paşa üstüne hîle ile gelen melâ'în-i hâksâr alayı üç bölük olup, ayrılup on beş bin mikdârı Niğbolı kal'asın

(416b) muhâsara eyleyüp ve on beş bin mikdârı dahi Vidin muhâfazasında olan vüzerâ üstüne muhâsaraya gidüp ve on beş bin mikdârı dahi kal'a-i Feth-i İslâm üstüne gelmişlerdür ve Erdel üstüne giden Tatar Han leşkerinün ve asker-i islâm ile varan Serdâr Saturcı Mehmed Paşa hazretlerinün haberlerine muntazırlardur, nice olursa ana göre hareket ideceklerdür diyü leşker-i İslâm'dan ve vilâyet halkından haberler geldi. Vilâyet re'âyâsınun keferesi[6] bizüm askerimizün cevr ü zulmünden ve hükkâm-ı saltanatun bî-dâdlığından ve tekâlîf-i şâkkaya tâkat getüremeyüp nâ-insâflıkları sebebiyle[7] cinsleri olan kefere hâkimlerine teb'iyet eyleyüp ekser umûrda mu'âvenet u muzâharetleri Mihal la'în cânibine olduğın bildürdiler. Fî evâ'il-i şehr-i rebî'ulevvel, sene 1007.

Ve bi'l-cümle elbette dinç leşker ile mu'âvenet ü mededkârlık olmazsa ahvâl-i memleket gitdükce harâba varıyor tedbîr tedbîr leşker leşker dimişlerdi.

Sadrıa'zam hazretleriyle Yeniçeri Ağası gitmeyüp Vezîr Mahmud Paşa gidecek olduğıdur.

Ve bu esnâda Sadrıa'zam[8] Mehmed Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri serdâr olup, «Yeniçeri Ağası ile çıkup, Eflâk seferine Mihal la'în üstüne giderler ise re'y rekîk ve sû-i tedbîrdür. Erdel vilâyetine müstevlî olan leşker-i İslâm ile olan serdâra muhkem şaşkınlık ve ıstırâba düşmeğe sebeb ü bâ'isdür» diyüp, Vezîr Mahmud Paşa hazretlerine hükm-i şerîf varup, baş-haseki ile üç bin nefer Yeniçeri bin beş yüz neferi emekdâr ve hidmetkâr acemioğlandan olup çıkmak fermân olundı. Ve mânde olup, istihdâmda olan Bölük-sipâhîlerine Mândeler Ağası'yle aşılmış ulûfeleri virilüp, gitmek emr olundı. Ve «Ata tona kadir, dirlik ister kul-oğlı ve garîb yiğitlerden sefere hâzır olmak üzre eğer bölük ve eğer cebecilik isteyen Vezîr Mahmud Paşa kapusına varup yazılsun» diyü münâdîler bezzâzistânda nidâlar eylediler. Asker nâ-fermân olıcak ve saltanat üstüne dilîr olıcak kānûn-ı kadîm terk olunup, devlet hakimleri bîgânelerden yoldaşlık ve hidmet ümîdine erâzil ve ecnebîden (417a) vefâdârlık[1] ricâsıyle düşmen-i dîne kahr u galebe eylemek üzre gayre iltifâte yüz tutdılar. Allâh ta'âlâ lutfından düşvâr olan işlerimüz âsân eyleyü-vire. *Âmîn, bi-hakkı'n-Nebiyyi'l-Emîn.*

Ve iki yüz nefer dirliklü çavuşlar yazılup, varup anda olan üç yüz nefer çavuşa mülâkî olup, beş yüz nefer ola. Ve Haseki Ağa dahi[2] üç bin nefer Yeniçeri anda olan sekbân-başıya mülâkî olup, Hâfız Ahmed Paşa kemâ-kân serdârlık ile yine anda kışlayup, Yerköyi kal'asın dahi fırsat el virür ise tecdîd eyleye. Ve Mahmud Paşa hazretleri ihtiyâc olursa ana tâbî ola diyü fermân olundı. Fî sene 1007.

Defterdâr kapusında bed-du'â iden kadı füc'eten vefât itdüği ve İsmâ'il Çavuş helâk olduğıdur.

Ve bu esnâda Defterdâr Mahmud Paşa kapusında kuzâtdan birisine «Zimmetinde re'âyâ-yı memleketden çıkmış mal[3] vardur» dinilüp, ehl-i vukūf hasm peydâ olup ve belki teftîş dahi iltizâm eyledüklerinde çavuş eline virilüp, yüri eve gidelüm dirken «Yâ Rabbî canum al bu çavuşdan beni kurtar» diyüp, kendüzine du'â-yı nefrîn ider. Fi'l-hâl du'âsı icâbete karîn olup, füc'eten teslîm-i rûh eyleyüp, halâs olur. Cebinde kîsesinde doksan iki altun ile bir kaç aded guruş bulunup «Beytülmâldur» diyü Hazîne-i Âmire'ye teslîm olundı. Ve ol gice ser-efrâz çavuşlardan İsma'il Çavuş müteayyin ü benâm iken kazâ-i nâgehânî ile mestâne nısf-ı leylde hevâsına mütâba'at idüp, bir kimsenün kapusına varup, hasm-ı nâ-bekâra rast gelüp, sînegâhına hançer ile urup çavuş-ı mezbûrı[4] helâk eyledi. Fî evâsıt-ı rebî'ulevvel, sene 1007.

Sefere me'mûr olan Vezîr Mahmud Paşa hazretleri alay-ı şevket ile çıkup, erkân-ı sa'âdet gönderü çıkduklarıdur.

Ve evâsıt-ı şehr-i rebî'ulevvelde asker-i İslâm ile sefere kışlamak üzre me'mûr olan Vezîr-i müşîr-i lâ-nazîr-i bâ-tedbîr Mahmud Paşa hazretleri alayın müheyyâ idüp, müzeyyen ü müretteb geldi. Yevmü'l-isneynde kā'ide-i kadîme-i (417b) saltanat âyîni üzre sa'âdet-medâra a'yân ve erkân-ı devlet gelüp, cem'iyyet-i azîm oldı. Râyat-ı feth-âyat açılup, debdebe-i tabl u hakkāre çalınup çıkıldı. Ve yine kānûn üzre tenhâ pâye-i serîr-i saltanate girüp eylendi. Çıkdukda vüzerâ-i izâm ve ulemâ-ı kirâm önlerine düşüp gönderi[5]-gitdiler. Edirne kapusı hâricinde konuldı. Ve sefere fermân olunanlardan çok kimseler emr-i Pâdişâhî'ye imtisâl itmeyüp, gayret-i dîn-i mübîn itmediler[6]. Asker hakkında tehdîd ile şer'-i şerîf-i

mutahhara üzre Müftilenâm ve Şeyhülislâm Sa'deddin Efendi hazretleri fetvâlar virdiler. Ve sâbıkā Baş-defterdâr olan Ali Efendi ve Burhan Efendi ve sâbıkā Defterdâr ve nişâncı olan Lâm Ali Efendi ve sâbıkā Reîsülküttâb olan Okcı-zâde Mehmed Efendi ve Yahya Efendi ve dahi niçeler ki müteferrikalar ve küttâbdan ve çavuşdan ağır ze'âmetlere mutasarrıf olup kalanlar içün ki a'dâ-ı memâlik-i İslâmiyeye muttasıl hucûm itmekle harâb u yebâb itmekde olup ve fermân-ı Pâdişâhî ile Kapucılar Kethüdâsı Nasuh Ağa evlerine varup bulduğını envâ'-ı ihânet ile boğazına ip takup asmağa çıkarup ve kimin çökerdüp boynun urmak isteyüp ve birkaç vâcibü'l-katlün sipâhî nâmına boynun urmağla siyâset idüp, bu vecbile me'mûr olanlar cebren ve kahran[7] serdâr yanına vardılar. Fi'târîhi'l-merkûm.

Hâfız Ahmed Paşa perîşân olan leşkeri cem' idüp, küffârı basup, kal'ayı halâs idüp, melâ'în dağıldığıdur. Ve Pâdişâh hazretleri müftîden istiftâ itdükleridür.

Ve evâhir-i şehr-i rebî'ulevvelde sene-i mezbûrede Serdâr Hâfız Ahmed Paşa hazretlerinden kapucılar gelüp ahbâr getürdiler, ki mukaddemâ Eflâk hâ'ini Mihal mel'ûn hîle ile asker-i İslâmun ağırlık ve çadırların yağma idüp, kal'a-i Niğbolı'yı muhâsara eyleyüp, sekez gün peyâpey ve heyâhey muhkem ceng ü neberd idüp, der-akab[8] Hâfız Ahmed Paşa perîşân olan leşker-i İslâmı cem' idüp melâ'îni hâsirîni basdukda bi-avni'llâh ta'âlâ küffâr makhur u münhezim olup, (418a) ve kal'ayı istihlâs eyleyüp, düşmen kalkup ardınca kova gitdüğin sâbıkā ulakla gelen Dîvân-ı âlî kâtiblerinden yarar ve şecâ'at-şi'âr Tatar Mehmed Çelebi gelüp haber virüp ve hâlâ melâ'în-i haksâr Vidin üstüne gitdügin bildürüp, elbette leşker-i cedîd ile imdâd vâcib olduğın inhâ eyledükde sa'âdetlü Pâdişâh-ı cihân-penâh hazretleri Sadrıa'zam Mehmed Paşa hazretleri ve Müftilenâm Hoca Efendi hazretlerin ve Ayasofya vâ'izi Mevlânâ Muhyiddin Efendi'yi istedüp, sefere fermân olunan leşker-i İslâm emre itâ'at itmedüklerin söyleyüp haklarında istiftâ buyurdukları[1] şâyi' oldı. Virilen fetvâya dahi nazar oluna.

Ve hâliyâ gelen haberler buki a'dâ-ı dîn-i hâsirîn yedi gün kal'a-i Feth-i İslâm'ı muhâsara idüp, muhkem ceng ü âşûb olup, ehl-i İslâm bi'l-ittifât şehâdet üzre ahd ü peymân eyleyüp dögüşmişler. Bir gice bir yiğit gelüp kal'a kapusın kakup, «Açın ben Müslimânum» diyü kelime-i tevhîd idüp, «Size hayr haberüm var» diyüp, içerü giricek, «Kâfirler kal'a-ı bırağup kaçmakları mukarrer oldı. Erdel'den kâğıtlar geldi, bana «Yetiş Erdel vilâyeti harâb oldı, Tatar memleketi vîrân eyledi, kal'aları serdâr aldı' dimekle başları kayusı oldı» diyüp, fi'l-hakîka irtesi melâ'în karâr itmeyüp firâr itdüklerin i'lâm eylediler. Ve Vidin kal'asın dahi altı gün muhâsara eyleyüp, anda dahi ceng üzre iken muhâlif ruzğâr çıkup, melâ'îne ve gemilerine ıztırâb düşicek ümerâ-i muhâfazadan merdân-ı[2] kâr-zâr ile üzerlerine varup, topların bırakdırup ve yayasın Tuna'ya döküp, binden ziyâde baş kesüp, melâ'în hızlân u inhizâm ile kaçdukların beyân eylediler. Ve «Bi'l-cümle küffâr-ı hâksâr vilâyet-i Eflâk'un sarp cibâllerinde mutahassın olurlar ve ton zemânında yine ehl-i İslâma gelüp gezend irişdürmege kasd itmeleri mukarrer u muhakkakdur» diyü diri[3] tutulup, depelenen kâfirler haber virdüklerin bildürdiler. Heman «Leşker leşker» didiler «Ve bizüm Yeniçeri ve Sipâhîlerimüz seferde (418b) ulûfesin alınca tururlar. Ve illâ girüsin özleyüp serdârların hâlî komak kem-pîşeleridür» diyü söylediler. Fi't-târîhi'l-merkûm.

Buhara hâkimi olan Abdullah Han'un vefâtı haberidür.

Ve bu esnâda hâkim-i Belh ve Buhârâ ve Mâverâünnehr ve[4] Semerkand ve Bedahşân'da fermân-fermây olan Abdullah Han âzim-i âlem-i baka olup, bu fânî yurtdan göçüp, yerine oğlı Abdülmümin Han câ-nişîni olduğı haberler tüccâr lisânından sıhhat üzre şâyi' olub, söylendi. Tahkîk oldı ve Kızılbaş-ı küfr-fâş tâ'ifesinden darb u harb ile aldukları memleketün hasret ü iftirâkı ciger-sûz olup, mülk-i Horasan şehr-i Hirî ve Meşhed dağ-ı hırmânı yakup yândurmada idi. Fî evâhir-i şehr-i rebî'ulevvel, sene 1007.

Ba'dehû haberler şâyi' olup, söylendi. Ve serhadd ümerâsından arzlar dahi geldi ki: Abdülmümin Mirza Özbek içinde fitne ile bî-mûcib helâk olup, Abdullah Han merhûm karındaşı, vekîl-i devlet, serîr-i mülke[5] geçüb, fermândih oldukda Kızılbaş içine gulgule düşüp, leşker-i ferâvân ile vekîl-i saltanat-ı Şâh Abbas olan Ferhad Han serdâr olup, Özbekiler ile muhkem ceng-i neberd olup, yine

şikest Kızılbaşâna düşüp, Ferhad Han başiyle halâs olduğı hikâyet olındı. Fî evâhir-i rebî'ulevvel, sene 1007.

Boğdan voyvodası Erdel memleketinün âlân u talau olduğı haberi bildürüp, hidmetde buhnduğıdur.

Ve bu esnâda vilâyet-i Boğdan voyvodası dahi Âsitâne-i Sa'âdete âdemleri ile mektûblar gönderüp, «Erdel vilâyetin Tatar leşkeri kırup geçirüp ihrâk bi'n-nâr eyleyüp, Hırvat ve Macar ve Nemçe mekânların harâb u yebâb idüp, tebâh eylemişdür. Ve Serdâr-ı asâkir-i mansûre ekser kılâ'-ı metînlerin dahi kuvvet-i kāhire ve darb u harb ile alup, Erdel oğlınun taburın dahi bozup, yat ve yarağın aldukları ve kendünün başı kayusı olup, Mihal la'îne 'Bu cânibe bâna gelüp yetişesin' diyü haberleri ve kağıdları geldüği vâkı'dür[1] sahîhdür» diyü bildürüp, «Hemîşe Pâdişâhun düşmenleri makhûr u münhezim ola» diyüp, haberler virüp, hidmetde bulındı. Fî evâhir-i rebî'ulevvel, sene 1007. (419a)

Kapu-Ağası Gazanfer Ağa ve Büyük Mîr-âhûr Ali Ağa kendü malları-yle yüz nefer tüfeng-endâz yaya sekbân ve elli nefer mükemmel cebe ve cevşenlü asker ta'yîn idüp sefere yardım[1] gönderdükleridür.

Ve yine evâhir-i şehr-i mezbûrede Kapu-ağası Gazanfer Ağa hazretlerinün ve Mîr-âhûr-ı Kebîr Ali Ağanun yüz nefer mükemmel tüfeng endâz pür yarak yarar sekbânları ve elli nefer yarar cebelü ve toğulgalu atlu bayraklu dilâver yiğitleri fî sebîli'llâh gazâya teveccüh idüb, Mîr-âhûr Ağa kethüdâsın Serdâr idüp, zahîre ve çadırları-yle ve pişîn ulûfeleriyle Serdâr Hafız Ahmed Paşa hazretleri yanına Eflâk seferine mu'âvenete gönderdiler. Şevket ü haşmet ile çıkup gitdiler. Allâh ta'âlâ uğurların hayr eyleyüp, a'dâ-i dîn üzerine gālib ü kāhir olup, mansûr u muzaffer olalar. *Bi-hakkı ve bi-hürmeti Hâtemü'n-Nebiyyîn, Amîn.*

Sefere asker îsâl eylemek ile me'mur olan Vezîr-i bâ-tedbîr Mahmud Paşa hazretleri müstakil Serdâr buyurılduğıdur.

Ve evâ'il-i şehr-i rebî'ulâhire-i sene-i mezbûrede Vezîr-i müşîr-i müşteri-tedbîr Mahmud Paşa *-adâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri

hakkında eltâf ve a'tâf-ı alîye-i Şehenşâhî zâhir ü bâhir olup, mufassal u meşrûh hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ile tezkire-i şerife Sadrıa'zam Mehmed Paşa hazretlerine vârid olup, «Vezîrüm Mahmud Paşa[2] Vidinde kışlayup, Eflâk seferine müte'allık asker umûrı kendüye[3] sipâriş ü tefvîz fermân olunup, istiklâl üzere serdârlık berâtı yazılup, kendüzine teslîm eyliyesin. Ve Ahmed Paşa Âsitâne-i Sa'âdete gelmek[4] emr olınduğın bildüresin» buyurılınağla Sadrıa'zam hazretleri Edirne-kapusı hâricindeki bâğçelerine varup ve Serdar Mahmud Paşa hazretleri otakdan bağçeye gelüp, mülâkāt buyurduklarında kendülere hatt-ı hümâyûn ile serdârlık berâtı teslim olunup ve irtesi gün, ki rûz-ı Kasım vâki' olmışdı, heman karâr itmeyüp, göçüp gitdiler. Varup Çatalca'da kondılar. Allâh ta'âlâ tutdukların kolay getürüp, vâki' olan düşvâr işlerin lutfından âsân eyleyü-vire. A'dâ-ı dîn kal' u kam'ında re'y ü tedbîr-i pür-sevâb ile mülhem olalar. *Bi-hakkı ve bi-hürmeti Hâtemü'n-Nebiyyîn ve Seyyidi'l-mürselîn.* Fî evâ'il-i şehr-i rebî'ulâhire, sene 1007. (419b)

Ve Mahmud Paşa hâtûnı merhûme ve mağfûrun-lehâ Sultân, sülüs-i mâlini vücûh-ı hayrâte sarf içün Mahmud Paşa hazretlerin vasî-i muhtâr eyleyüp, sülüs-i malını[5] râh-ı gazâya sarf eyledüğine manzûm fetvâlar olınmışdur, nazar olına.

Merhûm Vezîria'zam Sinan Paşa-oğlı Mehmed Paşa'nun Sultân-zâdeye nişâm gitdüğidür.

Ve evâsıt-ı şehr-i rebî'ulâhirede merhûm Vezîria'zam Sinan Paşa-oğlı Vezîr Mehmed Paşa hazretleri merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Selim Han *-tâbe serâhû-* sultânından merhûm Piyâle Paşa duhterinün ahterine nâm-zed olup, kānûn ve kā'ide-i kadîme-i devlet üzre nişân-ı âlîşân tertib olınup, Sadrıa'zam Mehmed Paşa *-edâme' llâhû ta'âlâ iclâlehû-* hazretlerine murassa' ve mükemmel raht ve altun zencir ile at ve sultân-zâdelere yeleginden şerekelü atlar ve bâ-tekellüf ser-â-ser ve akmişehâ-yı mütenevvi'a ve erkân-ı sa'âdet ağaları şevket ü haşmet ile sa'âdetlü Sultân hazretleri kapusına varup, âdet-i ma'rûfe üzre mihr-i mu'accele teslîm olındı. Müftilenâm ve Şeyhülislâm Hoca-i Şâh-ı cihân Sa'deddin Efendi hazretleri elli bin[6] altun akd-i nikâh eylediler.

Donanma-yı Hümâyûndan evâsıt-ı rebî'ulâhirede kadırgalar gelüp, ahbâr inhâ itdükleridür.

Ve yine bu esnâda Donanma-yı Hümâyûn ile giden sâbıkā Vezîria'zam ve hâlâ Kapudân-ı şecâ'at-şi'âr ve bâ-tedbîr-i lâ-nazîr İbn-i Cığal Sinan Paşa hazretlerinden on dört pâre kadırgalar vilâyet-i Misine'den ayrılup geldiler. Yedi pâre kadırga Yeniçeriler çukasın almak-içün Selanik'e gidüp, yedi pâresi sâlimîn ü gânimîn Tersâne-i Âmire limanına girdiler. El-hamd lillâh, ale's-selâme gelen mekâtîb ahbârı bu ki Paşa-yı kâmgâr hazretleri Mesine'de Donanma-yı Hümâyûn ile varub, lenger bırakdukda vilâyet a'yânı ikbâl ü istikbâl ile tuhaf u hedâyâ-yı bî-pâyân çeküb, vâlide ve karındaş ve hemşîresin getürüb, sıla-i rahm idüp ve İslama da'vet idüb, hidayet-i Rabbânî karîn-ı halleri olmayıcak kalkub göçmek mahallinde müte'ayyin ümerâsı dâmen-i devletine teşebbüs idüp, âyînlerince (420a) niyâz u sipâs u minnet ile «Sizden bir murâdumuz vardur, inâyet buyurun» dimişler. Buyurmışlar ki «Biz Müslimân ve siz kâfir, nice murâddur bilelüm, kādir olabilür miyüz görelüm, söylen» dimişler. «Kādirsiz, hemân himmet eylen. Ricâmuz budur ki sa'âdetlü Pâdişâh-ı âlem-penâh ile Nemçe kıralın kadîmden olduğı üzre yine barışdurun. Âlem halkınun bir zemân âsûde-hâl olmasına sebeb olun» dimişler. Cevâb virmişler ki «Ulu Pâdişâh mu'azzam ve şehinşâhdur. Hîle vü hud'a ile bir alay melâ'în çok incitdiler[1]. İntikāmın almayınca sözüm geçeceğin boynuma alamam. Meğer cümle bırağılan kal'alardan fâriğ olup, pîşîn hazîneler dökile ki mümkin ola. Hele İstanbula varalum» diyü cevâb virdükleri nakl olındı.

Ve Frengistân ahvâlinden âgâh olan kadîmî korsan ve kurnazlar şöyle haber virdiler ki «Üngürus kıraliyle bu mâbeynde vâki' olup, alınan kıla' ve muhârebât be-her-hâl giderek iylüge varmaz. Meğer ehl-i İslâm askeri bi-inâyeti'llâh ta'âlâ müteyakkız olup, ihmâl ü müsâhele ve gafleti terk idüp, gayret-i dîn ile bi'l-ittifâk Pâdişâh-ı dîn-penâh hazretleriyle kalkup kadîmden Âl-i Osmân âbâ vü ecdâd-ı izâmları yürüyü geldügi yoldan Kıral-ı la'în üstine varup, darbe-i şemşîr-i İslâmı gösterüp, fî sebîli'llâh gazâ-yı azîm ve feth-i mübin iderse melâ'în-i hâsirîn baş indürürler. Ve illâ yüz yıldan mütecâvizdür ki Fransa pâdişâhları Âl-i Osmân'a İspanya[2] la'înden şikâyet eyleyüp, «Bender-gâhlarımuzda kuvvet-i kāhire ile güzîde gerekli kılâ'umuz aldı. Ve bu sebeb ile ehl-i İslâmdan Müdeccel tâ'ife-

sinden yüz bin neferden ziyâde kimsenün cizyesin alup, maktû' eylemişdür. Kırk ve elli pâre Donanma-yı Hümâyûn gemilerinün harâcın virelüm' diyü inâyet rica ide-ide niçe kerre va'deler dahi olup, eseri zâhir olmamağla hâliyâ Papaları olan la'în araya girüp, Françe ve İspanya'yı barışdırup ve min-ba'd her çend ki mâ-beynlerine şikāk düşerse (420b) ceng itmeyüp, yine mâ-beynlerine Papa âyîn-i bâtılaları üzre gelüp sulh eyleye. Ammâ bu def'a seksen bin nefer leşker Nemçe kıralına mu'âvenete gönderile» diyü ahd u peymân eyledüklerin haber virdiler. Fî evâsıt-ı reb'ulâhir, sene 1007.

Gürcistân cânibinden gelen futûhât haberidür.

Ve bu esnâda sâbıkā Tımışvar Beğlerbeğisi olup, hâlâ Kars Beğlerbeğisi olan Hasan Paşa ve Ahiska ve Çıldır Beğlerbeğisi, sâbıkā Rûmili Beğlerbeğisi olan diğer Hasan Paşa üstüne Simon Han didükleri Cürcistân Beği olan[3] bî-ahd u bî-amân tâbi' iken muttasıl nakz-ı ahd itmekden hâlî olmayup, bir alay melâ'în ile beğlerbeğiler üstüne gelüp muhkem ceng u neberd idüp, bi-inâyeti'llâh ta'âlâ feth u zafer fercâma müyesser olup, la'în-ı mezbûr kaçup, halâs olup, yüzden ziyâde kelle ve burun ve kulak Dîvân-ı mu'allâya geldi.

Çaşnigîr Pervâne Ağanun siyâsetidür.

Ve mukaddemâ Mihal la'în tarafından «Mutî'dür» diyü Hazîne-i Âmireye altı yük akça getüren Çaşnigîr Pervâne Ağa sınarı mel'ûna hoş-âmed eyledüği ma'lûm olup ve serdârı dahi gaflete düşüren ol dinsiz idüği zâhir olıcak emr-i Pâdişâhî ile Müteferrika Burhan Efendi oğlı varup, serdârun çadırı önünde berdâr eyledüği haberi[4] geldi, cezâsın buldı.

Vezîr-i lâ-nazîr Mehmed Paşa hazretlerinün Sultân-zâde olup sûr-ı pür-sürûr idüp meclis-i âlî olduğıdur.

Ve evâsıt-ı şehr-i rebî'ulâhirde Vezîr lâ-nazîr Sinan Paşa merhûm oğlı Mehmed Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretlerinün sûr-ı pür-sürûrları içün bir gün ehl-i Dîvân mu'âf buyurulup ve sağdıcluk hidmeti fermân olunan Çavuş-başı Ömer Ağa yarar haşmetlü ve güzîde, şevketlü çavuşlar ile müzeyyen ü müretteb, rikâb-ı hü-

mâyûn ağaları önünce yürüyüp, bâlâ bülend minâre misâl nahl-i dil-ârâları zîb ü ziynet ile Aksaray kurbında ve At-pazarı semtinde mekânından kaldırup, mânend-i serv-i sîm-endâm müzeyyen ü müretteb Dîvân-yolu'ndan[5] Sarây-ı Atîk kapusı meydanına getürdiler. Ve heman ol sa'âdetlü Pâdişâh-ı cihân-penâh hazretleri (421a) huzûruna eşkâl-i şeker filler ve zürâfeler atlar ve develer arslan ve kaplanlar çekilüp gitdi. Ve fişekden on iki kal'a ve on iki at irsâl olundı. Ve irtesi gün elli katar katırlar ile cihazı yüklenüp, rikâb-ı hümâyûn ağaları ve müteferrikalar ve çaşnigîrler ve çavuşlar zîb ü zîver ile ârâste rûşen hava ile musaffâ diller gibi pür-surûr olup getürdiler. Ve kānûn-ı kadîm üzre vezîr-i saltanat-ârâ Mehmed Paşa hazretleri ağalar ile bâ-şevket u haşmet Sadrıa'zam Mehmed Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretlerini cem'iyyet-i sûrlarına da'vet itdiler. Ve Şeyhülislâm ve Müftilenâm Hoca-i şâh-ı cihân Sa'deddîn Efendi hazretlerini kendüleri da'vet itdiler. Ve Rûmili Kadıaskeri Ebussu'ûd-zâde Mevlânâ Mustafa Efendi hazretlerini ve Anatolı Kadıaskeri Damad Muhyiddin Efendi hazretlerini ve İstanbul kadısı Mevlânâ Es'ad Efendi hazretlerini rikâb-ı hümâyûn ağaları da'vet eylediler. Ve mevâlî-yi izâmdan müteka'idînden Mevlânâ Arab-zâde Abdurraûf Efendi ve Mevlânâ Kethüdâ Mustafa Efendi dahi eşrâf-ı müderrissîn da'vet olundılar, müteferrika ve çaşnigîrler da'vet eylediler. Ve sâ'ir erkân-ı sudûr ve a'yân penç-şenbih gün meclis-i âlî ile cem'iyyet olup, Sadrıa'zam hazretleri ve Müftilenâm hem-zânû oldılar. Envâ'-ı ni'am-ı ferâvân-ı nefîse çekilüp, azîm ziyâfet olunup ikrâm u ihtirâmda dakīka fevt olunmadı. Ve Yeniçeri Ağası Hasan Ağa Anatolı Beğlerbeğiliği unvânıyle tuğrâ-yı şerîf hidmetinde olan Hamza Paşa üstüne geçüp, Sultân Süleyman Han zemânından Dîvân-ı ma'delet-mekânun ve kānûn-ı devlet ü saltanatun emekdâr pîr-i rûşen-zamîri iken şikeste hâtır itmeğin kalkup müderrisîn ile başka odada yemeklendiler[1] Ve sımât-ı ni'met-i bî-pâyân devşirilüp şürk ve hamd u senâdan sonra kānûn-ı kadîm üzre vüzerâ-ı âlî-câh ile cümle sudûr-ı erkân u a'yân ma'an Sultân-ı âlîşân hazretlerini ta'zîm ü (421b) tekrîm ile getürmek mu'dât iken kalkup içerü hâssaten müferrah odaya girüp oturdılar. Evkat namazın edâ eyleyüp kaldılar. Ahşâm olıcak sükkerî helvâ ve hoş-âblar döşenüp tena'um olundı. Ve âdet-i ma'rûfe-i hasene üzre Mehmed Paşa hazretleri kalkup vüzerâ-ı izâmdan[2] Halil Paşa ve Hasan Paşa hazretleri ve Kadıaskerler ve Yeniçeri Ağası ve Defterdârlar harem-i muhterem kapu-

sına iletüp[3] selâmlayup du'â vü senâ ile ihtitâm eylediler. Ve ol gice dîvân-hânede erbâb-ı sâz u söz la'b u lehv ile demsâs olup, dil-nüvâz oldılar. Ve irtesi yine sağdıç ziyâfeti olup, müşârun-ileyh Paşa hazretleri şâd-kâm çıkup, ni'metler yenilüp, şerbetler sebîl olunup, kâmbahşlıklar olundı. Ba'dehû tevâbi' ile atlanup, haşem u hadem ile Sadıa'zam hazretleri dest-bûsına gitdiler. Ve ol dîvân güni kānûn-ı kadîm üzre hil'at-ı fâhire-i a'lâ ile teşrîf olunup, pâye-i serîr-i saltanata yüz sürdiler.

Ve şimdiye dek nesl-i Osmâniyede sultân nâmiyle gelen selâtîn hazretleri önünce ta'zîm ü tekrîmde taksîr olunmayup, cümle erkân-ı devlet husûsâ vezîr olanlar gide-gelmişlerdi. Bu def'a tehallüf idüp, kānûna muhâlif musâmaha eyleyüp oturdılar. Rikâb-ı hümâyûn ağaları[4] ve sâ'ir erkân ağaları ile geldiler.

Vâcib-i masar sene 1007 ulûfesi bin belâ ile cem' olup virildüğidür.

Ve evâhir-i şehr-i rebî'ulâhirde salı gün ayun yigirmi dördünde Yeniçeriye yüz yiğirmi yedi-buçuk akça ulûfe-i masar sene 1007 ulûfesi virildi. Gelecek irsâliyeler gelüp yetişmemek ile Sırça Sarây'da kesilen yeni akçadan kırk yük akça istikrâz olunup virildi.

Diyarbekir ve Trablusşâm Defterdârlıklarından[5] alınacak yetmiş yük pîşîn akçaları guruş alınup, çil akça kat'ına olundukda edâ olunmak üzre Defterdâr Mehmed Paşa hazretleri te'ahhüd eylemeğin arz olundukda karzına rızâ virilmek buyuruldı, sene 1007. (422a)

Şehzâde nâmına bir vecih yiğit vesvese belâsına uğrayup, siyâset olunduğıdur.

Ve bu esnâda erâzil-i nâsdan bir bîgâne bed-baht hâric-i İstanbul'da ba'zı kurâ ve kasabâtda kendüzin nefis libâs ile ve nakışlu destmâller ile gâhî tezyîn ü ârâste idüp ve eyüce[1] at besleyüp binüp ve gânî dervîş-sıfât fakr u fenâda tenhâ yerlere çıkup, seyr iderken bir gün İstanbul'a dahi gelüp merhum Sultân Murad zemânında kendüzin ızhâr itmeyüp, Tamgacı dimekle meşhûr Ali Beğ eliyle tutulup geldükde maliholyaya mübtelâ olup, «Ben merhûm Sultân Selim Han'un Süleyman nâm olan oğlıyum. Benüm yerime Sultân Murad

tanta culûs eyledüğinde âhar oğlan fedâ idüp beni pinhân eylemişlerdi. Devlet ü saltanatda hakkum vardur» didüği şâyi' olmağla ve fi'l-cümle vech-i şebihden hâlî olınayup, vicâhet üzre idi. Pâdişâh-ı cihân-penâh hazretleri nazarına varup, birkaç kelâm-ı ham eyledükde makulesi ma'lûm olup, siyâsetğâha gönderilüp boynı urıldı. Cesedini bir gün çengâle dahi urdılar. İrtesi «Derdmend idüği hôd malûm idi» diyüp merhamet ile defn olundı. Fî evâhir-i şehr-i rebî'ulâhir, sene 1007.

Anatolı'da Hamid sancağı Beği Tamgacı Beğ, merhûm bed-bahtun «Ben nesl-i Sultân Selim idüm, hîn-i fevtinde Mehmed Paşayı Sultân Selim huzûrına da'vet idüp, beni temennî eyleyüp, Zâhir velîahd Sultân Murad Han yerimüze pâdişâh olması mukarrerdür, Lâkin[2] benüm pâdişâhlık murâd ve maksûdum değildür, kuşca cânum halâsı câre olaydı» didüğümde merhûm Sultân Selim Mehmed Paşa'ya buyurdılar ki «N'eylersen eyle bunı, memâlik-i Osmâniye'den hâric bir mevzı'a gitsün, gözden nihân eyle» dimekle hikmet-i İlâhî ile ol hînde Medîne-i münevvere kadısı olan sâdât-ı izâmdan Emir Efendi ile Mısr kalyonuna konup, İskenderiye ve Mısr ve ba'dehû Medîne'ye varup, sonra Yemen'e ve Aden'e varup, seyyâh-ı ruzgâr olup, gerçi bisyâr sefer eyledi. Ammâ nâ-puhte olmağla böyle belâya uğradı. Yemen'den Anatolı'ya geldükde Anatolı Beğlerbeğisine voyvoda olup, voyvodalığı hâline yanına evbâş u kallâş üşüp, anlara «Ben şehzâde idüm» diyü Sarây'ın ocakların ve aynıyle ba'zı yerlerin söyledi. Pâdişâh Üsküdar'da olmağla huzûrında söyletdiler. Bostâncılarda yazıcıbaşı boynunı urdı. Cesedini mûcib-i ibret içün çengâle urdılar. Başı yok cesedi[3] başsız çengâlde kalup, acâ'ib beyâz güzel teni olup, gâyet beyâz idi.

Beğlerbeğilik virildüğidür.

Ve sâbıkā Yeniçeri Ağalığından tabur muhârebesinde azl olunup, Van beğlerbeğiliği virilüp zemân-ı yesîrde yine azl olunan[4], Mustafa Paşa'ya hâlâ Gence Beğlerbeğiliği fermân olundı. Merhûm Ferhad Paşa oğlı Mehmed Paşa ref' buyuruldı. Gelüp hil'at-ı fâhire ile pâye-i serîr-i saltanate yüz sürdiler. Fî evâhir-i şehr-i rebî'ulâhir, sene 1007.

Serhadden kapucılar gelüp, ahbâr getürdükleridür.

Ve selh-i rebî'ulâhirde serhadd-i mansûreden kapucılar gelüp, haber-i feth u zaferler getürdiler. «Budun üstüne seksen binden mütecâviz küffâr-ı hâksâr ile Manyaş ve[5] Balfı ve Bakani ve Nadajdi ve Zıruncuk-oğlı nâm melâ'în serdârlar gelüp, (422b) muhâsara eyleyüp muhkem ceng ü âşûb olup, Anatolı Beğlerbeğisi şecâ'at-şi'âr Sofı Sinan Paşa hazretleri ve Karaman Beğlerbeğisi Nuh Paşa ve Bosna askeri ile Beğlerbeğisi Hasan Paşa Budun askeri ile Mihaliclü Mehmed[6] Paşa guzât u mücâhidîn-i İslâm ile gayret ve hamiyyet-i dîn-i mübîn içün hâzır u müheyyâ olup, Tımışvar'dan asker-i bî-pâyân ile hizebr-i pîşe-vegâ Dev Süleyman Paşa'ya Budun Beğlerbeğiliği tevcîh buyurulup, yetişüp pey â pey cengde üstüne varup sağ koldan serdâr gelüp basdı dinmekle melâ'în-ı hâsirîn fi'l-hâl tersine dönüp, akbeh vechile münhezim olup, kaçmağa yüz tutup, merdân-ı kâr-zâr gîr ü dârda tîr ü nîze ve şemşîr-i bürrân ile küffâr-ı hâksârı ele alup, nice menzil ü merâhil sahrâlarda küştelerden puşteler idüp, bakıyyetü's-suyûf olanlar[7] Komaran kal'asına düşüp kurtuldı. Mâ'adâsı seyf-i İslâm altında mahkûr oldı. Dört binden mütecâviz diri küffâr[8] ve niçe bin kelle ile giriftâr olan be-nâm beğzâdeler arabalar ile gelmektedür. Biz Belgrad'dan ayrılup geldük» didiler. «Ve nâme-i hümâyûn ile Kapucı-başı Abdullah Ağa sefere gidüp, serdâra yetişmeğin iki bin neferden mütecâviz sipâh ile çekilüp Erdel vilâyetine girüp gitdi» diyü haber virdiler. Ve «Hazîne ile giden Kapucı-başı Abdülkerim Ağa etrâf-ı memâlikden gelen irsâliyeleri[9] Belgrad'dan cem' idüp, asker-i zafer-şi'âra ihzâr-ı hazîne eylemek hidmetindedür» diyü haber virildi. Ve işbu Budun ahbarı nakli gelüp, üstelenmek ile lafa haml olunup ekseri kizbe mensûb olmağla kapucılar görünmediler. Galibâ sahîh haber ile gelmedükleri-içün te'dîb fermân buyuruldı. Belgrad'dan Budun'a dek re'âyâ-yı melâ'în muhâlefet u tuğyân itmeğle[10] yollar mesdûd olmışdur. Kapucılar mahall-i me'mûra varamayup, serdârlara hatt-ı hümâyûn îsâl idemeyüp yine getürdiler, ve's-selâm. «Ammâ keferenün akbeh vechile inhizâmları ve asker-i İslâm'da sa'âdet-i şehâdet lâ-yu'add idüği mukarrerdür.» didiler. (423a)

Erkân-ı devletde Harem-i hümâyûna müte'alhk olanlardan birbirinün evlâdına sağdıç dileyüp ziyâfet olduğıdur.

Ve evâ'il-i cumâdelûlâda şehr-emâneti hidmetinde olan Müteferrika İbrahim Ağa oğlını sadr-ı kadıaskerîde olan Damad Mevlânâ Muhyiddin Efendi *-dâmet fezâ'iluhû-* hazretlerinün oğulcuğına[1] sağdıç dileyüp, erkân-ı devlet eşrâfından müte'ayyinler Çavuş-başı ve nişâncı ve Küçük Mîr-âhûr ve eski çavuşlar ve Hazîne-i Âmire küttâbı varup envâ'-ı ni'am-ı nefîse ile âlî ziyâfet olunup, harem-i muhterem tevâbi'inden ulemâ ve sâ'ir ehl-i Dîvân gelüp, cem'îyyet ile velîme-i azîme oldı. Ni'metler yenilüp, şerbetler içilüp, şükr-i ni'met-i ferâvân içün du'âlar ve senâlar ile meclis ihtitâm buldı. Fî 3 cumâdelûlâ, sene 1007[2].

Gâzî-Giray Han hazretleri tevâbi'inden Silistre sancağı Beği Ahmed Paşadan diller geldüğidür.

Ve yine evâ'il-i cumâdelûlâda Tatar Han tevâbi'inden Silistre sancağı Beği Ahmed Paşadan mektûblar ile kapucılar gelüp, iki yarar diller getürüb, haber virdiler ki[3], Mihal la'în leşkerinden şaykalar ile iki binden mütecâviz melâ'în-i hâsirin pür-yarak berü yakaya geçüp, il ve vilayet târâcına çıkup ve berü cânibden dahi mütenebbih ü âgâh olduklarında kemîn-gâhda âdemler koyup, geldükleri gibi muhkem yarak ile koyulup, bi-avnillâh ta'âlâ küffâr-ı hâksâr münhezim ü mahkûr olup, kesilen kelleler ile tutılan diriler varıyor haberin bildürmişlerdi. Gelen diller didiler ki, «Birbirimuz dinlemedük. Mihal leşkerinün ekseri mürtedd ve Macar ve Nemçe ve Hırvad ve Bulgar ve Sırf ve Rumdur. Ayda beşer guruş her nefere ve dahi ziyâde ulûfe virür. Üç ayda bir avratıda ulûfe virür. Ve kıraldan «Göreyüm seni eyü etmişsin Osmanlunun adli gitmişdür, zâlim oldılar. Devletleri gitdi[4], memleket senündür. Dönüşlerinde köprilerde hâzır bulınmak gereksin. Geldükleri yoldan çıkamazlar. Sular taşkın oldı. Beruda Solnuk üstünden döneceklerdür'diyü kıraldan haber geldi» didiler. Fî 6 cumâdelûlâ, sene 1007.

Tetimme-i kıssadur ve dillerin ba'zı takrîr-i kelâmıdur.

Ve Mihal la'în-i (423b) küfr-âyînden gelen diller haberidür, ki melâ'în-i hâsirîn içinde mukaddemâ Nemçe kıralı دين menhûs turvin idüp, cümle ümerâ ve ser-leşkerin cem' eyledükde mertebelerince oturup, Eflâk vilâyetinden tuğyân iden Mihal mel'ûn dahi gelüp saff-ı ni'âlde yer gösterilüp, hayli iztırâb-ı hâl ile oturup, Kıral-ı bed-fi'âlde cümlesine hitâb olub, «Ulu Pâdişâh ile ceng ideyorsız fikr ü firâsetünüz nedür» dimiş. Her biri yollu yolınca söylemişler, ittifâk üzre kelâmları böyle olmış ki, «Türk adl ü dâd üzre değüllerdür, zulm u bî-dâdı pîşe idindiler. Re'âyâ ri'âyet olınmadan kaldı. Ve leşkerleri nâ-fermân oldı. Umaruz ki kıral adl ü dâd üzre olup, kadîmî âbâ vu ecdâdumuz mülkini alup anlara viren Allâh yine bize vire. Devlet kıralun ola» dimişler. Ve Mihal la'îne «Sen de böyle ne dirsin, görelüm. Fitnenün başı sensin. Memleketleri içinde doğdun, harâc güzârları idün. Eben an ceddin kılıcıyle dirilürlerden değülsin aslun ve neslün ra'îyyetdür. Beğler makāmına gelmeğe tedbîr ü tedârükün ne vechiledür. Beyân u iyân eyle. Şehenşâh mu'azzamdur. Ve asker ü hazâ'ini bî-haddür. Anunla mukābele vü mukātele küllî kudret ile olur. Turdugun yer ise anlarun[5] memleketi içidür» dinilicek dimiş ki «Bu sizün su'âlinüz evvelki zemân pâdişâhlarınun askeri ahvâlidür ki bin neferi on bin askeri bozagelmişlerdi. Şimdi Sultân Murad pâdişâhlığında ol asker ve kul tâ'ifesi gedükleri ve dirlükleri ve mansıbları ve memleketleri mezâda girdi. Dellâl elinden alındı satıldı. Nâm u nâmûs ve gayret kalmadı. Satun alınmış esbâbını ve dirliğini kişi bî-bahâ olmaz yere virür mi zâhir vermez Osman-oğlı leşkeri şimdiki halde eğer haremi ve eğer Yeniçeri ocağı ve bölükleri ve cümle erkân-ı devleti cenebi ve ra'iyyetün erâzilindendür. Ve re'âyâ-yı memleketün üstünde tekâlîf ve mezâliminün nihâyeti yokdur. Müslimanlarınun dahi erkeğine ve dişisine her yıl beşer yüz akça salgun salar olmışdur. Zulmle mülk durmaz, Allâh ta'âlâ adl buyurmışdur. Siz bilürsiz fırsat el virmiş-iken (424a) ve re'âyâ-yı memleket bize her vechile fermân-her hidmete durmışken[1] eğer siz de seferden kalmağa rüşvet virirsenüz ve dininüz yolına çalışmayup seferden ve cengden kaçarsanuz onlar bizi bulurlar, tîz ele getürürler. Onlarun şimdiye dek gelen pâdişâhlar zemânında sikkeler ve narhları bozuldı mıydı? Ve ticâret ehli bâzarğânlar cehûdlar elinde zebûn ola-gelmiş miydi? Cemî' ahvâllerini bilürüm, işte benüm sözlerim budur» didüğin diller şikâyet eylediler. Fî evâ'il-i cumâdelûlâ, sene 1007.

İrsâliyeler gelüp yetişdüği ve altun ve guruş ziyâdeye geçdüğidür.

Ve bu esnâda cezîre-i Kıbrıs irsâliyesi ulûfeden sonra geldi yetişdi. Ve akabince Aydın ve Saruhan akçaları muhassıl-ı emvâl Üveys Paşa oğlı Mehmed Paşa tahsîli cümlesi yüz yük oldı. Hayât-efsâ-yı âlem oldı, mürde cisme cân geldi. Ehl-i bazar ve bezzâzistân nâ-insâfları «Akça kem-ayar ve harâbdur» diyü altun ve guruş yüz altmışsa ve yüz ona râyicü'l-vakt olmışdı. «Yüz yiğirmi ve yetmişden[2] ziyâdeye geçmesün» diyü nidâlar olundı. Aleme kesâd u kesel ârız oldı. Fî evâsıt-ı cumâdelûlâ, sene 1007.

Merhûm Lâle-izâr-zâde Ahmed Efendi intîkālidür.

Evâsıt-ı cumâdelûlâda merhûm Lale-izâr Efendi oğlı Ahmed Efendi Defterdârlıkdan munfasıl olalı âfiyet bulmayup, «Gâm u enduh-ı azl bâ'is-i helâk olmasun» diyü sâhib-sa'âdet Mehmed Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri Şâm-ı dârüsselâm defterdârlığı hükmini gönderüp, tesliyet-i hâtır ve teşeffî hâsıl olsun içün dilnuvâzlıklar eylemişlerdi. Bi'l-âhara maraz-ı istiskadan ilâc-pezîr olmayup elli yaşında dâr-ı mihnet-âbâd dünyâyı terk idüp, sarây-ı surûr-ı ukbâya irtihâl eyledi. Hazret-i Ebî Eyyûb Ensârî'de defn olundı, rahmetu'llâhi aleyh. Fî sene 1007.

Kârğâh-ı âlemün dürlü dürlü teşviş ü nâ-sazkârlıklarıdur ki nizâm u intizâm kalkup perîşân-ı ruzgâr olmağa sebeb ü bâ'isdür.

Ve bu esnâda halk-ı âlem[3] mubâya'âtında (424b) altun ve guruş bahâsın gitdükce artırup ve sekiz üstüne kat' olunan sahîhü'l-ayar akça ki ulûfe içün çıkmış idi[4]. Kallablar düşürüp fesâda virüp on beş üzre fâsid ü kâsid akçalar âlemi tutup hiçbir vechile me'kûlât u melbûsâta mu'âmeleye mecâl kalmayup etrâf u eknâfdan metâ' getüren tüccâr ve rencberân metâ'ından zıyân u hüsrân eyleyüp ma'âş teng olup ve hünkâr kulları solak ve Bölük-başı ve Yeniçeri ve Sipâhî ve Cebeci ve Topcı cemî' hirfetde ve ehl-i bazarda uncılıkda ve buğdaycılıkda ve yağcılıkda ve balcılıkda sâhib-i sermâye olup, kimse müstakil kâr u kisbe kādir olmayup, ribâ horlukda gemiciler

ile hissedâr ve fâidelerinde müşterek olmak ile üzerlerine hâkimü'l-vakt hükmin icrâ itmekde acz ü furu'-mânde olup ve erbâb-ı ihtikâr olan melâ'în gelen zât u zevâdeyi nihânî der-anbar u der-mahzen eyleyüp ve İstanbul kesret ü izdihâmı ise niçe yüz bin millet ile mâl-â-mâl olup ve nufûs-ı zâyi'anun pâyânı olmayup ve fukarâ vü zu'afâ vü mesâkine nihâyet yok. Dirhem ü denânîr ahvâline ise nizâm u intizâm virmeğe mecâl ü imkân olmamağla ıztırâb u muzâyaka fevka'l-hadd oldı. Ve a'yân-ı devlet Dîvân-ı mu'allâdan yüz yiğirmi üzre altun ve yetmiş akça hesâbı üzre guruş alup, mâ-yahtâca yüz altmışsa altun ve yüz ona guruş virüp-almakdan mübâlât itmez oldılar. Ve âmme-i halkdan Hazîne-i Âmireye altun ve guruş elli[5] akça noksân ile alınup ve cümle tekâlîf-i örfiye cizye ve avârız ve nüzl ve kürekci ve bid'at-ı sâ'ire re'âyâ-yı memlekete bu sene geçen seneden ikişer yüz akça kesr üzre tarh olınup, her hâneden[6] üçer yüz akça alınmak içün ahkâm yazılup, zaleme-i afârît eline defterler virildi. Ve bu esnâda münâdîler muhkem yasakdur diyü nidâlar eyleyüp zinhâr u zinhâr altun yüz yiğirmiye ve guruş yetmişe alınup-virile ve kem-ayar akça geçmeye. (425a) Her kimde bulunursa siyâset olunmak içün Bostancı-başı Ferhad Ağa'ya muhkem tenbîh u te'kîd buyuruldı. Fî evâsıt-ı cumâdelâhire, sene 1007.

Silistre sancağı Beği Ahmed Paşa fırsat u nusrat ile şikest eyledüği küffârun kelleleri ve dilleri geldüğidür.

Ve evâsıt-ı cumâdelûlâda sâbıkā dilleri gelen Silistre sancağı Beği Ahmed Paşa'nun bozduğı kefere-i melâ'înün kelleleri ve dilleri Südde-i sa'âdete geldi. Ve «Budun üstüne gelen küffâr-ı hâksâr alayı münhezim olup ve ehl-i İslâm leşkerinden ve beğlerbeğiler ve ümerâdan çok be-nâm kimseler düşdi» diyü haberler virdiler. Ve «Erdel vilâyetine giren Tatar askeri ve Serdâr vilâyeti harâb u yebân eylediği mukarrerdür. Velâkin sıhhat üzre haber çıkmadı. Sular taşkın olmağla yollar bağlandı» didiler. Ve ekser ihtimâl Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinün fermân-ı âlîşânı kışlamak buyurmışlarmış, belki kışlayalar diyü diller söylediler. Ve üç aydan mütecâvizdür Erdel memleketine leşker dâhil olalı dahi sahîh haberleri gelmedi. Allâh ta'âlâ hayr zaferler ile ehl-i İslâma meserret haberlerin müyesser eyleye. *Bi-mennihi ve hafiyyi lutfihi.*

Serdâr Hâfız Ahmed Paşa hazretlerinün İstanbul'a geldüğidür.

Evâsıt-ı şehr-i cumâdelûlâda sâbıkā Eflâk la'îni Mihal[1] mekrine uğrayup, ref' olunan Vezîr-i bâ-tedbîr Hâfız Ahmed Paşa hazretleri gelüp İstanbul'a dahil oldılar. Sadrıa'zam Mehmed Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretlerine ve Müftilenâm ve Şeyhülislâm Hoca-ı Şâh-ı cihân *-dâmet fezâ'iluhû-* hazretlerine ziyârete varup, mihnet-i eyyâm ve şedâ'id-i ruzğârdan yanup yakılmışlar, askerün nâ-fermânlığından şikâyet eylemişler. «A'yân-ı devlet ve saltanat yâr u yâverlik itseler a'dâ-i dîn ü millete zafer bulmak bi-inâyetli'llâhi ta'âlâ kolaydı» dimişler. Ve «Birkaç yıldur serhadlerde istihdâm olunduk, ahvâl-i memlekete vukûf u şu'ûrumuz ne nechile olduğın dahi kimse sorup bilmek istemezler ki söylemek lâzım gele»[2] dirler[3].

Diyârbekir'ün hazîne irsâliyesi geldüğidür.

Ve bu esnâda vilâyet-i Diyârbekir irsâliyesi Defterdâr Mâlik Mehmed Efendi (425b) defteri ve arzları geldi yetişdi. Masârif-i devlet mühimmâtına çâre-sâz oldı. Defterdârlık dahi pîşîn akçası alınmak ile Bosnevî Mehmed Efendi'ye fermân olundı. Fî 21 cumâdelûlâ sene 1007.

Harâccı Küçük Hamza nâm sipâhînün akçası alınduğıdur.

Ve ebnâ-yı sipâhiyândan Küçük Hamza dimekle meşhûr cizyeler cem'i hidmetiyle müte'âref şahsun uhdesinde üç ve dört cizye defteri kaydolınup, Hazîne-i Âmireye akçaları gelmeyüp ve bezzâzistânda[4] emânet olan[5] filori ve guruş ve şâhî ve nakdiye-i sahîhü'l-ayarı on yükden mütecâviz malı zabt olınup ve rûznâme-i hümâyûna tahvîl olunup, masârife virildi. Fî 21 cumâdelûlâ, sene 1007.

Sadrıa'zam Mehmed Paşa hazretleriyle Hoca Efendi Müftilenâm kasr-ı âlîde izz-i huzûr-ı Şehenşâhîde mülâkāt itdüğidür.

Ve bu esnâda Sadrıa'zam Mehmed Paşa hazretleri ile Müftilenâm Hoca-i Şâh-ı cihân hazretleri kasr-ı âlîde izz-i huzûr-ı Şehen-

şâhî'ye taleb olunup vardılar. Umûr-ı mülk ü millet ahvâli söyleşilüp, vâlî-yi vilâyet-i Şark olan Şâh Abbas ülkesine, serhadlerde yakın yerlerde olan re'âyâ-yı memleket bu cânibün bîdâdlığından ve gâh u bî-gâh tekâlîf-i şakkadan çekilüp gitdükleriyçün nâme-i hümâyûn gönderilmek tedârük olunduğı şâyi' olup söylendi. Eğerçi tedbîr değildür, zîrâ ri'âyet ister. Zulm olmaduğı yere göçmek ka'ide-i kadîme ve haslet-i azîmeleridür[6]. Allâh ta'âlâ meded ü inâyetler eyleye. *Bi-mennihî ve hafiyyi lutfihî.* Fî evâsıt-ı cumâdelûlâ, sene 1007.

Mevâlî-yi izâm ve tahtğâh kadılıkları silsile olduğıdur.

Evâsıt-ı şehr-i cumâdelûlâda diyâr-ı Mısrîye Kadısı merhûm Zekeriyyâ Efendi oğlı Mevlânâ Yahya Efendi ref' buyuruldı. Bursa[7] Kadısı Taşköprî-zâde Mevlânâ Kemal Efendi Mısr'a kadı fermân olundı. Bursa Kadılığına Şâm-ı dârüsselâmdan ma'zûl[8] Mevlânâ Abdülvehhâb Efendi fermân olundı. Şâm kadılığı Haleb Kadısı Ayaşlı Mevlânâ Ahmed Efendi'ye fermân olundı. Ve Haleb Kadılığı merhûm Sultân Süleyman Han (426a) *-aleyhir-rahmetü ve'r-rıdvân-* müderrisi Mevlânâ Muzaffer Efendi'ye fermân olundı. Ve Medrese-i Sultân Süleyman Han, Sultân Selim Han-ı fâtih müderrisi Şeyhülislâm Hoca Efendi oğlı Aziz Çelebi'ye fermân olundı. Fî sene 1007.

Yemişci Hasan Paşa Âsitâne'ye fermân olunduğıdur.

Ve bu esnâda Şirvân muhâfazasında olan Vezîr Yemişci Hasan Paşa südde-i sa'âdete gelmesi fermân olunup Şirvan Beğlerbeğiliğine Gence'den ref' olan Bâkī Beğ oğlı Osman Paşa beğlerbeği olmak buyuruldı.

Sefer-i zafer-rehber ahvâlidür.

Ve sefer-i zafer-eserden ahbâr-ı acîbe ile sipâhîler şehr-i cumâdelûlâ evâhirinde gelüp döküldiler. «Serdâr-ı asâkir-i mansûre Saturcı Mehmed Paşa hazretleri düşmen-i dîn Erdel vilâyetine Leşker-i Tatar Hanı Gâzî Giray Han ile dâhil olup, niçe günlük yollar memleket-i Erdel târâc u tâlân olup, mâh-peyker esîrler ile ve bî-hadd u pâyân ganâ'im ile iki leşker muğtenim oldukların ve kal'a-i Varad

kemâl-i metânet ü hasânetde nihâyetde olmağın otuz iki gün ale't-tevâlî muhkem darb u harb-ı şedîd olup, üç yerde lağm olunup, iki lağm işlemeyüp, bir lağm murâd üzre kal'anun burc u bârusın ay-yûka peyveste idüp, zerrâte karışdurdıkdan sonra hâzır gedükden yürüyüş itmeyüp toplar çeküp terk eyledüklerin söylediler. Ve leş-ker-i İslâm maraz-ı zahîr ile ziyâde muztarıbü'l-hâl sülüs-i asker mebtûnen intikāl eyledi» diyü hikâyet eylediler.

«Vilâyet-i Budun üstüne melâ'în-i hâsirîn bî-hadd u bî-pâyân ge-lüp muhâsara eyledi» diyü feryâdcılar gelmeğin mededkârlığa kal-kup göçüldi. Solnuk üstünden gidilüp, küffâr-ı hâksârda «Serdâr kal'ayı bırakdı geliyor» diyü şâyi' olmağla otuz beş gün kal'a-i Bu-dun üstünde muhkem ceng ü âşûb olup varoşda ve kal'ada vîrân ol-maduk yer kalmayup, kemâl mertebe za'f-ı hâl mukarrer olmışken azîm seyl ü bârân olmağın hiç bir[2] vechile yürüyüşe mecâl ü imkân kalmayıcak bi'z-zarûrî melâ'în bırağup gitdüklerin nakl eylediler. Ve küffâr-ı hâksâr yürüyüşlerinde leşker-i İslâm ve imândan katı çok kimse şerbet-i şehâdet nûş eyleyüp dâr-ı rıdvân-ı na'îme git-düklerin i'lâm eylediler. Ve Serdâr hazretleri Belgrad'a gelüp, Si-pâhî oğlanı bölüğine (426b) Üsküb'i ve silahdârlara Köstendil'i kış-la[3] ta'yîn eyledüğin haber virdiler. Fî evâ'il-i cumâdelûlâ, sene 1007.

Ve bu esnâda vilâyet-i Şirvân muhâfazasında olan vezîr-i şe-câ'at-şi'âr Yemişçi Hasan Paşa Südde-i sa'âdet-medâra gelmesi fer-mân olunup, Şirvân Beğlerbeğiliğine Gence'den ref' olunan[4] Bâkī Beğ oğlı Osmân Paşa tensûkat-ı lâyıka ile beğlerbeği olmak fermân olun-dı. Fî evâhir-i cumâdelûlâ, sene 1007.

Sefer-i zafer-inânda olup ahbâr-ı meserret içün Âsitâne-i sa'âdete gelen ağalardur.

Ve evâ'il-i şehr-i cumâdelâhîrede mukaddemâ Tatar Han haz-retlerine ahkâm-ı şerîfe ve mekâtib ile giden Müteferrika-başı Os-man Paşa kethüdası Handan Ağa geldi. Ve Gâzî Giray Han hazret-lerine kışlamak fermânı üzre nâme-i hümâyûn ile giden kapucı-başı Abdullah Ağa ve Han hazretlerinün Ferruh Ağa'sı cümle ma'an gel-diler. Ahbâr-ı sahîha getürdiler. Ammâ hakīkaten kulûb-ı âmme-i ehl-i İslâm muztaribü'l-hâl ve münkesirü'l-bâl olup, «İki yıldur ki bu Serdâr zemânında a'dâ-i dînden intikam almak mümkün ü mü-

yesser olmayup, ber-re'y ve tedbîr-i ber-savâb ile amel olunmadı. Yalnuz bunun zemânında dokuz kalâ'-ı İslâm küffâr eline düşüp, baş Yanık kal'asıdur» diyüp, «Ah çekersüz çekmeden hâlî değillerdür, meded Allâh» diyü nâlişler ider oldılar. Fî sene 1007.

Nâgehânî mühr-i izzet Mehmed Paşa hazretlerinden alınup, sâhib-i evvel İbrahim Paşa hazretlerine fermân olunduğıdur.

Ve gelen ahbârdan nâşî olan te'sîrâtdan cihâr-şenbih güni[5] dah-ve-i kübârdan sonra kable salâti'z-zuhr Kapucılar Kethüdâsı Nasuh Ağa isti'câl ile Südde-i sa'âdete istenüp, fi'l-hâl varduğı gibi çıkdu-ğı bir olup, toğrı kapucılar ile Sadrıa'zam Mehmed Paşa hazretlerine varup, fermân-ı şerîf ie mühr-i izzeti alup, İbrahim Paşa hazretlerine teslîm eyleyüp, cümle erkân-ı devlet ü sa'âdet ulemâ-ı izâm kalkup tehniyet ü mübârek bâdiye vardılar. Allâh tebârek ü ta'âlâ huceste eyleyüp, rızâ-yı şerîfine muvâfık amellere tevfîk eyleye. Kârgâh-ı âlemde düşen düşvâr işlerin (427a) âsân idi-vire. *Bi-hakkı ve bi-hürmeti Hâtemü'n-Nebiyyîn ve Seyyidi'l-Mürselîn.*

Evvel Dîvân güni zâhir olan umûrdur.

İrtesi evvel Dîvân güni erkân-ı sa'âdet vüzerâ-ı izâm kadıasker efendiler ve defterdârlar ve sâ'ir erbâb-ı kalem ehl-i Dîvân ale't-ter-tîb tehniyet-i kudûm-ı meserret-rusûmları içün dest-bûs ve mübâ-rek-bâdâ eylediler. Ba'dehû Hazîne-i Âmire kâtiblerini istedüp «Sen ne hidmetdesin, dirliğün ne denlüdür, ne zemândan beri dirliğe mus-tahak oldun» diyü[1] ziyâde terakkîlere mutasarrıf oldukları su'âl bu-yuruldı. «Mukābelecilerün defterlerinde her cemâ'atun neferâtı zi-yâde ber-ziyâde olmağa bâ'is ü sebeb nedür» diyü muhkem tehdîd olundı. İbtidâ tezkireleri ve temessükâtları taleb buyuruldı. Husûsâ kapucılar bin yedi yüz otuz üç nefer olduğı ve üç ayda on bir yük akça ulûfeleri mukābele olduğı küllî sıklet virdi. Ve yevmü'l-ahadde Pâdişâh-ı cihân-penâh hazretleri arzğâh-ı saltanate çıkdılar. Sadrıa'zam hazretleri hil'at-ı fâhire ile kānûn-ı kadîm üzre girüp, pâye-i se-rîr-i âlem-masîre yüz sürdiler. İki hil'at-ı fâhire-i girân bahâ biri bâ-postîn samur-ı a'lâ, Enderûn'dan geydürülüp çıkdılar. Erkân-ı sa'âdet

ile muttasıl sefere müte'allık umûr meşveret buyurulup, Hazîne-i Âmire masârifi ve ihrâcât ziyâdeliği söyleşildi. Ve tashîh-i sikke ahvâli tedbîr-i tedârükine çâre vü dermân tecessüs buyuruldılar. Ekser umûrda Nişâncı Hamza Paşa hazretlerine murâca'at buyurulup kâr-âzmûde ve umûr-dîde Sultân Süleyman Han aleyhi'r-rahmetü ve 'r-rıdvân zemânından beri vâki' olan seferlerde ve hazarlarda hâtır-nişân ve yad-dâşt ile kârdân olup, ekser kelâmında isâbet üzre olmağla devlete nâfi' ve mübârek tedârükler sevk eyledi. Tenebbüh müyesser ola. *Bi-mennihi ve fazlihi.* Fî 10 cumâdelâhir, sene 1007.

Şahinci-başı Derviş Ağa Bosna Beğlerbeğisi olduğıdur.

Ve evâsıt-ı cumâdelâhirede harem-i muhteremde terbiye olunup, ma'ârif ü kemâlât ile (427b) mümtâz ve tâb-ı nazm u nesr ile serefrâz ferâset u kıyâset ile mevsûf ve merhûm u mağfûrun-leh Sultân Murad Han-ı mağrûf nazar-ı şerîflerinde hüsn-i re'y ü tedbîr ile ma'rûf olan Derviş Ağa erbâb-ı hıkd u hased keydine uğrayup taşra çıkmışdı. Bu vâsıta ile Hacc-ı şerîf idüp, tavâf-ı Beytu'llâhi'l-harâm ve ziyâret-i Ravza-i mutahhara-i hazret-i Seyyidü'l-enâm müyesser olup geldükde culûs-ı[2] hümâyûn-ı Sultân Mehmed Hanî vaki' oldukda Şahinci-başılık hidmeti ile gidüp sefer-i hümâyûnda kal'a-i Eğri fethinde ve tabur muhârebesinde nice celâdet ü merdânelikleri müşâhede olunup, sakīlü's-seyf, şecâ'at-şi'âr olmağın Küçük Mîr âhûr olmışlardı. Ba'dehû yine şahinciler ağalığı[3] fermân olınup hâlâ kadîmî vatan-ı aslîsi olan vilâyet-i Bosna beğlerbeğiliği ile manzûr-ı ayn inâyet buyurulup ber-murâd oldılar. Sâbıkā şahinci-başı olan Müteferrika Arslan Ağa yerine tekrâr Şahinci-başı olmak fermân olundı.

Vâlide-i Pâdişâh hazretleri râh-ı gazâya mâl-ı hasenâtından virdükleridür.

Ve bu esnâda hazret-i Vâlide-i Pâdişâh-ı cihân-penâh u sa'âdet-destgâh hâlis mâlından iki kîse altun çıkarup, top arabaları tecdîd olunup ve kifâyet mikdârı güzîde bârgîr alınup gayra sarf olunmayup, gazâ vü cihâd-ı fî sebîli'llâh içün harc olunmağa ta'yîn buyuruldı. Fî 19 cumâdelâhire, sene 1007.

Sadrıa'zam İbrahim Paşa hazretleri Hazîne-i Âmire kâtiblerinün emr-i şerîf ile ahvâllerine mukayyed olduğıdur.

Ve bu esnâda Sadrıa'zam hazretleri Hazîne-i Âmire katiblerine satve-i kahire ile tecellî idüp, cümlesinün defterlerin ellerinden alup Hazîne-i Âmire'de mühürledüp, evlerine bir varak götürmeğe muhkem yasak itdürüp «Envâ'-ı hıyânetinüz[4] ile bu devlet-i kahirenün nizâm u intizâmını bozmağa kasd itdünüz» diyü tehdîd itdiler. Ve sâbıkā serdâr Hâfız Ahmed Paşa yanına muhâfaza hidmetine sefere me'mûr olup gitmeyüp kalanlardan rûz-nâme-i sânî hidmetinde olan İshak Efendi ve vüzerâdan kalup havâss-ı hümâyûna (428a) zabt olunan hâslar mukāta'acısı Kara Mustafa Beğ ve Anatolı'da Mâliye tezkirecisi İbrahim Çelebi'yel "Siz hem ze'âmetler tasarruf idersiz ve hem Pâdişâh-ı âlem penâh hazretleri sefere varsunlar» diyü hatt-ı hümâyûn ile emr iderler dahi imtisâl itmezsiz diyüp ve telhîs buyurup[2] ahvâllerin içerü Pâdişâha göndermüp, kendülerin kapucılar odasına habs buyurdılar. Ve irtesi gün «Sefere fermân olunup, gitmeyenler siyâset buyurulmışdur» diyü mezbûrları kapucılar odasından çıkarup hor ve zelîl taş gemisine gönderdiler. Şefâ'at-pezîr olmayup, gayrilere ibret olmağ-içün ehl-i Dîvân içine muhkem ıztırâb düşdi. Bâ'dehû bî-cürm ü günâh oldukları ma'lûm olıcak üstünde ze'âmeti olan sefere çıkup gitmek üzre halâs buyuruldılar.

Serhadd-i mansûrede Tatar Ham Gāzî Giray Han'a kışlamak fermân olunup, şemşîr-i zerrîn ve hil'at-ı fâhire ve üç kise altun gönderüldüğidür.

Ve yine evâsıt-ı şehr-i mezbûrda leşker-i Tatar ve[3] Gāzî Giray Han içün sa'âdetlü Pâdişâh-ı cihân-küşâ hazretlerinden murassa' şemşîr ve hil'at-ı fâhire-i a'lâ ile üç kîse altun in'âm çıkup, kışladuğı mahalde Han hazretlerinün âdemleriyle Hüseyin Ağa ve Ferruh Ağa'ya teslîm buyuruldı. Fî 20 cumâdelâhire, sene 1007.

Donanma-yı Hümâyûn ile Kapudan Sinan Paşa hazretleri gelüp Tersane-i Âmireye dâhil olduklarıdur.

Ve bu esnâda evâhir-i şehr-i cumâdelâhirede erba'înden on iki gün kalmışdı. Eyyâm-ı şitâda, ki İbn-i Cığal hazret-i Kapudan Sinan

Paşa-yı şecâ'at-şi'âr u nâm-dâr Donanma-yı Hümâyûn ile sâlimîn ü ganimîn a'dâ-ı dîn gemilerinden tereke ile memlû, ahid-nâme-i hümâyûna mugāyir bulduğın alup, limana gelüp dâhil oldılar. Şimdiye dek gelüp giden kapudanlar Kasım gününden mukaddem gelmeği âdet idinmek ile küffâr-ı melâ'în deryâda bulunan elh-i İslâm gemilerine amân virmeyüp, almakda idi. «El-hamdü li'llâh ta'âlâ bu gazî fî sebîli'llâh hazretlerinün hüsn-i teveccüh ve yümn-i makdemiyle ahâlî-yi İslâm gemileri râh-ı selâmet üzre Mısr'dan çıkup geldiler. Dîn ü devlet umûrında müdebbir ü müşîr dilîr ü bahâdır (428b) hazm u azm ve re'yde bî-nazîrdür. Allâh tebârek u ta'âlâ her halde mu'în ve destgîri ola» diyü cemî' mü'minîn ü Müslimîn kulûbına muhabbeti düşüp, hayr du'âlar iderler. Keyd ü mekr-i hasûd-ı lâyesûddan Allâh ta'âlâ hıfz u emânında eyleye. Geldüği gibi toğrı Sadrıa'zam İbrahim Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretlerine varup dîn ü devlete nâfi' ve mübârek olan umûr ve ahvâli söyleşüp muhabbet ü meveddet üzre oldılar. Allâh ta'âlâ re'y ve tedbîr-i bersavâb ile mülhem ü muvaffak eylayü-vire.

Ve irtesi gün hazret-i Müftilenâm Hoca Efendi hazretlerine ve Vezîr-i sânî Halil Paşa-yı celîlü'l-kadre[4] varup, hüsn-i re'y ve tedbîr ü tedârük üzre oldılar. Fî 22 cumâdelâhire, sene 1007.

Kapudan Paşa hazretleri kasr-ı âlîye taleb buyurulduğıdur.

Ve bu esnâda sa'âdetlü Pâdişâh-ı dîn-penâh hazretleri kasr-ı âlîye Kapudan Sinan Paşa hazretlerini istedüp, umûr-ı mülk ü millet ve a'dâ-i dîn ü devlet bâbında niçe meşveret buyurulup velâkin perdeden taşra hiç kelâm şâyi' olmadı. Temâmet nihüfte oldı. Perdeden hâric nâme olmadı.

Sefer-i zafer-rehber mühimmâtı içün Hazîne-i[5] Enderûndan altun çıkduğıdur.

Ve şehr-i cumâdelâhirenün yiğirmi yedisinde Hazîne-i Enderûndan Pâdişâh-ı memâlik-sitân hazretleri *-hallede'llâhu ta'âlâ mülkehû-* sefer-i hümâyûn mühimmâti-yçün ve zahâ'ir-i asker-i İslâm içün Sadrıa'zam İbrahim Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretlerine on kîse altun gönderüp ve her kîse onar bin altun üzre akd

olunup, tamâm yüz bin filori, ki yüz yiğirmi yük akça olur. Ve on beş bin yedi yüz filorisi Yeniçerilerün sayis-hâneleri ve sakaları bârgîrleri bahâsı-yçün Yeniçeri Ağası Hasan Ağa hazretlerine teslîm olundı. Fî't-târîhi'l-merkum.

Beğlerbeği Derviş Paşa çıkup gitdüğidür.

Evâ'il-i şehr-i recebde vilâyet-i Bosna beğlerbeğisi olan Derviş Paşa hazretleri müzeyyen ü mükemmel alay tertîb idüp, evâ'il-i hamsînde berûdet-i şiddet-i şitâda çıkup gitdiler. Allâh ta'âlâ hayr ile matlablarına (429a) vusûl müyesser eyleyüp kāl u kam'-ı a'dâ-ı dîn bâbında re'y ve tedbîr-i pür-savâb ile galib [ü] kāhir ve zâfir ü mansûr olmak müyesser ola. *Bi-mennihî ve yümnihî ve kafiyyi lutfihî.*

Vilâyet-i Şirvân mahsûl-i harîr irsâliyesi gelüp tüccâra ve sâ'ire tarh olunduğıdur.

Ve yine bu esnâda mukaddemâ vilâyet-i Şirvân'dan Vezîr-i müşîr-i bâ-tedbîr Yemişci Hasan Paşa hazretleri mahsûl-i mülkden gönderdükleri yüz yük harîrden, şimdiye dek gelen irsâliye ellişer yükden tecâvüz itmemişdi, vâcib-i sene 1007 recec mevâcibine virilmek içün tüccâra ve sâ'ir ehl-i hirefe hallü hâlince bakiyyesin sekizer[1] yüz akçaya tarh eylediler. Yüz yük harîr-i hâm küllî meblağ olup, halk mâ-beynlerinde vakıyyesini altışar yüz akçaya alup sattılar. Ve Cığala-zâde Kapudan Sinan Paşa hazretleri dahi deryâda alduğı küffâr-ı hâksâr kalyonlarında çıkan bahâr ve esbâbın dahi ehl-i sûka ve attârlara i'tidâl-i hâl üzre tarh u taksîm eylediler. Anlara taltîf-i kelâm ile «Virdüklerinüz gazâ yoluna donanma gemilerinün alâtına[2] sarf olunur, ecir ve sevâb-ı du-cihânî hâsıl olur, incinmiyesiz ve te'âmül-i nâs üzre mâ-beyninüzde çârî olan ne ise altun yüz ellişere ve guruş yüzer akça ve akçanun dahi geçerin alalum» dimeğle kemâl mertebe hoşnûd ve râzî oldılar. Ammâ harîr bahâsında alınan altun yüz on sekizere[3] ve guruş altmış sekizere olmak üzre muhkem mutazarrır olup, müteellim oldılar. Fî evâ'il-i şehr-i receb, sene 1007.

Sefer-i zafer-eser ahvâli meşveretine a'yân-ı devlet ü sa'âdet Sadrıa'zam hazretleri sarâyına geldükleridür.

Ve evâsıt-ı şehr-i recebde erkân-ı sa'âdet vüzerâ-i izâm hazretleri ve kadıasker efendiler ve İstanbul Kadısı Mevlânâ Es'ad Efendi ve Defterdârlar ve Yeniçeri Ağası, Sadrıa'zam İbrahim Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretlerinün sa'âdet-hânelerinde müctemi' olup, re'y ve tedbîr-i pür-savâb üzre meşveret buyurulup, Vezîr-i rûşen-zamîr Hâfız Ahmed Paşa hazretleri (429b) zahâ'ir-i asâkir-i mansûre içün Hazîne-i Enderûndan sa'âdetlü Pâdişâh-ı cihân-penâh hazretlerinün virdükleri altun zahîre bahâsı kendülere teslîm buyuruldı. Ve Rûmili Kadıaskeri Ebussu'ûd-zâde Mevlânâ Mustafa Efendi ve Şıkk-ı sânî Defterdârı Murad Efendi ve üç yüz nefer çavuş ağalar ve üç yüz nefer kapucılar ve kifâyet mikdârı Bölük-halkından yazılup, ma'an çıkup, gitmek müte'ayyin oldı. Ve Kuzât-i Rûmili dahi re'âyâya on hânede bir ta'yîn olunan nüzl arpasını ve dakîkını ihzâr itdürüp ve bedel-i nüzl alınmayup, sâfî nüzl ihrâcında ikdâm u ihtimâm olunup, kadılıklara tebdîl ü tağyîr olmayup, hakk üzre tahsîl ü teslîm olunmak içün Tophâne-i Âmire Emîni Müteferrika Kâtib Mustafa Beğ nüzl emîni ta'yîn olunup, Belgrad'a varup etrâf u eknâfdan gelen nüzli kabz u zabt ve deranbar eylemek fermân olundı. Fi't-târîhi'l-merkūm, sene 1007.

Tebdîl ve tagyîr[4] ber-vech-i i'tidâl.

On beş hânede bir keyl arpa ve bir keyl dakīk ve iki hâneye bir koyun sürsat nüzl fermân olunup ve «Her kangı kadı ber-vech-i adâlet cem' ve tahsîl eyleyüp, mukaddem îsâl ü teslîm iderse bir yıl dahi müddetine ilhâk olunup, kadîmden ola geldüği üzre üç yıl tamâm ola» diyü arz olundı. Sâbıkā on hânede bir keyl arpa ve dakīk ve bir hânede bir koyun iken taksîr[5] olunup, re'âyâya merhamet ü şefekat buyuruldı. Ve Ahmed Paşa hazretleri ve Kadıasker Efendi «Te'hîr fermân olunup re'âyâya sıklet virilmeye» diyüp zahîre altunı kapucı-başı Mustafa ağaya fermân olunup, teslîm olundı. Fî şehr-i receb, sene 1007.

Nüzl emâneti buyurulan Müteferrika Mustafa Ağa'ya südde-i sa'âdet kapucı-başılığı fermân olunduğıdur.

Ve evâsıt-ı şehr-i recebde sefer-i hümâyûna nüzl emîni ta'yîn buyurulan Müteferrika Mustafa Ağa'ya südde-i sa'âdet kapucı-başılığı arz olunup, fermân olundı. Zerrîn âsâ ile dergâh-ı mu'allâda makāmında turup ve sefer-i hümâyûna gidüp, me'mûr olduğı zahîre ve nüzl hidmetinde mücidd ü sâ'î olup ve âdet ve (430a) kānûn-ı kadîm üzre at ve katar deve ve katır virilmek fermân olunup virildi. Fî 17 receb, sene 1007.

Müteferrika ağalarun deftere[1] terakkīleri geçüp temessükleri ve yerleri bulunmayanlarınun ulûfeleri virilmek fermân olunduğıdur.

Ve mukaddemâ rûz-nâme-i sânî hidmetinde olan İshak Efendi ref' olundukda, «Müteferrika ağalarun ulûfeleri hadden ziyâde olup, ziyâde terakkîler bilâ-temessük geçmişdür» diyü rûz-nâme-i sânî hidmetine ta'yîn buyurulan sâbıkā bunca aklâma defterdâr olup, erbâb-ı kalem ve ashâb-ı rakamun mümtâz u ser-efrâzı Bostânî Yahya Efendi'ye cümle temessükatları aranup bulunmak fermân olundukda çok kimsenün temessükat kîsesinde aslı bulunmamağla harem-i hümâyûndan çıkanlarun ve taşradan hâsıl olan yetmiş nefer müteferrikanun tekrâr arz olunmayınca ulûfeleri virilmemek fermân olundı. Ve ekserinün yüzer[2] akça ve doksan ve seksener ve yetmişer ve ellişer ve kırkar akçadan yevmiyeleri dört beş bin akçaya karîb olup, hatt-ı hümâyûn ile «Ulûfeleri virilmesün» buyuruldı. Fî receb, sene 1007.

Müzevver ahkam ile bulunanlar siyâset olunduğıdur.

Ve bu esnâda müzevver ahkâm ile şart-ı kılâ' olınayan mukata'âtdan ümenâ-ı mültezimîn akçalar saldırup, aslı olmayan tezvîr tuğralar ve defterdârlar nişâniyle tezvîrleri bulunanlar salb ü siyâset ahkâmları boğazlarına asıldı. Fî 18 receb, sene 1007.

Kazâ'u'llâh ile yine Sarachânede ihrâk vâki' olduğıdur.

Evâhir-i şehr-i mezbûrede kazâu'llâh ile Sarachânenün ortasında olan mescid ve güzîde yerler ihrâk oldı. Bi-inâyeti'llâh ta'âlâ

Yeniçeri Ağası ve vüzerâ-ı izâm hazretleri yetişüp etrâfa sirâyet itmeğe mâni' olup, bi-avni'llâh ta'âlâ tîz mündefi' oldı. Fî 22 receb, sene 1007.

Ulûfe virildüğidür.

Vâcib-i recec sene-i 1007 ulûfesi evâhir-i şehr-i recebde virildi. Yeniçeriye virilüp[3] gayrilere müsâ'ade olmadı. Ve irtesi salı gün ehl-i Dîvân (430b) mu'âf oldı, Dîvân eylemediler. Seferden kışlaya gelen Bölük-halkı yer yer cem'iyyet idüp «Mevcûd olanlarımuza işlemiş ulûfelerimüz niçün virilmez hakkımuzdur, fukarâyuz virün» diyü tazarru' ve niyâzları söylenmeye başlandı. Fî 27 receb, sene 1007.

Seferden gelen mühürlü kul defteri mûcibiyle yoklanup mevcûd bulunanlara recec ulûfesi virildüğidür.

Serdâr-ı ekrem *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretlerinden gelen mühürlü südde-i sa'âdet kulları defteri Altı - bölük halkınun on bir bin yüz otuz beş nefer mevcûd olup, vâcib-i masar sene 1007 de ulûfe alanları ve üç bin beş yüz seksen beş nefer Cebeci ve Topcı ve Top-arabacı seferde mevcûd olup, cem'an on beş bin dört yüz kapu kulları masar ulûfesin alup ve kışlaya gelen Bölük-halkınun Âsitâne-i sa'âdet defterine tatbîk olunup, muvâfık geleni yoklanup, mukābele olunup, bu fakir-i hakîr nezâretiyle ulûfeleri ihrâc olunmak fermân olundı. Mukābeleci Ahmed Efendi evinde Kethüdâ yeri ve Mândeler Ağası Ahmed Ağa ile mevcûd olan Bölük-halkı yoldaşlar yoklanmağa surû' olundı. Fî evâ'il-i şehr-i şa'bân, sene 1007.

Sadrıa'zam hazretleri sarâyında seferlüden mevcûd bulunanlara bu fakīr nazâretiyle ulûfe virildi.

Serdâr-ı bâ-tedbîr Mahmud Paşa hazretleri tarafından fütûhât ile galib ü mansûr ve muzaffer oldukları haberleri geldüğidür.

Ve evâ'il-i şehr-i şa'bânü'l-mu'azzamda Eflâk üstüne serdâr olan Mahmud Paşa hazretleri tarafından haberler geldi[4]. Bir kaç gün

nehr-i Tuna tonup, gāziyân-ı ehl-i İslâm fırsatı ganîmet bilüp istedükleri yerlerden Silistre beğlerbeğisi olan Ahmed Paşa yanınca merdân-ı kâr-zârdan niçeler kol kol taraf taraf seğirdüp Eflâk yakasında buldukları melâ'îni kırup kılıçdan geçirüp, vâfir esîr getürüp ve dört kıt'a yarar toplar alup ve Mihal la'în Tergoviçte'de bir mikdâr melâ'în ile cem'iyyet üzre turup ulûfe (431a) virmekte kemâl-i acz ve ıztırâbından re'âyâ-yı memlekete harâc salup, re'âyâ çağrışup cevâb virüp «Bizüm kâr u[1] kisbümüz kadir olduğımuz metâ'ı iskelelerden geçirüp furuht itmekledür. İskeleler sedd olup işlemeyicek harâca iktidârımuz yokdur. Olanca metâ'ımuz al, n'eylersen eyle. Sen Pâdişâha isyân itmekle memleket-i Eflâk vîrân oldı» diyü mel'ûnı ta'cîz eyleyüp ve ton mülâyim olup, yine gâziyân fırsat u nusrat ile berü yakaya geçdüği haberleri geldi. Fi't-târîhi'l-merkūm.

Mısr'dan Seyyid Mehmed Paşa hazretleri gelüp, diyâr-ı Mısriye'nün culûs-ı hümâyûndan berü vâki' olan isrâfâtdan su'âl olunup, meclis eyledükleridür.

Evâsıt-ı şehr-i şa'bânda Mısr beğlerbeğiliğinden munfasıl Seyyid[2] Mehmed Paşa geldi. Sadrıa'zam hazretleri sarâyında cem'iyyet-i azîm olup, Vezîr Hâfız Ahmed Paşa'ya ve Kurd Paşa'ya diyâr-ı Mısr'dan Hazîne-i Âmireye gelecek bir sene irsâliyesi altı yüz bin filori[3] nice oldı» diyü teftîş olunup, su'âl buyuruldı. Rûmili kadıaskeri Ebussu'ûd-zâde Mevlânâ Mustafa Efendi *-dâmet fezâ'illuhû-* ve sâbıkā Kadıasker Yahya Efendi ve sâbıkā Mısr Kadısı Kınalu-zâde Mevlânâ Hasan Efendi ve Dukakin - zâde Mevlânâ Osman Efendi ve Defterdârân-ı emvâl Mahmud Paşa ve Şems Efendi ve Murad Efendi mahzarlarında söylenen sözlerün neticesi Hâfız Ahmed Paşa hazretleri üstüne teveccüh idüp, dört seneden ziyâde zabt itmekle dört yüz bin filoriden mütecâviz mal zimmetine müteveccih oldukda Yahya Efendi «Ben hükm eyledüm, Ahmed Paşa'dan alun» didi. Ve yine bir niçe gün faysal bulmadı. Fetvâlar olundı «Bu vechile an-ilmin hükm itmeyen hâkime şer'an lâzım gelen nedür» diyü[4] lisân-ı halka düşüp bir niçe gün âmme-i enâm didi ve işitdi.

Serdâr Mahmud Paşa tarafından a'dâ-ı dîne galebe haberleriyle Defterdâr Burhan Efendi gelüp kazâyâ defterlerin getürdüğidür. (431b)

Ve bu esnâda Eflâk'da olan Mihal[5] la'în üstüne serdâr ta'yîn olunan Vezîr-i bâ-tedbîr Mahmud Paşa hazretleri tarafından haberler geldi. Birkaç gün Tuna tonup leşker-i İslâm birkaç yerden fırsat u nusrat-ı İlâhî ile a'dâ-ı dîn üstüne hucûm idüp, melâ'în-i hâsirîni kaçırup, yetişebildüklerin mâlik-i dûzaha gönderüp, horyatların mahkûr idüp, üsârâyı berü yakaya geçürüp, bu cânibden mukaddemâ alınan toplardan dört kıt'a a'lâ top[6] ve bir küçük kaleyteyi zabt eyleyüp ve Mihal la'în sa'b yerlere kaçup mütehassın olduğın bildürmişler. Fî evâsıt-ı şa'bân, sene 1007.

Ve elli pâreden ziyâde tekerleklü gemilerin ihrâk bi'nnâr eyleyüp ve kesilen başlar ve giriftâr olan melâ'îni an-karîb südde-i sa'âdete göndereceklerin i'lâm eylemişler ve Yerköyi kal'asının ta'mîr ve merimmâtına lâzım u mühimm olan edevât ve esbâbına mukayyed olup, mahall ve mevsimi ile mübâşeret olunup, binâsına şuru' ve tedârükde oldukların yazup, sâbıkā Baş-defterdâr Burhaneddin Efendi'yi[7] kazâyâ-yı *mühimme defteri* ile Âsitâne-i sa'âdete göndermişler. Geldiler ahbâr-ı sahîha beyân eylediler. «Re'y ve tedbîr-i bersavâbda ve umûr-ı devlet ü saltanat ve gayret-i dîn-i mübîn içün küffâr-ı hâksâra kemâl mertebe hüsn-i tedbîr ü tedârükde mücidd ü sâ'î olup, asker ta'biye eyleyüp ve muttasıl urup tutmakda melâ'îne göz açdurmayup sımakdadur. Allâh ta'âlâ her halde mu'în ve ve destgîri ola. Velâkin serdârlık ve ka'im-makām-ı saltanat olmak mu'azzamât-ı umûrdandur. Be-her'hâl iktidâr-i mâliyeden lâ-büddür, bu bâbda kalîlü'l-bizâ'adur» diyü haber virdiler. *Allâhümme iftah ebvâbe rahmetik Âmîn.* Fî evâhir-i şa'bânü'l-mu'azzam, sene 1007.

Hilâl-i ramazâni'l-mübârek tâli' olup Mısr beğlerbeğiliğinden bir sene mah su'âl olunup cem'iyyet olduğıdur.

Mübârek şehr-i ramazân rü'yet-i hilâli müyesser oldı. Ve «Sâbıkā Mısr Beğlerbeğisi olup, ka'ide-i kadîme üzre südde-i sa'âdetmedâra gelen Hazîne-i Âmire[8] (432a) irsâliyesinün bir sene malı noksân üzre kalmışdur» diyü Sadrıa'zam İbrahim Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri sarâyında fermân-ı âlîşân ile ulemâ-ı izâm cem' oldılar. Hâfız Ahmed Paşa ve Kurd Paşa ve Seyyid Mehmed Paşa'dan muhâsebeleri ve mutasarrıf oldukları zemânlarınun mahsûlâtı su'âl olundukda her biri tahavvülât-ı bedî'a ile cevâb virüp, birkaç def'a meclis-i azîm olup, sâbıkā Rûmili Kadıaskeri Yahya Efendi Hâfız Ahmed Paşa'dan bir sene malını hükm idüp, hüccet imzâlayup ve bi'l-fi'l Rûmili Kadıaskeri Ebussu'ûd-zâde Mevlânâ Mustafa Efendi «Bu hüccet ile Ahmed Paşa'dan[1] mal alınmaz buyurup ve İstanbul Kadısı Mevlânâ Es'ad Efendi «Hüccetün yukarusı aşağısına uymaz» diyü ulemâ ihtilâf eylemeğin meclis-i âhara mevkūf oldı. Dürlü sûretler ile fetvâlar olundı.

Hâs-bağçe'de yapılan baştardayı kānûn-ı kadîm üzre niheng-i lücce-i deryâ hizebr-i rûz-i vega Cığala-zâde Kapudan Paşa deryâya indürdüğidür.

Ve şeref-i şemsde nevrûz-ı Hârezm-şâhîde Hâs-bâğçe'de yapılan Pâdişâh-ı âlem-penâh baştardasını Vezîr ve Kapudan Cığala-zâde Sinan Paşa hazretleri tekmîl itdürüp, cümle vüzerâ-ı izâm hâzır olup, du'â vü senâ ve kurbânlar ile kānûn-ı kadîm üzre deryâya indürdiler. Allâh ta'âlâ mübârek ve müteyemmen eyleye. *Bi-mennihi ve yümnihi.*

Siyâvuş Paşa hazretlerinün bâlâ-bülend ferzend-i ercümendi âsîb-i ruzgâr ile hâke düşdüğidür.

Ve bu esnâda sâbıkā Sadrıa'zam Siyâvuş Paşa hazretlerinün yiğirmi beş yaşında ser-efrâz u mümtâz sultân-zâde oğlı câmi'-i şerîfde terâvîh namazın cemâ'at ile edâ eyleyüp, ol gice câme-i hâbında gunûde olup, sabâh namazına kaldurmağa mecâl olmayup kadir-i Hayy u Kayyûm emriyle füc'eten âlem-i âhirete intikāl eyledi. «Hay kan tutdı» diyüp fasd itdürmişler. Mahal fevt olup çâresâz olmadı. A'yân-ı devlet ü sa'âdet (432b) cenâzesine hâzır olup, peder-i büzürgvâr hazretlerine ta'ziyet eylediler. Merhûmun iki oğlı ve bir kızcağızı kaldı. *Rahmetu'llâhi aleyhi rahmeten vâsi'a.*

Anatolı ve Şıkk-ı sânî defterdârlıkları virildüğidür.

Ve evâsıt-ı şehr-i ramazânü'l-mübârekde Anatolı Defterdârı Şems Efendi ve Şıkk-ı sânî Defterdârı Murad Efendi ref' buyurul-

dılar. Şıkk-ı sânî Defterdârlığı Haleb'den munfasıl Mehmed Efendi'ye fermân olundı[2]. Anatolı Defterdârlığı Sivas'dan munfasıl Kadıasker Mu'allim-zâde Mehmed Efendi'ye fermân olundı. Fî 13 ramazânü'l-mübârek, sene 1007.

Boyacı Kâfir öldüğidür.

Ve bu esnâda Sadrıa'zam sarâyında ulûfe tevzî' olunurken bir boyacı zimmî kâfir bir sipâhîden «Sende hakkum kaldı, ulûfede virevüm dimişdün» diyüp sakalına yapışup, sulh idelüm dirken aşağâ At-meydanı'na çıkduğı gibi canı[3] acımış sipâhi tâ'ifesi «Sen sipâhîye el uzatdun» diyü hancer üşürüp lekedkûb eylediler. Helâk olup mürd oldı gitdi. Sa'âdetlü Pâdişâh-ı cihân-penâh hazretlerinden Sadrıa'zam hazretlerine pür-itâb tezkire-i hümâyûn çıkup, «Senün kapunda sipâhîler bir zimmî öldürmişler, sebeb nedür! cevâb viresün» buyurulmış, bölük kethüdâlarına ve çavuşlarına muhkem tehdîd itdiler. Ketm olunup haber ü eser zâhir ü hüveydâ olmadı.

Kefelü Mevlânâ Hüseyin Efendi Kuds-i şerîf kadısı olduğıdur.

Evâsıt-ı şehr-i ramazân-ı şerîfde merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Süleyman Han Müderrisi ulemâ-ı dînün efdal ü a'lemi Mevlânâ[4] Kefevî Hüseyin Efendi Kuds-i şerîf kadılığı, Sahratu'llâhi müşerrefe ve Halîlü'r-rahmân *-salevâtu'llâhi alâ Nebiyyinâ ve aleyhi ve alâ sâ'iril-enbiyâ ve'l-mürselîn-* makāmın kabûl ü ihtiyâr eyleyüp ve dahi teşrîfen fazl u ilm ve diyâneti içün جوار kadılığı ilhâk olunup[5], kıble-i evvel ve harem-i sâlis mücâveretiyle müşerref olup, zemâne halkınun nâ-insâflığın görmeyüp ve envâ-ı mezâlim ü me'âsim işitmek belâsından halâs olmak (433a) sa'âdetin bulup, ehibbâ ve esdikâsına vedâ' eyleyüp, fırkat ve hırkat-ı ashâb hasretiyle çıkup gitdiler. Allâh ta'âlâ ilm ü amel ile izzet ü sa'âdet-i dâreyn müyesser eyleye. *Bi-mennihî ve hafiyyi lutfihî.*

Hazîne-i Âmire kâtiblerine nâgehânî belâ yetişüp satve-i kāhire ile kapucılar odasına girüp mansıbları virildüğidür.

Ve evâsıt-ı şehr-i ramazân-ı şerîfde Sadrıa'zam İbrahim Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretlerine bir şahs-ı nâ-hemvâr gelüp, «Dört cizye defterlerinün on beş yük akçası sâfî altun ve guruş gelüp[1], Top-kapusı hâricinde ekâbirden birinün bâğçesine indi, Dîvâna gelüp teslîm-i Hazîne-i Âmire olmadı. Harâc Muhâsebecisi Arnavud Hasan Beğ ve Mukābeleci Ahmed Çelebi ve Baş-rûznâmeci Akbaba-zâde Mustafa Çelebi'yi getürdüp, defâtire nazar buyurun akça nice olduğın[2] su'âl buyurun, câmi'-i cizye olanlarun ulûfeleri deynlerine mansûb olup alâkaları kat' oldı. Akçalar kimün deynine geçdi, görülmek vâcibdür» diyü ilkā eyleyüp, fi'l-hakīka zikr olunan küttâbı getürdüp, mahallerine defâtire nazar olunup, geçmiş akça bulunmayup, satve-i kāhire ile cümlesini kapucılar odasına habs[3] emr eyleyüp ve pâye-i serîr-i saltanata herbirini hıyânet ü cinâyet ile arz buyurup, siyâset fermân olundukda akçalar zâyi' olmadı. Hazîne-i Âmirenün duyûn-ı müteferrikası-yçün ashâbına te'âmül-i nâs üzre filori yüz altmışar akça hesâbı üzre ve guruş yüz onar akçaya virilmek tam'ı olmağla ve Hazîna-i Âmireye altun yüz on sekize ve guruş altmış sekizere alınmağla ziyâdesinden müntefi' olmak ümîd ü ricâsıyle belâlara giriftâr olacakları hâtırlarına gelmeyüp ve bu dahi vukū' bulmayup, tahmîn ile ve hissedâr olmak ihtimâliyle olup ve mâl-ı mîrîye zarar müterettib olmayup aynı ile mal yine yerine gelmek mukarrer fehm olunmağın a'yân-ı devlet şefâ'at eyleyüp, birer kişi ıtlâk eylediler. Ve Baş-rûznâmecilik yine Mehmed Çelebi'ye fermân olundı. Ve mukabelecilik hidmeti sâbıka Defter-emîni olan (433b) Ömer Efendi'ye buyuruldı. Ve Harâc muhâsebeciliği Anatolı muhâsebecisi Lonka-zâde Mustafa Çelebi'ye ve Anatolı muhâsebeciliği bu fakīrü'l-hâl ve kesîrü'l-bâl bendelerine sipâriş buyurulup ve evkāf muhâsebeciliği mukata'acılıkdan ma'zûl Karpuz Kadı oğlı Mustafa[4] Çelebi'ye buyuruldı. Fî 18 ramazânü'l-mübârek, sene 1007.

Vâridâtî ahz olunduğıdur.

Ve irtesi gün sâhib-sa'âdet hazretleri Devâddâr elinde nişânlanacak ahkâm kağıdların çeküp alup nazar eyleyüp, teslîmât temessükleri olmağla defâire mahallerine mürâca'at buyurup, yetmiş bin akça İstanbul Ağasına odun akçası virilüp «Velâkin mahalline geçmedin temessük kağıdı yazılmağa bâ'is ü sebeb nedür» diyü vâridâtî Köse[5] Hüseyin Çelebi kapucılar odasına habse virildi. Ve Harâc Muhâsebecisi Hasan Beğ çavuş eline virilüp, erzâk u esbâ-

bından cizye akçaları tahsîl olunup, Bölük-halkı ulûfelerine geldi. Ve Köse[5] Hüseyin dahi ıtlak buyurulup, vâridât hidmeti Teşrîfâtî Sa'dî Çelebi'ye fermân olundı. Fî 26 ramazânü'l-mübârek, sene 1007.

Defterdâr-ı emvâl Mahmud Paşa hazretleri müstevfa mal tahsîl eyleyüp, bî-tereddüd reşen mevâcibi virildüğidür.

Ve evâhir-i ramazân-ı şerîfde Defterdâr-ı emvâl Mahmud Paşa hazretleri reşen mevâcibi virilmede cemî' eyyâmda Hazîne-i Âmire-nün muzâyakası mukarrer iken küllî emvâl tahsîl eyleyüp, Bâb-ı Hümâyûn'da hıfz idüp ulûfe virileceği gün kapucılar ile gönderüp, kifâyet itmeyüp, Yeniçeriler orta çavuş ile yardım idüp, vüzerâ-i izâm önüne kîseleri getürdüp, yığdırup üç yüz seksen altı kîse add olundı. On iki kîsesi altun mâ-adâsı akça idi. Bi-inâyeti'llâh ta'âlâ yüz yiğirmi altı yük Yeniçeri tâ'ifesine virildi.

Ve Bölük-halkınun seferden gelüp ulûfe takâzâ idenlerine ki altı bölük bir yere gelmişdi, bu fakîr-i hakîr-i kalîlü'l-i'tibâr nazâ-retiyle Sadrıa'zam *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri sarâyın-da iki kıst recec ve reşen mevâcibleri (434a) Ulûfeciyân-ı yesâr Ağası Frenk Mehmed Ağa ve Mândeler Ağası Ahmed Ağa ve Mu-kâbeleci Ömer Efendi ile iki koldan ale'l-ittisâl nısfı filori[1] nısfı akça hezâr meşakket ile ulûfeleri tevzî' olundı. Cümleten yüz altmış iki yüksen mütecâviz olup, altmış dokuz bin altun ve mâ-adâsı akça virildi. Sekiz yük akçası çil idi. Fî evâhir-i ramazân, sene 1007.

Siyâset olduğıdur.

Eyyâm-ı îd âhir olduğı günün seheri derdmend Harâc muhâ-sebecisi Hasan Beğ'ün olanca mâ-meleki mîrî içün kabz olundukdan sonra dâr-ı siyâsete çekilüp, evlâd u ensâbı zâr u giryân olup, küt-tâb-ı[2] Dîvâna havf u haşyet-i azîm müstevlî oldı.

Ve yine irtesi gün Şâmlı Burunsuz Çavuş dimekle meşhûr, ki karışmaduğı maslahat yoğ-idi, kezâlik mâ-meleki zabt u fıruht olunup salb[3] olundı. Fî 5 şevvâl, sene 1007.

Sadrıa'zam hazretlerinün otağı çıkduğıdur.

Ve evâ'il-i şehr-i şevvâlde yevmü's-sebtde Dîvân olmayup, şe-ref-i müşteride Serdar-ı a'zam İbrahim Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ ic-lâlehû-* hazretlerinün otağı sefer-i hümâyûn içün çıkup, Dâvud Pa-şa Çiftliği Sarây-ı Âmire-i Cedîd kurbında çayıra konuldı. Ve cümle ehl-i Dîvâna muhkem tehbîh ü te'kîd olunup, çadırları çıkup kurulsun diyü fermân olundı. Azîm kesret ü izdihâm üzre çadırlar kuruldı. Fi't-târîhi'l-merkûm.

Serhadde kışlakdan Gâzî Giray Han hazretleri kapucı-başıyla Nemçe kırahnun sulh istedüği haberin gönderdüğidür.

Serhadde kışlayan Tatar Hanı Gâzî Giray Han hazretlerinün Kapucı-başısı mu'temed-bih ve mu'kemed-aleyh Ahmed Ağa mekâ-tîb ile Südde-i sa'âdet-medâra geldi. Nemçe kıralı la'în nâme gönde-rüp, tâlib-i sulh u salâh olduğın bildürmişler. Eğri kal'asın virsünler ve alman[4] kılâ' virilsün ve üslûb-ı sâbık üzre re'âyâ vü fukarâ ve mesâkîn emn ü emânda olup, istirâhatlerine sebeb olasız dimiş ve «Benüm bu mertebe mâbeyn ceng ü cidâl üzre ol-mağa rızâm olmamışdur. (434b) İdenler itdiler, her çend ki sulh u salâha teveccüh idüp, Asitâne-i sa'âdete nâme göndermek istesen üç ay tamâm bir vezîria'zam sadrında karâr itmemeğle nâmemüze sahîh cevâb almağa imkân olmayup ve ahd ü emân dahi dürüst olmamağla i'timâd olunmayup, bu zemâna dek te'hîre sebeb olmışdur. Han ibn-i hansın, mâ-beyne girmek câ'iz ise âmme-i âleme hayr u menfa'ate bâ'is olasız» diyüp, «Yanık kal'asın hiç yâd eylememişlerdür» diyü bildirmişler, bu cânibden kemâ-kân lâyık u sezâvâr olduğı üzre sefer-i zafer-rehber tedârükinde asâkir-i mansûre dakîka fevt itmeyüp gelesiz ve serdâr-ı a'zam hazretleri dahi çıkup, oraya yakın varıyor[5], dîn ü devlete münâ-sib olan maslahat ne ise görülür» diyü cevâb-i bâ-savâb virildüği illerde ve dillerde söylendi. Ve Han hazretleri ruzgâr ahvâline göre bir gazelcik yazup gönderdüği bu mahalle sebt olundı.

Nazm

Telh-kam olsak aceb mi hâlimüz ney bir görün
Burnumuzdan geldi bi'llâh acı suyı Sonbur'un

Ehl-i İslâm illerin küffâr gâret eyledi
Ey Hüdâ nâ-tersler siz rüşvet alun oturun

Arsa-i rezm içre biz kanlar töküp kan ağlaruz
Vâdî-yi işretde siz câm-ı safâ zevkin sürün

Hayli bî-âhengdür kānûn-ı devlet nağmesi
Ey müdebbirler anun bari kulağım burun

Sanmanuz dârü'l-emân olan mekân kalur size
Böyle kalsa bir iki gün dahi sabr eylen görün

Bir tedârük olmaz ise gitdi elden memleket
İ'timâd itmezsenüz etrâf-ı âlemden sorun

İrtişâ birle[6] mevâlî cem'-i altun eylesün
Ellezîne yeknizûn âyetin ana tabşurun

Han-ı Gâzî yahşı bu nazmı size kılmış revân
Ger yaman söz söyler ise ânı Sonbur'dan sorun.

Altı bölük halkına Sadrıa'zam hazretleri sarâyında iki kıst ulûfe virildüğidür.

Ve Bölük-halkınun altısına cemî'an mevcûd olanlara bu fakīr-i hakīr-i kesîrü't-taksîr nezâretiyle Sadrıa'zam İbrahim Paşa *-edâ me'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri sarâyında Ulûfeciyân-ı yesâr Ağası Frenk Mehmed Ağa ile Mândeler Ağası Ahmed Ağa ve Mukabeleci Ömer Efendi cümle şâkirdleriyle ve Lonka-zâde Cizye (435a) muhâsebecisi Mustafa Çelebi Efendiyle iki koldan recec ve reşen mevâcibin tevzî' eyleyüp, ba'dehû mânde ve istihdâmda olanları ve hidmetden gelen ve Hacc-ı şerîfden gelenler yoklanup, mukābele ile ulûfeleri ihrâc olunup, cemî'an yüz yetmiş yük mikdârı akça ile cevâb virildi. Fî evâsıt-ı şevvâl.

Serdâr Mahmud Paşa hazretleri tarafından haberler geldüğidür.

Ve Tuna yalılarına serdâr Mahmud Paşa hazretleri tarafından ve Leh kıralı cânibinden ve Boğdan voyvodasından haberler te'âkub eyledi ki asl Erdel vilâyetinün târâc olan re'âyâsınun bakıyesi bir lu'ble üşüp, kırallık da'vâsına kasd[1] eyleyen la'îni bir kal'ada habs idüp, Leh kıralı re'yi ile yerine âhar mel'ûn nasb eyledüklerin i'lâm eylemişler. «Alâmet-i[2] hayrdur, vilâyet-i Eflâk re'âyâsı bakıyyesi dahi Mihal la'îni dâm ü tezvîre düşürmek sevdâsında oldukları mu-

karrerdür» diyüp, fikr ve endîşelerin bildürmişler. Bu cihetden mel'ûn bister-i râhat görmez dimişler. Fî şevvâl, sene 1007.

Sadrıa'zam ve Müftilenâm Hoca Efendi hazretleri izz-i huzûr-ı Şehenşâhî'ye varup Hazîne-i Enderûndan altun çıkduğıdur.

Ve bu esnâda sa'âdetlü Pâdişâh-ı dîn-penâh hazretleri yine tekrâr Sadrıa'zam hazretlerini izz-i huzûr-ı şerîflerine istedüp, mühimmât-ı umûr-ı mülk ü[3] millet ve sefer ahvâline müte'allık küllî hakā'ik u dekā'ik söyleşüp ve ba'dehû hazret-i mevle'l-mevâlî Müftilislâm Hoca Efendi da'vet buyurulup, «Elbette mühimmât-ı dîn ü devlet içün bezl-i mal ve hazâ'in-i fevârân itmek farz u vâcib olmışdur. Be her hâl a'dâ-ı dîn kal' u kam' olmak içün yâ saltanat veya hazîne virilmek gerekdür» diyü ilhâh eyleyüp ve sâbıkā zahîre mesâlihi görülmek içün Hazîne-i Enderûndan Sadrıa'zam İbrahim Paşa hazretlerine çıkan yüz bin sikke-i haseneden gayrı, ki elli bin altunı Kapucı-başı Mustafa Ağa'ya zahîre içün teslîm olunmışdı. Ve[4] tekrâr on kîse altun, ki tamâm yüz bin sikke-i hasene olur, Kapucı-başı olan Abdullah Ağa'ya teslîm olunup, mevâcib-i kılâ' içün (435b) ve sâ'ir ulûfelere irsâl olundı idi. Ve Sadrıa'zam hazretlerine dahi altmış kîse altun çıkup, mühimmât-ı sefer içün ta'yîn buyuruldı ki, altı yüz bin sikke-i hasene olur. Cem'an sekiz yüz bin sikke-i hasene ihrâc olundı. Ve Kapudan Sinan Paşa hazretlerine dahi yeniden donanma gemilerin yapdurmak içün kırk bin sikke-i hasene virilüp, yüz bine yetişdürmeğe va'de buyuruldı. Tamâm on kerre yüz[5] bin altun olur. Fî evâsıt-ı şevvâl, sene 1007.

Nâgehânî küffâr-ı hâksâr-ı hâsirîn cezîre-i Sakız'a gelüp, gezend irişdürdükleridür.

Ve evâsıt-ı şehr-i şevvâlde cezîre-i Sakız re'âyâsınun hiyânetleri zâhir olup, içlerinde Françe melâ'îni vâsıtasıyle birkaç nefer-i mel'ûn delîl olmakla, bir gice nâgehânî halk gafletde iken Duka-i Françe la'îni gemileri beş pâre mükemmel donanma ile gelüp, limana dâhil olup, kapuyı hâlâ hâdis olan[6] top dardı ile yıkup içerü girüp, kal'a nevbetcilerin helâk idüp Françe bayrakların dikiüp, dört yüz nefer soltat melâ'în çıkarup kal'ayı zabt idüp, tabl ile

sît ü sadâdan hâzır bulunan levendât mütenebbih olmakla halk ayağ üzre kalkup kefere-i melâ'îne hücûm idüp kıtâle başlayup, hikmet-i Hudâ-yı Rabbi'l-âlemîn ile hemân ol sâ'at kıble ve yıldız ruzgârı esüp, melâ'în-i hâsirîn gemileri karâr idemeyüp, zarûrî limandan taşra çıkup, ve kefereyi bıragup denize açılup firara yüz tutup levendât ve sâ'ir ehl-i İslâm[7] kalan küffâr-ı hâksârı kılıçdan geçürüp ve limanda bulunan beğlerün kaleytelerinün forsaları fırsat bulup ba'zı düşmen gemilerine düşüp halâs olurlar. Ve niçesi boğulurlar. Ve ba'zısı karaya çıkup, karaya kaçanlarına tutulup ele girerler. Ve centlümlerinden birkaç nefer yaraluları ve dirileri ve birkaç yüz kelleler ile Âsitâne-i sa'âdete geldiler. Françа la'îni tarafından ilçilik hidmetinde Âsitâne-i sa'âdetde duran mel'ûn Der-i devletde Dîvân ahvâline muttali' olmağla tedbûr ü tedârükde taksîr itmeyüp ve Kapudan Paşa hazretleri (436a) İbn-i Cığal'ın deryâda tâbi' gemilerinde bulduğı harâmî İspanya tâ'ifesinün melâ'înini muktazâ-yı şer'-i şerîf üzre esîr itmişken a'yân-ı sa'âdet mâ-beynlerine ilçi olan filori ile fitne salup, yüz neferden mütcâviz esîri «Tâbi'dür» diyü ilçi-yi mel'ûna hilâf-ı şer'-i şerif teslîm itmeğe rızâ virüp[1] az kaldı ki ala-yazdılardı. Böyle dâr-ı İslâm içinde sarâhaten Françа la'îni delâleti ile halâs zuhûr eyledi görüldi. Düşmen n'eydüği bilindi. Fi't-târîhi'l-merkûm.

Orducılar mâhiye idüp, İstanbul'dan çıkduklarıdur.

Ve evâsıt-ı şehr-i şevvâlde sefer-i zafer-rehbere ta'yîn olunan orducılar hirfetinün erbâbı habbâzları ve sefercileri ve tabbâhları ve berberleri her biri san'atların ızhâr eyleyüp ni'metler bişirüp[2], develer tezyîn idüp mâhiyeler ile tabl u nakkâre ve nefîrleri ile Serdâr-ı a'zam hazretleri nazarına At-meydanına cümle orducılar gelüp, du'âlar vü senâlar eyleyüp yurd yerine konmağa çıkup gitdiler.

Sadrıa'zam ve Serdâr-ı ekrem İbrahim Paşa hazretlerinün sefer-i zafer rehbere vilâyet-i Üngürus'a çıkup gitdükleridür.

Şehr-i şevvâlü'l-mükerremün yiğirminci sebt güni mübârek sâ'at ve ferhunde demde Sadrıa'zam ve Serdâr-ı mükerrem İbrahim

paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri yüm ü ikbâl ü iclâl ve kemâl-i übbehet ü azamet ve istiklâl üzre kapusı halkını gereği gibi cebe vü cevşen ve giyim ve geçim ve togulga ve a'lâ mutallâ siperler ve balaban atlar ve bahrî kotaslar zerrîn nîzeler ve zîbâ tîrkeşler ve haftânlar ile tezyîn ü tertîb eyleyüp, At-meydânı'ndan südde-i sa'âdet-medâra gelince mâl-â-mâl müsellah u mükemmel asker-i celed ve hizebr-peyker ve şîr-efken dilâverân saff-ı şikenler cem' idüp geldiler. Vüzerâ-i izâm ve ulemâ-ı kirâm ve[3] a'yân-ı devlet ü sa'âdet i'zâz u ikrâm ile istikbâl eyleyüp selâmladılar. Önüne düşüp içerü cenâb-ı Şehenşâhîye iletdiler. Ve iç-ağaları ikrâm u ihtirâm ile anlar dahi tenhâ izz-i huzûr-ı Pâdişâh-ı zıllu'llâh hazretlerine îsâl yelediler. Niçe zemân sefer-i zafer-rehber umûrı ve müşkilâtı söyleşülüp (436b) vedâlaşup çıkduklarında fâhir libâslar ile teşrîf buyurulup, üç murassa' sorguç ve mücevher tîrkeş takınup çıkdular. Ve leşker-i zafer-penâh-ı saltanat tamâmet-i envâ'-ı zîb ü zînet kemâl-i secâ'at ve hey'et ü heybet ile pür-haşmet ü şevket ile görünüp, a'dâ-ı dîne dağ-ı hasret urdılar. Ve âmme-i enâm ve meşâyih-i kirâm ile zümre-i sôfiye zikru'llâh iderek müşâya'at eylediler. Halk-ı âlem dest-i niyâz-ı bârğâh-ı izzete ve derğâh-ı Ahadiyete merfû' ve mu'allâ kılup, *Allâhümme unsuri'l-İslâme ve'l-Müslimîn. Allâhümme unsur men-nasara'd-dîn. Ve ahzül men hazele'd-dîn. Allâhümme iftah ümmete Muhammed. Allâhümme irham ümmete Muhammed. Allâhümme tecâvez an-ümmeti Muhammed* du'âların mele'-i a'lâya çıkardılar.

Vüzerâ-ı izâm hazretleri ve ulemâ-ı kirâm birer birer[4] yanaşup umûr-ı mülk ü millet ahvâlin söyleşüp ve niheng-i lücce-i deryâ ve şîr-i jiyân-ı rûz-ı vegâ İbn-i Cığal Kapudan Sinan Paşa hazretleri yûsufî destâr ile tekellüfden berî yanaşup, mühimmât-ı umûr-ı Donanma-yı Hümâyûn söyleşüp, niçe müfîd tedbîrât ile nush u pend eyleyüp ve hazret-i Şeyhülislâm ve Müftilenâm Mevle'l-mevâlî Hoca Efendi hazretleri yanaşup, ba'dehû sâbıkâ Kadıasker Abdülbâkî Efendi yanaşup, konak yerine geldükde sımât-ı ni'met hâzır u müheyyâ döşenüp bî-pâyân envâ'-ı ni'âm-ı İlâhî çekilüp, Vüzerâ-ı izâm ve ulemâ-ı kirâm cânibeyn oturup şükr ü sipâs-ı nâ-mütenâhî olup, du'âhâ-yı feth u zafer ile meclis[5] ihtitâm olundı. Ba'dehû nevbet-i şâhî çalınup, erkân-ı devlet ü sa'âdet menzil ü mekânlarına avdet eylediler. Fî 20 şevvâl, sene 1007.

Kefe beğlerbeğisini şehîd eyledükleridür.

Ve bu esnâda Kefe Beğlerbeğisi Se n-civan Hasan Paşa bayram şevkine baştardasında mübtelâ olduğı fısk u fucûrına ziyâde tevaggul idüp, mestâne düşüp ve kemîn-i kînde turan hidmetkârları cevr ü cefâsından müte'ezzî olmağla, fırsat düşürüp kendüzin katl idüp ve gemisin forsası basup, içinde olanları gaflet ile (437a) kırup gemiyi Özi suyı ile Rus Kazağı'na kaçırup gitdükleri haberi geldi. Fî 21 şevvâl, sene 1007.

Nişâncılık virildüğidür.

Ve irtesi gün Dîvân olup, kemâl-i ilm ü ma'rifet ile ârâste sâbıkā re'îs ve defter emânetinden ref' olunan[1] Okcı-zâde Mehmed Paşa oğlı Şâh Mehmed Efendi nişâncı olup, gelüp sadrına oturdı. Hamza Paşa Rûmili beğlerbeğiliği tarîkıyle müteka'id olmak fermân olundı. Mukaddemâ sefer-i zafer-me'sere gitmek üzre tenbîh ü te'kîd buyurulup, mühimmât u levâzım masrafında tekâsül itmeyüp, küllî tedârük ile tuğ ve otağın mahall-i me'mûrede konak yerinde hâzır u âmâde idüp bağteten[2] ref' olduğından müte'essir olup, ruzgâr-ı zor-kârdan ve emekdâr ve hidmetkârı şâhân-ı pîşîn olduğından inledi. Ve câ-nişîn olan Nişâncı dahi sefere gitmek ile me'mûr olup, fî zemânınâ me'mûl olmayan ahvâl ü etvâr zuhûrından mütehayyir oldılar. Nişâncılar südde-i sa'âdet-medârdan dûr u mehcûr ola-gelmedüğinden hilâf-ı kıyâs üzre şâz oldılar. Ve Dîvân âhirinde pâye-i serîr-i saltanata vüzerâ-i izâm ile girüp yüz sürdiler. Ve kā'im-makām-ı riyâset olan Medhî Efendi ma'an girdiler.

Halil Paşa hazretlerinün Serdâr-ı a'zam hazretlerine varduklarıdur.

Ve yine ol gün ba'de'd-Dîvân ka'im-makam-ı sadr-ı sadâret[3] celîlü'l-kadr Halil Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri erkân-ı devlet ile serdâr-ı a'zam u ekrem otağına varup, mu'azzamât-ı umûr-ı mâliye söyleşdi. Ve irtesi gün Ulûfeciyân-ı yesâr Ağası ulûfe ile gelüp Hâzine-i Âmire sandukların yükledüp, hazînedârlar kethüdâsıyle otağa göçürdiler. Ve cebehâne-i âmire önünden tuğ ile cebehâne-i âmire kethüdâları[4] ma'an otağa göçürdiler. Ve Top-arabaları kethüdâ ve Bölük-başılarıyle mükemmel âlât ve esbâb-ı cedîd ile nev-sahte, birer buçuk karış sâbıkā olan şâhîlerden ziyâde ve miyâneler dahi kezâlik evvelki uslûbdan a'lâ hüsn-i tedbîr ü tedârük ile görülüp (437b) hazret-i Vâlide-i cihân-penâh hazretlerinün sadakātından yiğirmi bin sikke-i hasenesi hayât-bahş oldı. Ve dörder çift atlar ile koşûlup otağa çekildiler. Fî 23 şevvâl, sene 1007.

Toplar üstüne Rıdvan Ağa konduğıdur.

Ve merhûm Sinan Paşa Kapucı-başısı Rıdvan Ağa toplar mühimmât u levâzımına emîn ü nâzır nasb olunup, düzülen top-arabaları ukala-yı mütekaddimînün çendân pesendîdeleri olmayup, «Ziyâde sakīl olup, ihtirâ eyledüği azîm mihnet ü meşakkat ile [nasıl] hareket olunur, sebükbâr olmak lâzım idi. Niçe bin at ve niçe yüz çift su sığırı ve kara sığır çekmez ve âlât u esbâb tahammül itmez tîz helâk olur, ayak bağıdur» didiler.*Yiğirmi kıt'a topları endâmiyle konak yerinden deryâ cânibine Yedi-kulle iskelesinden gemilere tahmîl olunup, Selanik'e çıkup ve andan su sığırı çiftleriyle Belgrad'a çıkarmak içün ahkâm yazıldı. Fî evâhir-i şevvâl, sene 1007.

Çavuş-başılık kā'im-makāmlığı hususûsıdur.

Ve Çavuş-başı olan Mustafa Ağa sefere gitmek ile me'mûr olup, yerine kā'im-makām[5], sâbıkā matbah emîni olan Ömer Çavuş'ı nasb eyleyüp ve Ömer Çavuş âsâ-yı sîmîni eline alup, Dîvânda câ-nişîn olduğı mesmû' olıcak sabr u tahammül olunmayup, irtesi gün yine Mustafa Ağa gelüp hidmete kā'im oldı. Eski çavuşlar kā'im-makām Ömer Çavuş'un gümüş deynek ile hükûmetine rızâ virmeyüp «Aramuzda hezâr töhmet ile müttehemdür ve[6] mülakkabdur» diyü nâşâyeste kelâma mütesaddî oldılar.

Bölük-ağahkları tecdîd buyurulduğıdur.

Ve serdâr-ı aliyyü'ş-şân ve sa'âdet-unvân hazretleri Bölük-ağaların tecdîd eyleyüp, sâbıkā Sipâhî oğlanları ağası olan Mehmed Ağa yine ağa olmak buyurulup ve sâbıkā Sipâhîler ağası Hüsrev Ağa silahdâr-bâşı olmak buyurulup ve sancak-ı hümâyûndan gelüp Ulûfeciyân-ı yesâr Ağalığından ref' olunan zât Ulûfeciyân-ı yemîn

Ağası olmak buyurulup tuğ ve (438a) bayrakları otag yanına kollarına dikildi[1]. Fî 20 şevvâl, sene 1007.

Yurd yerinde on gün karâr olunup, Yeniçeriler ağası üç günden sonra göçdüğidür.

Ve serdâr-ı âlîşân ve sa'âdet-nişân hazretleri yurt yerinde evâhir-i şehr-i şevvâle değin karar eyleyüp, asâkir-i mansûrenün tekmîl olunacak mühimmâtları görüldi. Ve Yeniçeri ağası göçüp gidince şehr içinde dükkânlar[2] açılmayup, envâ'-ı kabâhat u fezâhatı alâniyeten itdiler. Bi-inâyeti'llâh ta'âlâ göçüp gitmeleriyle sıklet-i azîm def' olup, hiffet-i küllî hâsıl oldı. Vüzerâ-ı izâm hazretleri ittifâkan niçe def'a çadıra[3] gelüp, umûr-ı küllî söyleşdiler. Allâh ta'âlâ mülhem bi's-savâb eylemiş ola. Ulemâ ve kuzât ve sülehâ ve erbâb-ı hâcât ol denlü üşüp murâdât u teklîfât eylemişlerdür, ki tâkat-ı beşer tahammül itmek muhâl u mümteni' idi. İbrâm u ilhâha nihâyet ü pâyân olmadı gitdi.

Manâsıb-ı kazâ ve manâsıb-ı dîvâniye tevcîh buyurulduğıdur.

Ve bu esnâda Havass-ı Kostantiniyye kadısı Mevlânâ Beğ-zâde Efendi dâr-ı bakāya rihlet eyledi. Rahmetu'llâhi aleyh. Yerine Mısr'dan munfasıl Mevlânâ Arab-zâde Abdurrauf Efendi kadı olmak buyuruldı.

Ve Bursa Kadısı Mevlânâ Hasan Kethüdâ-zâde Efendi ref' buyuruldı. Yerine Mısr'dan munfasıl Kınalu-zâde Mevlânâ Hasan Efendi kadı olmak buyuruldı. Ve İzmir Kadısı yine İshâk Efendi oldı.

Ve Şehr-emîni İbrahim Ağa ref' buyurulup, yerine sâbıkā şehr-emîni olan Mi'mâr-zâde İbrahim Efendi yine şehr-emîni oldı.

Ve Serdâr-ı bâ-vakār hazretleri göçüp gideceği gice sefer-i zafer-rehber mühimmâtına Defterdâr olan Burhâneddin Rûmili Beğlerbeğiliği tarîkıyla defterdâr olmak fermân olunup, mübtelâ olduğı rezâ'il evzâ'ı yine icrâya başladı. Ve Defterdârlık hidmetinde olup, cidd ü cehd ve envâ'-ı mesâ'î-yi meşkûresi zâhir ü bâhir olan Tezkireci-zâde Mahmud Paşa ref' olunup yerine Burhâneddin Paşa (438b) gelüp Dîvânda oturup, bî-misâl niçe îcâd u ihtirâ'ât mukad-

demâtına şurû' idüp, «Mutlaka îrâd ve masraf olmasun, akçalar tahsîl olunup, gelüp rûz-nâmeden virilsün» diyü envâ'-ı tehdîdât itdürüp[4] ve hil'at-ı fâhire geyüp, erkân-ı devlet, vüzerâ-ı izâm ile girüp pâye-i serîr-i saltanata yüz sürdüler. Fî gurre-i zilka'de, sene 1007.

Ve birkaç gün Dîvân-ı ma'delet-mekânda hükûmet-i mâliye idüp, küttâb-ı Hazîne-i Âmireye envâ'-ı meşakkat ü âlâmı mûcib hitâb u bâ-itâb iderken sa'âdetlü Pâdişâh-ı gerdûn-bestat *-e'azze'llâh ensârehû-* hazretleri Dâvud Paşa Çiftliği sarâyına gül ü kirâz mevsiminde çıkup zebânî-mânend iki nefer kapucılar gönderüp, Burhâneddin Paşa'yı[5] Dîvândan kaldurup, amân ve zemân virmeyüp fermân-ı Şehenşâhî ile sefere sürüp çıkardılar. Ehl-i Dîvân bir zemân kelâm-ı bî-hûdesinden amân buldılar. Sâbıkā Defterdâr ve Nişâncı olan Lâm Ali Efendi'ye bi-tarîkı'l-âriyet umûr-ı mâliye hıdmeti sipâriş buyuruldı. Fî 8 zilka'de, sene 1007.

Okcı-zâde Şâh Mehmed Efendi tevkī'î olup seferden avdet idüp geldüğidür.

Ve bu esnâda Nişâncı Mîr-tevkî'î Okcı-zâde Şâh Mehmed Efendi Serdâr-ı âlî-vakâr hazretleri tarafından izn ü icâzet ile Dîvân-ı adâlet unvâna tuğrâ-yı şerîf hidmetine[6] avdet eyleyüp geldiler. Ve Rûmili Beğlerbeğiliği tarîkıyle müteka'id olan Hamza Paşa dahi seferden afv olunup geldiler. Fî evâ'il-i zilka'de, sene 1007.

Şeyhülislâm hazretleri ve sâ'ir ulemâyı Rûmili Kadıaskeri Sun'ullâh Efendi da'vet idüp oğullarım sünnet eyledüğidür[7].

Sâbıkā Rûmili Kadıaskeri Sun'ullâh Efendi oğulların sünnet eyleyüp ulemâ-ı izâm hazretlerini da'vet idüp cem'iyyet-i azîm ile envâ'-ı ni'am-ı ferâvân bezl idüp, Şeyhülislâm, hazretlerin dahi da'vet eyleyüp cümle menkub ve müteka'idîn olan mevâlî ve müderrisîn şükrân üzre olup, Abdülbâkī Efendi ve Ahmed Efendi, Damad Muhyiddin Efendi Ahî-zâde Abdülhalim Efendi gelüp velîme-i azîme olup hayr du'â vü senâ ile ihtitâm oldı.

Donanma ile Kapudan Paşa Karadeniz'den Tuna'ya Yahya Paşa oğlı Şa'bân Paşa'yı gönderdüğidür.

Ve evâsıt-ı şehr-i mezbûrede Kıbrıs Beğlerbeğiliği virilen Yahya Paşa oğlı Şa'bân oğlı on dört[8] pâre kadırga ve kaleyteler ile Ka-

radenizden Tuna'ya girüp Yerköyi ve Ruscuk kal'alarına varmağa çıkup gitdiler. İçlerine cengci yazılan Cebeci ve Topcı «işlemiş ulûfelerimüz virilmedi» (439a) diyü sefere gitmeyüp, nâ-fermânlık idüp, kâr u kisbinde olan matrabâzlarun bezzâzistânda ve bit pazarında dükkânların Bostâncı-başı bostâncılar ile mühürleyüp, nâmları hünkâr kulı olup, gazâya varmayan nâ-merd ve erâzil[1] bâşına belâlar getürmeğe müteveccih oldılar. Fi't-târîhi'l-merkūm.

Rûmili kadıaskerliği virildüğidür.

Ve evâsıt-ı şehr-i zilka'dede Rûmili Kadıaskeri Ebuss'ûd-zâde Mevlânâ Mustafa Efendi hazretlerinün mizâc-ı şerîf ve unsur-ı latîfleri küllî fütûr üzre olup, maraz-ı sû-i mi'de ile niçe zemân Dîvâna gelmeğe mecâl olmayup, mülâzimîn murâca'atde meşakkat üzre olmağın, Kadıaskerlik Müftilenâm Hoca Efendi zâde sâbıkā Anatolı Kadıaskeri Mevlânâ Mehmed Çelebi Efendi'ye fermân olundı. Fî sene-i 1007.

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri su-yolu kemerine seyre gitdükleridür.

Sa'âdetlü Pâdişâh-ı izzet-destgâh u cihân-penâh hazretleri Dâvud Paşa Çiftliği sarâyında niçe eyyâm ârâmiş ü âsâyiş buyurduklarında merhûm ve mağfûrun-leh Sultan Süleyman Han Gāzî seyrâna vardukları su kemerleri mesîresine bir gice yatuya gitmek tedârük buyurulup, küllî tecemmül ile[2] ağalar bile gidüp, tena'um u teferrüc eylemeğe gitdiler. Fî evâhir-i zilka'de sene 1007. Yatılmayup yine gelindi. Kapu-ağası hazretleri mâni' oldı.

Tatar Ham Gāzî Giray hazretlerinden haberler geldüğidür.

Ve evâhir-i şehr-i zilka'dede Tatar Hanı Gāzî Giray Han[3] hazretlerinden ulaklar gelüp haberler getürdi. Yarar ve ceng-azmâ leşker ile Estorgon üzerine varup, küffâr-ı hâksâr alaylarun ardına geçüp melâ'în-i hâsirînün bu[4] hîle hayallerine gelmeyüp, baskın ardlarından olıcak muhkem şaşup münhezim olup yarakları ve zahîreleri mücâhidîn ü guzâtun nasîb ü hisselerin olduğın il'âm eylemişler. Tatar-ı[5] sabâ -reftârun (439b) ganîmet ile tok ve doyum olup leşker-i melâ'îne fenâ virdüklerin bildürmilşer. Ve bu bâbda serdâr-ı sâbık

Saturcı Mehmed Paşa hazretlerinden mu'âvenet olunmayup ve muzâharet itmediler diyü şikâyetlerin arz eylemişler. «Dîn-i mübîn hakkında yoldaşlıklar idüp yüz aklıkları zuhûr idecek iken ızhâr-ı garaz eyledi» dimişler. Ve bi'l-cümle yaman halleri beyân olunmış. Allâh ta'âlâ insâflar müyesser eyleye.

Hazîne-i Âmire kâtibleri değişildüğidür.

Ve bu esnâda evkaf-ı Rûmili muhâsebecisi olan Karpuz kadı oğlı bî-tekellüf ref' buyurulup, yerine timarlu müteferrikalardan sâbıkā Defterdârlıklardan sancağa çıkan merkum Ahmed Beğ oğlı fermân olundı. Ve bu hafta içinde Bursa mukāta'acısı Makas İbrahim Çelebi Dîvân-ı Hümâyûnda kendüye lâzım olmayan hususlarda elh-i kalemlik satup, Defterdâr efendiler iltifâtına mağrûr olmağla Rûmili Muhâsebecisi Ali Beğ'e bîhûde maddede bî-edebâne nâ-şâyeste haddinden ziyâde hezeyân söyleyüp tehevvür ile, nasîhat gûş eylemedi. İrtesi ma'zûl olup defterleri çavuş ile elinden alınup, yeri Karpuz-zâde'ye fermân olundı. Fî 26 zilka'de.

Kapudan Paşa hazretleri baştardayı kemâl-i zînet ile donadup Pâdişâh-ı zemîn ü zemân hazretleri sa'âdetle gelüp, makdem-ı hümâyûnları ile teberrüken teşrîf buyurduklarıdur.

Evâhir-i şehr-i zilka'dede Kapudan Sinan Paşa-*edâmeh'llâhu ta'âlâ iclâlehû*- hazretleri Has-bâğçe'de yapılan baştardayı kemâl mertebe tezyîn ü ârâyiş itdürüp, üç fenâr takup bağlayup cümleden mümtâz u ser-efrâz olup, ve Pâdişâh-ı cihân-penâh ve izzet-destgâh hazretlerinün makdem-i hümâyûnlarıyle müşşerreef ü müste'id olmak içün lâyık u sezâvâr olduğı üzre zî-kıymet esbâb ile döşeyüp, tertîb-i şâhâne eyleyüp, havâs-ı hazretiyle Pâdişâh-ı gerdûn-cenâb -*e'azze'llâh ensârehû*- hazretleri leb-i deryâda olan kasr-ı âlîye yanaşdurup, izz[6] ü iclâl ü azamet ile (440a) bindiler ve on iki pâre mükemmel ü müzeyyen forsa çekdürür yarar kapudanar ve ümerâ yanlarınca Donanma-yı Hümâyûn ile Karadeniz'e İskender Boğazına toğrı çekdürdiler. Ve İstinye limanında tedârük olunmış hâzır envâ'-ı et'ime-i nefîse-i lezîze ki izz-i huzûr-ı Şehenşâhî'ye sezâvâr ola. Kānûn-ı kadîm-i Pâdişâhî üzre Kapu ağası Gazanfer Ağa hâzır ve nâzır ve kilarcı-başı hazretleri yemeği kondurup hazz-ı ferâvân ile yenilüp, eşri-

be-i latife-i bî-pâyân nûş-ı cân oldı. Ve envâ'ı tuhaf ve hedâyâ-yı mergûbe murassa' ve müvecher pîşkeş çekilüp, surûr u hubûrlara bâ'is oldı. Ve Tersâne-i Âmire kethüdâsı kānûn-ı kadîm üzre dümen tutmak hidmetin idüp ve Kapudan paşa hazretleri ak-libâs ile elinde âsâsı makam-ı hidmetde kā'im olup, deryâda müte'allık musâhabetden hâlî olmayup, yüz pare güzîde baştardalar ve mavnalar yapdırılmak içün elli bin nakd altun hâzır teslîm olunup ve kifâyet idecek hazâ'in virilmek üzre hayr du'âlar olundı. Fî 8 zilhicce, sene 1007.

Vâlî-yi vilâyet-i Şark Şâh Abbas tarafından ilçilik ile mefâtîh ve nâme getüren Eşik Ağası Karahan Ağa'ya istikbâle çıkıldığıdur.

Evâsıt-ı şehr-i zilhiccede vâli-yi vilâyet-i Şark Şâh Abbas tarafından[1] Eşik Ağası Karahan nâm ilçi nâme getürüp, Belh ve Buhârâ hâkimi Abdullah Han Özbek Tatarı leşkeriyle mukaddemâ vilâyet-i Horasan tahtgâhı şehr-i Herât kal'ası ki pâdişâh-ı selefden kalmış numûne-i devrân iken ve Meşhed nâm şehr-i mu'azzam-ı sevâd-ı a'zam memleketini hezâr ceng ve harb u darb ile Kızılbaşân elinden alup, niçe yıllar kabza-i iktidârına girüp tasarruflarında iken, Abdullah Han bi-emri'l-Hakkı'l-Mennân sefer-i âhiret ihtiyâr eyledüklerinde oğlı Abdülmü'min Han memleket-i Semerkand ve Bedahşân'da cânişîn-i saltanatı olup, hükûmeti zemânı[2] mümtedd olmayup, hevâya münkalib olmağla tâ'ife-i Özbekiyye evzâ'ına tahammül itmeyüp, ortadan vucûdın götürmekle Şâh Abbas (440b) leşker-i Kızılbaşı ile «Mülk-i mevrûsumuzdur» diyüp, zikr olan memleket-i Horasan'a hücûm idüp, ceng-i ferâvân ile bî-müheyyâ tekrâr feth idüp, zîr-i destine alup kâmyâr olduğınun ferâh u surûrun dergâh-ı Şehenşâhîye arz u i'lâm idüp ve aldukları kılâ'ın mefâtîhin, ki yiğirmi dört kıt'a mefâtîh olmış arz-ı ihlâs eyleyüp, bir altun tebsi ve bir gümüş tebsi[3] içinde koyup, «Kılâ'ımuz ve kendümüz[4] pâdişâh-ı cihân-penâh hazretlerinündür» diyü temellük izhâr eylemişler. Kānûn-ı kadîm üzre Tersane-i Âmire kethüdâsı forsa baştardasın donadup, yanınca iki kıt'a donanmış kadırga ile Üsküdar'dan İstanbul'a geçürüp mükemmel raht ile Istabl-ı Âmireden esb çekilüp bindi. Ve ol gün leşker-i İslâm-penâh âlât-ı ceng ü darb ile bölük bölük cevk cevk istikbâle çıkup, şevket-i devlet-i İslâmiyeyi ızhâr eyleyüp Sadrıa'zam ve Serdâr-ı ekrem sefere gitdüği belürmeyüp, korucı ve

müteka'id ve küçükden[5] muhâfazaya kalan Yeniçeri beş bin neferden ziyâde olup ve Cebeci ve Topcı ve ehl-i hiref ve sâ'ir rü'esâ ve azeb ve Istabl-ı Âmire hüddâmı niçe bin nefer olup, Müteferrika ve çaşniğîr ve çavuş alayı ve rikâb-ı hümâyûn ağaları ile cem'iyyet-i azîm olup, pesendîde etvâr ile gönderdiler. Ve baş-defterdârlık hidmetinde kā'im-makām olan Defterdâr Şems Efendi fermân-ı şerîf ile ilçiye yanaşup merhûm Yusuf Paşa evlerinde nuzûl eylediler. Gereği gibi i'zâz u ikrâm olundı. Fî 17 zilhicce, sene 1007.

Serdâr-ı a'zâm ve ekrem tarafından gelen mektûb haberidür. Saturcı Mehmed Paşa'nun işin tamâm itdükleridür.

Evâhir-i şehr-i zilhiccede sefer-i zafer-rehbere giden Serdâr-ı a'zam ve ekrem İbrahim Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretlerinden mekâtib-i şerîfe gelüp, îd-i adhâ Yagodine (یاغودینه) konağında olup, Yeniçeri Ağası ağa-yı kâmyâr Hasan Ağa[6] üç gün mukaddem Belgrad'a varup, serdâr-ı sâbık Saturcı (441a) Mehmed Paşa ağası müsâferet itmek-içün da'vet eyleyüp, yoldaşlar ile ziyâfete varduklarında kalabalık ile varup dahi ayağ üzre turup, yerlü yerine oturmadın «Katı hükm-i şerîfi çıkarun, okunsın Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinün emr ü fermânı yerin bulsun» dinürken Yeniçerilerün ases-başısı çorbacı ilerü turup,[1] Paşanun başından destârın alup, boynuna kemend takup, ol hînde yıkup işin tamâm iderler. Ve Kapucıbaşıların, kethüdâ ve hazînesi kâtibin ahz idüp, mal ü menâl ve[2] tecemmülin zabt eyleyüp, Âsitâne-i sa'âdete vâki' olan mâ-cerâyı i'lâm eyledüklerinde ol gice İstanbul'da evleri mühürlenüp, Bostâncı-başı Ferhad Ağa bostân oğlanlarına[3] bekledüp, irtesi iç-hazînedâr-başı Mustafa Ağa baltacılar ile varup, muhallefâtın kabz idüp, yiğirmi beş çift sanduk Sarây-ı Âmire'ye nakl olundı. Halk-ı âlem «Cezâ ve sezâ» diyüp merhamet ü şefekat ile yâd itmediler. İki yıldan berü asâkir-i mansûrenün kā'idi olup, a'dâ-ı dîn üstüne hüsn-i tedbîr ü tedârük ile varup, dîn-i mübînün ve ehl-i İslâmun öcin alı-virmeğe kādir olmayup, eğer kal'a-i Vaç ve eğer kal'a-i Varad da çekilen zahmet ü emekler hebâ oldı. Husûsâ Yanık gibi kal'a-i nâm-dâr bir gün içinde küffâr-ı hâksâr eline düşdi. Ve vilâyet-i Budun a'dâ-ı dîn elinde harâb u yebâb ve[4] vîrân ola, çâre-sâz olup, dermâna mütesaddî olmadı. Heman keyd ü mekrde pehlivân olup, rüşvet ile dirlik virmekde nâmı var idi didiler. Rahmetu'llâh aleyh.

Eflâk la'îni üstüne serdâr olan Vezîr Mahmud Paşa hazretlerine Hazîne-i Enderûndan ulûfe gönderildüğidür.

Ve evâhir-i şehr-i zilhiccede Tuna cânibine serdâr olan Vezîr-i müşîr-i bâ-tedbîr Mahmud[5] Paşa hazretleri arzlar ile gelen sekbân başı ile me'mûr Yeniçeri yoldaşlarun ulûfeleri içün yaya-başılara ve çorbacılara sa'âdetlü Pâdişâh-ı cihân-penâh hazretleri (441b) Hazîne-i Enderûndan bu def'a dahi dört kîse altun, ki onar bin üzerine akd olunup, tamâm kırk bin kâmilü'l-ayâr altun Dîvân-ı mu'allâya vüzerâ-ı izâm hazretleri nazarına çıkup, mezbûrlara teslîm olunup, irsâl olundı. Fî 26 zilhicce, sene 1007.

Vilâyet-i Karaman'da zulm ü bîdâd[lık] iden, erâzil-i nâsdan hâsıl olan Hüseyin Paşa'dan şikâyet idenler ahvâlidür.

Ve bu esnâda vilâyet-i Anatolı'da ve Karaman'da, sâbıkā beğlerbeğilikden ma'zûl Hüseyin Paşa nâm zâlim-i zulmet-sirişt erkân-ı sa'âdetde meşhûr âşikâre rüşvet alanlara pîşkeş ü hedâyâ virmek ile vilâyet muhâfazasına ve muhâlif teftîşine ve sefere asker sürmeğe eline ahkâm-ı şerîfe alup, çıkup memleket üstüne müstevlî olup, eşkiyâ ve erâzilden yanına cem' olan eli tüfenglü sekbân, niçe yüz nefer melâ'în evbâş u kallâş mübâhî tâ'ifesiyle re'âyâ-yı memlekete tekâlîf-ı şâkka itmeğle, kuzât-ı zemân ile zindegânî idemeyüp, niçe mahall ü mekânda fesâdâtları ceng ü cidâle mu'eddi olup, ifrât u tefrît ile siyâset iderek nâmı Celâlî oldı. «Memleket târâc ider» diyü kadılar dürlü dürlü arzlar ile şekvâcılar gönderüp, Dîvân-ı mu'allâda niçe niçe feryâd u figân ile dâd-hâhlıklar idüp, velveleleri âlemi tutdı. Ruk'alar sunulup, mevâlî-yi izâm ve Müftilenâm hazretlerine varup, katline fetvâlar isteyüp[6], «Elbette üstüne leşker ile bir yarar serdâr nasb eylen» diyüp erkân-ı sa'âdet içre kuzât ile eşirrâ-yı halk müttefik olup, vüzerâ-ı izâma küstâhâne çok kelâm-ı nâ-sezâ vü revâ söylediler. «Vilâyet elden gitdi, Müslimânlarun ehl ü iyâlleri ve mal ü menâlleri pâymâl oldı. Bir cânibde Kara Yazıcı etrâf u eknâf-ı memleketi gāret idüp, dürlü dürlü salgunlar idüp, âlemi vîrân itmekdedür. Feryâdumuz işidüp dâd idelüm dimezsüz. Harâm-zâde ve memleket-harâmîlerinden Müslimânları halâs itmezsüz. (442a) Ve belki mu'în olup üzerlerine tasallut idersiz. Nice vâlî ve hâkimsüz, Halîfe-i

zemândan yediğinüz[1] ni'met hakkını vermezsüz. Ümmet-i Muhammed'ün[2] ırzı ve devlet-i İslâm gitdi. Her tarafdan a'dâ-ı dîn ü devlet hücûm eyledi. Siz bunda mesned-i vezâretde envâ'-ı bid'at-ı seyyi'e vaz' u ihdâs eyleyüp olmayan işler zemânunuzda zuhûr eyledi. Söylerüz dinlemezsüz. İcrâ-yı hakk itmekde rüşvet alup acz gösterürsüz» diyüp, envâ'-ı kelimât eylediler. Kârger olmadı.

Kapudan Paşa hazretleri deryâ seferine gitdüğidür.

Evâ'il-i muharremü'l-harâmda niheng-i lücce-i deryâ hizebr-i kûh-i vegā İbn-i Cıgal Kapudan Paşa[3] *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri yigirmi beş pâre baştarda ve kadırgalar ile mükemmel donanup, şuhûr-ı Rûmiye temmuzının on ikinci güni saldırup, deryâ muhâfazasına çıkdılar. Allâh ta'âlâ hıfz u emânında sâlim eyleyüp, hayr u sa'âdet ile avdet müyesser eyleye. *Bi-mennihî ve hafiyyi lutfihi.*

Diyâr-ı Mısrıye'den kadırgalar geldüğidür.

Ve bu esnâda diyâr-ı Mısrîye'den kadîmî gele geldüği üzre hassa-i hümâyûn içün sükker-i mükerrer kadırgalar ile geldi. Mekâtib ile ahvâl-i mülk ve mal inhâ eyleyüp ve yine ârâm ve ü karâr itmeyüp, Donanma-yı Hümâyûna Kapudan Paşa hazretlerine mülâkî olmağa gitdiler. Fî 9 Muharrem, sene 1008.

Ve barut-ı Mısr ile memlû' iki kadırga Selânik iskelesine gidüp, andan sefer-i zafer-şi'âr ve serdâr-ı asker-i mansûre yetişdüreler diyü me'mûr olmışlardı, gitdiler.

Hüseyin Paşa fesâdâtun def' u ref' itmek içün serdâr vezîr ta'yîn olunduğıdur.

Ve yine bu esnâda âmme-i halk kuzât ve ulemâ ile, vilâyet-i Karaman muhâfazasına ve sefere asker sürmeğe fermân ile ta'yîn olunan ma'zül Beğlerbeği Hüseyin Paşa nâm gaddâr ve saffâk-i bî-pâk mel'ûnun zulm ü te'addîsinden müteşekkî olanlar Sinan Paşa merkûm oğlı Vezîr Mehmed Paşa hazretlerini Serdâr ta'yîn itdürüp, çıkup üstüne varup, def'-ı şer u şûr idüp, belki (442b) vucûdların sahîfe-i âlemden kaldırup ve Kara Yazıcı nâmına ve anlarun mânen-

di دلدارنان nâm serdâr-ı sûhte memleket içinde sekbân-ı tüfeng endâzlar ve cem'iyyet ile gezüp her tarafdan Müslimanlara gadr u hayf üzre olan eşkiyâ ve zalemenün hakkından gelmeğe serdâr fermân olunup gitmek emr olundı. Fî 12[4] şehr-i muharrem, sene 1008.

Evâhir-i şehr-i mezbûra varınca müteşekkî ve dâd-hâhlar gitdükce mütezâyid olup, Dîvân-ı mu'âllâ kavkalarıyle toldı. Ahir-i kâr tezâkâlarından oturulmayup Vezîr-i şecâ'at-şi'âr Mehmed Paşa hazretleri Üsküdâr'a göçüp, çadırların kurup şehre münâdîler nidâ idüp «Kenâr-ı serhadd-i mansûrede dirlik isteyen ata ve tona ve yarağa kādir olanlar varsun Mehmed Paşa kapusında dirliğe yazılsun. On beşe ve yiğirmiye ve otuza» dinildi. Yarar yiğitler yazılup, çavuş ve kapucılardan yüz nefer âdem defter ile ta'yîn buyuruldı. Her taraf dîn ü devlet düşmeni ile[5] tolup Müslimânlara ve re'âyâ-yı memlekete zaleme müstevlî olup ehl ü iyâl ve mâl ü menalleri[6] gāret ü târâc olmağla katl ü kıtâl âlem yüzini tutdı. Fitne-i âhir zemân zuhûr eyledi. Allâh ta'âlâ hayr zaferler müyesser eyleye. Ve bin nefer eski emekdâr acemî oğlanı kapuya çıkmak emr olundı. Halil Paşa-yı celîlü'l-kadr hazretleri bi-nefsihî sarâymda kapu eyleyüp bin neferi ihrâc idüp, sefere gitmek üzre yazup, Ağa yerine İstanbul'da muhâfazaya ta'yîn olunan Haseki'yi[7] ağa ta'yîn idüp, dört nefer acemi-oğlanı yaya-başılarun ve altı nefer tafra börklü zagarcı ve sekbân sefere Hüseyin Paşa üstüne ta'yîn buyurulup, İstanbul muhâfazasma eski solak-başı fermân olundı.

Ve evâhir-i şehr-i muharremde vâlî-yi vilâyet-i Şark Şah Abbas Mirza'dan nâme ile mefâtih-i kılâ' getüren eşik ağası Karahan Ağa on beş nefer tevâbi-i ile Dîvân-ı ma'delet-mekâna gelüp, tekrâr ziyâfet olunup, ri'âyet ü hürmeti ile hil'at-ı fâhire virilüp ve vâcib-i lezez ulûfesi virilüp, kalabalık dîvân oldı. (443a) girüp pâye-i serîr-i a'lâya yüz sürdiler. Ve ba'dehû ikinci gün yine kā'im-makām-ı sadâret-i uzmâ[1] Halil Paşa hazretleri ilçiyi da'vet-i ziyâfet idüp bezl-i ni'am-ı ferâvân eylediler. Ve kānûn üzre hil'at-ı fâhireleri geyüp mükemmel raht ile atlar çekdiler. Fi't-târîhi'l-merkum.

Sinan Paşa-zâde Mehmed Paşa hazretleri hâ'in olan Hüseyin Paşa üstüne çıkup gitdüğidür.

Evâ'il-i şehr-i saferde Sinan Paşa oğlı Mehmed Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ icâlehû-* hazretleri Üsküdar'dan göçüp, hâ'in olan Hüseyin

Paşa üzerine girdiler. Ve yeniden kapuya çıkan bin nefer Yeniçeriler «Niyyetü'l-kazâ» diyüp memleket harâmîlerin Müslümânlar üstünden def' itmeğe çıkdılar. Tâ serhadd-i mansûreye varınca vilâyet içinde zâhir olan Celâlî ehl-i fesâdun vucûdların âlemden kaldırup, memleket-i İslâmiye'yi muhâfaza eyleyüp, «Diyârbekir'de kışlayalar» diyü fermân olundı.

Sefer-i zafer-eserden serdâr-ı a'zam hazretleri âdemi ba'zı ahbâr getürdiğüdür.

Ve bu esnâda serdâr-ı a'zam ve ekrem tarafmdan Kapucısı Ahmed Ağa gelüp, ahbâr-ı garîbe getürdi. «Erdel la'în sulha tâlib olup, iki yıllık maktû'ün pîşîn teslîm eylemek üzre hîle ve hud'ası duyulup, Tatar Han-ı Gāzî Giray Han memleket-i Erdel târâcma gidüp, başlarma dâr-i cihân teng ü tar olduğın bildürdi. Ve asker-i mansûrenün niyyetleri[2] Estorgon kal'ası üstünde ceng ü neberd üzre olmakdur. Hayr ve zaferler mukadder ü müyesser ola. Dergâh-ı İzzet'den du'â vü münâcât üzre[3] olasız» didi. Ve «Eflâk la'îni Mihal yanında[4] Erdel melâ'îninden kimse kalmamışdur. Bu cânibde biz sulha tâlibüz, sen de başın tedârûkin gör» diyü haber-i şâfî cevâb-ı kat'î virmişdür. Yanında kendü yayasından gayri hiç bir mel'ûn yokdur. Tergovicte'dedür. Ve her hâl mudârâ tarîkıyle temellük idüp[5] ve belki kılıç ve kaftan gönderilmek gerekdür diyü telkîn eyledükleri haberi gelüp, bunda erkân-ı devlet arasında çendân pesendîde düşmedi. Ve la'în Mihal mezbûrun dahi sözi bir olup (443b) «Beherhâl Osmanlı'nun satve-i kāhiresinden hiç bir vechile halâs mümkin ü müyesser değildür. Ve eğer rehnde virilse ahd ü emân olsa ve dîn-i İslâma girilse elbetde eşedd-i siyâset ile katl ü intikām olunmağumuz mukarrerdür. Bari heman bildüğimüzden kalmayup, ceng üzre olmak yeğdür» didüği haberi geldi. Ve «Yerköyi kal'ası elbette yapılsun. Ve kal'a-i İbrail[6] yapılsun» diyü serdâr Mahmud Paşa hazretlerine mü'ekked hatt-ı hümâyûnlar mirâren varmış iken Serdâr-ı a'zam hazretlerinden mü'ekked mektûblar vârid olup, «Zinhâr öte yakaya geçmeyüp, Mihal la'în ile mudârâda olup, muhâlefet üzre olmayasın dinilmeğin kangısı ile amel ideceğin bilmeyüp, hayret ü inkılâbda muzdar oldukları şâyi' oldı. İki yüz yıldan berü Âl-i Osmân darbet-i şemşîr İslâm ile feth eyleyüp kal'alar yapduğı memleketi, ra'iyyetden hâsıl olup, maktû' vire-gelen melâ'în dâr-ı

İslâmı yakup-yıkup, harâb u yebâb eyleyen la'în ile mudârâ eylemek ne mertebe za'f u aczdür. Mulâhaza oluna. Allâh ta'âlâ ehl-i İslâmı dâ'imâ mansûr u muzaffer a'dâ-ı dîn üzerine gālib ü kāhir olup, hemîşe düşmen münhezım ü makhûr ola.

Tetimme-i kıssadur.

Sâhib-sa'âdet Serdâr-ı a'zam u ekrem hazretlerinün hazînedâr başısı âhirete intikāl idüp, «Bunda olan[7] tecemmül ve emlâkı zabt olunup, perîşân olmasun» diyü iffetlü[8] sultân hazretlerine mekâtib ile haber içün gelmişdi. Fî 2 safer, sene 1008.

Şâm beğlerbeğiliğinden gelüp vezâret ile teşrîf buyurulan Ahmed Paşa hazretleri isyân iden Hüseyin Paşa üstüne çıkup gitmek fermân olunduğıdur.

Evâ'il-i şehr-i saferde Şâm beğlerbeğiliğinden ref' olunan Ahmed Paşa hazretleri geldi. Vilâyet muhâfazasına me'mûr olup, isyân u tuğyân iden hâ'in Hüseyin Paşa def'ine serdâr ta'yîn ü fermân olunan Vezîr-i müşîr-i bâ-tedbîr Sinan Paşa-zâde Mehmed Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleriyle koşundı olup sefer esbâbı ve tavarı hâzır def'-i düşmene (444a) bile gitsün diyü fermân-ı celîlü'l-kadr sâdır olup ve yine bu mâ-beynde şefâ'at-pezîr olup, mesned-i vezâret ile teşrîf buyuruldılar. Dîvân-ı ma'delet-mekâna gelüp oturdılar. Kānûn-ı kadîm üzre on iki kat pîşkeş çeküp pâye-i serîr-i saltanate yüz sürdiler.

Ve Erzurum Defterdârlığın pîşîn nakdiye Hızâne-i Âmire'ye akça teslîm itmeğe ta'ahhüd eyleyen Mevkufâtcı Mehmed Çelebi ref' buyurulup, Diyârbekir defterdârlığından gelen Mâlik Mehmed Efendi ta'ahhüdi kabûl itmeğin, gelüp yerine oturup, hil'at-ı fâhire geyüp, girüp pâye-i serîr-i âlem-masîre yüz sürdiler. Ve Vezîr olan Ahmed Paşa hazretleri «Elbette düşmen-i hâ'in üstüne bir cânibden ol dahi yürüsün, turmasun çıksun gitsün» diyü fermân olundı, çıkup gitdiler.

Selânik kadılığı virildiüği ve dahi vâki' olan vekāyi'dür.

Ve Selânik Kadısı olan Müftî-zâde Efendi dahi gelüp, pâye-i serîr-i a'lâya yüz sürdiler. Ve Aydın ve Saruhan mukāta'âtından

muhassılu'l-emvâl ta'yîn olunan Üveys Paşa-zâde Mehmed Paşa hazretleri otuz yük akça irsâliye ile bakāyâ tahsîl eyleyüp yetişdürdiler. Ve ba'zı tüccârun etrâf ve eknâfı memlekete kalb akça kesdirmek içün gönderdüği[1] külçe nukraları girift olunup, mîrî içün zabt eylediler. Ve halk-ı âlem insâf ile mu'âmeleden kalup bir dirhem hâlis gümüşden sekiz akça kesdirüp ve Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri Dîvân-ı âlîde mevâcib içün her kimse virilürse alan dirhem ile kallâba satup, anlar dahi[2] bir dirhemden on altı on yedi akça kestirilmek[3] üzre bakır ve kalay halt eyleyüp, memâlike kalb akça yayılup kesdürürler. Ahvâl-i âlem muhtell ü müşevveş olup gitmekdedür. Hiç bir vechile mu'âmeleye mecâl kalmayup, nâ-müslimânân kâr-ı âlemi harâb u yebâb eyleyüp giderler. *Allâhümme havvil hâlenâ ilâ ahseni'l-hâl.*

Sefer-i zafer-rehberde vâki' olan ahvâl ü etvârdur.

Sefer-i zafer-rehberden kapucı gelüp, mekâtib ü ahbâr getürdi. «Budun üstüne küffâr-ı hâksâr üşüp, Beğlerbeğisi olan Dev Süleyman Paşa dilîrâne kendüzi cenge meydâna çıkup, şikest olup, şehîd oldı[4] (444b) veyâhud nâ-bedîd oldı veya giriftârdur didiler. «Ve nişâncılıkdan re'îs olan Mûsâ Efendi maraz-ı zahîrden âhiret seferin eyledi. Ösek'de defn olundı. Ve Küçük Hamza Efendi reîsülküttâb oldı. Baş-tezkireci, Hasan Beğ-zâde oldı» diyü mekâtibde beyân olunmış.

Merhûm Ebussu'ûd-zâde Mustafa Efendi'nün intikālidür.

Ve evâsıt-ı şehr-i saferde Ebussu'ûd-zâde Rûmili kadıaskerliğinden müteka'id Mevlânâ Mustafa Efendi maraz-ı sû-i mi'deden çok zemân elem-keşîde olup, ifâkat müyesser olmayup, mihnet-âbâd dünyâdan çıkup, sarây-ı sürûr-ı ukbâda karâr eyledi. Rahmetu'llâh ta'âlâ aleyh. Cümle erkân-ı devlet vüzerâ-ı izâm ulemâ-ı kirâm meşâyih-i enâm câmi'-i merhûm[5] Sultân Mehmed Hanî'de cenâzesine hâzır olup, Şeyhülislâm, Müftilenâm hazretleri namazın kılup, rûhi-yçün du'â vü senâ ve rahmet-i Rahîm ü Rahmândan mağfiret taleb eylediler. Merhûm u mağfûrun-leh âhir-i kelâmında hidmetkârına ibrâm idüp dir ki «Hazret-i Ebî Eyyûb seccâdesi yanında

vâlid-i merhûmun seccâdesi döşenüp, namaza hâzır oldılar. Beni söyleşürler, bize muntazırlardur. Benüm de seccâdemi kalk döşeyüvir yetişelüm» dimişler; derdmend hidmetkâr «Seccâde ne yerdedür görünmez bilmem» diyü cevâb viricek «Sana ne dirlerse sen hemân anı eyle, bizi incitme» dimişler ve kabr-ı merhûm Ebussu'ûd'dan *İnnâ li'llâh ve innâ ileyhi râci'ûn* ayet-i kerîmesi savt-ı a'lâ ile okunup, mu'allim-hânede hâce ve[6] oğlancıkları «Aşikâre istimâ eyledük» didiler. «Beher hâl Mustafa Efendi yarın gelür»[7] didiler. Fi'l-hakîka irtesi gün gelüp medfûn oldı. Fî 15 safer, sene 1008.

Bağdâd muhâfazasında olan Vezîr-i dilîr Hasan Paşa hazretlerine Şâh Abbas gönderdüği kağıd Âsitâneye geldüğidür.

Vilâyet-i dârüsselâm Bağdâd muhâfazasında olan Vezîr-i lâ-nazîr şecâ'at-şi'âr Mehmed Paşa-zâde Hasan Paşa-yı nâm-dâr hazretlerine vâlî-yi vilâyet-i Şark Şâh Abbas-ı abûsdan nâme gelüp, mübarek didükleri, beriyye-i Bağdâd'a kabâ'il cem' iden re'îs-i[8] eşkıyâ vü eşirrâ hakkında (445a) «Kadîmî hânedâmmuza ve ocağımuza irâdet getüren mahsûs mansûbâtımuzdandur. Üstüne leşker çeküp, rencîde vu remîde itmenüze rızâmuz yokdur. Memleket içinde edebsizlik ve küstahlık iderse bu cânibe bildüresüz. Her ne vechile tenbîh u te'dîb lâzım olursa cânibimüzden te'kîd olunur. Hilâfına cevâz gösterilmeye. Ve geçenlerde dahi Han Ahmed müte'ayyin âdemlerimüzden iken ve Rüstem Sultân nâm Âsitânemüz bendelerinden güzîde âdemimüz ol cânibe varup, Bağdâd hâkimi Hızır Paşa'ya iltica eyledükde asker ile varup, ele getürmek olurdı. 'Sulha mugâyir maslahat olmasun' diyü ikmâl olunmışdı. Bu def'a sabr olmayup, devlet işiğine Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerine ilçi ile nâme gönderüp i'lâm-ı hâl eylemek mukarrerdür» diyü gönderdüği mektûb erkân-ı sa'âdete gelüp, vüzerâ-ı izâm huzûrlarında okundı. Ve Âsitâne-i sa'âdete gelicek nâmesinün mefhûmı dahi ma'lûm oldı. Ve mefâtih-i kıla' ile gelen ilçisi henüz gitmeyüp, «Asâkir-i mansûrenün küffâr-ı hâksâr-ı Üngürus[1] ile ahvâl ü ahbârı niye müncerr ola» diyü tecessüs idüp, intizârda olup «Safer ayı âhir olsun» diyü bahâne idüp oturdı. Fî evâhir-i safer, sene 1008.

Donanma-yı Hümâyûndan Kapudan Vezîr Sinan Paşa hazretlerinün mektûbları gelüp ahvâl i'lâm eyledüğidür.

Ve evâhir-i şehr-i saferü'l-muzafferde Kapudan Sinan Paşa hazretlerinden mektûb-ı mergûb-ı izzet-mashûb gelüp, ulemâ-ı izâm ve meşâyih-i kirâmdan hayr du'âlar ve senâlar ricâ eyleyüp, deryâda aldukları haberleri i'lâm eylemişler ki «Kefere-i dalâlet-şi'âr tâ'ifesi birbirine düşüp mâ-beynlerinde muhkem ceng ü cidâl ü kıtâl itmek üzre İspanya kıralı la'înün azîm donanması niçe bin melâ'în ile İngiltere kıralı donanmasıyle[2] mukâteleye gidüp ve sâ'ir Françe ve Ceneviz ve Katalan ve Filoren tâ'ifesi dahi cümleten birikü p, Lüteran üstüne gitmişlerdür. Rûy-ı deryâ hâlîdür. Nemçe kıralı tarafına Efrenç askerinden bir kimse mu'âvenete geçmemişdür. Üngürus melâ'înünün halleri yatludur, (445b) asker-i İslâm[3] ile bu sene sulha tâliblerdür» diyü Serdâr-ı a'zam cânibine haberler irsâl eylemişler. Bi-inâyeti'llâh ta'âlâ Serdâr-ı a'zam ve ekrem tarafından dahi feth u zafer haberleri ümîd ü ricâ olunur. Rabbü'l-âlemîn hayrlar müyesser ü mukadder ola. *Bi-mennihi ve yümnihi.*

Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri Dâvud Paşa Çiftliği sarâyında matbah emîni azl itdüğidür.

Sa'âdetlü Pâdişâh-ı gerdûn-cenâb hazretleri Harem-i hümâyûn ile şehr-i saferü'l-muzafferde Dâvud Paşa Çiftliği sarâyında asâyiş ü ârâyiş buyurdılar. Matbah-ı Âmire emîni Kapucı-zâde Mehmed Çavuş azl olunup, evleri mühürlendi. Habs buyuruldı. Sa'âdetlü Pâdişâh hazretleri nazarına çekilen et'ime bâzârî harc ile olmağın mazhar-ı gazab olup, helâk ola-yazdı. Yerine sâbıkâ Sakız nâzırı olan Efrencü'l-asl Hamza Çavuş منجم nâmına olmağla matbah emîni olmak buyuruldı. Sadâkat u istikâmet ile hidmet tarîkıyla tâlib olup, isrâfât u itlâfâtı men' u def' itmekle küllî sa'y u kifâyesi zâhir ü bâhir oldı.

Sultân Murad[4] Han -tâbe serâhu- rûhiyçün mevlid okunduğı gün Müftilenâm Hoca Efendi maraz-ı zâtü'l-cenbden intikâl itdüğidür.

Ve irtesi gün merhûm u mağfûrun-leh Sultân Murad Han *-tâbe serâhu* rûhiyçün cem'iyyet ile[5] du'â vü senâya erkân-ı devlet ulemâ

vü sulehâ hazırlanup gelmekte iken Şeyhülislâm ve Müftilenâm hazret-i Sa'deddin Efendi abdest alup, öğle namazın kılup, muztacı' olup, «Vakt geçiyor» diyü hidmetkârlar bî-dâr idüp, «Kon, beni incitmen, bir pâre râhat olayum, gāyet bî-mecâlüm, bana Mehmed ile Es'ad'ı yetişdürün» diyüp Ayasofya'dan[6] anlara haber iderler. Evlâd-ı kirâmları yetişince kuvvet-i nâtıka lâl olup, kendi hâline meşgūl iken emr-i Hayy u Kayyûm-ı lâ-yemût ile bu dâr-ı mihnetden sarây-ı surûra intikāl eyledi. Rahmetu'llâhi ta'âlâ aleyh.

Evvelki gün mevlid meclisinde halka bî-hadd u bî-kıyâs fetvâlar[7] nişânlayup bezl eylemişlerdi. Ve devlet ü saltanat umûrında re'y-i sâ'ib ve fikr-i sâbık ile her zemânda müteferrid ü mümtâz (446a) ola-gelmişdi. Ebû Nuvâs'un bu beyti ki,

Beyt[1]

Len yahlüfe'd-dehru mislehû ebedâ
heyhâte heyhât şânuhû aceb

tamâm münâsib-i hâl vâki' olmışdur.

Âmme-i erkân-ı sa'âdet ulemâ-ı izâm Sultân Mehmed Han câmiinde cem'iyyet-i azîm ile cenâzesine hâzır olup, Üsküdar'dan Şeyh Mahmud Efendi hazretleri gelüp, namazın kılup, hazret-i Ebû Eyyûb Ensârî'de ta'allukatları civârında defn eylediler. Rahmetu'llâhi aleyh. Fî 12 rebî'ulevvel, sene 1008.

Asâkir-i mansûre ahvâlinden ba'zı haberler söylendüğidür.

Evâ'il-i şehr-i rebî'ulevvelde ricâlü'l-gayb lisânından asâkir-i mansûre ahvâlinden haberler şâyi' olup dinildi ve işidildi. Vac kal'ası önünde küffâr-ı hâksâr alayının muhkem taburları olup, leşker-i İslâm varup çatup ceng u âşûb-ı âzîm oldı. Darb u harbden çok kimse şerbet-i şehâdet nûş eyledi. Bi-inâyeti'llâh ta'âlâ ve avnihi bâb-ı nusrat u fırsat asker-i İslâm üstüne esüp, melâ'în-i hâsirîn makhûr u münhezim olup, Komaran kal'ası sahrâsında olan taburlarma bakiyyetü's-seyf olan a'dâ-ı dîn düşüp, atlarınca serdâr-ı zafer-şi'âr guzât u mücâhidîn ile ta'kīb ide-gitdüği haberleri söylendi. *Allâhümme iftâh ümmete Muhammed. Allâhümme unsur ümmete Muhammed. Allâhümme tecâvez an ümmeti Muhammed* du'âları okundı.

Evsâf-ı hazret-i Müftilenâm Mevle'l-mevâlî Sun'ullâh Efendi -dâmet fezâ'iluhu.

Ulemâ-ı dîn içinde salâh-ı hâl ve iffet üzre salâbet ve ismet-i mâlâ-kelâm ile ma'rûf ve mevsûf olan Rûmili kadıaskerliği'nden müteka'id Anatolı Kadıaskeri Ca'fer Efendi oğlı Mevlânâ Sun'ullah Efendi Şeyhülislam ve Müftilenâm oldı. Âmme-i ulemâ mesrûrü'l-hâtır olup, garaz-ı arazdan[2] mu'arrâ, ehl-i hakk ve mâ-tekaddemden adl ü insâf ile muttasıf ve salâbet-i dîn ü diyânet ile iştihâr bulmış adîmü'l-misl olmağın ta'yîn buyuruldı. Halk-ı âlem tehniyet ü mübârek-bâdîye dest-bûse varup, bir niçe eyyâm, izdihâm üzre tek u pû oldı. Merci'-i ulemâ ve meşâyih-i kirâm oldılar.

Âlî Dîvân olup, pâye-i serîr-i âlem-masîre yüz sürüldüğidür.

Ve evâsıt-ı şehr-i rebî'ulevvelde Pâdişâh-ı cihân-penâh *-eyyede'llâh ta'âlâ ve kavvâhü-* hazretleri Dâvud Paşa Çiftliği sarâyından geldiler. Sarây-ı Âmire'de arz odasına çıkup, Şeyhülislâm ve Müftilenâm hazretleri i'zâz u ikrâm u ihtirâm ile gelüp pâye-i serîr-i a'lâya yüz sürdiler.

Ve merhûm Müftî Hoca Efendi'nün evlâd-ı kirâmları Rûmili Kadıaskeri Mevlânâ Mehmed Efendi ve İstanbul Kadısı Mevlânâ Es'ad Efendi ve Hünkâr müderrisi Azîz Efendi ta'ziyet hil'atleriyle teşrîf buyurulup, pâye-i serîr-i saltanata yüz sürdiler.

Ve kalabalık[3] dîvân olup, yedi bin mil yerden İngiltere nâm vilâyetün Lüteran nâm tâ'ife pâdişâhı deryâdan ilçi ile tuhaf u hedâyâ ve pîşkeş ve nâme gönderüp, ilçisi kānûn-ı kadîm üzre âlî ziyâfet olunup, girüp pâye-i serîr-i âlem-masîre yüz sürdi. Fî 15 rebî'ulevvel, sene 1008.

Seferden gelen Erdel la'în ilçisi haberidür.

Ve evâsıt-ı şehr-i rebî'ulevvelde sefer-i zafer-rehberden Erdel vilâyeti melâ'îni tarafından serdâr-ı âlî-kadr hazretlerine varan ilçi

la'îni serdâr-ı ekrem hazretleri[4] Âsitâne-i sa'âdete irsâl eylemişler geldi. Kānûn-ı kadîm üzre istikbâl olunup konduruldı. Lâkin[5] sözinün sebâtı yok, devlet maslahatına istihdâm olunmış mel'ûn değil, «Ancak memleket asker ile pâymâl olmışdur, niçe yıllar ile âbâd olmazken sizler[6] niçe cizye-i maktû' istersiz, ol hod elimüzdedür, virmezüz» diyü cevâb virdüği ale'l-icmâl ma'lûm oldı. Asker-i İslâm ise hâşâ ki bu ma'nâya rızâ vireler. Nâmesi ve haberi bu uslûb üzre imiş.

Müfti Efendi hazretlerinün münkirat men, buyurulup, nizâm u intizâm içün ıslâh-ı âleme cidd ü cehd buyurduklarıdur.

Ve Müftilenâm ve Şeyhülislâm Sun'ullâh Efendi *-sellemehu'llâhu ta'âlâ dâmet fezâ'ilühû-* hazretleri «Selâtîn-ı izâm câmi'lerinde mevlûdu'n-Nebî okundukda mütevellîler ekâbir ü[7] a'yâna münakkaş siniler ile nebât u akîdeler ve sırça maşrabalar ile (447a) envâ'-ı eşribeler çeküp, halkun üstünden geçüp, fukarâ vü müsâfirîn ve mücâvirînün hakk-ı nazarı kalup, bir çirkin bid'atdür» diyü[1] vakfun böyle itlâf u irsâfâtına rızâ göstermeyüp, «Hasbeten li'llâh[2] medreselerde ve tabh-hânelerde fukarâ vü mesâkîni it'âm eyleyüp, şart-ı vâkıfı yerine getürürsenüz hoş ve illâ gitdükce bid'at-ı seyyi'e izdiyâd bulup, evkāfa sakīl bahâlar ile muhâsebe yazmak nâ-meşrû', fâsid nesnedür» diyü men' eylediler ve «Mutlaka tâ'ife-i nisâ âşikâre bazarlarda ricâl arasında gezmeyeler» diyü nidâlar itdürdiler. «Ve Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri elbetde hükkâmı rüşvet almakdan men' ve zecr eyleyüp, nisâ ve tavâşî umûr-ı mülk ve[3] saltanatda medhalleri olmayup ve dirhem ü denânîr ahvâline küllî teşevvüş tatarruk eylemişdür. Alâ eyyi hâl bezl-i makdûr eyleyüp, âbâ vü ecdâd-ı izâmları zemânlarında altun ve gümüşü ne vechile kullanurlardı, hâlâ gāyet perîşân hâl olmışdur. Azîm tedârük ile tekayyüd olunmak gerekdür. Ve illâ neticesi yaramazdur. Ve tarîk-ı ilm kemâl mertebe muhtell ü müşevveş olmışdur. Nizâm u intizâm bulmazsa hâl begāyet müşkildür[4]. Elbette hüsn-i re'y ü tedbîr gerekdür.» diyü te'kîdât eylediler.

Sa'âdetlü Pâdişâh hazretleri Sarây-ı Âmire'ye göçüp, mülâzimîn umûmen şekvâ idüp, Anatolı Kadıaskeri ref' buyurulduğıdur.

Evâ'il-i rebî'ulâhirde Pâdişâh gerdûn-cenâb hazretleri Dâvud Paşa Çiftliği'nden göçüp hazret-i Ebî Eyyûb Ensârî iskelesinden kayığa binüp, Sarây-ı Âmire'ye çıkdılar. Allâh ta'âlâ makdem-i hümâyûnların mübârek ve huceste eyleyüp, ümmet-i dîn-i mübînün ahvâline nizâm u intizâm müyesser eyleye.

Anatolı mülâzimleri Kadıasker Damad Muhyiddin Efendi'den «Mürteşîdür, fukarâyı ulemâyı zelîl ü hakīr eyledi. Ednâ kadılıkları küllî bahâlara satılur ve bir yılda niçe kimselere tebdîl olunur» diyü kağıdlar ve mahzarlar sunup feryâd eylediler. Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri mübârek ellerin destârına koyup hayrlar ola didiler. Ve kezâlik Vâlide Sultân hazretleri arabası (447b) önüne turup, anda dahi beyhûde efgân eyleyüp, «Halk-ı âleme eltâf-ı âliyenüz mebzûldür[5], ulemâ du'âcılarınuzun dahi hayr du'âların alup, Ahî-zâde Abdülhalim Efendi'yi bize kadıasker eyleyü virün» didiler. Ve Dîvân-ı mu'allâya gelüp, vüzerâ-ı izâm huzûrunda dahi çağrışup, şikâyetler eylediler. Âhir-i kâr azl itdürüp, Ahî-zâde Abdülhalim Efendi'yi[6] yine Anatolı Kadıaskeri itdürdiler. Ve ol gice emân virmeyüp, zor u zâr ile rûznâmeyi aldurup, irtesi Dîvân-ı âlîye getürüp, teslîm itdiler.

Ulemâ-ı izâm erkân-ı sa'âdet ile meşveret idüp, ahvâl-i pür-melâl-i ruzğâr söyleşildüğidür.

Evâ'il-i şehr-i rebî'ulâhirde erkân-ı sa'âdet birkaç def'a ulemâ ile Halil Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* sarâyına gelüp, cem'iyyet-i azîm ile ahvâl-i âlem ihtilâl üzre olduğundan[7] tedbîr ü meşveret eylediler. Vilâyet-i Anatolı ve gayride eşirrâ-yı halk muhkem dernek eyleyüp, hıyânet ile serkeşlik iden Hüseyin Paşa üstüne mübâlağa kallâş u evbâş cem' olup ve sâbıkā serkeşlik iden Kara-Yazıcı ile bir yere gelüp, ikisinün ictimâ'ını hükkâm-ı memleket Âsitâne-i sa'âdete arzlar i'lâm eylediler. «Serdârlık ile üzerlerine giden Vezîr Mehmed Paşa hazretleri üstünde cem' olan leşker ekall-i kalîldür ve yeni yazılan bin[8] Yeniçeri tâ'ifesinden ancak üç yüz nefer âdem vardur. Ve cümle bin beş yüz nefer mikdârı asker ancak mevcûddur» diyü mektûblar ile i'lâm eylemişler. Düşmen olan Celâlî tâ'ifesi hadden fuzûn olmışdur. Şâm'dan ve Haleb'den gelecek leşker henüz gelüp yetişmedi. Bendergâhlardan kimse gelüp geçmeğe mecâl ü imkân kalmadı. Haleb Beğlerbeğisi ve Mısır beğlerbeğisi hazîne irsâliyelerin göndermeğe cür'et idemeyüp, düşmen-i Celâlîden tamâm ihtiyâd üzre mütehayyirlerdür. Ve Âsitâne-i sa'âdetde rüşvet ile âlûde olan hal ü akd sâhibleri ahvâl-i âlemün perişânlığın anlamak ve bilmek murâd u maksûdları değil. Hükûmet-i (448a) memleket

bîğâneler ellerine düşdi, mülk elden çıkdı. Hüsn-i re'y ve tedbîr ü tedârük mahallüdür. Ukalâ-yı vükelâ ve vüzerâ vü ulemâ meşveret ile derde dermân ve ilâc eylesünler. Bunca yıllık devlet ve saltanat-ı kāhire edânî vü erâzil elinde hebâ oluyor» diyü haberler te'âkub eyledi. Vâlî-yi vilâyet olanlar garaz-ı nefs ile eşrâr[1] terbiyet itmelerinün semerâtı bu vechile zuhûr idecek idi. Adl ü dâd ile mu'âmele itmeyüp, zulmle âlem zulumât oldı. Re'âyâ-yı memleket üstüne tekâlîf-i şâkkanun pâyânı yok. Ve kefereye cizyelerinün zı'fı tahmîl olundı. Her nefs dört yüz ve beş yüz akça ile bir senede cizyesinden halâs olmaz. Ve üç yüze akça avârız ve bedel-i kürekci ve bennâ ve nüzl veya bedel-i nüzl ehl-i İslâm üzerine her sene cizye misâlinde tarh olunup, havâleler ile tahsîl olunur oldı. Sultân Murad Han-ı mağfûr zemânında yiğirmi bir yılda bir sene avârız ve nüzl salınmamış ve beş yıldur Sultân Mehmed Han culûsından berü muttasıl her sene salınur ve sipâh-ı saltanat yiğirmi yıldur ale'd-devâm şark u garba sefer üzre olup, bir sene ârâm u karâr itmeyüp, bu mertebeye insân ve hayvân tahammül ü sabr eylemek sa'b u müşkil olup, mal ve menâl-i[2] re'âyâ vü berâyâ ve hazâ'in ve defâ'in vefâ itmeyüp, hiç bir ahd ü devrde devlet-i İslâmiye içinde olmış ve görülmiş ve işidilmiş kıssa-ı pür-gussa olmayup, envâ'-ı bid'at-ı seyyi'e ile âlem mâl-â-mâl olup, dirhem ü denânîr ahvâli gitdükce muhtell ü müşevveş olmada ahvâl-i âlem nizâm u intizâm bulmayup es'âr ve etvâr-ı halk gitdükce bozulup, hükkâmun hükmine kimse itâ'at u inkıyât itmeyüp, her kişi istedüğin ider oldı. Mehâbet-i hâkim kalkdı. Nufûz-ı emr ber-taraf oluyor. Allâh ta'âlâ lutf u fazlıyle ümmet-i Muhammed'e meded ü inâyet eyleye. Yine evvelki gibi âsûde hâl olmak müyesser ola. Ahvâl-i mülk be-gāyet ihtilâl bulmadadur. Her cânibde teşevvüş ü ihtilâf mukarrer oldı. Küffâr-ı hâksâr üstüne giden serdâr-ı asker-i İslâm'dan (448b) şifâ-yı sadr hâsıl olacak haber gelmedi. Ve serhadd-i Bağdâd'da mübârek Şâh didükleri la'în üstüne giden[3] Vezîr-i dilîr Hasan Paşa hazretlerine Şâh Abbas «Tevâbi'ümüzdendür» diyüp, haber gönderüp[4], varmağa mâni' olup ve vilâyet-i Yemen'de Vezîr Hasan Paşa hazretleri üstüne dahi vilâyet halkı isyân üzre olup, Rûm askeri az kalmak ile kemâl-i ıztırâbda olup ve vasat-ı memâlik-i İslâmîyede nice dürlü leşker-i evbâş cem' olup, baş kaldırmışlardur. Keşâkeş-i dâr u diyâr muhakkakdur[5]. İrâdet-i ezeliyye-i Perverdegâr-ı Mutlâk ne ise olacak olur. *El-hükmü li'llâh ve'l-emru bi-yedih.*

Sefer-i zafer-eserden ahbâr söylendüğidür.

Evâsıt-ı rebî'ulâhirde sene-i mezbûrede sefer-i zafer-eserden halk-ı âlem dilinde haberler şâyi' olup söylendi. Mahmiye-i Edirne Kadısı Mevlânâ Feyzullah Efendi mektûb gönderüp yaralu iki nefer Yeniçeriler geldi. Sözleri bu ki «Asker-i zafer-şi'âr ile serdâr-ı âlî hazretleri Budun üstüne varup, her cânibi muhkem yapup, istihkâm virdükden sonra Belgrad'dan donanma ile müstevfî zahîreler getürdüp, der-anbar itdürdiler. Ve iki yüz yük akça ulûfe koyup, kalkup Estorgon üstünde küffâr-ı haksâr taburuna varup, niçe gün muhkem ceng-i âşûb olup, mübâlağa Yeniçeri ve sâ'ir leşker şehîd oldı. Ve Tatar Han, leşkeriyle eğlenüp gelmemeğle ve Serdâr hazretleri ziyâde bî-huzûr olmağla çok vehmlü sözler ile haberler gönderüp, Han hazretleri dahi incinüp sûret-i mu'âmele askeri bırağup göçüp gitmeği mukarrer idüp, cümle leşker içinde ayrılup gitmesi söylenüp ve küffâr-ı hâsirîn dahi tabur içinde iken asker-i İslâm[6] ardına düşüp muzâyakalı yerde intikām alalum diyüp ittifâk idüp kaburdan çıkdılar. Berüden asker-i İslâm ve öteden dahi Tatar dönüp, melâ'în-i hâsirîn ortada kalup[7], bi-avni'llâh ta'âlâ şemşîr-i İslâm altında makhûr u münhezim olup, pâymâl oldı. Küllî ganîmet ile guzât u mücâhidîn mansûr u muzafferdür. (449a) Kal'a-i Estorgon vere ile alınup zabt olundı. Ondan göçülüp Komaran adasında olan tabura gitdilerdi. Biz yaralu olmağın köpri muhâfazasında olanlar bize ruhsat virdiler diyü ahbâr beyân eyledüğin arz u i'lâm eylemişler. *El-fâlü alâ mâ-cerâ* mûcibince Allâh ta'âlâ asker-i İslâmı *eyne kânû haysü kânû* muzaffer u mansûr eyleye ve a'dâ-yı dîn-i müşrikîn münhezim ü makhûr olalar. *Bi-hakkı ve bi-hürmeti hâtemü'n-Nebiyyîn ve Seyyidi'l-mürselîn.*

A'dâ-ı devlet üstüne giden Serdâr Vezîr Sinan Paşa oğlı Mehmed Paşa hazretleri tarafından gelen haberlerdür.

Ve yine evâsıt-ı şehr-i rebî'ulâhirde düşmen-i dîn ü devlet, isyân u tuğyân iden Hüseyin Paşa ile Kara-Yazıcı cümle leşkerleri, evbâş u kallâşları ile bir yere gelüp, cem' olup, tedbîr ü tedârükler eyleyüp, Urfa kal'asına müstevlî olup ve iç-kal'asına zafer bulamayup[1], merdân-ı kal'a ile dizdâr muhkem hıfz u hırâset üzre olup, mücidd oldukları haberi[ni] Vezîr-i dilîr-i bâ-tedbîr Serdâr Sinan

Paşa-zâde Mehmed Paşa hazretleri Âsitâne-i sa'âdete erkân-ı devlete mufassal u meşrûh mektûb ile düşmen ahvâlini i'lâm eylemişler ve Şâm Beğlerbeğisi Hüsrev Paşa ve Haleb Beğlerbeğisi Hacı İbrahim Paşa leşkerleriyle ve Ekrâd ve Arab-ı bâdiyeden bî-şümâr merdân-ı kâr-zâr gelüp «Cem'iyyet-i azîm ile düşmeni ihâta eyledük. Bi-inâyeti'llâh ta'âlâ kuş olsa[2] uçmaz. Ve bi-avni'llâh ta'âlâ ele gelmek mümkün ü müyesserdür» dimişler. «Ve müstevfî zahîreyi düşmen kabza-i tasarrufuna almışlardur. Ve iç-kal'ada ve taşra kal'ada mübâlağa leşker-i İslâm ma'an bulunup kapanmışlar. Ceng ü cidâlde anlarun[3] halleri şer'an nice olacakdur» diyü arz u i'lâm eylemişlerdi. Allâh ta'âlâ mülhem bi's-savâb eyleyü-vire. Ehl-i İslâmun düşvâr işleri âsân ola. Âmîn ve Âmîn.

Çavuş-başı tebdîl buyurulduğıdur.

Ve evâsıt-ı şehr-i rebî'ulâhirde Çavuş-başı olan Kurd Paşalu[4] Mustafa Ağa meccânen ref' buyurulup, yerine Kazgancı-zâde Ömer Çavuş çavuş-başı olup, (449b) girüp pâye-i serîr-i a'lâya yüz sürdiler. Fi't-târîhi'l-mezbûr.

Şıkk-ı sânî Defterdârı intikâl idüp, Baş-rûznâmeci Mehmed Efendi Defterdâr olduğıdur.

Ve evâsıt-ı şehr-i mezbûrede Şıkk-ı sânî defterdârı Haleblü Mehmed Efendi Rûmili aklâmına tahsîl-i emvâle gitmişdi. Selanik'de âhiret seferin eyledüği haberi geldi. Defterdârlık Baş-rûznâmeci Mehmed Çelebi Efendi'ye fermân olunup yerine oturdı. Ve rûznâme-i hümâyûn hidmeti sâbıkā Şâm Defterdârı merhûm Kara Süleyman Efendi-zâde Derviş Mehmed Efendi'ye fermân olundı. Fî 30 rebî'ulâhir, sene 1008.

Vilâyet-i Eflâk la'îni Mihal ahvâlinden az zemân içinde dürlü dürlü ahbâr-ı acîbe arz olunduğıdur.

Ve evâsıt-ı şehr-i mezbûrede Eflâk üstüne serdâr Mahmud Paşa hazretlerinden mektûb ve haberler te'âkub eyledi ki Mihal la'în yukarıda[5] Serdâr-ı a'zam ve ekrem hazretleri cânibine itâ'at u inkıyâd üzre olup ve bu cânib ile dahi kemâl mertebe mudârâ idüp, şurûtumuz kabûl idüp, evlâd u ensâbın rehn gönderüp maktû' harâcından pîşîn dahi göndermeğe müte'ahhid olup, müteveccih olmışken re'âyâyı memleket-i Eflâk'un bakiyyetü's-suyûf olanları Bükreş sarâyında gulüvv idüp, başına üşüp, feryâd u fıgân ile bed-du'â eyleyüp, «Her hal ile Pâdişâh-ı İslâm hazretlerinün hükûmetinde kâr u kisbümüzde evlâd u erzâkumuz elimüzde geçinürken bu denlü ma'mûre memleketümüz târâc u pâymâl itdürmeğe sebeb ü bâ'is oldun. Elünden dahi iş gelmeyüp başa çıkarmadun[6]. Hîle ve hud'a, fitne ve fesâd ile ulu Pâdişâhun kılıcından nice kurtulsan gerekdür. Seni sana kormıyuz» dimeğle yaganup can ve başına kastların mukarrer bilüp ve bu sebeble tevâbi'in uydurup başın alup kaçup kande gitdüğin bilmeyüp ve re'âyâ-yı memleket gelüp üslûb-ı kadîm üzre Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinün ra'iyet oğlı ra'iyetleriyüz. Mezbûrı[7] yine bize voyvoda nasb eylesinler. Maktû' (450a) cizyelerimüz tedârük idüp edâ eyleyelüm. Ahvâlimüz der-i devlet-penâha arz idi-virün. Ve Yerköyi kal'asın dahi istihkâm üzre yapalum didüklerin arz u i'lâm eylemişler telhîs olunup pâye-i serîr-i a'lâya okundı. «Serdâr ve sipehsâlâr hazretlerinün Kapucılar Kethüdâsı Küçük Osman Ağa ve Şâmlu Mustafa Çavuş Mihâl mel'ûna mektûblar ile gelüp, niçe günler gözcisi ile yanında turup, ri'âyet ü hürmetiyle göndermişdür» diyü bildürdiler. Ve Âsitâne-i sa'âdetden voyvoda nasb olunmak üzre tedârükde iken nâ-gâh yine Serdâr Mahmud Paşa hazretlerinün erkân-ı sa'âdete murûh mektûbları gelüp, Mihal la'în ahvâlin yazup bildürmişler[1]. La'în-i mezbûr âdemi ile Mahmud Paşa hazretlerine mektûb gönderüp Yanımuzda olan leşkerimüz ile Kazak leşkerin bile alup, Erdel hâkimi olan mel'ûnun üstüne ılgâr ile göz açdurmayup, varup basup, muhkem ceng ü neberd ile taht-ı Belgrad'ı alup, el-ân kabza-i tasarrufundadur. Kendüzi dahi kaçup halâs olmayup, Kazak leşkeri elinde giriftâr habslerindedür. Elli bin altun bahâya söyleşilmişdür. Ve Eflâk vilâyeti oğlumuza olup, memleket-i Erdel hôd kılıcımuz ile alduğımuzdur. Kadîmden Âsitâne-i sa'âdete sâl be sâl gönderilen pîşkeşimüz kemâ-kân irsâl ü îsâl eylemek üzre kānûn-ı Pâdişâhî'ye muhâlefetimüz yokdur. Mâdemki hilâfına cevâz gösterilmeye[2]. Uslûb-ı kadîme[3] ri'âyet oluna mektûblarınun mefhûmını Südde-i sa'âdete arz eylediler. Fî evâhir-i rebî'ulâhir, sene 1008.

Sa'âdetlü Pâdişâh hazretleri Tatar Han ve Serdâr-ı âlî hazretlerine hil'at-ı fâhire ve şemşîr-i zerrîn ve üç kîse filori ile Kapucı-başı Abdülkerim Ağa'yı gönderdüğidür.

Evâhir-i şehr-i rebî'ulâhirde sa'âdetlü Pâdişâh-ı cihân-penâh hazretlerinden iki şemşîr-i murassâ' ile iki[4] hîl'at-ı fâhire ve üç kîse altun çıkup, Kapucı-başı Abdülkerim Ağa Serdâr-ı a'zam ve ekrem İbrahim Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâluhû-* hazretleriyle (450b) Tatar Hanı[5] Gâzî Giray Han hazretlerine varup, çünki mâ-beyn faysal bulup kıral-ı la'în ile sulh olunmayup, avk u te'hîre bâ'is oldılar. Elbette ve elbette kul tâ'ifesine icâzet virmeyüp kışlayasuz. İnşâe'llâhu ta'âlâ evvel-i bahâr-ı huceste âsârda bizzât sefer-i hümâyûna azîmetüm mukarrer u muhakkakdur diyü mü'ekked ü müşedded ahkâm-ı şerîfe ile mufassal hatt-ı hümâyûnlar irsâl buyuruldı.

Haleb Beğlerbeğisi Hacı İbrahim Paşa'dan irsâlîye haberi geldüğidür.

Ve bu esnâda Haleb Beğlerbeğisi Hacı İbrahim Paşa'dan Âsitâne-i sa'âdete arzlar gelüp, hazîne-i irsâliyeden altmış iki bin altun gönderülüp ve hiyânet iden Hüseyin Paşa'nun vilâyete ihtilâl virdüği hazîne tekmîline mâni' olduğın bildürüp «İnşâe'llâhu ta'âlâ an-karîb eyyâm-ı sa'âdet-encâm-ı Pâdişâhîde mumâ-ileyhün[6] zevâli yakın olmışdur. Halâs olmayup ser-nigûn olması mukarrerdür» diyü bildürmişler. Fî 25 rebî'ulâhir, sene 1008.

Haleb Beğlerbeğisi Şâm Yeniçerilerinün hakkından gelüp, re'âyâ üstünden te'addîlerin def' idüp siyâset itdüğidür.

Ve Haleb Beğlerbeğisi Hacı İbrahim Paşa Şâm Yeniçerilerinün memâlik-i mahrûsa-i vilâyet-i Haleb üstine müstevlî olup «Emvâl-i mîrî tahsîline havâleyüz» diyü re'âyâ-yı memleketi zulm ü te'addîleri ile harâb u yebâb iden tâ'ife-i zaleme-i eşkiyânun tutup, on yedi neferinün başlarını kesüp kal'a bedenlerine dizmeğle, eşkıyânun[7] bağırları hûn olup, sâ'irlerine[8] mûcib-i ibret olmağla vilâyet-i Haleb'ün re'âyâ ve emvâline nizâm u intizâma sebeb olup, el-hak hâkimâne hareket idüp, siyâset-i saltanatı yerinde icrâ eyleyüp, dâr-ı hükûmet-i

vekâleti mahallinde eyledüği pesendîde-i ukalâ [vü] kudemâ-i kâr-azmûde-i ruzgâr olmışdur. Ve «El-ân nâ-kârdânlar ve kâr-âgâh olmayanlar bî-cürm ü günâh katl eyledi» diyü azl ve ref'i içün Âsitâne-i sa'âdete arzlar eylemişlerdür. «Ve belki bu sebeble elbette intikāmınuz almak gerekdür diyü eşkıyâ-yı zalemeyi tahrîk eyleyüp, şehrün kapuların kapadup, muhâsara idüp, (451a) havâss-ı hümâyûn karyelerin târâc itdürmeğe himmet sarf idüp, «Elbette Beğlerbeğiyi komazuz» dimeğle âfâka âvâze salmışlardur. Fî evâhir-i rebî'ulâhir, sene 1008.

Sadrıa'zam sipehsâlâr-ı âlem hazretlerinün Kapucı-başısı seferden haberler ile geldüğidür.

Bu esnâda serdâr ve sipehsâlâr-ı asker-i İslâm tarafından kendülerin Kapucı-başısı Mahmud[1] Ağa mufassal u meşrûh mektûblar gönderüp, ahbâr-ı sahîha ihbâr eyledi. Bir niçe eyyâm sulh haberleriyle melâ'în-i bî-dîn avk u te'hîre sebeb ü bâ'is olup, mevsim geçürmeğle leşker-i İslâm, taburları üstüne umûm üzre[2] hücûm ile yürüyüp, melâ'în-i hâsirîn turamayup taburların bırağup ekser eskāl ü ahmâlin döküp ve guzât-ı İslâm yetişüp tâlân ide-bildüklerin yağma itmeğle azîm muğtenim olup ve bir niçe günlük yol iç illerin akın virmeğle muhkem, gereği gibi garet ile esirler çıkarup doyumluklar olduğın bildürüp ve seferden avdet olunup, rûz-ı Kāsım mevsiminde vilâyet-i Budun'a vâsıl oldukların arz u i'lâm eylemişler. Gayri ekâvil efsûn u efsâne olduğı mukarrer ü muhakkak olup, futûhât-ı azîme müyesser olup, asker-i İslâm tok ve toyum melâ'în-i hâsirîn sernigûn oldukların bildürüp, kışlamak mukarrer olduğın i'lâm eylemişlerdür. Bir esîr bir guruşa satulduğı dâsitân-ı âlem oldı[3].

Vilâyet-i Tebrîz muhâfazasında olan Vezîr ve şecâ'at-şi'âr Ca'fer Paşa hazretleri Gürcistân Hâkimi Simon Han la'îni muhârebede ele getürüp Âsitâne'ye haberler geldüğidür.

Ve evâ'il-i şehr-i cumâdelûlâda vilâyet-i Tebrîz muhâfazasında olan pîşe-i rûz-ı vegânun hizebr ve şîr-i jiyânı Vezîr-i bâ-tedbîr ü şecâ'at-şi'âr Ca'fer Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri, ki umûmen serhadd-i mansûre askerine serdâr u ser-leşker olup, ol cânîblerde zuhûr iden âteş-i fitneyi söyündürmeğe ve a'dâ-ı dîn ü

millet bağrın göyündürmeğe me'mûr olmışlardı. Ve Gürcistân la'îni kadîmî saltanat düşmeni Simon-ı bî-dîn (451b) mukaddemâ gaflet ile fırsat düşürüp, Gori kal'asın alup vîrân itmişdi. Ve Şâh Abbas-ı abûs cânibine kızın göndermek musâhareti ile muzâharet olunup, ol serhâdleri fenâya virmeğe müteveccih olup, muttasıl ceng ü[4] şerr ü şûrda mûcidd ü sâ'î idi. Bi-inâyeti'llâh ta'âlâ ve tevfîkıhî asâkir-i serhadd-i İslâm her tarafdan alaylarıyle gelüp, müşârun-ileyh Paşa-yı bâ-vakar üstüne غاطار suyı kenârında cem'iyyet-i azîm olup, bi-avni'llâh ta'âlâ la'în-i mezbûr ile ceng sadedinde olduklarında, bâd-ı nusrat leşker-i İslâm üstüne esüp, Ferhad Paşalu dilîr ü dilâver sâbıkā Gence Beğlerbeğisi Ali Paşa elinden Simon mel'ûn zahm-nâk olup, atdan yıkılup, üstüne üşülüp dest-beste giriftâr olduğı haberleri geldi. Fî 6 cumâdelûlâ[5], sene 1008.

Ve Serdâr Sinan Paşa-zâde Mehmed Paşa hazretlerinün âdemleri gelüp, leşker-i bâğıye haberleri getürdükleridür.

Ve yine evâ'il-i şehr-i cumâdelûlâda Sinan Paşa oğlı Serdâr Mehmed Paşa hazretlerinden âdemler gelüp, isyân iden leşker-i bâğî[6] ahvâlin bildürdiler. Bir def'a mukābele olup, mukātele eylemişler. «Mağlûb olmamak içün kaça güreşüp, rusvây olmayalum diyü ayrılduk, anlar Urfa kal'asınun iç-hisarun alup kabza-i tasarrufa getündiler. Topları askerimüzün her neresine isterse yetişür. Ve Kara-Yazıcı adl ü dâd ile pâdişâhlık da'vâsın eyleyüp, 'Halîm[7] Şah-ı muzaffer badâ' diyüp tuğrâ çeküp Hüseyin Paşa'yı vezîria'zam idinüp, asâleten asker yasayup, solak ve yeniçeri ve acemi-oğlanı ve çavuş ve çaşnigir ve bölük-halkı ve kadılar nasb eyleyüp, etrâf u eknâfa nişânı ile ahkâm gönderdi» diyü bir niçe nişânlu hükmlerin dahi getürdüp gösterdi. Ve «Bana vâkı'amda hazret-i Rasûl-i Ekrem[8] *-sallâ'llâhu aleyhi vesellem-* tenbîh buyuruldılar. Adl ü dâd ile devlet senündür didiler, diyü tefâhur idüp söyler» diyü nakl eyledi. Fi't-târîhi'l-merkum.

Haleb Beğlerbeğisi Hacı İbrahim Paşa (452a) ref' olunup, yeri vezâret ile seferde hidmetde bulunan Ahmed Paşa'ya virildüğidür.

Ve Serdâr Sinan Paşa-zâde Mehmed Paşa *-edâmehu'llâhu* [*ta'âlâ*] *iclâlehû-* hazretleri Haleb Beğlerbeğisi Hacı[1] İbrahim Paşa'yı azl

idüp yerine sâbıkā Şâm Beğlerbeğisi Ahmed Paşa hazretleri[2] Südde-i sa'âdete geldükde mesned-i vezâret ile müşerref buyurulup, Serdâr Mehmed Paşa ile sefere gitmek fermân olunup, gitmişdi. «Düşmen muhârebesinde yoldaşlıkda bulunup, Hacı İbrahim Paşa hidmete gelmedi» diyü Haleb Beğlerbeğiliği mezbûr Ahmed Paşa hazretlerine tevcîh buyurulduğı i'lâm olundı. Halk-ı âlem hûşmendleri çendân pesendîde itmediler. Bunun gibi Hazîne-i Âmire muzâyakasında Haleb emvâlini bir alay gâretger-i memleket olan harem-i Şâm Yeniçerileri elinden re'âyâyı istihlâsa sebeb olup, mâla nizâm u intizâm viren hâkim garaz ile kalkacak zemân mıdur? Bâ-husûs varalı iki def'a gereği gibi irsâliyeleri gelüp Âsitâne-i sa'âdete yetişüp niçe muzâyakalar ve def'-i şerr ü şûr olmışdur. Fî 12 cumâdelûlâ, sene 1008.

Simon Han la'în girifdâr olduğında düşen kelleler ile aznavurlar Dîvân-ı mu'allâya geldükleridür.

Ve evâsıt-ı şehr-i cumâdelûlâda ma'hûd olan Simon la'în ile girifdâr olan benâm aznavurların dirileri ve yetmiş nefer meşâhirlerinün kelleleri Dîvân-ı ma'delet-mekâna gelüp çekildi. Kavm-i Âd'den kalan dırâz u[3] bâlâ cüssedâr mel'ûnlar söyledilüp, gerek ola dinilüp Yeni-hisar'a habs gönderildi. Giderken la'în-i mezbûr kendüzin deryâya atmak isteyüp güçle bend idüp tutarlar. Ve gelen kelleleri kal'a kapusı üstüne dizdiler.

Kara-hisâr-ı Şarkı sancağında harâmîlik idenlerden dört neferi ele-girüp Dîvânda siyâset olduğıdur.

Ve bu esnâda ecânib ü[4] erâzilden bölüklere dâhil olup, birer tarîk ile seferlere varmayup, sancak olan ümerâya yanaşup, ellerine müzevver ahkâm alup, «İstihdâma kalduk» diyüp, sancaklar zabtına müsellimler olup, beğleri sefere gidüp (452b) zu'afâ re'âyâ üstüne musallat olup, her biri cibillet ve nihâlarında olan hıyânet ü cinâyet ve habâsetlerin icrâ idüp, Müslimânlara envâ'-ı cevr u zulm ve fesâd ile hayf eyledükleri Âsitâne-i sa'âdete arz olundukda Kara-Hisâr-ı Şarkı sancağında bölükden Üsküdar subaşılığı hidmetinde mültezim olmış Muharrem nâm bed-baht u bed-râhları niçe kattâller ve zâlimlerün ittifâkı ile çavuşlar ve Yeniçeriler ve dahi niçe gözlerine

yendirüp galib geldüklerinün kanların döküp katl eyledükleri ma'lûm olup ardlarınca güderek[5] Bursa'ya getürüp kadı ve subaşı eliyle tutulup, Südde-i sa'âdete getürüldükde dört neferlerin ahvâli teftîş olunup, arz olundukda Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri Adl köşküne çıkup, evvel muharremün ve sâ'ir üç neferün cellâd meydânda boyunların urup, satve-i kāhire-i Pâdişâhî zuhûrından ehl-i Dîvâna muhkem dehşet düşdi. Ve erzâk u esbâbları irtesi Dîvâna götürülüp, beşer yüz ellişer altun ve beşer yüz ellişer guruşları bulunup ve sâ'ir metâ'ları mîrîye zabt u tahvîl olundı. Fî 19 cumâdelûlâ, sene 1008.

İsyân u tuğyân iden bâğîler üstüne serdâr ta'yîn olunan Mehmed Paşa hazretlerinün mekâtib ve haberleridür.

Ve evâsıt-ı şehr-i cumâdelûlâda isyân u tuğyân eyleyen Kara Yazıcı ve Hüseyin Paşa didükleri düşmen-i dîn ü devlet üstüne serdâr ve ser-leşker fermân olunan, Vezîr-i bâ-tedbîr-i rûşen-zamîr Sinan Paşa oğlı Mehmed Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri cânibinden âdemler gelüp ahbâr ve[6] mekâtib getürdiler, ki «Müşârun-ileyhimâ üstüne gelüp, cem' olan eşkıyâ-yı memleket, vâcibü'l-katl evbâş u kallâş ne denlü harâmî var ise cem'iyyet-i azîm Urfa kalasına konup dâhil olmışlar. Ve birkaç gün iç-kal'a dizdârı tayanup, muhâlefet idüp, ceng itmeğle başa çıkmamayup, âhir dizdârı ele getürüp katl eylemeğle iç-kal'aya dahi zafer bulup (453a) oturdılar. Ve Şâm ve Haleb beğlerbeğiliği leşkerleri serdâra mu'âvenete gelüp, zemânıyle yetişmeyüp ve Haleb Beğlerbeğisi Hacı İbrahim Paşa Şâm Yeniçerilerinün zâlim ve ehl-i fesâdı Haleb re'âyâsı üstüne fuzûlî hidmet nâmına tahsîl-i male havâleyüz» diyü re'âyâ-yı memlekete ve mâl-i mîrîye küllî te'addîler ve hasâretleri olduğından on yedi nefer be-nâm eşkıyâlarına siyâset idüp, başların kal'a bedenlerine dizmek ile mâ-beynlerine şikāk u nifâk düşüp, yoldaşlarımuzı[1] bi-gayri hakk katl eyledi. Elbette Beğlerbeğiye intikām iderüz diyü bir niçe gün Haleb dervâzelerin kapayup, havâss-ı hümâyûn kurâsına ve re'âyâ gâretine meşgûl olup, me'mur oldukları serdâr yanına hidmete varmayup ve Haleb Beğlerbeğisi Âsitâne-i sa'âdete mâl-ı irsâliye cem' ve tahsîline mukayyed olup, def'-i şerr ü şûr itmekde eğlendi diyü Serdâr hazretleri beğlerbeğiliğini Şâm'dan gelüp vezâret ile sefere ma'an me'mûr olan Ahmed Paşa hazretlerine tevcîh eyleyüp, arz eylemişler. Ve kal'aya mütehassın olan düşmen üstüne varılup, muhâsara olunup, top ve tüfengle muhkem ceng ü âşûb olup, Hüseyin Paşa fınduk yarasıyla mecrûhdur dimişler. Ve «Taşra cenge çıkup Çaker Kethüdâ baş olup, cânibeynden niçe akartma ve döndermeler olduğın bildürmişler. Ve el-ân ale'd-devâm cengden hâlî olmayup, cihâd u kıtâl üzreyüz, du'âdan unutmayasuz» diyü i'lâm-ı hâl eylemişlerdür. Ve efvâhde söylenen kelâm-ı hâm mesmû'-ı havâss u avâm oldı ki «Kara Yazıcı'nun ismi Abdülhalim olup ve «Ben şâhân-ı pîşîn neslindenüm. Bana vâkı'amda hazret-i Rasûl *-salla'llâhu aleyhi ve sellem-* adl ü dâd ile devlet senündür' diyü beşâret buyurdılar mübâhat eyleyüp, Halim Şâh-ı muzaffer bâdâ tuğrâsıyle etrâf-ı u eknâfa ahkâm gönderüp, hattâ tuğrâkeşi mukaddemâ İstanbul'da Zeydî[2] dimekle meşhûr bî-nevâ-sîret çavuş ki Dîvân-ı Hümâyûn (453b) kitâbetine heves idüp, içlerine girmekle azîm hıyânetde bulunup, eli kesilmeyüp, taş gemisine virilmişdi, anda nişâncı olup, hâlâ erkân-ı devlet tertîbinde Yeniçeri ve solak ve acemi-oğlanı bölükler ve çavuş ve çaşnigîr ve müteferrika yazmak derdine düşüp, yanına mufâlekeden vâfir kuzât cem' olmışlardur» diyü türrehât u hezeyân nakl eylediler.

Serdâr-ı a'zam ve ekrem tarafından gelen mekâtib ve ahbâr-ı sahîhadur.

Ve yine bu esnâda Serdâr-ı a'zam ve ekrem İbrahim Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretlerine mukaddemâ cenâb-ı cihân-sitân tarafından hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ile giden kapucılar gelüp, mekâtib ile ahbâr-ı sahîha inhâ eylediler ki «Küffâr-ı hâksâr tarafından sulh u salâha tâlib olmağla Komaran beği ile[3] bir niçe Beğ-zâdeler gelüp, mukābelesinde Diyârbekir Beğlerbeğisi Murad Paşa ve Tatar Hanı Gāzî Giray hazretlerinün[4] Ahmed Ağa'sı ve Yeniçeri ağasından haseki rehn gidüp, taburları kurbında ser-leşker-i şeyâtîn-i melâ'în Balgı la'în ile mülâkat eyleyüp, meclis-i ziyâfetde sulh u salâh musâhabetinde Estorgon ve Yanık kal'ası teslîm olunmak üzre olunsa dinüldükde râzî olmayup, Eğri kal'ası virilmek teklîf eyleyüp ve Han'un Ahmed Ağası ve haseki 'varalum biz serdâr hazretlerin bu haberden âgâh idelüm» diyüp, meclisden kalkup Murad Paşa anda kalup gelüp, sâhib-sa'âdet hazretlerine «Maksûd mevsim geçirüp, melâ'în avk u te'hîr itdürmekdür» diyecek asker-i İslâm bî-karâr olup, tabur üstüne göçüp, Vaç kal'asına gelindükde içinde olan melâ'în firâr idüp, asker-i İslâm yetişüp lahsaten bi't-tamâm

makhûr eyleyüp ve kal'ayı hâke berâber yıkup, külin göğe savurmışlar ve andan ilerü bir yüksek yerde vâki' azîm palanka-i cedîdün dahi küffârı firâr ile halâs olmayup, yetişilüp, darbet-i şemşîr ile bi't-tamâm helâk ve kal'aları tûde-i hâk olıcak tabur mukābelesine varılup, konuldukda kā'ide-i (454a) kadîme-i leşkergâh üzre alâ rağmi'l-e'âdî mumlar yanup şenlikler ile top ve tüfeng atılup, âvâze-i Allâh Allâh mele-i a'lâya çıkup, ba'dehû melâ'în-i hâsirîn dahi âyîn-i bâtılları üzre vâfir na'ra-i mesdân idüp olanca top ve tüfengin birkaç nevbet boşandurup, heman ol gice sabâha cenge turmayup[1], taburı tahliye idüp göçüp gitmişler. Artlarından atı yeğin salt sebükbârlar yetişebildüklerin mahkûr eylemişler. Ve Tatar Han hazretleri mîrzâlarından yiğirmişer bin yürük tîr-endâz Tatar iki koldan Balfı la'înün ülkesine, bir kol Uyvar varoşuna ve ma'mûre kurâsına ve bir kol dahi Beç nevâhîsine akına salınup, ganîmet-i azîme[2] ile dokuzıncı gün ordu-yı hümâyûna yetişüp, sıbyân ve nisvân ve hayvân-ı ferâvân-ı bî-pâyân getürüp ve kıral-ı dalâlet-şi'âra bakıyyetü's-suyûf re'âyâ şekvâya varup 'Balfı taburı üç aydan berü amîk hendekler ile kazdırup terk ile mukābeleye kādir olmayup, bir gicede firâr idüp memleketimüz vîrân ve ehl ü iyâlimüz esîr ü tâlân oldı' diyü feryâd u figân eyleyüp nâlân olduklarında terk-i sulh itmek içün Murad Paşa'yı ve dahi niçe yarar kimseleri gönderdi. 'Balfı sakladı devletlü kırala arz eylemedü. Ve Komaran Beği niçe beğ-zâdeler ile anda terkde kaldı' diyü haber virdüklerinde Balfı la'în şikâyetden âğâh olıcak fi'l-hâl ale'l-fevr Murad Paşa hazretlerini bir şaykaya koyup, yedinci sâ'atde asâkir-i mansûreye yetişdürüp ve Komaran Beği dahi bu cânibden teslîm alınup ve uyvarları ve niçe ma'mûr u âbâdân nâhiyeleri, varoş ve kuraları târâc u tâlân olduğın yakinen bilüp, orduda hasret ü firâk ile yanup yakılup, dünyâ başlarına teng ü tar olduğın bildürdiler. Ve Yeniçeri tâ'ifesi kışlamakdan imtinâ' gösterüp 'Biz odalarımuzdan gayri yerde (454b) kışlamazuz. Birer yağmurluğa muhtâc çıplak tâ'ifeyüz' dimişler. Ve Budun Beğlerbeğiliği Rûmili Beğlerbeğisi Mehmed Paşa hazretlerine ilhâk olunup, cümle virgüler anda virilüp eski kul aralarına yeni kul tâ'ifesin kabul itmeyüp, Bölük-halkından ve Yeniçeriden ve Cebeci ve Topcı eski kul Budun muhâfazasına kalup, müstevfî zahîre konulup ve etrâf u cevânibine azîm hendekler çekilüp, kışlamak muharrer olup, kaldukların ve Tatar Han hazretlerin ayrılup, Leşker-i Tatar ile Kırım yurduna çekilüp kışlanmayup gitdüklerin beyân eylediler. Ve sâhib-sa'âdet-hazretleri bâ-hâşmet ü şevket sâlimen ve gānimen Belgrad'a gelüp karâr eylediler» diyü haber-i sahîh ile erkân-ı sa'âdete mekâtîb-i ferâvân[3] getürdi. Fî 19 cumâdelûlâ, sene 1008.

İbtidâ Celâlî olup memâlik-i mahrûsada tezvîr ve telbîs ahkâm peydâ idüp gezen Kara Murad Beğ tutulup geldüğidür.

Ve evâhir-i şehr-i cumâdelûlâda erâzilden Kara Murad nâm bir bed-nihâd azlem-i halku'llâhdan emâret mertebesine yetişüp, sâhib-i livâ olup, niçe hadem ü haşem sâhibi oldukda devlet ve saltanat hâinleri, bir niçe vâcibü's-salb tâ'ife[4] ile hem-dâstân olup, dürlü müzevver ahkâm yazup, kimi dîvân cânibinden ve nicesi dahi mâliye tarafından defterdârlar nışânıyla tuğralar çeküp memâlik-i İslâmiyede istedükleri gibi re'âyâ-yı memlekete müstevlî olup, envâ'-ı cevr ü zulm ve fesâd ile sefk-i dimâ' iderek Erzurum Beğlerbeğisi olan Çavuş-başılıkdan Ömer Paşa'nun müsellimi olan yine ümerâdan Ali Ağa oğlı Mahmud Beği istemli koyup, emîrâne oturup, «Seni kim müsellim eyledi, bu hidmet bana fermân olunmışdur, işte hükm-i şerîf» diyüp ol mazlûmı envâ'-ı ihânet ile katl idüp ve olanca tecemmülin dahi ahz idüp, birkaç günden yine bir cânibe türlü telbîs tevzîr ile garet ü te'addîye sâlik olup bu vechile alem halkun inledüp ve mâl-ı vebâlden[5] (455a) cem' itdüğinün her birin bir cânibde koyup sebük-bâr gelüp Bergama ve Balıkesir kazâlarına uğrayup, o diyârda muhassılu'l-emvâl Bostân Çavuş oğlı defterdârlıkdan müteka'id Mehmed Efendi âgâh olup, memleket halkı ile kuzât üşüp, zâlim-i mezbûrı basup dest-beste olanca mâ-melekin yazup, defter idüp ve kadılar imzâsıyle Âsitâne-i sa'âdete gönderdiler. Kapucılar odasında habs olundı. Fî 22 cumâdelûlâ, sene 1008.

Ca'fer Paşa-yı dilîr hazretlerinün gelen kapucı-başısı Ali Ağa'ya Van beğlerbeğiliği virildüğidür.

Ve bu esnâda mukaddemâ Simon Han la'în giriftâr oldukda başlar ve diri aznavurlar ile gelen vezîr-i şecâ'at-şi'âr Ca'fer Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleri kapucı-başısı Ali Ağa, leb-i deryâda olan kasr-ı âlîye istenüp, getürdüği aznavurları söyledükleri hînde, sa'âdetlü Pâdişâh-ı memâlik-sitân hazretleri âtifet-i alîye-i

Şehenşâhî'den mezbûr Ali Ağa'ya Van beğlerbeğiliğin inâyet buyurup gelüp Dîvân-ı ma'delet mekâna oturup, vüzerâ-ı izâm hazretleriyle girüp pâye-i serîr-i saltanata yüz sürüp, hil'at-ı fâhire ile teşrîf buyuruldı. Fî 25 cumâdelûlâ, sene 1008.

Kara Murad Beğ'ün ahvâli istima' olunup siyâset olunduğıdur.

Ve Dîvân güni Kapucılar odasında habs olan kattâl Kara Murad Beğ elinde[1] bulunan tezvîr u telbîs ahkâm-ı şerîfe ile Kadıasker Efendiler vüzerâ-ı izâm hazretleri huzûrına getürüp, mehâyif teftîşine ve müsellimliğe olan ahkâma nazar olunup, Defterdârlar nişâniyle hilâf-ı kānûn bulunup, «Bu hükmi sana kim virdi» diyü su'âl eyledüklerinde sefer-de olan Mâliye Tezkirecisi Dâvud Çelebi'ye iftirâ ve bühtân idüp, «Yüz elli bin akçam alup virdi» didi. «Hâşâ ki Dâvud Efendi bu makūle hükme râzî ola» diyü cümle ehl-i Dîvân sıdk u istikāmetine şehâdet eylediler. Ve «Sen sancakdan ma'zûl olalı çok zemândur ve bu denlü atlu ve tecemmül ile (455b) memleket re'âyâsı üstüne çıkup ne istesin» didiler. İnkâr eyleyicek Anatolı Defterdârı Mu'allim-zâde Mehmed Efendi yüzine didi ki «Ben Yeni-il tahrîrinden gelürken falan yerde sana dört beş yüz salt atlu levend ile rast gelüp hatta sen ol gün âyine cebe ile binüp yanında elli nefer yaralu der-zencîr kimseler var idi. «Nedür bunlar» didüm, «Hırsuzlardur» diyü cevâb virdün, «Geldüğin yerler nicedür, yem ve yemek bulunur mı» didüm, «Acîbsin Efendi biz yem ve yemeğe akça mi virirüz ki ucuz ve bahâlu idüğin bilevüz didün. Ve bi'l-cümle zulm ve hıyâneti hadden efsûn olmağla, pâye-i serîr-i a'lâya arz olundukda, siyâset fermân olunup, Dîvân meydânında çeşme önünde elin ardına bağlayup bir sâ'at mikdârı diz çöküp oturdı. Tâ Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri Kasr-ı Adl'e çıkup, pencere açılınca işâret olunup, fi'l-hâl cellâd kellesin[2] düşürdi. Ba'dehû kaldırup, cesedin çengele urdılar. Muhallefâtın mîrîye zabt eylediler. Fî 25 cumâdelûlâ, sene 1008.

Vâlî-yi vilâyet-i Şark Şâh Abbas Han'dan harem-i muhterem cânibine Hüseyin Beğ nâm ilçiyle gelen Güliter nâm Hatun geldükleridür.

Ve bu esnâda vâlî-yi vilâyet-i Şark fermân-fermâ-yı memleket-i İran ve Turan Şâh Abbas'dan nâme ile eşik ağası ilçi gelüp[3] ve yanınca Hamza Mirza İbn-i[4] Koç Kapan dâyesi bile gelüp, sâbıkā Südde-i sa'âdete sulha gelen Şehzâde Haydar Mirza İbn-i Koç Kapan bi-irâdeti'llâh ta'âlâ vefât eyledükde hazret-i Ebî Eyyûb Ensârî kurbında medfûn olmışdı. Hâliyâ kabrin ziyâret itmek bahânesiyle Vâlide Sultân hazretlerine tuhaf u hedâyâ-yı diyâr-ı Acem getürdüklerin hikâyet ü rivâyet olundı. Kānûn-ı kadîm üzre Âsitâne-i sa'âdetde bulunan kapı halkı ve ağayân-ı rikâb-ı hümâyûn ve erbâb-ı kalem ve ehl-i Dîvân müzeyyen ü müretteb ikbâl ü istikbâle çıkup, Üsküdar'dan iskeleye[5] çukduklarında, mübâlağa Yeniçeri ve Acemi-oğlan ve Cebeci ve Topcı (456a) ve sâ'ir ehl-i hiref esnâfiyle Kapucı-başı ağa ile Mîr-âhûr Ali Ağa hazretleri yanaşup ve Güliter nâm dâye hatun at arabasıyle bâ-izz ü ikrâm menzil ü makama gelüp karâr eylediler. Fî 5 cumâdelâhire, sene 1008.

Kalabalık dîvân olup ilçi-yi şâh-ı Surh-ser ziyâfet olunduğıdur.

Ve evâsıt-ı şehr-i cumâdelâhirede ilçi-yi şâh-ı Surh-ser Hüseyin Beğ ve Güliter[1] nâm hatunı tuhaf ve hedâyâ-yı akmişe-i diyâr-ı Acem pîşkeşiyle [gelüp] selâtîne ve vâlide-i sa'âdet-penâh *-dâmet ismetühâ-* hazretlerine getürdüklerini evvel cânib-i selâtîn tarafından nâmelerine izzet ü ikrâm ile harem-i hümâyûna îsâl eylediler. Ve[2] ilçi Hüseyin Beğ kānûn üzre Dîvân-ı ma'delet-mekâna gelüp, âlî ziyâfet olundı. Ve kalabalık dîvân oldı. Girüp pâye-i serîr-i saltanate yüz sürdiler. Ve Şah Abbas Han sipâriş eyledükleri ağız haberlerin inhâ eyledi. «Sâbıkā Zülfikar Han risâlet[3] ile geldüklerinde, harem-i muhterem cânibinden tuhaf-ı türef-i serâser-i Yezd[4] ve akmişe-i Şîrâz sipâriş buyuruldugı üzre kādir olduğımuz mikdâr fermânlarına imtisâl olunup bu husûsda nâme göndermek münâsib görülmedi. Maksûd hulûs-ı taviyetimüz bildürmekdür» didüklerin beyân u il'âm eyledi. Pâye-i serîr-i âlem-masîre arz olundukda, dest-bûse izn-i hümâyûn buyuruldı.

Bâgîler ve tâgîler üstüne serdâr ta'yîn buyurulan Sinan Paşa-zâde Mehmed Paşa Kethüdâsı Çaker Beğ gelüp Hüseyin Paşa giriftâr olduğı haberi getürdüğidür.

Evâsıt-ı şehr-i cumâdelâhire sene 1008 de nâgehânî lisân-ı halkda şâyi' oldı ki «İsyân idüp hıyânet iden Hüseyin Paşa yaralu tu-

tulmış geliyor» diyü muhkem söylendi. A'yân mâ-beyninde ol makūle sahîh haber olmayup, be-herhâl imdi ricâlü'l-gayb kelâmı olmak var dinildi. «*El-galü alâ mâ-cerâ*» dimişlerdür. Hâ'in ber-hordâr olmaz, elbette küfrânu'n-ni'me tîz ser-nigûn olur, (456b) görelüm diyü intizârda iken, Urfa kal'asınun içinde huzûr-ı saltanat da'vâsın eyleyüp, sûret-i adl ü dâdda sît u sadâ ile velvele salan azlem-i halku'llâhdan Kara Yazıcı didükleri mel'ûnun eşkıyâ yanına cem' olup ve müşârun- ileyh Hüseyin Paşa dahi harâmî ve seffâkden ne denlü zâlim ve bî-dîn var ise yanına getürüp, kal'a-i merkūmede varup, mülâkāt iderler. Vezâret makamiyle mezbûr birkaç gün mezâlimden cem' eyledükleri mâli vâcibü'l-katl kuştenî melâ'în mâ-beyninde tevzî' u taksîm eyledükleri, Südde-i sa'âdet-medârdan üzerlerine ta'yîn buyurulan serdâr-ı bâ-tedbîr ve isâbet-pezîr Sinan Paşa-zâde Mehmed Paşa hazretleri etrâf u eknâf beğlerbeğilerden, Şâm ve Haleb leşkerinden ve ümerâ-yı Ekrâd'dan asker-i bî-pâyân üzerlerine varup, kal'a-i merkūme içinde olan ecnâs-ı halk ile muhâsara eyleyüp, her cânibden meterisler kurup, top ve tüfeng ile muhkem ceng ü âşûb olup ve bir niçe def'a içerüden leşker-i bâgıye çıkup, meterisin basup, cânibenyden katl ü kıtâl-ı azîm olup ve müşârun-ileyh Hüseyin Paşa dahi mecrûh oldukda bi'l-âhare da'vâ-yı saltanat eyleyen ki rakabe-i İslâmı boynundan çıkarmışdı, galebe-i asâkir-i İslâmdan nefs-i habîsine ârız olan havf u haşyet muktazâsınca, bir gice Hüseyin Paşa'yı bend idüp hisârdan aşağa ip ile[5] sarkıdup, serdâr hazretlerine gönderüp teslîm iden ve bu hidmet mukābelesi kendüzine ayntâb sancağı inâyet buyurulduğını serdâr hazretleri kethüdâsı Çâker Kethüdâ Südde-i sa'âdete mekâtîb ve urûz ile gelüp i'lâm eyledi[6]. Ahbâr-ı beşâret münteşir oldı. «Hâ'in-i mezbûr mecrûh olmağın araba ile on beş güne değin Âsitâne-i sa'âdete gelün yetişür» diyü bildürdi. Ve leb-i deryâda olan kasr-ı âlîye ahbâr ile gelen mezbûr Çâker Kethüdâ istenüp, hil'at-ı fâhire ile teşrîf buyurulup, izz-i huzûr-ı Şehenşâhîde mükerrem[7] olup, Şâm Beğlerbeğisi Hadım Hüsrev Paşa dahi (457a) serdârı bırağup göçüp gitdüklerin i'lâm eyledi. Fî evâsıt-ı cumâdelâhire, sene 1008.

Baş-kapucı-başı Sefer Ağa intikāl idüp yerine Hâssa Çukadâr Dâvud Ağa çıkup cümleye tasaddur eyledüğidür.

Ve bu esnâda, Bostâncı-başılıkdan çıkup, Baş-kapucı-başı Bosnavîyü'l-asl mümtâzü'l-kadd akrânından ser-efrâz ve[1] müstakīm ü

dîndâr Sefer Ağa âhiret seferin ihtiyâr eyleyüp, yerine harem-i hümâyûndan Çukadâr-ı Hassa Dâvud Ağa Baş-kapucı-başı olmak fermân olunup, Halil Paşa-yı celîlü'l-kadr hazretleri odasına çıkdı. Ve cümlesine takdîm olundı. Fî evâsıt-ı cumâdelâhire, sene 1008.

Nâgehânî Mukāta'acı Abdi Çelebi intikāl idüp yerine Akbaba-zâde mukāta'acı olduğıdur.

Ve Dîvân-ı Hümâyûnda Haremeyn-i şerîfeyn Mukāta'acısı Abdi Çelebi nâgehânî Dîvân kapusında düşüp, gaşy olup evine iletdiler. İkindi vaktinde âhirete intikāl eyledi. Rahmetu'llâh ta'âlâ. Yerine sâbıkā Baş-rûznâmeci ve muhâsebeci olan Akbaba-zâde Mustafa Efendi zarûret-i hâl ile mukāta'acı oldı. Fî evâhir-i cumâdelâhire, sene 1008.

Şîr-i ner ve hizebr-i vegā Kapudan Sinan Paşa kasr-ı Şehenşâhîye istenüp, pîşkeş ü hedâyâsın çeküp, umûr-ı mülk ü millet söyleşildüğidür.

Ve evâhir-i şehr-i mezbûrede Kapudan Paşa hazretlerini[2] saâdetlü Padişâh-ı cihân-ı penâh hazretleri leb-i deryâda kasr-ı âlîye istedüp; bu def'a Donanma-yı Hümâyûn ile a'dâ-ı dîn gemilerinden çıkardukları lâyık olan tuhaf u metâ' ile vâki' olan mâl-ı futûhâtı pîşkeş idüp, nazar-ı hümâyûn-ı şehenşâhîye komışlar. Ve umûr-ı mülk-i saltanata müte'allık çok kelâm-ı hikmet-encân takrîr ü beyân eyleyüp, ale'l-husûs tashîh-i sikke bâbında «Mülûk-ı Nasarâ ve Şâh-ı Kızılbaş ayarlarında ve bahâlarında zerre tefâvüd itdürmemişlerdür. Altun ve guruş bahâsıyle ticâret idüp, eğer metâ'ları ve eğer sâ'ir kumaşları az'af-ı muzâ'af kıymete satılur. Ma'mûre-i memleket-i Pâdişâhîde bu hâl ile revnak kalmayup, re'âyâ-yı mülkden Dîvân-ı Pâdişâhîye altun yüz on sekizer akçaya (457b) ve guruş altmış sekizer akçaya alınup ve bî-çâre za'îf re'âyâ cevr ü zulm u ferâvân ile yüz seksen akçaya, iki yüz akçaya alup getürür altun ve guruş başında ne denlü akça mutazarrır olurlar. Ve Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinden asker halkı mevâcibin yüz yiğirmi üzerine alup Hazîne-i Âmireye ancak iki akça fâ'ide olup, re'âyâ vü berâyâ derdmendün ne mertebe halleri tebâh olmadadur. Adl ü dâd ile memleket pâyidâr olup, Pâdişâh-ı nâm-dâr olmak sikke sahîhü'l-ayar kesilüp,

siyâset ile yasak eylemekdür. Âl-i Osmân'un harem-i hümâyûnuna kara şapka ve küfr ile gelüp, sa'âdet-i İslâm ve îmân ve envâ'-ı ni'am ile müşerref olduğumuzın şükr u ubûdiyeti ve hikmeti dahi ne yerde olur. Pâdişâhum hazretleri rûh-ı âlemdür; takayyüd buyurulursa her maslahat yerlü yerinde fermân-ı âlî-şânunuz ile olur biter. Ve donanma gemileri yapdurulmak mu'azzamât-ı umûr-ı devletdendür Tersane-i Âmirede yüz pâre kadırga cemî' levâzım u esbâbıyle hâzır u müheyyâ turmak vâcib ve farz-ı ayn iken ve küffâr-ı hâksârun donanması mükemmel olup, fırsat gözedürken böyle gaflet ve ihmâl[4] revâ görülmeye. Etrâf u ekrâfda düşmen-i dîn ü devlet yatmayup fesâd-ı âleme sebeb ü bâ'is olmakdadur diyü lâzım ve lâyık olan hakîkat-ı hâli beyânda gereği gibi kelâm-ı mü'essirde ikdâm u ihtimâmda söylemedük söz kalmamış ve getürdükleri mâl-ı gazâyı yine gemiler mühimmâtına fermân-ı şehenşâhî ile sarf eylemek buyurup çok husûsdan âgâh u mütenebbih eyledükleri şâyi' oldı[5]. «El hamdü li'llâh devlet hayr-hâhı gâzîler serdârı umûr-ı mülki nice güzel kayırır. Allâh ta'âlâ iki cihânda yüzin ağ eylesün, tutduğı kolay gelsün, hemîşe mansûr u muzaffer ola» diyü sa'âdetlü Pâdişâh-ı zı'llullâh hazretleri hayr du'âlar eyledüği nakl u beyân olundı.

Şâm beğlerbeğisi ref' buyurulup Şerif Mehmed Paşa Beğlerbeği fermân olunduğıdur.

Ve evâhir-i şehr-i mezbûrede Şâm Beğlerbeğisi Hâdım Hüsrev[6] Paşa azl buyurulup, (458a) Şâm-ı dârüsselâma Mısr'dan munfasıl olan Şerîf Mehmed Paşa Beğlerbeği olmak fermân olundı. Ehl-i Dîvân tehniyet ü mübârek-bâdîye vardılar.

Yeniçeri Ağası Hasan Ağa sefer-i zafer-eserden İstanbul'a kışlaya geldüğidür.

Ve evâhir-i şehr-i recebde sefer-i zafer-rehberden, Yeniçeri ağası kışlamayup İstanbul'a geldi. Emr-i Pâdişâhî kışlamak üzre vârid oldukda kul tâ'ifesi bi'l-ittifâk gulgule idüp, «Ola-gelmemişdür, kānûn olup kalur, tar yerlerdür; Rûmili seferler ile nice yıldan berü ayaklanup perîşân olmışdur. Tahammülümüz yokdur» diyü ağayı kaldurup getürdiler. Sa'âdetlü Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri'nün

rızâ-yı hümâyûnları olmaduğı halk-ı âlem dilinde söylendi. Hakîkatü'l-hâl Yeniçeri kışlamak müte'azzir idüği zâhirdür. Hâcet-i beyân değildür. Velâkin küffâr-ı hâksâr ile mâ-beyn gitdükce müştedd olup, salâh-pezîr olmadı. Allâh ta'âlâ hayr zaferler müyesser eyleye. Mûmâ-ileyh Ağa hazretleri gelüp, kānûn-ı kadîm üzre ocak ağalarınun Âsitâne-i sa'âdete gelenleri ile ve kethüdâ beğ ile hil'at-ı teşrîf geyüp, girüp pâye-i serîr-i saltanata yüz sürdiler. Fi't-târihi'l-merkūm.

Sâbıkā Kefe Defterdârı olan Muvahhid Mustafa Efendi Kefe Beğlerbeğisi olduğıdur.

Ve vilâyet-i Kefe Beğlerbeğisi Budak Paşa ref' buyurulup, yerine sâbıkā Kefe'de[1] defterdâr olup, vâkı'aya uğrayup, tebdîl-i sûret ile halâs olan Muvahhid Mustafa Efendi, Matbah-ı Âmireye her sene iki bin kantar yağ yetişdürmek üzre Beğlerbeği olup, gelüp hil-at-ı fâhire geyüp, girüp pâye-i serîr-i a'lâya yüz sürdiler. Fî 7 receb, sene 1008.

Ve bahâ-yı revgan ol diyârda âdet ve[2] ağnâm ve hukūk ve rusûmdan ve belki her sene avârızdan hâsıl olandan virilmek üzre beğlerbeğilik fermân olundı.

Bursa kadısı Kmalu-zâde Hasan Efendi'ye nâgehânî azl ve belki red bile fermân olunmışken yine ibkā buyurulduğıdur.

Ve bu esnâda sâbıkā mahmiye-i Mısr'a hâkim olan üç beğlerbeği mâ-beynlerinde (458b) bir sene mâlı beş yüz bin altun teftîş ve tefahhus olundukda, Vezîr Hâfız Ahmed Paşa ve Kurd Paşa ve Şerîf Mehmed Paşa üzerlerinden Vezîr Hâfız Ahmed Paşa üstüne yıkılup; ulemâdan sâbıkā Kadıasker Mevlânâ Yahya Efendi ve sâbıkā Mısr kadısı Mevlânâ Hasan Efendi hüccet yazup, hükm itdüği akçayı ulemâ-ı izâm tarafeyn olup, «Yazılan hüccet nâmeşrû'dur» diyü mufassal imzâlar ile fesâhat u belâgat gösterdilerdi. Ve Mevlânâ Yahya Efendi saltanat cânibine terbiye olunup, tekâ'üdlerine Hoca Efendi merhûm vazâ'ifi ta'yîn olunup, gelüp pâye-i serîr-i âlem-masîre yüz sürmeğe müteveccih oldukda yoldan döndürülüp, husûs-ı mezbûr ulemâ ittifâkıyle Vezîr-i müşîr Hâfız Ahmed

Paşa dilinden ve elinden tağyîr olunduğı elsine-i nâsda şâyi' olup söylendi idi. Bu def'a dahi Bursa Kadısı Mevlânâ Hasan[3] Efendi yazduğı nâ-meşrû' hüccet mukâbelesinde azl ve red bile buyurulup, «Rodos'a yâ Kıbrıs'a gitsün» dinilmiş iken ve yeri sâbıkā Bursa kâdısı Mevlânâ Şeyh Mehmed Efendi'ye fermân olunmışken yine kemâ-kân kadılığında mukarrer olmak[4] fermân olundı. Fî receb, sene 1008.

Vâlide-i hazret-i Pâdişâh-ı dîn-penâh Medresesi'nden Mevlânâ Mustafa Efendi Edirne kadısı olup, medâris-i ulyâda silsile olduğıdur.

Ve evâsıt-ı şehr-i recebde mahmiye-i Edirne Kadısı Mevlânâ Kaf-zâde Efendi ref' buyurulup, yerine Vâlide Sultân hazretleri *-edâme'llâhu ta'âlâ ismetühâ-* Müderrisi Mevlânâ Mustafa Efendi kadı olmak fermân olundı. Anlar yerine hazret-i Pâdişâh-ı cihân-penâh *-eyyede'llâhu ta'âlâ ve kavvâhü-* Dârülhadîsinden Mevlânâ Memek-zâde Mehmed Efendi geldi. Ve anlar yerine merhûm Sultân Süleyman Han Medresesinden Mevlânâ Seyfi Efendi-zâde Mevlânâ دومك geldi. Ve anlar yerine Sadrıa'zam İbrahim Paşa hazretleri Hocası Sarı Hoca Şehzâde Sultân Mehmed Medresesi'nden geldi. Ve Şehzâde Medresesi'ne Sahn-ı Semâniye'den Gani-zâde (459a) Efendi geldi. Ve[1] bu cümle erbâb-ı silsile Dîvân-ı ma'delet-mekâna gelüp, pâye-i serîr-i âlem-masîre yüz sürdiler. Ve Şâm-ı dârüsselâm beğlerbeğisi olan Şerîf Mehmed Paşa dahi gelüp, pâye-i serîr-i saltanate yüz sürdiler. Heman karâr itmeyüp gitmek fermân olundı. Fî evâsıt-ı receb, sene 1008.

İsyân u tuğyân iden hâ'in Hüseyin Paşa tutulup Dîvân-ı âlîde şer'-i şerîf ile ulemâ siyâset buyurup, eşedd-i azâb ile katl olunduğıdur.

Ve evâhir-i şehr-i recebü'l-harâmda isyân u tuğyân idüp re'âyâ vü berâyânun erzâk u emvâlin gâret iden Hüseyin Paşa der-zencîr Dîvân-ı ma'delet-mekâna Yeniçerilere Ağa yerine nasb olunan yaya-başılardan Hüseyin[2] nâm kimesne ile iki çorbacı bölük-başılarun birinin belinde zencirün ucı sarılu idi. Erkân-ı sa'âdet ve vüzerâ-i izâm hazretli huzûrlarına getirilüp, «Niçün[3] Müslimânlarun mâl ve canlarına ve bu denlü sefk-i dimâya sebeb olup, âlemi fesâr ile toldurdun» diyü su'âl eylediler. Cümlesine inkâr ile cevab virüp, «Ben Pâdişâhun müstakîm kulıyum, beni adl ile teftîş eylen, şer' ile hakkumdan gelün» didi. Halil Paşa hazretleri, «Sana ben bu denlü ahkâm-ı şerîfe ile mekâtîb gönderüp nasîhatler eyledüm, niçün sözüm eslemedün» didüklerinde «Hâşâ» diyüp inkâr ile «Bana ne hükm ve ne mektûb gelmedi» diyicek Reîsülküttâb Medhî Efendi ve Kapucılar Kethüdâsı Nasuh Ağa ism ü resmiyle «Falan ve falan kapucılar ile sana ahkam ve mekâtib vusûl buldukda kapucıları nâ-bûd itmedün mi» didiler, «Bana gadr u hayf eyleme devletlü vezîr» diyü ref'-i savt ile bir dillü mütekellim-i zâlim ve gaddâr-ı pelîd imiş. Cür'etler idüp, «Benüm ahvâlüm şer'ullâh ile görün; el-hamdü li'llâh âlimlersüz» diyüp, Kadıasker Efendilere söyledi. Anatolı kadılarından hâzır bulunanlar gelüp yüzine «Ereğli'de ve Kayseriye'de ve sâ'ir kasabâtda ehl-i İslâma itdüğin mezâlim ü mehâ'if ve kadri diller takrîr ü beyân ide-bilür mi bire zâlim» didiler. Bi'l-âhara a'lemü'l-ulemâ'i'l-mütebahhirîn (459b) Anatolı Kadıaskeri Mevlânâ Ahî-zâde Abdülhalim Efendi «Ka'be-i mu'azzama[4] vucûdına tevâtür ile ilm hâsıl olduğı gibi senün dahi seffâk-i bî-bak ve gaddâr u zâlim olduğın tevâtür ile sâbit olup, bir elün ve bir ayağun bi'l-aks kırılup, vâcibü'l-katl idüğine ben hükm itdüm» diyüp heman lahza herîf keşân ber-keşân sürüyüp cellâdlar Dîvân-ı âlî meydânında çeşme kurbında soyup Pâdişâh-ı gerdûn-cenâb hazretleri Kasr-ı adlden seyr idüp, hâ'in-i bed-baht ma'siyete müstağrak belki ısyânı mutlak iken yine «Pâdişâhum şer'ullâh eylen» diyü eşekler gibi çağurdı. Balta döğdüsi ile bir elin ve bir ayağın hurd idüp, uryânen bir bârgire ters bindirüp, ensesinden kayışlar çıkarup, içine mumlar sokup, âmme-i halka siyâset gösterüp, odun kapusında dâr ağacına iletüp, çengale urdılar. *Ne'ûzü bi'llâhi min-şurûri enfüsinâ ve min seyyi'âti a'mâlinâ.* Ve kelime-i tevhîdi getürüp, «Müslimânım, mağfiret Allâh ta'âlânundur» didüğini takrîr itdiler. Fî 22 receb, sene 1008.

Ve getüren Yeniçeri ağası nâmına olan ağa[5] ve üç nefer çorbacılar ve kapu kethüdâsı Kalender Çavuş hil'atler geydiler.

Vâcib-i recec ulûfesi virildüğidür.

Vâcib-i recec[6] ulûfesi çıkup virildi. İki yüz kırk altı yük akça yalnuz Yeniçeri mevcûdına virildi. On yedi bin nefer didiler. Ve Bö-

lük-halkı için yigirmi beş yük akça sayılup[7] çıkup, Bâb-ı hümâyûn'da konuldı. Serdâr-ı a'zam ve ekrem hazretlerinden defter istenüp, gelince tavakkuf olunmak fermân olundı.

Mîr-tevkî'î tebdîl buyurulduğıdur.

Evâsıt-ı şehr-i şa'bânda Mîr-tevkî'î Okcı-zâde Şâh Mehmed Efendi fezâ'il-i ulûm-ı ma'ârif ile ârâste, zât-ı sutûde-hısâl iken, tuğrâ-yı şerîf hidmetinden ref' buyuruldı. Yerine sâbıkā re'îs ve defter-emîni olup, Gence Beğlerbeğisi olan Yahya Paşa tugrâ-keş-i Dîvân-ı Hümâyûn olmak fermân olundı. Ulemâ ve ehl-i Dîvân sâhib-i fazl u kemâlin ruzgâr hakkını zâyi' itdüğine te'essüfler eyleyüp, (460a) bu bâbda endûh-gîn olmaduk kimse kalmadı. «Beher-hâl münşi-i Dîvâna ruzgâr muhtâcdur; yine ol makām anundur» didiler.

Şâm Beğlerbeğisi olan Şerîf Mehmed Paşa hazretleri vezâret ile teşrîf buyurulup vezârete oturdukları dur.

Ve evâsıt-ı şehr-i şa'bânda Şâm beğlerbeğisi Şerîf Mehmed Paşa hazretleri vezâret ile teşrîf buyurulup, sa'âdetlü Pâdişâh-ı cihân-penâh *-eyyedahu'llâhu ta'âlâ ve kavvâhü* cenâbından tezkire-i hümâyûn vârid olup, mesned-i vezârete gelüp oturdılar. Memâlik-i Osmâniyye'nün ahvâlinde vukūf u şu'ûrları kemâlinde olduğından gayri, memleket-i İran ve Turan ve Gilân Hind ü Sind etvârından dahi kâr-âgâh u kârdân oldukları ma'lûm-ı âlemyân[1] olduğında kelâm olmayup, adl ü dâd sâhibi umûr-dîde ve kâr-âzmûde vezârete lâyık u sezâvâr, pesendîde-i enâm ve müsellemü'l-küll, muhtâr-ı ehl-i ruzgâr vâki' oldı ve birkaç def'a vüzerâ-ı enâm hazretleriyle pâye-i serîr-i saltanata ma'an[2] girdükleri esnâda, sa'âdetlü Pâdişâh-ı gerdûn-vakār hazretleri muhâfaza-i Mısr hidmetinde olan Hızır Paşa hazretlerinün gönderdükleri hazîne doksân bin altun noksân üzre gelmeğe sebeb ü bâ'is nedür diyü hitâb u su'âl buyurduklarından cevâb-ı bâ-savâb virüp «Ka'ide-i kadîme Südde-i sa'âdete mukaddem Mısr'un muhâsebesi defteri gelüp, ba'dehû hazîne gelmekdür bu bâbda su'âl kendülere vâriddür» diyüp ve Hâfız Ahmed Paşa hazretleri dahi «Fi'l-hakīka kānûn-ı kadîm didükleri gibidür, murâdları ne idüği bilinsün, sebebi kendülerden sorulup ma'lûm olsun» dimişler. Ve eğlenmeyüp eyâlet-i Şâm-ı dârüsselâma yetişüp, kafile-i Hacc-ı şerîf çıkmasıyçün isti'câl üzre çıkup gitmek fermân olundı. Fî 20 şa'bân, sene 1008.

Bölük-halkının gulgule ve velveleleriyle Sadr-ı a'zam cenâbından defter gelmeyüp, köhne defter ile ulûfeleri tevzî olunduğıdur.

Ve sefer-i zafer-eserden avdet idüp, hezâr mihnet ü meşakkat ile kaht u[3] galâ derdin çeken Bölük-halkı derdmendler mübtelâ ve zelîl (460b) muhtâc-ı mevâcib olduklarından fevc fevc[4] seyl-i revân olup, İstanbul'a akdı geldi. Serdâr-ı âlî-şân hazretleri tarafından defterleri gelmek me'mûl ve mes'ûl ve belki cizye ve âdet-i agnâm defterleri dahi irsâl olunmak ümîd ü ricâ olunurken, Kapucıbaşı Abdülkerim Ağa kırk yük akça ile Âsitâne-i sa'âdete gönderilüp geldi. Ve defterlerden me'yûs olundukda Bölük-halkı mu'tâd-ı kadîm üzre gulgule ve velveleye âgâz idüp, ulûfe takâzâ eylediler. Bölük kâtibliğinden azl olunan kâtiblerin ellerinden resîd defterleri alınup, Âsitâne-i sa'âdetde bulunan defâtir ile tatbik ü tevfîk idüp, bu fakīr-i hakīr-i kesîru't-taksîr nezâretiyle ve mukābeleci[5] Ahmed Efendi ve sâbıkā bölük kâtibleri olan Mustafa Efendi ve Mahmud Efendi ile Mândeler Ağası Müteferrika Ali Ağa evinde oturulup, be-nevbet yoklama idüp, ba'dehû be-nevbet ulûfeleri tevzî'ine yarı akça ve yarı altun virilmek üzre hezâr nizâ' ve kîl u kâlden sonra, filori yüz seksen üzre râyiç olan akçanun altmış akça ziyâde fâ'idesi tasavvuriyle mütesellî olup, yüz yigirmi akça üzere virildi. Fî evâhir-i şa'ban sene 1008.

Sâhibetü'l-hayrât ve'l-hasenât Vâlide Sultân hazretlerinün binâ-emîni azl olunup, yerine gayrı ta'yîn buyurulduğıdur.

Ve yine evâ'il-i şehr-i ramazân-ı sene 1008 de vuku' bulan ahvâl-ı ruzgârdan biri de budur ki hazret-i Vâlide-i cihân-penâh Câmi'-i şerîflerine ve sâ'ir hayrât u hasenâtları binâlarına emîn nasb olunan dergâh-ı âlî kapucılarından Kara Mehmed Ağa ki usûl-i vakfun cemî'an lâzım u mühim olan masâlihi[6] tekmîline vekîl ta'yîn buyurulup, istiklâl-i tamâm ile merci'-i enâm ve nâfizü'l-kelâm olmışdı. Velâkin hadd-i nefsinde umûr-dîde ve kâr-âzmûde olmayup,

ümmî ve âmmî iken sıdk u istikāmetden dem urmağla şer'-i şerîf ve kānûn-ı münîf ile amel itmekden gâfil hod re'y ve hod pesendlik derdine mübtelâ olmağın (461a) istedüğin ider olmışdı. Ve Dârüssa'âde Ağası Osman Ağa hazretleri kethüdâsı olup, evkāf-ı selâtîn-i izâm nezâretiyle hall ü akd-i evkāf ellerinde ve türbe-i şerîfe-i merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Selim Han-ı Sânî evkāfı tevliyeti ve merhûm sultân Murad Han-ı Sâlis türbesi tevliyeti dahi muma-ileyhe tefvîz buyurulup ta'yîn bulmışdı. Ve Vâlide Sultân hazretlerinün câmi'-i şerîfi arsası yerleri tahliye olup ve yıkılan emlâk u evkāfun muktazâ-yı şer'-i şerîf üzre tamâm bahâları virilmeyüp ve hedm olunan evkāf-ı Müslimînün nıkzı ve bedeli tedârük olunmayup ve bi'l-cümle ref' olunan elvkāf-ı vüzerâ ve ulemâ ve sâ'ir evkaf-ı âmmeye zı'fı kadar bedeller virilmek vâcib ü meşrû' iken ihmâl u müsâhale sebebiyle niçe evkâf rakabe olup, mürtezika-i fukarâ müteşekkî olup kalmışdı.

Ve Yahûd[1] ve Nasârâ ta'ifesinün iki kilise-i atîkaları dahi münhedim olup, anlar dahi gelüp hilâf-ı şer'-i şerîf bedel yapdurulmak taleb eyleyüp, niçe eyyâm mülâzemetler idüp, rivâyet muhtelif, pîşkeş ü hedâyâları alınup, istedükleri üzre bedeli bir vîrâne kiliseleri meremmet oluna diyü hükm-i şerîf nişânlayup virilmiş. Ba'dehû nüvvâb-ı bâtıl ve câhil imzâsıyle bir hüccet dahi yazılup, hâşâ mücibiyle Nasârâ kilisesine bedel bir mahallede müceddeden kilise yapdırılup ve levâzım ve mühimmât-ı binâda[2] işleyen üstâdlar elinden işlenüp, yerlü yerine kondukdan sonra, nevbet Yahûd tâ'ifesinün kiliselerine gelicek sâbıkā nevvâb elinden yazılup imzâ olunan hüccet «Mevâlî-yi izâm imzâsıyle olmayıcak istihkâm bulmaz» diyü evvel İstanbul Kadısı a'lemü'l-ulemâ Mevlânâ Es'ad Efendi hazretlerine Kapucı hücceti iletıcek görürlerki hilâf-ı şer'-i şerîf[3] imzâ iden nâ'ibi Mahmud Paşa Mahkemesinden getürüp, muhkem ta'zîr-i bi'l-lisân idüp azl eyleyüp ve kalkup fi'l-hâl subâşıyı (461b) ve mutesibi alup, müceddeden binâ olunan kiliseyi yere berâber yıkup, toğrı Müftilenâm ve Şeyhülislâm Mevlânâ Sun'ullâh Efendi hazretlerine varup anlar dahi hüccet mukaddem kapucı ile imzâya kendüleri geldüğin buyurulup ve «İmzâ itmezlerse yerlerine gelecek müftî iderler» diyü haber gönderdüklerin nakl eyleyüp ve heman izz-i huzûr-ı Şehenşâhî'ye ve Valide Sultân hazretlerine tafsîl üzre kağıtlar yazılup «Zuhr-ı âhiretinüz olacak hayrât u hasenâtınuz hukūk-ı

ibâd ile âlûdedür ve nâ-meşrû' olan umûrda sebât olmaz, bir mütedeyyin ve müteşerri' vekîl elinden ve dilinden masâlih-i şer'iyenüz müstahkem olmak lâyık ve münâsibdür» dinilmeğle ve Mustafa Paşa-yı Atîk Şeyhi Vâ'iz Hasan Efendi vakfun şart-ı vâkfında nâzırı olup, bir kârbân-sarâyı yıkulup, bedeli virilmeyüp, vakfa za'f-ı küllî gelüp[4] rakabe olduğın i'lâm itmeğle Kara Mehmed Ağa azl buyuruldı. Ve zemân-ı emânetinün makbûzât ve mesârifi görülüp ve mevcûd olan edâvât-ı esbâb-ı binâ bi'l-fi'l Südde-i sa'âdet-medârda kapucılar kethüdâlığı hidmetinde olan Nasuh Ağa'ya teslîm olunup, binâ emâneti anlara fermân olundı. Fî 8[5] ramazân.

Sultân Bayezid Han tevliyetinden Kaba-kulak kapucı ref' buyurulup, yeri gayre virildüğidür.

Ve ref' olunan binâ emîni Kara Mehmed Ağa'nun[6] terbiyet eyledüği Kaba-kulak dimekle meşhûr, erâzil-i nâsdan olup, mukaddemâ[7] kutu ile afyon gezdürüp satanlardan olan Ahmed nâm kimesne kapucı olup, yed-i irtişâ olmağın ekser menâsıb-ı kazâya ve evkaf-ı selâtîn-ı izâm tevliyetlerine karışup, alup virmeğle, kendisi dahi merhûm ve mağfûrun leh Sultân Bayezid Han-ı Velî *-tâbe serâhu* evkafına mütevelli olup, karışmaduğı maslahat kalmayup, Mehmed Ağa ref'iyle kendülere dahi azl târî olup, «Kapuya gelmesün» diyü merdûd olduğı şâyi' olıcak hukûk taleb eyleyenler izdihâmından kapuya çıkmaya mecâl olmayup, mütevârî oldı. (462a) El-hak görünmez belâ idi. Yerine Ali nâm bir kapucı mütevellî olmak fermân olundı. Fî 9 ramazân, sene 1008.

Tetimme-i kıssadur.

Ve âlem-i kevn ü[1] fesâdun dürlü acâ'ib evzâ-ı etvârındandur ki selâtîn-i izâm ve vüzerâ-i kirâm ve ulemâ-i enâm evkafına şart-ı vâkıf üzre salâh-ı dîn ile ârâste ve envâ'-ı fezâ'il-i ulûm u ma'ârif ile pîrâste her vechile müdeyyin ü müteşerri' olan kimseler ki «Umûr-ı dîn ü[1] dünyâda kârdân u kâr-âgâh olup, zuhr-ı âhiret içün sâ'î ve dâ'î olalar» diyü şart u vasiyetler iderler iken, fî zemâninâ toğrı salavât getürmeğe kādir değil tahâret-bilmezlere umûr-ı tevliyet ü nezâretler tevcîh olunup, ellerine menşûr virilür oldı. Ve selâtîn-ı izâm mütevellîleri yerleri defterdârân-ı emvâl altında

oturmak idi. Erkân-ı devletden müteferrikalar ve çaşnigîrler ve çavuşlar ve erbâb-ı kalem ve küttâb-ı zevi'l-ihtirâm mütevellî olan börklice[2] kapucı altına otursun mı? Merâtib-i kānûn-ı kadîme-i devlet nice olsun.

Beyt[c]

Nice ölmesün bir âdem nice doysun bir kişi
Ey felek fi'lün yedi kat taşı geçmiş ağudur.

Merhûme Râzıye Hatun oğlı Vezîr Mustafa Paşa hazretleri Âsitâne-i sa'âdete geldüğidür.

Ve yine evâ'il-i şehr-i ramazânü'l-mübârekde mukaddemâ[3] Şâm-ı şerîfde ve Erzurum'da vezâret ile beğlerbeği olan merhûme Râzıye Hatun oğlı Vezîr Mustafa Paşa hazretleri serdâr-ı âlî-şân hazretleriyle sefer-i zafer-rehberde olup, südde-i sa'âdet-medâra gelüp, mesned-i vezârete oturdılar. Yemişci Hasan Paşa hazretleri yanında oturdılar. Hil'at-ı fâhire ile teşrîf buyurulup girüp vüzerâ-ı izâm ile pâye-i serîr-i saltanate yüz sürdiler. Evsâf-ı hamîde ile muttasıf, dervîş-nihâd ve hûb-haslet ve ma'ârif ile müte'ârif olup tugrây-ı garrâ-yı cihân-ârâyı kâ'ide-i latîfe üzre keşîde iderler. Ve halk-ı âlem nîk-nefs ve iyilik ile tavsîf eylediler.

Vezîr-i sânî Halil Paşa hazretleri kānûn-ı kadîm üzre ehl-i Dîvân ziyâfet buyurduklarıdur.

(462b) Ve evâsıt-ı ramazân-ı şerîfde Halil Paşa-yı celîlü'l-kadr hazretlerinün sımât-ı ni'meti çekilüp, ehl-i Dîvân ve erkân-ı devlet da'vet olunup, ka'ide-i kadîme-i devlet üzre herkes merâtib-i aliyye-i Osmâniye üstüne yerlü yerine oturup âlî ziyâfet ve hürmet ve izzet ile ikrâm u ihtirâm olunup, envâ'-ı ni'am-ı ilâhiye ile mütena''im ve muğtenim olup ni'metler yenildi ve şerbetler içildi. Du'â vü senâ ile meclis ihtitâm buldu. Fî 12[4] leyleti'l-isneyn.

Etvâr ve evzâ'-ı ruzgârdur.

Ve kudemâ-yı ruzgârdan sınarum birkaç fertût-ı devrân ile ahvâl ve etvâr-ı âlemi söyleşüp, bu saltanat-ı kāhirenün sâbıkā ve-

zâreti dört kişiden ziyâde olmayup ve kapucı-başıları dahi dört[5] kimse olup, gümüşlü değnek Bâb-ı sa'âdetde dört olup, hâlâ değnek altı oldı. Ve kapucı-başılarun yigirmi bir nefer add eyledük. Ve vüzerânun dahil ve hârici yigirmi üç kişi olduğın hisâb eyledük. Ve zikr olanlarun dirlikleri havâss-ı hümâyûndan ve nakden virilüp ve sâ'ir ihrâcât-ı hâssaya ki fevka'l-hadd olmışdur. Hazîne-i Âmire vefâ itmek değil rîk-ı beyâbân kifâyet eylemez idüğin yâd eyledük idi. Bu dürlü tagayyürât-ı umûr ve uslûb-ı kadîm terk olunmakda yümn ü bereket olmaz. Ve bakā-yı izzete delâlet itmez dinildi idi. *Allâhümme ihtim lenâ bi'l-hayr.*

Ruzgâr-ı âşüfte hallerinün kaht u kılletden ve nâ-insâf muhtekirler elinden meşakkatleridür.

Ve işbu ramâzânü'l-mübârekde zât ü zevâde ziyâde bahâda olmak ile fukarâ vü zu'afâ şiddet-i ihtiyâc ile muhtâclar olup, küllî muzâyakaya düşüp, kimse hallerinden âgâh olmayup, şevekat ü merhamet kalmayup, ahlâk-ı halk yaramaz oldı. Aslâ ve kat'â me'kûlâtda narh cârî olmayup, yağ ve bal ve buğday ve pirinç ve nohut ve sâ'ir hubûbât ve et ve etmeği, ehl-i bâzâr istedüklerine alup satmakda kimseden pervâları olmayup ve hükkâmun yasag ve ta'zîr ü tehdîdleri müfîd olmayup nufûzları kalmadı. Arpanun (463a) keyli altmış akçaya, etün vakıyesi yigirmi akçaya ve ekle kābil olmayan ekmek vezinde yüz dirhem gelmeyüp, ekle kabil ekmeğün biri[1] beş akçaya, fâsid ü kâsid akça âlemün ihtilâl ü ihtilâfına sebeb ü bâ'is olup, melbûsât dahi girân bahâ ile hâsıl olmayup, yüz akçaya pabuş ve iki yüz akçaya çizme almur oldı. Ve altmış çile çuka zirâ'i dört yüz akçaya ve ednâsı iki yüz akçaya ve hiç bir metâ'a akça râyic olmayup, altun ve guruş olursa bâzâr olur, olmazsa akçaya rağbet itmez oldılar. Ve halk mâ-beynlerinde altun yüz toksanar akçaya almup ve yağ ve pirinç ve arpa ve sâ'ir me'kulâta yüz altmışar akçaya geçüp ve Hazîne-i Âmireye halk-ı âlemden yüz on sekizer akçaya altun ve altmış sekizer akçaya guruş alınu-gelmek kâ'ide-i mukarrere olup, ve kul tâ'ifesine ulûfeye ancak ikişer akça ziyâde ile altun yüz yigirmi akça hesâbına virilüp, Sipâh ve Yeniçeri[2] altun başına yetmişer ve seksener akça fâ'ide idüp, ne bin belâ ve mihnet çekilüp, bu def'a Bölük-halkı vâcib-i recec ulûfelerinün nısfı altun ve nısfı akça virildi. Dirhem ve de-

nânîre hatt-ı mu'ayyen müyesser olmayup, gitdükce izdiyâd bulmada mülûk-ı nasârâ sikkelerini ve bahâsını siyâset ile riyâsetlerini hıfz u hırâsetde dakîka fevt itmezler, böyle saltanat-ı kahire hâkimleri deng ü hayrân hâzır altundan fâ'idelenmek sevdâsına müteveccih oldılar. Devlet maslahatı kayırılmayup, terk-i siyâset ile mehâbet-i saltanat kalkdı, perde-i hükûmet yırtıldı. Zulm ile âlem zulmât oldı. Re'âyâ-yı mülk üstüne tarh olunan bid'at-ı seyyi'eden alınan mâlun za'îf ü nâ-tuvân ra'iyet altun ve guruşı ne bahâya alur-virür ola. Re'âyâ pâymâl olmakda, sipâh-ı devlet zillete düşmekde a'dâ-ı dîn ü millet her cânibden ehl-i İslâm memleketine hucûm itmekde, münkerât hadden tecâvüzde, emr-i ma'rûf olmayup, ma'siyet ile kalbler karardı. *Allâhümme aslıh ahvâlenâ ve ahvâle sultâninâ ve ahvâle sâ'iri'l-Müslimîne ecma'în.*

Nâgehânî Sipâh tâ'ifesi guluvv-i âm ve hucûm-ı tâm idüp, Kira karıyı ve oğlını helâk eyledükleridür.

Ve bu esnâda evâsıt-ı ramazân-ı şerîfde serdâr-ı a'zam ve ekrem İbrahim Paşa *-edâme'llâhu ta'âlâ iclâlehû-* hazretleriyle sefer-i zafer-rehberden avdet olundukda[3] Bölük-halkının vâcib-i masar sene 1008 ulûfesin Belgrad'da alanlarun esâmî defterleri ve erkân-ı devletün mâ-tekaddemden kānûn-ı kadîm üzre cizye ve âdet-i ağnâm hidmeti defterleri «Ulûfeciyân-ı yesâr Ağası Frenk Mehmed Ağa eliyle Südde-i sa'âdete irsâl olunup geldükde, Âsitâne-i sa'âdetde mukaddemâ sipâhîler izdihâm ve zor ile tekâzâ eyleyüp, vâcib-i recec ulûfeleri istenüp, Mândeler ağası Ali Ağa evinde be-nevbet nâzır ve mukābeleci ve küttâb ile ulûfelerinün nısfı altun ve nısfı akça tevzî olunup virilmişken ve hidmet defterleri tevzi'ine gelicek, seferlü tâ'ife defterlerin adedin işidüp ve ne denlü idüğin bilüp, eyü defterler ekâbir ve a'yân içinde girân-bahâlara furuht olacağın ma'lûm idünüp, gürûh-ı enbûh ile cum'a gün Paşa hazretleri kapusında gelen Mehmed Ağa'yı ihâta idüp, «Getürdüğin defterler nice oldı. İçerü kadınlara ve ağalara mı virildi? hidmedler bizümdür, seferde hâlimüz çulumuz (جولمز) görün, bizi böyle zelîl eyledinüz, virdigünüz ulûfe akçasın ata ve yaraga almazlar, gözünüz açun, size bizden toğrı haber, biz işimüz bilirüz» diyü kavga ve şetemât ile niçe bin sipâhî hücûm yollara sığışmaz alaylar ile Şeyhülislâm ve Müftilenâm a'lemü'l-ulemâ Mevlânâ Sun'ullâh Efendi hazretle-

rine varup «Bize ulûfe virdükleri fâsid ü kâsid akça ile alduğumuz me'kûlât helâl mıdur» dimişler. «Değildür» diyecek «Yahûdiye Kira karı gümrükleri iltizâm itmişdür, bu kalb akça ki bize virilür, anlarundur, biz anı (464a) katl iderüz» diyüp fetvâ isterler. Cevâb virirler ki «Zimmîyenün katli şer'an câ'iz değildür, ammâ şehrden sürülsün, turmasun gitsün» dirler. Ve dahi nice türlü fitne vü fesâda cür'et idüp, çok türrehât ve hezeyân söyleyicek «Varun bir arzıhâl yazun getürün, murâdınız ne ise ben sa'âdetlü Pâdişâh hazretlerine göndereyüm, hatt-ı hümâyûnları ile cevâb buyursunlar» didükleriyle mütesellî olmayup, ol mahalde ahd ü peymân idüp, eymân-ı gılâz u şidâd üzre ittifâk eyleyüp, cum'airtesi seherden cem'iyyet-i azîm ile Halil Paşa hazretleri kapusına gelüp, Dîvân-ı âlîde çıkartmayup «Elbette Kira karı elinde hidmet defteri satılur, komazuz, meydâna gelmek gerek» diyü muhkem ayak basdılar. Sa'âdetlü Pâdişâh-ı cihân-penâh hazretlerine şerr u şûre kasd idüp, cem'iyetleri ve istedükleri arz olundı. Pinhân olmışdur, bulunınca amân ve zemân virmezler, kâr müşkildür» dinilmiş. «Elbette bulunsun» diyü Çavuş-başı Ömer Ağa ve Kapucılar Kethüdâsı Nasuh Ağa gönderilüp[1], anlar dahi ikdâm u[2] ihtimâm ile pinhân olduğı yerlere tecessüse gidüp ve berüde hengâme gitdükce ziyâde bulmada olup, bed-nihâdlar dürlü kabâhat u fesâda niyet idüp ve Yeniçeri Ağası Hasan Ağa hazretleri dahi ihtiyâd üzre hâzır u müheyyâ turup, kethüdâ beği ve baş-çavuşı ve ocak ağalarını kol kol idüp[3], Yahûdî mahallesini ve şehrün güzergâhlarını eşirrâdan muhkem hıfz u hırâsetde iken nâgehânî Çavuş-başı Kira karıyı bulup çıkarup, bir semerlü bârgîre bindirüp, Paşa hazretleri kapusına getürüp[4], nerdübân ayağında atdan inerken sipâh tâ'ifesi ârâm itmeyüp, hançer üşürüp, pâre pâre idüp ve cîfesinün ayağına ip takup sürüyüp, leşin At-meydânı'nda bırağup, anda dahi cem'iyyet-i azîm üzre ahdleşüp Mushaf-ı şerîfe el urup, muhkem yeminleşüp «Yarın cümle evlâd ve ensâbın dahi buraya getürelüm» diyüp, andan yine toğrı (464b) Müftî Efendi hazretlerine varup, «Arzıhâlimüzi elbette imzâ eylen ve içerü gönderün» dimişler. Ka'be-i mu'azzama kazâsından munfasıl Mevlânâ Zeynullah[5] Efendi ve Vâ'iz Mevlânâ Seyyid Abdülkerim Efendi aralarına girüp, arzıhâllerin alup, içinde olan hilâf-ı şer' ve kānûn şurût-ı fâsidelerin murâdlarına muvâfık şer'-i şerîf üzre yazup, tashîh eyleyüp, Müftî Efendi hattıyle sa'âdetlü Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerine gönderüp ve yine ir-

tesi bazar gün cemiyyet-i uzmâ kemâ-kân paşa hazretleri kapusında kā'im turup «Elbette Yahûdî karısının evlâdı ve sâ'ir ta'allukātı gelmek gerekdür ve illâ ötesi yaramaz gider» diyü inâd u muhâlefetleri hadden geçüp, bi'l-âhara oğlın dahi bulup getürdiler. Ana dahi fi'l-hâl amân virmeyüp hançer üşürüp paraladılar. Cîfesinün ayağına ip takup sürüyüp anası leşine yetişdürdiler. Ve küçük oğlı dîn-i İslâma girüp, iltizâm ile zimmetlerinde olan mâl-i mîrîye cevâb virmege müte'ahhid oldı. Andan geçüp İslâm hürmetine kabûl eylediler «Ve min ba'd Yahûdî çuka ve fâhir libâs giymeyüp kızıl şapka geysün[6] ve iltizâmlara girmesünler. Ve sikke ahvâli kadîmden niçe ise yine öyle olsun» diyüp, sa'âdetlü Pâdişâh-ı dîn-penâh hazretleri arzıhâllerine dil-hâhları üzre hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdetmakrûnları ile cevâb-ı bâ-savâb yazup vezîr-i müşîr-i bâ-tedbîr hazretlerine yüz bin filori taslîh-i sikke içün gönderüp ve cümle seksen sekiz hidmet defterleri Bölük-halkına tevzi' ve taksîm olunmak fermân olunup, mufassal hatt-ı hümâyûn ile gelen kağıd Rûmili Kadıaskeri Hoca-zâde Mevlânâ Mehmed Efendi lisânından okundı. Sipâh tâ'ifesi gûş-ı nûş ile dinleyüp, müteselli olup «Bostâncı-başı Ferhad Ağa'yı ve Kapu Ağası Gazenfer Ağa'yı taleb itmekden ferâgat eyledük, mâ-dâme ki umûra karışmayalar» diyü savt-ı a'lâ ile çağrışup, du'â vü senâ iderek (465a) gitdiler. Fî 18 ramazân, sene 1008.

Ve bi-hamdi'llâh ta'âlâ ki mübârek ramazânda ümmü'l-habâ'is ile âlûde olmayup, fesâd ve inâdları mündefi' oldı.

«Kira'yı paraladı üşdi cunûd-ı İslâm» (كريى پارەلدى آشدى جنود اسلام)
târîhdür. Ve bu keyfiyet[1] Yahûdîler'in kara günlerinün âhiri sebt güni ve Nasârâ'nun küfrleri gününün evveli ahad güni vâki' oldı. Ve lafz-ı «Gazâ» târîhdür. Ve mel'ûnenün heman irtesi gün mâl-ı rüşvetin alup, terbiyet eyledüklerinden tevkî'-i Dîvân olan Yahya Paşa ref' olunup, yine fazâ'il ile ârâste Okcı-zâde Şâh Mehmed Efendi Mîr-tevkî'î olmak fermân olundı. Fî 20 ramazân.

Ve tepelenen melâ'înün cîfeleri bir niçe gün At-meydânı'nda tu'me-i kilâb olmışken «Râyiha-i kerîhesinden[2] Müslimânlar müte'ezzî olur» diyü kaldırmağa me'zûn olan Yeniçerilere Mehter-hâne- âmirede oturup, hidmet akçasın üleşen Sipâh tâ'ifesi yetişüp

odun getürüp fi'l-hâl cîfelerin dahi ihrâk-ı bi'n-nâr eylediler. Fî 22 ramazân, sene 1008.

Tetimme-i Kıssa.

Ve mürd olan mel'ûnenün harem-i hümâyûna intisâb ve ihtisâsı ve gümrük emâneti sebebiyle ol denlü cevâhir-i zevâhir-i girânmâye cem' eylemiş ki hadd ü hasr ve aded ve vezne imkân olmayup ve halk-ı âlem bahâ ve kıymet yetişdürmeğe mecâl olmaduğı zâhir olmağın, yine Cenâb-ı Şehenşâhî'ye irsâl ü îsâl olunmak üzre muttasıl bulunan yerlerden alınup kabz u zabt olunanlar gönderilmekdedir. Ve nukūd ve metâ'-ı ticâreti tahrîr olunup, bahâ-yı emti'a ve çıkan nukūdı beş yüz yük vâcib-i reşen sene 1008 ulûfesine kifâyet ider ola. Tahmînen gayr ez-cevâhir kırk iki yerde emlâki defteri bulunup ve sefînelerde mâl-ı ticâret ve sermâyeleri defterleri ahz olundı. Ve ba'zı erzâkını furuhte sıdk u istikāmetde mevsûf ve ma'rûf Sultân Süleyman Han mütevellîsi Mustafa Efendi ta'yîn buyuruldı. Fî 23[4] ramazân, sene 1008.

Ve bi-avnihî ta'âlâ umûr-ı devletun nice muhtell ü müşevveş olan etvârınun intizâmına sebeb ü bâ'is ola. Ve umûr-ı mülk ü millet ahvâlini ki hilâf-ı (465b) şer'-i şerîf vükelâ-yı devlet tağyîr ü tebdîl eylemişlerdi. Sipâh ve re'âyâ ahvâli muhtell ve perîşân olup, âlem zulm ile zulmât oldı. A'dâ-ı dîn her tarafdan ehl-i İslâm üstüne hücûm eyledi.

Ve bu esnâda sa'âdetlü Pâdişâh-ı dîn-penâh hazretleri Şeyhülislâm Sun'ullâh Efendi'yi Dârüssa'âde kapusına istedüp, şehzâdeler mu'allim-hânesinde mülâkāt idüp, umûr-ı mülk ü saltanate müte'allık çok kıssa söyleşüp ve «Hilâf-ı şer'-i şerîf olan evzâ' ve etvârun birisine rızâm yokdur, dâr-ı âhiretde huzûr-ı izzetde enbiyâ vü mürselîn-i evvelîn ü âhirîn bir yere geldükde cümle umûra seni vekîl eyledüm, cevâbın viresin. Allâh ta'âlâ şâhid ve melekleri şâhid olsun» didüklerini verâ-i hicâbdan Vâlide Sultân hazretleri dahi müstemi' oldukları[5] şâyi' olup, tevâtüre yetişdi. Ve «Umûr-ı mülk ziyâde perîşân hâl ve re'âyâ-yı memleket üstüne bid'at-ı seyyi'e ile tarh olunan emvâl hadden efzûn olup ve gitdükce ziyâde olmada dirhem ü denânîr ahvâli ve mâl-ı rüşvet dünyâyı tutup, cühhâl ü[6] erâzil hâkim olmagla ahvâl-i âlem tebâh olduğına ilâc ve dermân

tedârük itmek gerekdür» didiler. Ve sipâhîler hücûmından ref' olunup yerleri virilen erbâb-ı[7] menâsıbdan kapucılar kâtibi Hasan Beğ ref' buyurulup yine kâtib-i sâbık Hüseyin Beğ yerine geldi. Ve şehr-emîni kitâbeti ve beytülmâl-i hâssa emâneti بقو zâde Mahmud Ağa ve ehl-i hiref kitâbeti ve dahi niçe kitâbetler def'-i şûr içün virildi.

Merhûm Mevlânâ Abdülbâkī Efendi intikālidür.

Ve evâhir-i şehr-i ramazânda a'lemü'l-ulemâ'i'l-mütebahhirîn zümre-i ehl-i yakīn içinde tab'-ı nakkâd ve zihn-i selîm ve akl-ı müstakīm ile cümleden mümtâz u ser-efrâz ve şâhân-ı Âl-i Osmân devr-i saltanatlarında envâ'-ı i'zâz u ihtirâm ile iltifât-ı aliyyelerine mazhar olup, niçe kere manâsıb-ı ulyâlarıyle teşrîf buyurulan merhûm Abdülbâkī Efendi intikāl eyledi. Geçen Pâdişâhlar, zemânımuzda olduğına mubâhat (466a) eyledükleri kerrât u merrât mesmû'dur. Merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Süleyman Han aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân hazretleri, merhûm Mîr-âhûr Ferhad Ağa'dan dahi hak istimâ'umdur ki buyururmış ki «Pâdişâhlığumun birkaç yerinde hazz-ı vâfirüm vardur, biri de Abdülbâkī Efendi[1] gibi bir tâb-ı pâk ve cevâhir-zâtı bulup çıkarup, kadr u kıymet virdüğümdür» dirler imiş.

Ve merhûm Sultân Selim Han ve merhûm Sultân Murad Han *-tâbe serâhümâ-* dahi buyurmışlar ki «İlm ve fazîlet ile letâfet-i nazm ve takrîr-i kelâm ve beyân insâna ancak bu denlü mümkin ve müyesserdür» dirlermiş. Mekke-i mükerreme ve İstanbul'a kadı olup ve üç def'a Anatolı[2] ve iki def'a Rûmili Kadıaskerliği sadrıyle müşerref olmışlardı. Müsinn olup, za'f-ı pîrî ile hastalıklar geçirüp, sıhhat u âfiyet yüz tutmış iken ve tamâm hikmet-i tıbb ile amel iderken nâgehânî cevârî ve hidmetkârları te'dîbine mukayyed olup, hiddet-i nefs ile nüks olup, mürg-i rûh-ı pür-futûhları kafes-i tenden tayarân eyleyüp, âlem-i kudsde âşiyân eyledi. Âmme-i enâm kalkup erkân-ı sa'âdet ve vüzerâ-ı izâm ve ulemâ-ı kirâm ve meşâyih-i zevi'l-ihtirâm Câmi'-i şerîf-i Sultân Mehmed Hanî'de cem'iyyet-i azîm ile cenâzesine hâzır olup, rûh-ı pür-futûhlarına du'âlar eylediler. Aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân.

Târîh

İntikāl eyledi Bâkī bu fenâ dünyâdan

(انتقال ايلدى باقى بو فنا دنيادن)

Nazm

Gitdi Bâkī oldı bî-nâm u nişân
Oldı bu ebyât kalbe lâyiha

Câhî-i dâ'î didi târîhini
Okı rûh-ı Bâkī içün Fâtiha.

(اوقى روح باقى ايچون فاتحه)

Nazm

Didi Hatif-i Kabûlî bu mısrâ'ı târîh içün
Bin sekizde gitdi Bâkī eylenüz derd ile âh

بيك سكزده كتدى باقى ايلكوز درديله آه

Beyt

Hatif-i Kudsî didi İzzetiyâ târîhin
Sadr-ı cennetde mü'ebbed ola dâ'im Bâkī

Mısrâ'

صدر جنتده مؤبد اوله دايم باقى

«Meded Bâkī Efendi gitdi bu dünyâ-yı fânîden» tâm târîhdür[3].

مدد باقى افندى كتدى بو دنياء فانيدن

Ulûfe-i vâcib-i reşen sene-i 1008 virildüğidür.

Ve evâhir-i ramazânî'l-mübârekde Baş-defterdâr yerinde Şems Efendi vâcib-i reşen ulûfesin mükemmel virüp, yüz bin altun Yeniçerilere ve elli bin altun Bölük sipâhîlerine (466b) ve sâ'ir ocaklara tamâmen îsâl eyledi. Ve yiğirmi yük akça Tersâne-i Âmireye ve bi'l-cümle dört yüz elli yük akça ulûfeye lâzım olan hazîneyi yetişdürüp teslîm eylediler. Ve Haleb'den yüz on bin altun mâl-ı irsâliye geldi. Ve Trablusşâm irsâliyesi ve vilâyet-i Rûm'dan bedel-i nüzl ve avârız ve mâl-ı mukata'ât ve Aydın ve Saruhan ve Karasi emvâl muhassılı Üveys Paşa-zâde'den gelüp döküldi, çâre-sâz oldı.

Yahûdî karısı depelenen mel'ûnenün zabt olunan mâl-ı ticâreti[4] kabz olunup, furuht olunacak metâ' ve emlâkinün bahârları tahmînen beş yüz yük akçayı ihâta idüp, beytülmâle kemâl mertebe mu'în olup, Hazîne-i Âmireye yedek oldı.

Dîvân-ı sa'âdet-unvânda kānûn-ı kadîm üzre bayram elin öpdükleridür.

Ve cümle a'yân-ı devlet ü saltanat Dîvân-ı mu'allâya makâm-ı mu'ayyenlerinde hâzırlar olup, Halil Paşa-yı celîlü'l-kadr gelmeğe mecâl ü iktidârları olmadı, hasta vü şikeste bulundı. Ve ulemâ-ı izâm ve Şeyhülislâm ve Müftilenâm Mevlânâ Sun'ullâh Efendi kâide-i kadîme-i devlet üzre alâ-merâtibihim intizâm üzre pâye-i serîr-i âlem-masîre yüz sürdiler. Ve sâbıkā iki kerre İstanbul Kadısı olan merhûm Hoca[5] Atâullah Efendi-zâde Mevlânâ Şems Efendi, İstanbul kadısı Mevlânâ Es'ad Efendi'ye takdîm olundı. Eğerçi ahkâm-ı dîvânda Anatolı kadıaskerliği elkabiyle yazılurdı, *el-akdem fe'l-akdem* ile amel buyurdılar. Ve Nakîbüleşrâf olan Seyyid Abdülvehhab[6] Efendi ki tarîk-ı kazâdan gelmişlerdi, şehzâdeler hocası, ki cümleden mukaddem el öpmek kānûndur, anlara redîf buyuruldı. Ve akablerince Tatar Han evlâdı el öpdiler.

Bayram gicesi Hacı İbrahim Paşa hazretleri içün tezkire-i hümâyûn çıkup vezîr olmak fermân olunduğıdur.

Ve îd-i şerîf gicesi tezkire-i hümâyûn vârid olup, Haleb beğlerbeğisi olan Hacı İbrahim Paşa vezâret ile teşrîf buyurulup

(467a) «Gelsün mesned-i vezârete otursun» diyü fermân olundı. Erbâb-ı devlet ve ulemâ-ı izâm ve meşâyih-i kirâm tehniyet-i mübârek-bâdî idüp[1], mesrûr-ı şâdân oldılar. Ve bu kerre vilâyet-i Haleb emvâli ve re'âyâsı adl ü dâd ile nizâm u intizâm bulup, zaleme-i Şâm elinden halâs olup âsûde-hâl olur didiler. Ve bu mısrâ'-ı yekpâre târih vâki' oldı.

«Hacı İbrahim Paşa oldı adliyle vezîr» sene 1008.

(حاجى ابراهيم پاشا اولدى عدليله وزير)

Ve «Tashîh-i sikke husûsunda azm ü hazm sâhibidür» diyü südde-i sa'âdet-medârda istihdâm olunup alı-konmak re'y olunmışdı. Hazret-i mevle'l-mevâlî Müftilenâm Sun'ullâh Efendi bu hâksâr kullarını gönderüp, «Bunda alı-konmak münâsib görülür diyesin» buyurmışlardı. «Vilâyet-i Haleb ahvâli[2] nizâm bulmak mühim ü ehemdür, ben hâk-pâylerine varurın, bizüm gitmemüz evlâdur» dimişler. Fî 2 şevvâl, sene 1008.

Halil Paşa hazretleri kâr u bâr-ı âlemden fârig olup, Hâfız Ahmed Paşa hazretleri umûr-ı mülk ü millet görmeğe şurû' eyledüğidür.

Ve bu esnâda Halil Paşa-yı celîlü'l-kadr mizâcında küllî inhirâf olup, «Umûr-ı külliye-i dîvâniyeyi görmeğe mecâl ü imkânum yokdur» diyü istifâ idüp ve belki kānûn üzre bayramda sa'âdetlü Sultân hazretlerin gönderüp, tekā'üd ricâ eyleyüp ve Vâlide Sultân hazretlerinden vehmlü sözler sudûr idüp, müsâ'ade buyurulmamağla, birkaç gün deryâ cânibinde olan bağçede ârâm u âsâyiş itmek üzre etıbbâ ile müsâhabet idüp, perhîzkânlık ile amel eylediler. Umûr-ı dîvâniye ile Hâfız Ahmed Paşa hazretleri mukayyed oldılar ve kendüler cânibinden rûz-nâme-i hümâyûn yazmağa buyurdukları kimseye Bursa mukāta'asın virüp Karpuz-zâde'yi ref' buyurdılar. Ve İstanbul Mukāta'acısı İsmâ'il Çelebi'yi ref' buyurup, yerine sâbıkā mukāta'a hidmetinde olan Makas İbrahim Çelebi'yi buyurdılar. Bu mâ-beynde ekāvil-i kesîre nakl olunur : «Benüm damadlarum bana düşmendür, nâmûs-ı devlet ü saltanat böyle hıfz olunmamak[3] gerek idi. (467b) Kul tâ'ifesinün ve vechile hü-

cûmlarında[4] ikisinün de re'y ve ma'rifetleri vardur» diyü i'tikād buyurup intikām sadedinde olup ve çünki Yahûdî'ye siyâset mukarrer oldı, böyle fâhiş vechile olmak ne lâzım idi? Deryâya atılsa olmaz mıydı, hüsn-i tedbîr ü tedârük mümkin değil miydi? Eğer değilse ma'lûm oldı, mu'azzamât-ı umûr-ı mülk ü devlet husûsunda âciz ü kāsırlar imiş ve vezâret ve[5] vekâlet uhdesinden gelmeğe kādir değiller imiş» diyü Vâlide Sultân'dan haberler gelmiş. Alâ külli hâl vezâret hâsları yerinde durup Pâdişâh-ı gerdûn-vakār hazretleri «Bu bâbda vüzerânuun ne cürmi vardur» diyü buyurdukları nakl olundı.

Bayram irtesi dîvânlar olup Kasım Voyvoda teftîş buyurulduğıdur.

Ve bayram irtesi ibtidâ Dîvânlarda sa'âdetlü Pâdişâh-ı cihânpenâh hazretleri dîvân günlerin terk itmeyüp, arz odasına çıkdılar. Vüzerâ-i izâm hazretleri vâki' olan kazâyâ-yı dîn ve devleti pâye-i serîr-i saltanata arz eylediler. Vâlide Sultân hazretlerinün Karaman'da hasları zâbiti soğlalar voyvodası Çaşnigîr kilârî Kasım Ağa'dan şikâyet idenler birkaç def'a Dîvân-ı âlîde Allâh Allâh ile[6] çağrışup feryâdlar eylediler. Âkıbet Şehzâde Câmi'inde mevâlî-yi izâmdan Kuds-i şerîf kadısı Mevlânâ Şucâ Efendi müfettiş buyurulup mehâ'if ü mezâlimin görmek fermân olundı. Müzâheme-i azîme[7] olup, mevâdd-ı kesîre ile hak taleb idenlere şer' ile da'vâları istimâ' olunmağa şurû' olundı. Fî evâ'il-i şevvâl, sene 1008.

Haleb defterdârlığı tebdîl olunduğıdur.

Evâsıt-ı şehr-i şevvâlde Haleb defterdârı Bosnevî Mehmed Efendi ref' buyurulup yerine sâbıkā defterdâr olan Ali Efendi yine defterdâr olmak fermân olundı. Ve Bosnevî Mehmed Efendi zimmetinde olan yüz on bin altun tahsîl olunmak içün mü'ekked ahkâm-ı şerîfe buyuruldı. Ve mezbûr Ali Efendi yerine oturup, hil'at-ı fâhire geyüp, pâye-i serîr-i a'lâya girüp yüz sürdiler.

Burhan[8] Efendi'nün mevti haberi geldüğidür.

Ve yine bu esnâda Belgrad'da defterdâr (468a) Burhaneddin Paşa ki Rûmili beğlerbeğiliği pâyesiyle ahkâm-ı şerîfe ve elkāb yazılup tahsîl-i emvâlde hayli cidd ü cehd üzre bezl-i makdûr

itmekde iken ecel-i mukadder gelüp, aman ve zemân virmeyüp raht u bahtı ve kâr u bârı bî-bekā dünyâdan göçürdüği haberi geldi. Kefen içün beyâz boğâsı[1] aranup bulunmayup, kendünün ticâret içün getürdüği renkli boğasılardan kefen olsun diyü Ekmekci-zâde Defterdâr Ahmed Efendi ta'yîn idüp, bin belâ ile bir beyâz boğası bulunup defn itmişlerdi. Rahmetu'llâhı-aleyh.

Kara Yazıcı Urfa kal'asından çıkup giderken serdâr-ı ekrem ile ma'reke itdüğidür.

Ve bu esnâda kal'a-i Urfa'da mahsûr olan ve siyâset olunan Hüseyin Paşa yoldaşı isyan u tuğyân iden seffâk-i bî-pâk Kara[2] Yazıcı la'în yanına cem' olan eşkıyâ ile fırsat düşürüp kal'adan çıkup, Dürûzî tâ'ifesine ilticâ itmeğe can atup giderken Serdâr Sinan Paşa-zâde Mehmed Paşa hazretleri yarar leşker ile ta'kîb eyleyüp ve önün bağlayup, muhâlif yerde Ayntab sancağında yetişüp, muhkem ceng ü âşûb olup, Serdâr tarafından güzîde âdemler düşüp şehîd olup, Çâker Kethüdâ ve Bâlî Beğ ve Ca'fer Beğ şerbet-i şehâdet nûş eyledikleri ve Serdâr Mehmed Paşa hazretleri dahi tüfeng fındığından mecrûh oldukları mufassal mektûblarda beyân olunmış. «Divriği sancağında Cehennem deresinde muzâyakaya düşdi. Etrâf ve eknâfın leşker-i İslâm ihâta eylemişler» diyü arz u i'lâm eylemişler. Fî evâsıt-ı şevvâl, sene 1008.

Kasım Voyvoda yerine Selim Çelebi Voyvoda olduğıdur.

Ve Karaman'da soğlalar hasları Vâlide Sultân hazretleri voyvodası Kasım Ağa'dan[3] teftîşde halk-ı kesîr hukûk taleb eylemekle voyvodalıkdan azl buyurulup, sâbıkā Sultân Mehmed Han mütevellîsi olan Selim Çelebi Voyvoda ta'yîn buyuruldı.

Yeniçeri Ağasına sefere çıkup gitmek fermân olunduğıdur[4].

Yeniçeri Ağası Hasan Ağa'ya sefere gitmek tenbîh olunup, tekrâr Yeniçeri tâ'ifesine ve virilü-geldüği üzre sayis-hâne almak içün Hazîne-i Enderûn'dan on altı bin beş yüz altun virilür idi. Bu def'a taleb eylediler. Muhal oldı virmediler ammâ saka bârgîrleri ve levâzımı virildi.

Serdâr-ı a'zam İbrahim Paşa hazretlerinden ba'zı haberler ile (468b) Abdi Çelebi geldüğidür.

Ve bu esnâda, Serdâr-ı a'zam İbrahim Paşa hazretlerinün sâbıkā tezkerecisi olan Abdi Çelebi ba'zı umûr ve mekâtib-i şerîfe ile geldi. Mûcibiyle masâlih görülüp ve Tuna yalıları muhâfazasında olan Vezîr Mahmud Paşa hazretleri derneğinde olan asâkir-i mansûre ile serdâr-ı ekrem hazretleri yanına varup «Memleket muhāfazasına yerlü sancak beğleri kifâyet ider» diyü re'y olunup ve Mihal la'înün «Mutî' u mukāddur» diyü keyd ü mekrinden sâlim ve emîn oldılar. Fî evâsıt-ı şevvâl, sene 1008.

Merhûme Râzıye Hatun[5] oğlı Mustafa Paşa hazretlerine hâslar ta'yîn olmıduğıdur.

Ve evâsıt-ı şevvâlde sa'âdetlü Pâdişâh hazretlerinden tezkire-i hümâyûn çıkup, Vezîr, Râzıye Hatun oğlı Mustafa Paşa hazretlerine hâs tedârük olunup, «İçinüzde silsile olsun» diyü fermân olunmağla Vezîr-i sânî Halil Paşa haslarından Vezîr Hâfız Ahmed Paşa hazretleri hisse alup ale't-tertîb Sa'atcı Hasan Paşa hazretleri ve Yemişci Hasan Paşa hazretleri ve müşârun-ileyh Mustafa Paşa hazretlerine bir mikdâr hâs ta'yîn buyuruldı. Ve bu zemâne dek hâslar yerinde olmağla Halil Paşa hazretleri ma'zûldür dinilmezdi. Azli şâyi' olup söylendi. Yahûdîye siyâseti akbeh vechile vâki' olduğı cürm-i azîm add olundı. «Siyâset mukarrer oldukdan sonra denize atmak gerek idi» dimişler ve «Harem-i muhtereme insitâb ve ihtisâssı olan kimesneye bu uslûb üzre siyâset olunmak nâmûs-ı saltanata küllî şe'n virdi» dimişler.

Kasım Voyvoda'nın Çavuş habsinden kaçduğıdur.

Ve yine bu esnâda teftîş olunup, hukūk-ı nâs taleb olunup, bi-hasebi'ş-şer' mubâlağa mal sâbit olan Çaşnigîr Kasım Voyvoda Osman nâm Çavuş habsinden nâgehânî bir gice gaybet idüp kaçdı. İrtesi Çavuş Dîvân-ı âlîde vüzerâ-i izâm huzûrlarına ihzâr olunup, Subaşıya habse virilüp işkence buyuruldı. (469a) Ve Üsküdar'da konağında olan eskāl ü ahmâli yazılup, mîrî içün zabt olunup, olanca hidmetkârı ahz olundı. Der-zencîr işkence buyuruldı. Nâbûd[1] olup bulunmadı, «Elbette bulunmak gerekdür» diyü muhkem yasaklar oldı[2].

NÜSHA FARKLARI *

1. 1) Sebt E : + ü tahrîr A. 2) görülmiş ve E : ne görülmiş ne A. 3) mehîb E : garîb ü + Ü. 4) gerdûn-ı E, D : gerdûn u A. 5) kâmil E : lâ-yenkatı' A. 6) indi ve ba'de E : isâbet itdi ba'dehû Ü. 7) Halkalu Deresi'nden E : Halkalu-pınardan deresinden Ü. 8) hây u hûy E : hây hây A. 9) secdât-ı E : secdât ve Ü.

2. 1) sadâ E : sadâlar A. 2) bir... ile E : yıkılup A. 3) alâmet-i ...idi E : doruklarında alâmet-i sel har u naşağı alı-koydı Ü. 4) geçmeğe E : —A; murûra D. 5) rûy-ı A : —E, D. 6) rûy-ı... emân E : devran Ü. 7) ve E : —D. 8) denlü E : mikdâr Ü. 9) azebân H : azeb-sitân E. 10) Yeniçeriler E, D : Yeniçeri A. 11) be-nevbet E : nevbet + A; nevbet ile D. 12) ve mumâileyh ... iken E : —A. 13) bir at A : —E, D, Ü. 14) berg-i E : birr ü Ü. 15) Ali H[3], Ü : Rüstem E, A, D, H.

3. 1) ve E: -Ü. 2) nesne E: şey' A. 3) buyurduklarını E,D: itdüklerinde A. 4) getürdüp E: yanına + Ü. 5) el dilinde E: halâ'ik A. 6) dahi yetişdükde E: irişdükde Ü. 7) üzre Ü : —E; ile A. 8) ve E : —Ü. 9) zahâ'ir-i E : zahâ'ir ve Ü. 10) tâ'ife E : tâ'ifesi A, D. 11) muzâyakayı kayırup E : muzâyakayı A; muzâyakadan D. 12) nişânda A, H : sanede E.

4. 1) mesâ'ib-i müslimîne E : müslimanlara musîbet olup Ü. 2) müzâkere A : mezkûr E, D. 3) ber-savâb E : pür-savâb Ü. 4) şerîfelerin A : şerîfeleri E, D. 5) ü. E : —Ü. 6) fâ'ik E : —A; fâ'ikler D. 7) pâreden E : gemiden A. 8) yarak E : bayrak A. 9) darbuzen E, A : darb-zen D. 19) ve E : + her birinden D. 11) uydurulsa E : idilürse A. 12) esbâb E : sefer A.

5. 1) bile E : ma'an A. 2) çıkmayup E : baştardadan + H, Ü. 3) maslahat E : iş A. 4) Malta kal'asın E, A : Malta'yı D. 5) itmez E : mikdarı değildür A. 6) kelâl E, D : melâl A. 7) vâsıtasıyle E : ile A. 8) anlayamamki E, D : anladımki A. 9) ıssı E : hayr A. 10) itmedilerdi E : itmedi didiler A. 11) ve A : —E, D. 12) cereyânıma E. D : cereyânına A. 13) geyim-

* Baştaki numaralar sayfa numarası olmayıp varak numaralarıdır. Nüsha farkları varak esasına göre verilmiştir.

leri E : at + A,D. 14) pesendîde etvâra E: etvâr-ı pesendîdesine D. 15) tamâmen A : tamâmet-i E; cümle D.

6. 1) peder E : pederüm D. 2) ve A : —E. 3) yaylaklar A, D : yaylak E. 4) mektûb ile E: —D. 5) Vitoş E : Vitos (ویتوس) 6) ba'dehû H : —E. 7) ü H : —E. 8) Sinan Paşalu E, D : Sinanlu A. 9) ağa ya E : ağa A. 10) kurtulan E : kurtula idim D. 11) ü A : —E; gûnâ-gûn H.

7. 1) nigehbân E : —D. 2) la'în (isim yeri boş bırakılmış) E : nâm la'în D. 3) maktû' E : maktû'dan A. 4) Tımışvar'ı A, H : Tımışvar'da E, D. 5) vezîr E, D : paşa A, H. 6) pâdişâhlarmun E, D, H : pâdişâhının A.

8. 1) aslmdan H : asıllarmdan E. 2) yarar ve A : yarar E; —D. 3) Mehmed A, D, H : Mahmud E. 4) üzre E, D : ile A. 5) siperler E : sîmeler A. 6) gulâmlar E : gılmân A. 7) defteriyle E, D : defterine A.

9. 1) Mehmed A, D, H : Mahmud E. 2) yanaşduklarmda D : yanaşdırduklarında E. 3) şefâ'at E, D : sa'âdet A. 4) كيلون E, D : giden A; گيلون oğlu H. 5) gün E; güni A, D. 6) hey'et-i E : hey'et ü A, D. 7) kûhî E : gevher A. 8) tekâvur E : tecâvüz A. 9) konakdan E : konak yerinden D. 10) ile E, D : nüzûlünde A. 11) kalup E : kalkup A; kaldılar D. 12) önünde A : önünden E.

10. 1) İslâm ile E : İslâma A. 2) mahalde E, D : mahalle A.

11. 1) muhayyem ... panâh E : hıyâm-ı asker-i İslâm ile pür A. 2) mukīm E : ikāmet A, D. ara-yatı E, D : —A 4) çadırlarmda E : haymelerinde A. 5) esbâbları E, D : evsâblarm A. 6) ve D : —E. 7) kestirenler D : يكدورنلر E; يكدرنلر A. 8) şerer E : şer A. 9) kesici E : kesiciler ve A; yan-kesici Ü. 10) getürdüp E : getürüp A, D. 11) eliyle E : elleriyle A. 12) tuğyân E : mertebe A. 13) köpriden E : —A. 14) ben E : biz A. 15) çekildi E, A, D : geçildi H.

12. 1) olmamağla E, D : bulmamağla A. 2) ağrıkları E : ağırlıkları A, D. 3) ağrığımuz E : ağırlığımuz A, D. 4) şükrâne E, D : şükrân A. 5) te'kîdât E : te'kîd A. 6) koşulukluk E, A: kuşluğa dek D, H. 7) koşulukluk yola E, A: kuşluğa D, H.

13. 1) müzeyyen E : + olan A. 2) incü ile duhte D : duhte incülü E, A. 3) ve A : —E. 4) ağrık E : ağırlık A. 5) gelsün E, D : kesilsün A. 6) hikmetullah E : hikmet-i ilâhiyye D. 7) içine E: içinde D. 8) Vulkovar'a E : Dilkovar A, H. 9) nâm-dâr E : nâ-tuvân A. 10) nâm-ver E : me'mûr A. 11) katarıyle E : —A.

14. 1) erüneri yağmurdur meseli E, D : erin kadr idi (ارك قدر ايدى)bârân-ı incü misâli A. 2) köpri E : cisri A. 3) mahalden E : mahalle A. 4) tasnif E : tasnifât A; —D. 5) bile E : ma'an A. 6) gözleri E : gözi A. 7) yollarınca E : yolunca A. 8) ağası E : + olmak ümîd ider iken A. 9) ve E : fî A. 10) değicek E : gelicek A; geldikde D. 11) kurâ-i E, D : kurâ ve A.

15. 1) fî A, D : ve E. 2) depede E, D : yerde A. 3) fuzûlen E, D : fuzûlî A. 4) yetişdürmekle E : virmeğle D. 5) itdüğünüz H : itdünüz E. 6) niçe E : bunca A. 7) çavuş E : nefer A. 8) mahallinde E : vaktinde A. 9) gelmedi mi E : geldi mi A; —D. 10) koçılar E : —A. 11) cellâd E, D : cellâdı A.

16. 1) çadırı önüne E : çadırına A. 2) neyiki E, A : nedür aceb D. 3) öte E, D : öteye A. 4) ağrık E : ağırlık A, D. 5) mâsadakı E : mısdakı A, D.

17. 1) badaloşka E, D : badalaşka A. 2) ikiyüz seksen E, A : yüz seksen D. 3) çâr E, D : —A. 4) cânibine E : cânibinde A. 5) ü A : —E. 6) bir E : —A. 7) kal'a A: kal'adur E. 8) görenler... kalur E : görenlere bu vesîle ile hayret olur D. 9) melâ'în-i A : melâ'în ü E. 10) kullelerinün E : kullelerin A. 11) su ile A, D : suyıyla E. 12) dâr u medâr E : dâ'iren mâdâr D. 13) yapmadı ki E : yapdı ki A. 14) ala-bile E, D : ala mı bile A. 15) atmakda E, D : atmakdan A. 16) virmeyüp A, D : virüp E. 17) Zıruncuk A, D : ad ile + E.

18. 1) tüfengci E, D : tüfengcilere A. 2) çadırları E : çadırı A. 3) ürkülük E : ürkündülük A; ürküklük D. 4) u A, D : —E. 5) ammâ D : ve illâ E, A. 6) âteşin E : âteş A; âteşi D. 7) kolı tarafından E: kolmdan A. 8) gelüp E: —A. 9) göstermeyicek E, D : göstericek A. 10) dergâh-ı E : dîvân-ı A.

19. 1) sâhib-sa'âdet âdemleriyle E : ile A; sadrıa'zam ile H. 2) bu E : bir A. 3) ve E, D : —A, H. 4) meterisde E : meterislerde A. 5) başaya E : beşeye A, D. 6) onaraden E : onara A. 7) yetişmiş kumbaradur E, A : —D.

20. 1) leşkeri E, D : —A. 2) biri A : —E. 3) mukaddemâ E : —A. 4) Lâtin E : Latin'ün A. 5) dilâverliğini A: dilâverliği E, D. 6) ahdine A, D : tehdîdine E. 7) Sokolovik E, D : Sokolarm A. 8) oğlum E : oğlı A. 9) düşmez E : yaraşmaz A, D. 10) eylemediler A, D : eylediler E.

21. 1) nidâ E, D : tedârük A. 2) har har E : hay hay A. 3) horyad E, D : yarar A. 4) gülle-i E, D : —A. 5) götürüp E : getürüp A, D. 6) habîsini E : habîsi A, D. 7) devletini A, D :

devleti E. 8) ile E : idüp A. 9) ya'nî sâkîsin E : —A, D. 10) kırdırup E, D : kazıdup A. 11) yunac E, A, D : potac H. 12) kalmamışdur E : kalmışdur D. 13) lekelik E, D : leke A. 14) Solnık'da E : + dahi A; bir vakitde H. 15) olup E : olmayup D. 16) teraşcı E : taşcı A. 17) ekâlîmde E : ekâlîme A.

22. Şâh-ı Acem'e E, D : Şâh-ı Acem Tahmasb Şah'a A. 2) Şehrizol E : Şehrizor A. 3) doj ve E, D : dojı A. 4) çavuşlar ulağ- E : çavuşları ulağlık ile A. 5) mertebeler A : mertebe E. 6) murâdları H : murâdât E. 7) günde E, D : gün A, H. 8) ve A, D : —E. 9) baş-defterdâr E : defterdâr A. 10) ittürdüği E, D : itdüği A. 11) diyüp E : —A; diyü D. 12) Hümâ... sâhibi E, D : —A. 13) kâtib E : kâtibi D.

23. 1) Mihrimâh... damadı E, D : —A. 2) kardaş E, D : karındaş A. 3) eyüce oldı hayatdadur E, D : eyücedür A. 4) içindeyüz E, A : içinde bir D. 5) taburın bozup E : taburdan bozulup A; taburını bozup D. 6) Bobofca'yı E, D : Berbofca A. 7) yoldaşlığı E, D : yoldaşlıkları A. 8) tekmîl E : ta'mîr A.

24. 1) kefîlim H : kefîl E, A, D. 2) keresti E : keresteyi A. 3) kadıaskerler E : sadreyn efendiler A, H. 4) dahi muhkem E: —A; dahi D. 5) olmağın H : —E, D. 6) İbn-i Kaysun E : Kaysûnî-zâde A. 7) cesedin E : cesedlerin A; cesedini D. 8) Bobofca E: Berbofca A.

25. 1) ve gelen E : —A. 2) Paşa istenüp E, A : Paşa-yı isteyüb D. 3) eyleme E : olunmaz A, H. 4) anlar E : Hatib Efendi H. 5) ağalar E : ağaları A. 6) hakk-ı E : —A. 7) eylemiş midür E : itmemişdür A, H. 8) gördüm ki H : gördüm E, A. 9) olan A : —E.

26. 1) buyurmuşlar ki eyledür E, D : öğle değildür A; öğledür lalın H. 2) Bostancı-başıya A, D : Bostancı-başı E; Bostanbaşıya H. 3) mütenebbih E : tenbîh A. 4) bast E, D : zabt A. 5) kenârından E, D : kenârında A. 6) murassa'ât rahtum E : murassa' raht H. 7) dâmenine yüz sürüyü E : dâmenine yüz sürüp A; dâmenlerine yüz sürüp D; hâkipâyina yüz sürüyüp H. 8) esbâb... at E : bisâtla müzeyyen rahş H. 9) saltanatının A, H : saltanatun E; saltanatları D. 10) ben de E : —A. 11) ağan E, D : ağanız A. 12) atımı E, D : ile A. 13) gelince E : varınca A, —D.

27. 1) mükerremeden A, D : mükerremede E. 2) ve A : —E. 3) Mevlânâ... Kadı-zâde A : a'lemü'l-ulemâ Mevlânâ Kadı-zâde İstanbul kadısı E. 4) defterdârân-ı E : defterdârı A, D. 5) pâdişâh müderrisleri E, D : müderrisîn-i selâtin-i izâm A; müderrîsin-i kirâm H. 6) otuzar E, A, D : otuz H. 7) Belgrad'a

E : —A. 8) şakaları E, D : şakaveti A. 9) olmayıcak E : olmayınca A; olmadıkca D. 10) pâyânında E : yanında A. 11) kudûm-ı E : kadem-i A. 12) ve saltanat ârâ E: Mehmed Paşa H. 13) kal'a dahi A, D : kal'adur E. 14) ulûfe E : mevacib A. 15) ü A : —E. 16) giderken E : gezerken H.

28. 1) salduğum E : atduğum H. 2) nokta döküp E : nükte döküp A; nokta gelüp D. 3) acebden E : bu bir H. 4) yolumuz A, D : —E. 5) bize E, D : yine A. 6) meseli bunun ke-ennehü E, A : meselâ ke-ennehü D; bunun misâli gûyâ H. 7) kurtuldum E, D : + diyüp A. 8) böyle E : reml + A. 9) çıkar E, A, D : çıkarulup H. 10) ile H : —E, A, D.

29. 1) mumtâzü'l-kad aruk E : mumtâzü'l-kadir ak A. 2) hastaca E, A : hasta H. 3) bekçi E, D : yeniçeri A. 4) nakkâreyi E : nakkâresin A. 5) Kehf A, D : el-Kehf E. 6) ne E : hangi sûre A. 7) sözler itsenüz E, D : eylesenüz A; okusanuz H. 8) Bu altı isim E ve D nüshalarında der-kenar olarak, A da metinde verilmiş. 9) kardaşlar yoldaşlar E, A : karındaşlar D. 10) eylemiyelüm E, A, D : eyleyelüm H.

30. 1) dinmişdi E, D : dimiş idi A. 2) gün E : —A. 3) sen ne dirsin E : siz A. 4) netice E, A : neticeyi H. 5) u A, H : —E. 6) söylemek istemez E, D : söylemez ve söylemek dahi istemezler A; söyletmez H.

31. 1) dem-beste E : lâl D. 2) tevâzû E : tevâzu'-ı mülûkâne D. 3) söyleşilmedi E, D : söyleşilmiş idi A. 4) katlan E, A : katılmuz D. 5) siz E : sen A. 6) Pâdişâh A : —E. 7) artuk E: ziyâde D. 8) yumluyı E, D : urumluyı A, H. 9) leşin E : lâşesin A. 10) bin E : + akça A. 11) geridür E : geridedür H. 12) üç E, D : —A.

32. 1) yüz E : + akça A. 2) vâfir yanaşdılar E : yanaşup A, D. 3) idüp E : idemeyüp A. 4) meşhûr beğ D : beğdür E. 5) olunanlar E, A : olunan D. 6) dünyâda E : dünyâ A, D. 7) görürüz E : görürsüz A, D, H. 8) kullesinde E, D : kal'asında A. 9) zuhûr iden A, H : —E, D. 10) takrîr... hümâyûna E, D : rikâb-ı hümâyûna takrîr u beyan ve A.

33. 1) olunmaya E : olunmayup A. 2) haber E : haberi A, D. 3) idi H : —E. 4) konakda E, D, H : konakdan A. 5) diyüp D : —E, A. 6) iltisâm E : iltifat H.

34. 1) alayı aralarına E, D : alayı arasına A. 2) odalardaki E, D : odalar başındaki A, H. 3) şahrâha E : şahrâhda durdular A. 4) olmaz olmaz E, D : olmaz A. 5) önüne E: karşında H. 6) hep E, D : ve cümle A. 7) ömürler E : muammer A. 8) pür-

sevâba E : pür hevâya A. 9) ale's-selâme E : alâ dîni'l-islâm A.

35. 1) defterlü E: —A. 2) hüdâvendgâr E : pederîm A. 3) vasatü E : vâsıtü A. 4) nîşanı E, D : şânı A. 5) Dağıstân-ı Gürciyye ve E : Dağıstân ve Gürciyye misilli bir alay eşhâs H. 6) olur E : olup A.

36. 1) ne E : hele A. 2) ikisinün E : kimisinün A. 3) ve E : Fî A. 4) Mûtâb E, D : موتاب A. 5) teşrîf E : —D. 6) in'âmât E : in'âm A. 7) yenile E, D : henüz A. 8) güzîde E, D : güzel A. 9) akça A : —E. 10) hidmetle emekdâr E, D : emekdâr hidmetleri A.

37. 1) gayri E, D : gayriler A. 2) ma'an gelüp E, D : geldüklerinde A. 3) Ali ağa E : —A. 4) hazretlerinde E : hazretlerinden A. 5) mergūb E : mergūba A; —D. 6) olunu E : oluna A. 7) zakonları E : adetleri A. 8) mefâsid-i E : nu'âs-ı A. 9) mübârek D : + şehr-i E. 10) huceste E : mübârek A. 11) divân ve erkân E : —A; divân D. 12) ü E : —A. 13) u A : —E. 14) gelmedi E : geldi A; —D.

38. 1) ve A, D : —E. 2) buyuruldılar E : buyurdılar A. 3) merâkidehüm E : merkadehüm A, D. 4) şehr halkına E : —A. 5) ve A, D : —E. 6) u A : —E, D. 7) itdürdesin E : itdüresin A, D. 8) padişâhlarun E : padişâhun A. 9) ellerinde E : elinde A. 10) hakkından gelsünler E : haklarından gelünsün A. 11) unutdı E : unutdılar A. 12) dem E : vakt A. 13) kona E : konur D. 14) kendüler E : Sultân Selim Hazretleri dahi A.

39. 1) zamm ile A, D : —E. 2) eskāli E : emlâki A. 3) dahi E, D: bir + A. 4) lokmasına E, D : lokmasından A. 5) diyârda E, D : + olan A.

40. 1) lâzım ve mühim E : elzem ve ehem A. 2) kardaşı E : karındaşı D. 3) tekâsül olunmaya E : tekâsülden hazer olunu A. 4) kadîmeleri E : câriye-i hidîvaneleri D. 5) defterdârân-ı E : defterdârîn-i A. 6) bir E : yere A. 7) Ahmed D : —E. 8) Sultân Mehmed E : —D. 9) yine bu D : —E. 10) kapusıyle H : kapu ile E, A.

41. 1) ve H : —E. 2) ekîde E : —D. 3) müteneb'bih E : tenbîh A. 4) görürsüz E : anda + A. 5) dilâverân-ı E : merdân-ı D. 6) rûy-ı ... bilâd-ı E : kıt'a-ı bilâd-ı D. 7) olup H : —E. 8) dahi D : —E. 9) acâyib E : —D. 10) ki D : —E, A. 11) eyüce A, H : kaluca E, D. 12) bilelüm H : bilmemek E; bilmenin D. 13) galebe-i halâyık A : kalbehû kalb E. 14) olur E : olan D. 15) karârgâhına E, A : karârgâha H. 16) ve reyâhîn E : —D.

42. 1) yemîn ü yesârlarında H : yesâr ü yeminlerinde E, A. 2) fâhire H : —E, A. 3) sefer mühimmâtların gördürüp E : lavâzımını görüp A. 4) 8 E : —A. 5) erkân... gayri E : erkân-ı devlet ve a'yân D. 6) sözi A : yüzi E, D. 7) mûlûk-i D : selâtin-i E. 8) du'â iderler E : du'âlar ider D. 9) nâmemüz ve E : —A.

43. 1) cümle D : —E. 2) hamusı E : kamusı A. 3) yazuplardır E, A : yazdılar D. 4) hidmetini E : hidmeti D. 5) buyurub D : + ne ise E. 6) esenleşüp kalkup E : esenleşilüp kalkılup D. 7) vükelâ-i saltanata E : —D. 8) peyâm olmağın E : olmağla D. 9) çıkıldı A : —E; çıkdı D. 10) kerem D : kiram E. 11) ferâvân... dahi E : olunup mulûk-ı sâ'ire benderinde olan hâceler D. 12) ne mahall-i şüphedür E : mahall-i şüphe değildür A. 13) ve cemâ'at E : ve'l-cemâ'ât H. 14) lâzıme A : lâzım E.

44. 1) fi'l-hakīka E : hakikatde D. 2) ûlâdan E : evvelden A; evvel D. 3) ahvâl ve E : —D. 4) Zeydî E : Yezidî. 5) ve D : —E, A. 6) mu'cizât-ı D : + bâ-berekât-ı E; + pür-berekat-ı A. 7) kendüzi E : —A. 8) ve A : —E. 9) zakirü'l-kerem ve şâkirü'n-ni'am E : islamın D.

45. 1) ağrığıyle E : ağırlığıyle A, D. 2) 978 E : —A (978 yanlış olmalı) 3) yıl E : sene D. 4) diyüp E, A : —D. 5) Merkūm Beğ A : Beğ E; Abtal Beğ D.

46. 1) başıyı A, D : başın E. 2) yerinden A : yerde E; yerden D. 3) ve yanınca... urup E : ve ekraddan biri dahi bir çavuş urub A. 4) müslimânlarun D : müslimânları E. 5) bulunmağla D : bulundı E, A. 6) mîr-âhûrluk E : + ile D. 7) rûznâme-i E : rûznâmçe D. 8) hazret... saltanatehû E : —D. 9) baştardalar E, A : baştarda D. 10) bir D : —E, A. 11) demür E : teymur A. 12) ve mu'allâ kılup E : ref idüp D. 13) cemî'... ü E : Ümmet-i Muhammed D. 14) senâlarıyle E : senâlar ile A. 15) vâcib olan kurbânların E : ıraka-i dem-i udhiye eyleyüp D.

47. 1) cânibini E : câniblerini D. 2) nigehbân olup E : muhâfaza idüp D. 3) Hasan : nushalarda Hüseyin olarak verilmekteysede doğrusu Hasan'dır. 4) paşa-oğli E : paşayı ve oğlı A, H. 5) Derviş E : Behrâm A, H. 6) Bâğdâd Beğlerbegiliğinden daha önce ayrılmış olup son görevi Şehrizol'den Beğlerbeğiliği idi. SO. IV. 499. 7) gelmeğin E : gelmeğle D. 8) Ali E : —D. 9) ve bin E : —A. 10) olmayup E : virilmeyüp D.

48. 1) kimse E : geçmeyüp âdem şehîd A. 2) ser-tâ-pâ E : serâpâ A. 3) çıkmayup E : çıkup A; çıkamayup D. 4) kara cânibine D : karaya E. 5) paşa A, D : —E. 6) tezkire-i şerîfelerin E : —D.

49. 1) uğranup E : uğrayup A, D. 2) pişkeşcik E : رتستمك D. 3) ihtimâl E : ihtimâli D. 4) ber-dest E : her biri bir kâfir gemisine A; روست D. 5) el-ahde E : el-eymâne D. 6) ve men... cebbâr E : —A.

50. 1) küllî kelâle sebeb E, A : vesîle-i kelâl-i havâtır D. 2) yazsun E : yazılsun A, D. 3) ve E : —D. 4) ve E : —A. 5) derya yüzine E : deryaya D. 6) mavnalar E : —D. 7) u A : —E. 8) eliyle E : ile A. 9) merhum E : —D. 10) Anatolu kadıaskerliği E : yeri D. 11) Edirne kazâsı E : yeri D. 12) Bursa E : yeri D. 13) Mısır E : yeri D. 14) Şâm-ı şerif E : yeri D. 15) yeri D : —E. 16) Sultân Bayezid Medresesi E : yeri D. 17) Kara E : —D. 18) 979... virildi E : —A. (A der kenar olarak verilen metnin çoğunluğunu atlamış.) 19) lenger E : leşker D. 20) boşandurup E : boşaldırup A.

51. 1) çok A, H : az E. 2) ümerâsıyle E : ümerâ D. 3) uğrayacağın E, A : uğradığın D. 4) şeyâtîn E : + vâr A, H. 5) yarar gemi varalum E, A : gemiyle varup D. 6) hayâtından E : hayâtdan D. 7) İslâma E : kalmayup + A, H. 8) olmağla E, D : olup A.

52. 1) nazm D : beyt E, A, H. (A da şiirin sadece ilk iki satırı verilmiş.) 2) أين خورى A : أبن حورى E. 3) zemîn... saltanatuhû E : zemân D. 4) pür-melâlden E, A : pür-melâlimden D. 5) mendüz ki E : mendem ki A; iderüm ki D. 6) be-gāyet E : gāyet D. 7) hazretlerinün A : hidmetlerinün E, D. 8) asâkir-i A : asker-i E.

53. 1) burûza E : —D. 2) âteş-i alev E : ateş âlevi A; —D. 3) odalarına A : odasına D. 4) resm ve binâsını E : resmîni D. 5) vezîr-i... güşâ E : —D. 6) Kılıç Ali E : —D. 7) nâm-dâr ve E : —D. 8) kırânîleriyle bile E, D : encâm A. 9) hazretleri D : hazret E.

54. 1) mevzı'-ı E : mevâzı A. 2) zâyi'-i E : izâat D. 3) ve A : —E. 4) murâd ve E : + üzre A, H. 5) ve D : —E. 6) âbı H : âb E. 7) Kalavra (قلاوره İtalya'daki Kalabria olmalı) 8) Mesine (مسنه 'Mesina) 9) Çiçilya (جچليه Sicilya'nın değişik bir telaffuzu olmalı.)

55. 1) yevmü's-sülâsâdır E : salı güni D. 2) olan E : olanun A. 3) itdükde E : virdükde D. 4) fethi E : kal'i A. 5) medârun H : medâra E. 6) saltanatdan E : saltanatda A. 7) mansûreyi H : mansûre E.

56. 1) İsmetlü Mihrümâh Sultân H : hazret-i sultân a'zam Mihrümâh Han E. 2) tavr-ı matbû' E : tarz-i mahbûb H. 3) devrden zemânından E. 4) ibtidâ... 982 A, H : ibtidâ sene 975, ma'a intihâ 982. (Ancak «A» ve «H» de ibtidâ tarihi 979 olarak verilmiştir. Bunun yanlış olması gerekir.) 5) çoğ E : çok A, D, H. 6) sifâriş E : sipâriş A, D. 7) pâyendânlar E : pâpendâzlar A; pâyandânlar D.

57. 1) sa'âdet eser E : eser-i sa'âdet A; eser D. 2) milket E : memleket A; mülk-i D. 3) harb-ı A, D : harb u E. 4) mukarrer E : emr-i + A. 5) külin E : gubârun A. 6) melâhîden E : melâ'ibden A, H. 7) nesneyi E : nesneler ile A. 8) tedârük E, A : + ve D.

58. 1) ru'ûsun E : umûrı A. 2) re'yiyle H : ile E, A. 3) veziria'zam A, H : + ve E. 4) Mudanya A : Budamya E. 5) olmış E : imiş A. 6) geldiler E : yanaşdılar A, H. 7) deryâ E, D : deniz A. 8) huzûr E : —D. 9) cuhûd E, D : bağçe A, H. (E ve D de شهور olarak verilen kelime muhtemelen سهور dur. bk. Pakalın I. s. 303.) 10) olunmışdur A, D, H : + ol ecilden Sultân Murad buraya âlî çeşme yapılsun diyü murâd idindiler, azîm çeşme yapılmıştır. [«İstifrag idüp» den sayfa sonuna kadar olan kısım 58a da der-kenar olarak verilmiştir.] 11) ki E, D : si A, H. 12) iskelesine E : önüne A. 13) bilece E : ma'an A. 14) bahtdur E, D : bahtıdur A. 15) müyesser E : —A.

59. 1) âlîde E : âlîye A. 2) maslahatın görüp E : kârın bitirüp A; livâ-i hayâtların ser-nigûn idüp H. 3) vekâletdür E : vekâlet-i uzmâdur H. 4) re'is E : + efendi D. 5) efendisi E : kadısı efendi A.

60. 1) şehzâdelerün D : şehzâdeler E; şehzâdegân A. 2) pâdişâh-ı merhûmun D : merhûm mağfûrun lehün E; merhûm u mağfîrun-lehün A; merhûm Sultân Selim'ün H. 3) taşra halk-ı âleme E : taşraya hala'ık emîn u feryad ile A. 4) halkmun D : kavminün E, A. 5) tarafa A : tarafına E. 6) ve bir... dahi E : —A. 7) bahş E : bahşiş A. 8) D bu bahsi atlamış 9) Beytu'llahi'l-mu'azzama A : Beytullâhi ma'azzama E, D. 10) âdet hil'atları ancak E : birer âdet hil'atları ihsân olundı H. 11) virilüp A : —E, D.

61. 1) yevmü'l... mübârek E : ramazân-ı şerîfün on yedinci cum'a gününde D. 2) ancak D : —E, A. 3) ve E : + sâ'ir A. 4) hidmetin ta'lim iderdi E : sâ'ir a'yin-i dîvânı ta'lîm eyledi H.

62. 1) Mekke E : Medine A. 2) ve tasarrufunda.... olunurlardı E : olmış idi ve A. 3) havâssıyle harem-i muhterem E : havass-ı harem-i muhteremleri D. 4) kadr namazların D : kadri E. 5) 27 E : 28 A. 6) 28 E : 29 A. 7) sadrlu sadrlarına E : yerlerinde D.

63. 1) taltîf-i E : lutf-i D. 2) diyü D : —E. 3) savâb E : —D. 4) Ali A : —E. 5) gönderdiler E: gönderildi D. 6) 5 E: —A. 7) Süleyman E : Selim A. 8) Lale-izâr E : La'l-zâr A. 9) oğlunun E : oğlu Mehmed Paşa'nun D. 10) nişâncılıkdan giden Mar'aş Beğlerbeğisi D : Mar'aş Beğlerbeğisi nişâncılıkdan giden E, A.

64. 1) defterdârına E : defterdârlarına A. 2) yüz elli iki E : yüz elli A. 3) asr E : beğ D. 4) cidd ü sa'y D : cidd-i belîğ E. 5) cild-i vâhide E : bir cilde A. 6) 9 E : —D. 7) güni E : gicesi H. 8) duhterinün ahteri E : duhteri D. 9) da'vacı olup E : —D. 10) sa'âdet hâtırları içün E : hâtırıyçün A.

65. 1) mâlâ-ya'nîyi E : bî-edebi A. 2) diyü âdem gelmiş E : —D; diyüp A. 3) görmişler E : —D. 4) Mehmed nâm H : nâm Mehmed E. 5) şehzâde iken umûrının E : şehzâdeliklerinde umûrlarının D. 6) ba'zı E : + mühimmât içün akça çıkarmış ba'zı A, H. 7) ben E : —A. 8) D nüshası buradan itibaren üç bahis atlamış. 9) tensûkāt E : tuhâfāt A. 10) Ahmed A : —E. 11) ikbâl E : istikbâl A. 12) selef E : eslâf A.

66. 1) defter-i hâkānî E : defterdâr A. 2) alayı E : alayları A. 3) geçicek E : geçince A. 4) darbı nâ-kabûllerin E : ol nâ-haleflerün dahi H. 5) mâlî E : mâl-â-mâlı A, H. 6) defterinde E : defterlerine A. 7) kat hila'-ı A : hil'at-ı E. 8) dörder E : dört A, H. 9) sürahî E : altun + A. 10) leyençe E : sim + H. 11) 4 E : —D. 12) nihâyetde E, A : gāyet D. 13) vr. «66b» nin son dört satırı ve vr. «67a» boş bulunmaktadır.

67. 1) kem E, D : kim A, H. 2) Tokmak... b,-karâr E, A : ilçi Tokmak Han D. 3) mülk A, H : mâlik E, D. 4) muhâzele E : hazele A. 5) hücûm-ı umûm D : umûm hücûm E.

68. 1) teberra'îlerin E : bed-re'ylerün D. 2) yekbâr D : آثار , E. 3) haberleri D : haberler E. 4) a'yan... eyledüklerıdür A : —E. 5) biz E : bizler A.

69. 1) intikāmumuz E : intikām A. 2) yâr-idi E : var H. 3) İslâm E : muvahhidîn A. 4) iti E : köpeği A. 5) nesîm-i D : nesîm ve E. 6) olanlar... firâr E : olan melâ'în-i surh-serân feryâd A. 7) meydân E : miyân A.

70. 1) mülûkânelerine E : hidivânelerine D. 2) iderken E : iken A. 3) oğlanı E : oğlanları A. 4) gitdiler H : gitdüğidür E.

71. 1) (dokuzuncu) : yedinci E; on yedinci A, H. 2) Ali A : oğlı E. 3) (on)birinci : yiğirmi birinci E; yiğirmi yedinci H. 4) ve D : —E. 5) hırs u âzından E : hırslarından A. 6) basılduğı... aynında E : basılduğında ve kırılduğında A. 7) yarağın E : kaydın D. 8) iken E : + beyt zahm sînemde okun yaraların hep âleme turbun, Allâh'ı seversen hele bir pâre meded diyerek D.

72. 1) kışlaya E : kışlaka D. 2) tamâmen H : tamâmet E. 3) kıssa A : bu + E. 4) yeniçeri ağalığından çıkan E : sâbıkā yeniçeri ağası D.

73. 1) kıtâller E : kıtâl A. 2) olundı D : olundukda E. 3) ve A, D : —E. 4) ferâvân E : revân-ı + A. 5) pâyân olup E : bî-pâyân gâret olunup A. 6) bazar E : —A, H. 7) kal'a-i mezbûr E : ân-kal'a D. 8) hüsn-i D : hüsn ve E. 9) ve E : —D.

74. 1) (kumak) : kalmuk (قالموق) B; kalmak (قالماق) E. 2) uyup E, D, H : olup A. 3) Ereş E, D : Aras A, H. 4) Erzurum cânibine E : Erzurum'a A. 5) olunup E : olup D. 6) âlem E : cümle D. 7) sultânı E : sultânının A. 8) 20 E : —A, H. 9) salındı E : salındıyı H.

75. 1) efendiyi E : çelebiyi D; çelebi A. 2) getürdi E : geldi A. 3) iyâdetine E : iyâdesine D. 4) ü A : —E. 5) ma'zûl buyuruldük E : azil buyuruldı A ; ma'zûl olduk D. 6) eyleyesin E : olunur D. 7) ve A, D : —E. 8) îsâl-i H : —E. 9) maslahat E : iş A. 10) tağlarında E : tağında D; kûhlarında A. 11) ve A : —E, D bir varak sonra «E» de sulh u salâh geçiyor. 12) vezîr-i E : vezîr Mustafa Paşa A. 13) ile E : —D.

76. 1) beğlerbeğiliğinden E : beğlerbeği iken Âsitane'ye gelen A. 2) ferâvân E : ferâvâna D. 3) olduğuna E : olduğında D. 4) kendüzini E : kendülerini D. 5) saltanatda E : saltanat D. 6) diyüp D, H : —E. 7) eyledüğidür A : eyledüği E. 8) olunduğıdur A, D : olunduğı E. 9) pusulaya E : pusula A. 10) sultânı D : sultân hazretlerini E, A. 11) kendüye D : —E. 12) vahşet E, H : haşyet D. 13) nazm E : kıt'a D. 14) beyt E : nazm D.

77. 1) sûr-ı sûnnet-i D: sûnnet-i sûr-ı E. 2) âlî E : vâlâ D. 3) Ya'kub Beğ E : —A 4) hükkâmına D: hükkâmını E. 5) çavuşlar ve çaşnigîr E: çavuşan ve çaşnigîrân A. 6) Tûrân — zemîne E, A : Tûrân'a H. 7) mulûkinden H : mulûkden E.

78. 1) altı ay E : —D. 2) mukaddem A: —E.

79. 1) hasene E : şerîfe A, H. 2) hadd-i imkânda E : mümkin D. 3) ve oturmak E : üzre A. 4) nazardan E : gözden A. 5) Bostân-zâde Efendi D, H : Bostân Efendi-zâde Mevlânâ a'lemü'l-ulemâ E. 6) Rûmili.... habsine A, H : İbrahim Paşa hazretleri Rûmili Beğlerbeğisine habse E.

80. 1) mücevher D : cevâhir E. 2) esbâbun E : emvâlün A. 3) kapucılar... buyurdılar E : tarafından kapucılar kethüdası

ağa gelüp mühr-i izzeti alup, ma'zûl olundı D. 4) tevâbi'inün E : etbâ'ınun D. 5) mısra A, D : —E. 6) vezâretle D : vezîr olup E. 7) gün... idi E : cihâr-şenbih güni D. 8) bir kaç... itdükden E : —A, H. 9) ve E : —D. 10) hüsn-i A, D : hüsn ü E. 11) fâş E : —D.

81. 1) melâ'în E : kâfiri A; melâ'îni D. 2) virildi E: —A, D. 3) sene 991 de E : sene 990 da A, H; 991 senesinde D. 4) hazretlerini E : hazretleri H. 5) teftih E : tashîh A; feth D. 6) hûn E : —A; kan H. 7) rûh-ı revân E: rûh A, D. 8) mağrib A, D : gurûb E. 9) olmak fermân olunduğıdur H : sultân oldığıdur E. 10) yetişüp E : irişüp A. 11) buyurıldı E : —D. 12) ulaklık A, H : ulak E, D. 13) oldı E : —D.

82. 1) vâlidesi E : vâlideleri D. 2) yayan E : piyâde D, 3) eyyâm-ı... tevâlî E : kırk gün mütevaliyen H. 4) sancağa E : —A. 5) evvel E : ibtida D. 6) u A, H: —E.

83. 1) erkân-ı sa'âdet hazretlerinün E : cümlesinün D. 2) olduklarından E : oldukdan D. 3) itdüğidür E : idüp D. 4) vezîr D : sarımu' الصارم ve sâhibü'l-izz ü ve'l-ihtişâm vezîr E. 5) ile D : ile E. 6) bile D : ve + E. 7) kim E : her + D. 8) yapışup E : girüp A. 9) sürüp E : sürdürilüp D. 10) vilâyet-i E : —D. 11) Hüseyin Ağa E : —A.

84. 1) dilâver E : dilâverler D ; dilâverân H. 2) âlemde E : âlemden A, D. 3) mezbûr... eylediler. Bu kısım E de der kenar olarak verilmiştir. 4) kapuda E, A : kapu D; kapudan H. 5) kabza E : kıt'a D. 6) haml E, A : yük D. 7) asl E, A: nesl D. 8) gün E : güni D.

85. 1) idüp E : olunup D. 2) âzime D : âzim E, A.

86. 1) kalabalık dîvân E : galebe dîvânı D; galebe dîvân A. 2) mat'ûn olup E : mat'ûnen D. 3) Hüseyin E: diğer + D. 4) paşa D : —E, A. 5) kalkacak E, A : i'âdesine vardım kalkacak D. 6) alıvâli E: —D. 7) devlet D : sa'âdet ve a'yân-ı hazret E.

87. içerüde D: + sa'âdetlü Pâdişâhda E. 2) çıkarsın E: çıkmış H. 3) istikbâli E, A : istiklâl D; müstakillen H. 4) Anatolı'nun E, A : Anatolı D. 5) âyîn E: uslûb D. 6) cibillî D : cibillet E, A. 7) gelüp A, H : geldüğidür ki E.

88. 1) kür E: —A (kür nehri) 2) benimle ... müyesserdür E : benimledür H. 3) kışla E: meşta A. 4) sipâh E: —D.

89. 1) ki H : —E, A. 2) ancak olur E, A : —D. 3) arzları A : arzlar E. 4) efendi E, A : —D. 5) ma'zûl E : ma'zûlen D; —A.

6) Burhâneddin Efendi A : Burhan E. 7) Dâru's-saltanatü's-seniyye E : Kostantiniye olan A. 8) kānûn A : 12 kānûn E, H. 9) olup munfasıl olan E : sâbık D.

90. 1) der-ednâ E : bî-ednâ D. 2) defterdârlık E, A : defterdârlığı D. 3) Mısrıyye E : Mısr A, D. 4) ve A : —E. 5) iclâl E : iclâs A. 6) haberi A, D : haber E. 7) kıymetî E : zî-kıymet D.

91. 1) bî-bedel A, D : bedel E. 2) itdüğinden A : —E. 3) şûrlarından E : şûrların A. 4) diyâr bihişt makam E : emkine-i bihişt-âbâd D. 5) cenâbına E, A : rikâbına D. 6) yeniçeriler E : yeniçeri A, D. 7) olmaduğından E : olunmaduğından A. 8) münâsebet E : münâsib A.

92. 1) ve A : —E. 2) cehre neferân E : peyker nefs A. 3) neferen E : nefs A. 4) aşağa E : aşağı A. 5) ve E : —A. 6) resimlü mutallâ E : resmelü müşekkel A. 7) mevlâsına E, D : efendisine A. 8) ziyade A : —E.

93. 1) ve sipeh-sâlâr E : —D. 2) oğlı... olan E, A: serdâr-ı leşker olan oğlı H. 3) kasd E : kasdın A. 4) ümerâ E, A : ve + H. 5) zencirin çalup çekilüp E : zencirlerin kılıçlayup A. 6) E 93b de bulunan der-kenar A, H, D de bulunmamaktadır 7) halkınun ba'zı melâ'îni E : halkından ba'zı melâ'în A.

94. 1) olmağla E : kaldığından A. 2) menzili E : konağı A.

95. 1) 7 E : —A. 2) târîh E : ol vakitlerde denilen târîhlerdendür D. 3) altı aded tarih beytleri E nüshasında der-kenar olarak verilmektedir. A nüshasında son üç beyit bulunmaktadır. 4) Lâle-izâr E : La'l-zâr A. 5) Hızır E, D : Ca'fer A.

96. 1)perâkende emânet E, D : emânet perâkende A. 2) E (96 a) da bulunan der-kenar A, D, H nüshalarında bulunmamaktadır. 3) kelâm E: kelâmı H.

97. 1) levhler E : gusvârlar A. 2) çizme E, D : cibinlik A. 3) kethüdâsına ve ağasına E : kethüdâsı ve ağası A. 4) da'vet-i E : da'vet ü A, H. 5) tenhâ E : —A. 6) şeneldiler E : şenlendiler A.

98. 1) tutuk E : —A. 2) rahtdan inüp H : اشغال E, A. 3) kānûna E : kānûni D. 4) hartılarda E : hâritalarda D. 5) altmış E: yetmiş H. 6) sundurduğu E : sunduğu A, D, H. 7) oğlanlar E : oğlanları D.

99. 1) hiç E, A : + biri D. 2) ma'a-ziyâde E : belki + D. 3) yapdırı E, A : yapdıra D. 4) inhizâmda E : inhizâm vaktinde D. 5) gördükleri vech A : vech gördükleri E, D. 6) 15 E, D : 10 A.

100. 1) hareminde E, A, D : câmi'inde H. 2) zâde E : efendi A, D. 3) doksandan E, A : doksanı D. 4) milket E, A, D : memleket H.

101. 1) birer E : bin A. 2) biz E : —D. 3) cezîre ismi bütün nüshalarda boş bırakılmış 4) Mehmed Ağa D : —E, A. 5) ri'âyet A, D : âriyet E. 6) beğlerbeğisi A, D : beğisi E. 7) kerre E : —D. 8) hazretlerine H : hazretleri E.

102. 1) fâhire-i E : fâhire ve D. 2) müjdesine E : müjdesiyle A. 3) topı A, D : top E. 4) olmış E : olmışlar A; olup D. 5) didüğinden E : + ötürü D. 6) cevânîde E : hâbda A. 7) hemm... olup E : mahzûn u mağmûm olarak tesir idip D. 8) hazret-i E, A : kasaba D. 9) vezîr-i merhûmun H : —E, A.

103. 1) takrîb E : bir + A. 2) Hınnalu E : Hınnalı A, D; خنالى H. 3) pâydan E : tâbdan A; pâyından D.

104. 1) kadıaskerliği E : sadrı A. 2) hasnâ E : mahbube A. 3) evin E : evini D. 4) ârâm eyledi E : sukûn buldu A. 5) Efendi H : —E. 6) kendüzi... denilmeğin E : hayatında kendüleri işâret-i aliyyeleri anlara lâhık olmağın A. 7) yüz sürüp E : rûymâl irüp A.

105. 1) müstes'ad E : mükerrem A. 2) defterdârlık E : defterdâr A. 3) gā'ibâne E : gāyibânemizde A. 4) hâkimi A : hâkimlerini E. 5) sancak ismi nüshalarda verilmemiştir. 6) gelen A : —E. 7) re'îs-i mezbûrân E : re'îsleri A. 8) cânibeynde E : cânibeyn A; bari + D. 9) u A : —E. 10) gün E : güni D. 11) cerrâh A : —E.

106. 1) şehr 1, mah 6 E : şehr tamâm olmamış idi A. 2) mûnis-i A : münis ve E, D. 3) anunla... olmışdı E : meşgûl idi D. 4) bi'z-zarûrî E : bi'z-zarûre A, D. 5) بو كور ايكى E, D : sedd-i cedîd A, H. 6) u H : —E.

107. 1) âyîn-i E : kangı D. 2) ayağında E : ayağı altında A; ayak altında D. 3) kalabalık E : gelebe D. 4) Mekketu'llâh E : Mekke A. 5) nâzik... gāyet E : tefârik ve emti'anun D. 6) mahfeslerden E : nefislerinden A. 7) zor-âver E : bir + A; birer + D. 8) sıyup E : tutup A; bozup D.

108. 1) husûsa E : husûmete A. 2) hâliyâ E, A : hâlâ D. 3) geçecek E : murûr u ubûr idecek D. 4) içün A : —E, D.

109. 1) serdâr E : —A. 2) üzerine E : üzre H. 3) 18 E, D : 8 A. 4) tebeddülât-ı ulemâ efendiler A : tebeddülâtıdur ulemâ efendilerde E. 5) paşa D : —E, A. 6) paşaya A : paşasına E, D. 7) zimmeltine E : zimmetinde A, H. 8) şer ile ve kānûn ile E : şer'an kānûnen D. 9) huda'da E : hadâyi'de D. 10) süriyü halin ağlayu E : sürüp ağlayarak D. 11) evvelen ve âhiren E, A : sâbıkan ve lâhıkan D.

110. 1) başı E : —A. 2) dâl E : —D. 3) haber E : haberi D. 4) fazîlet-i E :fazîlet ü A, D.

111. 1) mukābele'î Mehmed E : mukābeleci Mahmud H. 2) Şirvân zemîne E : Şirvân'a D. 3) ve Salamas'da... Mirza'ya E, D : —A, H.

112. 1) nâm bütün nüshalarda isim yeri boş bırakılmış 2) mülâhidîn ü muhâzilîn E : mülâhide D. 3) nâm bütün nüshalarda isimler verilmemiş.

113. 1) gezend E : zarar D. 2) üstüne E : yanma D. 3) yasak E : tenbîh A. 4) olanca E : cemî' A. 5) yetişmek gereksin E : yetişesin D. 6) vilâyet-i E : Basra nevâhîsinde D.

114. 1) kadıları E : kuzât D. 2) sekt E : sekte A. 3) haber E : haberi A. D. 4) Kağılgay E, D : kalgay A, H. 5) derd ü E : derd-i A. 6) sultân E : —D. 7) ile H : + ve E. 8) işlemiş A : aşılmış E. 9) inâyet E : inâyet-i Hak D. 10) mîr-âhûr-ı kebîr E : mîr-âhûrluk ile D.

115. 1) yüz sürüyü E : yüzler sürüyü A; rû-mâl ile D. 2) olmazmış tiz mu'tâd E : —A; olmazmış tîz habîr D. 3) azîm E : + gibi H. 4) ke-ennehû E : + olmak üzre yazılmış lâkin vech-i münâsebeti teemmül görülür. Fe-te'emmül D. 5) ve A, H : —E, D. 6) bir A, H : —E, D. 7) katar-ı E, D : bî-nihâye A, H. 8) ağrıklu E : ağırlıklı A, D; ağır H. 9) pâdişâh hazretleri E : pâdişâhumuz D. 10) pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinün E : pâdişâhumuzun D. 11) Teke E, A : Tekeli D; Tekelü H.

116. 1) îd-i şerîf E : ve mâh-ı îd-i fıtr D. 2) mansûreye A : mansûre E; —D. 3) komayup D : kalmayup E, A. 4) gird-â-gird E : —A. 5) mertebe... didiler E, D : rütbe bî edebliğe cesâret idüp hezeyân söyledilerki şerh u beyân olunmaz A, H. 6) ayrılup E : açılup A. 7) buyurdı A, H : + buyurdı E. 8) ağrık E : ağırlık A, D. 9) me-bâş A : باسرژكدر E, D. 10) kaçamak D : kaçmak E, A, H. 11) ü D : —E, A, H.

117. 1) çıkmak E : çıkılmak A. 2) kolundağı E : kolundaki A, H. 3) mansûre E, A : mansûr D. 4) eylemekde E, A : itmekde oldılar H.

118. 1) hâne E, D : han A. 2) fâriğu'l-A, H : fâriğ-bâl E. 3) re's E : den mütecâviz D. 4) ziyâde top E : çok D. 5) namaz-ı E : salât D.

119. 1) kışlada E : kışlakda D. 2) 997 E, D : 996 A, H. 3) kimse tınmayup E : kesüp A; kimse söylemeyüp D. 4) bizden E : biz âhara virsek D. 5) darbî E : cebren D.

120. 1) yerine ... görsün E : gayri pâdişâh buluruz mülâhaza eylesün D. 2) durmasun A, D : durmasunlar E. 3) yarağ E : yarak D. 4) gördüği gibi E : görünce D. 5) ko be E : ko D. 6) ulûfelerin E : ulûfelerini D. 7) Haydar Ağa E, A : —D.

121. 1) Bizim nüshamız da dahil olmak üzre bir çok nüshada der kenar olarak verilen üç tarîh daha bulunmaktadır.
«Kemâ tedeyyen ve tuvân» sene 996.
«Ola rûh-ı Muhammed'e rahmet» sene 996.
«Cidd idüp Beğlerbeği'nin boynın urdurdı sipâh» sene 996.
2) tarîklarıyle E : tarîkıyle D. 3) ilhâk E : nakl D. 4) Yahûdâ E : Yahûd A, D. 5) idi-viren E : iden A, D; sebeb olan H. 6) yad yağı E, A : yad u yağı D. 7) mudârâya E, A : mudârâta D.

122. 1) haberin E : haberini D. 2) âbdâr ... ve E : eğleyüp D. 3) mevâcibin E : mevâcibini D. 4) celebe E : talebeye A. 5) zemâne ihdâsı E : ahdâs-ı zemâne D. 6) nâm isim yeri nüshada boş bırakılmış. 7) münteşir oldı E : neşr ü şuyû' buldı A.

123. 1) evbâşı E : kallaşı A. 2) açdırılmayup E, D : açdırmayup A. 3) vezîr-i A : vezîr ve E. 4) sürüyü E : sürmeye D. 5) mâbeynini E, A : beynini D.

124. 1) hadîsiyle A : در + E. 2) İştanbul'un... şerîfi E : İstanbul nisvânı D. 3) a'lâ E : mahbûbe A. 4) namazına değin E : zemânına dek A. 5) iderüz A, E, D : idemezüz H. 6) ol gün... E nüshasında farklı bir kalemle der kadar olarak verilmiş, A, D, H de metinde verilmiştir.

125. 1) nazm E, A : târîh D. 2) «Hoş geldiniz» sene 998 «Kul eyledi cenâbına şâh oğlı Haydar'ı» Bu iki târîh E nüshasında der-kenar olarak ve değişik bir kalem ile verildiğinden dip nota alınmak daha uygun görüldi. 3) acemi-oğlanı A : acemi-oğlan E. 4) ve A : 5) Mesfûr Mahmud Ağa A : —E. 6) merhûm E : —A.

126. 1) zevcesi A : zevce E. 2) kerîmeleri E : kerîmesi A, D. 3) vâlidi E : pederleri D. 4) gümrük E de gümrük kelimesinden sonra boşluk bırakılmıştır. Muhtemelen buruya mikdâr yazılacaktır. 5) Başlıktan sonra A nüshasında şu bilgi verilmektedir. «Mezbûr Ahmed Paşa sâbıkā der-i devlet-medâr Çavuşları mâ-beyninde meşhur ve mute'âref olup, beğlerbeğilik birle irtifâ'-ı şân bulmış idi. Hayli beğlerbeğiler mâ-beyninde sâhib-i vakār ve nâmdârlığı meşhûr u mute'ârefdir». Bu metin çok az farkla E ve D nüshalarında der kenar olarak verilmiştir. Esas aldığımız nüshada der-kenar olduğundan ve farklı bir kalemle yazıldığından dipnot olarak verilmek daha uygun görüldi. 6) ana tâbi' olan E : ittibâ' iden D. 7) mühlet ki E : memâlike ki A; —D. 8) taylasân ile E : —A. 9) cilve... eyledi E : turup halka vesîle-i temâşâ oldı D.

127. 1) bî-tekellüf E : bî-tereddüt D. 2) eller... düzenlik E : iller âminlik A. 3) ittifâk ile E : ittifâk birle A; müttefikü'l-ârâ D. 4) sınarı E, A : avanesi D. 5) paşa'ya E, D : pâdişâhiye A. 6) pazarma H : pazarı dâr —E. 7) efendi E : —D. 8) şehâdet nasîb olduğu E : her biri hissedâr-ı rutbe-i şahâdet oldukları D. 9) yerine Haleb kadısı Hasan kethüda-zâde Efendi, anun yerine Süleymâniye müderrisi Kaf-zâde Efendi, anun yerine Sultân Selim müderrisi Kethüda Mustafa Efendi, anun yerine Semâniye müderrisi Paşa-zâde Efendi, anun yerine Eyub'da İsmihan Sultân Müderrisi Manav Taceddin Efendi, anun yerine Mehmed Paşa Müderrisi Badrali Efendi anun yerine رعوس medresesine ma'zûl Mansûr Efendi oldı. Yerine merhûm şehzâde Sultân Mehmed müderrisi sâhibü'l-fezâ'il Âhî-zâde Efendi oldı. Yerine Semâniye müderrisi Taşköprizâde Kemal Efendi yerine Bursa'da sultân müderrisi Zeynelâbidîn Efendi yerine حماسه ma'zûl Ivaz Efendi Hamza Efendi? Bu kısım E de kenar olarak verilmiş A, D, H, de bulunmamaktadır.

128. 1) muzâyakaya E : muzâyaka A. 2) hareminde E : câmi'i D 3) cem'iyyet E : tecemmu' A. 4) ve anatolı... olundı E, A, H : buradaki tevcihatı D nüshası tamamen karıştırmış. Genellikle E nüshası kadıaskerlik olarak verdiği halde A ve H nüshaları «sadr» kelimesini kullanmaktadır. Sadr daha sonra meydana çıkmış bir tabirdir. Bu bahis misâl olarak verilebilir. 5) ve A, H : —E, D. 6) vird ü zikrin E : evrât u ezkarîn D. 7) işin bitürüp E : işini görüp D. 8) mezâlim ü vebâllere nihâyet E, A : mezâlime D.

129. 1) nâ-ehl erâzil E : erâzil ü ehl D. 2) silinüp E : mahv olunup D. 3) sâbıkā E : + yine D. 4) dûdmân-ı E : hânumân-ı D. 5) efendi E : —A.

130. 1) tutardı E : tutuşurdu D. 2) maraz-ı... bulmayup E : mat' unen D. 3) şehirden sürülmek E : nefy D. 4) mu'azzez ü mükerrem E : —A; mültefit ü mükerrem D. 5) namazı kılmup E : namazın kılıp D. 6) dil-tenk E : tenk-i derûn u dil-i siyâh D. 7) bölük-başı zabıtcı E : bölük-başıyı zabıtlarıyçün H.

131. 1) Apostol Ağa hakkında D de kısa bir der kenar var : Hatta Apostol Ağa diyü beynlerinde mulakkab eylediler. Lisan-ı Süryanîde gaybden haber veren kimseye Apostol dirler. Kâin ve

müneccim ve remmâl manasma gelir. Bu diyarlarda ekser denâ'et ve habâset sâhibine makām-ı ريده isti'mal iderler. (D. 115a der-kenar). 2) eylücek E : iylük ile D. 3) maktû A : + E, D. 4) kimse E : —A, D. 5) teşvîş ve ıztırâbma E : teşvîşinden ıztıraba D. 6) cüzü dükkân E : dükkânı A. 7) buyurmuşlar A : buyurulmış E. 8) eşedd-i E : —A. 9) eşedd-i... buyuruldı E : —D. 10) mısrâ' «Niye bed böyle miskî Acem sıçdı Bezzâzistân'a» lafz-ı târîhdür. Bu mısrâ' E de farklı bir kalemle der-kenar olarak; D de metinde (D. 115b), A da ise hiç verilmemiştir.

132. 1) Sabancı E, D : sabanca A, H. 2) ve beğlerbeğilerün E : —A, H. 3) haklarından gelündüğidür E : hakkından gelündüğidür A; cezâları virüldiğidür D. 4) başlısı E, D : başlı A. 5) âlem A : —E. 6) tedârükin E : tedârükini D.

133. 1) keresti E, D : kereste A. 2) şâyi' oldı E : işâ'a olundı D. 3) bulunan D : bulundı E. 4) olup... Mevlânâ E : —A.

134. 1) hümâyûn E : —A; sultâni D. 2) hatun E : —D.

135. 1) mesâmi'-i aliyyelerine E, A : sem'-i alîlerine D. 2) ehem... hamâkatdur E : ehemdür A. 3) gemilerin E : gemilerine D. 4) olunmaduğıdur A : olunmaduğı E. 5) ile A : düşmen + E. 6) ancak E : yalnız D. 7) ekdilenüp E : eğlenüp A. 8) olunduğıdur A, D : olunduğu E.

136. 1) istedüğine E, D : + göre A. 2) zuhûrma kadir olmayup E : göremeyüp D. 3) Mahmud E : —D. 4) sürüyü E : sürüp A; sürmeğe D. 5) olanun E : olunan A. 6) börkin E : börkini D. 7) çavuş E : ağa D. 8) çavuş E : + ağa D.

137. 1) cebr A : 'unf u örf-ı cebr E. 2) tebdîlidür A : tebdîli E. 3) Beşir'den sonra «ve Şerif İdrîs» E de der-kenar olarak A, D, H de metinde verilmiştir 4) zevâdeleri E : zevâdı D. 5) gibi E : misâlinde D. 6) misâlinde E : gibi A.

138. 1) ve A, D : —E. 2) olmaya E : kem-yâbdur D. 3) ve A : —E, D.

139. 1) Kabak E, D : قبق A. 2) cündî silahşorlar E : silahşor-ı cündîler D. 3) beremeler E : بارمه A; يرفه D. 4) eyyâm-ı E, A : yevm-i D. 5) diyü E : + mukaddem D. 6) virildüğidür A, D : virildüği E. 7) şitâbân oldı E : gitdi D. 8) halk-ı âlem E, A : halk D. 9) deryâ E : deryâyı A.

140. 1) içinde E : derurında D. 2) aça E : açun A; açmuz D. 3) hîle A : hayat حيات E, D. 4) mal u esbâb E : mal A; eşya ve emvâl D. 5) turup nefâ'isün yiyendür E : yahni kapan A. 6) beğlerbeğiliği A : beğlerbeğisi E : 7) Yemen'den A : Yemen'de E, D. 8) dîvâne E, D : deli A. 9) ilâhîye yetişüp E : ilâhî irişüp D. 10) sürüyü E, A : sürüp D. 11) bayram E : îd A. 12) avâm-ı nâs A, D : avâmü'n-nâs E. 13) penç-şenbih gün E : hamîs günî D.

141. 1) pâdişâh-ı... kavvâhu E : pâdişâhımuz D. 2) kānûn-ı kadîmdür E, A : kānûndur D. 3) rûznâme E, A : rûznâmce D. 4) Arnavud E : Arnabud A, D. 5) alayı... gümüş E : alaylı gümüş ayine A. 6) Şehrizol'den E : Şehrizur'den D.

142. 1) südde-i... geldi E : gelüp südde-i devlete rû-mâle niyâzmend-i ruhsat oldı D. 2) ikbâl u istikbâle A : ikbâle E; istikbâle D. 3) u A : —E. 4) eğlendürdi E : te'hîr eyledi D. 5) gönderdüği D : geldüği E, A. 6) han E: + gibi H.

143. 1) hayret ber-dehân E : dest-i hayret ber-zebân D; ber-dehân H. 2) âliyeden E : âliyyelden D. 3) gelmeğinde E, D : gelmekliğinde A. 4) donadup A, D : donanup E. 5) kalabalık E, D : galabe A. 6) nâme E : nâmeyi D. 7) u D : —E. 8) Emr... eyledüm E : —A. 9) şâh kulı halîfe gidüp A : şâhum kulı halîfeyi giderüp E, D. 10) lala E, D : lalası A. 11) kalaba E : galebe A, D. 12) yeri E : mukata'acılık D. 13) ve... buyuruldı E : —A.

144. 1) كول E : كوله A. 2) fetahnâ E : —A; fetahnâcı D. 3) viren A : —E, D. 4) dest-i E, A : kendi D. 5) ve D : —E, A; ile H. 6) devlete A : sa'âdet E. 7) buyurduğıdur H : olundığıdur E. 8) fermân A : fermân-ı gazâ cereyân E, D.

145. 1) fitne vü fesâd E : zuhûrât D. 2) bi-inâyetillahi... tevfîkıhî E: hele ekzebü'l-kavm ol tâ'ife-i meş'umu'l-kelâm irâde-i ezeliyye-i fazl-ı hudâ tezkîb idüp D. 3) olup A : —E, D. 4) lezzet D : + ve âlem A, E.

146. 1) Arnavud E : Arnabud A, D.

147. 1) şi'ârlığı E : şi'âr olduğı A; ile D. 2) ile... ohnağın E : üzre ve saf-kerde-i nâtıka-i hâs u âm olmağla D. 3) ü A, D : —E, 4) hazretlerinden H : —E, 5) beğlerbeğileri kal'alara E, A : beğlerbeğilerin kal'aya D. 6) huzûrında H : hazretlerinden E, A.

148. 1) güni A : gün E. 2) ikinci gün yine E : iki günden sonra A. 3) babasına E : pederine A. 4) innâ... lütfihî E : istircâ' eylediler A. 5) ulûfesi... kaldı E : mevâcibi hüsn-i tedbîr ile virildi A. 6) Budun E, D : Budin A. 7) akribâdan E : akribâsından A. 8) Trablus E : Trablusşâm A, D. 9) alup E : + tegaddî ile D. 10) müteneббih E, A : yine + D. 11) sahîh E : tahkîk A. 12) ötede E : Erzurum'da H. 13) 148b kenarında «Zavallu imâm Parmakkapu'da, hatîbi ise Irgad-pazarı'nda

salb eylediler» ibaresi bulunmaktadır. 14) gelen E, A, H : gelenler D.

149. 1) depüp E : —A. 2) u tahvîfi E : da'vası A. 3) Mehmed Paşa H : —E, A. 4) arz olunmağın E : arz olunmağla A; görünmele D. 5) halel E : ihtilâl D. 6) geldükleri E : gelmeleriyle D. 7) vasilakı A : vasilak E, D.

150. 1) ya'nî E : —A, H, 2) muhâsebeciliğinden E, A : muhâsebesinden D. 3) merrât E : merreten ba'de merretin D. 4) sürgün olan E : iclâ olunan D. 5) ve E : —A, D. 6) cüce rüşvet virüp A : cüce rüşvetin çepelleyüp E, D. 7) olduğıdur A : olduğı E. 8) gün E : güni A. 9) Mahmud E, H : Mehmed A. 10) yolıyle E : ocağının + H. 11) kalabalık dîvân E : galebe dîvân A; galebe dîvânı D. 12) memleket E, A : memleketi D. 13) mülkde E : memleketde A; emlâkde D. 14) ittifaksızlığından E, D : bi-ittifaklığından A.

151. 1) bunda E : bundan A; —D. 2) mâ-beynde E : tarafeynde A. 3) ahz E : derbest H. 4) ve illâ E : yoksa D. 5) sözleri vardur E : söz olsa gerekdür A. 6) geçiniyoruz E : geçinürüz A; oluyoruz D. 7) afv buyurulmak E : afvleri D. 8) kurbında E, A : civârında D.

152. 1) kelâmunla E : kelâmumla A; kelâmiyle D. 2) ikisi de A : ikisini de E; ikisi dahi D. 3) mülket-i E : memleket-i A, D. 4) üç yüz E, D : üç A.

153. 1) milket-i E : memleket-i A. 2) sulh A : —E. 3) mahfî A, H : hafî + E. 4) tevâbi'inden E, A : etbâ'ından D. 5) kalabalık E : galebe A, D. 6) karı hatun E : hatun A; karı hatunlar D. 7) vezîrün E : vezîr D. 8) harca bahîleri E : çerşileri A.

154. 1) idemeyüp D : itmeyüp E. 2) vâr E : vârî A. 3) mütezaccir E : mutazarır A. 4) yapışılup E : başlayup A, D. 5) geçüp mudârebeye E : geçilüp mudârebeye A; mudârebeye mudârebeden muhârebeye D. 6) büyük top sürdürüp E, D : kebir toplar sürüyüp A. 7) be-nevbet E : —A; nevbet ile D. 8) başın E : paşa-yı merkūmun + H. 9) u D : —E.

155. 1) vusûl buldukda E : ulaşdukda H. 2) îd-i D : —E.

156. 1) duhter-i sa'd-ahteri A : duhterinün ahteri E. 2) «Geyve Akhisar'ından olmağın kendüzi İznik'de geçinürdi. Hatta ol yerde çiftlik dahi idinmişdür» bu ifade E nüshasında değişik bir kalemle (vr. 156b) de der kenar olarak verilmiş; A ve H nüshasında metne alınmıştır. 3) mem E, D : —A. 4) vasıllık E, D : vasaladaki A. 5) keyfiyyet E, D : keyf A. 6) olmadı E : hâ'ib ü hâsır kaldı. En-nâsu mecziyyûne bi-a'mâlihim sırrı zuhûr itdi D. 7) gördi kim E : kim idi A. 8) Murad el E : Murad'un A.

157. 1) kahvehâne hakıknda didiler E : kahve hakkında denilen A. 2) Zol'un E : Zor'un D. 3) evvel E : evvelki D. 4) erbâb-ı A, D : ارباب E. 5) Han Gāzî E : câmi'i evkāfı D. 6) evliyâ E : —A.

158. 1) ağa E, D : ağanun A. 2) ağa E : ağalar A, D, H, 3) kışlacılardan E, A, H : kışlakcılardan D. 4) sülehâdan E, D, H : ümmetden A. 5) u H : —E. 6) nâzenîn E : nâz perverde-i âğûş-ı mâder olan A. 7) sıbyâna bir cur'a E : sibyânlar A. 8) humâr-âlûde E : kazâ-i nâzile A. 9) âlem-i E : semt-i D.

159. 1) mübarekden E, A : tâ'ûndan D. 2) kaza-i ... ile E: derhal helak olmağla D. 3) dirilmek ile E : dirilmeğin A. 4) halkına haber olur E : halkı duyup A. 5) ne dersin E, D : niçün sen A. 6) ittifâk E : ale'l-ittifâk A. 7) mukaddem E : evvel D. 8) tu'me-i E, A : alef-i D. 9) nâçâr gezdirüp E : gezüp H.

160. 1) ba'zîsı A : ba'zî E, D. 2) be-nâm E, D : eşkiyâ A. 3) vü A : —E. 4) zârîler E : zârîlikler A. 5) gidüp E : çıkup D. 6) Behke E : muhkemi A. 7) ve A : —E. 8) menfe'at-i azîme E : nef'-i azîm A. 9) müstahkem E : metîn H. 10) katumda E : indimde D.

161. 1) E de kenarda farklı kalemle «ve ref'-i vebâ» kaydı bulunmaktadır. Bunun «def'-i belâ ve ref'-i vefa şeklinde olması mümkündür. 2) şifâ-i sıhhat E : sıhhat ü şifâ A. 3) zâr E : niyâz A. 4) gidüp E : geçirüp A. 5) belâ... âfiyet E : vebâ A. 6) hezâr E : —A. 7) olunup E : alunup A. 8) kapularından E : ebvâbından A. 9) yevmî E : —A. 10) muhallefâtının E : muhallefâtı A, H. 11) âsârı E : haberi A. 12) melâ'în E : kâfirler H. 13) ta'allukātının A : ta'allukātlarının E; ta'allukāt ve hısımlarınun D.

162. 1) mağsûb A, D, H : mağdûb E. 2) itmeyüp E : idemeyüp A, D. 3) memleket A : milket E. 4) yâd olundukda E : okunup yâd olundukda D.

163. 1) ruzgâr-ı zûr-kâr E : ruzgâr A, D. 2) mansûrede A : mansûre E. 3) u A, D : —E. 4) nâm E, A, D : Petre nâm H. 5) nâm mel'un E : deli kâfir H. 6) anları memlekete E : varanları memlekete A ; varanları Boğdan'a D. 7) katl E : katlini H. 8) mal cânibine A : malından cânibe E. 9) Bağdad'da E, D : Bağdad'a A.

164. 1) filori E : altun A. 2) niçe A : ne E; —D. 3) timarlı E : tüccarlu A. 4) efendiye E : efendiden D. 5) bir E : mezbûr dahi + H. 6) harâclarına E : cizyelerine A. 7) sâl be-sâl E : her sene D.

165. 1) sâlimîn ü gânimîn E : sâlimîn A; selâmet ile D. 2) enâm A : ârâ E. 3) Kıbrıs'dan E : Kudüs'ten H. 4) âhar E : gayri D. 5) olundı E : ve evzâ'ında tehâlük ve inhimâki hayli sedd-i tarîk-ı âmali (امالى) olup ve dil-hâkınca mesrûr oldı D. 6) leşker-i celed ile E, D : leşkeriyle A. 7) kendüzi E : Han Ahmed H. 8) ikbâl... çıkmağa E : istikbâli için D.

166. 1) mihmânî D : + hürmeti E ; —A. 2) esbâb E : esvâb A, D. 3) keyl erz E : kile şa'îr ve A; keyl pirinç D. 4) ve buçuk E : nısf D. 5) beyza E : yumurta D. 6) mâhî E : balık D. 7) âb-ı limon suyı D. 8) cev ve kıyâh-ı huşk E: bir yem A. 9) hîme E : odun D. 10) haseb ü nesebleriyle E : âbâ ve ecdâdı A. 11) haşyetleri bâbında D : vahşetde E. 12) denlü... idüp E : mertebede tesliyet virerek D.

167. 1) ak E, D : er A. 2) Âl-i E : netice-i kelâm pâdişâhân-ı Âl-i H. 3) Muzaffer E : —H. 4) sâz u selbe E : zînete A. 5) mahall-i E : makām-ı D. 6) tavâ'if ü mileldür E : ta'ifedür H. 7) pirinç E : erz D. 8) didi E : —H. 9) ne E : o + H. 10) zemînde E : zemînden D.

168. 1) gulat E : gılâz H. 2) ef'-î-yı ejder E, A : ejder-i ef'î D. 3) ilet E : götür D. 4) kalabalık âlî dîvân E : galabalık dîvân D; galebe dîvân-ı âlî A. 5) iletdük E : getürüp A, H. 6) nefîrleriyle E. nakkâreler ile D. 7) mefkūf olup E : tevakkuf idüp D. 8) safânuzı H : safânuz E. 9) şifâh-ı cıbâhıdur E : bûsegâh-iftihâr ola H. 10) makūle E : gûne A.

169. 1) aydur E : —A. 2) eylesek görsek E : itsek göresin A. 3) okur E : —A. 4) gelen E : gelecek A. 5) kimse hâtırına E : bir ferdün fikrine A. 6) mirrîh-i E : —A. 7) cümlesi E : mecmû'ı A. 8) İbrahim Paşa E : —A. 9) bir zî-kudret eski E : birer zî-kudret iki A. 10) kalem E : —A. 11) ile ihtiyâr E : —H. 12) çili E : çil H. 13) ve A, H : —E, D. 14) içindeki E : meydanında H. 15) kayası H : kayasın E, A. 16) paşanun ve defterdârun-başı A : paşa ve defterdâr E; paşa ile defterdârun H. 17) dinsizliğe E : edepsizliğe A.

170. 1) salâteyn A, D : salât E. 2) dimiş E : didüklerinde A. 3) ile A : ve E; —B. 4) ağası dahi E : guruhı ağalariyle A. 5) tamam oldunuz E : cümlenüz D. 6) bab-ı E : cây-ı A, B. 7) saltanatı E : devleti A. 8) atılsun E : atsunlar A.

171. 1) Dîvânlı âlî E : âlî A, B. 2) virildüğidür E : virildüği A. 3) olmayup E : olmadın A, B. 4) takdîm buyuruldı E : tekaddüm eyledi A. 5) sal 4 A, B : ? E.

172. 11) müstebşir E : mesrûr A. 2) varduğıdur A : varduğı E (bundan sonraki dört başlıkda «dür» takısı 'A' nushasından alınmıştır.) 3) hâtır-ı pûr-melâllerine B : melâl-i hatır-ı âşüfte hallerine E. 4) efendi B : + hidmetleri E, A. 5) tab'-ı E : tab' ve A. 6) râgıb E : tâlib A, B. 7) nazîre A, B : —E.

173. 1) nâ-münâsib E, B : münâsib A. 2) tahtda E : tahtında ise B. 3) töhmet E : isnâd A; töhmeti D. 4) menba'-ı B : + وكان E. 5) âmire-i E : —B. 6) kendü özine E : kendüye A. 7) ahkâm-ı E : evâmir-i A. 8) mekânına E : bi-tarîkı'z-ziyâre D. 9) bidmet iderken E : iken D.

174. 1) yegâne B : bahrugan E : 2) ziyâde harîs idim E : hırsım var idi A. 3) ü B : —E. 4) İbn E, D : —A, B. 5) vazîfe ile tekâ'üd A : tekā'üd vazîfe E. 6) etibbâ-i huzzâk E : etibbâ ve hazzal D.

175. 1) şâhım E, D : şâh A. 2) cizye E : cizyesi A. 3) geldüğidür A, D : geldüği E. (Bundan sonraki altı başlıktaki 'dür' takıları aynı şekilde 'A, D' nüshasından alınmıştır.) 4) Arnavud E : Arnabud A. 5) taze sipâhî E, D : bir A. 6) oğlanları kâtibi E, D : oğlanı A. 7) kitâbeti E: kâtibi A. 8) oldı E : oldığından A. 9) baştardesiyle E : forsa + D.

176. 1) söylediler E : söyleşdiler A. 2) hazretlerine E : Sinan Paşa'ya A. 3) kelâmda E : macarada A. 4) enâm A, D : eyyâm E. 5) Rûmili beğlerbeğinin E : sâlifürümüzi D. 6) mükemmel A : + kimseler E, D. 7) mal ve D : mâl-ı E. 8) çıkdılar... idi E : gitdiler inkişâf-ı havaya musâdif oldı D. 10) siper berduş E : siperler A. 9) ile E : + ve A, D. 11) haffaflardan E : haffaflar çarşısında A.

177. 1) ve büyük... kiçeciler E : —A 2) mensûh... yerlerinün E : meftûh olan yerlerün A. 3) buyuruldı... câ'izesi E : a'lâ pîşkeş-i A. 4) yiğirmi birinci E, D : yiğirminci A. (21 ramazan pazartesiye tesadüf etmektedir 20 tarihi yanlıştır.) 5) halkı hulkına E : halkına A.

178. 1) nazm E : + u A. 2) hasret E : hayret A. 3) serâ E : sarây A. 4) sürmedik A, D : sormadık E. 5) nâmı E : malı A. 6) gurre-i... oldı E : —A. 7) misâl E : misâli A. 8) temelin E : esasın D. 9) âhîr-i kâr E : + yahsudu limen haras sözi zuhûr idüp D.

179. 1) ahbar E : haberi A. 2) 5 E : gurre-i A, B; —D. 3) diyü A, D : + isticâl üzre ulağla yarar çavuşlar irsâl olunup tehirden ziyâde hazer idesiz diyü E. 4) ve B : —E, D. 5) başılar E : başıları D. 6) arabacısı E : arabacı A. 7) çavuşun E, D : çavuş ve A, B 8) kalalar A : kala E, D. 9) kalup E : —A. 10) varmayanlarun D : varmayanlar E.

180. 1) sultânları E, D : sultânlara B. 2) vakt E, D : baş A. 3) Mar'aş'un... ziyâdelüsi E : Mar'aş eyaletinün timarlusı A. 4) ile B : —E. 5) bahârîyye A : bahârî içün E, D. 6) kendüzi E, D : kendüleri A. 7) intikal imiş E : intikali imişler D. 8) Sinan-zâde B : Sinan-oğlı E.

181. 1) nizâm E : nizâmı A. 2) on bir bin yedi yüz E : on bir bin A. 3) efendi B : —E. 4) Muslı A, D : ل Muslı E : 5) tezkire-ci-i E, D : tezkire-i A. 6) zînet A : zeyn E; zîver D. 7) geçüp E, D : düşüp A. 8) otaklar E : + ve A.

182. 1) mukim olup göçdükleridür E : ikametden sonra A, D. 2) ve A : —E. 3) çıkmayan E, D : gidemeyen A. 4) va'd A : va'de E, D. 5) mâliyede baş tezkireci E : mâliye tezkirecisi D. 6) lafz-ı E : —A. 7) cihâdı D : cihâd E, A.

183. 1) Şirvan'dan E, D : Tebriz'den A. 2) kaldırılup B : kaldırup E. 3) hazretleri B : hazretlerini E. 4) turup E : gelüp A. 5) bed-sirişt E : yed-i rüşvet A. 6) u B : —E. 7) eksikliğin E : hedk-i A. 8) enam A : —E. 9) bu esnada B : yani E. 10) a'râb-dan E, D : a'râbîden A. 11) Ali Paşa A : —E, D. 12) yanlış... gibi E : —B.

184. 1) dü-şenbih A, B : şenbih E, D. 2) yıllar E : zeman A. 3) olanlar A, D : olan E. 4) kulların E, D : nevbetcilerinden A. 5) mel'ûnlar A : mel'ûn E; mela'in D; kefere B. 6) girüp D : koyup E; konup B. 7) kethüdânun... müsâmahasından B: kethüdâdan müsâ'ade ve müsâmahada E. 8) îd-i adbâ... buyurulmışdur E, D : —A, B. 9) haberleri A : haber E. 10) dür-lü fal E : tefe'ül-i diğer A. 11) dihed E : dur D. 12) olduğın E : olduğı A. 13) u A : —E.

185. 1) mahalde E : halde A, B. 2) zabtcılar E : zabıtlar D; çorba-cılar A, B. 3) çorbacı A, D : çorvacı E. 4) haraba vardı E : harab olup A. 5) u tecemmüli D : tecemmül devleti E. 6) şehrizol E : şehrizor A, B. 7) ihlasımuz E : hulusumuz A.

186. 1) buyurdukları B : buyurulduğı E. 2) sika yerden E : sika-dan A. 3) birer mikdar E, D : bir az A, B. 4) yer E : çevirir + A. 5) avrat E : bir + A, B. 6) galebelik E, D : galebe A, B. 7) muharrem A : —E, B. 8) heman E : معمارز A; —D, B. 9) içre E, D : içinde A. 10) koyup B : urup E.

187. 1) reyy E : saky B. 2) haraz E : hırs D. 3) nihânî E, D : nâ-gehânî A. 4) guzât-ı İslâm B : —E. 5) üzre E : + ahd etdi A. 6) kâr-zâra ganimet E, D : kâr-zâr muğtenim A. 7) ser-hat E : serhatlü A. 8) alayı E : —A.

188. 1) yeniçeri A, B : + ve E, D. 2) itdürdüklerin E : itdüklerin A. 3) çelebi E : çelebiye A. 4) ü A : —E. 5) birikdirilüp E, D: yeri giderilüp A. 6) beytülmâl... kimse E. mâline A. 7) mas-lahat içün E: iş bile A. 8) Diyarbekir... virildüğidür A, D : Diyarbekir defterdârı ve Erzurum defterdârlığı virildüğidür E. 9) sancağıyle E, D : sancağı A, B.

189. 1) itmekle E : itmeğin A. 2) serdâr-ı ekrem... geldüğidür 'E' ifade düşük olarak verilmiş 3) yiğirmişer E, D : yiğirmi beşer A, B. (A, B hatalı) 4) Budun'dan vezîr E, D : Budun vezîri A. 5) dokuşup E, A, B : tokuşup D. 6) ve E : —A. 7) melâ'în D : + ü E. 8) hilafında E : akibince A. 9) giceyle E : gice içre A. 10) giriftâr B : u dest-gîr E.

190. 1) iken Tımışvar Beğlerbeğisi E, D : —A, B. 2) ittisâlleri ve E : ittisâllerine A. 3) ve A : —E. 4) hil'at E : hil'ate A. 5) esterdür E, D : uştur A.

191. 1)üzre A : —E, D. 2) dahi E : —A. 3) mezbûrenin yemmu's-sülesâda E : mezbûrun sülesâ gününde A. 4) Sa'di Efendi D : —E, A. 5) oturuldı E, D : oturdılar A. 6) üstâdâne E : üskâd A; —D. 7) hoş elhân E : hûb-afaz A. 8) ve A : —E. 9) nakller E : perdâhte her cinsden D. 10) âbâdan itdirmişlerdi E : âbâd itmişler idi A. 11) hâce-serâ E, D : hâce-serây A.

192. 1) halk-ı A :halk u E. 2) nasiblü... üzre E, A : nasiblüsi alup D. 3) aklamma E : kalemine A. 4) âlât-ı A : âlât ve E. 5) ol-mağla B : —E. 6) eğer D, B : ger E. 7) hasta-ciğir (خستهجكر) E : خستهجكر A; hastalık D, B. 8) ca'izesi gitmekle E : ca'ize virmekle A. 9) beğ kâtib D : + efendi E; efendi kâtib A.

193. 1) müte'addidede A, D : müte'addide E. 2) gözlerine E : gö-zine D.

194. 1) olmaz B : olmazuz E. 2) ve E, D : —A. 3) Yehûdâ E : Yehûd A, D. 4) geçüp E, D : çeküp A. 5) gönderün A : gön-dürdün E.

195. 1) beş yüz E : yüz A. 2) otuz... idi D : E de ibarede düşüklük var 3) ile E : —A. 4) Er-taş A : Ad-taş E, D.

196. 1) esbâbdur E : eşyalarıdur A. 2) Bu kelime için ' ق ' kul-lanılmıştır 3) hârahâ E : hâre D. 4) pastav (باستو) *Red-house*'da pastav باستاو imlasıyla yünlü kumaş anlamına gelen bir kelime bulunmamaktadır. 5) tahrîr E : sıhhatı üzre bu mahalle sebt A. 6) ve A : —E. 7) Er-taş A : Ad-taş E, D. 8) âsitâne-i D : âsitân-ı E.

197. 1) غميضه gumeyza E : gemisa A. 2) subûta mecâl olmadı E : subût muhal oldı A. 3) iken B : —E. 4) mürebbâlarından

E : akribâlarından A. 5) Ahmedî E, D : Ahmed A. 6) olmağa E : olmağla A. 7) ve hoş... edâları E : iktidâya salih olanları D.

198. 1) olmaduğıdur E : olduğıdur A, B. 2) musâfât A, D : muzâfât E. 3) ve A : —E. 4) pâdişâha A : pâdişâh-ı saltanat-penâhların E. 5) söyleşildi. E : söyleşdi A. 6) mufassal mektublar E : kağıdlar A. 7) Zakon E. (زاقون Steingass'da زاكون olarak veriliyor, «Kanun» anlamına) : —A. 8) zülmini A : zülmi E. 9) Er-taş A. Ad-taş E, D.

199. 1) me'âcîni (E. me'âcîni «macunlar» anlamına Steingass, s. 1264) 2) ve A : —E. 3) bir A : birer E, D. 4) vü A, D : —E. 5) selefde E : selefden A. 6) nadajdi (Nadasdy (ناداژدی) E, Danş III 662. 7) بكاى E (Erdel prensi Bathory olabilir bk. Danişmend III 626). 8) sipaslar E : siparişler A; —D. 9) gayri D : gayr E.

200. 1) değilsin E : değilsiz A. 2) perdesinde E : perdesinden D. 3) irişdirmeye A : iriydirmeğe E, D. 4) melâ'în-i küffâr E, D : küffar-ı hâksâr A. 5) kodukları B : koduklarm E. 6) dergâhına hoş gele mi E : dergâhında hoş gelmedi A. 7) mürtedler E, D : mürtedleri A.

201. 1) serdâr-ı ekrem D : ve selver-i sipeh-sâlâr-ı âlem E. 2) istihdâm E : isticlâb A. 3) Mehmed de müderris E : Mehmed müderrisi A.

202. 1) karındaşın E, D : karındaşı A. 2) kapuda E : kapuya A. 3) Paşanun A, D. Paşa E. 4) bî-bâk E : bî-bâki A. 5) pişkeşi virilmiş E : pişkeş virmiş A. 6) Urus E, D : Rus A. 7) dilek E : recâ A. 8) dibelik saklanmaz E : kat'â sakınılmaz A.

203. 1) ü D : —E. 2) topcılar E : topcı A. 3) dîn A, D : + ve müşrikin E. 4) zahîreden E, D : zahîre ve barutdan A. 5) geyüp E : + ve girüp A.

204. 1) za'f-ı A, D : sa'f u E. 2) Rûm E, D : + ve Kars A. 3) muhâsebât E, D : muhâsebe A. 4) Seyyid A, D : sed E. 5) havâle E : —A. 6) sapılmalar E, D : sapılma A.

205. 1) sığmaz E : kimesne olmaz A. 2) birinci E : dokuzunda A. 3) işlemiş E, D : güzeşte A. 4) yek-şenbih E : penç-şenbih A. 5) Bu bahis A, B de bulunmamaktadır. 6) şekbek (şekbûk شكبوك).

206. 1) ü D : —E, B. 2) melâ'in-i leşker-i bi-dîn E : melâ'in leşkeriyle D. 3) eyledüklerin B: eylemedüklerin E; itdüklerin A. 4) şemsîr D : dest E. 5) nazm 'A' da bulunmamaktadır.

6) alınınca E : alınca A. 7) gözetmiyenler D : itmeyenler E. 8) âlât-ı A, D : âlât ve E.

207. 1) mukarrer diyü E : mukarrerdür bunı A. 2) yoldaşlara E, D : yoldaşlarımuz vardur B. 3) sözine E : cevaba A. 4) başıyı A, D : başı E. 5) olanlardan isteyenler B : olanlar isteyeni E. 6) han hazretleri A : hazret-i han E.

208. 1) iki E : çifte A. 2) استقبال E : استغفار A, B, D. 3) gönderilsün A : görünsün E. 4) vâcib E, D : mevâcib A.

209.1) Bu bahis A da bulunmamaktadır. 2) râyet-i E, D : râyât-ı A. 3) gelinüp E : gelüp A. 4) geldiler E : gitdiler A. 5) kaluca E, D: —A. 6) kapudan-ı E : —A.

210. 1) ü E : —A. 2) butların E : dinlerine A. 3) re'âyâ A, D, B : + der E.

211. 1) olunmamuşdur E : olunmamış idi ki A. 2) müslimânîst E : müslimânest A. 3) buyrânîst E : buyrânest A.

212. 1) ve E, D : —A, B. 2) Ahmed E : Ahmed'ün A.

213. 1) tersane A, D : tersahane E. 2) mu'teddün E, D : mu'temedün A. 3) îrâd E, D : ibrâz A, B. 4) bir yüzden E, D : böyle A; gayri B. 5) âlem A, D : —E. 6) zenân E : kûnhân D.

214. 1) hanı E, D : han A. 2) İstanbul... ta'âlâ E de bu cümle iki def'a tekrarlanmıştır.

215. 1) zemân-ı emânetinün E : zemânunun D. 2) dahi B : yerlü Kurd + E, D; Koca Kurd + A. 3) bize B : bizi E.

216. 1) evleri E : —A. 2) mesâfe çadırlar B : yol çadır E. 3) yarın B : ve + E. 4) Paşa müderrisi A, D, B : Paşa'da müderris E.

217. 1) mevlânâ E : —A (E de isim yeri boş bırakılmış) 2) defterdârı E, D : defterdârları B, A. 3) tereke ile memlû B : memlû tereke ile E. 4) ahşâb E, D : —A. 5) centlüm E : —A, B. 6) esbâb E, D : —A. 7) bende-i Pâdişâhum A, B : —E, D. 8) esbâbını E : esbâbı A; şeylerini D.

218. 1) leş E : lâşe D. 2) طپان مراده E, D : kararı firâra A. 3) ölüsin E : mürdelerin alup A. 4) şerh E : zikr A.

219. 1) 7 E, B : 17 A. 2) yakasından B : yakasında E. 3) Rinçe E: Rançe B. 4) muhâbere E : muhâsara A, B. 5) kal'alarında E: kılâ'ından B.

220. 1) kenarına E : yalısına A, B. 2) tutup E, D : ve topa tutup A. 3) at alur E : atlu A.

221. 1) lâ'îni... götürüp E, D : lâ'in dahi tutılup getürdiler A, B. 2) yapışılup E: yapışup A. 3) bu muhlısları B nüshası esas tutularak yeri değiştirildi. 4) olup E : oldılar A. 5) muhassıl-ı E : hasılı A. 6) Peç'e E, D : Peç A. 7) E, D de der-kenar olarak, A, B de metinde ilâve olarak şu tarih verilmektedir: «Feth-i Yanık ve inhizam-ı Macar» tarihi dahi bî-bedeldir 8) fi'l-cümle E : bi'l-cümle A. 9) ve kurâ E : —B.

222. 1) denlü E: rütbe D, B. 2) kılâlî E: külleleri A. 3) ve A : —E. 4) tufan E : tufan-ı Nuh A. 5) fikr E : havâtır D. 6) inüp B : —E. 7) şibh-i tîr E: tîr bârân A. 8) derbendden E : derbendi A. 9) çarhçılık E: çerhacılık A.

223. 1) ve... efendiyle E : irtesi gün B. 2) göresin E : görünsün A. 3) kırgın E, A : kırdılar ki D.

224. 1) bu E : —A. 2) cümle-i E : + Tatar A. 3) kal'ayı E : —A. 4) Giray A, D : —E. 5) Hasan E : Süleyman A, B. 6) Avlonya... beğ E : —A, B. 7) E ve D de isim yeri boş bırakılmış, A ve B de «falan» beğ olarak verilmiş.

225. 1) efendi E : efendiye A. 2) yaşına varup E : yaşında A. 3) ahlâtı A: ahlât E. 4) itmekle A : itdirmekle E. 5) cihâr-şenbih sûrîsinde E : ikinci cihâr-şenbih güni A, B. 6) tensûkāt E : istihkāk A; ubûdiyet B.

226. 1) hüsn-i E : ve A, B. 2) münacâtlarından E, D : münacâtlarında A, B. 3) E de isim yeri boş bıarakılmışdır 4) şerîf B : şerifde E. 5) yeri E : yerine A. 6) ve vakf akçalarun E : mâl-ı evkāfun A.

227. 1) gitdüğinde E : gitdükde sonra A. 2) devletlüsi E, B : a'yânı A. 3) kadılarından E : kazalarından A, B. 4) bu bahsi 'A' atlamış 5) ulemâ-i... hâkim E : —B. 6) müşahiddür E : olurdı A.

228. 1) ri'ayetle E : hususiyle D ; ri'ayetiyle B. 2) indirüp E : aşağı indirüp A. 3) iledüp E : olup A. 4) handa E : cami'inde olan A; cami'inden B. 5) yağı E, D : bâğî A, B. 6) döğmektedür A : döğeyor E, D.

229. 1) seyf E : suyûf A. 2) olanlar A : olan E, D. 3) baş-çavuş E, B : çavuş-başı A. 4) dürüst E : hâlisa A; sadıka B.

230. 1) Pâdişâhî'ye E, B : Osmaniy'ye A. 2) «deyn»den sonra gelen «içün» buraya alındı 3) niçe B : niçeler E. 4) araya ser dümen E, D : ارایوسردمند A, B. 5) vaki' çarşuya B : çarşu bazara E. 6) etvâr B : etvârdur E.

231. 1) müteberrikelerin E : azîzelerin B. 2) uzmâyı E, D : azîmeyi A. 3) simasında E : siması A, B. 4) Azîz-i B : Azîz ü E. 5) bu E, D : —A. 6) sarîh remzler E : tasrîh-i rumûz A, B. 7) esnâsında E : eyyâmında A.

232. 1) ve A, D : —E.

233. 1) ve usule E : —B, D. 2) ruhsat mı A : güç mi E, D; fırsat mı B.

234. 1) yerine B. kitâbeti E. 2) habse gönderdi B : virüb sakladı didi E. 3) mürdeler E : mürdeyi D; mürde B. 4) nâ-mürd E : nâ-mûrad A, B. 5) olması B : olmak E. 6) Silistre sancağı E : yeri sâbıkā B. 7) yüz E : —B. 8) anun B : ve + E.

235. 1) geldiler E : gelüp B. 2) ve E : —A. 3) vü A : —E. 4) evi... ve E, D: hanesi içre B. 5) kırlarında E : kurbında A. 6) cerrâr-ı E : cevvar-ı A. 7) devlet E : devleti A.

236. 1) artucak E : artluk D. 2) sevreti E, D : şiddeti A. 3) hatırkede E, A : hatırmda B. 4) vüzerânun... idindiler bu paragraf E de değişik bir harf ile der kenar olarak verilmiştir. Bazı nushalarda (meselâ «D») bulunmamaktadır, diğerlerinde ise metne alınmışdır. 5) ve bu E : diyü A. 6) bâ E, D : ber A, B. 7) saltanatından E, B: saltanatında A. 8) satılur E : satar A. 9) nefer E : neferat A. 10) olmak ile E : olunmağla A.

237. 1) azacık E : az D. 2) gerekir A, B : gereksiz E, D. 3) ve B : —E.

238. 1) vaz' E : —A. 2) ve A : —E. 3) dirhem E : derâhim A. 4) emti'a-i A : meta'-ı E. 5) u A, B : —E. 6) Yahûd melâ'in E : Yahûdî melâ'îni A.

239. 1) u A. B, D : —E. 2) olduğundan B : oldukları̇yle E; olmalarıyle A. 3) habîs B : —E 4) evlâd-ı A : evlâd ve E.

240. 1) başlık B : —E. 2) güneş delv E : şems B. 3) ile E : kağıd + B. 4) uydurup E : urdurup B. 5) nizâm-ı B : hayat-ı E, A. 6) âleme B, D : âlemlere E, A.

241. 1) ve B : —E, A. 2) hâverî... gibi E : hâver gibi tulû' B. 3) Hasan E, D : Hüseyin B. 4) efendi D, B : çelebi + E, A. 5) müderrislerinden E : müderrislerinden A; müderrisleri D; müderrisîn B. 6) başı E : + ağa B. 7) na'şını E : na'şı A. 8) ve B : —E, A. 9) namazına E : namazın kılmağa A. 10) esîre E, A, D : a'lâya B.

242. 1) 21 A, B : 2 E. 2) u B : —E. 3) oldukda E : olundukdan sonra A. 4) içerüde E : içerüden D. 5) şühedâ-i E : şehzâde-i A. 6) hâmile A : hâmil E. 7) Mehmed A, B : —E. 8) buyuruldığıdur B : buyurulduğı E. 9) âhûr B, D : ağar E.

243. 1) olunduğıdur B : olunduğı E. 2) geçdikde E : geçdikden sonra A. 3) otuz altı E, D : üç yüz altmış B. 4) delü E : divâne B. 5) çavuş E : ağa D.

244. 1) esbâbın E : eşyâların A. 2) 23 B : 24 E. 3) sene A, B : —E. 4) evâhir-i E, D : evasıt A, B. 5) buyuruldı E : oldı D. 6) çıkış E : çıkma D. 7) ile B : —E. 8) ocaklardan B : ocaklar E. 9) mü'eddeb E : müte'eddeb D. 10) dilsizler E, D : bizebânlar ve B. 11) kalıb E : gurûhunda D.

245. 1) damad E, D : —A, B. 2) idi E : olmağın Bursa oldı B. 3) Levend E : Elvend A. 4) ve A, B : —E.

246. 1) zemânından B : zemânında E, A. 2) kalfası E, A : hulefâ D; halîfesi B. 3) deyn E : duyûnı B. 4) sipâs E : ricâ A. 5) kıllet E : gılâ A. 6) atlar D : atlu E. 7) kar E : karâr dâde A. 8) nev'-i benî D : benî nev'-i E. 9) ile A, D : üzre E. 10) mertebe B : —E. 11) evzâ' B : ve + E.

247. 1) size E, D : cenâbınıza A. 2) şâyi'dür E, D : şari'dür A; Şehzâde Sultân Mehmed dahi «kabul itmedi» didüklerinde Sen'ün hocan müteşerridür lakin B. 3) ictinâbları E : tehaşileri A. 4) nakl-i A, B : nakl ü E. 5) bu gün E : bütün A. 6) kızılbaşân E : surh-serân A. 7) evkatda A : evkat E.

248. 1) âlîşan B : şecâ'at-şi'ar u kârdân, sâhib hazm u azm u re'y müdebbir E. 2) Turan E : + olan A. 3) devlet B : —E. 4) ukalâ-i ezkiyâ E : ve ukalâ-i kâr-âgâh A. 5) devlet perîşânlığı E : perîşânî-i devlet A. 6) abesdür A : meyyitdür E; meyyid 'abesdür B. 7) yedincisi E : sekizincisi B.

249. 1) ahbâr E, A : —D. 2) kışlaya E : kışlaka D. 3) oldukda A, D, B : + adl E. 4) endâz D : u âteş efşân E. 5) Hurremm Ağa E, A, B : —D. 6) olmağın her kişiye E : her kese A, B.

250. 1) nâmûs-ı A, D, B : nâmûs ve E. 2) 17 E : 18 A, B. 3) ü B : —E. 4) Allâh B : âlem E; —A. 5) ma'zûllük hâliyle A : ma'-zûlle E; ma'zûllüğiyle D; ma'zûllük ile B. 6) sırr-ı Hüdâ E : sır A, B; serhad D. 7) emân A, B, D : + emân E. 8) hâkimleri E : hâkimlerini B. 9) yarın E : —A, B. 10) ve B : —E, A, D.

251. 1) feth B : feth ve E. 2) fîrûzî E, B : u zafer A. 3) ve akça E : —A, B. 4) efendiler E : efendi A, B. 5) beğ A, B : —E.

252. 1) altıncı gün E : —B. 2) resmini E : resmin B.

253. 1) şüd B : —E. 2) olup ve E : olunup B. 3) ve B : —E. 4) olmaları ile E. 5) u B :—E.

254. 1) Paşa'ya A : Paşa'yı E. 2) haberi D : haber E, B. 3) nazar E, D : Muzaffer A, B. 4) Gürci E, D, B : Gori A. 5) Gori E, B : Lori A. 6) u A , B : —E. 7) bu A, B : bir E. 8) gününde A, B : gününe E.9)olanB : —E 10) sebkat A, B : besk E.

255 1) muhallefâtına A, B : muhallefâtın E. 2) evâsıt-ı E : eva'il-i A, B. 3) olan B : —E, A. 4) hükmi E : emri A, B. 5) sımışdı E : bozmışdı A, B. 6) ra'iyyetinün E : re'âyâsının B. 7) çili E : çil A, B. 8) mezbûr dahi B : —E, A. 9) muhtereminde A, B : muhteremde E. 10) mısrâ' A, B : —E. 11) tedbîr-i B : tedbîr ve E.

256. 1) geçirdi E, B, D : geçinürdi A. 2) hidmetlerinde E, A : hidmetde B. 3) eyledüği üzre E : kadar B.

257. 1) zemân E : zemâne A. 2) noksan E, D : hâtır A, B. 3) reîs E, D : reîsülküttab A, B. 4) Bâbüssa'âde A, B : bab-ı sa'âdet E.

258. 1) saltanat B : hazret-i E, A. 2) odasında E : sarayında B. 3) olunup B : —E, A, 4) Lala... mevlânâ E: sadr-ı Rûmili B. 5) kadıaskeri E : —B. 6) baş-defterdâr E : defterdâr-ı evvel B. 7) efendi A : —E, B. 8) karîbine E : dahi karîne B. 9) evlâdur A, B : evlâ E. 10) 12 E : 16 B. 11) yoklanan E : bulunan A. 12) altı yüz otuz E : altı yüz B. 13) yerde varur in'âmın E : yere varup in'âm B. 14) idüp B : eğledi E, A.

259. 1) veziria'zam dahi B : —E, A. 2) ırz-ı A, B : ırz ve E. 3) böyle E : eğer + B. 4) a'zam B : müşir E, A. 5) kîseler A, B : + der E. 6) ve B : —E, A. 7) taşra E : taşraya B.

260. 1) ve A, B : —E. 2) ise A, B : —E. 3) mağfûra E : mağfûrdan B. 4) arz E : istîzân A. 5) bunlara A, B : —E. 6) sorviçe E, D : sopalar A; olan sopalar B. 7) yitüp E : yıkub A; idüp B. 8) bir A, B : —E, D.

261. 1) ü A, B : —E. 2) revnakın giderüp E : revnakı gidüp A; rağbeti gidüp B. 3) ocaklarına E : ocaklardan B. 4) ra'iyyet ta'ifesi E : rağbet iden ta'ife-i A. 5) evvellerde E : evvellerden A; eva'il-i B. 6) elinde E : ellerinde A, B. 7) matla' E : beyt B. 8) milk E : devlet B. 9) 14 E : 18 B. 10) uzmâdan E, B : azîme A. 11) Paşa E : Paşa'ya A, B. 12) mevâcibi E, B : mevâcibini A.

262. 1) Sinan Paşa B : —E 2) olurken E : otururken A, B. 3) Bolu'ya E : Akşehir'e B. 4) Budamya'dan E : Mudanya'dan B. 5) saltanat B : hazret E. 6) tekellüfât E : teklifât A.

263. 1) ü A, B : —E 2) dînâr E : altun B. 3) Sinan... Paşa B : damadı hazret-i Sinan Paşa E. 4) murâdât E : murâdâtları A, B. 5) niçesi E : niçeleri A. 6) Ruscuk E : İshakca A. 7) değin B : —E. 8) koca B : —E 9) u B : —E. 10) ağaları E : ağaları ile A, B. 11) dehed E : vire B. 12) cevâb B : —E. 13) girüp E : giyüb ve + A, B. 14) hâs-hâ ta'yin şüde E : haslar ta'yin olundı A; kendüye haslar ta'yin olındı B. 15) Tatar E : Kırım B.

264. 1) idüği B : idüğinden E; idüğine A. 2) kapucı E : kapucılar B. 3) şikâyet... etvâr B : şikâyet-i ba-hikâyet-i ruzgâr-ı perîşân etvârdur E.

265. 1) ü A, B : —E 2) ellerine A, E : eline B. 3) gezer E : gezerdi B. 4) kazâ itmek E : aklın icrâ B. 5) zulm ile B : bîdâd etmek E. 6) evâ'il-i E : 16 B. 7) lâkin vezîr-i mûmâ-ileyh B : fazz-ı E. 8) 20 E : 16 B.

266. 1) İbrail A, B : Berayil E. 2) Tutrakan E : طورقان A; Tutarkan D. 3) şeyhülislâm efendi B : —E; anlar A. 4) muhterem ile E : muhteremleriyle B. 5) yalak-âbâd E : yaylak âbâd A. 6) u A, B : —E. 7) Sipâh ta'ifesi E : pâdişâh kulı B. 8) neferât kendü B : nefer E. 9) ağa E : ağaları A, B. 10) kalkacak E : kalacak A.

267. 1) tedbîr-i B : tedbîr ü E. 2) terbiye olmalarında E : terbiyelerinden B. 3) muhterem dahili E : muhtereme dahil A, B. 4) ü A, B : —E. 5) re'âyâ-yı fukarânun E : re'âyâ fukarâsın A; re'âyâ fukarâsınun B. 6) serdâr-ı E : + Ekrem B. 7) tekayyüd E : müfid A. 8) Tatar E, A : Kırım B. 9) geçmeğe gemilerün E : geçmesiyçün gemiler B. 10) ve A : —E, B. 11) hatâdadur E : hatâdandur A; hatâdur B. 12) Memi E: Hamza A. 13) akın A : —E.

268. 1) neferden otuz beş E : —A, B. 2) ammâ B : —E, A. 3) Ferhad Paşa B : kendüler E, A. 4) pâdişâh A : hazret E, B. 5) cücelerden E : —A; cüce B. 6) cüce E : cüce-i mezbûr B. 7) saldırdılar E : saldılar B. 8) olumnca E : olmca A, B. 9) 1003 B : —E. 10) ubûr u murûrında E : murûr u ubûrlarında A.

269. 1) ü A : —E. 2) evâhir-i B : evâsıt-ı E, A. 3) idbâr itmeğin E : idbâra irmeğin A. 4) u D, B : —E. 5) ağa B : —E. 6) cüceler E : cüce B.

270. 1) kasaba-i Ruscuk'a E : Ruscuk kal'asına B. 2) ve A : —E. 3) dârüssa'âde ile E : dârüssa'âdeden B.

271. 1) çıkduklarında E : çıkdıkdan sonra A, B. 2) mâla E, A : millete B. 3) ka'imlerdür E : mukimlerdür B. 4) ulemâ-i zemâna B : ulemâ E. 5) Ferhad Paşa B : —E. A. 6) kethüdâ E : ağa A, B.

272. 1) yarar E : bahadır B. 2) olmağın B : olmağa E. 3) tâlân B : ve + E. 4) üstünden E, D : arkasında B. 5) sellem E : sellemün A. 6) karînini B : karîni E, A.

273. 1) du'â E : meclis + B. 2) olan B : —E, A. 3) onuncı E, A : dördüncü B. 4) bir E : —A. 5) yiğirmi dokuzuncu E, D : yiğirminci A, B. 6) taraf-ı B : —E. 7) küffâr gemileri B : gemileri küffarun E, A. 8) bu esnâda B : —E, A. 9) diriler E, A : diller B. 10) evâ'il-i E : gurre-i A, B.

274. 1) müte'âkıben B : müte'âkib E, A. 2) ki B : —E. 3) eylen E : eylemek gerek A. 4) Paşa'ya B : Paşa Efendiye E. 5) çavuşlar E : çavuş A, B. 6) bostancı E : bostancı-başı B. 7) olmamış E : olmadığından B. 8) 13 E : —B. 9) câsûs E, D, B : çavuş A. 10) yaklaşdırmamışlar E : yaklaşdırmadılar A, B. 11) ve... han E : —A, B. 12) câmi'i tevliyetleri B : —E, A. 13) Çelebi'de ve E : Çelebi-zâde B. 14) Emin'de B : Emin E, A. 15) Mehmed Çelebi E : —B. 16) dış E : taşra A. 17) intikâlidür B : —E. 18) âhara E : âhirete A, B.

275. 1) mahdûm Mehmed E : Mahmud B. 2) beğlerbeğisi E : beğlerbeğiliğinden B. 3) Şâm'a Sivas Beğlerbeğisi E : Şâm B. 4) getürdüğinde B : geldi getürdi ve E; getürdi ve A. 5) berdur ve A : berdâr E. 6) u A : —E. 7) dikilmeyince E : dikilince A, B. 8) buyurduğıdur B : buyurulduğıdur E. 9) zafer E, A : kendüye + B. 10) başı E : ağası A. 11) u E : —A, B.

276. 1) merkûm B : —E, A. 2) hizmetkâr E : hizmetkârı A. 3) olan B : —E. 4) şevket-i B : şevket ve E. 5) beğ E : efendi A, B. 6) Dubrevnik E : + sefiri B. 7) küllî eşkâl E : şübhe A. 8) kandeliği E : kande idiği B. 9) niçeler ki E : niçelerün A. 10) u A : —E. 11) Ferhad Paşa'nun B : —E, A.

277. 1) tası E : taşı A, D, B. 2) bu bahis 'A' nüshasında atlanmışdır 3) Bursa E : Mısr B. 4) Anatolı... Muslihiddin D : Bostan Efendi-zâde Anatolı kadıaskeri Mevlânâ Muslihiddin E; 'B' nüshası eksik ve hatalı. 5) ki B : —E. 6) diriler E : ve diller B. 7) ma'rekelerde E : ma'rekede B. 8) girenlerden E : gidenlere B.

278. 1) sancaklar E : —A, B. 2) ve A, B : —E. 3) müstevlî E, D : mütevelli A. 4) müsellimi B : mütesellimi E. 5) mansıbı B : —E. 6) hebâ E : rüşvet + B. 7) u B : —E. 8) niçelerde E : niçe kerre B. 9) kudûmundan E : fevtinden B. 10) kurtarmaya E : intifâya B. 11) efendi B : —E, A. 12) mukāta'alara E : mukāta'atda A, B.

279. 1) gayrinün E : gayrilerinün B. 2) kapandıkları E : kapandılar diyü A. 3) 1004 E : erba'a ve elf A. 4) ma'mûre E : ma'mûr B. 5) sık ormanlık D : sık ve orman E; —B. 6) küffâr-ı füccâr E : füccâr A; macar B. 7) hâlen B : —E. 8) yığılup E : yıkılup B.

280. 1) almmayup E : kalmayup B. 2) âhar E : gayri B. 3) olan asker B : olanlar E : 4) asker halkmun E : askeri ta'ifenün B. 5) yaramaz E : kabih B. 6) dimişler B : —E. 7) ve defterdâr E : —A. 8) yine ibtidâdan B : leşkeryan nakden E. 9) sene 1004 B : —E. 10) yoldaşlıkda E : cengde B :

281. 1) olduklarını B : oldukları E. 2) İslâmı B : İslâm E. 3) hazretlerinün A : hazretinün E; —B. 4) ne B : —E. 5) muntakimdür B : muntakim mevlâdur E. 6) pâyidâr B : nâydâr E. 7) uğrma B : uğurında E.

282. 1) ki B : —E. 2) ve B : —E. 3) komayup E : konmayup B. 4) millet E : bed-milletler B. 5) yok E : ihtimâli kalur mu B. 6) hükkâm-ı zemâne B : hükam E. 7) şöyle E : böyle B. 8) Âsitâne-i sa'âdete B : —E. 9) halkın A : halkıyla E; kullarına B. 10) yürimekde E : gelmekde B. 11) 5 E : gurre-i A; evâ'il-i B. 12) çavuş E : çavuşlar A, B. 13) mülâzemet B : mülâzimi E, A. 14) mütekā'idlerinden B : mütekā'idlerinün E, A. 15) taht kadıları E : kuzât-ı İstanbul B.

283. 1) ü B : —E. 2) mu'azzama E, D : azîmeden B. 3) vukū' buldı E : mündefi' oldı B. 4) yarılup E : şakk olup B. 5) gitmekdedür... eylediler B : gidiyor E. 6) evâsıt-ı E, D : evâ'il-i B. 7) devrinde ümenâdan E : ümenâsından B. 8) emînleri E : emîni B. 9) merhûm Sultân Murad Han B : —E, D. 10) dimişler B : —E. 11) ki B : —E. 12) olup D : —E.

284. 1) ki B : —E, D. 2) ü B : —E. 3) içinde E : içine B. 4) sanduklar B : + ve E. 5) Mansur E : Mustafa A.

285. 1) olan B : —E. 2) ne icab itdiyse E : sebebi B. 3) ki B : —E. 4) binden A, B : günden E. 5) kimse E : bir ferd B. 6) ez-cümle B : —E. 7) ile meşhûr olanlara B : iştihâriyle olanlar E, A. 8) dilsiz dinsizlere E : —A; bî-zebânlara B.

286. 1) gayri E : cümle A. 2) anları E, D : anlarıda A. 3) alur E : alup A. 4) derde E, A : devre B. 5) ebkâr-ı E : ebkâr u A, B. 6) satılmasaydı B, D : satılmayaydı E, A. 7) öz... uma E : umar gayriden derdine A. 8) boynı E, A : eli B.

287. 1) çıkmak E : ma'an + A. 2) urup E : koyup B. 3) daha E : dahi A. 4) Emir E : Seyyid B. 5) keferetü'l-fecere temeshur etmeğe E : kefere ve zimmî melâ'îni mazharaya almaya D. 6) asker E : askeri B.

288. 1) Hamza Beğ E : paşa A. 2) hâhlık buyurdukları E : itdiği D. 3) tekellüf E : teklif B. 4) ile E : ve B. 5) vali B : —E. 6) almup E : + mumâ-ileyhe B. 7) odalarda olan B : odalarda E, A, D.

289. 1) âlemi E : dünyayı 2) diyü B : —E. 3) gelüp ocağa E : ocağa gelüp A. 4) odasına gelüp E : odasında oturup A; odasına oturup B. 5) ile B : —E. 6) yendikden sonra E : yendükde gelüp A, B.

290. 1) döndürdüler E : döndi D. 2) hazır E : —A. 3) Bârî -iskelesinde E : Bârî'de A. 4) turâba E : türbe A. 5) cihânda izzet A : cihândan azîmet E, B. 6) mühmel E, D : mücmel A, B. 7) mâ-melekini B : mâ-melekin E. 8) u A, B : —E 9) halâsa E : halâsına A, B.

291. 1) kalabalık E : galebe A. 2) kırallığına A : kıral la'ine E; kıralı la'îne B. 3) orduya E : ordusu ile A. 4) unun E : buğdayın A; dakıkun B. 5) dirliğine E : dirliklerine A. 6) itmeyince E : olmayınca B. 7) itdürdükde E : itdükde seferde eğledüği A. 8) âdemler A : âdemleriyle E; + gelüp B.

292. 1) Tergovişte E : Teregovişte A, B. 2) neft E : siyah + B. 3) katrân E : katrânı A, B. 4) şahâdet E : şahâdeti A. 5) küşteler E : küşte B. 6) ağrık E : ağırlık A, B. 7) ve A, B : —E. 8) âsitânesine E : âsitâne-i sa'âdete A; âsitane-i devletine B. 9) hatt-ı hümâyûn ile E : —A. 10) gün E : gününde A. 11) keyli E : kilesi A.

293. 1) gün E : güni A, B. 2) gemileriyle E, D: —B. 3) kîse E : kîsesi B. 4) filori E: altun A, B. 5) deve E: deveye B. 6) ii A : —E, D. 7) Sinan Paşa E : —D. 8) yakînen ma'lûm idindükden E : bildikden D. 9) asker B : leşker halkı E. 10) imdi E: a'da yüzinde A. 11) şenbih B : se-şenbih E, D; dü-şenbih A. 12) müceddeden E : şehriyâr-ı zevi'l-iktidâr hazretleri + B.

294. 1) gün A : —E. 2) serdâr... hazretleri E : —B. 3) Çekmece'de E : Çekmece'ye B, D. 4) kethüdânun E: kethüdâ B. 5) ayrılmayup B : kesilmeyüp E. 6) server E : o + A; Ferhad Paşa B. 7) 6 E : —A; 16 B. 8) müzeyyen B : müzehheb E.

295. 1) askeri E : islâmı A, B. 2) serhadlerimüz E, D : + ise B. B. 3) muhâfazada E : muhâfazaya A. 4) görenc E, A, D: ma'mur B. 5) itmek ister E : itmeğe niyyet eğlemişdir A; itmeğe niyyet itmişdir B. 6) toplamak E : dahi toyumluk itmek B. 7) Tatar E : Kırım B. 8) ağasmı... âdemlerini E : ağası ve yarar âdemlerin A. 9) konşılığımızda E : yazmışlarki cevabımızda B. 10) makbûl E : mütemevvil B, D. 11) âdemlerine E : hazretlerine A, B. 12) ref' E : vezaretden + A; sadaretden + B. 13) turmasın A : tursun E.

296. 1) ve A, B : —E. 2) vîrân E : azîm B. 3) ve bid'adler E : —D. 4) ruzğâr E : âlem B. 5) el... yukaddir E : —D. 6) 27 E : 26 A, B. 7) izzet ile izzeti yine A, B. 8) yek-şenbih E : bazar D, B. 9) ayrıldılar E : —A. 10) Sinan Paşa B : —E. 11) âhirete E : ukbâya B. 12) meşveretde E, D : rüşvetde A, B.

297. 1) has E : fâhire A. 2) Ahmed ağa E : —A. 3) alâ vechi't-ta'rîz E : ta'rîzen D. 4) suretine düşmez E, D : suretde düşmen A; suretha düşmen B. 5) guruş değer E : guruşluk A, B. 6) defterdâr E : defterdâr-ı Mısr B. 7) kızcuğazı E : kızcağızı A; kızı B. 8) Mustafa E : Koca + A.

298. 1) hidmetkârları E : etbâ'ı B. 2) sicill E, B : tescîl A. 3) hedyân E : hezeyân A. 4) azîm E : şedîd B. 5) 8 E : 10 B. 6) mukaddemât E : makâlât B. 7) âmirede B : âmire E, D. 8) ve E : —A, B. 9) ve re'âyâ-yı... virmişler E : —B. 10) Abbas E : —A. 11) ser E : server B. 12) târih-i B : —E.

299. 1) ve yanınca... efendi E : —A. 2) gûne E : + gûne A. 3) kalkmak E : hareket D. 4) tecemmül-i E, D : esbâb B. 5) hazretleri E : hazretlerini A, D, B. 6) olunup istihâre E : olunur istihbâr A, B. 7) kîse E, D : kîsesi A, B. 8) filori E, D : altun B. 9) emîni E : emînine B. 10) vezâ'ife B : ulûfeye E; vâzifeye D. 11) molla E : —D.

300. 1) terakkîleri E : terakkîler A. 2) aklâmma defterdâr E, D : defterdârı A. 3) şeref-nefâz E : şerîf-nefâz A; şerife D; cihan muta' B. 4) Belgrad'a E, D : —A. 5) vâcib-i E, D : mevâcib-i A, B.

301. 1) kendüzine E : kendülere A; kendüsine B. 2) 22 E, D : —A, B. 3) ve bu mahalde E : bu esnâda B. 4) hâcât masâlihimüz E : masâlih hâcâtümüz A, B. 5) tâ'ifesin çorbacılar E : tâ'ifesi ve çorbacılar A; tâ'ifesin çorbacıları D; tâ'ifesi çorbacıları B. 6) olup hiç bir A, B : dirler hiç E. 7) idüp E : mezbûr kafirün B. 8) bu bahsi A, B, D atlamış 9) bî-dîni E, B, D : bî-dîn A. 10) adâlet-i... şikeste E, D : adâlet A.

302. 1) tâzî A, B : + bâ şereke E. 2) kullarını E, B, D : kulları A. 3) bu bahsi A, B, D atlamış 4) dâhil E : vâsıl A, B. 5) devlet D : + saltanat E, A.

303. 1) ba'dehû... olundı E : —A, B. 2) azîmetlerini E, B : azîmetleri A; teveccühlerini D. 3) evâhir E: evâsıt A. 4) Mevlâna E : + falana A, B. 5) Trablusşâm E : Şâm A, B. 6) evâhir E : evâsıt A. 7) şehbih E : dü-şenbih A, B. 8) beğ E, D : çavuş A, B.

304. 1) defter ile merâtibince B : defterle merâtibce E; defterlü merâtibince A. 2) bölüklere E : bölük halkı zümresine A. 3) Mehmed A, B : —E. 4) Ali E, D : Memi A, B. 5) adl E : biz + A. 6) eylememek A : eylemek E. 7) gözedür E : muzâyaka üzredür A. 8) gitdi gitdi E : gitdi gider A; memleket gitdi B.

305. 1) Ali E, A : Memi B. 2) sürüyü varup E : sürüp A, B. 3) yapışılup E : başlayup A, B. 4) istedüp E : getürdüp B. 5) âdâd E : edeb A, B. 6) bahşâlarma E : bahşlarına A. 7) idinüz E : idiyün bilürüm A, B. 8) müddetde A, D, B : medîde E.

306. 1) kapucı-başı E : —A. 2) çelebi E : çelebinün B. 3) vilâyeti tashîh içün E : vilâyetini tashîh D. 4) oğlını E : oğlı A; zâde B. 5) anasıyle E, B : —A. 6) ii benüvvet E : —A, B. 7) gerden E, B : kalb A. 8) la'înde E : la'în elinde A, B : devlet hazretlerinün E.

307. 1) voyvoda ve صراقولة E : voyvodayı ve صرهفودى D. 2) esbâb u E : —A. 3) oğlumı A, D, B : oğlum E. 4) papaslar E, D : papaslarımı A; papasları B. 5) semm-i E, D : —A, B.

308. 1) Hezargrad'da E, D : —A, B. 2) edeb E : âdâb A; edebinde D. 3) Bu bahsi A, B, D atlamış 4) İstanbul muhâfazasına E : İstanbul'da muhâfazada A, B. 5) Bu bahsi A, B, D atlamış.

309. 1) devlet A : —E.

310. 1) esvkāf-ı... Osman'a D : katib-i evkâf-ı mezbûr Osman E. 2) Tebrîz muhâfazasına gitmek E : Tebrîz'e gelmek A. 3) bana E : —A, B. 4) te'yîd E : te'bîd A; tahrîr B. 5) eseri A: eser E. 6) «Çaşnigîr ağaları»nın yeri değiştirildi.

311. 1) râyet-i feth-âyât-ı E : alem B. 2) ü A, B : —E. 3) asâleten E : müstakil D. 4) olmayup A, B : olup E. 5) dünbeki tâ'ifesi E, D : dönüp gelenler A. 6) Kurd E : + Mehmed A, B. 7) cedîdi A, B : cedîd E. 8) yaraklar E, D : bayraklar A, B.

312. 1) Belgrad'a... olunmışdı E: gitmiş A. 2) itdüği E, D : —A, B. 3) kim itmişdür E, D : kem etmemişdür A, B. 4) üsküflüleriyle E : üsküflüler ile A; üsküfler ile B. 5) beğ E: paşa A, B, 6) yüz E : yüz yiğirmi A, B. 7) sınıf sınıf E : saf saf B. 8) Yahûdâ E : Yahûdî A.

313. 1)sizün A, D, B : siz E. 2) doğancı E : doğancı-başı A. 3) efendisi E : kadısı A. 4) ü A : —E. 5) gümüş E : sîm A. 6) çili E : çil A. 7) geçmişdiki E : geçdiki A; idiki B. 8) zeyn E : zerrîn A, B. 9) Mehmed E, D, B : Hasan A.

314. 1) sendiredi E, B : —A. 2) efendi E, B : Seyyid Mehmed + A. 3) evâsıt-ı E, A : 22 B. 4) bu bahsi A, D, B atlamış. 5) bulup kuvveti za'f B : bulma da kuvet za'îf E.

315. 1) muhâfaza hidmetinde E : muhâfazada B. 2) mu'âvenete E : mukāvemete A, B. 3) ayrılup E : ayrılsun A. 4) dîn D : + ve müşrikin E. 5) Prag ile Pajon E : Pragla Poron A.

316. 1) Turgud E : Durgud A. 2) sû-i E : sû'il A. 3) on E : —A, B. 4) metrûkât E : metrûkâtı A.

317. 1) u E, D : —A, B. 2) sa'âdât E : sa'âde A. 3) o E : ol A. 4) u A, B : —E. 5) mümkün ü müyesser E : bir vakitde mutasavver A. 6) altun E, D : —A, B. 7) dünyâ... yetişdirmeyeler E : vukūf bahâsında aciz u kāsır oldılar A, B. 8) ü A, B : —E. 9) tuhaf E, D : —A. 10) bî-kıyâs A, B : pâyân E.

318. 1) ve E : bâ A. 2) eliyle E : ile A. 3) medâra E : medâr A. 4) ta'mîr olunmak E : ta'mîri D. 5) ve Medrese-i Mihrimâh... olmuşdur. E de der-kenar olarak verilmiştir. A, D, B nushalarında bulunmamaktadır.

319. 1) Mahmud E, D : Mehmed A, B. 2) tekaddüm ü te'ahhur E: takdîm u te'hîr A. 3) ihtimâmda E : ihtimâm üzre olmakda A, B. 4) eylemiyesin ve A : —E; itmiyesin ve B. 5) kılâ' içün A : kılâ'gıçün E, B. 6) atları E : anlar A, B. 7) atası E : babası A. 8) hayât ile E : hayâtı vaktünde A. 9) sed E, D : Seyyid A, B. 10) biti E, D : bitleri A, B. 11) e'âdî-i E : düşmen B.

320. 1) fâhire B : pâdişâh E; pâdişâhî A. 2) ve B : —E, A. 3) ta'yin A, B : ve tîn E. 4) altun E : filori A; —D.

321. 1) bir E : birer A, B. 2) yedi A, B : + ve E. 3) olduğu E : olunduğı A, B. 4) seyr A : esir E. 5) itdirildi E : itdirdiler A. 6) yeşil baştardayı E : baştarda A, B. 7) anlar E, A : anlarun B. 8) ve baştardalar E : —A, B. 9) teyemmünen... gazâ E : —A. 10) cüst E : çabuk A. 11) gemiler E : gemiyle A, B. 12) ikisi A, B : —E.

322. 1) fâhiremi E, A, D : fâhireyi B. 2) şemşîrimi E, A, D : şemşîri B. 3) evkāfından E, D : evkāfına A, B. 4) ve Anatolı muhâsebecisinden E : —A, B. 5) lâzimiyye E : lâzimiyyeye B.

323. 1) hulkı E, B : tedbiri A. 2) yere E : yerlerde A; yerde B. 3) muktazâsınca A, B : mübtegasına E. 4) Sivasî B : Sivaslu E; Sivaslı A. 5) kapu E, D : kapu-halkıyla A, B.

324. 1) çeküp E : geçüp A; —B. 2) dîn-i A, B : —E; dîn D. 3) fevâhişle B, D : fehvâhişle E. 4) işmâm E : istişmâm A, B. 5) bî A, B : —E. 6) ve A, B : —E. 7) getürilüp B : yığılup E; bağlanup A. 8) ihtimâl E : ne ihtimâl sefer A, B.

325. 1) itdükde haslar yine E : itdükden sonra haslar tekrar A. 2) büyük E : —A, B. 3) şehzâde B : şahzâde E. 4) Kmalu B : Hmnalu E. 5) şehzâde A, B : şahzâdeye E. 6) defterleri E : —A.

326. 1) ü —E. 2) u A : —E. 3) kâmil E : tamâm A. 4) gün E : güni A, D. 5) ve neferâtun ulûfe E, D: neferâtı ulûfesi A, B. 6) ile hisâb E : —A, B. 7) vakt ve A, B, D : vaktiyle E. 8) ızhâr-ı... meskenet E : acz u inkisâr A.

327. 1) hazîne B : hazîneden E; —D. 2) celîleye E : adîdeye D. 3) kendi D : —E. 4) İstanbul muhâfazasına E : İstanbul'da A. 5) u A : —E. 6) Kağılgay E, D : Kalgay A, B. 7) küreğe E : —A, B. 8) gedik E, D : —A. 9) kırmızı sakar-lat A, D : iskerlet kırmızı A, B. 10) değildüği mukarrer olıcak E : zuhud etdikde B. 11) Ser-hâzin E, D : Ser-hazînedâr A; Ser-hazîne B.

328. 1) mühimmâtiyçün E : içün A. 2) ve kutıcılar E, B : —A. 3) akdâm-ı E : —A, B. 4) forsa E : —A. 5) velvele ile A : velvele-i E; —D, B.

329. 1) gün E : güni A. 2) kolınca B : kolın E.

330. 1) satve-i kahire-i Pâdişâhî'ye E : gazabı şehenşâhiyede B 2) geçüp E : murad idüp B. 3) yarağıyle E : bayrağıyle B.

331. 1) yaraşık fâhir E : müzeyyen B. 2) yakalıklar E : yakalıklu A, B. 3) yeniçeri A. yeniçeriler E : 4) ta E : —A. 5) hey'et

E : tavr B. 6) ile A, B : —E. 7) tirkeşlüler A: tîrkeşlü E. 8) çaşnigîrler E : çavuşları A. 9) ve A : —E. 10) hey'et-i E: hey'et ve A. 11) ve ehl-i... mübîn A : şer'-i dîn E. 12) hazretleriyle E : hazretleri A, B.

332. 1) tamâmen E : bî-tamâmihi B. 2) kadıasker E : olan sadryn B. 3) muhâfazası hidmetinde E : muhâfazasında A. 4) hazretleri A : —E. 5) cânibe E : cânibine A. 6) ve A : —E. 7) diller E : el A. 8) yeşil... ki E : sancak ve bir sarı alaca sancak A. 9) elli E: —A. 10) katırları E: katırı A, D. 11) ve A, B : —E.

333. 1) u A : —E. 2) vedâ'a E : dâ'imeye A, B. 3) ardından E : ard kapusından A. 4) pınarı yurdına E : pınarma A. 5) neferden mütecâviz E : miktar A. 6) sipâhî E : sipâh B. 7) ol E : on A, B. 8) çili E : çil A.

334. 1) şerer E : şerâre A. 2) ayyûka E: + çıkup B. 3) şerîfeleri E : şerîfesi D, B. 4) her kişi E : herkes A. 5) kal'a E : kal'aya A. 6) ayrılup E : gidüp B. 7) Arap-zâde E : —B. 8) hâlî E : boş B.

335. 1) ru'b E : bîm B. 2) mâl-â-mâl A : mâlî E. 3) sadrında E : makāmında A. 4) Murad E : —B. 5) ve kapucılar kâtibi E : —B. 6) efendisi E. A : kadısı B. 7) yerine E : —A, B.

336. 1) sa'âdet-hânesinde E : sarâyında B. 2) deryâ-yı E : bahr-i B. 3) leşker E : lenger B. 4) derûnına B : —E, A. 5) lâzime E: mühimme B. 6) başıları ile E : başılarıyle A; başı B.

337. 1) bağçesine B : bağçeye E, A. 2) şerifleri B : mütebberrekeleri E, A. 3) idüp A, D : eyleyüp E. 4) nakkare ve A, B : nakkare-i E. 5) püser-âvâre E, B : —A. 6) paçavraya A, B : paçavra E.

338. 1) olmayup E : bulmayup A, B. 2) mübârek... mürselin E : —A, B, D. 3) defterdârân E, A : defterdâr B. 4) buldı A, B: oldı E. 5) bir E : —A, B. 6) bi-ma'nâ farz E : ve farz manasına A; —B. 7) koyun E : —A, B. 8) ve A : —E.

339. 1) muhayyefe E : takiyye A; kavuk B. 2) kemyâb E : kimyâ A, B; bulunmayup D. 3) gümüşlü E, D : gümüş A, B. 4) pâdişâh-ı A : hazret-i + E. 5) Belgrad'da ve Sirem sahrâsında E, D : Belgrad sahrasında ve Sirem ovasında A, B. 6) bağlanmakdadur E : kurulmakdadur A. 7) tâb-ı E : tâb ve A. 8) çaykoncı E, D : çaşkon A, B. 9) kapucılarda E, D : kapucılardan A, B. 10) şüheddâ-i E : şehzâdegân B.

340. 1) mülûk A, B, D : + ve E. 2) kılâ'ımuz E : kılâ'ımuzı A. 3) herkes B : hiç kimse E, D; her kimse A. 4) güni A, B, D : —E. 5) evâ'il-i E, A : evâsıt-ı B.

341. 1) kayığın E : kayığı A, B. 2) memleket-i A, B, D : memleket kılâ' E. 3) hâsirîne haber olup E : hâsirîn haber alup A. 4) 'unfuvân cevânide E, D : —A, B. 5) meribbâsı E : akrabasmdan B.

342. 1) Salih Dırâz E : Dırâz Salih B. 2) Petrovaradin'de E : —B. 3) bî-dînleri E : pelîtleri B. 4) kal'a-i E : kasaba-i B. 5) müteveccih olduğı haberleri B : mun'atıf kılınduğı haberler E. 6) Ali E, A, D : kara B. 7) tutdı E : toldırdı D. 8) kokardı E, D : korlarmıydı kokardı dirlerdi A; korlarmıydı komazlardı B. 9) lezez E : 1004 senesinin + D. 10) kırk dokuz E, A : kırk beş D. 11) yük ne E : yükü B.

343. 1) on üç E, B : üç A, D. 2) sefer cenginden bulunmayayın E: sefer-i cengde bulunmayayın A; sefer cenginden bulunmayın B, D. 3) cilve eyledi E, A, B : يلوب يوپاردى D. 4) kendüzi E, A : + orduda B. 5) tabanı firâra A, B : taban karada E. 6) itdirdesiz E, A : idin D; idesiz B. 7) târîh-i Emînî Çelebi A : —E. 8) vâ E : ve A. 9) iken B : —E.

344. 1) beğlerbeğiliğin E: beğliğin A, B. 2) geliyor A, B : gelür E. 3) istikbâline E : alayına A, B. 4) Dilsiz Ağa A : Ağa Dilsiz E, B, D.

345. 1) çesarı E, A : çasarımuz + B. 2) kulak A, B : ve + E. 3) rebî'ulevvelinün E : rebî'ulâhirin A. 4) vezîr E : —A, B.

346. 1) meyyitleri E, B : meyyitlerin A. 2) olmaduğın E, D : olduğın A, B. 3) uğrayup E, A : uğramayanlar B. 4) helâkler E : hâlikler A; dâğ ber-dil D; gayet mahzûn B. 5) vü A, B, D : —E 6) ve A, B, D : —E. 7) hükümleriyle E : müjdesiyle A, B. 8) yeri E, D : mansıbı B. 9) çadır E, D : çadırlar A, B. 10) kalan E : ta'yin olunan A.

347. 1) has E : hâzır A. 2) meziyyet E, D : müretteb ü müzeyyen A. 3) azırganup E, B, D : azgınup A. 4) kendüzi kaçup E : kendüzin kaçırup A. 5) istiğnâsı E : —A. 6) Rüstem E : —B. 7) par par E : pâre pâre A. 8) kal'asın E, D : kal'asını A. 9) dönekleri D : اسكه دونكيلرى E.

348. 1) Azfut ازفوت E, A, D : أرفوت B. 2) sunun E : suyun D. 3) kapucılar E : kapı kapı A. 4) virildi A : oldı E.

349. 1) küçük E, D : sağīr A. 2) buldı B : oldı E. 3) geçse E : geçerse A.

350. 1) cunûd-ı cuyûş-ı A, B. 2) bu... kadar E, D : —A, B. 3) hidîvânem ile E, D : cidd-i hümâyûnumla A. 4) beş... olan E, D : —A. 5) mübeşşir-i E : mebeşşirât-ı A. 6) eknâfında E :

ekrâfta A. 7) cânîblerinde E, D : —A. 8) idemeyüp B : —E; idinmeyüp A. 9) eyledükleri E : eyledüklerin A. 10) mukâbele olup E : mukâtele olunup A.

351. 1) bahâdırlıkları A : bahâdırlıklar E. 2) hîle ile E, B : vechile A. 3) bî-dîni E : dîni A. 4) olunmayup E : bulmayup A. 5) olanlarından E, B : olanlardan A. 6) buçuk E : nısf B.

352. 1) hâtimete E, D : hâtimeye A. emvâl... ile E, D : —A, B. 3) İstanbul içinde E : İstanbul'da A. 4) bezzazistân E : bedesten A. 5) fethi E : —A. 6) Ağa Dilsiz E : Ağa-i Bîzebân A.

353. 1) konağında E : menzilinde A. 2) meydânında E : yüzinde A, B. 3) çıkmak E : çıkılmak A. 4) Kostantiniyye E, A : İstanbul B. 5) hazretlerine E : hazretlerin A.

354. 1) ve A, B : —E. 2) âmmeten A : + ve طائفه E. 3) ü A, B : —E. 4) bezzâzistân E : bedesten halkı A. 5) Ermeniyye E, D : —A, B. 6) ve A : —E, D.

355. 1) ma'an bekâ A : du'â ma'an E. 2) üçer... imâretleri E : —A. 3) guzât E : ve + A, B. 4) alayı E : —B. 5) turukun E : tarîkun A.

356. 1) cumâdelûlâ E : cumâdelâhire A, B. 2) nidâlar E : nidî A. 3) bezzâzistân E : bedesten A. 4) sûkun E, D : şevk olanın A; erbâb-ı işret olanlarm B. 5) itmek E : olunmak B. 6) ulûfe çıkacak mahalde E : çıkacak vaktde A, B.

357. 1) huzûrlarında E : öninde A; önine B. 2) diyü virdiler E : didiler A, B. 3) bir B : —E, A. 4) olan B : —E, A, D. 5) aşağa E, A, D : —B.6) Devlet-i Osmâniyye'nün E : Âl-i Osmân' un A.

358. 1) kal'amuz ki E : kal'amuzun A. 2) buyurulursa E : buyururlar ise A. 3) ile E : vazife + A, B.

359. 1) gönderdiler E : getürdiler A. 2) tedârük olunup E, D : hazırlanup A, B. 3) bî-çîz E : bî-haber A, B.

360. 1) sadrıa'zam hazret-i... 7 E : Sadrıa'zam İbrahim Paşa, Cerrâh Mehmed Paşa, Kapudan Halil Paşa, muhâfız-ı Bağdad Hızır Paşa, İstanbul muhâfızı Hadım Hasan Paşa, seferde serdâr olan Hadım Ca'fer Paşa, seferde Belgrad'da kalan Sinan Paşa-zâde Mehmed Paşa, Satırcı Mehmed Paşa, muhâfız-ı Vidin; Tebrîz muhâfızı Mahmud Paşa. Bu zikr olunan vüzerâ-i saltanatdan gayri taşra memâlik-i mahrûsa muhâfazasında eyâlet ile olanların esâmîleridir : Hasan Paşa ibn-i merhûm şehîd-i sa'îd; Mehmed Paşa, muhâfız-ı Belgrad; vilayet-i Yemen muhâfızı diğer Hasan Paşa; vilayet-i Bosna Hafız Ahmed Paşa; Sa'atci Hasan Paşa, muhâfız-ı şüde-i Tebrîz

hâlâ; Yemişci Hasan Paşa, muhâfız-ı Şirvan; Mustafa Paşa, vâlî-i Erzurum; Mehmed Paşa, muhâfız-ı Budun. B. 2) sultân E, D : han A, B. 3) olduğıdur A, D : —E; vukû'ıdır B. 4) sultân E : han B. 5) sıyup E : kırup A, B. hanum E, D : canum A, B. 7) olmazın E : almasız A; istemem B. 8) ağaları D : ağalar E. 8) tanışık E, A : tanış D.

361. 1) fermânlarıyuz E, D : fermânberleriyüz A. 2) yitdi E : telef oldı A. ve üçünci... eyleye E : —A, B. 4) medresesi A : medresesini E.

362. 1) Yahûdâ E : Yahûdî A, B. 2) muhâfız A, B. muhâfaza E. 3) zemânı A : zemânın E.

363. 1) olduklarında E : + mumâ-ileyh A.

364. 1) tedârükinde E : ü tedârükde A, B. 2) buyurulup A, D : buyurup E. 3) onat E : muhkem A, B. 4) örfiyye-i E : —A. 5) kadılığı A : kadılık E. 6) evâ'il-i E, D : —A, B.

365. 1) müte'allakâtından E : ta'allükâtından A, D. 2) Hadım Ca' fer Paşa E : Ca'fer Paşa-yı tavaşı A, B. 3) hidmetini D : hidmetin E, A. 4) südde-i... ilçinün E : Françe ilçisinin D.

366. 1) kibirleri D : kibriyâları E, A. 2) bulunması E : olunması A. 3) Budun E : Budin B. 4) ve —E. 5) cem'iyyetlere E, D: cem'iyyetlerde A. 6) yâ başa... kuzgun E : yâ devlet başa, yâ kuzgun leşe A, B.

367. 1) nogeri E : nogerleri A. 2) sadrıa'zam İbrahim Paşa E : vezîria'zam B. 3) hazâ'in-i E : hazîne-i A.

368. 1) oda E : —A. 2) gice tenhâ oda E : şeb-i tenhâ B. 3) ittifâkların E : itifâkları A. 4) Çizmeci E : Cizmeciler A, B. 5) dil-rübâ E : dilîrân A; mahbûbân B. 6) şarab... u B, D : vâsıtasıyla bahisa E. 7) pîç-â-pîç E : pıçak pıçağa B; —D. 8) Çizmeci E : Cizmeciler A, B. 9) muhâsebeciler E : muhâsebecileri A. 10) tuhaf u cevâhirin A : cevâhir tuhaf esbâbın A. 11) mâ-meleki A : mâ-melek E.

369. 1) ü B : —E, A. 2) zu'amâ E : zu'amâya ve erbâb-ı timâra A, B. 3) derneğine E : derneğe A. 4) u A : —E. 5) yaramaz E : kabîh B. 6) beremeye E : peremeye A, D, B. 7) esdirmeği mukarrer E : esdirmeğe tecemmu' D. 8) Zıruncuk E : + ve Nadajdi A, B. 9) ve A, B : —E. 10) tebyîn E : ta'bîr A; takrîr B.

370. 1) paşa E : paşaya A, B. 2) hanlıkda E : hana hanlık B. 3) âgâh u E : —B. 4) tek u E : —A, B. 5) olup E : olmayup A.

371. 1) کمان E, D : —A, B. 2) saltanat sultân E : Âl-i Osmân B. 3) gerek A : —E, D. 4) handa E : hânîde B. 5) kânûn E :

kānûn-ı kadîm B. 6) ve E : —A. 7) sît u sadâ E : sadâ-i garîb A, 8) eyleyerek âmmeten E : ile B. 9) u A : —E. 10) ve E : —A. 11) geldiler E : girdiler A; müşerref olup D.

372. 1) ne E : kemâl-i B. 2) öter E : öterler A. 3) tesliyet E : teslimât A. 4) çiğ... zâhirdür D : çiğle yemeğin vehâmeti mukarrerdür E. 5) ve A : —E. 6) hasene E : + mikdarı A.

373. 1) taksîrât E : cerâ'im B. 2) barışdurmağa E : barışdurmak üzre A, B. 3) u B : —E. 4) yerinci E : münâsib B. 5) yerinci E : muhassıl B.

374. 1) memleket-i B : milket-i E. 2) beğ E : —B. 3) A'zaz E : Gazze B. 4) girmiş... erzâkdan E : girmegin emvâl ve erzâkmdan A. 5) tevâbi' ve ta'allukât-ı E : etba' ve müte'allıkât ve D. 6) beğ E : nâm azli beyâbâna vardukda B. 7) ve B : —E.

375. 1) ve cebeci... ile E : —B. 2) gelüp E : + didiki B. 3) evâsıt-ı B : evâhir-i E. 4) sünnet E : hitân B. 5) tenbîh E : da'vet B. 6) çelebi E : —B. 7) sahn-ı... yerde E : efendiler ile teşrîf olmub B.

376. 1) âzmûdeler E : âzmûdegân B. 2) pâdişâh-ı E : —B. 3) ziyâfet... olduğıdur E : kānun üzre cem'iyyeti âlî ile ziyâfet olduklarıdur B. 4) fişek kal'aları E : kal'a fişekleri B. 5) işret E : izzet B. 6) hîlekârlık E : hîle B.

377. 1) topcı-başı E : topcı-ocağı B. 2) Yeni-hisâr'a E : Yeni-hisar'da B. 3) kadîm E : kadîmî D. 4) olmak... olmduğıdur E : olup Kazgancı-zâde Ömer Çavuş Matbah Emîni olduğıdur B; —D. 5) çok... olmışdı E : çok ûmur örmiş âdem idi B. 6) Mehmed Çelebi E : Nâdiri Mehmed B. 7) korsan ve kurnazlarmdan E : kurnaz korsanlarmdan D.

378. 1) nikâhında E : taht-ı + B. 2) ferd E : ferde B. 3) âhara D : —E. 4) kapusmda E : kapusmun öninde B. 5) ve... everüp E : zâde Yahya Çelebi Efendi evlenüp B. 6) hazretleri ...buyurduklarıdur E : hazretleri Valide Sultân Dâvud Paşa Çiftliğinde ziyâfet itdüğidür B. 7) şart-ı E : kâr B. 8) hazretleri ... istenüp E : hazretlerin çiftliğe istedüp B.

379. 1) akabince... olmup E : der-akab hükm-i şerîf Çekmece'den B. 2) ve... kadıaskere E : —B. 3) tecdîd ... olınmış E : tebdîl olınduğın i'lâm eylemiş D. 4) gele-geldüği E : ola-geldüği minvâl üzre B. 5) sükker E : şeker B.

380. 1) toplar E : topları B, D. 2) cem'iyyet-i... ile E : cem'iyyet ile zahâ'ir-i bî-pâyân çıkarup D. 3) Ahmed E : Mehmed A, B. 4)

381. 1) çok E : zîrâ + B. 2) kâmgâr E : mantukmca + B. 3) tatayyürler E : tatayyür B. 4) olunup E : olundı B. 5) dilîr... delü E : —B. 6) bahâdırlar... nâm-dâr E : bahâdır B. 7) olduğı E : bâ-husûs B.

382. 1) Azerbeycan'dan E : Erzincan B. 2) tâ'ifesinün E : tâ'ifesi B. 3) arzıhâl E : arzıhâller B. 4) ahâli-i ... üzre E : arzlar mûcibince tekrâr mezbûr B. 5) vesvese E : hükkâm-ı + B. 6) eylemez E : eylerse acîb olmaya B. 7) Receb E : + Ağa B. 8) olundı E : oldı B.

383. 1) beğlerbeğilerden E : beğlerden ve + B. 2) kıllet E : galâ B. 3) dâhil ... âteş E : kal'a-i mezbûre dâhil oldukları gibi fitil mezbûr hazîne-i B. 4) duzaha E : dâr-ı + D. 5) yazılup E : tahrîr olunup B. 6) şâh E : -B. 7) dîvâniyedür E : dîvâniye vukû'udur. B.

384. 1) alçak ... oğlan E : alçak hallüler ve avrat oğlan B. 2) tâ'ifesi mâ-beynlerinde E : gurûhı miyânında B. 3) memleketün E : memleket-i D. 4) didükleri E : dinildükde bu B.

385. 1) halkun ... olmağın E : halkun mümtâzı mu'tedil ü kem-âzâlarma B. 2) hazretleri E : hazretlerinün B. 3) geldiler E : gelebildiler D. 4) paşa ... ve D : Paşa hazretlerinden E. 5) defterdârlığı D : defterdârlığın E.

386. 1) iki E : ikişer B. 2) kitâbet ... olmayan E : kitâbetden bî-behre D. 3) reftâra E : reftârı B. 4) ma'a ... itmeyüp E : yok dimeyüp D. 5) tonup E : tondukda A, B.

387. 1) güni E : + vezîria'zam İbrahim Paşa A. 2) hazretleri E : hazretleriyle B. 2) sürüp E : + ve B. 4) mecâli E : mecâl B. 5) mektûb E : mekâtib B.

388. 1) vilâyet E : kal'alar B. 2) eserin ... ana E : âsârına D. 3) mühimmâta E: mühimmât A, B. 4) ve E: —B. 5) mahall-i mansûb D : mahalline E. 6) güzergâhlarma E : güzergâhlarında B. 7) atlusından E : süvârisinden B. 8) Paşa-yı E : Paşa B.

389. 1) yazup E : yazılup B. 2) yerine E : mesnedine B. 3) bahâ E : altun ve guruşa hadd ü bahâ B. 4) ve ziyâde-i E : —B.

390. 1) yaya-başı E : yaya-başıyı D. 2) azîm E : —B. 3) düşmişlerdür ve E : düşüp B. 4) ve ... göndermedüklerin E : ve sâ'ir serdârlar gibi kimseye kışlak ta'yîn itmemişler ki D. 5) eyleyüp E : ve B. 6) beğ E : —B. 7) beğ... enâme E : bu gün hacc-ı şerîfe D.

391. 1) buyurıldı ve E : olınup Şâm'a B. 2) vilâyet-i E : —B. 3) efendi E : Mısrdan B. 4) meşakkat ... mihnet E : meşakkat ü şedâ'id D.

392. 1) kışla E : kışlâk B. 2) olan B : olup ve E. 3) döndürüp B : indirüp E, D. 4) ta'yîn E : tevcîh D. 5) îsâr ... olup E : hedâyâyı vâfire bezl ile D. 6) ve E : bu esnada kâzayı ilâhî ile B.

393. 1) Yahûd ... mahallatmdan E : Yâhûdi hânelerden D. 2) evlerinde ... olan E : hânesi ve Beşiktâşda vâkî' B.

394. 1) Hasan Efendi B : -E. 2) iken E : -B. 3) Burhan E : Burhaneddin B. 4) çıkarır iken B : çıkarken E. 5) bi'l-cümle E : cümle D. 6) zyâdesi E : bunun + B. 7) ikbâl ... olmmağa E: sefîr-i mezburî istikbâle B. 8) idenler E : idenlerün B. 9) gelmedüğine E : kendüye D.

395. 1) girdüklerinde E : -B. 2) zafer E : celâdet B. 3) adına E : evine B. 4) ne E : bin B.

396. 1) ile E : mezbûr ile aslâ B. 2) ve E : + sardıa'zam-ı sâbık B. 3) merhûme E : merhûm B. 4) ve E : Mekke-i mükerreme kadılığı B.

397. 1) Mevleviye D, B : Mevleviler E. 2) olmayup E : virmeyüp B. 3) pâdişâhîden B : pâdîşâhide E. 4) eyleyüp ... ni'met-i E : ile nevâziş ve ni'am B. 5) hazretlerinün E : hazarâtmdan B.

398. 1) etün E : ez-cümle lahmün A. 2) mülk ... arasmda E : memleket şüreka-yı devlet elinde B. 3) ve B : —E. 4) sözine dilîr mel'un E : serdâr-ı mezbûr sözine dilîr kâfir B. 5) kimdin ... didiler E : didi B. 6) güni B : gün E.

399. 1) dostluğu olmaduğından E : mubâgaza üzre olduğmdan B. 2) vaki' E : + olan B; meşhûn D. 3) sebt güni D : yevmü's-sebt E. 4) başmdan dülbendin indürüp E : destârm başmdan alup D.

400. 1) satve-i ... târîhdür E : diyü nakl olındı D. 2) haber E : —B. 3) yeniçeri E : serhadden gelen + B. 4) mâ-hazar ulûfe E : mâ-hazarı mevâcib B.

401. 1) müstebşir oldılar E : mesrur olup B. 2) tâ'ife... kaldırup E: —B. 3) Hasan Çelebi'ye E: Hasan'a B. 3a) bu bahis sadece «U» nüshasmda bulunmaktadır. 4) tutub E : zuhur idüp B. 5) Bayezid E : + han gazi B. 6) mute'allık olan muhâsebeciye E : muhâsebeci olana D.

402. 1) hass D : hasseten E. 2) merhûm E : hadım B. 3) dirler... olmaya E : —B. 4) Ömer B : ve + E. 5) günden idüği E : güni olmak üzere B.

403. 1) la'în E : kâfir B. 2) mükedderdür E : müşkil olur D. 3) mükellef E : tekellüf üzre B. 4) hilâf E : muhâlefet B.

404. 1) helâk E : katl B. 2) halk E : onlar dahi + B. 3) bunlar E: mezbûrlar B. 4) mektûbları E : mekâtîbleri B. 5) yasak E : te'kîd A. 6) bedbaht B : nâmma bir + E. 7) melâ'înün E : eşkıyânun B. 8) tutulup E : diri + B.

405. 1) ortalıkda E : aralıkda B. 2) hükkâmı E : paşaları B. 3) idüp E : birle B. 4) âb u havâ... eylediler E : havâ itmek murad buyurmağm B. 5) lâ-nazîr... bâ-tedbîr E : mükerrem B. 6) ise B, D : —E. 7) varup E : —B.

406. 1) ale'l-isti'cal E : icâleten B. 2) Tobrıca E : eğer Dobrıca B. 3) ve E : —B. 4) mısdâkınca E : mefhûmınca B. 5) gâhî E : gâhîce B. 6) zerrîn E : —B.

407. 1) kal'ada E : kal'a-i Diyarbekir'de B. 2) bu bahis sadece «U» nüshasmda bulunmaktadır. 3) âlemden B : âlem E. 4) vilâyet E: vilâyet-i Karaman B. 5) Tatar E : —B. 6) üzre B, D : üzerinde E. 7) Tatar E : asker-i Tatar bir yeri B.

408. 1) idüp bir gazel E : siyâkmda bu gazeli D. 2) vâlâ... akçayı E : aliyyeleri B. 3) Kıllu E : Kıllı D. 4) Doruk Kuzı E : Kuzı Mehmed B. 5) üzerine hücûm itdüklerinde B : —E. 6) bu bahis sadece «U» nüshasmda bulunmaktadır 7) urup E : girüp B.

409. devlet-hânelerine B : devlet-hânesi E. 2) mülke E: mülk ü millete B. 3) idüp E : salup B. 4) seyyi'âtdan E : seyyi'eden B. 5) rüşvetdür ... âlem B : rüşvet E. 6) paşa D : —E. 7) D : —E. 8) pür-safâya varmca E : safâyı dolaşmca B.

410. 1) evkâfa E : evkâfda A. 2) yelken... gitmek E : çıkmak B. 3) sûhte E : suhtevât B. 4) buyurmağla B : buyurulmağla E. 5) bu esnâda E : esnâda kapudan-ı mükerrem Cığala-zâde Sinan Paşa hazretlerine B. 6) nâçâr E : —B.

411. 1) İslâm E : îmân B. 2) emvâli E : ahvâli B. 3) bi'l-cümle B : cümleye E. 4) Abdülbâkî E : mevlânâ + B. 5) duhterlerinde bu zemâna E : kızlarmdan bu vakte B. 6) insâf... idüp E : insâfa meyl ile D.

412. 1) 17 B : 11 E. 2) dîvânda E : —B. 3) yüz yiğirmi sekiz E : yüz yiğirmi B. 4) emvâl U : emvâli E. 5) anılsa E : yâd olunsa D; zikr olınsa R.

413. 1) Mehmed Paşa E : —B. 2) 8 E : 7 B. 3) şikest B, U : sekt E. 4) iken B : yine E. 5) yevmî E : yevmîye B.

414. 1) bundan... mutî' B : evvelki asl-ı tab'ı E. 2) hazretleri B : —E. 3) yerine B : yine E. 4) erzâk E : emvâl ve erzâkı ve eşyâ B. 5) ağanun B : ağa E. 6) melâ'în-i hasirîn B : melâ'în

ü hâsirîn E. 7) haberleri B : haberler E. 8) mufârakat B : ve + E.

415. 1) merhûme B : merhûm E. 2) medîde D : medîd E. 3) u B: —E, U. 4) hîlesi âşikâr olup E : —D. 5) topların kâfir B : topları E. 6) Kandil E : Kandilli B. 7) âlî... eylediler E : hümâyûn buyurdılar gelüp cümleye bildürüp D. 8) mübârek maraz E : maraz-ı tâ'un B.

416. 1) Tatar E : Kırım B. 2) damarın E : dermânın B. 3) tebdîl buyurulan E : terfi' olunan B. 4) hâlâ B : tekrâr E. 5) bu vechile ... oldılar B : —E. 6) keferesi B : keferesini E. 7) getürmeyüp... sebebiyle B : getürmeyüp na-insâfsızlıklardan E. 8) sadr-ı D : paşa-yı E.

417. 1) vefadârlık E: kafadarlık B. 2) dahi E: ve D. 3) mal E: şu kadar + B. 4) çavuş-ı mezbûrı R : —E. 3) gönderi B : gönderdi E. 6) itmediler D : itmeğin B. 7) bu vechle... kahran B : güçle çadırları çıkarup E. 8) der-'akab B : üstine E.

418. 1) buyurdukları E : olunduğı B. 2) merdân-ı D : şecâ'at-şi'âr + E. 3) diri E : dil D. 4) ve B : —E. 5) mülke D : mülkine E; saltanata B. 6) vâki'dur E : vâkî' ve B.

419. 1) tüfeng ... yardım U : kimse E. 2) vezîrüm Mahmud Paşa R : —E, B. 3) kendüye B : onlara E. 4) gelmek D : gelüp gitmek E. 5) malını B : malı E. 6) elli bin E : altı bin B.

420. 1) incitdiler E : iğzâb itdüklerinde B. 2) Osman'a İspanya B: Osman âsitâne E; Osman'a D. 3) beği olan B : la'îni E. 4) haberi B : haber E. 5) kaldırup ... yolundan B : mânend-i serv hirâmân kaldırup yollarından E.

421. 1) yemeklendiler E : yemeklendi B. 2) izâmdan B : izâm E. 3) iletüp B : değin atlanup E. 4) ağaları B : ağalarıyle E. 5) defterdârlıklarından B : defterdârlıklarınun E, D.

422. 1) ü ârâste ... eyüce E : idüp ve a'lâ B. 2) lâkin B : + mihnet-i azîm eyledi E. 3) cesedi E : —B. 4) yine azl olunan E : ma'zûl oldı B. 5) ve B: la'în + E. 6) Mehmed E : Ahmed D. 7) olanlar B : —E. 8) diri küffâr E : esîr B. 9) irsâliyeleri B : hazâ'in + E. 10) tuğyân itmekle B : hıyânet ile E.

423. 1) oğulcığma E : oğlını B. 2) ni'metler ... 1007 E : —D. 3) getürüp haber virdiler ki B : geldi E. 4) gitdi E : za'îf oldı hâsılı B. 5) anlarun B : —E.

424. 1) hidmete durmuşken E : olmışken D. 2) yetmişden E : yüz + B, R. 3) halk-ı âlem E : miyân-ı halk ve B. 4) ulûfe ... idi B : ulûfeden çıkmışdı E. 5) elli B : iki E; ikişer D, R. 6) hâneden B: hâneye E.

425. 1) la'în-i Mihal E : Mihal la'în B. 2) gele B : gelmeğle E. 3) söylemek ... dirler E : bizde böyle söylüyelim dirler D. 4) bezzâzistanda E : bedestanda B : beziztanda D. 5) olan E : koduğı B. 6) azîmeleridür E : dirîneleridür B. 7) Bursa E : yerine + B. 8) ma'zûl B : —E, D.

426. 1) bu bahis sadece «U» nüshasında bulunmaktadır. 2) bir B: —E. 3) kışla E: meştâ B. 4) ref' olunan E : me'zûl B. 5) güni D : gün E.

427. 1) diyü B : —E. 2) culûs-ı B : + saltanat-ı E. 3) şahinciler ağalığı E : şahinci-başı olmak D. 4) hiyânetinüz B : hiyânenüz E.

428. 1) çelebiye U : çelebi E; —B. 2) buyurup E : ile B. 3) leşker-i Tatar ve U : leşker E. 4) kadre B : katr E. 5) hazîne-i D : hazâ'in-i E.

429. 1) sekizer E : sekiz B. alâtma E : mühimmâtına B. 3) sekizere E : sekize B. 4) tebdîl ve tağyîr E : —B. 5) taksîr E : tağyîr B.

430. 1) deftere U : tafra E, D. 2) yüzer E : yüz B. 3) Yeniçeriye virilüp U : Yeniçeri getürüp E, D. 4) haberler geldi E : bu güne kadar geldi ki B.

431. 1) ü B : —E. 2) seyyid E : şerîf B. 3) filori E : altun B. 4) nedür diyü B : —E. 5) Eflak'da olan Mihal E : Efl aB. 6) top E : topların B. 7) efendiye B : efendi E. 8) âmire E : —B.

432. 1) Ahmed Paşa'dan D : Ahmed Paşa'yı sizden E. 2) fermân olundı E : —B. 3) canı B : —E. 4) mevlânâ B : + ve evlana E. 5) olunup B : eylediler E.

433. 1) gelüp U: —E, B. 2) olduğın R: oldı E. 3) habs U: —E. 4) Mustafa E : Mehmed B, U. 5) köse E : köseç B, R.

434. 1) filori E : altun B. 2) küttâb E : kâtibân D. 3) salb E : kendi + B. 4) alman B : alına E. 5) varıyor D : varıyoruz E. 6) birle E : ile B.

435. 1) kast E : tasaddî B. 2) alâmet E : ve bu + B. 3) ü mülk E : —D, B. 4) elli ... ve E : —D. 5) on kerre yüz E : dokuz yüz elli B. 6) hâdis olan E : ihdas itdükleri B. 7) levendât ... İslâm B : —E, D. 8) ba'zısı B : ba'zı E.

436. 1) virüp B : virü ص E. 2) bişirüp E : pişüp B. 3) ve B : —E. 4) birer birer D : binüp E. 5) meclis B : — E

437. 1) emânetinden ref' olunan E : emîni olan D. 2) idüp bağteten B : müheyyâ itmekle E. 3) sadâret B : sadâdet ve ma'âdelet

E. 4) kethüdâları B : kethüdâlar ile E, B. 5) ka'im-makām E : vekîl olmak üzre D. 6) ve B : —E.

438. 1) dikildi E : konuldı B. 2) dükkânlar E : dekâkîn B. 3) çadıra B : çadırda E. 4) itdürüp B : itdürdüp E. 5) paşayı B : paşa hidmetlerini E. 6) hidmetinde E : hidmetiyle D. 7) bu bahis «U» nüshasında buldunmaktadır. 8) dört E : beş B.

439. 1) erâzil E : evbaş D. 2) tecemmül ile E : —B. 3) han B : —E. 4) bu E : ise + B. 5) Tatar-ı E: asker-i Tatar B. 6) izz E : izzet B.

440. 1) tarafından B : mirzâdan E. 2) hükûmeti zamanı D : az zaman hükûmetinde E, B, R. 3) tepsi E : kutu R. 4) kılâ'u-muz ve kendümüz D : kılâ'da E, B. 5) küçükden B : küçük E. 6) ağa B : + hazretleri E.

441. 1) turup E : varıp B. 2) ve B : —E. 3) bostân oğlanlarma E: bostâncılara D. 4) ve B: —E. 5) Mahmud E : Hasan B. 6) isteyüp B : —E, D.

442. 1) yediğinüz B : yedinüz E. 2) Muhammed'ün B : dîn-i mübînün E. 3) paşa E : Sinan + B. 4) 12 E : 22 B. 5) dîn ... ile B : devlet düşmeni ile âlem E, U; devlet düşmeni ile D. 6) menalleri D : menâli E. 7) hasekiyi D : haseki E.

443. 1) kā'im-makām-ı sadâret-i uzmâ D : makām-ı sadrıa'zamda E. 2) mansûrenin niyyetleri B : mansûre niyyetleri E. 3) münâca'ât üzre E : münâca'âtda D. 4) yanında B : üstünde E. 5) temellük idüp D : kılınup E. 6) İbra'il D : Bera'il E, U. 7) olan B : + temevvül ve E. 8) iffetlü R : sa'âdetlü E.

444. 1) gönderdüği B : —E. 2) anlar dahi B : —E. 3) kestirilmek B : —E. 4) oldı B : olduğı E, D. 5) merkum B : harem E. 6) ve B : —E. 7) Mustafa ... gelür E : merhûm mezbûrın intikāline işâretdür D. 8) re'is-i B : re's-i + E.

445. 1) hâksâr-ı Üngürus E : hâksâr B. 2) donanmasiyle D : donanması leşkerleriyle E. 3) yatludur asker-i İslâm E : yaman olmağın Âl-i Osmân B. 4) Murad B : —E. 5) ile B : —E, D. 6) Ayasofya'dan B : meclisden Ayasofya'da gelüp E, D. 7) fetvâlar B : fetvâ ile E.

446. 1) beyt E: Arabî D. 2) garaz-ı a'râzdan E : garaz kaydından B. 3) kalabalık E : galebe B, D. 4) serdâr-ı ekrem hazretleri B : —E. 5) lâkin B : ve ağzı boklı E, U. 6) olmazken sizler B : olmaz E. 7) ü B : —E.

447. 1) diyü B : —E, D. 2) hasbeten li'llâh B : li'llâh ve billâh E. 3) ve B : —E. 4) müşkildür R : + diyü E. 5) eltâf-ı ... mebzûldür B : eltâf u kerem ü ihsan eyleyüp E. 6) Abdülhalim Efendiyi B : Efendi E. 7) olduğundan B : olup, E, D; olmağla R. 8) bin E : —B, R.; + nefer D.

448. 1) eşrâr E : eşirrâ B. 2) menâl-i B : menâl ve E, D : 3) giden D : —E. 4) haber gönderüp B : —E. 5) muhakkakdur B : muhakkak E. 6) dahi tabur ... İslâm B : tabur içinde dahi E. 7) kalub D : —E, B.

449. 1) bulamayup B : bulmayup E. 2) olsa E : + dahi B. 3) cidâlde anlarun E : kıtâl itmeyenlerin B. 4) Kurd-paşalu E : —D. 5) yukarıda D : yukarı E; —B. 6) başa çıkarmadun B : —E. 7) mezbûrı B : —E.

450. 1) bildürmişler B : bildürmişler ki, E. 2) gösterilmeye B : gösterilüp E. 3) kadîme B : kadîm E. 4) iki D: —E. 5) hanı B: han E. 6) mumâ-ileyhün B : —E. 7) eşkiyânun B : —E, R. 8) sâ'irlerine B : yerlerine E.

451. 1) Mahmud E : Mehmed R. 2) üzre B : —E. 3) oldı E : + dimişler B. 4) ü D : —E. 5) cumadelûlâ B : —E. 6) bâğî R : bâğîye E. 7) halîm B : hakîm E. 8) Rasûl-ı ekrem B : —E.

452. 1) hacı E : el-hac B. 2) hazretleri E : Şâm'dan ma'zul olup R. 3) u B : —E. 4) ü B : —E. 5) güderek E : gözederek B, R. 6) ve E : sahîha ile B.

453. 1) yoldaşlarımuzı B : yoldaşlarımuz E. 2) mukaddema İstanbul'da Zeydî B : dahi bunda rindî E. 3) ile B : —E. 4) hazretlerinün B : hazretleri E.

454. 1) cenge turmayup D : ceng katlanmayup E. 2) azîme B : azîm E. 3) erkân-ı... ferâvân E : mekâtib-i adîde D. 4) salb tâ'ife ile E : kalt kimesneler B. 5) vebâlden E : harâmdan B, R.

455. 1) elinde B : ellerinde E. 2) kellesin E : mezbûrun + B. 3) ilçi gelüp E : Hüseyin Beğ B. 4) ibn-i B : —E. 5) iskeleye E : gümrük önine B.

456. 1) ve B : —E. 2) ilçi B : + ve E. 3) risâlet E : sefâret B. 4) Yezd E : Yezdî B; Tebrîz R. 5) ip ile E : —B. 6) i'lâm eyledi. D : —E, B. 7) mükerrem B : —E, D.

457. 1) ve B : —E. 2) hazretlerini D : hazretleri E; hazretlerin B. 3) itdürmemişlerdür B : itdürilmişlerdür E. 4) ihmâl E : musâhale D. 5) şayi 'oldı E : nakl olundı B. 6) Hüsrev E : Hasan B.

458. 1) Kefe'de E : —B. 2) ve E : —B. 3) Hasan E : Hüseyin B. 4) olmak B : —E.

459. 1) ve D : + Sahn medresesine E. 2) Hüseyin E : + ağa B. 3) niçün B : —E. 4) mu'azzama E : mükerremenün B. 5) ağa B : —E. 6) recec B : —E. 6) sayılup B : صالم E, D; ayrılup R.

460. 1) âlemiyân E : âlem B. 2) ma'an E : —D. 3) u B : —E. muhtâc-ı ... fevc B : ulûfelerine muhtaclar efvâcı ve emvâcı E. 5) mukābeleci B : —E, D. 6) masâlihi B : masâlih-i vakfı E.

461. 1) Yahûd E : Yahûdî B. 2) binâda E : cami'-i şerîfde B. 3) şerîf E : şerîfdür heman ol sâ'at B. 4) gelüp E : târî olmağla B. 5) 8 E : 7 B. 6) ağanun B : ağa E, D, R. 7) mukaddemâ B : اجامرهدن iken E.

462. 1) ü B : —E. 2) börklüce E : börkli B. 3) mukaddema E : bundan akdem B. 4) 12 E : 13 B. 5) dört E : on + B.

463. 1) ekmeğün biri E : etmek B; etmek yüz dirhem R. 2) yeniçeri E : + tâ'ifesi B. 3) olmdukda E : itdükde U.

464. 1) ağa gönderilüp B : ağayı gönderüp E. 2) u B : —E. 3) idüb B : —E. 4) bulup ... getürüp U : —E. 5) Zeynullâh E : Zeynî B; Zeynü'âbidîn U, R. 6) geysün D : geymesün E.

465. 1) ve bu keyfiyet B : —E. 2) kerîhesinden D : bedden E; bedinden B; murdârlarından R. 3) kırk R : ve + E, B, D. 4) 23 B : 21 E. 5) müstemi' oldukları E : istimâ' itdükleri D. 6) ü D : —E. 7) erbâb-ı B : —E, D, R.

466. 1) efendi B : —E, D. 2) Anatolı B : Anatolıya E, D. 3) tâm târîhdür E : tamâm güzel târîhlerdür D. 4) ticâreti B: + ve E. 5) hoca B : hoca-zâde E. 6) Abdülvehhâb E : Abdülkerim R.

467. 1) bâdî idüp E : bâdîye varub U. 2) ahvâli E : emvâli D. 3) olmmamak E : olınmak B. 4) hücûmlarında E : hareketlerinde B. 5) ve B : —E. 6) dîvân-ı ... ile E : dîvânda D. 7) azîme E. 8) Burhan E : Belgrad'dan + U.

468. 1) boğası E : bez B. 2) kara B : —E. 3) ağadan E : voyvodadan B, R. 4) bu bahis sadece «U» nüshasında bulunmaktadır. 5) hatun B : kadın E.

469. 1) nâbûd E : ammâ kendü + B. 2) yasaklar oldı E : tenbih olmdı ta'rîh bunda tamâm oldı. Temmeti't ta'rîhi Selânîkî B; ihtimâm ve ikdâm olmdı lâkin gitdi gider D; tenbîh olmup bulunması fermân olmup ziyâdesi ile cüst-ü-cû olmdı R.

Tarih-i Selânikî'de kullanılan Türkçe arkaik kelimeler listesi*

Ağrıklı : yüklü.
Anarı; Anaru : öte, diğer taraf.
Anlamak : anlaşılmak, takdir olunmak.
Ansızda : aniden, birdenbire.
Artucak : fazlaca, ziyade.
Aşağa : aşağı.
Ayaklamak : çiğnemek, ayak altına almak.
Ayaklattırmak : çiğnettirmek, ayaklar altına almak.
Ayrılışmak : birbirinden ayrılmak.
Azırganmak, azırgamak : az görmek, azımsamak.
Bilece : birlikte, ile, dahi.
Belinmek : korku ile sıçramak, irkilmek.
Bula : abla, evin hanımı.
Çapmak : yağma, hücum.
Çoğuldı : topluluk, sürü, gürültü.
Değmek : ulaşmak, düşmek.
Derindi, dirinti : şuradan buradan toplama.
Dibelik : ebedi.
Dokuşmak : çarpışmak.
Doyum : toyum, ganimet.
Düş olmak : rast gelmek.
Düzüp koşmak : tertip etmek, iyice süslemek, nakşelmek.
Eğin, eyin : sırt, arka.
Esenleşmek : vedalaşmak, helalleşmek, selamlaşmak.
Horata : alay, şaka, latife, eğlence.
Hoyrat : huysuz, kaba.
Geyhn, giyim : zırh, elbise.
Gümredi : homurdandı.
İl : halk, ahali; memleket, ülke.
İstemek : aramak, araştırmak.
Karı : ihtiyar, yaşlı.
Keleci; söz, kelam.
Keleci eylemek : konuşmak, söyleşmek.
Kıçın kıçın : geri geri, geriye doğru.
Kılınmak : bir tavır ve hareket takınmak.
Kıyakı : gürültü; kıyasıya, müthiş.
Kıyışmak : cesaret etmek.
Kollu kolmca : kol kol, taraf taraf.
Öğdül : mükafat, yarış ödülü.
Perese : hiza, düzlük.
Sançmak : saplamak.
Sapılmak : kapılmak.
Seğirdişmek : koşuşmak, yarışmak.
Sendiremek, senderemek : sendelemek.
Soygun : soyulmuş, soyguna uğramış, soyulmuş elbise.

* Kelimelerin anlamları *Yeni Tarama Sözlüğü* (Düzenleyen : Cem Dilçin), TDK. Ankara 1983'den alınmıştır.

Tanmak : danışmak, şaşmak, hayrette kalmak.
Tapşurmak : teslim etmek, yetiştirmek.
Tınmak : ses çıkarmak.
Top olmak : toplanmak, toplu halde olmak.
Tokumak : vurmak birbirine geçirmek.
Tünd : şiddetli, haşin.
Uğrun : gizli, gizlice.
Uğur : ön, yol.
Uymak : çatmak, sataşmak.
Ürküllük : tehlike, fitne.
Üylik : korkuluk.
Üzlemek : izlemek, takip etmek.
Yab yab : yavaş yavaş.
Yad yağı : yabancı düşman.
yağı : düşman
Yagrınlu : sırt.
Yanaya : tarafa, yana.
Yapuk : yatılacak yer; eğerde üzerine oturulacak yer; baş örtüsü.
Yarak : hazırlık, silah.
Yaraklamak : hazırlamak, silahlandırmak.
Yenile : henüz, yeni.
Yirince, yerince : yerinde, uygun.
Yörendürmek : yaklaştırmak, bir şeyin çevresinde dolaştırmak.
Yumlu : uğurlu, mübarek.
Yuvalak : top mermisi, gülle.
Yuvalamak : yuva yapmak.
Yürüyiş etmek : saldırmak, hücum etmek.
Zıbun : kaftan altına giyilen yelek, hırka.

İNDEKS

— A —

Abbâsî halîfeleri, hulefâsı, 431, 684.
ABBAS MİRZA, Şah Hüdâbende oğlı, İran şahı, 182, 196, 198, 216, 298, 350, 352, 443, 653, 656, 675, 818.
ABDAL BEĞ, 76.
ABDİ, Cebeci, 282.
ABDİ ÇELEBİ, Evkaf-ı selâtîn mütevellîsi, 497; Haremeyn mukata'acısı, ölümü, 843.
ABDİ ÇELEBİ, Tezkireci, 864.
ABDİ ÇELEBİ (Efendi), Kâtib, şâir, 518-9, 522.
ABDULLAH, Mevkufâtcı, 713.
ABDULLAH, Nişancı–, Vezîr Mehmed Paşa oğh, 262.
ABDULLAH AĞA, Kapucı-başı, 52.
ABDULLAH AĞA, Kapucılar kethüdâsı, kapucı-başı, 712, 723, 734, 766, 769, 781, 788, 805.
ABDULLAH ÇAVUŞ, Beytülmâl emîni, 383.
ABDULLAH ÇAVUŞ, Matbah-ı Âmire emînliğinden azli, 694.
ABDULLAH EFENDİ, Abdülkerim-zâde–, 237.
ABDULLAH EFENDİ, Bahâeddin-zâde–, İstanbul, Mısır, Mekke kadısı, Anatolı kadıaskeri, 141-2, 174, 181, 196.
ABDULLAH EFENDİ, Martolos-zâde–, Medine kadılığından azli, 586.
ABDULLAH EFENDİ, Yeni Ali Paşa Medresesi Müderrisi, 730.
ABDULLAH HAN, Özbek Hanı, Semerkand ve Buhara Hakimi, 133, 188, 190, 198, 216, 267, 270, 350,352, 356, 382, 443, 725-6, 729, 731, 814; ölümü, 773; ilçisi, 729.
ABDULLAH PAŞA, Hüsrev Paşa oğlı–, Sinan Paşa damadı, Van beğlerbeğisi, 424, 475, 492.
ABDURRAHMAN, Nişancı Mehmed Paşa'nın oğlı–, 262.
ABDURRAHMAN AĞA, Â'işe Sultan oğlı, kapucı-başı, annesi ile hacca gitmesi, Cidde eminliği verilmesi, 669.
ABDURRAHMAN BEĞ, Bulgur Ağa–, Kayseri beği, 569.
ABDURRAHMAN ÇELEBİ, Defterdâr Mustafa Efendi oğlı, Defterdâr-zâde–, müteferrika, Fodula kâtibi olması, 292; azli, 350, 353; Mehterân-ı hayme kâtibliğinden azli, 567.
ABDURRAHMAN ÇELEBİ, Fatih evkafı mütevellîsi, 486.
ABDURRAHMAN ÇELEBİ, Sinan Paşa Medresesinden ma'zûl, 241; Süleymaniye Dârülhadîsine ta'yini, 724.
ABDURRAHMAN ÇELEBİ, Şehzâde Mehmed'in reîsülküttâbı, 142.
ABDURRAHMAN EFENDİ, Rumili kadıaskeri, 100.
ABDURRAHMAN EFENDİ, Şehzâde Medresesinde müderris olması, 466.
ABDURRAUF EFENDİ, Arab-zâde–, Mekke, Bursa, Mısır, Eyyub kadısı, 237, 240, 268, 434, 502-3, 616, 701, 720, 756, 766, 778, 810.
ABDÜLAZİZ ÇELEBİ, Hoca Sa'deddin-zâde–, Sultân Selim Medresesi müderrisi olması, 730.
ABDÜLBÂKİ EFENDİ, Şair, Rumili kadıaskeri, 16-7, 53, 63, 174, 201, 235, 270, 279, 317, 342, 374, 434. 439, 442, 467, 469, 502, 594, 652, 654, 691, 724, 731, 760-2, 807, 811; ölümü, 858-9.
ABDÜLBÂKİ EFENDİ, Tursun-zâde–, Haleb kadısı, 447, 523.
ABDÜLCEBBAR BEĞ, 257.
ABDÜLGAFUR EFENDİ, Defterdâr, 59.
ABDÜLGANİ EFENDİ, Süleymaniye müderrisi, 109.
ABDÜLGANİ EFENDİ, Anatolu kadıaskerliğinden azli, 141; Mısır kadılığından azli, 181; ölümü, 195.
ABDÜLHALİM EFENDİ, Ahî-zâde–, Edirne, İstanbul kadısı, Anatolu kadıaskeri, 85, 312-3, 442, 514, 550, 574, 576, 613, 617-8, 620, 644, 652, 691, 698, 702, 762, 764, 811, 827, 847.
ABDÜLHALİM, bk. Kara Yazıcı.

ABDÜLHAYY EFENDİ, Fatma Sultân Medresesi müderrisi olması, 587.
ABDÜLKADİR EFENDİ, Şeyhî–, Şam kadısı, 67.
ABDÜLKERİM AĞA, Kapucı-başı, 483, 781, 832, 849.
ABDÜLKERİM EFENDİ, Pâdişâh (hassa) imamı, 312; ölümü, 347.
ABDÜLKERİM EFENDİ, Seyyid,– vâ'iz, 525, 679, 855.
ABDÜLMUHYÎ EFENDİ, Anatolu defterdârı, 134, 139.
ABDÜLMUHYÎ PAŞA, (Çelebi), Reisülküttab, 128, 130; nişancı, 212, 238, 256; ölümü, 278.
ABDÜLMÜMİN, Abdullah Han'ın oğlı, Özbek hanı, 773, 814.
ABDÜLVEHHÂB EFENDİ, Şam, Bursa kadısı, nakibüleşrâf, 756, 787, 860.
ABDÜRRAHİM EFENDİ, Bostan-zâde–, Yahya Efendi'nin kayın pederi, 679, 691, 696.
ABDÜRRAHİM EFENDİ, Selanik, Üsküdar, Eyyüb kadısı, 241, 286, 466.
ABDÜRRAHİM EFENDİ, Şeyhî Abdülkadir Efendi oğlı, müderris, 364, 369, 763.
âb-hâne, 546.
A'câm-ı Kızılbaş, 68.
Acem, 219, 232; — diyarı, 841; — fodulası, 71; — elçisi, ziyafet olunması, 272; — memleketi, mülki, 4, 112, 115-6, 182, 252, 256; — şâlı, 115, 129, 132. Ayrıca bk. İran.
ACEM MAHMUD ÇAVUŞ, 158.
ACEM MİRZA, Mekke kadısı, 196.
ACEM MOLLA KASIM, Müteferrika, 421; kabri, Ayasofya civarında, 743.
ACEM-ZÂDE, Mevkufatcı olması, 254.
Acemi-oğlan, 841; —ı, 341, 416, 482, 639; —*ları*, 385, 715; —*lar kâtibi*, 254.
Acemi-oğlanlar Meydanı, 113.
Açık-baş, Gürcistan, 443.
Adana, — hâkimi, 768; — hükûmeti, 314.
Âd kavmi, 835.
ADEM, Peygamber, 63.
Aden, 65, 96, 159, 184-5, 351, 394, 443, 780; —kal'ası, 73, 171; —mülki, 13.
Adl köşkü, 211, 836.
âdet, —*bahşişl*, 42; —*i ağnâm*, 276, 313, 854; —*i dest-bûsî*, bk. *el öpme*; —*i kadîme*, bk. *kânûn-ı kadîm*.
ÂDİL GİRAY HAN, Kırım Hanı kardeşi, 121-3.
Afyon, 851.
ağa, 34; —*lar*, 100, 714, 721.
Ağa-kapusı, 213, 361, 482, 484.
Ağa-yokuşu, 213.
AĞA DİLSİZ, 635, 649.
AĞA-ZÂDE EFENDİ, Siyavuş Paşa Hocası, müderris, 141.
Ağriboz sancağı, 281.
ahd, ahid, 12; — *nâme-i hümâyûn*, 110, 792.
âhengerler, 604.
AHİ-ZÂDE ABDÜLHALİM EFENDİ, bk. Abdülhalim Efendi.
Ahiska, 187; — beğlerbeğisi, 777.
ahkâm, ahkâm-ı şerîfe, 8, 11, 132, 185, 199, 321, 451, 496, 511, 621-2, 637, 678, 714, 723, 816.
AHMED, derviş-sıfat, meczûb, 417.
AHMED, Hz. Peygamber'in adı, 89.
AHMED, Kabakulak–, kapucı, 851.
AHMED, Kaleyte dümencisi, 99
AHMED, Mevlây –, Fes hâkimi, 586.
AHMED, Sipâhî, 47.
AHMED, Şehzâde Mehmed'in nişâncısı, 142.
Ahmed Ağa, Cebeci-başı, çaşnigîr, 157, 228.
AHMED AĞA, (Çavuş), Dalgıç–, Mi'marbaşı olması, 763-4.
AHMED AĞA, Gazî Giray'ın adamlarından, 411, 540, 803, 837.
AHMED AĞA, Kapucular kethüdâsı, mîrâhûr, 215, 265, 274-5, 288, 304, 323, 379, 389, 448, 488, 491, 498, 537, 583, 586, 604, 642, 649, 672, 685.
AHMED AĞA, Küçük–, kapıcı-başı, 31; mîr-âhûr olması, 220, 332; sağdıçlık etmesi, 571.
AHMED AĞA, Mândeler ağası, 796, 802, 804.
AHMED AĞA, Mîr-âhûr-ı kebîr, Musul beğlerbeği, 433, 437, 441, 668.

AHMED AĞA, Saray görevlisi, 403-4.
AHMED AĞA, Serdâr-ı ekrem kapucısı, 819.
AHMED AĞA, Sinan Paşa kethüdâsı, 543.
AHMED AĞA, Ulûfeciyân-ı yesâr ağası, 372, 457, 544, 588; Gurebâ-yı yesâr ağası, 727.
AHMED AĞA, Yeniçeri ağası 467, Bosna beğlerbeği, 471-2, 482, 484, 486-7.
AHMED BEĞ, Ankara sancağı beği, 405.
AHMED BEĞ, Baş-devâtdârlıkdan azli, 716.
AHMED BEĞ, Kara–, Şah Abbas elçisi, 251-3.
AHMED BEĞ, Kemâl-zâde–, Ayasofya mütevellîsi, 486.
AHMED BEĞ, Şehr subaşısı, 455.
AHMED ÇAVUŞ, Dergâh-i âlî çavuşlarından, 598.
AHMED ÇAVUŞ, Uzun–, mal tahsil eden, 292.
AHMED ÇELEBİ, Acemi oğlanlar kâtibi, 254.
AHMED ÇELEBİ, Boğaça-zâde–, Mısır defterdârlığından azli, 701.
AHMED ÇELEBİ, Defter kâtibi, 269.
AHMED ÇELEBİ, Kadı, ölümü, 277.
AHMED ÇELEBİ, Kemâl-zâde–, Ayasofya ve Fâtih mütevellîsi, evinin yanması, 353, 722.
AHMED ÇELEBİ, Süleysî–, Şıkk-ı sânî defterdârı, 127, 136.
AHMED EFENDİ, Ayaşlı–, Şam kadısı olması, 787.
AHMED EFENDİ, Ekmekci-zâde–, Belgrad defterdârı, 863.
AHMED EFENDİ, Haleb defterdârı, 293.
AHMED EFENDİ, Hüseyin Efendi-oğlı, 408.
AHMED EFENDİ, Kadı-zâde–, İstanbul kadısı, Rumili kadıaskeri, Şeyhülislâm, 16, 43, 52, 61, 67, 174, 428.
AHMED EFENDİ, Kaytas-zâde,– Timar defterdârı, 9.
AHMED EFENDİ, Lâle-izar-zâde–, Erzurum Defterdârı, Diyarbekir mal defterdârı, mübâşir, Anatolı defterdârı, 127, 166, 261, 380, 728-9, 749; ölümü, 784.
AHMED EFENDİ, Molla–, El-Ensârî, 217, 342 Edirne kadısı, 141; Mısır kadısı, 196, 217. 598, azli, 701; Anatolı kadıaskeri, 270, 279; Rumili kadıaskeri, 293, 342, 434 Darülhadis müderrisi, 574.
AHMED EFENDİ, (Çelebi,) Mukâbeleci, 739, 796, 801, 849.
AHMED EFENDİ, Sarı–, Bosnevî, Defterdâr, 258; azli, 294.
AHMED EFENDİ, Şehzâde Medresesinden Süleymaniye'ye tayini, 466.
AHMED EFENDİ, Tımışvar defterdârı, 503.
AHMED HAN, bk. Han Ahmed.
AHMED SADIK, Taşkendî Şeyh–, 173.
AHMED PAŞA, Bağdad Beğlerbeğiliğinden Erzurum beğlerbeğiliğine tayini, 710; Şam beğlerbeğisi, 738; Haleb beğlerbeğisi, 835.
AHMED PAŞA, Gâzî Giray'ın adamlarından, Silistre sancağı beği, 782, 785, 797.
AHMED PAŞA, Hâfız–, Hadım–, Vezir, Mısır, Yemen beğlerbeği, Bosna, Budun, Vidin muhâfızı, serdâr, 47, 100, 242, 335, 385, 394, 460, 463, 492, 512, 526, 535, 572, 662, 687, 698, 700, 733, 747-8, 752, 765-9, 771-2, 774, 786, 791, 794, 797, 799, 845, 848, 861, 864.
AHMED PAŞA, İskender Paşa-oğlı–, Rakka beğlerbeğisi, 124; ölümü, 198.
AHMED PAŞA, İstanköylü–, Tunus beğlerbeğisi, 222-3.
AHMED PAŞA, Melik, mültezim, 247, 258, 260-1, 274, 289.
AHMED PAŞA, (Çavuş), Mihaliçlü–, 137; Basra beğlerbeğisi, 255; Çıldır beğlerbeğisi, 354-5, 361; Karaman beğlerbeğisi, 379, 384; Budun beğlerbeğisi, 475, 601, 767.
AHMED PAŞA, (Efendi), Mûtâb-zâde–, Anatolı defterdârı, 59; Mar'aş beğlerbeğisi, 118; Diyarbekir beğlerbeğisi, 248.
AHMED PAŞA, Musul'dan azli, 192.

AHMED PAŞA, Niğbolı beği, 214.
AHMED PAŞA, Sed–, Kıbrıs beğlerbeğisi, 588.
AHMED PAŞA, Serhadden ref'i, 700.
AHMED PAŞA, Vezir, Ösek muhâfızı, 713, 820, 836.
AHMED PAŞA, Vezir, serdâr, veziria'zam, 15, 24, 27, 37, 51, 55, 61, 64, 79, 81-4, 89, 113-4, 125, 127-8, 185-6, 241.
Ahmed Paşa Dîvân-hânesi, 130.
ahşâm namazı, 208, 529.
Ahur-kapu (sı), 99, 283, 637; — iskelesi, 243.
ahvâl-i ruzgâr, bk. *hasbihâl*.
A'İŞE SULTÂN, Feridun beğ'in zevcesi, 130, 139.
A'İŞE SULTÂN, 669.
ak-ağa, 281.
AKBABA-ZÂDE, 490.
akça, 3, 19, 22, 43, 51, 58-60, 64, 106, 108, 110, 117, 133, 136, 141, 165-6, 170, 174-5, 179, 184, 189, 195, 210, 212-3, 219, 221, 234, 237, 239-41, 244-5, 247-9, 261, 266-7, 274, 278, 280-1, 283, 291, 293, 302, 310-11, 316-7, 334, 337, 341-2, 347, 350, 352, 358, 360, 368-9, 373-7, 386-7, 392-3, 410, 414-5, 418-9, 423, 428, 430, 440, 444, 447, 453, 456, 465, 468, 473, 476, 483, 486, 514, 533, 535, 541, 546-7, 550-2, 556, 562, 568, 575, 582, 584, 588, 591-3, 615, 619, 624, 631, 638, 660, 661, 665-6, 676, 684, 693-4, 702-4, 706, 716-7, 725, 728-9, 732, 735, 738-9, 743-4, 746, 753, 755, 757, 759, 761-4, 776-7, 779, 782, 784-6, 793, 795, 801-2, 811, 821, 828-9, 840, 843, 845, 847-9, 853-6, 860; çili —, 301, 343, 462, 530, 576, 614, 855; kalb —, 753, 821, 855.
akdarma, gemi çeşiti, 5.
Akdeniz, Deryâ-i Sefîd, 35, 443, 483, 485, 551, 619.
Akhisar kadılığı, 130.
akıncı, — *askeri*, 537; — *beğleri*, 326.
Akkerman, 400, 423, 451, 481, 752; — kal'ası, 363, 412; —sancağı, 565.
Akkoyunlu, 298.
aklâm, 486.
akmişe, 114, 247, 841; —*i Frengî*, 57, 418; — *mütenevvi'a*, 69, 131, 135, 169, 341, 619; —*i Şîrâz*, 841.
ak-sancak, 612.
Aksaray, semt, 778.
AK SULTÂN, Bedahşân hâkimi, 297.
Akşehir, 473.
alaca yeşil ve kızıl sancak, 612.
Alaman, 130, 370.
ALÂEDDİN, 260-1, 289.
ALÂEDDİN BEĞ, Mültezim, 247, 258.
ALÂEDDİN EFENDİ, 757.
ALÂEDDİN FERÂMURZ, Selçuklulardan, 581.
alâmet-i İslâm, bk. *İslâm*.
alay, —*bayrağı*, *bayrakları*, 27, 32, 42, 452-3; — *beğleri*, *beğisi*, 77 132, 163, 405, 565.
ALEKSANRE HAN , Levend oğlı, Gürcistan hâkimi, 119. 121, 123, 133,, 193, 223, 239, 241, 354-5, 443, 745.
alem, 603; — -*i âlem-ârâ*, 620; —*i hümâyûn*, 534; —*i Muhammedî*, 608; —*i Rasûlullâh*, 322, 493; —*i server-i kâ'inât*, 611.
Alem-dağı, 287.
ALEMDAR-I RİSALET-PENAHI, bk. Ebî Eyyûb Ensârî.
ALİ, Kapucı, Mütevellî, 851.
ALİ, Kâtib, Selânikî'nin rakîbi, 476.
ALİ, Korsan, 426.
ALİ AĞA, Arnavud–, 602, 680.
ALİ AĞA, Ca'fer Paşa'nın kapucı-başısı, Van beğlerbeğisi, 839-40.
ALİ AĞA, Çaşnigîr, mütevellî, 269.
ALİ AĞA, Çerkes–, Sipâhî oğlanları ağası, 200-1, 203, 211, ölümü 229.
ALİ AĞA, Kapucı-başı, 22.
ALİ AĞA, Kapucı-başı, Kapucılar kethüdâsı, 272, 410, 451, 640, 642-3, 648, 642, 743, 748; ölümü, 750.
ALİ AĞA, Kız-kapan–, Cebeci-başı, 693.
ALİ AĞA, Müteferrika, Küçük mîr-âhûr, büyük mîr-âhûr, 656, 686, 749, 774, 841.
ALİ AĞA, Müteferrika, mândeler ağası, 849, 854.
ALİ AĞA, Sekban-başı, 60.

ALİ AĞA, Ser-hâzin, 603.
ALİ AĞA, Silahdârlar kâtibi, Çaşnigîr olması, 195.
ALİ AĞA, Ulûfeciyân-ı yemîn ağası, 212.
ALİ AĞA, Yeniçeri ağası, 2, 15, 19-20, 24, 28, 38, 55.
ALİ BEĞ, Dîvâne–, 688.
ALİ BEĞ, Harâc muhâsebecisi, 544.
ALİ BEĞ, Hazîne muhâsebeciliğinden azli, 671; Anatolı muhâsebecisi olması 672.
ALİ BEĞ, Kara–, Mîr-livâ, 502.
ALİ BEĞ, Karaca–, 87.
ALİ BEĞ, Mehmed III.'ün lalası, 142.
ALİ BEĞ, Tamgacı–, Hamîd sancağı beği, 779-80.
ALİ BEĞ, Turbân–, Şam defterdârlığından azli, 267.
ALİ BEĞ, Veli Ağa'nın dîvân kâtibi, Rumili muhâsebecisi, 728, 813.
ALİ BEĞ, Yeniçeriler kâtibi, Şehr-emîni, 154.
ALİ BEĞ-ZÂDE, Kal'a tezkirecisi, 497.
ALİ ÇAVUŞ, 715.
ALİ ÇAVUŞ, 41.
ALİ ÇAVUŞ, Kapu kethüdâsı, 221, 242.
ALİ ÇAVUŞ, Macar Sipâhî, 686-7
ALİ ÇAVUŞ, (Ağa), Müteka'id, Lala Mehmed Paşa zevcesi ile evlenmesi, 599.
ALİ ÇAVUŞ, Nüzl-emîni, habs olunması, 378, 630, 632.
ALİ ÇAVUŞ, Selam çavuşu, müteka'id olması, 570.
ALİ ÇAVUŞ, Üveys Paşalu–, Baş-defterdâr olması, 636.
ALİ ÇELEBİ, Abdi Çelebi oğlı, 235.
ALİ ÇELEBİ, Arpa emîni, 53.
ALİ ÇELEBİ, Bâliğ oğlı, Şıkk-ı sânî defterdârı, 15.
ALİ ÇELEBİ, Balık-zâde–, 43.
ALİ ÇELEBİ, Çivi-zâde oğlı–, İstanbul kadısı, 225, 231.
ALİ ÇELEBİ, Işık–, Diyarbekir defterdârı, rûz-nâmeci, Anatolı muhâsebecisi, Fatih mütevellîsi, 156, 266, 337, 486, 497, 569.
ALİ ÇELEBİ, Kâtib, silahdâr, 422, 493, 656.
ALİ ÇELEBİ, Kınalı-zâde–, Mısır kadısı, Anatolı kadıaskeri, 67, 85.
ALİ ÇELEBİ, (Efendi), Lâm–, Reîsülküttâb, Anatolı defterdârı, nişancı, 137, 250,300, 327, 434, 442, 456, 636, 643, 655, 741, 772, 811.
ALİ ÇELEBİ, Rumili muhâsebecisi, 728.
ALİ ÇELEBİ, (Efendi), Sinan Efendi-zâde–, Anatolu kadıaskeri, İstanbul kadısı, Rumili kadıaskeri, 174, 182, 225, 235, 238, 317, 323, 342, 388, 434, 442, 559, 598; ölümü, 659.
ALİ EFENDİ, 661.
ALİ EFENDİ, Baş-defterdâr, Segedin sancağı beği, 648, 667, 702, 716, 719, 743, 763, 772.
ALİ EFENDİ, Haleb defterdârı, 862.
ALİ EFENDİ, Sâbık baş-defterdâr, 743, 763.
ALLİ EFENDİ, Sünbül–, Şıkk-ı sânî defterdârı, 101, 108; nâ'ib, 757.
ALİ EFENDİ, Ümmü'l-veled-zâde–, Semâniye müderrisi, 67.
ALİ KETHÜDÂ, Küçük âhûr kethüdâsı, Top arabacılar-başı olması, 566.
ALİ PAŞA, Bostancı, Trablusşam, Haleb, Karaman, Çıldır beğlerbeğisi, 207-8, 275, 319, 357, 361, 496, 511.
ALİ PAŞA, Çerkes Haydar Paşa oğlı, 534, 563.
ALİ PAŞA, Elvend oğlı–, Bağdad, Basra beğlerbeği, vezîr, 317, 327, 329, 710, 715, 718; ölümü, 721, 723, 729.
ALİ PAŞA, Ferhad Paşalu, Gence beğlerbeğisi, 834.
ALİ PAŞA (Beğ), Gürcistan, Revan, Nahcivan, Kars, Budun, Rumili beğlerbeğisi, 140, 459-60.
ALİ PAŞA, Haydar Paşa oğlı, 534, 563.
ALİ PAŞA, Kılıç–, bk. Kılıç Ali Paşa.
ALİ PAŞA, Rumili beğlerbeğisi, 140, 147, 150.
ALİ PAŞA, Semiz–, Vezîria'zam, 3-6, 8, 12, 14, 51, 59, 171; ölümü, 181.
ALİ PAŞA, (Beğ, Çelebi), Tat–, Tiflis beğlerbeğisi, 447, 454; Şehrizol'den İstanbul'a mülâzemete gelmesi, 571.
ALİ PAŞA, Uluç–, bk. Kılıç Ali Paşa.

ALİ PAŞA, Vezîr, İsmihan Sultan'ın kocası, 155, 181.
Ali Paşa Câmi'i, bk. Atik Ali Paşa Câmi'i, Edirnekapı.
Ali Paşa (Yeni) Medresesi, Yeni Ali Paşa Medresesi, 730.
ALİ PÖRTÜK BEĞ, 17, 23-4.
âlî dîvân, 825.
ÂLÎ MUSTAFA, (Çelebi, Efendi), Gelibolulu, Rumili defterdârı, 198; Yeniçeriler kâtibi, 279; azli, 292; Defter-i hâkanî emîni, 292; azli, 307-8; Yeniçeriler kâtibi, 422, 434; defterdâr, 739.
Âl-i Osmân, Osman-oğlı, 41, 49, 66, 69, 72, 110, 210, 297, 412, 418, 431, 436, 449, 450, 564, 531, 576, 581, 586, 625, 626, 664, 746, 762, 765-6, 783, 844, 858; ---devleti, 528; — *sultânları*, 43, 72, 135; — *pâdişâhları*, 12, 48, 465, 554, 564, 711; — *şühedâsı*, 682.
alkış, 55; —*lamak*, 61, 205, 434, 622.
ALP GİRAY MİRZA, Kağılgay, 144, 201.
al tamga, menşûr-ı—, 198.
Altı-bölük, 51, 149, 348, 727; — *halkı*, 796, 804.
Altı nefer, 818.
altmışlu müderris, 691.
altun, 7, 23-4, 42-3, 45, 65, 102, 114, 131, 157, 168, 186, 192, 210, 230-2, 235, 242, 261, 352, 368, 372, 380, 386, 388-9, 430, 438, 469, 505-6, 511, 530, 536, 549, 559, 588, 591, 599, 630, 651, 656, 661, 678, 681, 706, 716, 732, 739, 745, 771, 784-5, 790-2, 801-2, 804, 814, 816, 826, 832, 836, 843, 845, 849, 853-4, 860, 862-3; — *eğer, eğerlü*, 160, 675; — *hal*, 107; — *kılındırı*, 27; — *şemşîr*, 584; — *taclu*, 612; — *tepsi*, 245; — *zencîr*, 145, 775.
a'mâ, 624.
amel-mânde, 241.
Âmid kadısı, 274.
Anatolı, Anatolı, 220, 641, 725, 780; — *ağası*, 385; — *askeri*, 19-21, 23, 25, 30; — *beğlerbeğiliği*, 11, 15, 21, 28, 38, 41, 46, 58-9, 78, 124, 134, 136, 138, 153, 160, 207-8, 233-4, 264, 269, 292, 319, 321, 379, 297, 476, 496, 499, 503, 505-6, 508, 511, 516, 565, 577, 636, 681, 718, 778, 780; — *beğlerbeğiliği pâyesi*, 636; — *defterdârlığı*, 15, 59, 61, 100, 134, 136, 139, 156, 181, 197, 268, 316, 324, 344, 379-80, 457, 467, 528, 539, 617-8, 648, 687, 708, 728-9, 749, 799-800, 840; — *kadıaskerliği*, 15, 52, 61, 67, 85, 100, 130, 136, 141-2, 166, 174, 196, 201, 235, 270, 279, 317, 323, 342, 442, 467, 469, 494, 497, 502-3, 551, 548, 574, 598, 652, 659, 661, 760, 769, 778, 826-7, 847, 858, 860; — *kadıları*, 201, 847; — *kolı*, 30; — *muhâsebeciliği*, 266, 337, 382, 486, 535, 561, 594, 710, 713, 719, 728; — *mukâta'acısı*, 386; — *mukâta'âtı*, 661; — *müderrisleri*, 201; — *mülâzimleri*, 201; — *vilâyeti*, 581, 816, 827; — *zu'amâsı*, 56.
Anavarin kal'ası, 86; Anavarin limanı, 96.
anbar, 714; — *sandukları*, 618.
anber, 232.
Ankara, 431; — sancağı, 405.
Antalya iskelesi, 242.
APOSTOL AĞA, bk. Mahmud Ağa, Mîr-alem.
Arab diyârı, memleketi, 4, 14, 75, 235, 719, 740.
Arab-ı bâdiye, 830.
Arab-ı bâğıye, 91.
Arab, evlâd-ı Arab, 535.
ARAB-ZÂDE, müfettiş, 763.
araba, 18, 27, 46-8, 50, 60, 144, 163, 700, 827; — *bârgîrleri*, 752; ---cı, 216, 263, 292, 348, 616; —*lar*, 25, 28, 304, 397, 516, 613-4, 651, 693, 781; *at—ları*, 612; *at—sı*, 389, 709, 841.
Arabistan, vilâyeti, 334, 582, 688, 711.
arak-ı kefere, 430.
ARAS HAN, Şirvân hâkimi, 121-2, 145.
Aras suyı (âb-ı Aras), 123, 205, 207, 209, 239.
arasta, 739.
Arafat, 64; — dağı, 75, 95.
arefe güni, 108.
Arnavud, 462.
ARNAVUD ALİ AĞA, Çaşnigîr, bölük ağası, 558-9.

Arnavud İskenderiyesi, 414.
arpa, 22, 276, 310, 476, 533, 535, 608, 624, 670, 794, 853; — *emîni*, 53, 218, 440, 514; — *kâtibi*, 137, 497-8; —*lık*, 59, 106, 241, 355.
arslan, 640, 778.
ARSLAN AĞA, Müteferrika, eski şahinci-başı, 656, 790.
Arslan-hâne semti, 134.
ARSLAN PAŞA, Budun beğlerbeğisi, 24-6; idamı 336.
arz, arzlar, 11, 26, 65, 291, 295, 335, 360.
arzıhâl, kağıd, 26, 32-3, 64, 117, 125, 128, 190, 201, 227, 239, 266, 277, 278, 309, 348, 372, 385, 504, 510, 522, 525, 554, 557, 564-5, 623, 638, 703, 773-4, 822, 827, 855.
Arz odası, 107-8, 497, 503, 528.
âsâ-yı sîmîn, bk. *gümüş deynek*.
asel (bal), 296.
ashâb-ı rakam, 479, 617.
ashâb-ı Rasûlullâh, 121.
Asitâne-i sa'âdet, bk. İstanbul.
asker sürmek, 765.
ASKERÎ MİRZA, 297.
Aşcı-başı evleri, Acemi oğlanlar meydanında, 113.
AŞCI MEHMED, 753.
Aşık Paşa mahallesi, 621.
aşr-i şerîf, 741.
aşûrâ güni, 257.
at, esb, atlar, 3, 13, 21, 27-8, 42-3, 54-7, 69, 77, 114, 124, 145, 159-60, 171, 216, 351, 444, 507, 521, 541, 554, 576, 582, 597, 639, 641, 670, 676, 729, 734, 775, 778, 795, 807, 809, 838; — *arabaları*, 612; — *arabası*, 389, 709, 841; — *gemileri*, 6, 78, 315; —lu, 21, 357, 508, 515, 528, 687, 700; — *salma*, 663.
At-bazarı, 316, 778.
At-Meydam, 69, 113, 133-4, 161, 248, 800, 806-7, 855-6; — sarayı, 170, 212, 473.
atabeğ, 71, 92, 106, 291.
ATAULLAH EFENDİ, Hoca-i sultânî, 40, 42, 49, 50-2, 59, 61, 74, 502.
ateş, bk. *yangın*.
Atik Ali Paşa Câmi'i, Edirnekapı, 15.
atlas, 114, 188, 430, 603, 652; — *dolama, elbise*, 100; —*ı cüll*, 160; —*ı Frengî*, 159, 351.
atmacacı-başı, 235; —*lık*, 377, 735.
Avarin kal'ası, Navarin kal'ası, Mora'nın güney-batısmda, 92.
avârız, 11, 575, 588, 716, 733, 755, 785, 828, 845, 860; — *akçası*, 85, 248, 685.
avcı-başı, 235.
avlanmak, 60.
Avlonya, 619; — *sancağı*, 404.
ay tutulması, 200.
ayak-dîvânı, 4, 5, 67, 455.
a'yan, 92.
Ayan gölü, 232.
a'yan u eşrâf, 305.
AYAS AĞA, 27.
Ayasofya, Ayasofya-i Kebîr Câmi', 56, 69, 95-6, 100-1, 104, 107, 109, 141, 155, 248, 269, 374, 440, 463, 511, 524, 543, 582, 626, 665, 670, 742, 765, 824; — da beğlerbeği teftişi, 578; — çarşısı, 416; — *evkafı*, 694; — *evkafı zevâ'idi*, 638; — *hatîbi*, 411 — *imâmı*, 595; — *mahallesi*, 743; - *mütevellîsi*, 228, 353, 387, 486; — *tevliyeti*, 419; — *vâ'izi*, 509, 531, 548, 759, 772.
Ayasofya-i sagîr, 248.
Ayastefanos, 1.
AYAŞLI EFENDİ, Haleb kadısı, 720.
Aydın, 784, 820, 860.
âyîn-i Osmânî, 654.
AYNÎ HAN, Mirza oğlı, 121.
Ayntâb sancağı, 863.
A'zâz livası, Haleb, 688.
azeb, 82, 508; —*ân*, 2, 358;
azebistân tâ'ifesi, zümresi. 653, 639.
Azebler hammâmı, 719.
Azerbaycan, 164-5, 394, 429, 448, 477.
Azfut, mahal, 641.
AZİZ MAHMUD HÜDÂ'Î, 759,60, 824.
Azizlü köyi, 514.
AZİZ EFENDİ, (Çelebi), Hoca-zâde, 691; Süleymaniye müderrisi olması, 787; Hünkar müderrisi, 825.

AZMİ EFENDİ, III. Mehmed'in hocası, 445.
AZMÎ MUSTAFA ÇELEBİ, Kıbrıs defterdârı, 460, 566.
aznavurlar, 835, 839.

—B—

BABACAN, Mihal'in serdarı, 452-3.
Babadağı, 628 ; — halkı, 481.
Bab-ı Hümâyûn, 43, 55, 99-100, 142, 211, 248, 469-70, 621, 640, 654, 678, 6, 82, 757, 802, 847-8.
Babülebvab, bk. Demür-kapu.
Babüssa'ade, Bab-ı Sa'adet, Topkapı Sarayı, 64, 99-101, 109, 159, 322, 434, 436, 470, 435, 853; — Ağası, 466.
bac, 431.
badaloşka, 29-30, 397-8, 645; — *topları*, 27.
badam (badem), 73
Bağçe-saray, Kırım'da, 141, 148
Bağdad, 35, 199, 260, 267, 291, 311, 317, 327-9, 332-3, 367, 394, 431, 443, 684, 723, 727, 822, 828; — *beğlerbeğiliği*, 78, 261, 710, 721; — *halkı*, 328; — *hazinesi*, 310 ; — *kadılığı* 194, 335; — *muhafızı*, 199; — *vilayeti*, 382, 578, 651.
baha, baha-i araka, 292; — *-i ganem*, 386; — *-i hamr*, 292; — *-i revgan*, 386, 845.
BAHADIR AĞA, 350, 352, 356
BAHAEDDİN-ZÂDE, Anatolu kadıaskeri, 166.
Bahr-i Muzlim, 443.
bahşiş, Yeniçeriye, 38,, 58, 101, 102, 104, 105, 211.367-8.438; — *ü atalar*, 614.
BAKANİ, (Batthany), Macar serdarı, 339, 357, 371, 630, 781, .
bakar (sığır), kurban edilmesi, 653.
bakaya, — *defterleri*, 234; — *nezareti*, 599; — *tahsili*, 550, 750.
BAKAYI EFENDİ, Galata, Üsküdar kadısı, yanarak ölmesi, 424.
BÂKÎ mahlas, bk. ABDÜLBÂKÎ EFENDİ
bakır, nühâs, 133, 821.
BAKKAL-ZÂDE, tabib, 547
bakkam, 380.
bal, 453, 853; — *cılık*, 784.
BALABAN, 406.
BALFI, (Pally), Macar serdarı, 630, 680, 781,838.
BÂLÎ BEĞ, Kara–, Müteferrika, İlbasan Beği, 133, 534, 563, 863.
BÂLÎ ÇAVUŞ, Perhizci–, Selâm çavuş, 174-5, 332, 482.
BÂLÎ ÇELEBİ, (Efendi), Küçük–, Kıbrıs defterdarı olması, 363; Şam, Trablusşam defterdarı, Mehterân-ı hayme katibi, 225, 498, 500, 567, 579, 704.
Balık-pazarı, 224, 257; — siyaset-ğaln, 704.
BALIK-ZÂDE EFENDİ, Şıkk-ı sanı defterdarı, 61.
Balis Sancağı, 181.
balmumu, 218.
balta, 247; —*cılar*, 211, 303, 393, 766.
balvanlar (ağaç çeşiti), 35.
Balye-Badra (Patras, Mora'da kadılığı), 524
balyoz (Venedik elçisi), 661.
ban, 767.
bâ-postîn sammur, 584.
barça, gemi çeşiti, 5, 349, 619; — *lar*, 418.
Barcınlu köyü, 514.
bargir, 362.
BARIŞTUVAN, 401.
Bar kal'ası, Venedik civarında, 79, 83.
barut, 6, 12, 29, 32, 35, 80, 344, 398, 412, 538, 541, 568, 604, 614-5, 620, 627, 642, 699, 705; — *hâne*, 510, 614; — *hazinesi*, 34, 97, 676; — *kâr-hânesi*, 614; — *mahzeni*, 222.
Basra, 35, 250, 260, 267, 484 ; — *beğlerbeğiliği*, 36, 255, 294, 329, 355, 604 ; — *defterdarlığı*, 254, 607 ; – *serhaddi*, 745.
baş-çavuş, bk. *çavuş*.
baş-defterdâr, 15, 36, 61, 100, 109, 112, 136, 156, 197, 211, 218, 292, 295, 303, 326, 388, 434, 444, 446, 467, 497, 500, 528, 547, 550, 572, 632, 636, 678, 718, 763, 769, 772, 860 ; — *lık*, 505, 539, 551 587; — *lık tevcihi*, 716, 719, 815.
baş-kapucı-başı, 59, 458, 692, 842.
baş-mukâta'acısı, 156.
baş-rûznâmeci, 136, 246, 422, 697, 764, 801, 830.
baştarda, 7, 11, 23, 84, 143-4, 172-3, 234, 238, 376-7, 405, 416, 508, 556, 591-2, 606,

621, 628, 639, 808; — *lar*, 85, 294, 711, 814 ; *otuz iki oturuklı* — 585.
baş-tezkireci, 326, 544, 636; —*lik*, 307.
baş-vâridâtî, 156, 337.
bataklık, 507.
batrik, bk. Patrik.
Batum, 479.
BAYEZİD I, 431.
BAYEZİD II, 54; — Câmi'i, 411, 454, 531, 626 ; — *Câmi'i mütevellisi*, 579, 607 ; — *Câmi'i tevliyeti*, 363, 497, 851 ; — *evkafı*, 740; — *evkafı tevliyeti*, 333, 363, 851 ; — *hammamı*, 55, 219; — *köşkü* (kasrı), 89, 100, 172, 237, 245, 320, 433 ; — *Medresesi*, 85, 270, 456 ; — *Türbesi*, 106, 455.
BAYEZİD, Kanunî'nin şebzadesi, 56, 116.
BAYEZİD EFENDİ, kadı, 257.
bayrak, 315 ; — *lar*, 23, 597, 646.
bayram, îd, 109, 158, 248, 256, 375 ; — *namazı*, 78; — *ulûfesi*, 107, 346; *kurban — -ı, (îd-i adhâ)*, 21, 66, 195, 286, 385, 502, 623, 697, 756, 815; *ramazan — -ı, (îd-i ramazan)* 7, 276, 375, 600, 742, 860.
BAYRAM BEĞ, Semendire sancağı beyi, 19-20, 44.
bâzâr, — lar, 648; — cılar, 616 ; — ğâh, 206, 783; — ğân, 363; — halkı, 655; ehl-i—, 514, 784, 853.
Bâzârğâh menzili, 44.
bâzubend, musassa' —, 576
Beç (Becs, Viyana), 286; — kal'ası, 357; — nevâbisi, 838.
Bedahşân, 297, 814.
bedel, — *-i hamr*, 717, 732; — *-i kürekci*, 588, 685, 828 ; — *-i nüzl*, 588, 685, 733, 794 ; — *-i ra'iyyet*, 57 ; — *-i timar*, 685.
Beğkozı bağçesi, 90.
Beğlerbeği, mîrimîrân, —ler, 8, 21, 24, 29, 38, 56, 65, 67, 74, 116, 123, 116, 130, 132, 138-9, 153, 170, 199, 203, 206, 210-11, 213, 221, 234, 242, 290, 326, 424, 448, 460, 498, 505, 511, 518, 520, 559, 692, 696, 705, 755, 758, 78, 836, 842; — *kıssası*, 209 ; — *lik*, 26, 27, 65, 151, 179, 193, 242, 293, 414, 429, 447, 504 ; —*lik câ'izesi*, 362 ; —*lik elkabı*, 476, 718;
—*lik hasları*, 636;—*likle defterdar*, 760; —*lik pâyesi*, 550; —*lik unvânı*, 167; — *Türbesi, Eyyub'da*, 547.
BEĞ-ZÂDE EFENDİ, Mısır kadısı, 434; Havâss-ı Kostantiniyye kadısı iken ölümü, 810.
Beğ-zâdeler, zimmî, 541.
Bihke (Hırvatistan'da Bihac) kal'ası, 286, 320.
BEHRAM, Eski İran hükümdarı, 16.
BEHRAM PAŞA, (Beğ), Rum Beğ-oğlı, Kefe, Batum, Trablusşam, Erzurum beğlerbeğisi, 313, 316, 324, 479, 634, 738; — evi, At Meydanı yakınında, 113.
BEHRAM PAŞA, Sivas, Erzurum, Diyarbekir beğlerbeğisi, 78, 118, 130.
BEHZAD AĞA, Kapucı, 103.
bekçi kafirler, 628.
Bekece Çiftliği, Akhisar'da Feridun Beğ'in çiftliği, 130.
beksimed, 6.
Belh, 814.
Belgrad, 19, 27, 44, 47-8, 52-3, 321, 326, 330, 337, 339, 345-6, 372, 378, 398, 414, 419, 424, 496, 540, 551, 573-4, 590, 598, 625, 628, 673, 690, 705, 713-4, 718, 781, 788, 809, 815, 829, 839, 854;— halkı, 50; — kal'ası, 629; — konağı, 19; — menzili, 15; —ı Üngürus, 44, 326.
BELKIS HATUN, Harem-i hümâyûndan, 385.
Bender, 148, 423, 481; — kal'ası, 140; — sancağı, 565; — seferi, 147;
Bender-i Kili sancağı, 363.
BENGİ ALİ, Matrakcı, Sipahiler katibi, 281.
Benî İsrâ'îl, 611.
BENLÜ KAPUCI, 764-5.
bennâ, 828.
berberler, 806.
Berda, Aras kenarında, 123.
berât, 59, 227, 520-1; —*ı şerîf*, 92, 618; *beravât*, 621.
berât gicesi, 156, 198.
Bergama, 839.
Beriyye Arabları, 745.
Beriyye-i Urban, 75.
Berkofca, 766.

Beşiktaş, 7, 91, 695, 723; —Cami'i, 78, 81; — iskelesi, 7, 77, 86, 139, 606, 608, 376-7, 754.
BEŞİR ÇAVUŞ, 266.
bey'at, 434.
beyaz tuğra, 66.
Beytullah, Beytullâhi'l-haram, bk. Ka'be
beytülmâl, 234, 268, 284, 288, 324, 338, 367, 374, 427, 429, 478, 558, 584, 633, 649, 771, 860; — *emîni*, 704, 722; — *hazînesi*, 248, 680; — *-i hâssa emâneti*, 858; — *-i müslimîn*, 482, 533, 648.
Bezzâzistân, 213, 685, 704, 724, 784, 786; —ı atîk, 231; — *ehli*, 652, 655; — *kethüdâsı*, 380; — mahzenleri, 648.
bıçkucılar, 604.
bid'at, 387, 430, 682; — *-ı seyyi'e*, 415, 430, 702, 717, 732, 755, 817, 826, 854.
bilezikler, 341.
bina emini, 157.
Birecik kadılığı, 191.
BİSTAM BEĞ, defter darugası, 253.
Bit-pazarı, İstanbul'da, 304, 812.
bî-zebân, bk. *dilsiz*.
Bobofca kal'ası, 38-9.
BOĞAÇA-ZÂDE, miltevelli, 497.
boğası, 188, 430.
Boğaz-kesen kal'ası, 330. Ayrıca bak. Rumili hisarı.
Boğdan, 70, 133, 278, 398-9, 425, 450, 467-8, 477, 491, 496, 540, 661; — *irsâliyesi*, 699; — *re'âyâsı*, 410, 458, 464, 481; — *seferi*, 505; — *vilâyeti*, 482, 551, 553; — *voyvodaları*, 277, 418, 423, 488; — *voyvodalığı*, 241, 255, 278, 409, 541; — *voyvodası*, 214, 272, 291, 411, 454, 540, 553, 580, 774, 804.
Boj, 556.
Bolu, 64, 473; — sancağı, 152, 313, 498.
Bosna, 236, 286, 331, 462, 487, 662, 700, 714, 765; — *askeri*, 781; — *beği*, 27; — *beğlerbeğiliği*, 194, 202, 246, 285, 320, 487, 698, 720, 746, 781, 790, 793; — *serhaddi*, 320, 765; — *vilâyeti*, 535, 700.
BOSNAVÎ, dîvâne, 46, 125.
bostan bekcileri, 42.
bostancı, — *başı*, 15, 41-2, 287, 304, 433, 529, 616, 683, 696, 729, 734, 736, 812, 815, 856; — *başı barçası*, 5; *lar*, 42, 211, 303, 582; —*lar cellâdı*, 736; — *oğlanları*, 736; *bostan-oğlanları*, 604, 622, 624.
Bostancı karyesi, 514.
BOSTAN-ZÂDE EFENDİ, şeyhülislâm, bk. Mehmed Efendi, Bostan-zâde.
BOSTAN-ZÂDE KARDEŞİ, Rumili kadıaskeri, bk. Mustafa Muslihiddin Efendi.
bozdoğan, voyvodalık sembolü, 151, 160, 530, 541, 554, 556, 585, 706; —lar, 610.
Böğürdelen kal'ası, 19, 20.
bölük, — *ağaları*, *ağası*, 12, 47, 62, 101, 145, 229, 251, 264, 365, 434, 467, 469, 558, 660, 682; — *ağalığı*, 287, 307, 492, 616, 809; — *başı*, *başılar*, 230-1, 321, 368, 376, 608, 610, 681, 689; — *halkı*, 38, 51, 58, 85, 101, 108-9, 143, 210, 230, 263, 274, 281, 292, 297, 301, 319, 345-6, 373, 405, 413-4, 432, 443, 457, 463, 468-71, 473, 482, 496, 506, 511-2, 516, 549, 551-2, 559-60, 566-7, 591, 602, 641, 671, 674, 685, 693, 714, 718, 735, 746, 796, 802, 804, 838, 847, 849, 853-4, 856; — *halkı bayrağı lale-zârvâr*, 612; — *halkı mukâbelecisi*, 549; — *kâtibleri*, 195, 472, 671, 738; — *kethüdâları*, 62, 101; —*ler*, 13; — *sipâhîleri*, 533; — *sipâhîsi*, 113, 524, 591, 702, 705, 770, 860.
börk, 239, 441, 541, 554; —*ler*, 50.
BUDAK PAŞA, Kefe beğlerbeğiliğinden azli, 845.
Budamya, bk. Mudanya.
Budun, 22, 194, 225, 286, 294, 297-8, 330, 335, 337, 347, 359, 369-70, 372, 379, 394, 397-8, 414, 457, 467, 475-6, 493, 495-6, 502, 506, 519, 524, 533, 558, 572, 577, 580, 601, 630, 636, 636, 670, 673, 680, 700, 714, 765-6, 781, 785, 788, 815, 821, 829, 833, 838; — *askeri*, *leşkeri*, 32, 781; — *beğlerbeğiliği*, 24-5, 140, 167, 181, 189-90, 194, 225, 233, 263, 304, 314, 336, 390, 475, 698; — *defterdârı*, 350, 516; — *defterdâlığı*, 517; — *serhaddi*, 105, 299, 556, 560; — *vilâyeti*, 505, 510, 526-7, 532, 588, 687; — *yeniçerisi*, 397.

buğday, *tereke*, 276, 310, 392, 418, 459; —cılık, 784.
Buhara, 133, 173, 350, 352, 443, 725-6, 729, 731, 773, 814.
bukalemun, 170.
Bulak, Mısır, 67.
Bulgar, 370, 782.
burc, — *-ı akreb*, 533; —*ı delv*, 760.
BURHANEDDİN (BURHAN) EFENDİ, (Paşa) Kara–, Şıkk-ı evvel (baş) defterdârı, Tuna, Anatolu defterdârı, Anatolu ve Rumili beğlerbeğiliği ile defterdâr, 154, 156, 166, 183, 193, 197, 300, 303, 316-7, 324, 344, 367, 379, 388, 505, 528, 617-8, 623, 631, 661, 687, 708, 714, 798, 810-11; ölümü, 862.
BURHAN-OĞLI, Şirvan'dan İstanbul'a gelmesi, 746.
Bursa, 195, 224, 473, 478, 575, 711, 761, 836; — *aklâmı*, 505; — *kadılığı*, 52, 67, 85, 174, 224-5, 235, 251, 312, 442, 502, 616, 701, 764, 769, 787, 810, 845-6; — *mukâta'acılığı*, 254, 337, 722; — mukâta'acısı, 490, 813; — *mukâta'ası*, 861.
BURUNSUZ ÇAVUŞ, Şamlu–, 802.
BURUNSUZ ÇAVUŞ-BAŞI, 25, 73.
buz kayığı, 99.
buzluk, 98.
Bükreş, 507, 515, 538, 831.
Büyük Çekmece,– *köprüsü*, 96; – menzili, 651.
büyük devatdârlık, bk. *devatdârlık*.
Büyük Karaman Pazarı, sokak, 316, 739.
büyük Mîr-âhûr, bk. mîr-âhûr.
büyük türbe, 251.

— C —

CA'FER, Bayezid mütevellîsi olması, 579.
CA'FER AĞA, Cüce, 485, 487.
CA'FER AĞA, Guraba-i yemin ağası, 457.
CA'FER AĞA, kapucı-başı, 455.
CA'FER AĞA, Siladar-ı hassa, 39, 59.
CA'FER AĞA, Yeniçeri ağası, 76-7.
CA'FER BEĞ, 863.
CA'FER BEĞ, Lala–, 100, 105.
CA'FER ÇAVUŞ, Şamlu–, 597.
CA'FER ÇAVUŞ, Şehzade Mehmed'in çavuş-başı, 142.
CA'FER ÇELEBİ, Arpa katibi, 137.
CA'FER EFENDİ, Sun'ullah Efendi'nin babası, Anatolu kadıaskeri, 270, 825.
CA'FER KETHÜDÂ, Ferhad Paşa'nın kethüdası, 492, 538.
CA'FER PAŞA, Anatolu beğlerbeğisi, 124, 134, 138, 140, 143; vezir 148, 150; Diyarbekir Beğlerbeğisi, 163, 174; ölümü, 178.
CA'FER PAŞA, Frenk–, Trablusgarb, Trablusşâm, Kıbrıs beğlerbeğisi, 194, 294, 314, 358, 381, 619, 634, 754.
CA'FER PAŞA, Vezir, ölümü, 208.
CA'FER PAŞA, Hadım–, Vezir, Tebriz, Kefe, Van, Şirvan beğlerbeğisi, Budun serdarı, 132, 163, 177, 182, 207, 284-5, 317, 327, 374, 394, 407, 492, 512, 526, 529, 532-3, 573, 580, 590, 598, 601, 625, 630, 635, 641, 662, 672, 703, 833, 839.
câ'ize, —*ler*, 200, 239, 259, 313, 345, 389, 422, 479, 763.
CAN-FEDÂ HATUN, Kethüda Kadın, 247, 256, 273, 302, 351, 359, 436.
Cankerman, 400.
Can-kurtaran, Rumili'de, 395.
CAN- POLAD, (Beğ), 78, 275, 688.
câriye, *câriyeler*, 183, 186, 341, 436, 486, 546, 630, 703, 760, 858.
câsus, *câsuslar*, *dil*, 13, 25. 116, 346, 453, 496, 603, 645; *ulûfelü* —, 32.
CEBBÂR-KULI BEĞ, (Ağa), 175-6.
cebe, 807.
cebeci, *cebeciler*, *cebeciyân*, 29, 51, 126, 143, 163, 166, 194, 199, 205-6, 209, 263, 281, 292, 297, 321, 348, 364, 376, 397, 405, 412-3, 438, 471, 508, 516, 533, 571, 616, 621, 639, 689, 705, 747, 784, 796, 812, 815, 838; -*ler ağası*, 693; —*ler alay bayrağı*, 610; —*ler katibliği*, 254, 567; — *başı*, 3, 69, 101, 133, 140, 157, 227, 273, 307, 366, 368, 465, 493, 693, 738.
Cebe-hâne, 113, 211, 284, 303, 530, 534, 538, 544, 582, 615; —i âmire, 29, 69,

366, 449, 465, 472, 585, 808; — *esbâbı,* 13.
Cebel-i Balkan, 499.
cebelü, 689.
Cehennem deresi, Divriğ, 863.
celâ-i vatan, 263, 755.
CELÂL BEĞ, Musahib, Timar defterdarı, 42, 49, 51, 59, 74, 86.
CELÂLEDDİN RÛMÎ, Mevlânâ, 730.
Celâlî, 215-6, 222, 816, 819, 827.
CELÂL-ZÂDE, Mustafa Çelebi, Nişancı, Mir-tevkî'î, 38, 56, 61.
cellâd, 26-7; *—lar,* 26-7, 211, 304, 384, 439, 529.
CENÂBÎ EFENDİ, Emîr-zâde, Süleymaniye müderrisi, 191.
cenâze namazı, meyyid namazı, 101, 111, 141, 173-4, 230, 283, 307, 435, 542, 582-3, 731, 821, 824.
cenâze salâsı, 433.
Ceneviz tâ'ifesi, 822.
Cengiz töresi (Töre-i Cengiz), 681.
Cerbe kal'ası, 10.
cerr, 125.
cerrâh-başılık, 665; *cerrâhlıkfenni,* 135.
cev (Arpa), 296.
cevâhir, — *-i girân-bahâ,* 197, 585-6, 630, 678.
cevâlî, 385.
cevârî, bk. *câriye.*
CEVHERÎ EFENDİ, Şair, 63.
cevşen, *—ler,* 610, 807; *—lü,* 250.
Ceyhun nehri, 115.
Cezâyir, —i Garb, 82, 127, 192, 483, 604, 693, 757; — *beğlerbeğisi,* 35, 82, 84, 172, 263, 443, 462;— *dilâverleri,* 653-4; *—i Garb kadılığı,* 757.
cibinlik, 343.
Cidde iskelesi, 171; *Cidde sancağı emâneti,* 669.
cihâd defterleri, 740.
CİHANGİR, şehzade, 155.
cihâz, 169.
Cingane, bk. çingane.
Circe, Mısır'da, 200.
cisr, bk. *köprü.*
cizye, 292-3, 313, 658, 746, 777, 785, 828, 831, 854; — *akçaları,* 802;— *defterleri,* 319, 672, 786, 801; — *tashîhi,* 600; — *muhâsebecisi,* 804; — *ziyâdesi (ziyâde-i cizye),* 717.
cuha-i cüll, 160.
culûs, *—ı hümâyûn,* *—ı saltanat,* 37, 40, 42-4, 48-9, 51, 57, 62-3, 67, 100, 112, 116, 426, 438-9, 442-3, 446, 449-50, 453, 463, 468-9, 488, 513-5, 532, 550, 553, 555, 682, 717, 780, 790, 797; — *in'âmı, pîşkeşi,* 443, 455, 457, 536, 588.
CUHÛD CÜCE, bk. Cüce Cuhûd.
Cuhûd-kapusı, 99.
Cuhûdlar (Yahudiler), 783.
cum'a, — *hutbesi,* 417; — *namazı,* 35-6, 81, 104, 107, 186, 270, 434, 440, 444-5, 449, 454, 525, 529, 531, 543, 568-9, 604, 670, 708; — *salâsı,* 433-4.
cüce, cüceler, 258, 353, 441, 444, 485, 487.
CÜCE CUHÛD, Cuhûd Cüce, 266, 353.
CÜCE NASUH AĞA, 136.
CÜCE ZEYREK AĞA, Hadım, 305, 338, 487.

— Ç —

çadır, 18, 20, 24-6, 35, 151, 398, 638, 642, 739, 768, 803; — *lar,* 19, 395, 598, 641, 774.
ÇAĞATAY PADİŞAH, bk Özbekîler.
ÇAKER BEĞ, Kethüdâ, 837, 841-2, 863.
çakırcı-başılık, 250, 286, 358, 377, 441.
Çakmaklu köyü, 538.
Çaldıran, 70; — muhârebesi, 647.
çam gemileri, 398.
Çanad kal'ası, 765.
çarhacılık, 401.
çârsû, çarşı, 648, 655.
çaşnıgîr, 30.132, 140, 170, 177, 212, 216, 307, 434, 630, 639, 777, 852; — *ağa,* 217; — *ağalar,* 28, 30, 571, 617; — *ağaları,* 611; — *başı,* 413, 454, 616, 692; — *başılık,* 23, 59, 377 ;*—i Rumili,* 52; *—ler,* 50, 58, 61, 100-1, 113, 595, 778; *—lik.* 59, 291, 441.
Çatalca, 18, 775; — şikârgâhı, 74.
çatma, 8, 113, 430; *—i Firengî,* 114; *—lar,* 652.

çavuş, 25, 140, 257, 272, 274, 295, 321, 369, 379, 405, 408, 412, 420, 422, 472-3, 512, 524, 685, 714, 719, 723, 751, 772, 801, 852, 855; — *ağa,* 9; — *ağalar,* 12, 28, 76, 435, 690, 794; *—ân,* 621; — *başı,* 24-6, 34, 62, 73, 76, 104-5, 112, 197, 204, 210, 230, 242, 251-2, 259, 261-2, 264, 294-5, 299, 302, 350, 365, 392, 413, 418, 423, 434, 437, 439, 452, 461, 492582, 612, 632, 706, 734, 768, 777, 782, 830, 855; — *başılık,* 241, 280, 463, 486, 556, 559; — *başılık kâ'im-makâmlığı,* 809; *—lar,* 11, 20, 22, 26, 34, 46, 48, 50, 51, 58, 61, 65, 85, 101, 105, 113, 132, 166, 170, 225, 234, 276, 302, 303, 311, 321-2, 334, 365, 367-70, 409, 432, 451, 463, 469-70, 474, 496, 511-2, 518, 520, 551, 588, 595, 610, 616, 618, 630, 706, 738, 769, 777-8, 782, 800, 835; *—luk,* 533, 687; *baş —,* 60, 414, 855.
Çeh (Çek), 70, 133, 370.
Çekmece, semt, 698.
ÇELEBİ EFENDİ, Müfti-zâde, Sahn'dan Sultân Selim Medresesine tayini, 665.
çengâle urmak, 780, 840.
çentlüm (centilmen), 83.
çepni, 471.
Çerakise, bk. *Çerkes.*
çeri-sürücüler, 20.
Çerkes, Çerakise, 74, 220, 663, 682.
ÇERKES İSKENDER PAŞA, Mısır beğlerbeği, 73.
çesar (Caesar, Roma-Germen İmparatoru), 636.
Çeşme, liman, 92; —kal'ası, 92.
çetr, 325.
Çıldır, — *beğlerbeğiliği,* 138, 361, 381, 552, 777; — *sahrası,* 118.
çıplaklar, 178.
Çiçilya, bk. Sicilya.
çift-bozan, 4, 471, 479, 518;— *ra'iyyet,* 57.
çili, — *akça,* 530, — *altun,* 245; — *Osmanî,* 614.
Çin ü Maçin, 72, 585.
Çingâne, cingâne, 200, 220, 471.
Çirmen sancağı, 463.
çit-korucı, 675.
çivit, 380.
ÇİVİ-ZÂDE EFENDİ, Şeyhülislâm, bk. Mehmed Efendi, Çivi-zâde.
ÇİVİ-ZÂDE MOLLA İVAZ, Eski şeyhülislâm, 135.
çizme, 168, 853.
Çizmeci-başı Tekyesi, Tophane'de, 439, 677-8.
ÇOBAN SÜLEYMAN AĞA, Çavuş-başı, 299, 486.
çorbacı, 815; *—lar,* 194, 364, 414, 606, 689, 717, 816.
Çorlı, 236, 367, 425.
çuka, 114, 351, 385, 430, 585, 603, 853, 856; — *kîse,* 112; *—dâr,* 59, 99, 148, 612; *—dâr-ı hassa,* 441, 843.
Çuka (Çerigo, Kythira) adası, 82.

— D —

DADYAN, Gürcistan hakimi, 133, 443, 536.
Dağıstan-ı Gürciyye, 57.
DAHAK, Eski İran şahı, 205.
dâhil, medrese derecesi, 362, 665; — *elli medresesi,* 725; *—müderrisleri,* 434, 691.
dâhil vezirleri, 394, 853.
dakîk, 794.
DAL MEHMED EFENDİ, bk. Mehmed Çelebi, Dal.
DAMAD EFENDİ, Kadıasker, bk. Mehmed Efendi, Damad.
dânişmend, 225, 748.
dâr-ı siyâset, bk. *siyâset.*
Darbhâne, Sırça sarayda, 744, 753.
darbuzen, darbuzenler, 73, 206, 397-8, 412-3, 645-7; *sâde —,* 412-3; *şâhî —,* 397, 412-3
daruga, 253.
Dârülhadis, 141, 665; Mehmed III—i, 465, 724, 846; Süleymaniye —i, 569; Şeyhülislâm Zekeriyya Efendi —i, 323.
dârülharb, 562.
Dârülkurrâ, 323.
Dârüssa'âde, 490; — *ağası, ağaları,* 131, 281, 594, 686, 740, 757, 850; — *ağalığı,* 568, 723; — *kapusı,* 660, 857.

Dârü's-saltanati's-seniyye, bk. İstanbul.
dâsitân, 515.
davar, 594.
DÂVUD AĞA, Bostancı-başı, 15, 41-2.
DÂVUD AĞA, Hassa çukadar, Baş-kapucı-başı, 842-3.
DÂVUD AĞA, Mi'mar-başı, 244-5, 320, 457, 761, 763.
DÂVUD AĞA, Silahdar-başı, 193, 203, 211, 227.
DÂVUD ÇELEBİ, (Efendi), Maliye tezkirecisi, 840.
DÂVUD EFENDİ, Baş-tezkireci, 326, 544.
DÂVUD HAN, Luarsab-oğlı, Tiflis kalesi hakimi, 119, 151.
Dâvudî cebeler, 610.
Dâvudlar kavmi, 581.
Dâvud Paşa,– çayırı, 606; – çiftliği, 613, 651, 823, 826; çiftliği sarayı, 696-7, 747, 749, 754, 756, 811-2, 822, 825.
DÂVUD PAŞA, Şirvan beğlerbeğisi ve Şehrizol beğlerbeği olması, 492, 570, 636.
DÂVUD PAŞA, Van beğberbeğisi, 475.
DEDE HAN, Aras Han oğlı 121.
DEDE SULTÂN, Tur hakimi, 121.
defâtir, bk *defter*.
defâtir-i hakanî, bk. *defter-i hakanî*.
defter, 1, 13, 56, 101, 108, 131, 133, 135-6, 138, 269, 483, 550, 552, 558, 578, 594, 640, 693, 704, 717, 721, 818; — *beyaz etmek*, 486; — *darugası*, 253; —*i teşrîfât*, 159; —*ler*, 57, 112, 785.
defterdâr, 14, 19, 37-8, 59, 67, 104, 109, 112, 342, 494, 498, 530, 584, 631, 738;— *efendi*, 617, 706; — *efendiler*, 344, 442, 606, 611, 618, 692; —*ân*, —*lar*, 105, 154, 156, 256, 379, 389, 409, 432, 446, 479, 543, 571, 623, 755, 778-9, 795; —*ı emvâl*, 35, 43, 66, 496, 618, 621, 692, 802; — *kapusı*, 771; —*lık*, 128, 184, 293, 312, 492, 786, 810, 813; —*lık hil'atı*, 259; —*lıklar*, 504; — *nişânı*, 839-40.
defter-emîni, defter-i hâkanî emîni, 268, 292, 422, 636, 719, 758, 762, 768, 848; *defter-i hâkanî*, 56; *defter-i hâkanî emâneti*, 307; *defter-i hâkanî kâtibleri*, 113, 374. 617.
Defter-hâne-i âmire, 758.
değirmenler, 444.
dellâl, 504; —*iye*, 291; —*lar*, 231, 389.
delv burcı, 433.
Demâvend dağı (Kûh-ı Demâvend), 644.
demürciler, üstâd–, 233.
Demür-kapu, Bâbülebvâb, 23, 122, 125, 132, 143-5, 149, 182, 443, 593.
denânîr, bk. *dînâr*.
derd-i pây, hastalık, 181.
derğâh-ı âlî, derğâh-ı mu'allâ, 148; — *çaşnigîrleri*, 610; —*çavuşları*, 70, 233, 257, 311, 598, 610, 664, 706; — *çavuşluğu*, 688; — *çavuşu*, 348; — *kapucıları*, 410, 449, 741; —*müteferrikaları*, 61, 133, 158, 497, 546, 672; — *müteferrikalığı*, 136, 266, 515, 517.
Dergezîn (İran'da şehir) kaliçesi, 72.
Dersa'âdet, bk. İstanbul.
dersi'âm, 748.
DERVİŞ, yaya-başı, 717.
DERVİŞ AĞA, Kethüdâ, 245.
DERVİŞ AĞA, Mîr-âhûr-ı küçük, 642-3, 790.
DERVİŞ ALİ PAŞA, Basra beğlerbeğisi, 36.
DERVİŞ BEĞ, Derğâh-ı âlî çavuşlarından, Safed sancağı beği, 688.
DERVİŞ BEĞ, Kethüdâ, 236.
DERVİŞ BEĞ, Nakkâş ve ressâm, 158.
DERVİŞ ÇELEBİ, Müteferrika, Süleymaniye mütevellisi, 486, 497, 551.
DERVİŞ ÇELEBİ, Tuna defterdârı, 648, 762.
DERVİŞ EFENDİ, İmam, 39.
DERVİŞ EFENDİ, Şıkk-ı sânî defterdârı, 467, 550, 617, 631, 637, 639, 719.
DERVİŞ EFENDİ, Tersane-i âmire emîni, 358, 369, 377, 381, 442.
DERVİŞ KETHÜDÂ, Sinan Paşa kethüdâsı, 538.
DERVİŞ MEHMED EFENDİ, Cebbâr-zâde–, Vâlide-i Atîk müderrisi olması, 587.
DERVİŞ MEHMED EFENDİ, Kara, Süleyman Efendi-zâde–, baş-rûznâmeci, Kıbrıs defterdârı olması, 254, 319; rûznâmeci olması, 830.
DERVİŞ PAŞA, (Ağa), Şahinci-başı, Bosna beğlerbeğisi, 576, 656, 790, 793.

DERVİŞ PAŞA, Haleb beğlerbeğisi, 78; Diyarbekir beğlerbeğisi, 118-9.
DERVİŞ RE'İS, Ayasofya mütevellisi, 419.
derya beği, 556.
Deryâ-yı Kulzum, bk. Kızıldeniz,
Deryâ-yı Muhît, 171.
Deryâ-yı Sefîd, bk. Akdeniz.
destâr, 159, 188, 430, 603, 624, 753, 815, 827; —ı *Kandehârî*, 145; —*hâ-i hassa*, 351; —*hâ-i nefîse*, 561.
dest-bûs, bk. *el öpme*.
destmâl, 779.
Deşt-i Kıpcak, 123, 132, 143, 322, 593.
devâtdâr, 147, 801; —*lık*, 150, 246, 716; *büyük—lık*, 237, 535.
deve, 20, 29, 362, 453, 536, 582, 594, 597, 614, 795; —ler, 745, 778.
DEVLET GİRAY HAN, 664.
Devlet-i Osmâniyye, 471, 564, 658.
devşirme, 482.
Dragoman, bk. *tercüman*.
Dış-havlı, (Topkapı Sarayı'nda), 210.
Dış-hazîne, bk. *Hazîne-i Âmire*.
dış-korucı, elçi maiyeti, 675.
dîbâlar, 652.
Dikili-taş, 715.
dil, bk. *câsus*.
dilekçiler, 187.
dilsiz, 50, 518; —*ler*, 258, 264, 441, 444.
DİLSİZ AĞA, 635.
dînâr, denânîr, 385, 475, 588, 706, 716, 826, 828, 857.
dirhem, 585, 588, 706, 716, 785, 826, 828, 853, 857; — *ü denânîr*, 686.
dirlik, 165, 358, 518, 520, 530; — *gedik*, 603; — *kat'ı*, 604; — *ve terakkî*, 120; —ler, 509, 511; —*lüler*, 648; —*lü çavuşlar*, 771.
Dîvân, 21, 145; —hâne, 37-9, 100-1, 106, 108, 313, 618; —hâne çadırı, 26, 36; — havlısı, 303; —ı adâlet-eyvân, 157; —ı celîlü'l-ünvân, 92.
Dîvân-ı Hümâyûn, Dîvân-ı âlî, Dîvân-ı mu'allâ, 5-6, 12-3, 21-2, 26, 35-8, 43, 48, 51, 54, 56, 58, 61, 72, 76, 90, 98, 100, 102, 104-8, 111-4, 118, 128-9, 137, 145-7, 152, 155, 159, 168, 170, 174. 176, 179, 184, 188-9, 200, 211, 218, 222, 227, 231, 234, 241, 243, 247-9, 253-5, 258-9, 263-4, 275, 283-4, 288, 290, 292, 299-302, 306, 310, 313, 315, 322, 327, 329, 334, 338, 348-9, 352, 354, 356, 358, 366, 369, 372, 375, 383, 405, 408-19, 441, 425, 432, 434, 436-40, 447, 456, 459-60, 462, 469, 470, 473, 478, 481, 489-90, 500, 502, 503-5, 509, 513-6, 523-5, 528, 532, 536-7, 544, 557, -9, 561, 566, 574-5, 579, 587-90, 597-8, 603-4, 608, 617-8, 620-21, 627, 631, 637, 656-9, 661, 667, 669, 671-2, 675, 680-2, 695, 699, 702, 705, 708-9, 715, 720, 723-4, 728, 735, 741, 746-50, 753, 756, 758, 766, 776-8, 785, 789, 791, 792, 801, 806, 808-11, 813, 816-8, 821, 823, 835-7, 840-1, 843, 845-8, 855, 860, 862, 864; —*da dava dinleme*, 111-2, 603, 712; —'*un erken dağılması* 111; – *katibleri*, 35, 227, 236, 322, 515, 518, 633, 713, 772; —'*un toplanmaması*, 172-3, 230, 235, 256, 341, 374, 535, 577, 585, 592, 605, 614, 660, 689, 697, 699, 706, 726, 732, 740, 761, 765, 777, 796, 802; — *yemeği*, 505, 529; *ehl-i Dîvân*, 13, 57, 61, 66, 257, 294, 303, 369, 453, 475, 603, 618, 699, 782, 791-2, 796, 811, 836, 840-1, 848, 852.
Dîvân-yolu, 778.
Divriği sancağı, 863.
Diyar-ı Şark, bk. İran
Diyârbekir, 35, 164, 237, 247, 258, 261, 273-4, 288, 367, 429, 443, 498, 677, 750, 762, 819; – *askeri*, 118-9 ; — *beğlerbeğiliği*, 118, 120, 130, 138-9, 162-3, 174, 177, 196, 207, 246-8, 256, 258, 261, 305, 349, 355-6, 361, 363, 461, 477, 668, 677, 837; — *defterdarı*, 156, 375, 503, 702, 723, 750;— *defterdarlığı*, 258, 338, 589, 820; — *halkı*, 678, — *irsaliyesi*, 786; — *kadısı*, 191; — *kal'ası*, 274.
dizdâr, 330, 508, 676, 757, 836.
Dobrıca, 748, 752, 765.
doğancı, toğancı, —*ağalığı*, 235, 377; —başı, 286, 441.
Doj, Venedik, 532; —lar, 443.
DOMİNE, Boğdan voyvodası, 699.
donanma (şenlik), 61.

Donanma-yı Hümâyûn, 5-7, 9, 11, 15, 54, 57, 77-9, 80-1, 85-6, 90-2, 96-7, 139, 144-5, 149, 157, 294, 330, 349, 350, 357-9, 364-5, 368, 375-6, 381, 483, 508, 535-6, 592, 605, 619, 639, 807; — *gemileri*, 5,23, 78, 80, 84, 234-5, 536, 592, 844.
DONARYO, (Don Alvaro), 10.
Döneği-beli, Rumili'de, 20.
dördüncii defterdâr, bk. defterdâr.
DRAGOMAN İBRAHİM BEĞ, bk. İbrahim Beğ, Dragoman.
Drava, nehir, 23, 44.
Dubrevnik, 70, 133, 443, 501, 661; — keferesi, 746.
DUHÂNÎ-ZÂDE, Küçük rûznâmeci, 246.
Duka, 190, 194; —i Françа, 396, 398, 406, 645, 805.
DUKAKİN-ZÂDE OSMAN EFENDİ, bk. Osman Efendi, Dukakin-zâde.
duvak, 168.
düğün, sultân düğünü, 340.
Dühn-i belesan, 356.
dükkan, 608; —dârlar, 616; —*lar*, 601, 810.
Durûzî, — cengi, 160; — *tâ'ifesi*, 158, 863.

—E—

Eben an ceddin, 183.
EBE-ZÂDE EFENDİ, 128, 193, 545.
EBÎ EYYUB ENSÂRÎ, Alemdâr-ı Rasulullah, 354, 654.
Ebî Eyyub Ensârî, Eyub, semt, kasaba, 43, 106, 111, 156, 173, 179, 354, 364, 406, 466, 547, 620, 627, 679, 682, 737, 767, 784, 821, 824, 841; — Câmi'i, 695; — İskelesi, 529, 756, 826; — *Kadılığı*, 466; — Medresesi, 725; — *Sancağı*, 654; — Türbesi, 455, 607, 699, 747, 755, 759.
Ebnâ-i sipâhiyân, bk. *sipâhî oğlanları*.
EBÛ NUVÂS, şâir, 824.
EBÛ NÜMEYY, Mekke şerifliği yapan ailenin lakabı, 74, 106, 188, 243.
EBÛ TÂLİB, tabib, 216.
EBUSSUÛD EFENDİ, Şeyhülislâm, 15, 43, 53-4, 59, 61, 85, 822.
EBÛ'L-FETH SULTÂN MEHMED HAN GÂZÎ, bk. Fatih.
Ebü'l-vefâ Cami'i, 544; — Türbesi, 659.
Edirne, 15, 18, 43, 53, 66-70, 84, 95, 224, 279, 354, 408, 447, 483, 550, 575, 650, 671, 669, 673, 721, 741, 752, 829; — *kadılığı, kadısı*, 85, 141, 224, 235, 312-3, 514, 526, 569, 620, 623, 760, 764, 769, 829, 846;— kışlası, 76; — sarayı, 90, 212, 441.
Edirne-kapısı, 8, 15, 50, 54-5, 106, 455, 613, 682, 725, 771.
Efdal-zâde Medresesi, 86.
Eflâk, 70, 133, 140, 398-9, 409-10, 413, 425, 450-1, 467-8, 475-6, 482, 491, 496, 507-8, 515, 528, 533, 536, 562-4, 579, 586, 590, 628, 637, 661, 710, 747-8, 752-4, 768-9, 772-3, 775, 780, 783, 786, 796-8, 816, 819, 830-1; — *beğlerbeğiliği*, 508; — *defterdârlığı*, 607; — *esirleri*, 534; — *re'âyâsı*, 458, 464, 481, 804; — *seferi*, 500, 505, 538, 544, 550; — *voyvodalığı*, 239, 241, 278, 332, 411-2, 415, 418, 423, 452, 454, 488, 562.
Efrenç, 330; — *askeri*, 823; — *iyyü'l-asl*, 246.
eğer (at takımlarından âlet), 706.
Eğri, 626, 645; — fethi, 649, 662; — hisarı, 640-1, 643, 669, 673, 690, 717, 742, 765, 790; —kal'ası, 22, 290, 635.
Eğri kapu semti, 178.
ehâdîs, —*i Nebeviyye*, 465, 510.
ehl-i bâzâr, 514, 784, 853.
Ehl-i beyt, 630.
ehl, —*i Dîvân-ı Hümâyûn*; —*i dükkan*, 575; —*i hibre*, 416; —*i hiref*, 15, 51, 438, 621, 639, 653, 793, 815, 841; —*i hiref kitâbeti*, 858; —*i ihtikâr*, 608; —*i İslâm*, 3;—*i kalem*, 505; —*i sünnet ve cemâ'at*, 208, 332; —*i vukûf*, 197, 203.
e'imme, bk. *imâm*.
Ejderhan, 190-1; — kal'ası, 190.
ekâbir defteri, 517, 524.
eker-biçer tâ'ife, 14.
ekmek, etmek, nân, 4, 22, 593, 608, 712, 853.
Ekrâd, 76, 91, 215, 830;—*ümerâsı*, 119.
elbise, libâs, mâtem —si, 100, 103, 434, 752.
Elburz dağı, 644.
Elçi, ilçi, 57, 66-7, 71,112, 114, 129-30, 133-4, 147, 188, 216-7, 226, 231, 252, 254-5, 267, 272, 333-4, 350, 446, 540, 586, 634, 638-9, 656-8, 661, 673, 675, 706, 725-6 806, 814-5, 818, 822, 825, 840-1;—*beğ*, 72; –*ler*, 67-8, 70; —*i Kızılbaş*, bk. *Kızılbaş elçisi*.
el kesilme, 837.
ELİZABET I, 334.
elkab, 58-9, 462, 508, 718, 860, 862.
Elkas Mirza, 297.
ellilü müderris, 691.
elmas, 168; — yüzük, 184.
el öpme, dest-bûs, 105, 142, 146, 203, 249, 255, 306, 356, 364-6, 419, 446, 460, 497-8, 501, 574, 669, 680-1, 709, 727, 729, 841, 860.
Elvend kal'ası, 644.
Emin İskelesi (Eminönü), 7, 91, 142, 149, 376, 606, 621, 639, 723, 733.
EMÎNÎ ÇELEBİ, (Beğ), Şair, ebnâ-i sipâhiyândan, 241, 583, 633, 643.
EMİR ABDÜLKERİM EFENDİ, Vâ'iz, 302, 525, 548,679, 683.
Emir Buhârî Tekyesi, 344.
EMİR EFENDİ. Baş-defterdâr, 218, 292, 295, 303-4, 379, 494, 497, 500, 505, 539, 544, 548, 550. 551; Mısır beğlerbeği olması, 572.
EMİR EFENDİ, Medine kadısı, 780.
EMİR HAN, Tebriz hakimi, 120, 160.
EMİR PAŞA, Mısır, 754.
EMİR SULTÂN BEĞ,401.
EMİR ŞA'BAN, Sâdâtdan, 409.
emlâk, 416, 648, 850.
emrâz-ı balgamiye hücûmu, hastalık, 730.
EMRULLAH, Cerrâh-başı, 665.
EMRULLAH BEĞ, Tırhala sancağı beği, 405.
emr-i ma'rûf nehy-i münker, 88, 417, 479, 531, 600, 679, 717.
emr-i pâdişâhî, 62.
emvâl-i bakayâ, 261.
En'âm sûresi, 326.
Enderun, 604, 607, 709, 789; — *hazînesi*, bk. *Hazîne-i Enderun*.
erâmil (dullar), 624, 638, 651, 708.
erâzil ü ecnebî, 533.
erbâb, —*ı fısk u fucûr*, 655; —*ı hall ü akd*, 464; —*ı kahve*, bk *kahve erbâbı*; —*ı kalem*, bk. *kalem*; —*ı lehv u lu'b*, 170;— -*ı rüşvet*, bk, *rüşvet*; —*ı ticâret*, bk. *ticâret*.
erbâb-ı timar, 8, 19-20, 163, 199, 322, 346, 359, 405, 524, 559, 587.
erba'în günleri, bk. *eyyâm-ı erba'în*.
Erdeb, bk. *irdeb*.
Erdebil, 216, 732; — hakimi, 252; — hanı, 634.
Erdel, 70, 396-400, 411-2, 415, 418-9, 450-3, 458, 464, 476, 481-2, 507, 515, 533-4, 538-9, 563-4, 590, 597, 645, 670, 687, 696, 699-700, 705, 710, 731, 743, 748, 752, 767, 769, 770, 773-4, 781, 785, 787, 804, 819, 825, 831; — *banı*, 298, 686; — *beğleri*, 580; — *kıralı*, 21, 564.
Ereğli, 847.
Ereş, 122, 126; — *beğlerbeği*, 227.
ERMENE, Boğdan voyvodası, 540, 553, 562.
ER-TAŞ BAHADIR AĞA, bk. Bahadır ağa.
ERTOĞDI HAN, 121.
ERVAN, Aleksandre oğlı, Boğdan voyvodası, 255.
erz (pirinç), 296, 459.
Erzincan, 282.
Erzurum, 117, 123, 126-7, 130, 202, 215-6, 240, 259, 263-4, 281-2, 295, 443, 772, 852; — *ahâlîsi*, 117; — *askeri*, 118; — *beğlerbeğiliği*, 120, 122, 126, 130, 138-9, 200, 207, 216, 246-7, 282, 424, 587, 710, 738, 839; — *defterdârlığı*, 127, 156, 259, 294, 338, 486, 492, 500, 589, 648, 702, 820; — kal'ası, 117.
ES'AD EFENDİ, Hoca Sa'deddin-zâde, Müderris, Edirne, İstanbul kadısı, 235, 311, 569, 620, 622, 660, 691, 760, 778, 794, 799, 824-5, 850, 860.
esâmî, 693; — *defterleri*, 509, 519, 854.
es'âr, bk. *narh*.
esb, bk. *at*.
esbâb ve nukûd, 582.
esir, esirler, üsârâ, 5, 290, 330, 507, 509, 534, 563, 787, 798, 833.
Eski-odalar, Şehzâde semtinde, 54-5.
Eski Sarây, Sarây-ı atîk, 144, 155, 157, 168-71, 256, 341, 343, 432, 436, 525, 528, 531, 535, 537, 539, 617, 702, 708, 759-62.

Eskişehir sancağı, 361-2.
ester, 342.
Estorgon, 347, 370, 395, 397-8, 414, 476, 506, 510-1, 517, 572-3, 812, 819, 829, 837; — kal'ası, 495, 502-6, 636, 713, 716.
eşik ağası, Safevîler'de, 840.
eşirrâ, 263, 855.
eşkıyâ, 18, 233, 471, 512, 581, 601, 703, 757-8, 818, 833, 836, 842, 863.
eşrâf, 135, 169, 682.
et, guşt, lahm, 4, 22, 593, 623, 732, 854.
etfâl-i müslimîn, 526.
etıbbâ, —*ı huzzâk*, 174, 311, 539, 581.
etmek, bk. *ekmek*.
etrâk, bk. *Türk*.
evâmir-i şerîfe, 321.
evânî, —*i nukra*, 69, 586, 676, 744.
evbâş u kallâş, kallâş u evbâş, 196, 499, 581, 745, 827, 829, 836.
Evcan yaylağı, 202, 298.
evkaf, 213, 277, 416, 530, 850; — *muhâsebeciliği*, 594, 801; —*ı selâtîn*, 338, 543, 594, 742; —*ı selâtîn mütevellîleri*, 497, 653; —*ı selâtîn nezâreti*, 740; —*ı selâtîn teftîşi*, 549.
evlâd-ı Arab, bk. *Arab*.
evlâd-ı Rasûl, 611.
evler mühürlenmesi, 648.
EVREN BEĞ, Malkaralı sipahi, 19.
eymân-ı gılâz, 565.
eytâm, 624, 651, 708; —*akçaları*, 277.
eyyâm-ı erba'în, erba'în günleri, 142, 149, 418, 425, 433.
eyyâm-ı teşrîk, 66, 256, 624.
EYYUB, bk. Ebî Eyyub Ensârî.
EYYUB ÇAVUŞ, ulak, 203.

— F —

Fâtih, – Cami'i, Sultân Mehmed Han Cami'i, 111, 141, 173, 225, 230, 307, 364, 411, 417, 600, 626, 659, 731, 821, 824, 858; – evkafı, 486, 740; – evkafı tevliyeti, 353, 569, 722, 741; – Kerbân-sarayı, 15; – Türbesi, 444, 455.
Fâtıma, 31.
Fâtiha, sûre, 101, 323, 433, 435, 542.
Fatma Sultân Medresesi, 587.
Fas, Fes vilâyeti, 133, 586.
FEDÂÎ İSMA'İL, 386-7.
FEHMİ ÇELEBİ, Kınalu-zâde, müderris, 362, 600.
fenn-i hikmet, 665.
FERDİNAND, bk. Ferenduş
FERENDUŞ (Ferdinand), Avusturya kıralı, 297.
FERHAD AĞA, Bostancı-başı, 362, 426, 433, 449, 528-30, 604, 622, 625, 683, 696, 734, 736, 785, 815, 856.
FERHAD AĞA, Sipahî oğlanları ağası, 41, 58.
FERHAD AĞA, Ulufeci-başı, 27.
FERHAD BEĞ, 25, 46.
FERHAD BEĞ, (Ağa), Malatya beği, 80.
FERHAD BEĞ, Novigrad beği, 105.
FERHAD HAN, Karamanlı oymağından, vekil-i saltanat, Şab Abbas vekili, 253, 638, 675, 773-4.
FERHAD PAŞA, (Ağa), Mîr-âhûr, 7, 20, 51; baş-kapucı-başı, 59; kapucılar kethüdası, 105; Yeniçeri ağası, 135-6; Rumili beğlerbeği, 138; sadâreti, 249, 256-7, 262; azli, 264-5; sadâreti, 266-8, 273, 276, 305, 324, 334, 358, 360, 362, 413, 415, 422-3, 426, 448, 451, 457, 459-60, 466-74; serdar, 475, 480-2, 484; sadâretten azli, 487-9; 491-2, 496, 498-501, 503, 527, 858; sadâreti, 528; ölümü, 529, 534, 589; —lu, 505; — sarayı, sadaret dairesi olarak temliki, 539; — tevâbi'i, 538; — Türbesi, 529, 759.
FERHAD PAŞA, Çerkes–, Revan beğlerbeği, 200; Erzurum beğlerbeğiliği, 282; mülâzemet için İstanbul'a gelmesi, 571.
FERHAD PAŞA, Gâzî, Bosna, Budun beğlerbeğisi, 202; şehâdeti, 225, 233.
FERHAD PAŞA, Hümâ Sultân kocası, Vezir, 15, 27, 36, 55; ölümü, 110-1, 171.
FERHAD PAŞA, Vezir, serdar, 139, 147, 151, 153-4, 165, 167, 174, 196, 193, 198, 209, 215-6, 219, 234, 238-40, 245, 301, 320; sadâret kâ'im-makâmı, 327, 342; 354-5, 375-6, 379, 387-8, 394, 406, 409, 434; ölümü, 501.

FERİDUN, Eski İran şahı, 205.
FERİDUN BEĞ, Kâtibü's-sır, reîsülküttab, nişancı, 30, 32, 36-7, 49, 54, 62, 84, 98-100, 107, 110; Köstendil sancağı beği, 130, 139-40, 316; — bağçesi, 475.
fermân (-ı âlî, âlî-şân, hümâyûn, şerîf), 23, 43, 92, 112, 135, 143, 176, 256, 488, 509, 695.
FERRUH AĞA, Gâzî Giray'ın adamlarından, 788, 791.
FERRUH BEĞ-EFENDİ, Reisülküttab, defter emîni, 278, 307, 636.
fersah, 27.
feryâdcı, 339; —*lar*, 412, 522.
fesâd ehli, 617, 750-1, 819.
Feth, —*âyeti*, 17; — *sûresi*, 9, 27, 47.
FETH GİRAY SULTAN, Kağılgay, 477, 562, 564, 590, 593, 597, 603, 647; ban olması, 663-4, 667, 681-2, 698, 710.
Feth-i İslâm kal'ası, 770, 772.
feth-nâmeler, 35.
Fethiye Câmi'i, 345.
fetret, 138.
FETTÂN MEHMED ÇELEBİ, İstanbul mukâta'acısı, 128.
fetvâ, 167, 291, 468-70, 481, 491, 525, 582, 772, 855; — *hidmeti*, 731, 734; —*lar*, 775, 779, 797, 824; — *vazîfesi* (ücreti), 731.
FEVRÎ EFENDİ, Şair, 16, 63.
FEYZULLAH EFENDİ, Kaf-zâde, Şam kadısı, 235; Edime kadısı, 764, 829.
FEYZULLAH FAKİH, 40.
fırak-ı dâlle, 704.
Fırat nehri, 115.
fil, 640; —*ler*, 778.
Fülek kal'ası, 344.
Filibe, 18, 43, 53.
filori, 19, 43, 64, 102, 221, 239, 292, 372, 390, 438, 501, 516, 536, 549, 590, 614, 630, 645, 716, 786, 793, 797, 802, 806, 832, 849, 856; —*cik*, 640; —*ler*, 60, 576, 614.
Filoren tâ'ifesi, 822.
Filvaris, şubat, 446.
Finike iskelesi, 78.
fişek kal'aları, 692, 702.
fitil, 705.
flandaralar, 23.
fodula, — *kâtibi*, 154, 728; — *kitâbeti*, 292, 350.
forsa, 2; — *dülgerleri*, 134; — *gemisi*, 604; — *lar*, 582, 591.
França, 70, 133, 148, 168, 194, 443, 627, 657, 673, 777, 805-6; — bayrakları, 805; — elçisi, 587-8; — memleketi, 658; — tâ'ifesi, 822.
Franço, 190.
Fransa (padişahları), 776.
Frengî, —*akmişe*, 57; —*katîfe*, 393.
Frengistân, 673, 776.
Frenk, 111, 370, 403; — *askeri*, 398-9, 705, 737; — *beğleri*, 580; — *pesend*, 157; — *serdarı*, 737.
fununya, hastalık, 356.
Furuşka, Sirem'de 700.
FUTÛHÎ EFENDİ, Molla, Müneccim, 761.

— G —

gaddâreler, 151.
GÂ'İBÎ, Kâtib, 643.
Galata, —lu, 6, 62, 277, 312, 424, 601, 645, 658, 677; — Boğazı, 2; — emâneti, 224; — *emîni*, 137, 166; — hisarı dıvanı, 601; — *kadılığı*, 236-7, 361, 694; — *kadısı*, 434, 526, 611, 616; — *kâfirleri*, 330, 619; — Sarayı, 212, 441.
Galebelik dîvân, kalabalık dîvân, 114, 148, 159, 188, 253-4, 267, 272, 299, 334, 532, 661, 675, 729, 746, 818, 825, 841.
galgay, gagılgay, 564.
GAMÎZA, erâzil-i Arab'dan, 235-6.
ganâ'im, bk. *ganîmet*.
ganem, 653.
GANİ-ZÂDE EFENDİ, Şehzâde Medresesi müderrisi, 846.
ganimet, 57, 123, 175, 336, 419, 619, 642, 838.
Garb diyârı, 302, 657.
GARSÜDDİN-ZÂDE, Re'îs-i etıbbâ, 98, 111.
gaşiye, 42, 145, 160.
GAZANFER AĞA, Kapu ağası, 235, 322, 387, 466, 530, 582, 672, 695, 774, 813, 856; — Medresesi, 574.
GAZÂYÎ, mahlas, 753.

GÂZÎ GİRAY HAN, Kırım ham, 201, 214, 322, 347, 373, 383, 399, 404, 411, 414, 419, 443, 450, 476, 483, 508, 528, 540, 593, 597, 637, 663-4, 677, 681-2, 696, 699, 710, 743, 748, 750, 752, 764, 769, 787-8, 791, 803, 812, 819, 832.
gazîler esâmî defteri, 509.
Gazze, sancak, 280, 287.
Gebze, bk. Geğbüze.
Gedik Ahmed Paşa hammâmı, 213.
Gedik köyü, 514.
Gedüslü köprisi, 514.
Geğbüze, 726; — *harâm-zâdeleri*, 726; — *hırsuzları*, 726; — *konağı*, 726.
Gelibolı, 176, 227, 360, 541, 551, 637, 650; — ma'beri, 359.
gemi, gemiler, 5, 23, 19, 190, 397, 444, 594, 620, 734.
Gence, 123, 175, 178, 196, 203-8, 223, 239, 570, 593, 788; — *beğlerbeğiliği*, 208, 227, 382, 475, 500, 570, 574, 848; — *defterdârlığı*, 375; — *hâkimi*, 118, 121; — kal'ası, 223, 239, 266; — *seferi*, 210.
Gerede, 152.
GEREDELÜ MUSLİHİDDİN, 483.
Getayun kal'ası, 42.
GEYVÂN BEĞ, Şehzâde Mehmed'in Mîr-âhûrı, 142.
Gîlân, 252, 255, 267, 271, 295, 299, 306, 333, 848; — hâkimi, 121, 256, 382; —leri, 297.
gılmân-ı acemiyân, 2, 631.
GINÂ'Î ALİ ÇELEBİ, 54.
gırâre, 584.
Girne kal'ası, 79.
Gori, şehir, 187, 193; — *beğlerbeğisi*, 459; — kal'ası, 195, 459, 834.
Gorof askeri, 399.
Göle, 290, 519, 540; — kal'ası, 11-2, 52, 539, 713.
Göl-kenarı konağı, 26.
gönüllü, *—bölüği*, 80; —, 149.
gulâm, *—çe*, 418, 536; *—hâ*, 57, *—hâ-i Çerkesî*, 145; *—hâ-i Gürcî*, 145; *—hâ-i Habeşî*, 159; *—hâ-i tavâşî*, 159; *—iye*, 755; *—lar*, 13.
gurebâ-i yemîn, 51, 434, 438; — *ağaları*; 478; — *alay bayrağı ak*, 612; — *bölüği*, 126; — *cemâ'ati*, 140.
gurebâ-i yesâr, 51, 438; — *ağalığı*, 103, 203, 208, 212, 227, 262, 273, 280, 336, 443, 455, 457, 463, 727; — *bölüği*, 12, 321.
guruş, (kuruş), 27, 34, 230-2, 247, 368, 430, 440, 469, 545, 556, 563, 584, 705, 716, 732, 739, 751, 784-6, 801, 833, 836, 843, 853-4; *—lar*, 576.
gûşt, bk. *et*.
GÜLÂBÎ AĞA, Kapucılar kethüdâsı, 24, 34, 39, 64.
GÜLÂBİ MUHTESİB, 282.
GÜLİTER HATUN, dâye, elçilik heyetinde, 840-1.
gülâbdân-ı murassa', 159.
gümrük, 64, 193, 430-1; *—ler*, 717.
gümüş, (sîm), 172, 427, 716, 814, 826; — *cebelü*, 250; — *değnek*, 659, 809, 853; *—eğer*, 675; — *evânî*, 114, 398; — *şeş-per*, 610, 706; — *tepsi*, 245, 576; — *toğulga*, 250.
Gürci, 138, 459, 745; — aznavurları, 119; — kâfirler, 124; —ler, 118, 124.
Gürciyye, 57.
Gürcistân, 119, 133, 138, 151-2, 187, 193, 195, 204, 239, 429, 443, 448, 459, 552, 681, 833; — hâkimi, 536; — kal'ası, 118-9; — vilâyeti, 606.
GÜZEL MEHMED ÇAVUŞ, 111.
Gyula, bk. Göle.

— H —

habbâzlar, 806.
Habeş, 75, 447; — *beğlerbeğisi*, 65; — *vilâyeti*, 74, 375.
HABİB BEĞ, 688.
habs, 111, 160, 197, 241, 256, 268, 277, 291, 329, 332, 342, 392, 546, 604, 745, 751.
hacc, hacc-ı şerîf, 64, 195, 212, 256, 279, 575, 650, 669, 719, 730, 790, 804, 849; —ı ekber, 385; — *mevsimi*, 75; — *müjdecileri*, 408.
HACI BEĞ, Sultân-zâde, müteferrika, 437.
HACI İBRAHİM PAŞA, Karaman beğler-beğisi, baş-defterdâr olması, 587.

HACI HÜSREV, Bezzâzistân kethüdâsı, 3809.
HACI MEHMED, Mütevellî, 269.
HACI MEHMED, Rumili muhasebesinde şâkird, muhasebecilik tevcihi, 594.
hacılar, bk. *hüccâc*.
HACIM HAN, Harzem-şâhî, 350, 352.
hadım, 487; *—lar*, 445, 518.
Hadîs, Hadîs-i şerîf, 525, 611, 615.
HÂDİ-Yİ EDİRNEVİ, 426.
haffâflar, (Saraç-hânede), 316, 604.
hâfız, 27; *—lar*, 474.
HÂFIZ-I ŞİRÂZİ, 308.
haftânlar, (kaftanlar), 610, 807.
hâkimiyyet-i Osmâniyye, 65.
Haleb, 35, 40, 67, 251, 262-3, 272, 292, 393, 365, 388, 407, 429, 443, 447, 712, 721, 722, 760, 762, 800, 827, 832, 842, 860-1; — *beğlerbeğiliği*, 78, 109-10, 129, 153, 167, 176, 207-8, 248, 260, 262, 275, 321-2, 358, 496, 505, 599, 636, 759-60, 827, 830, 832, 834-6, 860; — *defterdârlığı*, 136, 167, 181, 193, 221, 258-9, 267, 272, 293, 392, 557, 702, 709, 762; — *emvâli*, 860; — *hazînesi*, 388; — *kadılığı*, 85, 191, 235, 312, 447, 523, 587, 720, 787; — kal'ası, 332; — *mukâta'ası*, 388.
Haliç, —i İstanbul limanı, 2; —i Kostantiniyye, 334.
HÂLİD B. VELİD, 8.
halîfe, *—i rûy-ı zemîn*, 14, 60, 100, 158, 210, 356, 455, 474, 480, 519, 653, 701.
HALİL AĞA, Forsa Halil, Müteferrika, Cebeci-başı, 546.
HALİL AĞA, Kayserili–, Doğancı-başı (daha sonra kapudan ve veziria'zam), 441.
HALİL BEĞ, Feridun Beğ-oğlı, 362.
HALİL PAŞA, (Ağa), Vasıl lakablı, Silahdâr-ı hassa, 150; Yeniçeri ağası, 157-8; Kastamonu sancağı beği 265, 278; Bosna beğlerbeğisi, 202; Karaman beğlerbeğisi, 236, Şam beğlerbeği olması 250.
HALİL PAŞA, Karaman Beğlerbeğisi, 398, 405, 550.
HALİL PAŞA, Bosnalı, Damad, vezir, Silahdâr-ı hassa, 245; Yeniçeri ağası, 264; Şam Beğlerbeğisi, 250, 291; Anatolı Beğlerbeğisi, 292; Vezir kapudan, 319, 328-9, 340-2, 362, 376, 394, 434, 438, 467, 471, 473, 477-8, 537, 543, 585; sefere hareketi, 605-6, 608, 637, 662, 692, 711-2, 759, 778; ikinci vezîr, 792, 852, 855, 860-1, 864; Sadâret kâ'im-makâmı, 808, 818, 827, 843; Fatma Sultân'la evlenmesi, 340-1; baştardası, 585.
792, 847, 852, 855, 860-1, 864;
Halîlü'r-rahmân, 800.
HALİM ŞAH, BK. Kara Yazıcı.
Halkalu, — deresi, I; — pınarı, 15, 466, 613; — sarayı, 53, 113, 613, 616.
Halku'l-vâd kal'ası, 91, 93, 96-7, 109.
Halvetiyye tarîkatı, 306, 327, 366, 632.
Hama livası, (sancağı), 314, 689.
Hamana, 175.
HÂMİD EFENDİ, Rumili kadıaskeri, 15, 52; Şeyhülislâm, 101.
Hamid sancağı, 780.
hammâm, (Topkapı Sarayı'nda), 55-6, 157, 539; *—lar*, 69, 206.
hamr, 430.
Hamse-i Nizâmî, 352.
HAMZA, Kara, sergerde, 344.
HAMZA ÇAVUŞ, Efrencü'l-asl, Sakız nâzırı, 204, 823.
HAMZA EFENDİ, Küçük–, Harâccı, Reisülküttab, 786, 821.
HAMZA MİRZA, İbn-i Koç Kapan, Muhammed Hüdâbende oğlı, 160-1, 165, 175, 177-8, 182, 185, 202, 216, 252, 547, 841.
HAMZA PAŞA, (Beğ, Çelebi), Reisülküttab, Nişancı, 130, 133, 151, 163, 179, 226-7, 278, 295, 365, 434, 467, 476, 525, 586, 586, 589, 611, 636, 741, 778, 790, 811; beğlerbeğilik tarîkıyle nişancı olması, 587, 749; emekli olması, 808.
Hamza Çavuş Köyü, (Manisa'da), 514.
HAN AHMED, 822

HAN AHMED, Gîlân hâkimi, İstanbul'a gelmesi, 252, 255-6, 267, 271, 295, 298-300, 306, 309-11, 333, 382; — elçisi, 255.
HANDAN AĞA, Çerkes, Kapucı-başı, Müteferrika, 214, 558, 681, 693, 788, (ö.1013).
hançer, 159, 211, 219, 530, 585.
Hançerlü Sultan Sarayı, Hançerli evi (Atmeydanı yakınında), 69, 113.
Hânedân-ı Âl-i Osmân, 271, 279, 623.
hangâh, 623.
han, *—lık menşûrı*, 144; — *nogeri*, 675; — *zâdeler*, 134.
harâc, 12, 292, 797, 831; — *defteri*, 276, 445; — *güzâr*, 717, 767, 786; *—ı maktû'*, 551; — *muhâsebecisi*, 544, 594, 801-2; *—ı şer'iyye*, 541.
Haram İskelesi, (Rumili'de), 378.
harâmî, 19; *—lik*, 835.
harb âletleri, 113.
harbeler, 610.
harbî kâfir, 330, 545.
harc-ı hammâm, 746.
harcî yemek, 134.
harclık, 559.
hâre, 706.
Harem-i Hümâyûn, muhterem, 30, 38, 49, 59, 66, 109, 126, 288, 310, 351, 358, 419, 440, 471-2, 482-3, 485-6, 538, 562, 567, 575, 610, 649, 667, 672, 687, 695, 747, 782, 795, 822, 841, 843-4, 857, 864.
harem-i sâlis, 800.
Harem-i şerîf, 94-5.
Haremeyn, 35, 64, 171; — hâkimi, 443; *—mukâta'acısı*, 128, 594, 843.
Haremu'llâh, bk. Ka'be.
hâric müderrisi, 434.
hâric vezîri, 394, 853.
hâric ez-defter, 57.
harîr, 571, 639; *—irsâliyesi*, 793; *—i hâm*, 159, 375; *—i hâs*, 299; *—i Şirvân*, 145.
Harınanlu konağı, 649.
Harput sancağı, 338, 503, 723.
Harzem, 350, 352.
HASAN, Hz. Ali'nin oğlı, 302.
HASAN, Hâfız–, Lâm Ali Efendi'nin biraderi, 741.
HASAN AĞA, 39, 46, 59.
HASAN AĞA, Ayasofya civarında mukim, 411.
HASAN AĞA, Büyük Mîr-âhûr iken Yeniçeri ağası olması, 642, 650-1, 717, 734, 737, 768, 778, 793, 815, 844-5, 855, 863.
HASAN AĞA, Çaşnigir, 269.
HASAN AĞA, Haleb beğlerbeği, 176.
HASAN AĞA, Kaşıkcı-zâde–, Budun defterdârı, 517.
HASAN AĞA, (Çelebi, Efendi), Küçük–, Defterdâr-ı emvâl, 43; Mîr-âhûr, 140; ölümü, 181.
HASAN AĞA, Silahdâr-ı hassa, 441.
HASAN AĞA, Tımışvar beğlerbeğisi, 181.
HASAN AĞA, Yeniçeri ağası, 171; beğlerbeği olması, 231, 423, 650.
HASAN BEĞ, 27.
HASAN BEĞ, Arnavud–, Harac Muhâsebecisi, 801-2.
HASAN BEĞ, Göle beği, 290.
HASAN BEĞ, Hümâ Sultân ve Ferhad Paşa oğlı, şahinci-başı olması, 454.
HASAN BEĞ, Kapucılar kâtibliğinden azli, 858.
HASAN BEĞ, Korucu, 253.
HASAN BEĞ, Mîr-tevkî'i, 365.
HASAN BEĞ, Selânik sancağı beği, 404.
HASAN BEĞ, (Çelebi), Küçük–Reîsükküttâb 96; ölümü 178.
HASAN BEĞ EFENDİ, Rüstem Paşalu, İstanbul kadısı 52; Anatolı kadıaskeri 67.
HASAN BEĞ-ZÂDE, Baş tezkireci olması, 821.
HASAN BEĞ-ZÂDE EFENDİ, Şam kadısı, 191.
HASAN CAN, Hoca Sa'deddin Efendi'nin babası, 85.
HASAN ÇAVUŞ, 40, 98-9, 104-5, 204, 311.
HASAN ÇELEBİ, Anatolı defterdârı, 15, 156.

HASAN ÇELEBİ EFENDİ, Hazîne-i Amire defterdârı, 234; Baş defterdâr olması, 446.
HASAN ÇELEBİ, Hükmî–, Hasan Paşa tezkirecisi, 739.
HASAN ÇELEBİ, Zu'amâdan, Kal'a tezkirecisi olması, 739.
HASAN EFENDİ, Yaş, Anatolı defterdârı, 61, 154, 193, 208, 243, 268; azli, 303, 334, 344, 379, 380, 389; Baş-defterdâr, 467, 494; Mısır tayini, 590.
HASAN EFENDİ, (Çelebi-oğlı), Rumili kadıaskeri, 317.
HASAN EFENDİ, (Çelebi), Kınalu (Hınnalu) -zâde–, Müderris olması, 180; Haleb kadısı, 235; azli, 312; Mısır kadısı, 447, 523, 720, 756; azli, 797; Edirne kadısı, 623, azli 671; Bursa kadısı, 810, 845.
HASAN EFENDİ, Eski Mısır kadısı, 845, Bursa kadısı,846.
HASAN EFENDİ, Sahn-ı Semâniye müderrisi olması, 724.
HASAN EFENDİ, Şeyh-, Koca Mustafa Paşa-i Atîk şeyhi, vâ'izi, 366, 475, 851.
Hasan kal'ası, 203.
HASAN KETHÜDÂ-ZÂDE, Şam kadısı, 498; Bursa kadılığından azli, 810.
HASAN KORSİKA, Trablusgarb beğlerbeği olması, 702.
HASAN PAŞA, Apostol–, 236.
HASAN PAŞA, Bosna beğlerbeğisi, 746, 781; Rumili beğlerbeğisi, 777.
HASAN PAŞA, Elvend-oğlı Ali Paşa'nın adamlarından. Basra beğlerbeği olması 729.
HASAN PAŞA, Erzurum beğlerbeğisi, 200; Haleb beğlerbeğisi, 207.
HASAN PAŞA, Hadım–, Anatolı beğlerbeğisi, 207, 342; vezîr, 348, 354, 367, 369, 376, 388, 394, 407, 467, 530, 543; İstanbul muhâfızı, 566; sadâret kâ'im-makâmı ve İstanbul muhâfızı, 618, 620-1, 639-40, 643, 652, 662, 692; sadâreti, 712, 714-5, 721, 723, 726; elçiye ziyâfeti, 731; azli, 733; habsedilmesi, 734; idamı, 736, 739, 743, 750; definesinin bulunması, 741; vakıfları, sebili, 736; dîvan-hânesi, 623.
HASAN PAŞA, Hayreddin Paşa oğlı 82.
HASAN PAŞA, Kapucı-başı, Mîr-ahûr, Tımışvar beğlerbeğisi, 226, 315, 319, 340, 353; Budun beğlerbeğisi, 337-9; Kefe beğlerbeğiliğinden azli, 349; Rumili beğlerbeğisi, 390; Erzurum beğlerbeğisi,
HASAN PAŞA, Kars beğlerbeğisi, 720, 777.
HASAN PAŞA, Kıbrıs beğlerbeğisi, 460; Musul beğlerbeğisi 477.
HASAN PAŞA, Kirli–, Çakırcı-başı, Şehrizol beğlerbeğisi, 221; Karaman beğlerbeğisi, 250; Trablusşam beğlerbeğisi, 358; azli, 446.
HASAN PAŞA, Koca–, Cezâir-i Garb beğlerbeğisi, 172; azli, 192; kapudan, 222, 238, 244; ölümü, 246.
HASAN PAŞA, (Ağa), Sa'atci–, Mîr-âhûr, 148; hass-i silahdâr, 202; Mîr-alem, 214; Yeniçeri ağası, 220-1; Diyarbekir beğlerbeğisi, 305, 310, 319; azli, 356; vezaretle Tebriz beğlerbeği, 477, 480; azli, 569-70, 602; İstanbul muhâfızı, 606, 611-3, 616; Tebriz muhâfızı, 662, 666; dönmesi, 703; vezîr, 738; Karaman muhâfızı, 751, 864.
HASAN PAŞA, serhadden ref'i, 700.
HASAN PAŞA, Sokullu-zâde–, Erzurum beğlerbeğisi, 117; Şam beğlerbeğisi, 124, 134; Anatolı beğlerbeğisi, 161, 208, 218, 221, 233; Rumili beğlerbeğisi, 236, 243, 250, 304, 306; Bosna beğlerbeğisi, 285, 288, 320-1, 327, 329, 331, 346; Budun beğlerbeğisi, 304, 337, 339; Şirvan muhafızı, vezir, 271, 295, 317, 353, 359, 369, 394, 451; Tımışvar beğlerbeğisi, 315; Rumili beğlerbeğisi, 457-8, 494, 507, 509, 564-5, 579-80, 586, 635-6, 641, 681; Belgrad muhâfızı, 662, 669, 672, 698, 700, 707, 709, 765; Vezîr, Bağdad'a gitmesi, 722, 727, 744-5, 822.
HASAN PAŞA, Vezîr, 339, 434, 623, 625-6, 631, 648, 650.
HASAN PAŞA, Yemen beğlerbeğisi, 175; vezîr, Yemen ve Aden muhâfızı, 184; Yemen ve Aden beğlerbeğisi, 394; vezîr, Yemen'den azli, 663-4; Yemen muhâfızı, 463-6, 492, 662, 828.

HASAN PAŞA, (Ağa), Yemişci–, Kapucılar kethüdâsı, 129, 210; Kapucı-başı, 215, 240, 242, 334, 352, 360, 362, 384; Yeniçeri ağası, 390, 414, 423, 425, 434, 463, 486, 524, 527-8, 552; Yemen muhâfızı, 553; Vezâretle Şirvan'a gitmesi, 607, 611, 613, 621, 662, 747; azli, 787-8; vezîr, 793, 852, 864.
HASAN SEN-CİVAN, Kefe beğlerbeği, 349, 606, 620, 808.
hasbıhâl, —*i ahvâl-i devrân;* —*i ruzgâr* (Selânikî Tarihi'ndeki tenkit bahisleri), 257, 290, 356, 366, 416, 428, 458, 478, 511, 516, 716.
haseki, 759, 837; —*ler*, 101.
haseki ağa, 771.
Haseki hammâmı, 56, 468.
Haseki Medresesi, 361, 665.
has-âhûr, 145.
Has-bâğçe, 172, 592, 799, 813.
has, — *ekmek*, 702; — *yemek*, 134, 617.
Has-oda, ulemâya ziyafet verilmesi, 741; —*lu*, 59; — *oğlanları*, 46.
has tavîle, 43.
Hasköy, İstanbul'da semt, 304, 353.
hassa, — *çukadârları*, 595; — *sarrâclar*, 363, 435, 453, 472, 595.
hass-ı hümâyûn, 508.
Hâşimiyye evlâdı, 65.
Hata, 585.
Hatay, 72.
hatemler, 341.
hatîb, 411.
hatt-ı hümâyûn, 39, 57, 64, 66, 82, 128, 130, 139, 149, 166, 190, 203, 204, 211, 215, 227, 235, 246, 250-1, 261, 270, 274, 281, 305, 309, 322, 326, 329, 333-5, 337, 355, 360, 362, 381, 386, 387, 411, 422, 445, 535, 538, 541, 562, 565, 567, 570, 573, 619, 622, 626, 637, 663, 696, 711, 719, 731, 735, 740, 743, 754, 756, 762, 769, 775, 781, 791, 795, 819, 832, 837, 855-6.
Hatvan, 347, 359, 519, 630; — kal'ası, 369-70, 395; — muhârebesi, 503.
havâ'î, — *âsumânîler*, 702; — *top*, 6.
havâss-ı hümâyûn, 58, 179, 791, 817, 853; — *karyeleri*, 833, 836.
Havâss-ı Kostantiniyye (Eyyub), 447, 694, 810; — kadısı, 526, 679, ayrıca bk. *Ebî Eyyub Ensârî*.
havuz, (Topkapı Sarayı'nda), 157.
HAYÂLÎ BEĞ, Şair, 59, 62.
HAYDAR AĞA, Bölük ağası, 199, 211, 272.
HAYDAR EFENDİ, Sahn, Şehzâde, Süleymaniye Medreseleri müderrisi, 600, 724.
HAYDAR HAN, İranlı, 115.
HAYDAR KETHÜDÂ, Sadrazam Siyavuş Paşa kethüdâsı, azli, 280.
HAYDAR MİRZA, İbn-i Koç Kapan, Hamza Mirza oğlı, 185, 187, 196, 216-9, 223, 239, 253, 268, 313, 446, 547, 634, 638, 841.
HAYDAR PAŞA, Çerkes–, Gence, Sivas, Rakka, Mar'aş, Haleb beğlerbeği, 132, 143, 145, 208, 250, 287, 293, 358, 507, 534, 563.
HAYIRBAY, Mısır hâkimi, 406.
HAYREDDİN EFENDİ, Hoca (Kanunî'nin hocası), 59.
HAYREDDİN PAŞA, 82.
Hazîne-i Âmire, dış hazîne, hazîne-i bîrûn, 7, 15, 19-20, 37, 43, 51, 58-60, 66, 103, 105, 110, 113, 117, 133, 136, 212, 215, 254, 261, 266-7, 277, 284, 291-3, 304, 309, 316-7, 324, 326-30, 333-4, 338, 356, 361, 374, 376, 379, 386-9, 414-5, 419, 421, 427-30, 438, 440, 453, 460, 464, 469, 472-3, 482, 487, 497, 499, 515, 533, 536, 546-52, 584, 591, 593, 598, 607, 624, 648, 655, 661, 666-7, 671, 693-99, 703-4, 716, 732-5, 744, 750, 761, 763, 771, 777, 785-6, 790-1, 797-8, 801-2, 813, 820, 835, 843-53, 860; — *bakıyyesi*, 544; — *defterdârı*, 234, 607; — *develeri*, 544; — *hüddâmı*, 617; — *kapusı*, 603; — *kâtibleri*, 15, 514, 639, 671, 678, 688, 724, 782, 789, 791, 800, 811; — *sandıkları*, 808.
Hazîne-i Enderûn, 7, 172, 186, 221, 352, 414, 438, 440, 453, 514, 516, 549, 584, 588, 590, 593, 678, 735, 766, 792, 794, 805, 816, 863.
hazînedâr-başı, 36, 38-9, 64-5, 103, 435, 530, 612.

hazînedarlar, 603-4.
hazîne kethüdâsı, 612.
hazîne muhâsebecisi, 671.
hedâyâ, 57, 192, 720.
Helva-hâne, (Saray'da), 435-6.
Hemedan, 332; — kaliçesi, 72.
hendek (handak), 238; —*lar*, 533.
hendese ilmi, 310.
Herât kal'ası, 814.
Hersek, 399; — taburı, 46.
HERSEK MATYAŞ, 371.
HERSEKLÜ, 733.
hey'et ilmi, 310.
Hezargrad, 480, 565, 579; — kasabası, 579.
Hırvat, 22, 23, 29, 32-3, 330, 370, 774, 782; — *beğleri*, 22, 32, 52, 580; — *dili*, 32, 33; — *kulları*, 12; — *olayı*, 28.
HIZIR AĞ, Çavuş-başı, 166, 197, 210, 230.
HIZIR AĞA, Müteferrika, kapucılar kethüdası, 649, 660, 686, 672.
HIZIR AĞA, Yeniçeri ağası, 202.
HIZIR BEĞ, Sancak beği, 184, 240, 259.
HIZIR ÇAVUŞ-OĞLI, 76.
HIZIR ÇELEBİ, 126.
HIZIR EFENDİ, Şeyh, Fatih Cami'i vâ'izi, 600.
HIZIR EFENDİ, Yaya-başı-zâde–, 327.
HIZIR PAŞA, Bağdad beğlerbeği, 261, 328-9, 394, 578, 651, 662, 823.
HIZIR PAŞA, Çukadar, Erzurum beğlerbeği, 200, 207, 216; azli, 710.
HIZIR PAŞA, Deli, Dîvâne– 223; Haleb beğlerbeği, 248, 355; Çıldır beğlerbeği, 552, 606; ölümü, 702.
HIZIR PAŞA, Mısır muhâfızı, 848.
HIZIR PAŞA, Revan ve Nahcivan beğlerbeğisi, 253; Gence beğlerbeğisi, Tebriz muhâfazasma tayini, 477, 570.
HIZIR PAŞA, (Ağa), Rumili beğlerbeği, 213-4.
HIZIR PAŞA, Vezir, 231, 234, 251, 305, 382, 578, 692, 712, 753-4.
Hızır Paşa Sarayı, Kasımpaşa çeşmesi yanında, 328.
hicret, 431; —*i Nebeviyye*, 1, 77.
hilâfet, 50, 63, 109.
hil'at, 48, 51, 147, 342, 501; — *defterleri*, 169; —*ı bahârî*, 322, 364; —*ı fâhire*, 7, 13, 24, 59, 65, 69, 97, 131, 135, 144, 146, 169, 172, 176-7, 179, 183, 186, 200, 203, 214, 217, 243-4, 253-4, 256, 259, 281, 299, 306, 310, 313, 334, 356, 364, 366, 375-6, 381, 390, 395, 408, 411, 414, 418, 421, 437, 446, 453, 460, 476, 484, 489, 494, 504, 513, 515, 524, 532, 536-7, 544, 560, 566-7, 573-4, 576, 586, 589, 591, 593, 593, 597, 602, 607, 668-9, 671, 675, 676-7, 681, 687, 693, 709-10, 712, 754, 719, 727, 729, 735, 738, 746, 748, 750, 765, 780, 789, 791, 811, 818, 820, 832, 840, 842, 852; —*i fâhire-i a'lâ*, 779; —*i fâhire-i bîrûnî*, 584; —i fâhire-i pâdişâhî, 591; —*i has*, 244, 296; —*i hümâyûn*, 105; —*i serâser-i fâhire*, 675; —*i tehniyet*, 104; —*i zemistânî*, 446.
hîme, 297, 702.
Hind, 297, 585, 848; —ü Sind kumaşları, 188; — ü Sind kutnı, 561; — ü Sind tuhafı, 13; —ü Sind tüccârı, 298.
hinnâ, bk. *kına*.
hirfet erbâbı, 806.
Hîtî, 216, 773.
Hiristiyan dini, 33.
Hisar-eri, 80, 508, 540, 559.
hitâbet hidmeti, 40.
HOCA ALİ, 299.
HOCA FERRUH, Mütevellî, 485-6.
HOCA KEMAL, 299.
HOCA SA'DEDDİN EFENDİ, III. Murad'ın hocası, şeyhülislâm, 85, 99, 135, 142, 169, 191, 256, 258, 306, 310-1, 326, 341-2, 364, 434, 445, 513, 526, 555, 557, 560, 567, 577, 611, 641, 649, 659, 667, 691, 731, 734-7, 740, 749-50, 752, 755, 769, 772, 775, 786, 792, 805, 807; ölümü, 823-5, 845.
hoca-i pâdişâhî, sultânî, 434, 445.
hocalık ulûfesi, 731.
Horasan, 182, 196, 216, 267, 773, 814; — vilâyeti, 578.
HOROS MEMİ, Mühendis, mi'mar, 95.
Hoten, 72, 585.

Hoy, (Tebriz yakınında), 160.
hubûbât, 93.
huffâz, 653;—*ı ehl-i Kur'ân*, 173.
hummâ, 196, 707; —*i vebâiyye*, 183.
HURREM AĞA, Ferhad Paşa'nın adamı, 413, 538.
HURREM AĞA, Kapucı-başı, 451, 492.
HURREM AĞA, Sipâhî oğlanları ağası, 176, 195, 200-1, 306, 336.
HURREM AĞA-ZÂDE ÇELEBİ, Müteferrika, mâliye devâtdârı, 728.
HURREM BEĞ, Bölük kâtibi, 126.
huşk, 296.
hutabâ, 653.
hutbe, saltanat alâmeti, 36, 40, 63, 72, 209, 411, 433.
hüccâc, hacılar, 5, 94, 256, 406, 502, 610, 712.
hüccet, hüccet-i şer'iyye, 161, 257, 799, 845-6, 850; *bâtıl*—, 406.
hücre-i Nebeviyye, 660, 699.
HÜDÂBENDE, Muhammed , İran şâhı, 118, 168, 175, 182, 185, 187, 198, 202, 216, 448.
HÜDÂ'İ EFENDİ, Kâtib, 9.
HÜDÂ-VİRDİ PAŞA, Habeş, Kars, Karaman, Bosna beğlerbeğisi, 375, 460, 477, 529, 720, 765, ölümü, 746.
hüküm, hükm-i hümâyûn, şerîf, 126, 136, 231, 233, 295, 466, 508, 512.
hükkâm-ı zemâne, 512.
HÜMÂ SULTÂN, Şehzâde Mehmed kızı, 36, 111, 171, 283, 454.
Hüner-nâme-i Âl-i Osmân, Lokman'ın eseri, 515.
hünkar müderrisi, 825.
Hünkar Tepesi mevkii, 49.
HÜNKAR ŞEYHİ KERİMESİ, 526.
Hüsam Beğ baştardası, 272.
HÜSÂM BEĞ-ZÂDE, Şehzâde defterdârı, 142, 254.
HÜSÂM EFENDİ, Kara Çelebi-zâde, müderris, Rumili kadıaskeri, 85, 235, 342, ölümü, 761.
HÜSÂMEDDİN, Cellâd-zâde–, Padişah imamı, müderris, 354, 725.
HÜSÂMEDDİN EFENDİ, Murad Paşa Cami'i hatibi, 282.
HÜSÂMEDDİN TÂCİR, Gîlân elçisi, 255-6.
HÜSEYİN, Hz. Ali oğlu, 302.
HÜSEYİN, (Ağa), Koca–, Çavuş-başı, 230, 241-2.
HÜSEYİN, Sâdâttan, 677.
HÜSEYİN AĞA, Büyük mîr-âhûr, 148.
HÜSEYİN AĞA, Cebeci-başı, Kapucılar kethüdâsı, 133, 140, 144, 146.
HÜSEYİN AĞA, Eski mîr-âhûr, emekli, 140.
HÜSEYİN AĞA, Gâzî Giray'ın adamlarından, 791.
HÜSEYİN AĞA, Müteferrika, 240.
HÜSEYİN BEĞ, İran elçisi, 840-1.
HÜSEYİN BEĞ, Sâbık kâtip, 858.
HÜSEYİN ÇAVUŞ, (Beğ), Mustafa Beğ'in büyük oğlu, Vize sancağı beği, 599, 632.
HÜSEYİN ÇELEBİ, Göl–, Basra mal defterdârlığından azli, 254; müfettişü'l-emvâl, 362.
HÜSEYİN ÇELEBİ, Kara–, Mukâta'acı, 630.
HÜSEYİN ÇELEBİ, Köse–, Vâridâtî, 801-2.
HÜSEYİN ÇELEBİ, Tezkireci, 245.
HÜSEYİN ÇELEBİ EFENDİ, Reisülküttab olması, 307; ölümü, 311.
HÜSEYİN EFENDİ, (Ağa, Beğ), Nüzl-emini, 259-60, 268, Erzurum defterdâr, 492, 500, 648.
HÜSEYİN EFENDİ, Kara Çelebi-zâde–, Rumili kadıaskeri, 247, 434, 731.
HÜSEYİN EFENDİ, Kefevî, Kefelü–, Müderris, Kadı, 237, 399, 523, 800.
HÜSEYİN EFENDİ, Medine kadısı, Şeyhü'l-Harem, 74, 106.
HÜSEYİN HAN, 121.
HÜSEYİN PAŞA, Anatolı ve Karaman'ın eski beğlerbeği, âsî, serkeş, 507, 816-8, 820, 827, 829, 832, 834, 836-7, 841-2, 863; siyaset olunması, 846.

HÜSEYİN PAŞA, Can Polad Beğ-oğlı Musul Trablusşâm, Lahsa beğlerbeğisi, 192, 200, 275, 314, 334, 352, 688-9, 715.
HÜSEYİN PAŞA, Lala–, Anatolı ve Rumili beğlerbeğisi, vezir, 40, 42, 49-51, 59, 79, 84, 86.
HÜSEYİN PAŞA, Niğbolı sancağı beği olması 507.
Hüseynî perdesi, 358.
hüsn-i hatt, 110.
HÜSREV, 530.
HÜSREV, Eski İran hükümdarı, 17.
HÜSREV AĞA, Çerkes–, çaşnigîr, Gurebâ-i yesâr ağası, 212, 493; Ulufeciyân-ı yemîn ağası 336.
HÜSREV AĞA, Mîr-âhûr, 40-3, 49, 59, 106.
HÜSREV AĞA, Silâhdâr-başı, 809.
HÜSREV AĞA, Sipâhî oğlanları ağalığından azli, 476.
HÜSREV BEĞ, 25, 46.
HÜSREV BEĞ, Anatolu defterdârı, baş-defterdâr, 150, 154, 156.
HÜSREV BEĞ, Rumili muhasebecisi, 96.
HÜSREV-İ PERVİZ, İran kisrâsı, 429.
HÜSREV KETHÜDÂ, 31.
HÜSREV PAŞA, 492.
HÜSREV PAŞA, Hadun–, Erzurum beğlerbeği, 669; Şam beğlerbeği, 830, 842; azli, 844.
HÜSREV PAŞA, (Ağa), Kilârcı–, Diyarbekir'den Sivas beğlerbeği olması, 437, 461.
HÜSREV PAŞA, Köseç–, Diyarbekir beğlerbeğisi, 116, 177; ölümü, 196.

— I —

Ilıcak suyu, 514.
Irak, 182.
Irakayn seferi, 298.
Isfahân, 216.
Iskarlat (scarlat=mor/erguvânî çuka) 603.
Istabl-ı Âmire, 43, 51, 53, 113, 296, 438, 453, 536, 639, 678, 734, 814-5.
Istani-maka, 53.
IŞIK ALİ ÇELEBİ, Anatolı muhasebecesi, mütevellî, 486, 497.

— İ —

İblis, 29.
İBN EBİ NÜMEY, Mekke şerifi, 443.
İbn-i Ebü'l-Vefâ türbesi, 542.
İBN KAYSUN, Re'is-i etıbbâ, 38-9.
İBRAHİM, Küçük Mustafa Efendi'nin oğlu, Sipâhî, 605, 677-8.
İBRAHİM, Sipâhîler kâtibi olması, 215,229.
İBRAHİM AĞA, Gurabâ-i yesâr ağası, Cebeci-başı, çakırcı-başı, silahdâr-başı, 273, 280, 307, 366, 368, 377, 465, 493.
İBRAHİM AĞA, Mehmed Paşa oğlı, sultân-zâde, kapucı-başı, 390, 608, 696.
İBRAHİM AĞA, Müteferrika, kapucılar kâtibi, şehr-emîni, 617, 694, 769, 782, 810.
İBRAHİM AĞA, Silahdâr-ı hassa, Yeniçeri ağası, 127.
İbrahim Ağa Tekyesi, 638.
İBRAHİM BEĞ, Kapucılar kâtibi, 497, 639; Tersane emîni, 709.
İBRAHİM BEĞ, Kuyumcı–, Yeniçeriler kethüdâsı, müteferrikalar-başı, 126, 158, 283.
İBRAHİM BEĞ, Mihmandar-oğlı, Mısır defterdârı, 95.
İBRAHİM BEĞ, Şehr-emânetinden azli, 709.
İBRAHİM BEĞ, Dragoman, tercüman, 21, 32, 34.
İBRAHİM BEĞ, Tersane-i Âmire emîni, 619.
İBRAHİM BEĞ, Topcular kâtibi, 498.
İBRAHİM BEĞ, Uzun–, şehr-emîni, şıkk-ı sânî defterdârı, 154, 156.
İBRAHİM ÇAVUŞ, Ferruh Kethüdâ oğlı, devâtdâr, 716; fodula kâtibi, 728.
İBRAHİM ÇAVUŞ, Rahimî-zâde–, 370.
İBRAHİM ÇAVUŞ, (Beğ) Tersane emîni, 442, 619, 709.
İBRAHİM ÇELEBİ, Galatalu–, mevkufâtcı, Bursa mukâta'acısı, 337; azli, 722.
İBRAHİM ÇELEBİ, Makas (elfâz cellâdı)–, Bursa mukâta'acısı, 505, 813, 861.
İBRAHİM ÇELEBİ, (Efendi), Melek–, Rûz-nâme-i hümâyûn kâtibi, defter-i hakanî emîni, 617, 719, 758.

İBRAHİM ÇELEBİ, (Efendi), Mi'mar-zâde–, Mevkufâtcı Bursa mukâta'acısı, Rumili muhasebecisi, rûz-nâmçe-i sânî, 337, 490, 514, 666; mukābeleci, 667; şehr-emînî, 693, 709, 764, 810.
İBRAHİM ÇELEBİ, Muharrem–, Defter-i hâkanî kâtibi, 617,758.
İBRAHİM ÇELEBİ, Müteferrika, evkaf muhâsebecisi, Rumili timarları defterdârı, 594.
İBRAHİM ÇELEBİ, Rûz-nâmeci, 666-7; baş-rûznâmeci, 697-8.
İBRAHİM ÇELEBİ, Süleymaniye hatîbi, Ayasofya imamı, 595.
İBRAHİM EFENDİ, Baş-defterdâr, 136,172, 181, 186-7, 197, 199, 301, 303, 326, 380, 392, 550.
İBRAHİM EFENDİ, İskender-zâde–, 763.
İBRAHİM EFENDİ, Tatar–, Şeyh, 302; ölümü, 306.
İBRAHİM EFENDİ, Mağnisa'da müradiye müderrisi, Bursa kadısı, 442, 502.
İBRAHİM EFENDİ, Müteferrika, şehr-emîni, 764.
İBRAHİM HAN TAVÂCI, Kum ve Kâşân hâkimi, İran elçisi, 132, 134, 146-7,675.
İBRAHİM KETHÜDÂ, Müteferrika, Ca'fer Paşa kethüdâsı, 648.
İBRAHİM PAŞA, Damad–, sadrıa'zam, vezir, 138-9, 157, 159, 161, 166, 168, 170, 180, 184-5, 187, 211, 239, 283, 301, 305, 341-2, 376, 389, 394, 434, 467, 473-4, 477, 479, 510, 527, 535-6, 539, 544-3, 579, 583-4, 592, 602-3, 606, 611, 635-6, 641-2, 649, 655-6, 662, 666, 674-5, 676, 680, 683, 695, 697, 704, 706, 708-9, 711-2, 729, 731, 735-6, 789, 791-2, 794, 798,800, 802, 804-6,815, 832, 837, 846, 854, 864.
İBRAHİM PAŞA, Defterdâr-ı emvâl, 496.
İBRAHİM PAŞA, Delii, Dîvâne–, Kethüdâ Canfedâ Kadın kardeşi, Diyarbekir, Sivas beğlerbeğisi, 246-8, 256, 258, 261-2, 273-5, 288, 305, 349, 351-2, 355, 361, 439, 566, 678; malının müsaderesi, 362; Yedi-kulle'ye habsi, 367.
İBRAHİM PAŞA, (Efendi), Hacı–, Karaman beğlerbeğisi, 550; defterdâr, 588-9, 607, 618; Haleb beğlerbeği, vezir, 636, 759-60, 830, 832, 834-6, 860-1.
İBRAHİM PAŞA, Makbûl, Pargalı–, 298; — sarayı, 58, 133, 161, 197.
İBRAHİM PAŞA, Rumili beğlerbeğisi, 134, 136.
İBRAHİM SUBAŞI, Haseki, 282.
İbrail, 481; — kal'ası, 819.
ibrik, 114,135, 170, 692.
ibrişim, 160; — *raht*, 576.
iclas, bk. *culûs*.
iç-ağalar, 39; —*ı*, 20, 435, 807.
iç-âhûr, 43.
iç-havlı, (Topkapı Sarayı'nda), 210.
iç-hazîne, 102. 302, 678; —*dâr-başı*, 734, 766; — *katırları*, 612.
iç-il, 524, 636.
İç-il sancağı, 236, 258.
iç-korıcı, elçi maiyeti, 675.
iç-oğlan, 226; —*ı*, 612; —*lar*, 161, 211-2, 303, 440, 518; —*ları*, 1.
îd (îd-i adhâ, îd-i sa'îd), bk. *bayram*.
ihrâk, bk. *yangın*.
ihtidâ, İslâma gelme, 119, 138, 586, 711, 856.
İhtiman Sahrâsı, 18.
İhtimar kal'ası, 299.
ikindi divanı, 21, 25, 47, 124, 136, 151, 409, 539, 577.
ikindi ezânı, 24, 56, 455, 654.
ilaçlar, 186.
i'lâm, 291.
İlbasan beği, 534.
ilçi, bk. *elçi*.
ilm-i tıb, 665.
iltizâm, 192, 235, 717, 855-6.
İLYAS ÇELEBİ, eski Karaman defterdarı, 724, 750.
İLYAS ÇELEBİ, Yeniçeri yazıcısı, 228.
imâm, e'imme, 512, 653; —*ı hassa*, 347, 354.
İMÂM GAZÂLİ EVLADI, 621.
İMÂM-KULI HAN, Gence ve Karabağ hâkimi, 118, 121, 145, 155, 161, 175.

İMÂM ŞÂFİ'İ, 116.
İMÂM-ZÂDE, Kâtib, 739.
İMÂM-ZÂDE EFENDİ, Bağdad kadısı, 335.
imâme, 54.
imâmet, 101.
imâret, 723; —*i âmire*, 629; —*ler*, 623, 742.
imzâ, 799, 839, 845, 850.
in'âm, 51, 58, 593, 666; —*ât*, 59, 615; —ı vâfire, 560; — *ve atâyâ*, 526.
İncir limanı, (Ayamavri adası yakınında), 93.
İnebahtı sancağı, 524.
İngiltere, 334, 443, 825; — elçisi, 334, 658.
İran, Diyar-ı Şark, 67, 112, 115, 132, 139, 164, 295, 443, 446, 448, 675, 840, 848; — şâhı, 653.
irdeb, erdeb, 590.
İrem tavusı, 654.
irsâliye, irsâliyeler, 225, 293, 338, 552, 617, 702, 732, 767, 797.
irtişâ, bk. *rüşvet*.
İSÂ, Peygamber, 29, 33, 472.
İSÂ HAN, Levend Han kardeşi, 121.
İSFENDİYÂR, eski İran şâhı, 118, 205, 643.
İSHAK ÇAVUŞ, Mukâbeleci, 407.
İSHAK EFENDİ, İzmir kadısı, 190, 192, 363, 810.
İSHAK EFENDİ, Mukābeleci, rûz-nâmeci-i sânî, 655, 667, 791, 795.
İskender Boğazı, 813.
İskender Çelebi Bağçesi, mîrî bahçe, 1, 747.
İSKENDER-İ ZÜ'L-KARNEYN, 122.
İSKENDER PAŞA, Anatolu beğlerbeğisi, İstanbul kā'im-mâkamı (Kanlıca Cami'i hânîsi), 15, 41, 43, 54-5, 78.
İSKENDER PAŞA, Çerkes–, 124, 198.
İSKENDER-ZÂDE EFENDİ, Salın müderrisi, 600.
İskenderiye, 139, 754, 780; — iskelesi, 139.
İslâm, —*a gelme*, bk. *ihtidâ; alâmet-i* —, 579, 624.
İSLÂM GİRAY HAN, Kırım Hanı, 143-4, 146, 148, 152, 190-1; ölümü, 201.
İSMÂ'İL, Şâh Tahmasb evlâdından, 215.
İSMÂ'İL BEĞ, Potur defterdâr, Bosna beğlerbeğisi, 487.
İSMÂ'İL ÇAVUŞ, 160, 771.
İSMÂ'İL ÇELEBİ, İstanbul mukâta'acısı, 861.
İsmâ'il Geçidi, Tuna kenarında, 230.
İSMİHAN SULTÂN, Selim II türbesinde gömülü, 155.
İspanya, 81, 96, 171, 175-6, 185, 336, 392, 532, 619, 657-8, 776-7; — kâfiri, 349; — kıralı, 93, 822; — tâ'ifesi, 806.
İstanbul, Âsitâne-i sa'âdet, Dârü's-saltanati's-seniyye, Dersa'âdet, Kostantiniyye, 3-9, 11-5, 23, 38-41, 44, 46, 48-9, 51, 53-4, 56, 58, 62, 65, 67-8, 74-6, 82, 84, 92, 97, 111-7, 119, 123, 126-7, 133, 143, 147-9, 151, 153-4, 158, 164, 173, 182, 184-5, 187-93, 200-4, 209-10, 213, 215-8, 221-3, 231, 239, 242-3, 247, 249, 251-4, 257, 259, 263, 267, 269, 271, 273, 275-7, 282-3, 287, 290-1, 293, 295-6, 298, 305, 314, 316-8, 321-3, 325, 327, 330-1, 333-4, 338, 340, 343-6, 348, 351-2, 354, 262, 366, 372, 384, 388-9, 392, 394, 404, 407, 409-10, 412-3, 416, 418, 422-7, 429-30, 438, 444, 446, 453, 457-9, 463, 468, 473, 481, 487, 493, 501, 503, 509-10, 512, 518, 532, 540-1, 550-1, 553, 557, 564-5, 567-70, 572, 575, 582, 586, 602, 608, 612-3, 615-7, 624-5, 630, 634, 638, 642-3, 648, 650-1, 654, 658, 664-6, 668, 670, 673, 674, 677, 781-2, 687, 691-2, 698-9, 701-7, 710, 714, 723-4, 727, 732, 750-2, 759, 766-7, 769, 774, 779, 785-6, 789, 796, 798, 803, 806, 815, 818, 826-7, 831, 833, 835-7, 839, 841-2, 844-5, 848-9, 851-2, 854, 858, 861; — *ağası*, 858; — *etıbbâsı*, 547; —*fethi*, 95; — *halkı*, 53, 61, 232, 241, 725, 760; — iskelesi, 69; — kadısı, efendisi, 16, 43, 52, 67, 90, 101, 141, 182, 201, 231, 235, 270, 279, 312, 342, 385, 442, 502, 526, 557, 574, 776, 616-8, 620, 623, 639, 644, 652, 698, 740, 760, 778, 794, 801, 825, 850, 858, 860; — *kahve-hâneleri*, 704; — kapuları, 226; — kulları, 112; — *muhâfazası*, 66, 566, 818; — *mukāta'acılığı*, 128, 861; — *tüccârı*, 375; —*yangını*, 76; — *zahîresi*, 137.

İstavroz bağçesi (Boğaziçi'nde), 699.
İSTEFAN BAN, 21.
İstefanlar, 341.
istiftâ, bk. *fetvâ*.
istikrâz, 599, 716, 779.
istimâlet, 19, 108, 121, 256, 581; — *hükmi*, 586; —*ler*, 563, 745; —*nâme*, 378, 769.
istirbâc, 575.
istiska hastalığı, 318, 461, 784.
istiska namazı, 595-6.
isyân, 143, 329, 451, 470, 744, 846; *ehl-i* —, 597.
İŞRETİ EFENDİ, Kadı, 9.
İVAZ EFENDİ, Rumili kadıaskeri, 141; azli, 174; kabri, 178.
İzmir kadılığı, 190-2, 810.
İznikmid, 232-3, 253, 295; — denizi, 238.

— K —

KABASAKAL, elçi, 658.
Ka'be, Beytullâh, Beytullâhi'l-harâm, 64, 74-5, 94-5, 104, 159, 183, 188, 208, 267, 344, 385, 605, 659, 672, 683, 686, 719, 790, 847, 855; — kadılığı, bk. Mekke kadılığı.
KABİL ÇAVUŞ, Mi'mar Sinan'ın adamlarından, ze'âmetle müteka'id, Süleymaniye mütevellisi, ölümü, 629.
Kabilî, mahlas, 859.
Kaçar, 206, 223; — oymağı, 205, 207.
Kadıasker, kadıasker efendi(ler), kadıaskerân, 38, 52, 104, 106-8, 111, 134, 141, 150, 210, 256, 300, 302, 388, 432, 442, 446, 469, 474, 513, 543, 571, 603, 606, 611, 617, 649, 660-1, 692, 704, 706, 715, 778-9, 794, 840, 847; — *dîvânı*, 134; —*lik*, 574; — *müteka'idleri*, 611.
Kadıköy, 41.
kadırga, 69, 84, 92, 172-3, 190, 234, 253, 376-7, 405, 426, 433, 523, 592, 699, 754, 811, 844; —*lar*, 85, 142, 154, 381, 395, 481, 508, 627-8, 637, 710-1, 776.
Kadırga limanı, 146, 313.
KADI-ZÂDE AHMED EFENDİ, bk. Ahmed efendi.
kadir gicesi, 107, 157, 407, 600.
KADRİ ÇELEBİ, Su'ûdî-zâde, ölümü, 622.
Kaf dağı, 29, 208, 377, 644.
kaftân, 104, 217, 419, 743.
KAF-ZÂDE, Mısır kadılığından azli, 311; Edirne kadısı ve azli, 769, 846.
Kahkaha kal'ası, 116.
kaht u galâ, 237, 335, 415, 444, 475, 577, 579, 600-1, 603; *kaht u kıllet*, 602, 624, 666, 853.
kahve-hâne, 225; — *erbâbı*, 525, 707; —*ler*, 270, 704.
kağıd-emâneti, 350.
Kağıdhâne, 2, 4, 246; — deresi, 2; — deresi suyu, 3.
kağıd sunma, yazma, bk. *arzıhâl*.
kağılgay, 144, 201, 597, 603, 625, 663, 667.
ka'ide-i kadîme, —*i saltanat*, 27, 46, 48, 61, 72, 183, 251, 324, 571, 617, 787, 838, 848.
kā'im-makām-ı sadr, saltanat, bk *sadâret kaymakamı*.
kal'a-kûb topları, 25, 29.
kal'alar, 26.
kal'a tezkireciliği, 497.
kalabalık dîvân, 114, 148, 159, 188, 253-4, 267, 272, 299, 532, 661, 675, 729, 746, 818, 825, 841.
Kalavra (Kalabriya), Napoli yakınında, 93.
kalb akça, bk. *akça*.
kalbzen, bk. *kallâb*.
kalem, 728; *ehl-i* —, 505; *erbâb-ı*—, 258, 479, 517, 520, 550, 617, 621, 623, 639, 841, 852.
KALENDER ÇAVUŞ, Selim I evkafı mütevellisi, 741.
KALENDER ÇAVUŞ, kapu kethüdâsı, 847.
Kalender-hâne Medresesi, 730.
kalyeta, 84, 97, 99, 190, 619, 798; —*ler*, 592, 620, 806, 811.
kaliçe, 112; —*i Mısrî*, 13; *Dergezin* —*si*, 72.
kallâb, *kalbzen*, 588, 706, 821; *ân*, 716; -*lar*, 273, 429, 588, 784, 821.
Kalmuk kabilesi, 126.
kalpak, 182.
kaltaban, 640.
kalyonlar, 349, 392, 418.
KÂMİ-ZÂDE EFENDİ, Trablusşam kadısı olması, 312; Eyyub kadısı olması, 447-8.

KÂMRÂN MİRZA, Hümâyûn Mirza kardeşi, 297.
kanâdîl, 270, 655.
kanata, kupakanata, 34.
Kandil (Kandilli) bağçesi, 768.
Kānûn, İbn-i Sînâ'nın kitabı, 111.
kānûn, 2, 7, 51, 56, 58; —*üzre*, 48, 57, 66.
kānûn-ı kadîm, 8, 12-3, 19, 27, 31, 38, 42, 44, 46, 49, 55-6, 60-1, 66-7, 103, 108, 113, 132, 143, 147, 155, 161, 212, 230, 239, 243, 248-50, 253, 272, 299, 314, 319, 322, 334, 342-3, 350-1, 355, 386, 411, 418, 423, 434, 438, 440, 446, 449, 474, 484, 493, 501, 513, 518, 521, 529, 532, 536, 541, 544, 550, 553, 571, 576, 584, 588-9, 596, 602, 617, 624, 640, 656, 663, 675, 681, 690-2, 699, 706, 710, 717, 725-6, 757, 770, 778-9, 789, 795, 799, 813-4, 820, 825-6, 841, 845, 848, 854, 860; —*i Âl-i Osmân*, 636; —*i Osmânî*, 427; —*i Osmâniyye*, 142; —*i Osmâniyân*, 43, 61, 446, 453, 464, 488; —*i saltanat*, 167; —*i münîf*, 57, 508, 850; ayrıca bk. *kā'ide-i kādîme*.
kantar, 676, 744.
kapan, 519.
kapu, -ağası, 27, 38-40, 64, 322, 435, 437, 530, 582, 672, 736, 757, 774, 812-3, 856, ayrıca bk. *dârüssa'âde ağası*; -*halkı*, 20-1, 86, 120, 132, 145, 257, 263-4, 282, 296, 336, 345, 438, 443, 455, 484, 506, 512, 534, 536, 540, 601, 632, 641, 657, 674, 705, 720; - *kethüdâsı*, 26, 390, 454, 553, 746; - *kulı*, 397, 560, 746; - *kulları*, 414, 512, 747; - *oğlanları*, 612.
Kapu Ağası Medresesi, bk. Gazanfer Ağa Medresesi.
Kapu-derbendi, Rumili'de, 18.
kapucı, 24-5, 412; — *başı*, 47, 49, 103, 194, 236, 276, 278, 291, 295, 334, 349, 359, 410, 413, 451, 455, 458-9, 483, 516, 748, 841; — *başılar*, 411, 423, 692, 853; — *başılık*, 59, 235, 272, 375, 411, 649, 720; —*lar*, 18, 101, 435, 635, 637, 640, 740, 794, 802, 818; —*lar bölük-başısı*, 704; —lar kâtibi, 617, 709; —*lar kethüdâlığı*, 3, 24, 34, 39, 64, 102, 105, 129, 137, 144, 146, 148, 180, 210, 220, 236, 249, 264, 274-5, 288, 302, 304, 323, 487-8, 496, 498-9, 537, 583, 603, 649, 672, 685, 706, 734, 766, 789, 855; —*lar odası*, 65.
kapudan-ı deryâ, kapudan paşa, 5-6, 54, 57, 60, 66, 87, 90, 92-3, 114, 142-3, 144-5, 149, 167, 169-70, 172, 186, 245, 416, 478, 537, 596, 606, 651, 754, 758, 792, 805, 813-4, 817. — *baştardası*, 167, 591.
kapudanlık hasları, 58.
KAPUDAN-ZÂDE, İskenderiye beği, 754.
kara-ağalar, 281.
KARA AHMED, Rumili muhâsebecisi, 156.
Karabağ, 196, 203-5, 223, 239, 241; — *defterdârlığı*, 375.
KARA ÇELEBİ-ZÂDE, Rumili kadıaskeri olması, 225.
KARAÇİN BEĞ, Hırvat beği, 12, 52.
KARA DÂVUD, Osmancık kadısı, öldürülmesi, 750.
Karadeniz, 23, 132, 145, 149, 201, 330, 398, 483, 485, 508, 615, 620, 227-8, 811, 813.
KARAHAN, ser-gerde, 118.
KARAHAN AĞA, eşik ağası, 814, 818.
Kara-hisar-ı Sahib sancağı, 355, 650, 751.
Kara-hisar-ı Şarkî, 835.
KARA İSMA'İL, bölük-başı, 230.
kara kullukcı, 297
Karaman, 367, 641, 751, 817, 862-3; — *eyâleti askeri*, 19-21; — bazarı, 221; — *beğlerbeğiliği*, 11, 22, 32, 162, 196, 207, 236, 250, 309, 319, 321, 357, 361, 379, 384, 390, 397-8, 405, 456, 496, 505, 511, 550, 552, 781; — *beğlerbeğiliği pâyesi*, 636; — *defterdârı*, 192, 228, 374, 724, 750; —*lu* oymağı, 638; — vilâyeti, 581, 816; — *zu'amâsı ve erbâb-ı timarı*, 56.
Karamanîler oymağı, 657.
KARA MEHMED, Kethüdâ, 723.
KARA MİHAL, bk. Mihal.
KARA MUSTAFA, Selâtîn evkafı mütevellisi, 629.
karamürsel, gemi çeşiti, 620.

Karasi, 755, 860.
kara üzüm, 732.
karavul (karakol), 162, 346, 400-1, 458; — *askeri*, 641.
KARA YAZICI, Halim Şâh, 816-7, 827, 829, 834, 836-7, 842, 863.
karayel, 444.
kârbân-sarây, 818, 851; —*lar*, 206, 582.
kârgir binalar, 3.
KARPUZ-ZÂDE, 861.
Kars, 123, 203, 501; — *beğlerbeğiliği*, 459-60, 477, 777; — *kal'ası*, 123, 125.
karz, 506.
Kerbelâ, 309.
KASIM, cellâd, 26.
KASIM, sipâhî oğlanı, 47.
KASIM AĞA, kilârî, voyvoda, 862.
KASIM AĞA, Küçük-, müteferrika, Yeniçeriler mukâbeleciliğinden azli, 655, 667, 693.
KASIM BEĞ, Kefe beği, 191.
KASIM ÇAVUŞ, Derğâh-ı âlî çavuşu, 661.
KASIM EFENDİ, Acem-, Nakkâş Molla, Müteferrika, Yeniçeri mukâbelecisi, Anodolu muhasebecisi, sipâhiler mukâbelecisi, 254, 266, 337, 382, 550, 591.
Kasım-paşa, 285, 374; — çeşmesi, 328, 343.
KASIM VOYVODA, (Ağa), Çaşniğîr, 862-4.
kasîde, 439; —*i tercî-i bend*, 515.
Kasr-ı Adl, 840, 847.
Kasr-ı âlî, 108, 350, 390, 447, 449, 455, 490, 523-4, 526, 559, 734.
kassablar, 415; —*kethüdâsı*, 625.
kassab ziyânı, 575.
Kastamonu, 152, 221, 265, 278-9; — sancağı, 260; —sancağı beği, 506, 511.
Kâşân, 146; — hakimi, 132.
Katalan tâ'ifesi, 822.
Katar kal'ası, (Venedik civarında), 79.
katır, 29, 362, 453, 527, 536, 582, 594, 597, 795.
kâtibü's-sır, 54.
katife, 159-60, 245, 316, 351; *tellü-*, 706.
katrân u neft, bk. *neft ü katrân*.
katl-i âm, 431.
kavanazlar (kavanoz), 188.
kayık, 23, 42, 376-7.
Kayseriye, 847; — beği, 569.
KAYTAS PAŞA, Erzurum beğlerbeğisi, 122, 126.
KAYA PAŞA OĞLI, Cezâyir-i Garb beğlerbeği olması, 604.
KAYTAS AĞA, Silahdâr-ı hassa, kapucıbaşı, 77, 103.
Kazak, — hâkimi, 459; — *tâ'ifesi*, 140, 214.
kazâyâ, 98; — *arzı*, 523, 577; — *dinleme*, 124; —*yı dîn ü devlet*, 623, 735; —yı şer'iyye, 106, 617; —*yı şer'iyye dinlemek*, 134.
kazığa urma, urulma, 233, 554.
KAZIKLU VOYVODA, 564.
kazma, 6.
Kazvin, 112, 115, 196, 203-4, 216, 219-20, 271, 332-3, 350, 352, 446.
Kefe, 143-4, 149, 191, 313; — *beğlerbeğiliği*, 132, 200, 313, 316-7, 323, 349, 606, 620, 808; — *defterdârı*, 845; — kal'ası, 143, 681.
Kehle bazarı (Bit pazarı), 213.
KELB ALİ, 223-4.
Kelîle ve Dimme hikayeleri, 258. 435.
KEMAL EFENDİ, Taşköprili-zâde-, Selânik kadısı, 241; Haleb kadısı, 312, 447; Şam kadısı, 605-6, 638; azli, 720, 741; Bursa kadısı, 764, 769, Mısır kadısı, 787.
KEMAL EFENDİ, Şâir, 655.
KEMAL-ZÂDE, Mütevellî, 497, 742.
kemân-keş, 342, 676.
kemend, 736.
kemer, su kemeri, 2, 3.
kemha, 114, 188, 430, 652; —i Frengî, 351; —*i rengîn*, 145.
KEN'AN BEĞ, Müteferrika, 137.
KERA, bk. KİRA
KEREM HAN, İran elçisi, 446.
KEREM ŞAH, 657.
kesr-i mîzân, 755.
KEŞMİRİ-ZÂDE, Nakibüleşrâf, 434; Galata, Üsküdar kadısı, 493, 611, 674, 683.

keşşâflık, 744.
kethüdâ, —*beğ*, 60, 97, 101, 199, 215, 220, 247, 346, 414, 685, 845, 855; —*i kapucıyân*, 129; —*lar*, 610, 714, 721; —*lık*, 236; — *yeri*, 60, 337, 721, 739, 796.
KETHÜDÂ KADIN, bk. Can Fedâ Hatun.
kettân, 380.
keyl, 535; —*i İstanbulî*, 310.
kıble, ruzgar, 444.
kıble-i evvel, bk. Kudüs.
Kıbrıs, 77-81, 95, 263, 265-6, 294, 367, 422, 498, 693, 846; — *beğlerbeğiliği*, 153-4, 242-3, 253, 263, 319, 460, 477, 588, 634, 754; — *defterdârlığı*, 254, 319, 460, 566, 694; — *hazînesi*, 704; — *hisarı*, 80; — *irsâliyesi*, 588, 751, 784.
kılâ' tezkirecisi, 544, 617.
kılıç, timar terimi, 518, 528; — *timar*, 636.
KILIÇ ALİ PAŞA, Kapudan-ı deryâ, 7-8, 77-82, 84, 87, 91, 96-100, 105, 113, 134, 138-9, 142-3, 149, 168-9, 172-3, 185-6, 245; — baştardası, 592; — türbesi, 246.
KILLU DİLSİZ, (Saray dilsizlerinden), 753-4.
kına, hinnâ, 380.
Kıbcak, 133.
Kırân-ı nahseyn, (ilm-i nücûm terimi), 560.
Kırcan, silistre civarı, 452.
Kırım, 133, 144, 252, 373, 400, 483, 838; — hakimi, 35; — *hanlığı*, 121, 123, 143, 148, 190, 201, 663, 752; —*tahtı*, 191; — Tatarı, 214, 681, 710; — *vilâyeti*, 677.
Kırk Çeşme, (İstanbul'da), 226, 296.
Kırk Kemer, 18.
Kırk Kilise, 632.
kırklı (kırk akça) *medrese*, 757.
kırmızı sancak, 612.
kışla, 123, 844.
kışlak, 718.
kışlık sâliyâne, 462.
Kıyak mahallesi, İstanbul, 72.
Kızılbaş, 68-70, 115, 122, 124-5, 132, 134, 143, 146, 152, 161-5, 168, 175, 177-8, 182, 196, 198, 200-2, 204, 208, 216-8, 223, 242, 251-3, 255, 267-8, 298, 311, 332, 345-6, 427, 429, 446, 448, 478, 639, 653, 675, 773, 841, 843; — *âdeti*, 113; —*ân*, 121, 676, 814; — *hanları*, 145, 151, — *elçisi*, 129, 146, 729, 732; — *leşkeri*, 160; — *tâ'ifesi*, 72, 114, 147.
Kızılca hastalık, 682.
Kızıldeniz, deryâ-yı Kulzum, 295, 745.
Kızıl-hisar kal'ası, 92.
kızlar ağalığı, 568.
Kiçeciler, (İstanbul'da sokak), 316.
Kiği sancağı, 215.
Kilâr-ı âmire, (Topkapı sarayı'nda), 90.
kilârcı-başı, 38, 413, 435, 437, 612, 813; —*lık*, 242, 498.
kilârcılar, 387.
kile, 533, 608.
Kili, 481; — kal'ası, 412; —sancağı, 564.
Kilis, 688; — kal'ası, 700, 714; — sancağı, 192, 321, 689.
kilise, 11, 33, 178, 850.
KİRA, KERA, Safiye Sultân'a yakınlığı ile bilinen Yahudî kadın, 419, 679, 854-5.
kireç, 117.
KİRİZ NİKOLA, su yolları mühendisi, 3, 232.
kîse, 32, 102, 114, 232, 247, 255, 368, 372, 376, 415, 453, 469, 516, 530, 536, 549, 585, 590-1, 681, 716, 725, 727, 738, 771, 790-2, 795, 802, 805, 816, 832.
kisve-i Beyt-i şerîf, Beytullâh, Hücreti'n-Nebi, 188, 267, 684, 699.— tecdîdi, 660.
kitâb-hâne, 424.
KOCA BEĞ, Hacı kadın oğlı, Mısır muhâfızı, 727.
KOCA BEĞ-EFENDİ, sipâbîler kâtibi, 738.
KOCA KAPUCI, mataracı, 480, 664.
Koca Mustafa Paşa, Cami ve semt, 475.
KOCA ŞUCÂ' HEKİM, 111.
koçyan, top, 25, 34, 46.
koçı arabaları, 395, 398.
KOFLAN-ZÂDE, 76
kolçaklar, 611.
kolonborna, top, 6, 29, 32, 398, 645.
Komaran, 829, 837-8; — adası, 396; — kal'ası, 357, 405, 413, 781, 824.
konak, menzil, 18, 20, 27; — defterleri, 110; —*lar*, 15.

Konya, 143.
korçılar, 132, 134.
Koron kal'ası, 87.
korsan, 619, 637; —*lar*, 377; —*lık*, 130.
korucı, 365; — *başı*, 175-6; — *yoldaşlar*, 59.
kostançalar, 25.
Kostantiniyye, bk. İstanbul.
kotas, 250.
koyun, 296, 459, 794; — *akçası*, 368; — *emîni*, 442; — *geçidi*, 119.
köhne defter, 849.
köpri, cisr, 19, 22-4, 46, 403, 625, 630; — *yapma*, 498.
KÖR SELİM OĞLI, Kara-hisar-ı Sâhib sancağı beği, öldürülmesi, 751.
kös çalmak, 544.
Köstendil sancağı, 130, 788; — beği, 31.
KUBAD PAŞA, 139.
Kudsî, 859.
Kudüs, 800; — kadısı, 862.
Kûh-ı Kaf, bk. Kaf dağı.
kul, 58, 630; — *defteri*, 796; — *oğlı*, 13, 472, 508, 717; — *tâ'ifesi*, 49, 275, 278, 328, 552, 783, 861.
Kulzum denizi, bk. Kızıl deniz.
Kum hâkimi, 146.
kumaş, 342; —*lar*, 652; —*ı Hindî*, 145.
kupa, 114, 746.
Kur'ân-ı kerîm, Mushaf-ı şerîf, 39, 47-8, 102, 135, 141, 159, 170, 343, 351-2, 431, 435, 457, 474, 479, 524, 545, 853, 855; *ta'lîmi*, 134; *ehl-i*—, 354.
kurban bayramı, bk. bayram.
kurbanlar, 1, 78, 768, 799.
KURD BEĞ, Sokullu Mehmed Paşa'nın oğlı, 27.
KURD ÇELEBİ, Haleb mukâta'acısı, 388.
KURD KETHÜDÂ, 269.
KURD PAŞA, (Ağa), Kapucular kethüdâsı, 127, 136, 143, 190, 194; Mîr-alem, 220, 230, 241, 332, 409, 458, 460; Mısır, Basra, Mar'aş beğlerbeğisi, vezîr, 505, 572, 599, 604, 720, 755, 797, 799, 845.
KUTLU GİRAY BEĞ, 401.
Kurşunlu türbe, (İstanbul'da), 605.
Kuru-çeşme, Tuna havzasında, 733.
kuruş, bk *guruş*.
kuttâ'-ı tarîk, 750, 755.
kutıcılar, 604.
kutnî (İpek-pamuk karışımı bir kumaş), 188, 430, 585; —*i Bağdâdî*, 351.
kuyruklu yıldız, 73, 115.
kuyu, 3, 546.
kuyumcu, 158.
Kuyumcular kapusı, 232.
kuzât, 225, 587-8, 810, 816-7.
Küçük âhûr, 639.
Küçük Ayasofya Zâviyesi, 306.
KÜÇÜK BEĞ-ZÂDE EFENDİ, 739.
Küçük Çekmece, 538, 706.
küçük-kal'a tezkireciliği, 254.
KÜÇÜK MAHMUD, Hâfız, silahdâr, 47.
küçük Mîr-âhûr, 109-10, 140, 176, 220, 277-8, 290, 332, 437, 441, 477, 656, 782, 790.
küçük Rûz-nâmeci, 246, 360.
KÜÇÜK NOGAY, 190.
KÜÇÜK USTA, Cündî-başı, müteferrika, 406.
kükürd, 604.
külçe, 585.
külünk, 6.
küpler, 188.
Kürd beği, 76.
KÜRD DEFTERDÂR, Haleb defterdârlığına talib iken redd, 293.
kürek, 6, 93; — *çektirmek*, 78, 592; —*çi*, 11, 85, 377, 637, 716, 733, 785; —*e* gönderilme, 603, 746; — *oturdup*, 628.
Kür suyı (Hazar denizine dökülen nehir), 151.
Kütahya, 14, 40; — kadısı, 52, 191.
küttâb, 66, 258, 279, 292, 337, 373, 472, 514, 524, 618, 623, 713, 772, 852, 854; —*ı dîvân*, 802; —*ı hazîne-i âmire*, 59.
kütüb, —*i nefîse*, 72; —*i tevârîh*, 297; —*ü defâtir*, 72.

— L —

LAÇİN AĞA, Saturcı Mehmed Paşa'nın adamı, 718.
lağım, 30, 80, 788.
Lahsa, 25, 260; — *beğlerbeğiliği*, 329; — *serhaddi*, 745; — vilâyeti, 75, 200.
lala, 3, 216, 287, 433.
LALA MUSTAFA PAŞA, bk. Mustafa Paşa.

LÂLE-İZÂR EFENDİ, Baş-defterdâr, 100, 109, 127.
LÂLE-İZÂR-ZÂDE, Diyarbekir defterdârlığından azli, 258, 274.
LÂM ALİ ÇELEBİ, bk. Ali Çelebi.
Lârende, 259, 751, 757.
Latin dili, 32.
Laz, 471.
Lefkoşe, 78.
leğen, 135, 170, 692; —*çe-i dest ve ibrik*, 114, 159, 571.
Leh, 70, 370, 396, 399-400, 409, 415, 418-9, 450, 458, 464, 476, 481-2; — *kıralı*, 133, 178, 214, 231, 540, 554, 562, 706, 804; — *kıralı elçisi*, 134, 254, 714, 729; — *kıralı virgüsi*, 251; — *vilâyeti*, 214.
lenger, 7.
leyle-i kadr namazı, 742.
lezez (şevvâl-zilka'de-zilhicce) *mevâcibi*, *ulûfesi*, 202, 334, 391, 631, 656, 702.
libas, siyah libas, 100, 182; —*ı mâtem*, 141.
Libva, kale (Tımışvar'da), 765.
limon suyu, âb-ı limon, 296.
Lipova kal'ası, 518.
Literuz köyü, 54.
livâ, beğlik, voyvodalık sembolü, 541, 554; —*i feth âyât*, 621.
lodos, 109.
LOKMAN, bk. Seyyid Lokman.
loncalar, 32, 590.
LONKA-ZÂDE, bk. Mustafa Çelebi.
Lori, 187, 224; — *beğlerbeğisi*, 459.
LUNAR DE NAD, Venedik doju, 532.
lüle, su ölçü birimi, 3.
Lüteran milleti (mezhebi), *tâ'ifesi*, 334, 825.

— M —

Ma'âdin mukâta'acısı, 254, 326, 544.
Macar, 23, 33, 330, 370, 403-4, 412, 450, 458, 481, 507, 564, 774, 782; — ahvâli, 383; — alayı, 28; — beğleri, 22, 32, 396, 580; — dağları, 399; — dili, 32; — küffârı, 769.
Maçin (Çin'in güney bölgesi), bk. Çin.
mahalle, — *ahâlîsi*, 546; — *imam ve mü'ezzini*, 511.
mahâzin, 276, 601.
mahbûslar, 287.
mahmil, 682; *mahmil-i şerîf*, 682, 684, 699.
MAHMUD, İsmihan Sultân'ın oğlı, 156.
MAHMUD AĞA, Apostol Ağa, Mîr-alem, 23, 131, 220, 231.
MAHMUD AĞA, Besleme–, Şam beğlerbeğisi, 498; Sivas beğlerbeğisi, 500.
MAHMUD AĞA, Ferhad Paşa oğlı, Sultân-zâde–, Silahdar-başı olması, 656.
MAHMUD AĞA, Kethüda kadın karındaşı, Rakka beğlerbeğisi 273.
MAHMUD AĞA, Sadra'zam kapucı-başısı, 833.
MAHMUD AĞA, Sarây ağası, 38-9, 64.
MAHMUD AĞA, Top-arabacılar-başı, ölümü, 566.
MAHMUD AĞA, Yeniçeri ağası olması, 214, 220-1, 226.
MAHMUD BEĞ, Ali Ağa oğlı, 839.
MAHMUD BEĞ, (Efendi), Diyârbekir defterdârı, 338-9, 750.
MAHMUD BEĞ, Gâzî, Ayas Paşa-zâde–, 80.
MAHMUD BEĞ, Kapudan Paşanın oğlı, 754.
MAHMUD BEĞ, Kul–, Mısır'da görevli, 590.
MAHMUD BEĞ, Müteferrika, 727.
MAHMUD BEĞ, Semâniye Medresesi müderrisi, 85.
MAHMUD BEĞ, Silahdarlar kâtibi, 738.
MAHMUD BEĞ, Sinan Paşa karındaşı oğlı, Kastamonı beği iken Şehrizol beğlerbeğisi olması 221.
MAHMUD BEĞ, Tezkireci-i sânî olması, 324.
MAHMUD BEĞ, Yavaşca–, 350.
MAHMUD BEĞ, Yeniçeriler kethüdâsı, 264; azli, 267.
MAHMUD BEĞ EFENDİ, Şehremîni, kâtib, 224.
MAHMUD ÇELEBİ, Baş-rûznâmeci, 136.
MAHMUD ÇELEBİ, Canum ağa-zâde–, Baş-mukâta'acı, 156; azli, 166.
MAHMUD ÇELEBİ, Fazlı-zâde–, devâddâr, 237, 246; rûz-nâmeci-i sânî, ölümü, 665.

MAHMUD ÇELEBİ, Hâfız–, 36.
MAHMUD ÇELEBİ, Küçük Rûz-nâmeci, 360.
MAHMUD ÇELEBİ, Mukâbelecilikden silahdarlar kâtibi olması, 739.
MAHMUD ÇELEBİ, Niksarî-zâde–, Üsküdar Mehmed Paşa-yı Atîk Medresesine tayini, 665.
MAHMUD EFENDİ, bk. Aziz Mahmud Hüdâ'î.
MAHMUD EFENDİ, Baş-defterdâr, 211, 539, 546, 551, 587, 678, 685, 716, 718, 738; azli, 587, 762; yargılanması, 763.
MAHMUD EFENDİ, Bölük kâtibi, 849.
MAHMUD EFENDİ, Defterdâr, 301, 303, 367; Anatolı defterdârı, 324, 342, 344, 442, 457, 467, 528; azli, 528, 738.
MAHMUD EFENDİ, Diyarbekir defterdârı, 503; mallarının mîrîye zabtı, 723.
MAHMUD EFENDİ, Müteferrika, Tımışvar defterdârı, 729.
MAHMUD EFENDİ, (Çelebi), Samsunîzâde–, Haleb kadısı, 85.
MAHMUD EFENDİ, Şeyh-zâde–, hatîb, Ayasofya hatîbi, 411.
MAHMUD EFENDİ, Şıkk-ı sânî defterdârı, 134, 243.
MAHMUD HAN, Çerkes–, 193.
MAHMUD PAŞA, Anatolu beğlerbeğiliğinden azli, 236, 264.
MAHMUD PAŞA, Baltacı Mehmed Paşa oğlı, Beğlerbeği olması, 668.
MAHMUD PAŞA (Efendi), Defterdâr, 738; azli, 762; baş-defterdâr, 763, 766, 769; vezîr, baş-defterdâr, 770-1, 797, 802.
MAHMUD PAŞA, Gence beğlerbeğisi, 382.
MAHMUD PAŞA (Ağa), Güzelce–, Kars beğlerbeği, 275; azli, 598.
MAHMUD PAŞA, Haleb beğlerbeği olması 359; Şehrizol beğlerbeği olması, 636.
MAHMUD PAŞA (Ağa), Kethüdâ Hatun karındaşı, Haleb beğlerbeğisi, 359.
MAHMUD PAŞA, Mısır beğlerbeğisi, 67.
MAHMUD PAŞA, Serdâr, 796, 798, 804, 819, 830.
MAHMUD PAŞA, Sivas beğlerbeğisi, 130; azli, 678.
MAHMUD PAŞA, Şemsi Paşa oğlı, Kıbrıs beğlerbeği, 154; Kastamonı sancağı beği, 221, 496, 503, 506, 511.
MAHMUD PAŞA, (Çelebi Efendi), Tezkireci-zâde–, Defterdâr 154, 156, 166; Mısır defterdârı, 193, 221; Haleb defterdârı 258; Şam defterdârı 267, 291, 367, 408; Trablusşâm beğlerbeğisi, 479, 509; Revan ve Nahcıvan beğlerbeğisi, 634; defterdâr, 762; defterdârlıkdan azli, 810.
MAHMUD PAŞA, Yemen beğlerbeğisi, 159, 351.
MAHMUD PAŞA, Vezâretle Tebriz vâlisi, 652, 662.
MAHMUD PAŞA, Vezîr, 113-4.
MAHMUD PAŞA, Vezîr, 672, 738, 774-5, 816; Tuna muhâfızı, 864; hatununun ölümü, 767.
Mahmud Paşa mahkemesi, 850.
mahtûm sandukça, 586.
mahzar, 277-8, 586; —*lar*, 827; — *yazma*, 586.
mahzen, 231-2; —*i âmire-i ahşab*, 505.
Magosa kal'ası, 79-80.
Mağlava kemeri, 2.
Mağnisa, 98, 426, 433, 437, 441-2, 463, 514; — sancağı, 142, 437, 513.
Mağrib, 222; — zemîn, 96-7, 133.
mağşûş, bk. sikke.
makrama, 571; —*i dest*, 170, 692.
MAKSİMİLYEN, (Maksimilyanuş), Gümüş ayaklu 765.
MAKSUD EFENDİ, Molla, Erzurum kadısı, ölümü, 447.
MAKSUD PAŞA, Haleb beğlerbeğiliğinden azli, 176.
MAKSUD SULTÂN, İran elçisi, 129.
maktû', 11, 501, 563, 699; — *cizye*, 586.
mal defterdârı, 110, 254.
mâl-ı irsâliye, 836, 860.
mâl-ı mîrî, 801, 836, 856.
Malatya, — beği, 80; — sancağı, 59; — vilâyeti, 516.
MÂLİK MUHAMMED, Kıbrıs defterdârı, 566.
Mâliye, — *devâtdârı*, 728; — *kâtibi*, 567; — *tezkirecisi*, 158, 140; — *tezkirecileri*, 617.

Malgara, 137, 177, 265, 269, 304, 466, 473, 487, 629, 207.
MA'LÛL-ZÂDE EFENDİ, Şeyhülislâm, bk. Mehmed Efendi.
Malta, 5, 9, 10, 190, 293, 406, 627; — gemileri, 194; — kal'ası, 7, 9-10.
mândeler ağası, 770, 796, 802, 804, 854.
MANSUR ÇAVUŞ, 9.
MANSUR ÇELEBİ, (Ağa), Müteferrikalar kâtibi, 244; defterdâr olması, 259-60, 516-7.
MANSUR-OĞLI, 235-6.
MANYAŞ, 357, 396, 398, 630, 781.
Mar'aş, 322, 356, 443, 501, 720; — askeri, 496; — *beğlerbeğiliği*, 3, 78, 110, 118, 124, 152, 207, 314, 321, 412-3, 418, 423, 451, 548, 505, 507, 598.
Mardin kal'ası, 275.
Marmara cezîresi (adası), 637.
martoloz tâ'ifesi, 737.
MA'RÛF EFENDİ, Kadı, 335, 191; Bursa kadılığından azli, 251; Mısır kadısı, 381.
MARYOL LEVEND, 377.
Maryol tâ'ifesi, 592.
masar (muharrem-safer-rebî'ulevvel) *ulûfesi*, 257, 263, 301, 547, 551, 716, 779, 796, 854.
mashara (maskara), 441.
maslahat-güzâr, 601.
masura, ölçü birimi, 3.
maşraba, 114, 351, 426; —*lar*, 826; —*i murassa'*, 159.
Matbah emîni, 53, 822.
Matbah-ı Âmire, 51, 90, 113, 133, 243, 283, 313, 358, 386-7, 415, 436, 438, 465, 585, 617, 632, 685, 694, 702, 845; —*emîni*, 53, 822; —*halkı*, 283.
mâtem elbisesi, libâsı, bk. elbise.
matrabazlık, 559.
matrakcı-başı, 170, 342, 676.
mat'ûn, bk. *tâ'ûn*.
MATYAŞ, 680.
Mâverâünnehr, 133, 443, 773.
mavna, 234; —lar, 814.
me'âbid, 522.
meclis-i şerîf, bk. *meşveret*.
meczûb, 417.
medâris-i aliyye, 569.
MEDHÎ EFENDİ, Reîsülküttâb kâ'im-makâmı, 808, 847.
Medîne, Medîne-i münevvere, 106, 682, 685, 780; — *evkafı nezâreti*, 594; — *kadılığı*, 107, 586, 661.
Medine kal'ası, Malta'da, 10.
mehâ'if, 862; —*teftîşi*, 840.
mehâzin, 714.
MEHDÎ, 704.
MEHDÎ KULI HAN, Ustaclı, Erdebil hâkimi, elçi, 161, 216-9, 252, 675.
Mehdîlik, 703.
MEHMED II, Fâtih Sultân Mehmed, Ebü'l-feth Sultân Mehmed Han Gâzî, 8, 54, 564, 740; Câmi'i tevliyeti, 497; kârbân-sarayı, 15; mütevellîsi, 863; Türbesi, 106, 108; vâlidesi, 658.
MEHMED III, doğumu, 18; sünnet düğünü, 131-36; sancağa çıkışı, 142; 426, 433, 440, 442-5, 448, 450, 453-8, 462-3, 465, 468, 470, 472, 474-5, 478, 480, 483-91, 497, 501, 503, 506, 509, 511, 514, 516, 519, 523-7, 531, 535, 537-40, 543, 547-9, 559-60, 563, 567-8, 570, 582, 584, 586, 589, 591-2, 594, 601-2, 606, 612-3, 620, 624, 626, 630, 635-7, 640-3, 648, 658, 662, 664-5, 669-70, 674, 678, 678, 680, 682, 685, 691-2, 696, 698-9, 701, 705, 707, 708, 711, 724, 726, 733-6, 742-4, 748-9, 754, 756, 759, 769, 771-2, 776, 778, 780, 790-2, 797, 807, 811-3, 816, 821, 822, 826-8, 831-2, 836, 840, 843-4, 846-8, 850, 855, 857, 862; sefere hareketi, 609; türbeler ziyâreti, 607; Dârülhadîsi, 659, 665, 724.
MEHMED, Kanunî'nin şehzâdesi, Hümâ Sultân'ın babası, 27, 111.
MEHMED, Burhan Efendi oğlı–, seferden kaçması, 630, 632.
MEHMED, Korucı-başı, 161, 175.
MEHMED, Muhâsebeci, 713.
MEHMED, Serçe–, Dîvânda görevli, 710.
MEHMED AĞA, Apostol Ağa, Mîr-alem, 220.
MEHMED AĞA, Bektaş oğlı, 76.
MEHMED AĞA, Bölüm ağası, 610, 698.
MEHMED AĞA, Büyük Mîr-âbûr, 140.

MEHMED AĞA, Çavuş-başı, 76.
MEHMED AĞA, Dârüssa'âde ağası, 131, 229, 757.
MEHMED AĞA, Hoca Haydar Efendi oğlı, Çavuş-başı olması, 463.
MEHMED AĞA, Hoca-zâde-, Silahdâr-başılıkdan azli, 616.
MEHMED AĞA, İstanbul ağası, 385.
MEHMED AĞA, Kapucılar kethüdâsı, kapucı-başı, 146, 168, 277-8.
MEHMED AĞA, (Beğ, Çavuş, Çelebi), Kara-, Yeniçeri mukâbelecisi, 254, 266; Silistre sancağı beği, 554, 557; Safiye Sultân'ın bina emîni, 849, 851.
MEHMED AĞA, Korucı-başı, Karaman beğlerbeğisi, 175-6, 196.
MEHMED AĞA, Matbah-ı Amire emîni, çaşnigîr, 296, 387, 465, 493.
MEHMED AĞA, Sipâhî oğlanları ağası, 47, 738-9, 809.
MEHMED AĞA, Yeniçeri ağası, 127, 150, 231, 247, 264, 296, 323, 355, 361-2, 364, 367; Karaman Beğlerbeğisi, 384.
MEHMED BAŞA, Odabaşı, 31.
MEHMED BEĞ, Etmekci-zâde-, Mısır defterdârı, 95.
MEHMED BEĞ, Ferhad Paşa oğlı, Müteferrika, 260.
MEHMED BEĞ (Ağa), Frenk, Frenkbeğ oğlı, Fodula kâtibi, 350; Yeniçeri yazıcısı, 591, 596; evinin mühürlenmesi, 719; Cebeci-başı, 738; ulûfeciyân-ı yesâr ağası, 802, 804, 854.
MEHMED BEĞ, Helvacı, 410.
MEHMED BEĞ, Kefen iğnesi-, Yeniçeri kâtibi, 345, 360; Anatolı muhâsebecisi, 382.
MEHMED BEĞ, Kelle-pûş-, ümerâdan, 748.
MEHMED BEĞ, Kemâlî-, Sarraç, 639.
MEHMED BEĞ, Mehmed III'ün lalası, 433.
MEHMED BEĞ, Mîr-livâ, Damad İbrahim Paşa kardeşi, 283.
MEHMED BEĞ, Sâbık baş-defterdâr, ölümü, 36.
MEHMED BEĞ, Sâbık Sakız beği, Trablusgarb beğlerbeğisi, 192.
MEHMED BEĞ, Silahdârlar kâtibi, Büyük Devâtdâr, Anatolı muhâsebecisi, 237, 535, 561.
MEHMED BEĞ, Sultân-zâde-, Ahmed Paşa oğlı, Niğbolı sancağı beği, 164, 214; Kilis sancağı beği, 321.
MEHMED BEĞ, Sultân-zâde-, Özdemir oğlı Osman Paşa-zâde, 162.
MEHMED BEĞ, Şâm defterdârı, Çaşnigîr, Kıbrıs defterdârı olması, 319.
MEHMED BEĞ, Tırhala sanacağı beği, 23.
MEHMED BEĞ, Üsküdarlı-, 314.
MEHMED BEĞ, Zal Mahmud Paşa oğlı, 260.
MEHMED ÇAVUŞ, Aydın-zâde-, Derğâh-ı âlî çavuşu, 233, 757.
MEHMED ÇAVUŞ, Hüseyin Beğ oğlı-, 632.
MEHMED ÇAVUŞ, Kapucı-zâde-, Matbah-ı Amire eminliğinden azli, 823.
MEHMED ÇAVUŞ, Kemal oğlı-, 353.
MEHMED ÇAVUŞ, Mekkelü-, Şehzâde Mehmed'in mîr-alemi, 142, 286.
MEHMED ÇAVUŞ, Ulak, 339.
MEHMED ÇELEBİ, Abdülganî-zâde-, Sahn müderrisi, 694.
MEHMED ÇELEBİ, Acem-zâde, Mukâta'acı olması, 722.
MEHMED ÇELEBİ, Anatolı defterdârı, 100.
MEHMED ÇELEBİ, Boğaça-zâde-, Mısır Defterdârı olması, 607.
MEHMED ÇELEBİ (Efendi), Bostan-zâde-, Şeyhülislâm Mehmed Efendi oğlı, Selânik kadısı, 556; Edirne kadısı, 671.
MEHMED ÇELEBİ, Burhan Defterdâr oğlı, müteferrika, Matbah-ı Amire emîni olması, 725.
MEHMED ÇELEBİ, Çene-, Efdal-zâde Medresesinden ayrılmış, 86; İzmir kadısı olması, 191.
MEHMED ÇELEBİ (Efendi), Dal-, Reîsülküttâb, 226-7; Baş-tezkireci, 250, 307, 311, 324.
MEHMED ÇELEBİ, Dülbend-zâde-, Şıkk-ı sânî defterdârı, 156, 224.

MEHMED ÇELEBİ, Eyyûbî-zâde-, Süleymaniye mütevellisi, azli, 629.
MEHMED ÇELEBİ, Hacı-, Amasyalu, Süleymaniye hatîbi, Ayasofya imamı, ölümü, 595.
MEHMED ÇELEBİ, Fodula Kâtibi, Yeniçeriler kâtibi, 154, 228, 279; Yenikapı'da Mevlevî-hâne yaptırması, 730.
MEHMED ÇELEBİ, İkinci rûz-nâmeci, 150, 154; azli, 666-7.
MEHMED ÇELEBİ, Kapucılar kâtibi, arpa emini olması, 497.
MEHMED ÇELEBİ, Kara-kaymak-, mukâbeleci, 337.
MEHMED ÇELEBİ, Karpuz-zâde-, Kadı oğlı, 567.
MEHMED ÇELEBİ, Kâtib Molla Mahmud oğlı, Sivas Defterdârı, 557.
MEHMED ÇELEBİ, Kaz-yumurtası-, Erzurum defterdârı, 486.
MEHMED ÇELEBİ, Kilârî-, Anatolı muhâsebecisi, 156; Rumili muhâsebecisi, 268; ölümü, 288.
MEHMED ÇELEBİ, Mem-, İkinci tezkireci, 278.
MEHMED ÇELEBİ, Meryem-zâde-, Beytülmâl kâtibi, 338.
MEHMED ÇELEBİ, Mevkûfâtcı, 820.
MEHMED ÇELEBİ, Molla, Mahmud oğlı 557.
MEHMED ÇELEBİ, Mücellid, Evliya, Fatih mütevellîsi, 281.
MEHMED ÇELEBİ, Müteferrika, Baş-rûz-nâmeci, 246, 254, 368, 422, 567, 607, 655; azli, 764, 801.
MEHMED ÇELEBİ, Rûz-nâmeci, Yeniçeri mukâbelecisi, 406, 607, 666-7, 671.
MEHMED ÇELEBİ, Sancakdâr-zâde-, Fetalınâ, 254; Tuna Defterdârı, 562; Cizye muhâsebeciliğine tayini ve azli, 672.
MEHMED ÇELEBİ, Sûzenî-zâde-, Dîvân kâtibi, 151.
MEHMED ÇELEBİ, Tatar-, Dîvân kâtibi, 772.
MEHMED ÇELEBİ, Teslîmâtî, Baş-rûznâmeci, 156.
MEHMED ÇELEBİ, Vâridâtcı, 337.
MEHMED ÇELEBİ, Zâhid-zâde-, Sipâhî-oğlanları kâtibi, mevkûfâtcı, 630, 739.
MEHMED ÇELEBİ, Zarîf-, Galata-emîni, 11; Diyarbekir defterdârı, 258; Erzurum defterdârı, 259.
MEHMED ÇELEBİ, Zübde-, Yeniçeriler mukâbelecisi, 360.
MEHMED ÇELEBİ EFENDİ, Mekke kadısı, Hoca-zâde-, 85, 278, 574, 638, 659, 691, 812, 825, 856.
MEHMED ÇELEBİ EFENDİ, Mesih Paşalu,- Müteferrika, Trablusşâm defterdârı, mukâbeleci, Sipâhîler kâtibi, 156, 195-6, 258-9, 338.
MEHMED ÇELEBİ EFENDİ, Reîsülküttâb, 35, 54.
MEHMED EFENDİ, Ahmed-zâde-, müderris, 67.
MEHMED EFENDİ, Beğ-zâde-, eski Edirnekadısı, Eyyûbkadısı, 442, 679.
MEHMED EFENDİ (Beğ), Bosnevî, Defterdâr olması, 557, 786; Haleb defterdârlığından azli, 862.
MEHMED EFENDİ, Çaşnigîrlikten çıkma, sâbık Bagdâd defterdârı, Şam defterdârı olması, 292.
MEHMED EFENDİ, Bostan Çavuş oğlı-, Muhassılü'l-emvâl, Defterdârlıktan mütekâ'id, 839.
MEHMED EFENDİ, Bostan-zâde-, Rumili kadıaskeri, şeyhülislâm, 59, 135-6, 181, 211-2, 256, 270, 294, 323, 333, 364, 406, 435-6, 456, 467-8, 470-1, 474, 481, 484, 513, 526, 543, 548, 556, 611-2, 652, 696, 729; ölümü, 730.
MEHMED EFENDİ, Çivi-zâde,- Mısır kadısı, Şeyhülislâm, 85, 131, 142, 154, 167, 169, 428; ölümü, 183.
MEHMED EFENDİ, Damad-, Anatolı ve Rumili kadıaskeri, 692, 702.
MEHMED EFENDİ, Ebe-zâde-, Mısr defterdârı, 128, 193, 545.
MEHMED EFENDİ, Haleplü-, Şıkk-ı sânî defterdârı, 800; ölümü, 830.
MEHMED EFENDİ, Kara-batak-, Diyarbekir defterdârı, Erzurum defterdârlığı verilmesi, 338, 589.

MEHMED EFENDİ, Karaçelebi-zâde–, Şehzâde Medresesine tayini, 724.
MEHMED EFENDİ, Kethüdâ-zâde–, Şâm kadısı, 237.
MEHMED EFENDİ, Mahmud Efendi-zâde–, Şam defterdârı, 498.
MEHMED EFENDİ, Mâlik–, Defterdâr, 786, 820.
MEHMED EFENDİ, Ma'lûl-zâde–, Ebussuûd damadı, Haleb, Bursa, Edirne kadısı, 67, 85; Şeyhülislâm, 135; Nakîbüleşrâf, 155, 428.
MEHMED EFENDİ, Ma'rûf–, Bursa ve Mısır kadısı, 235, 237, 311, 335.
MEHMED EFENDİ, Memek-zâde–, Müderris, Süleymaniye Dârülhadisi müderrisi, 665, 724, 846.
MEHMED EFENDİ, Mu'allim-zâde–, Sivas ve Anatolı defterdârı, 353, 800, 840.
MEHMED EFENDİ, Seyyid–, Defterdâr-ı emvâl, 268.
MEHMED EFENDİ, Şeyh–, Galata kadısı, 694; Bursa kadılığından azli, 764, 846.
MEHMED EFENDİ, (Çelebi) Tâc-zâde–, tezkireci, 127; Reîsülküttâb, 179.
MEHMED EFENDİ, Tad–, Trablusşâm defterdârı, 557; Haleb defterdârı, 709.
MEHMED EFENDİ, Ta'lîkî-zâde–, Şahnâmeci, 515.
MEHMED EFENDİ, Trablusşâm beğlerbeği olması, 259; Trablusşâm defterdârlığından azli, 383.
MEHMED EFENDİ, Zarîf–, Diyarbekir defterdârı, 375.
MEHMED EL-BAKIR, Döğmeci-zâde–, 201.
MEHMED EMİN EFENDİ, Rumili muhâsebeciliğinden azli, 337, 353.
MEHMED EMİN EFENDİ, Sultân Bayezid Han mütevellîsi, 288; Ayasofya mütevellîsi, 419; evkaf-ı selâtîn mütevellîsi, 497; Bayezid mütevellîsi, Şâm defterdârı, 579.
MEHMED GİRAY HAN, Kırım ve Kıpcak Hanı, 123, 133, 143-4, 190, 664.
MEHMED HAN, Ziyad oğlı–, Karabağ hâkimi, 204-5, 207, 223, 239.
MEHMED HÜDÂBENDE, Acem Şahı, 129, 146, 160, 202, 216, 271.
Mehmed Kethüdâ Câmi'i, 640.
MEHMED NİHÂLÎ EFENDİ, Sahn-ı Semân müderrisi olması, 730.
MEHMED ŞAH EFENDİ, Okcı-zâde–, bk. Şah Mehmed Efendi.
MEHMED PAŞA, Anatolu beğlerbeğisi, 379, 503, 505-6, 511, 577, 635-6; Rumili beğlerbeği olması, 765, 838.
MEHMED PAŞA, Anotolu eyâleti ile Budun muhâfızı, 662, 733.
MEHMED PAŞA, Baltacı–, 668.
MEHMED PAŞA, Mar'aş, Sivas, Haleb, Kefe beğlerbeği, 13, 77, 110, 187, 262, 313-4, 428.
MEHMED PAŞA, Cerrâh, Vezîr, 134-5, 142, 180, 185, 211, 305, 394, 434, 467, 471, 543, 551, 560; sefere gitmesi, 571; sadrıa'zam, 596, 635, 662, 690, 692, 734-5, 741, 744, 748-9, 755, 759, 763, 768, 770, 772, 775, 778, 786; azli, 789; câmisi 366.
MEHMED PAŞA, Ferhad Paşa oğlı, 124, 780; Erzurum Beğlerbeğisi, 138-9; Diyarbekir beğlerbeğisi, 162, 196, 207, 461, 498; Mar'aş beğlerbeğisi, 275; Sivas beğlerbeğisi, 207, 275, 314; azli, 588; sefere gitmesi, 598.
MEHMED PAŞA, Hadım–, Diyarbekir beğlerbeğisi, 138.
MEHMED PAŞA, İbrahim Beğ oğlı, Adana hâkimi, 768.
MEHMED PAŞA, İskender Paşa oğlı, Bağdad beğlerbeğiliğinden azli, Revan, Nahcivan, Diyarbekir beğlerbeğisi, 261, 363.
MEHMED PAŞA, Karamanî–, 54.
MEHMED PAŞA, Koca Sinan-zâde–, Sivas beğlerbeğisi, 187, 207; Şam beğlerbeğiliğinden azli, 250; Budun beğlerbeğisi, 263, 304; Rumili beğlerbeğisi, 314-5, 330-1, 336-7, 369, 381, 390, 394-5, 397; azli, 457, 475, 492, 496, 503, 506, 517, 556, 558, 571, 573; Anatolı beğlerbeğisi 577, 590; Belgrad'a serdar olarak gitmesi, 598, 625, 628-9, 662, 692, 709-10; Edirne muhafazasına tayini, 752, 763, 775; Vezir, 777, 817-8, 820, 827, 829-30, 834-6, 841-2, 863; kızının evlenmesi, 561, 571.
MEHMED PAŞA, Korucı-başı, Karaman beğlerbeğisi, 207.
MEHMED PAŞA, Kulaksız–, Mar'aş beğlerbeğisi, 207.
MEHMED PAŞA, Lala–, Vezîr, 437, 444, 447, 449, 467, 471, 473, 485, 490, 523, 543, 551, 656; Sadrıa'zam olması, 537, 539-40; ölümü, 541; kabri, 545; hatunu, 558-9, 656; kulları (180 nefer), 558.
MEHMED PAŞA, Mihaliclü–, 781.
MEHMED PAŞA, Nişancı, vezîr, 129, 150, 154, 212, 234, 238, 262, 268-9, 277, 305; vezîr olması, 129; ölümü, 318.
MEHMED PAŞA (ÇELEBİ), Okcu-zâde–, Reîsülküttâb, Baş-defterdâr, Kıbrıs, Haleb beğlerbeğisi, 136, 154; ölümü, 181.
MEHMED PAŞA, Saturcı–, Vezîr, 390, 499, 564, 566, 568, 601-2, 655, 657, 667, 673, 678, 680, 689, 692, 695, 700, 704, 707, 718, 732, 748, 751-2, 764, 770, 787, 813, 815, 817; Anatolı beğlerbeğisi, 499, 516, 565; Eflâk muhâfızı, 508, 598; Vidin muhâfızı, 632, 636-7, 662; ulak gelmesi, 573.
MEHMED PAŞA, Seyyid–, Mısır beğlerbeği, 592, 744, 797, 799; Dîvân-ı hümâyûn'da hil'at giymesi 574, 576; Mehmed III ile sohbeti 589.
MEHMED PAŞA, Sofı–, Erzurum beğlerbeği, 246, 249.
MEHMED PAŞA, Sokullu–, 8-9, 12, 15-6, 18-25, 27, 30, 33-7, 40, 44, 46-7, 49, 51-6, 58, 61, 66, 71, 76, 80, 85, 88-9, 99-101, 103, 106, 108, 110, 112-4, 117, 134, 179, 233, 290, 313, 346, 494, 707, 709, 780; ölümü, 124; Câmi'i, Galata hâricinde, 601; evleri, 147; türbesi, 156; vakfı, 378.
MEHMED PAŞA, Şerif–, Mısır beğlerbeğisi, 753; Şâm beğlerbeğisi 844-6, 848.
MEHMED PAŞA, Üveys Paşa oğlı, Trablus beğlerbeğisi, 221, 223, 249; Tımışvar beğlerbeğisi, 511; 784, 821; Muhassılü'l-emvâl, 860.
MEHMED PAŞA, Vezir, 171, 210, 340-2, 376, 712, 730, 778.
MEHMED PAŞA (Ağa), Yeniçeri ağası, Anatolı, Karaman, Rumili beğlerbeğisi, 150, 158, 169, 179, 186, 264, 268, 315, 336, 390.
Mehmed Paşa-yı Atîk Medresesi, Üsküdar, 665.
mehter-başı, 434, 576.
Mehter-hâne, Sinan Paşa'nın, 582, 585; —*i Âmire*, 134, 856; —kapusı, 134.
Mehterân-ı alem, 134; —*kârhânesi*, 604.
Mehterân-ı hayme kitâbeti, 567.
Metâtib-i şerîfe, 18.
Mekke, Mekke-i mükerreme, 106, 243, 268, 858; — *kadılığı*, *Ka'be kadılığı*, 106, 155, 196, 237, 240, 277-8, 311, 381, 408, 419, 447, 502, 659, 665, 730; — *şerîfi*, 188.
mektûbcı, 492.
me'kûlât, 210, 415, 427, 670, 716, 784, 853.
melbûsât, 210, 427, 670, 716, 784, 853.
MELİK AHMED, 260-1.
Memâlik-i İslâmiye, 532.
Memâlik-i mahrûsa, 152, 212; —*-i Osmâniye*, *Memleket-i Osmâniye*, 68, 116, 637, 728.
MEMİ AĞA, Mîr-âhûr, 413.
MEMİ PAŞA, Korsan Beğ, Arnavud–, Trablusgarb beğlerbeğisi, Donanma gemilerine serdâr olması, 249, 294, 313, 485, 535, 695.
menâsıb, 511.
menâzil, bk *menzil*.
menşûr, 92, 144; —ı al tamga, 198; —ı hümâyûn, 618; hanlık —ı, 663, 681.
Menteşe mukata'âtı, 257.
Menteşe vilâyeti, 184.
menzil, *menâzil*, 20, 43.
Merâğa, 202.
Merâkeş, 133.
merâtib-i Osmâniyye, 852.

merhem-bahâ, 624.
mersiye, 53.
Meryem, hz. İsa'nın annesi, 29, 33.
mesâcid, 522; —*ü me'âbid*, 532.
mesâne marazı, 354.
MESİH PAŞA (Ağa), Hazînedâr-başı, 65; vezîr, 134, 142; sadâret kaymakamı, 150-1, 156; sadrazam olması, 165; azli, 167, 178.
Mesine, 93, 776; — adası, 93.
mesirditos, ilac, 111, 356.
Mesnevî, 730.
MES'ÛD ÇELEBİ, Hoca-zâde–, (Efendi), Haseki Medresesi müderrisi, 361, 629.
meşâyih, 8, 88, 101-2, 173, 280, 287, 318, 325, 364, 366, 374, 431, 435, 474, 479, 548, 600, 609, 613, 626, 59, 679, 690, 821-2, 860; —*i kirâm*, 16, 53, 111, 135, 141, 173, 585, 595-6, 682.
Meşhed, 216; —dağı, 773; — şehri, 267.
Meşhedeyn-i şerîfeyn, 333.
meşîhat ulûfesi, 107.
meşveret, meclis-i şerîf, musâhabet, 82, 207, 256, 413, 425-6, 467-8, 510, 513, 524, 543, 548, 555, 706, 748-9, 792, 794, 827-8.
meteris, 28-31, 78, 335, 397-8; —*ler*, 143, 413.
metrûkât, 703; Sinan Paşa —ı, 584.
mevâcib, 506, 559, 580.
mevâd defteri, 268, 655, 667.
mevâlî, 811, 816; — *rütbesi*, 424.
mevcûdâtî, Hazîne-i Amire kâtibi, 497.
mevkûfâtcı, 630, 820; —*lık*, 561.
mevkûfât-ı evvel, 337.
Mevlevî-hâne, 730.
Mevleviye fukarâsı, 730.
Mevlid, mevlûdü'n-Nebî, 36, 822, 826; — *meclisi*, 824; — *okunma*, 198, 730.
meyhâneler, 597, 601.
meyyid namazı, bk *cenâze namazı*.
mezâlim, 542, 783.
Mezistre sancağı, 556.
Mısr, Mısır, 35, 51-2, 65, 67, 75, 85, 139, 157, 181, 217, 242-3, 351, 381, 385, 386, 389, 406, 430, 443, 460, 463-4, 492, 505, 568, 599, 604, 627, 684, 695, 699, 701, 727, 753-4, 762, 764, 780, 792, 797, 810, 844-5, 848; — *askeri*, 73; — *beğlerbeğliği*, 14, 65-7, 73, 94, 153, 159, 192, 194, 242, 309, 385, 394, 460, 512, 545, 572, 576, 589, 592, 798, 827; — *defterdârı*, 59, 95, 236, 293, 477, 545; — *defterdârlığı*, 193, 258, 367, 701; — *dîvânı*, 73; — *diyârı*, 65, 75, 77, 158, 526, 817; — *gemileri*, 754; — *hazînesi*, 372, 385, 581, 754; — *irsâliyesi*, 572, 599; — *kadılığı*, 196, 311, 447, 523, 598, 756; — *kadısı*, 67, 85, 195, 381, 434, 523, 576, 763; — *kulları*, 744; — *ümerâsı*, 95; —*î at*, 13; —*î kaliçe*, 13.
Midillü, 685.
MİHAL, Kara Mihal, Eflak Voyvodası, 332, 409, 451-2, 515, 533, 538, 553-4, 563-4, 573, 579-80, 628, 637, 742, 747, 767-9, 770, 772, 774, 777, 782-3, 786, 797-8, 804, 819, 830-1, 864.
mihmândârlık, 296, 639, 726.
MİHNE MEHMED BEĞ, mühtedî, Eflak voyvodası, 554, 562, 586.
mihr, 685; —i mu'accele, 775.
MİHRİMAH SULTÂN, Kanûnî'nin kızı, 27, 37, 43, 95, 170, 186; —Câmi'i, 613; —Medresesi, (Edirnekapı), 237, 262, 587.
miğferler, 13, 151, 585.
mil, uzunluk ölçüsü, 334.
millet, —i *Ahmediyye*, 72; —i İseviyye, 119.
mi'mâr, —*ân*, 173; —*ân-ı hassa*, 2; — *ağa*, 244; — *başı*, 763-4.
Mİ'MAR SİNAN AĞA, Koca–, 90, 95-6, 232, 629.
minâreler, 197, 270, 433.
MİNGLİ GİRAY HAN, 664.
MİNÛÇİHR, Karı-oğlı, 118, 270, 364.
Mîr-âhûr, 7, 20, 40-3, 49, 103, 106, 136, 140, 148, 176, 692, 841; —ı kebîr, 244, 749; —*luk*, 51, 77, 437, 441; *büyük* —, 77, 140, 148, 202, 231, 235, 347, 642, 649, 685, 775; *büyük — ağa*, 612.
mîr-alem, 47, 131, 135, 241, 409; — *ağa*, 612, 692; —*lik*, 460.
mîrî, 20, 25, 27, 66, 166, 184, 456, 530, 724, 750, 802; — *furun*, 133; — *malı*, 248; — *sükker*, 699.

mîrimîrân, bk. *beğlerbeği*.
mîr-livâ, bk. sancak beği.
mîr-tevkî'î, bk. *nişâncı*.
MİRZA ALİ SULTÂN, 121.
MİRZA HAYDAR, Hamza Mirzâ oğlı, 217, 252.
MİRZA (MÎR) MAHDÛM, Mekke kadısı, nakîbü'l-eşrâf, 155; İstanbul kadısı169.
misk ü anber, 585.
Mitroviça, 346.
Modova, —kal'ası, 378; —sancağı, 378.
Mohaç, —kal'ası, 25; —muhârebesi, 647; —sahrâsı, 46; —sancağı, 404.
MOLLA ÇELEBİ, Kızıl–, Dârülhadis müderrisi, 141.
MOLLA ÇELEBİ EFENDİ, 136; Kütahya kadısı, 52; Bursa kadısı, 67; Rumili kadıaskeri, 142.
MOLLA KASIM, (Efendi), Müteferrika, 269; Anatolı muhâsebecisi, 382; Katib oluşu 421; ölümü, 671.
MOLLA MEHMED, Tiryâki, 156.
Moskov, 133, 396, 476, 481-2, 705; —kıralı, 745; —küffârı, 745.
Moton kal'ası, 87.
Mu'allaka-i seb'a, Seb'a-i mu'allaka, 63.
mu'allim-hâne, 134, 380, 445.
MU'ALLİM-ZÂDE EFENDİ, 52; Anatolı kadıaskeri, 61, 67.
MU'ALLİM-ZÂDE EFENDİ, Sivas mal defterdârı, 312.
Mu'âviyelü, 58.
Mudanya (Budamya), 473; – iskelesi 98-9.
muhallefât, 186, 461, 530, 558, 584, 633, 703, 741, 815, 840.
MUHAMMED ALEYHİSSELÂM, Peygamber, 72, 73, 88, 197; mu'cizâtı, 73, 97, 532; ümmeti, 72, 88, 417, 465. Bahis sonlarında du'a cümleleri içinde geçenler indekse dahil edilmedi.
muhassıl, 860; —*u'l-emvâl*, 734, 839.
MUHARREM, Mültezim, 835.
MUHARREM ÇELEBİ, Koca–, Mukâbeleci, 156, 739.
MUHARREM İBRAHİM ÇELEBİ, Defter-i hâkanî emîni olması, 758.
muhattem-i a'lâ, 159.
MUHYİDDİN, Hubbî mollası, İstanbul kadısı, 183.
MUHYİDDİN, Sinan Çelebi biraderi, Süleymaniye Tıb Medresesine tayini, 665.
MUHYİDDİN, Zeyrek-zâde–, Bağdad kadısı, 194.
MUHYİDDİN EFENDİ, Ağzı-Kara–, Selânik kadılığından azli, 241.
MUHYİDDİN EFENDİ, Beğ-zâde–, Edirne kadılığından azli, 569.
MUHYİDDİN EFENDİ, Damad–, Râziye Hatun damadı, 237, 811, 827; Bursa kadısı, 312, 442; İstanbul kadısı, 502; Anatolı kadıaskeri, 503; Mısır kadısı, 574, 576; Rumili kadıaskeri, 598, 695; Anatolı kadıaskeri, 763, 769, 778, 782; ruk'a sunulup azl edilmesi, 698.
MUHYİDDİN EFENDİ, Kara, Bağdad kadısı, Ayasofya vâ'izi, 509, 531, 548, 578, 759, 772.
MUHYİDDİN EFENDİ, Kara-kılıç, Ayasofya vâ'izi, 374.
muhzır, 60; — *ağa*, 34; — *başı*, 617; —*lar*, 183.
muhtekir, 276; —*ler*, 624, 853.
mukâbeleci, 671, 693, 738, 789, 796, 802, 854.
mukâbele defteri, 551.
mukatâ'acı, 630, 843; —*lar*, 303, 617; —*lık*, 490, 505, 535.
mukatâ'ât, 292, 430, 473, 584; — *emvâli*, 289, 316; — *malı*, 248.
MURAD III, Şehzâdeliği, 18, 99; culûsu, 100-1, 103-13, 115-6, 120, 126, 129, 135-8, 140, 143, 145, 147, 149, 150, 152-3, 157-8, 160, 165, 168, 172-3, 177-8, 180, 186, 194, 197, 200, 205, 209-13, 216-7, 228, 232-8, 243-8, 252-3, 255, 260-2, 264, 269-71, 274, 176-80, 286-7, 289-91, 296, 300, 302-3, 309, 311, 317, 322, 326, 330, 333, 338, 340, 343-4, 346-51, 353-5, 358, 360, 362, 366-8, 371-3, 375-6, 385-6, 388, 390, 393, 408, 410-1, 414-7, 420-1, 424; hastalığı ve ölümü, 425-32; cenâzesi, 433; na'şı, 435-6; 440-1, 445-6, 448, 462, 465, 471,

485, 487-8, 492, 514, 526, 546, 553, 561, 564, 592-3, 622, 634, 638, 660, 688, 716, 726, 759-60, 779-80, 789-90, 823, 828, 858; evkafı, 659; kızları, 762; mahlası (Murâdî), 428; Medresesi (Manisa), 442; mühri, 449; şiiri, 428; türbesi, 436, 455, 457, 485, 607, 625, 682, 759, 761; türbesi evkafı, 615; türbesi tevliyeti, 850.
MURAD BEĞ, Kara–, âsî, 839-40.
MURAD BEĞ, Mezistre sancağı beği, 556.
MURAD ÇELEBİ, Ayasofya mütevellîsi, 228.
MURAD ÇELEBİ (Efendi), Baş-defterdâr, 15.
MURAD ÇELEBİ, Defterdâr-ı emvâl, 35.
MURAD ÇELEBİ (Efendi), Şehr-emîni, 244; azli, 387; Tuna defterdârı, 607, 618, 630; Anatolı defterdârı, 631, 639, 648, 687.
MURAD ÇELEBİ (Efendi), Şıkk-ı sânî defterdârı, 735, 738, 794, 797, 799.
MURAD EFENDİ, Baş-defterdâr, 20, 61.
MURAD PAŞA, Aden beğlerbeği, 65.
MURAD PAŞA, Diyarbekir beğlerbeğisi, 641, 668, 837-8.
MURAD PAŞA, Karaman beğlerbeğisi, 162.
MURAD PAŞA, Kıbrıs beğlerbeğisi, 242-3, 275.
MURAD PAŞA, Trablusşam beğlerbeği, 263; Şam'a gitmesi, 319; Şam beğlerbeği, 391, 498.
Murad Paşa Câmi'i, 282.
Murâdiye evkafı, Edirne, 741.
Murassa', — *sorguç*, 689; — *sorguçlar*, 691; — *şemşîr*, 145, 649.
MURTAZA ALİ, 71.
MÛSÂ, Peygamber, 283.
MÛSÂ AĞA, 39, 59.
MÛSÂ ÇELEBİ, Vardarî–, Dîvân-ı Hümâyûn kâtibi, ölümü, 633.
MÛSÂ EFENDİ (Beğ), Reîsülküttâb kâ'immakâmı, 456, 552; Reîsülküttâb, 595, 628, 650; azli, 636; Nişâncı olması, 655; azli 749; ölümü, 821.
musâdere, bk. müsâdere.
musandıra, 1.
musâhib, 42, 49.
Muslı Çelebi, Tezkireci-i evvel, 324.
MUSLİHİDDİN EFENDİ, Sarı–, Diyarbekir kadılığından azli, 191; Eyyub kadılığından azli, 448, 691; Galata kadısı olması, 694.
MUSTAFA, Müezzin, 47.
MUSTAFA, Evkaf muhâsebecisi, 648.
MUSTAFA AĞA, Çaşniğîr-i Rumili, 52.
MUSTAFA AĞA, Çavuş-başı, 241, 259, 261-2, 280, 413, 418, 423, 452, 809.
MUSTAFA AĞA, Çukadar, 39, 59.
MUSTAFA AĞA, Gazze sancağında görevli, 287.
MUSTAFA AĞA, Hacı–, Dârüssa'âde ağası, 281, 341, 372; teka'üdü, 568.
MUSTAFA AĞA, Hümâ Sultân oğlı, Kapucı-başı, 409; Baş-kapucı-başı, 458; Mîr-alem, 460, 576.
MUSTAFA AĞA, İç-hazînedâr-başı, 734, 766, 815.
MUSTAFA AĞA, Kapucı-başı, 236; Musul beğlerbeği, 295; ölümü, 722.
MUSTAFA AĞA, Kapucı-başı, 794, 805.
MUSTAFA AĞA, Kurd Paşalu–, Çavuşbaşılıktan azli, 830.
MUSTAFA AĞA, Lala Mehmed Paşa-oğlı, Müteferrika, Kapucı-başı, 558, 571, 599, 723; nişanlanması, 561; Diyarbekir'de bakayâ tahsilinde görevlendirilmesi, 750.
MUSTAFA AĞA, Matbah-ı âmire emîni, 769.
MUSTAFA AĞA, Müteferrika, 233; nüzl emîni olması, 795.
MUSTAFA AĞA, Rikâbdâr, 39, 59.
MUSTAFA AĞA, Silistre sancağı beği, 423.
MUSTAFA AĞA, Yeniçeri Ağası, 636, 641; azli, 642.
MUSTAFA BEĞ, Ağriboz sancağı beği, 281.
MUSTAFA BEĞ, Bosna beği, 281.
MUSTAFA BEĞ, Çavuş-başı, 556.
MUSTAFA BEĞ, Dizdâr, 330.
MUSTAFA BEĞ, Kara–, Haslar mukata'acısı, 791.

MUSTAFA BEĞ, Gazâlî-oğlı, 73.
MUSTAFA BEĞ, Matbah-ı Amire kâtibi, 386.
MUSTAFA BEĞ, Müteferrika, kâtib, nüzl emini olması, 794.
MUSTAFA BEĞ, Mütevellî-zâde–, Mısr defterdârı olması, 181.
MUSTAFA BEĞ, Niğbolu, Silistre sancağıbeği, 556, 599; ölümü, 632-3.
MUSTAFA BEĞ, Portal oğlı–, hâin, 207.
MUSTAFA ÇAVUŞ, Balıkcı-zâde–, mal tahsildârı, 292.
MUSTAFA ÇAVUŞ, Derğâh-ı mu'allâ çavuşu, 664.
MUSTAFA ÇAVUŞ, Duhânî-zâde–, Mihmândâr, 639, 726.
MUSTAFA ÇAVUŞ, (Beğ), Kâtib, teştişe görevli, 339, 451, 794.
MUSTAFA ÇAVUŞ, Masatcı, 137.
MUSTAFA ÇAVUŞ, Tersâne-i Amire emîni, 169, 173.
MUSTAFA ÇAVUŞ, Şamlu, 831.
MUSTAFA ÇAVUŞ, (Efendi), Şehr emîni, 224; azli, 228.
MUSTAFA ÇELEBİ, (Efendi), Akbabazâde–, Mukâta'acalıktan azli, 254; 337; Rumili muhâsebecisi, 368; mukata'acı, 505, 514; rûz-nâmeci, 567; azli, 607, 656, 666, 728; baş-rûz-nâmeci, 764, 801; Haremeyn mukata'acısı, 843.
MUSTAFA ÇELEBİ, Anatolı defterdârı, 224.
MUSTAFA ÇELEBİ, Duhânî-zâde–, Mısr defterdârı, ölümü, 593.
MUSTAFA ÇELEBİ, Karamanî–, 374.
MUSTAFA ÇELEBİ, Karpuz Kadı oğlı, Evkaf muhâsebecisi, 801.
MUSTAFA ÇELEBİ, Mısr defterdârı, 701.
MUSTAFA ÇELEBİ, (Efendi), Mukâbeleci, 549, 671.
MUSTAFA ÇELEBİ, Murâdiye evkafından, Süleymâniye mütevellîsi, 741.
MUSTAFA ÇELEBİ, Re'îs-i etıbbâ, 98.
MUSTAFA ÇELEBİ (Efendi), Tuna defterdârı, 342, 367, 392, 467; Trablusşâm defterdârı, 557.
MUSTAFA ÇELEBİ, Üsküfci-zâde–, 363.
MUSTAFA EFENDİ, Bölük kâtibi, 849.
MUSTAFA EFENDİ, (Çelebi), Ebussuûdzâde, Bursa kadılığından azli, 224, 270; İstanbul kadısı, 312, 342, 434, 442; Anatolı kadıaskeri, 467, 469, 494, 574, 652, 691; İstanbul kadısı, 698, 740; Rumili kadıaskeri, 760, 769, 778, 794, 797, 799; azli, 812; ölümü, 821-2.
MUSTAFA EFENDİ, Edirne kadısı, 846.
MUSTAFA EFENDİ, İbn-i Sinan-zâde, Kethüdâ, Şam kadısı, 311, 391, 434, 498; Medine kadısı, 587; tekâ'üdü, 661, 709, 778.
MUSTAFA EFENDİ, Köseç–, Eski defterdâr, 156.
MUSTAFA EFENDİ, Küçük–, Şam kadısı, 291; Mekke kadısı, 311, 408; ölümü, 605.
MUSTAFA EFENDİ, (Çelebi), Longazâde–, Mevkufâtcı, 337; Anatolı muhâsebecisi, 561; Cizye muhâsebecisi, 672, 750; Harac muhâsebecisi, 801, 804.
MUSTAFA EFENDİ, Muvahhid–, Kıbrıs defterdârı, şehr emîni, 694; azli, 709; Kefe beğlerbeği, 845.
MUSTAFA EFENDİ, Safiye Sultân Medresesi Müderrisi, 724, 741; Edirne kadısı olması, 846.
MUSTAFA EFENDİ, Sarı–, Trablusşâm defterdârı, 259; Erzurum defterdârı, 294, 339.
MUSTAFA EFENDİ, Ebü'l-Meyâmin, Sarı Gürz-zâde kaynı, Sahn müderrisi, 241, 361, 724, 730, 747.
MUSTAFA EFENDİ, Sipâhîler mukâbelecisi, 326.
MUSTAFA EFENDİ, Süleymâniye mütevellîsi, 629, 857.
MUSTAFA EFENDİ, (Kayın), Süleymaniye Dârülhadîsi'nden Mekke kadısı olması, 665.
MUSTAFA EFENDİ, Şıkk-ı sânî defterdârı olması, 197.
MUSTAFA MUSLİHİDDİN EFENDİ, Bostan-zâde, Şam kadısı, 191; Edirne kadısı, 224; İstanbul kadısı, 235; azli, 270; Anatolı kadıaskeri, 494; Rumili kadıaskeri, 502-3, 548, 691; Üsküdar

kadısı, 729; Mekke kadısı, 730; Medini kadısı, 107, 730.
MUSTAFA HALÎFE, Mukâbeleci, kâtib, 209; Basra defterdârı, 607.
MUSTAFA KETHÜDÂ, Kapu kethüdâsı, 32.
MUSTAFA KETHÜDÂ, Ulûfeciyân-ı yemîn kethüdâsı, 455.
MUSTAFA SELÂNİKÎ, bk. Selânikî.
MUSTAFA PAŞA, Bayezid II vezîri, 54, 61.
MUSTAFA PAŞA, Beğlerbeği, 331; Van beğlerbeğisi, 359; Revan beğlerbeğisi, 375; Gori beğlerbeğisi, 459.
MUSTAFA PAŞA, Kızıl Ahmedlü–, Şemsi Paşa kardeşi, Serdâr, 6, 9, 11, 15, 27-8, 31, 37, 64.
MUSTAFA PAŞA, Lala–, Kara, 32; Şam beğlerbeğisi, 65; Vezîr, 78, 94-5, 100, 113, 124; Serdâr, 117, 151.
MUSTAFA PAŞA, Mar'aş beğlerbeğisi, 412-3, 418, 423, 451, 458.
MUSTAFA PAŞA, Minûçihr–, Çıldır beğlerbeğisi, 138.
MUSTAFA PAŞA, Râzıye Hatun-oğh–, Erzurum beğlerbeğisi, 587, 662; Vezîr, Şam beğlerbeğisi, 669, 681, 695; azli, 711; Haleb'de oturması, 712, 720; Vezîr, 755, 852, 864.
MUSTAFA PAŞA, Serdâr, Vezîria'zam, 5, 73, 79, 127-9.
MUSTAFA PAŞA, Sinan Paşa karındaşı, Sivas'dan azli, 250.
MUSTAFA PAŞA, Şam beğlerbeğisi, 74; Haleb beğlerbeğisi, 109.
MUSTAFA PAŞA, Tımışvar beğlerbeğisi, 225, 378, 507; azli, 315.
MUSTAFA PAŞA, (Ağa), Yeniçeri ağası, Van ve Gence beğlerbeğisi, 359, 669, 780.
Mustafa Paşa-yı Atîk Câmi'i, bk. Koca Mustafa Paşa Câmi'i.
Mustafa Paşa Köprüsü, bk Cisr-i Mustafa Paşa.
MUTAHHAR, İmam-oğh, 65.
MUZAFFER EFENDİ, Müderris, 787.
MUZAFFER EFENDİ, Sultân Selim Medresesine geçmesi, 587, 665
MUZAFFER PAŞA, 78, 80.
MUZAFFER SULTÂN, Gîlân hâkimi, 297-8.
MÜBÂREK ŞAH, Bağdad ve Basra havâlîsinde âsî, 328, 745.
Mücellidler, sokak, 316, 739.
mücevher sorguç, 474.
mücevveze, 142; —ler, 436.
Müdeccel tâ'ife, 658; *—si*, 657, 776.
mü'ezzin, 512; *—ler*, 50, 101, 433.
müfettiş, 136, 514.
müftî, *müftilenâm*, bk. *şeyhülislâm*.
MÜFTÎ EFENDİ, Selânik kadısı, 820.
mühendis, *mühendisân*, 2, 123, 232, 244.
mühimmât, 527, 536; *—ı sefer*, 548.
Mühimme defteri, 798.
mühr, 12, 129; *—ler*, 278.
mühr-i hümâyûn, *izzzet*, *sa'âdet*, *sadâret*, *şerîf*, *vezâret*, 125, 128-9, 137, 146, 164-5, 167-8, 249, 265, 304-5, 448, 498, 537, 542-3, 583, 649, 642, 649, 712, 722, 734, 789.
mühürlenmek, 528.
mühtedî, 562.
müjdeci, 408.
mülâzemet, 4, 243, 351, 493, 623, 692; — *nevbeti*, 513; *beğlerbeğilikte* —, 571, 588, 710; *vezîrlikte*—, 570.
mülâzim, 513; — *dânişmend*, 748; *—în*, 826-7.
mülk, 508; — *evler*, 649; — *nâme*, 161.
mültezim, 247, 430, 835; *—în*, 717.
müneccim, 221; *—în*, 460; *—lik*, 310.
Münşe'âtü's-selâtîn, Feridun Beğ'in eseri, 110.
MÜRŞİD-KULI HAN, 161, 182.
mürtedd, 346, 507, 509; — *olma*, 138.
mürteşî, 827.
mürtezika, 486, 629.
müsâdere, *kabz*, 186, 389, 445-6, 590, 689.
müsellim, *—ler*, 835; *—lik*, 840.
Müteferrika, 51, 58, 132, 137, 140, 156, 233, 262, 322, 350, 369, 373, 412, 434, 472, 496, 517-8, 524, 539, 595, 656, 727, 777, 815, 849, 852; ağalar, 795; — *başı*, *timarlu*, 35, 283, 788; — *çavuş*, 413; *—lar*, *ulûfelü*, *ze'âmetlü*, *timarlu*, 27-8,

101, 113, 610-1, 631, 639, 698, 769, 772, 778, 813; *—lık*, 30, 59, 385, 441, 533, 599; *—lık ulûfesi*, 562.
müteka'id, 64, 241, 541; *—în*, 702, ayrıca bk. *tekâ'üd*.
mütevellî, 485, 549, 575, 741; *—ler*, 826.
müzevver ahkâm, *telbis ahkâm*, 795, 835, 839.
müzevver berât, 827.

— N —

nacak, 247.
NADAJDİ, 339, 357, 371, 630, 781.
NADİRİ EFENDİ, Gani-zâde , müderris, el öpmesi, 574.
nâfe-i siper-i murassa', 159.
Nahcivan, 67, 112, 118, 199, 200, 429, 443, 448; —beğlerbeğiliği, 253, 261, 375, 460, 529, 634.
nahl-i dilârâlar, 341.
nakibüleşrâf, 88-90, 105, 158, 169, 434, 493, 611, 682, 860; *nikabet-i eşrâf*, 155.
nakkâre, 621.
nakkâş, 157.
nakşibendiyye, *tarîkat*, 173, 280, 343.
nâme defterleri, 110.
nâme-i hümâyûn, 110, 252, 271-2, 729, 781, 787.
narh, *es'âr-ı müslimîn*, 4, 210, 444, 706, 725, 783, 853.
nahller, 343.
Narlu-kapu, (İstanbul'da), 439.
Nasârâ, 682, 850, 854, 856; — *doj ve dukaları*, 35; — *mülûkü*, 706, 843; — *tâ'ifesi*, 652.
Nasrâniyye tâ'ifesi, 644.
NASUH AĞA, 31.
NASUH AĞA, bk. Cüce Nasuh Ağa.
NASUH AĞA, Müteferrika 766; Kapucılar kethüdâsı, 769, 772, 789, 847, 851, 855.
NASUH BEĞ, Dîvâne, Sirem sancağı beği, 700.
NAZAR PAŞA, (Beğ), Kazak hâkimi, Lori beğlerbeğisi, 224, 459.
NÂZIR-ZÂDE, Şam kadısı, 85.
Neboysa kullesi, 52.
necm-i giysüdâr, bk. *kuyruklu yıldız*, 115.
nedimlik, 353.
nefîr, 621.
neft ü katrân, 533.
nehy-i münker, 417.
Nemçe, 370, 403, 774, 782; — *alayı*, 28; — *beğleri*, 32, 396, 850; — *dili*, 32; — *kıralı*, 33, 705, 776-7, 782, 803, 822; — *leşkeri*, 34; — *tâ'ifesi*, 23.
nerdübânlar, 737.
NERÎMAN, *İran kahramanı*, 118.
NEVÂLİ EFENDİ, Mehmed III'ün hocası, 16, 142.
Nevrûz, *—ı Hârezmşâhî*, 7, 131, 167, 799.*—i Hümâyûn*, 126, 236-7, 571.*– muhâsebesi*, 546.
nev-yâfte tahrîri, 600.
nezâret-i evkaf-ı selâtîn, 740.
Nifkadıhğı, 191.
Niğbolı, 346, 413, 421, 423, 483, 632; —beği, 214; — kal'ası, 768-9, 772; -sancağı, 162, 507, 556, 562, 565, 599.
Niğde beği, 103.
NİHÂLİ ÇELEBİ, müderris, 390.
Nihâvend defterdârı, 578; Nihâvend kal'ası, 253, 578.
nikâh akdi, *akd-i nikâh*, 131, 168-9, 257, 341, 571, 656, 775.
nikris hastalığı, 524.
Nil (-i mübârek), 335.
Niş, 19; – ılıcası, 18.
nişân merâsimi, 561.
nişâncı, *mîr-tevkî'î*, 35-6, 38, 56, 100, 104, 107, 110, 130-1, 133, 139, 150, 295, 446, 467, 643, 706, 772, 782, 808, 848; *—lık*, 110, 212, 655, 749, 808, 821; *—lık hidmeti*, 587.
NİŞANCI MEHMED PAŞA, bk. Mehmed Paşa.
Nişancı Mehmed Paşa Cami'i, türbesi, 318.
NİŞANCI PAŞA, 606.
NİŞANCI-ZÂDE EFENDİ, Bağdad kadısı, 578.
nişân-ı şerîf, 621.
nîzeler, 807.
nogay, 149, 190; *—ı kebîr Tatarı*, 148, 748.
nohut, 853.
Novigrad beği, 105.

NUH AĞA, Kapucı-başı olması, 231; Mîr-âhûr-ı kebîr, Büyük mîr-âhûr, 235, 244, 362, 437, 441.
NUH EFENDİ, (Paşa), Diyarbekir defterdârı, 192; Haleb defterdârlığından azli, 258; Kıbrıs beğlerbeği olması, 259, 263, 275; Sivas beğlerbeği olması, 294, 306; azli, 309, 314, 367; Baş-defterdâr, 380, 388, 434; Trablusşâm beğlerbeği, 444, 446, 454; Trabzon, Batum beğlerbeğisi, 479; defterdâr, 718; Karaman beğlerbeği, 781.
nukra, 744; — *i hâlis*, 753.
nukud, 678, 530, 582, 857.
NURBÂNU SULTÂN, Vâlide sultân, 98, 426; ölümü, 140-1; binâsı, 157; Câmi'i, 595; Medresesi, 224, 408, 65, 587, 622, 730, 741.
Nurlu Dede mahallesi, 406.
NURULLAH ÇAVUŞ, Mektûbcu, 492.
NUŞİREVÂN-I ÂDİL, 122.
nüvvâb, 587.
Nücûm ilmi, 310.
nühâs, bk *bakır*.
nüzl, 161, 345, 714, 716, 785, 828; — *arpası*, 794; — *cem'i*, 714, 551; — *emâneti*, 259, 636, 795; — *emîni*, 268, 378, 630-2, 648.

— O —

Ocak-ağaları, 60, 364, 434.
Ocak-erleri, (Galata'da), 6.
Ocak-oğulları, 518.
Ocaklık, 152, 221.
oda-başı, 103, 233, 527.
Odun-kapusı, 604.
Ok-meydanı, 285, 355, 374, 614; —sahrâsı, 509, 590, 596.
OKCU-ZÂDE, Reisülküttab, 128.
orducılar, 233, 806.
Ordu defterdârı, 601.
Ordu-yı hümâyûn, 16, 26, 29, 39, 44-5, 326, 475, 499, 619-20, 623, 625, 630-1.
Orta-mescid, (Topkapı Sarayı'nda), 231, 355, 524, 527.
OSMAN I, Saltanatı, 110
OSMAN, Çavuş, 864.
OSMAN, kâtib, Fatih tevliyetine tayini, 569.
OSMAN AĞA, Kızlar ağası olması, 568; Dârüssa'âde ağası, evkaf-ı selâtîn nâzırı, 594, 686, 723, 740-1, 757, 850.
OSMAN AĞA, Küçük–, Kapucılar kethüdâsı, 831.
OSMAN AĞA, Sipâhî oğlanları ağası, 135.
OSMAN BEĞ, Mısır Defterdârı, 236.
OSMAN BEĞ, Â'işe Sultân oğlı, müteferrika, sancak beği olması, 241.
OSMAN BEĞ, Cerrah Mehmed Paşa oğlı, 690.
OSMAN ÇELEBİ, (Efendi), Mevkufâtcı, 254; Mardin mukâta'acısı, 326, 544.
OSMAN ÇELEBİ, Şam defterdarı olması, 181.
OSMAN ÇELEBİ EFENDİ, Süleymaniye müderrisi, 192.
OSMAN EFENDİ, Dukakin-zâde–, Üsküdar kadısı, 237, 240; Mekke kadısı, 277; Mısır kadısı, 381, 447, 523; azli, 574, 797.
Osmancık kasabası kadısı, 750.
Osmanlı Devleti, 432.
Osmanlı sultânları, Selâtîn-i Osmaniyye, 396.
Osmanlı üslûb-ı kadîmi, 112.
Osmanlu, 178, 196, 198, 203, 782; — beğleri, 182.
Osman-oğlı, bk Âl-i Osmân.
OSMAN PAŞA, Yanık Beğlerbeğisi, 503, 681.
OSMAN PAŞA, Bıyıklı–, Gence beğlerbeğisi 500.
OSMAN PAŞA, Diyarbekir beğlerbeğisi, 120.
OSMAN PAŞA, Habeş beğlerbeğisi, 65.
OSAN PAŞA, Sadrıa'zama, 148-9, 154, 160.
OSMAN PAŞA, Vezir, 121-3.
OSMAN PAŞA (BEY), Bâki Beğ oğlı, İç-il sancağı beği, 258; Arnavud İskenderiyesi beği, 414. Rakka beğlerbeğisi, 391; 570, 574; azli, 667; Şirvan beğlerbeğisi, 787-8.
OSMAN PAŞA, Hadım–, Trablusşâm beğlerbeğisi, 263, 274; Diyarbekir beğlerbeğisi, 275; Basra beğlerbeğisi, 294; Lahsa beğlerbeğisi, 329; Kilarcı-başılıktan Gence beğlerbeğisi, 667.
OSMAN PAŞA, Özdemir-oğlu, Vezîria'zam, serdâr-ı ekrem, 74-5, 118, 125, 132, 143-4, 146, 150, 152-3, 161-3; ölümü ve Diyarbekir'e defni, 164.
Osman Paşa Medresesi, 390.
otak, otağ, otaklar, 93, 114, 205, 325, 460, 598, 602, 692; —*cı-başı*, 49; —*ı gerdun-nitâk, hümâyûn, saâdet*, 18, 20, 22, 25, 27, 29, 36, 46, 49-50, 142, 151, 527, 606-7, 613.
otluk, 624; —*arabası*, 55.
oturak, menzil, 18-9, 21, 26.

— Ö —

öd ağacı, 188.
öğle namazı, 824.
ÖMER, Molla, Kütahya kadısı olması, 191.
ÖMER, Müderris, 280.
ÖMER AĞA, Ulûfeciler ağası, 41, 58.
ÖMER AĞA, Sekban-başı, 264.
ÖMER AĞA, Çavuş-başı, 632, 649, 678, 688, 734, 754, 777, 809, 855.
ÖMER AĞA, Hasan Paşa'nın hazînedarbaşısı, 741.
ÖMER ÇAVUŞ, Kazgancı-zâde–, 387; Matbah-ı Âmire emini olması, 387, 694; azli, 725; Çavuş-başı olması, 830.
ÖMER ÇELEBİ, Kara–, Yeniçeriler kâtibi, 292, 314; Sipâhî oğlanları kâtibi, 314, 422.
ÖMER EFENDİ, Hayâlî Beğ-zâde–, Cezâyir defterdârı, 127; Haleb defterdârlığından azli, 167; ikinci Haleb defterdârlığı, 267, 272, 293, 367, 408, 545.
ÖMER EFENDİ, Mukâbeleci olması, 801-2, 804.
ÖMER EFENDİ, Sarı–, Rumili Defterdârı olması, 729.
ÖMER PAŞA, Erzurum beğlerbeğisi, 839.
Ösek, 24, 590, 821; — kal'ası, 23, 700; — köprisi, 24, 713.
öşr, 558.
Özbek, 271, 639, 773; — cengi, 588; —hanı, 267, 270, 356, 382; — hanlığı, 188; —ler, 133, 267; — Tatarı, 216, 352, 653, 729; — Tatarı ilçisi, 725.
ÖZDEMÜR PAŞA, Osman Paşa'nın babası, 65, 74.
Özi, — kal'ası, 214, 485; — suyı, 373, 477, 508, 748, 808.

— P —

pabuç, fiatı, 853.
pâdişâh, pâdişâhlar, 62, 430, 623; — *hocası*, 142; — *müderrisleri*, 43.
pala, 253.
palanga, 399, 414, 838.
panayır, 11.
Pançova kasabası, 378.
papa, 670, 777; *Rim* —, 645.
Papa kal'ası, 403-4, 414, 693, 713.
paşmaklık has, 570.
Peç, 399, 687; — kal'ası, 370-1, 707; — kıralı, 644.
Peçkerek, 378.
Peçuy, 36; —kal'ası, 27; — sahrası, 27.
Pelengân, 255.
Pendik, 218.
pereme, 757.
PERTEV PAŞA, Vezir, 12; ikinci vezir, 15, 52, 55, 57, 61, serdâr, 81-4; evinin sadrazam konağı olması, 145-6; kârbânsarayının elçi ikametgâhı olarak kullanılması, 217, 639.
PERVÂNE AĞA, Çaşnigîr, 777.
PERVİZ AĞA, Kapucı-başı, Ferhad Paşa'nın adamı, 413, 451.
PERVİZ EFENDİ, Abdullah b. Abdullah, Anatoh kadıaskeri, 15, 52.
Pespirim, Budin civarında kal'a, 25, 335.
Pesterim, kal'a, 346.
Peşte, 225, 690, 700, 714.
Petrovaradin, 630; — kal'ası, 22.
Peyk-hâne, 408.
peykler, 46.
pırangı (pırangı), 398.
pirinç, 77, 853.
PİR ARSLAN, Müteferrika, 224.
PİRİ BEĞ, Silistre sancağı beği, 405.
PİRİ BEĞ, Cerrah Mehmed Paşa oğlu, 690.
PİRİ BEĞ, Karaman beğlerbeğiliğinden müteka'id, 552.

PİRİ BEĞ, Şıkk-ı sânî defterdârı, 380, 384, 442, 550.
Pîrî Beğ evleri, Sadaret dairesi olarak kullanılması, 539.
PİRİ KETHÜDÂ, (Beğ), 423; Silistre'den azli, 452.
pîrûze, 157.
pîşkeş, 57, 112, 133, 148, 157, 159, 243, 247, 254-5, 259, 276, 290, 293-5, 328-9, 334, 351, 355, 357, 363, 451, 634, 661, 736, 831; —*cik*, 82; — *ü hedâyâ*, 114, 116, 142, 188, 410-1, 418-9, 498, 504, 582, 586, 658, 706, 726, 740, 742, 843; — *ve tuhaf*, 656.
piyâde, 508, 515; —*ler*, 401.
PİYÂLE AĞA, Kapucı-başı, 174-5.
PİYÂLE BEĞ, Anatolı mâliye tezkirecisi, 150, 154, 362.
PİYÂLE KETHÜDÂ, Ferhad Paşa'nın kethüdâsı, 196, 413, 451, 528, 648.
PİYÂLE PAŞA, Kapudan, 2, 5-7, 10-1, 15, 54-5, 57-8, 61, 66, 69; üçüncü vezir, 77-9; ikinci vezir, 100, 113-4; kapudan, 171, 186; — kızı, 775; — zevcisi (Gevherhan Sultân), 127.
PİYÂLE PAŞA, Kürd-, Rakka beğlerbeği olması, 198.
Pojega, 765.
Pojon, 580.
polad-nîzeler, 610.
Polata kal'ası (Macaristan'da), 25, 336, 346.
Portakal (Portekiz), 185; — saltanatı, 171.
postîn-i samur, 352, 584, 756.
postîn-i zemistânî, 446.
Polye yakaları, 57.
Prag, 580, 705.

— R —

Raba (Raab) nehri, 396.
RADVAL, Mihne Mehmed Beğ'in oğlı, Eflak voyvodası, 554, 557, 562-3, 580, 586.
Rafaza, 164; *râfızîler*, 118; *rafz*, 271, 332.
râh-ı âb, bk. su yolu.
raht, 706, 775.
rahve, 776. x
rakabe olmak, 851.
Rakka, 443; — beğlerbeğiliği, 273, 338, 391.
ramazan bayramı, bk. bayram.
RAMAZAN PAŞA, (Efendi), III.Mehmed'in lalası, Üveys Paşa'nın karındaşı, baş-defterdâr, Anatolı defterdârı, Karaman ve Kıbrıs beğlerbeğisi, 167, 181, 197, 286, 317, 319, 357, 367, 388, 456.
rasûl, evlâd-ı —, 611.
Ravza-i mutahhara, 64, 183, 267, 699, 719, 790.
râyât, 771; —*ı feth-âyât*, bk. *sancak*.
Raygân kal'ası, 737.
RÂZIYE HATUN, 237, 502, 562, 587, 698, — kabri, Beşiktaş'ta, 695.
re'âyâ, 19, 117, 221, 225, 292-3, 346, 424, 427, 429, 458, 460, 478, 601-2, 716-8, 755, 767, 794, 803, 828, 831-2, 835, 840, 854; — *mahzarı*, 586; —*i memleket*, 670, 797.
RECEB, Kapucılar bölük-başısı, 704.
recec mevâcibi (rebî'ulâhir-cemâziyelevvel-cemâziyelâhir) *ulûfesi*, 473, 796, 804, 847, 853-4.
Regâ'ib gicesi, 198.
re'îs, re'îs-i dîvân, bk. reîsülküttâb.
re'îs-i etıbbâ, 38, 98, 111, 665.
re'îs-i hükemâ, 111.
reîsülküttâb, 35, 54, 101, 130, 179, 226, 228, 250, 324, 489, 595, 636, 705, 772, 847.
reml, 44; — *ilmi*, 46.
remmâl, 45, 221; —*lik*, 223.
REMZİ-ZÂDE EFENDİ, Mehmed b. Abdülhâdî, Bursa kadısı olması, 251; Haleb kadısı, 191.
rencber gemileri, 615.
rencberân, 784.
resîd defterleri, 849.
ressâm, 157.
reşen (reşen-şa'bân-ramazân), – *mevâcibi*, 215, 375, 656, 857; — *ulûfesi*, 107, 684, 804, 860.
Revân, 67, 112, 118, 124, 200, 261, 429, 443, 448, 703; — *beğlerbeğiliği*, 253, 261, 375, 460, 529, 634; — *hâkimi*, 116; — kal'ası, 198.
Revânî mescid, 226.
revgan-ı sâde, 296, 313, 640.
Reyhan kırı, 76.

RIDVAN, (Beğ), Baltacı, 393.
RIDVAN, Mürted, 507, 553-4, 557, 563.
RIDVAN AĞA, Çaşnigîr, 103.
RIDVAN AĞA, serdar kapucı-başısı, 340, 360, 809.
RIDVAN AĞA, Müteferrika, silahdar-başı, 383-4, 465, 493, 498-9, 656, 739.
RIDVAN AĞA, Sağır-, Mîr-alem, 47.
RIDVAN ÇAVUŞ, Subaşı, 231-2, 439; evinin yağmalanması, 601.
RIDVAN EFENDİ, Üsküdar, Bağdad, Galata, Edirne kadısı, 335, 578, 616, 764.
RIDVAN PAŞA, Kara Mustafa Paşa oğlı, Yemen, Erzurum, Anatolı beğlerbeğisi, 65, 130, 138, 153.
ribâ, — *hor, horlar*, 409-10, 450, 458; —*luk*, 600, 784.
ribât, 723; —*ât*, 582.
rikâb, —*dâr*, 39, 59, 612; —*dar-ı hassa*, 441; —*ı hümâyûn*, 10, 15, 40, 44, 47, 52-5, 64, 147, 236, 239-40, 242, 244, 296, 343, 568, 575-6, 612, 651-2, 654, 690, 841; —*ı hümâyûn ağaları*, 28, 145, 154, 170, 245, 251-2, 264, 272, 350, 434, 467, 571, 607, 611, 682, 778-9, 815.
RİM PAPA, 396, 645.
Rinçe nehri (Macaristan'da Tuna'ya dökülen ırmak), 396.
Rodos, 693, 754, 846; — *kal'ası*, 239, 391.
ruk'a, ruk'alar, 44, 58, 109, 147, 228, 236-7, 240, 242, 264, 277, 356, 375, 393, 406, 424, 447, 521; —*lar sunma, rikâb-ı hümâyûna*, 172, 220, 309, 367, 552, 554, 569, 578, 678, 715, 763, 816; *kadıasker hakkında* — 698.
Rûm, 196, 219, 367, 370, 429, 782; — *dili*, 265; —*diyârı*, 64; — *gazîleri*, 177; — *memleketi*, 431; — *saltanatı*, 431; — vilâyeti, 224, 312, 860.
RÛM BEĞ OĞLI, 313, 323.
Rumili, Rumili, 30, 166, 220, 225, 225, 360, 384, 396, 424-5, 427, 566, 584, 600, 679, 725; — *aklâmı*, 830; — *askeri, leşkeri*, 19-21, 23, 25, 30, 39, 79, 828; — *bahâdırları*, 31; — *beğlerbeğiliği*, 8, 11, 21, 28, 31, 38, 46, 70, 79, 84, 86, 100, 105, 108, 112-3, 127, 134, 136, 138, 140, 147, 150, 154, 158, 179, 214, 231, 234, 236, 243, 250, 295, 304-6, 314-5, 330, 336, 340, 346, 359, 369, 381, 394, 397, 477, 494, 507, 509, 564-5, 579, 586, 596, 681, 718, 732, 777, 811; — *defterdârı*, 729; — *dilâverleri*, 86; — *evkafı muhâsebecisi*, 813; — *kadıaskerliği*, 15, 52, 61, 67, 100, 106, 136, 141-2, 174, 181, 212, 225, 235, 247, 270, 279, 293, 317, 323, 342, 434, 439, 442, 467, 502-3, 548, 559, 594-8, 652, 691, 724, 760-2, 769, 778, 794, 797, 799, 812, 825, 856, 858; — *kethüdâlığı*, 146, 362; — *mücâhidleri*, 25; — *muhâsebeciliği*, 96, 288, 337, 353, 444, 490, 505, 567, 594, 660, 709, 719, 728, 764, 813; — *mukata'ası*, 386; — sağ ve sol kolı, 132; — timarları defterdârı, 594; — *ümerâsı*, 118, 176; — *vilâyeti hazînesi*.
Rumili Hisarı, Yeni-Hisar (hapishâne olarak kullanılıyor), 236, 248, 277, 287, 303-4, 330-2, 362, 475, 692, 745, 835.
Rus, 143, 220, 471; — kazağı, 363, 808; — kıralı, 190; —küffârı, 745; — vilâyeti, 201.
Ruscuk, 450, 463, 481, 488, 499, 534; — ahâlîsi, 451; — kal'ası, 503, 812; — kasabası, 475.
ru'ûs, 98, 348, 489; —*ı dîvân*, 276.
rûz-ı Hızır, 8, 359, 365.
rûz-ı Kasım, 46, 56, 533, 638, 712, 792, 833; — *furtutası*, 637.
rûz-nâme, 827; — *defterleri*, 666; —*ci*, 246; —*ciler*, 706; —*cilik*, 671; —*i hümâyûn*, 77, 249, 358, 374, 419, 440, 567, 584, 593-4, 617, 685, 728, 731, 786, 830, 861; —*i sânî*, 791, 795; —*i sânî hidmeti*, 665.
RÜSTEM, eski İran kahramanı, 118, 205, 643.
Rüstem Çelebi Çayırı, konak yeri, 16, 325.
RÜSTEM HAN, 332-3.
RÜSTEM PAŞA, Vezîria'zam, 5, 47, 130, 171; — evi, sarayı, 253, 561, 571, 640, 650.
RÜSTEM SULTÂN, 823; — oğulları, 640.

rüsûm, 845; —*ı örfiyye*, 313; —*şer'iyye*, 313.
rü'yet-i hilâl, 600.
rüşvet, 88, 136, 214, 220, 258, 260, 266, 272, 274, 278, 328, 332, 356, 359, 374, 409-10, 418, 423, 427, 445, 450, 458, 479, 488, 511, 514, 517, 540, 542, 558, 564, 688, 736, 755, 758, 761, 783, 803-4, 815-7, 826-7, 856-7; —*ler*, 432, 504; —*kapısı*, 130, 600; *erbâb-ı* —, 631.

— S —

SA'ÂDET-GİRAY, Tatar Ham, 35.
sabah namâzı, 799.
Sabanca göli, 233, 238.
Sa'd çukuru (Revân ovasınuı ismi), 198.
Sadâret kā'im-makāmı, 150, 621.
Sâdât, 135, 169, 248, 412, 439, 611, 439, 611, 626, 682; —*ı enâm*, 8; — *u eşrâf*, 495.
SA'Dİ ÇELEBİ, Teşrîfâtcı, 722, 802.
SA'Dİ SA'DEDDİN EFENDİ, bk. Hoca Sa'deddin Efendi.
Sadrıa'zam, vezîria'zam, 3, 6, 7, 19, 24, 27, 30, 39, 52, 64, 66, 71, 127-8, 130, 135-6, 139, 142-3. 147-8, 160, 173, 177, 183, 195, 210, 219, 224-5, 228, 238, 244-5, 249, 256, 261, 264, 272, 280, 282, 296, 299, 302, 309-10, 319-20, 489-90, 493, 505, 640, 675, 692, 791, 794, 798, 800, 804, 814, 849; — *kapusı*, 738; — *kethüdâlığı*, 281; —sarâyı, 796, 800.
sadr-ı fetvâ, bk. *şeyhülislâm*.
Safed sancağı, 688.
SAFİYE SULTÂN, (Vâlide) Mehmed III'ün annesi, 426, 437, 441, 474, 555, 568, 613, 615, 620-1, 637-8, 649, 651, 659, 685, 733, 747, 761, 790, 805, 827, 841, 849, 857, 861-3; ulûfe ve sâliyâne verilmesi, 462; paşmaklık verilmesi, 570; hayrâtı, câmi'i, 723, 733, 849, 850; medresesi, 724, 846; hasları voyvodası, 766.
Safra köyü, 572.
sağdıç, 782; —*lık*, 340.
sağkol sipâhîleri, 580.
sağ-ulûfeci, 165.
sahan, 133.
SÂHİB GİRAY HAN, Mingli Giray Hanoğlı, 664.
sâhib-i hall ü akd, 504.
Sahn-ı Semân, Semâniye Medresesi, 67, 85, 192, 194, 235, 237, 312, 361, 406, 408, 434, 466, 523, 587, 600, 629, 665, 691, 724, 730, 846; — *müderrisleri*, 61, 361; — *ulemâsı*, 43.
Sahratu'llâhi müşerrefe, 800.
SÂ'İ, şâ'ir, 115.
SA'İD AĞA, 30.
saka-başı, 434, 529.
saka bârgîrleri, 863.
sakar-lat, bk. ıskarlat.
sakarya nehri, suyu, 233, 238.
Sakız, ada, Cezîre-i Sakız, 92, 805; — beği, 192; — kal'ası, 192.
Salacak kullesi, 639.
salamas, 196, 202.
salâtü'l-işâ, bk. *akşam namazı*.
salâtı'z-zuhr, 1.
salb, 264, 450, 516, 696, 751; — *eyleme*, 603, 750; — *olunma*, 224, 232, 283; — *ü siyâset*, 58, 128, 795.
salgun, 755, 783.
SALİH DIRÂZ, Şâ'ir Yahya oğlı, Selim I evkafı mütevellîsi, 629.
Salih Paşa evi, elçi ikametğâhı, 726.
sâliyâne, 156, 462, 464.
Saltanat-ı Âl-i Osmân, 527.
Saltanat-ı Osmâniyye, 60, 518, 542, 564.
SÂM, İran kahramanı, 118.
Samartin kal'ası, 396, 693, 713.
Samsun iskelesi, 132.
Samsuncı-başı, 690.
samur, bk.*postîn -i* —, 584, 756.
sancak, râyet, râyât-ı feth-âyât, 3, 5, 7, 16, 21, 493, 535, 571, 652; — *beği, mîr-livâ*, 20, 688, 698; — *beğleri*, 80, 86, 234, 257, 326, 346; —*ı hümâyûn*, 143, 441, 890; —*ı hümâyûn çıkması*, 576; —kesilmesi, 589; —*lar*, 47, 504; ak —, *kırmızı* —, *yeşil* —, *alaca yeşil ve kızıl* —, *sarı alaca ve kızıl*—, 612.
Sanmarko hazînesi, 532.
Saraç-hâne, semt, 221, 316, 436, 795.
saray ağası, 38, 43, 435.
Sarây-Burnı, Sarây-ı Âmire Burnı, 2, 7, 99.

Sarây-ı Âmire (- i Cedîd), bk. Topkapı Sarâyı; — ağası, 42.
Sarây-ı Atîk, bk. Eski Saray.
SARI HOCA, Sadrıa'zam İbrahim Paşa'nın hocası, 846.
Sarıkamış, 205.
SARI-GÜRZ-ZÂDE KAYNI, bk. Mustafa Efendi, Ebü'l-Meyâmin.
Sarı Saltuk Tekyesi, 628.
sarık, 639.
sarrâçlar, 273, 612.
Sart kasabası, 513.
Saruhan, 784, 820, 860.
Sava, nehir, 23, 46.
sâyebân, 26, 99; —*lar*, 18, 325.
sayıshâne akçası, 681.
Sazlu-göl, 35.
Seb'a-i Mu'allaka, bk. Mu'allaka-i Seb'a.
sepetler, 343.
SEBÜKTEKÎN, 208.
SEFER AĞA, Baş-kapucı-başı, 606; ölümü, 842-3.
SEFER AĞA, Bostancı-başı, Küçük mîrâhûr olması, 176.
sefer-i hümâyûn, 559, 561, 589, 624, 631; — *mühimmâtı*, 604.
sefer muhâsebesi, 546.
Segedin sancağı, 719.
Sekbân, 196, 818; — *başı*, 12, 101, 132, 145, 247, 365, 385, 434, 451, 483-4, 688; — başılar, 60; — *başılık*, 220, 477.
sekt, maraz-ı sekt, 201.
sel, seyl, 1, 2.
selâm çavuşu, 9, 419, 482, 570.
Selanik, 9, 241, 637, 676, 809, 830; — iskelesi, 817; — kadılığı, 241, 312, 820; —*kîçesi*, 114; — sancağı, 404.
SELÂNİKİ MUSTAFA EFENDİ, (fakîr-i hakîr, hâksâr), 9, 27, 43-5; silahdâr, 47; Haremeyn mukata'acılığından azli, 128, 131; devatdâr, 147, 150, 158; silahdârlar kâtibi olması, 195, 213; azli, 125; sefere gitmesi, 202, 229, 248; rûz-nâmeci olması, 249, 252; müferrika olması, 266; Anatoh muhâsebeciliğinden azli, 266; Han Ahmed'e mihmandâr olması, 296-7, 299-300, 310, 382, 386, 417, 443, 457, 463, 473, 476; evkaf muhâsebecisi (rûznâmecilikle beraber), 594, 740, 796, 802, 804, 849, 861.
selâtîn, — *câmileri*, 826; — *evkafı*, bk. *evkaf-ı selâtîn*; —*i Âl-i Osmân*, 486, 658; —*i mâzıye*, 429, 563; —*mütevellîleri*, 851; —*tevliyeti*, 586, 504.
Selçûkî hulefâsı, 684.
SELİM I, 323, 429, 531, 684; —Câmi'i, 69; — evkafı, 740-1; —evkafı mütevellîleri, 629; —Medresesi, 235, 587, 665, 730; — Türbesi evkafı, 106, 455, 615.
SELİM II, *şehzâde*, 3, 14, 35, 40; sultân, 42-4, 47-51, 53-6, 59-63, 67, 72, 76-7, 79, 81, 84-5, 88-90, 94-6; ölümü, 97; 98-102, 105-6, 112, 171, 173, 185, 191, 222, 290, 386, 426-7, 429, 462, 592, 779-80, 858; —Câmi'i (Selimiye Cami'i, Edirne), 95; —evkafı, 659; —evkafı tevliyeti, 850; —köşkü, 253; —Medresesi, Edirne'de, 408, 419, 423, 447, 787; —Türbesi, 101, 141, 155, 455, 485.
SELİM, *şehzâde*, ölümü, 682.
SELİM ÇELEBİ, Karaman'da voyvoda olması, 863.
selîmî destâr, 244.
SELÎMÎ, Selim II'nin mahlası, 63.
selîmî, nimtene, 50.
Selimiye Cami'i, Edirne, 95.
Semendire, 378; — sahrâsı, 51; — sancağı, 19.
SEMENDER PAŞA, Beğlerbeği, 705.
Semerciler, çarşı, (İstanbul'da büyük Karaman pazarında), 221, 316, 739, 806.
Semerkand, 133, 350, 352, 443, 725-6, 729, 731, 773, 814.
Sent-Erme (St. Elme, Malta'da), 9.
serâser, 8, 113; —*i Acem*, 145; —*i a'lâ*, 735; —*i İstanbul*, 114, 351; —*i Yezd*, 841.
serdârlık, 489; —*berâtı*, 775; — *hükmi*, 413.
serhad beğlerbeğileri, ümerâsı, 11, 249.
ser-hâzin, 603.
ser-mi'mârân, 457.
SERVER AĞA, Dârüssa'âde ağası, 281.

SEYFİ EFENDİ, Anatolı defterdârı, 156.
seyyid, 89, 297, 302, 382.
SEYYİD ABDÜLKERİM EFENDİ, Süleymaniye vâ'izi, 679.
SEYYİD AHMED EFENDİ, (Paşa),Mısır defterdârlığından azli, 293; Haleb defterdârı, 367; Kıbrıs beğlerbeği olması, 477; Kıbrıs beğlerbeğiliğinden azli, 634.
Seyyid Ahmedlü kasabası, 514.
SEYYİD BEŞİR, Ebû Nümeyy soyundan, 243.
SEYYİD EFENDİ, Nakîbüleşrâf, 105.
SEYYİD EMİR SULTÂN, Gîlân hakimi, 121.
SEYYİD LOKMÂN, (Molla), Şahnâmeci, şahnâme müellifi, 515, 622.
Sıçanlu sahrâsı (Afyonkarahisar yakınında), 40.
sığır, kara sığır, su sığırı, 459, 809.
Sırça sarayı, 744, 753, 779.
Sırf (Sırp), 782.
Sırp, bk. Sırf.
Sıtanbul, bk. İstanbul.
Sicilya, Çiçilya, 93.
Sigetvar, 189, 414; —kal'ası, 11, 22-5, 27, 29, 32, 52; —seferi, 290, 568.
sikke, 62, 72, 230, 706, 783, 843, 854; —*ahvâli*, 856; —*altun*. 169; —*tashîhi*, 210, 790; —*hasene*, 135, 172, 324, 341, 527, 561, 593, 614, 661, 685, 746, 805; —*zenler*, 273.
silahdâr, 39, 79, 99, 519, 612; —*ağa*, 266; —*ân*, 474; —*başı*, 135, 165, 193, 211, 227, 295, 493, 497, 499, 735; —*başılık*, 272, 410, 465; — *bölüği*, 524; —*ı hassa*, 39, 59, 77, 150, 265; —*lar*, 438, 501, 506; —*lar bölüği*, 31; —*lar cemâ'ati*, 301; —*lar kâtibi*, 195, 237, 535, 561; —*lar kethüdâsı*, 12, 33.
silahşorluk, 75.
Silistre, 140, 214, 231, 251, 413, 423, 463, 450, 452; —*beğlerbeğisi*, 797; —kal'ası, 412; —sancağı, 405, 423, 461, 554, 556, 565, 599, 782, 785; —sancağı beği, 132.
Silivri, 2, 18, 373.
silsile (toplu halde, zincirleme tayin), 224; ağalıkta, 229; hatiblikte, 411; kadılıkta, 787; katiblikte, 671; müderrislikte, 361, 569, 586, 665, 724, 729, 846.
silsile-i Osmâniyye, 72.
sîm, bk. *gümüş*.
SİMON HAN, Gürcistan hakimi, 133, 138, 151-2, 155, 187, 193, 205-6, 354-5, 443, 459, 552, 745, 777, 833-5, 839.
simsâriye, 291.
SİNAN AĞA (Mimar Sinan), 2, 90, 95-6, 232.
SİNAN AĞA, Budun beğlerbeğisi, eski Yeniçeri ağası, 140.
SİNAN AĞA, Ferhad Paşa'nın adamlarından, 528.
SİNAN AĞA, Guraba-i yemîn ağası, 443, 455.
SİNAN AĞA, Hazînedâr-başı, 36.
SİNAN AĞA, Kapucı-başı, 47, 268, 413, 451.
SİNAN AĞA, Küçük Mîr-âhûrluktan azli, 220, 277, 287; Kars beğlerbeğiliği, 477.
SİNAN AĞA, Mîr-alem, 135.
SİNAN BEĞ, Derğâh-ı âlî müteferrikası, 195.
SİNAN BEĞ, Yeniçeri kethüdâsı, 165, 208.
SİNAN BEĞ, Sarı-, defterdâr, nâzır-ı emvâl, kağıd emîni, 293, 350, 516.
SİNAN ÇELEBİ, Re'îs-i etıbbâ, ölümü, 665.
SİNAN EFENDİ, Anatolı defterdârı, 136.
SİNAN EFENDİ, Kazgancı-kulı-, Sahn'a müdderis olması, 362, 466.
SİNAN EFENDİ, Muhaşşî, 559.
SİNAN PAŞA, Cığala-zâde, İbn Cığal, Kapudan, 130, 133-4, 162-3, 199, 246, 253, 285, 294, 296; vezîr, 305; kapudan, 349-50, 358, 368, 376, 383, 392, 394, 405, 416, 418, 434, 438, 462, 473, 477-8, 514, 523-4, 526, 543, 550, 571, 606, 611, 625-6, 629-30, 635, 641; sadâreti, 642, 647; azli, 649; ikamete mecbûruyeti, 650; vezir, 674; Şam'a tayini, 711, 720; kapudan, 738, 754, 756, 758, 776, 791-3, 799, 805-7, 813, 817, 823, 843.
SİNAN PAŞA, Koca, Mısır beğlerbeğisi, 65-7, 73, 75, 91, 94, 96; vezir, serdâr, 97-8, 100, 113, 126-9; ilk sadâreti, 130, 135-6; Malkara'ya gönderilmesi, azli,

137; Mısır beğlerbeğisi, 171; azli, 180, 192, 194; Şam beğlerbeğisi, 177; ikinci sadâreti, 211, 217, 221, 224, 226-7, 232, 234-8, 242-3, 248-50, 259, 265, 269, 295, 301; üçüncü sadâreti, 304-6, 309-11, 317, 320-1, 324-5; serdârlığı, 330, 335, 340, 344-5; 347, 357, 359-61, 370-1, 375, 379-81, 390, 394-5, 402, 405, 413, 419-20, 422, 442-3, 449-50, 452, 466, 469-70, 473; dördüncü sadâreti, 487-90, 492-3, 496-7, 499-500, 503, 505-8, 515-6, 529, 533-4, 536-8, 540; serdârlıkdan azli, 541; beşinci sadâreti, 543-4, 546, 548, 551, 554, 558, 560-2, 569, 571-5, 575, 577; hastalığı, 579; ölümü, 581; cenaze namazı, 582-3; hakkındaki şiir, 583; ahvâlinin arzedilmesi, 584; 586, 588, 608, 686, 692-3, 739; — cebehânesi, 582, 585; — Dârülhadisi, 574, 582; — Dârülkurrâsı, 582; —hatunı, 767; – kasrı, 256, 544; – kılıcı, 593; — Medresesi, 241, 582; — saraçhânesi, 585; — Türbesi, 385, 582.
SİNAN PAŞA, Rüstem Paşa kardeşi, Kapudan, 5.
SİNAN PAŞA, (Mehmed Paşalu), Basra beğlerbeği, 255; azli, 294.
SİNAN PAŞA, (Beğ), Sivas, Mar'aş, Mısır beğlerbeğisi, defterdâr, 309, 314, 335, 545.
SİNAN PAŞA, Sofı-, Eğri muhâfızı, 766; Anatolu beğlerbeğisi, 781.
Sind, 297, 585, 648; —tuhafı, 13.
siniler, 343, 826.
Sinop, 149.
Sipah, 123-4, 143, 409, 469-71, 473, 621, 696, 747, 758, 767, 853; —*tâ'ifesi*, 210, 481, 550, 702, 856.
Sipâhî, 19, 21, 120, 216, 264, 297, 326, 337-8, 345-7, 372, 405, 407, 412, 423, 435, 468, 491, 496, 519-20, 524, 552, 615, 721, 747, 784, 800; — *bölüği*, 788; — *celeb tâ'ifesi*, 135; —*ler*, 86, 132-3, 209, 301, 342, 565, 772, 787; —*ler ağası*, 109, 195; —*ler kâtibi*, 281; —*ler mukâbelecisi*, 326, 591; —*lik*, 13, 75; — *oğlanları, ebnâ-i sipâhiyân*, 51; — *oğlanları ağası*, 41, 47, 58, 135, 165, 195, 229, 306, 336, 476, 593; — *oğlanları alay bayrağı, sarı*, 612; — *oğlanları bölüği*, 126, 321, 393; – *oğlanları cemâ'ati*, 301, 438; – *oğlanları, ebnâ-i sipâhiyân*, 51; – *oğlanları kâtibi*, 259, 314, 422; — *oğlanları kethüdâsı*, 503; — *oğlanları kitâbeti*, 345, 656, 666; — *serdârları*, 82; — *tâ'ifesi*, 800; —*yân*, 92, 457; — zâdeler, 13.
siperler, 13.
Sirem, 306, 314-5, 346; — sahrâsı, 19-21, 44, 48, 625, 700; — sancağı, 404, 700.
Siska kal'ası, 331.
Sivas, 224, 263, 312, 322, 356, 443, 800; — *askeri*, 132; — *beğlerbeğiliği*, 78, 130, 132, 143, 145, 187, 207, 250, 274-5, 294, 306, 309, 314, 380, 461, 498, 500, 678; — *defterdârı*, 353.
siyâdet da'vâsı, 65.
siyâh libâs, bk. *libâs*.
siyâset, cezâ, 19, 24, 26, 58, 210-1, 227, 231-3, 241, 252, 257, 262, 272-3, 282-3, 291, 30, 429-30, 450, 486, 509, 511, 516, 524, 546, 578, 788, 597, 601, 603, 616, 622, 632, 640, 649, 661, 667, 685, 696, 703, 706, 715, 726, 744, 747, 772, 791, 795, 802, 816, 819, 832, 835, 840, 844, 846-7, 854, 862-4; *dâr-ı* —, 569, 662.
SİYÂVUŞ PAŞA, (Ağa), Büyük Mîr-âhûr, 77; Rumili beğlerbeğisi, 86, 100, 105, 108, 112, 113-4; vezîr, 127-8; sadâret kaymakamı olması, 129-134; Sadrıa'zam, 137, 139, 141-3; azli, 146; ikinci vezîr olması, 165; ikinci sadâreti, 168, 170-1, 173, 177, 191, 195, 201, 210-11, 222, 265-6, 270, 273, 280, 296, 299, 302; azli, 304, 320; vezîr, 379, 449; üçüncü sadâreti, 473, 618; oğlunun vefâtı, 799.
soba, 398.
sof, 585; — *bâ-postîn samur-ı a'lâ*, 561; —ı Ankara, 351.
SOFI ALİ BEĞ, Tırhala sancağı beği, Şehzâde Selim'in lalası, Mar'aş beğlerbeği, 3.
sofiyye tâ'ifesi, 623.
Sofya, 8, 9, 43, 53, 127, 250, 372, 714; — derneği, 8.

SOKOLOVİK-OĞLI, Hırvat, 33.
solak, 409, 412, 784; *-lar*, 17, 28, 42, 46, 55, 100, 409, 654.
sol kol Sipâhîleri, 580.
Solnuk (Erdel'de), 34, 519, 540, 782, 788.
sol ulûfeciler ağası, 52.
soltat, asker, 10, 805.
Sonbur, 803.
sorguç, 142, 219, 435, 639, 649, 807; —lar, 610-1.
Sotin menzili, 46.
subaşı, 231, 601, 616, 755, 836; 464.
su, — kullesi, 510; — *kuyusu*, 197; —*sığırı*, 25; — *yolu*, 3, 4; — *yolları*, 143; — *yolı hidmeti*, 106; — *yolları kemerleri*, 2, 812; — *yolı nâzırı*, 764.
sûfiyye tâ'ifesi sûfîler, 51.
suhte, 757-8; — *tâ'ifesi*, 225, 751.
sû-i kayne, maraz-ı sû-i kayne, 581.
sû-i mi'de hastalığı, 178, 821.
sulehâ, 257, 417.
Sultân Bayezid Han Câmi'i, bk. Bayezid Câmi'i.
Sultân Medresesi, Edirne-kapusında, bk. Mihrimah Sultân Medresesi, Edirne-kapu.
Sultân Mehmed Câmi'i, bk. Fatih Câmi'i.
Sultân Sarâyı, 134.
Sultân Süleyman Han Câmi'i, bk. Süleymaniye Câmi'i.
SUN'ULLAH EFENDİ, Bursa kadısı, 224; Edirne kadısı, 235, 270; Anatolu, kadı-askeri, 279; Rumili kadıaskeri, 323, 342, 386, 388, 391, 434, 442; azli, 574, 652, 691; oğullarının sünneti, 811; şeyhülislâm olması, 525-6, 825, 850, 854-5, 857, 860-1.
sûr(*sünnet düğünü*), 691; — *cemiyeti*, 778; —*ı hümâyûn*, 133; —*ı pür-sürûr*, 777.
sûret-i defter, 617.
Surh-ser, bk. *Kızılbas*.
surna-zen-başı, 576.
SU'ÜDİ EFENDİ, Seyyid–, İbrahim Paşa hocası, Süleymâniye medresesinden azli, 180.
SU'ÜDİ-ZÂDE, bk. Kadri Çelebi.
Südde-i sa'âdet, bk. İstanbul.
Südlüce (İstanbul'da semt), 558.
SÜHEYL BEĞ, Sinan Paşalu, Koca-ili Beği, 9.
sükker, bk. *şeker*.
SÜLEYMAN I, Kanunî, 1-7, 10-30, 33-42, 45-7, 50-3, 57, 59, 63-66, 72-4, 95-6, 104, 159, 170, 173, 232, 297-8, 336, 346, 351, 370, 386, 398, 410, 429, 462, 493, 510, 517, 524, 531, 568, 592, 664, 668, 688, 693, 707, 749, 778, 790, 812, 858; —türbesi, 51, 53, 106, 455, 767; —câmi'i, medresesi, bk. Süleymaniye.
SÜLEYMAN, Şehzâde, 155.
SÜLEYMAN, şehzâdelik iddiacısı, 779.
SÜLEYMAN AĞA, Çavuş-başı, Çoban, Gurabâ-i yemîn ağası, 203, 208, 211, 227, 262; çavuş-başı, 295, 299; Gurebâ-i yesâr ağası, 336, 384, 387; 392, 434, 437, 439, 492-3, 529, 578, 582, 682; Sipâhî oğlanları ağası, 305, 336, 476, 492-3; bölük ağası, 648; Sipâhî oğlanları ağalığından azli, 306; ulûfeciyân-ı yesâr ağası, 227.
SÜLEYMAN BEĞ, Avlonya sancağı beği, 404.
SÜLEYMAN BEĞ, Ayas Paşa oğlı, Aymtab sancağı beği, 80.
SÜLEYMAN BEĞ, Kethüdâ, 336.
SÜLEYMAN ÇAVUŞ, 209.
SÜLEYMAN EFENDİ, Bıyıklı–, Süleymaniye müderrisi, Haleb kadısı, 523; Şam kadısı, 587; ölümü, 605; ailesine teka'üd ma'aşı verilmesi, 638.
SÜLEYMAN EFENDİ, Gedüslü şeyh–, 98.
SÜLEYMAN HALİFE, Ayasofya hatibi, 411.
SÜLEYMAN PAŞA, Çerkes–, Karaman beğlerbeğisi, 21-2.
SÜLEYMAN PAŞA, (Beğ), Dîv, bk. Dev.
SÜLEYMAN PAŞA, (Beğ), Dev–, Budun beğlerbeğiliği verilmesi, 688-9, 767, 781, 821.
SÜLEYMAN PAŞA, Hadım–, Yemen ve Aden fatihi, Vezîria'zam, 13, 137, 159, 171, 351.
SÜLEYMAN PAŞA, Kubad Paşa oğlı, Diyarbekir beğlerbeğisi, 139.

Süleymaniye, Kanuni'nin külliyesi, 157, 191; — Cami'i, 69, 147, 449, 525, 568, 626, 679, 728; — Câmi'i hatîbi, 542, 551, 595; — Dârülhadisi, 141, 665, 724; — evkafı, 740; — Medresesi, 109, 142, 192, 235, 311, 361, 364, 466, 523, 547, 696, 724, 787, 800, 846; — müdertisi, 434; — mütevellisi, 741; — tevliyeti, 486, 497, 629; — Tıb medresesi, 180, 547, 665.
SÜNBÜL ALİ EFENDİ, bk. Ali Efendi, Sünbül.
sünnet akçası, 624.
sünnet düğünü, Şehzâde Mehmed (III)'in, 131-5, 138, 313.
Sünnet-i Rasûlullâh, sünnet-i Nebî, 101, 431, 479.
Sünnî, 164; —*tâ'ife*, 133; —*yyü'l-mezheb*, 252, 297.
sürücüler, bk. *çeri sürücüleri*.
sürsat, 794.
Süryânî lisanı, 220.

— Ş —

ŞA'BAN EFENDİ, Şeyh, 343-4.
ŞA'BAN EFENDİ, Nakşî şeyhi, 280.
ŞA'BAN PAŞA, (Beğ), Cezâ'ir-i Garb beğlerbeğisi, 263; Özi kal'asında görevlendirilmesi, 483, 485; Trablusşam beğlerbeği olması, 508-9.
ŞA'BAN PAŞA, Yahya Paşa oğlı, Kıbrıs beğlerbeği, 811.
şâbeteler, harb aleti, 55, 610.
Şâfi'iyye mezhebi, 255.
ŞÂH ABBAS, Safevî hükümdarı, 216, 224, 251-3, 255-6, 267, 271-2, 295, 311, 332-3, 446, 448, 547, 578, 634, 787, 814, 822, 828, 834, 840-1, 773; – elçisi 638, 732.
Şâhân-ı Âl-i Osmân, 172.
ŞAHBÂZ AĞA, Müteferrika, 212; Atmacacı-başı olması, 377.
ŞAHBÂZ AĞA, Sağ ulûfeciler ağası, 299.
ŞAHBÂZ AĞA, Silahdâr-başı, 735, 738; azli, 739.
Şâhıhûbân Hatun Medresesi, 237.
şâhî, top, 786; —*darbuzen*, 27, 32; —*ler*, 809.
şâhî sikke, 427
Şahinci-başı, 575, 790; —*lık*, 454, 616, 656.
Şahinciler ağalığı, 790.
ŞAH İSMÂ'İL, Dîvâne, 116, 299.
ŞAH KEREM, 253.
ŞAH KULI HALİFE, Haydar Mirza Lalası, 253.
ŞAH KULI HAN, Nahcivan ve Revan hakimi, elçi, 67, 69-71, 112, 116.
ŞAH KULI SULTÂN, 161.
ŞAH MEHMED ÇELEBİ, (Efendi), Okcızâde, Reisülküttab, defter-i hâkanî emini, nişancı, 636, 650, 655, 705, 719, 739, 772, 808, 811, 848, 856.
Şahnâme, 352. -ci 515, 622.
Şahnâme-i hümâyûn hidmeti, 622.
ŞAHRUH, Saltanat vekili, 175.
ŞAH TAHMASB, Safevî hükümdarı, 35, 66, 67, 115-6, 203, 206, 215, 271, 657.
Şâm, Şâm-ı dârüsselâm, 35, 64, 67, 158, 224, 292, 334, 420, 434, 498, 535, 541, 550, 605, 608, 654, 688, 740, 760, 827, 842, 849, 860; — *askeri*, 493, 635; — *beğlerbeğiliği*, 65, 124, 134, 167, 177, 250, 263, 391, 738, 820, 830, 835, 835-6, 842, 844, 846, 848; — *defterdârı*, 291, 500, 579, 830; — *defterdârlığı*, 181, 267, 367, 454, 784; — *kadısı*, 85, 191, 291, 587; — *kadılığı*, 235, 237, 311, 391, 498, 605, 661, 720, 757, 787; —*lu asker*, 501; — *Yeniçeri ağası*, 499; — *Yeniçerileri*, 322, 420-1, 832, 835-6; — *Yeniçerileri alay bayrağı*, 610.
şapka, 856.
Şark, 427; — cânibi, 640; — diyarı, 72, 117, 138, 152, 302, 639, 731; — seferi, 126, 132, 139, 153-4, 202, 211-2, 276, 281, 492, 716; — vilâyeti, 35, 66, 155, 638, 787, 814, 818, 840. Ayrıca bk. İran.
şayka, gemi çeşiti, 398, 481, 494; —*lar*, 21, 363, 395, 397, 573, 632, 733, 737, 742, 767.
ŞEBRENK AĞA, Dilsiz, 480, 488.
şefâ'at-nâme, 442.
şehenşâhî, 850, 857.
Şehenşâh-nâme, 622.

Şehr-emîni, 101, 212, 228, 241, 244, 387, 462, 514, 539, 549, 764, 769, 607; *şehr-emâneti*, 154, 632, 694, 782.
şeh-nişînlü ev, 2.
Şehrizol, 35, 250, 279; — *beğlerbeğiliği*, 221, 391, 571, 636.
ŞEHSUVAR BEĞ, Bosna beğlerbeğisi, 189, 194.
Şehzâde, — *cenâzesi*, 102; — *hasları*, 437; — *hasları aklâmı*, 59; — *hocalığı*, 424; — *ler*, 426, 614, 860; —*ler mu'allimhânesi*, 372; — *muhârebesi*, 58; —*lerin tabutları*, 435; — *türbesi*, 106.
Şehzâde Mehmed Câmi'i (Şehzâde Câmi'i), 55, 247, 455, 627, 653, 731, 747, 862; — Câmi'i haremi, 731; — Medresesi, 67, 241, 361, 408, 466, 600, 724, 846.
şekbek (şek-buk) *eyyâmı*, 369, 474-5, 732.
şeker, *sükker*, 77, 218, 380, 627, 699, 817.
Şemalı, 121-2, 125, 182; — şehri, 120.
ŞEMHÂL, Kalmuk kabîlesi hâkimi, 126.
ŞEMS AHMED, Dîvân kâtibi, 227.
ŞEMS, ŞEMSEDDİN EFENDİ, Hoca Atâ'ullah-zâde, Edirne kadılığından azli, 224; İstanbul kadısı olması, 280; azli, 312, 557; İstanbul kadısı, 502-3, 691, 860.
ŞEMS EFENDİ, Şehr-emîni, 387.
ŞEMS EFENDİ, Müteferrika, Anatolı defterdârı, 539, 648, 708, 719; azli, 728; defterdâr olması, 749, 766, 797, 799, 815.
ŞEMSEDDİN, Üsküblü–, Süleymaniye Tıb Medresesine tayini, 547; re'is-i etıbbâ olması, 665.
ŞEMSEDDİN EFENDİ, Sivasî–, vâ'iz, 596.
ŞEMSÎ AHMED PAŞA, Kızıl Ahmedlü–, Rumili beğlerbeğisi, 6, 8-9, 21, 28, 38, 61, 70, 98, 112, 150.
şemşîr, 151, 159, 351; —*i murassa'*, 144, 474.
Şeravol geçidi, Gürcistan, 204.
şerbetler, 343.
şeref-i şems, 733-4.
şerî'at-i Mustafavî, 54
şerîf, 74; —*i şürefâ*, 74.
ŞERİF HASAN, (Paşa), Ebû Nümeyy, Mekke şerîfi, 188, 243.
şer'-i şerîf, 182, 481, 508, 704, 719, 850; *şer' ü kânûn*, 129, 471.
Şeyh Ebü'l-Vefâ Câmi'i, 465, 615, 724.
ŞEYH HACI EFENDİ, Şeyhî Abdülkadir Efendi'nin babası, 364.
ŞEYH HAYDAR, 298-9.
ŞEYH MUHYİDDİN, Kalender-hâne müderrisi olması, 730.
ŞEYH NUREDDİN-ZÂDE EFENDİ, 31, 36, 48, 51.
ŞEYH SAFİ, 299.
ŞEYH ŞÜCÂ', 324, 688.
ŞEYHİ ABDÜLKADİR EFENDİ, 135; Şeyhülislâm olması, 183, 210-1, 342; ölümü, 364.
ŞEYHİ EFENDİ, İmâm-ı hâssa damadı, 312, 342, 361, 616.
Şeyhülharem, 106.
Şeyhülislâm, *müftî*, *müftilenâm*, 15, 43, 53-5, 59, 61, 101, 131-2, 135, 142, 154-5, 183, 210, 270, 291, 303, 322-3, 333, 342, 432, 466-70, 484-5, 491, 494, 513, 518, 525-6, 556, 611, 625-6, 652, 671, 755, 772, 786, 805, 807, 821, 825-6, 850, 854, 857, 860; —*lık*, *sadr-ı fetvâ*, 155, 183.
Şıkk-ı evvel defterdârlığı, 156.
Şıkk-ı sânî defterdârı, 15, 61, 108, 134, 136, 156, 224, 324, 344, 461, 467, 550, 617, 719, 735, 738, 794, 830; —*lığı*, 193, 197, 384, 618, 631, 636, 639, 799, 800.
şîb (telli bürüncük)-*i Frengî*, 351.
Şifâ, İbn-i Sînâ'nın kitabı, 111.
ŞİHÂBÜDDİN AĞA, Bölük ağası, 211.
Şî'a, *mezheb*, 115; *şi'îlik*, 116, 271, 332.
şikâyet, 345, 356; —*ci dinleme*, 19, 523, 539.
şikâyet ez-ehl-i ruzgâr, *şikâyet-i ahvâl*, bk. *hasbıhâl*.
Şikloş, 26; — kal'ası, 23, 25.
şiklozlar, 32, 117.
şinik, 133.
Şîrâz, 308, – akmişesi, 841.
ŞÎRÎN, (Ferhad u Şîrîn), 530.
sîr-pençe, hastahk, 178, 541.

Şirvân, 122-3, 143, 196, 201, 206-8, 271, 295, 327, 348, 374, 382, 394, 402, 443, 448, 492, 607, 611, 613, 640, 746, 793; — *beğlerbeğiliği*, 787-8; — *hâkimi*, 121; —*lular*, 348; — *muhâfızı*, 317; — *vilâyeti*, 512, 526, 529, 613, 621, 745; —*zemîn*, 120, 125, 132, 745.
ŞİRVAN ŞAH, 297.
ŞUCÂ' EFENDİ, Kudüs kadısı, 862.
ŞUCÂ' HEKİM, bk Koca Şucâ' Hekim.

— T —

Ta'azz kal'ası, 75.
tabanca, 283.
Tâbâserân tâ'ifesi, 125.
tabbâhlar, 806.
tabl, 453, 495, 603, 621; —*lar*, 646; — *ü nakkare*, 7, 21, 46, 806;—*ü nefîr*, 597.
tablakârlar, 616.
TÂCİ-ZÂDE EFENDİ, Tezkireci, 151.
TACLI HANIM, Şah İsmâ'il'in hanımı, 70.
taç, 639.
TÂHİR ÇELEBİ, Kılâ' tezkirecisi, 544.
TÂHİR ÇELEBİ, Koca Sinan Paşa rûz-nâmecisi, mevkufâtcı, 561, 713; mukata'cı olması, 739.
TAHMASB HAN, 112, 115-6.
tahrîr, 276, 492, 508, 840; —*i vilâyet*, 57-8.
tahtgâh-ı saltanat, bk. İstanbul.
Taht kadıları, *kadılıkları*, 191, 513, 797.
tahta, 615.
Tahte'l-kal'a, İstanbul'da semt, 213, 611.
tâk-ı serâser, 593.
takye, 21, 70.
TA'LİKİ-ZÂDE EFENDİ, Şahnâmeci, 622.
Tâliş oğulları, Şirvân, 206.
tamga urmak, 362.
tarîk-ı ilm, 826.
tashîh-i sikke, 743-4, 751, 856, 860 (ayrıca bk. sikke).
tas, 114.
tat, etnik zümre, 471.
Tata kal'ası (Macaristan'da), 25, 336-7, 383, 395-6, 705.
Tatar, 121, 152, 402-4, 451, 477, 483, 519, 522, 663-4, 741, 829; — *askeri*, *leşkeri*, 122-3, 144, 152, 326, 383, 390, 395-7, 420, 485, 528, 677, 682, 696, 699, 711, 713, 752, 765, 767, 785; — *âyîni*, 401; — Han, 61, 134, 145, 148, 191, 508, 534, 540, 603, 720, 748, 750, 769, 782, 787-8, 829, 832, 838; — *hanı*, 35, 483, 803, 812, 819; — *ları*, 711; — *mirzaları*, 681; — *tâ'ifesi*, 322, 450, 593.
Tatar-pazarı, 18.
tâ'ûn, 147-8, 173-4, 178, 229, 282, 285, 287, 545, 759, 762-3, 768, 888.
tavuk, 283; —*cılar*, 415.
Tavuk-bazarı (İstanbul'da semt), 385.
tavar, 453, 603, 687.
Tavus suyı, 205.
tavâşî, 436, 760, 826; —*ler*, 258.
tazarru'-nâme, 564-5, 586, 686.
tâziyet-nâme, 57.
teberdârlar, bk. *baltacılar* (400)
Tebriz, 160-2, 174-7, 179, 187, 195-6, 202, 274, 284-5, 325, 394, 427, 443, 569, 670, 703, 833; — *ahâlîsi*, 703; — *beğlerbeğiliği*, 477, 480; — eyâleti, 652, 672; — *hâkimi*, 120; — *hazînesi*, 285; — *kal'ası*, 165; — *kapusı*, 126.
tefsîr, 525, 615; —*i şerîf*, 465; — *ilimleri*, 297.
teftîş, 136, 339, 388; — *ve tefahhus*, 578.
tehniyet, 682; —*i culûs* (-ı saltanat), 532, 536, 586, 726; —*i sadâkat*, 734; —*i vezâret*, 712; —*nâme*, 57.
tagayyurât-ı ahvâl, *tagayyurât-ı rugâr*, bk. *hasbıhâl*.
tekâlîf, 783; —*i örfiyye*, 785; —*i örfiyye-i şâkka*, 670; —*i şâkka*, 293, 427, 478, 770, 787, 816; —*i şâkka-i örfiyye*, 716.
teka'üd, 64, 103, 106, 165, 186, 215, 227, 311, 341, 441, 551, 618, 636, 638, 693, 761, 766, 861; —, Ayasofya evkafından, 694; —*e terakkî*, 618; *beğlerbeğilik pâyesi ile* —, 550; *kadıaskerlik için* —, 615; *kadıaskerlikten* —, 574; *kızlar ağalığından* —, 568; *selâtîn evkafından* —, 702; *Selânik kadılığından* —, 556; *ze'âmetle müteferrikalıktan* —, 570; *ze'âmetle Mısır defterdarlığından* —, 593.

tekerlek, 742.
tekye, 623, 730.
telbîs ahkâm, 839.
telhîs, 291, 317, 333, 360, 478, 559, 603; -in reddi, 731, 831.
tellü kadîfe, 706.
temcid vakti, 9.
temessük, 57, 499, 655; *—âtlar*, 789; *—ât kîsesi*, 136; *—ât-ı şer'iyye*, 558; *— kağıdı*, 801; *—ler*, 795.
temlîk, 59, 558.
tensûkât, 112, 157, 407, 498, 566; *—-ı lâyika*, 294, 545, 694, 701, 788.
tepsi, 114, 133, 351; *—-i murassa'*, 159.
Terâkime (Türkmen'in çoğulu), 113.
terakkî, ücret artışı, 2, 51, 58-9, 97, 101, 107-8, 205, 211, 357, 550, 572, 456, 470; *— defterleri*, 195; *—ler*, 509.
terâvih namazı, 246, 407, 739, 741, 799.
tercüman, dragoman, 34.
tereke, bk. *buğday*.
Tergovişte (Romanya'da), 515-6, 533, 664, 797.
terkîb-i bend, 53.
Tersane, Has-bağçe'de, 172, 592; —-i Âmire, 5-6, 77, 80, 84, 194, 381, 426, 440, 549, 585, 755, 791, 814, 844; —-i Âmire, emâneti, 632; —-i Âmire emîni, 169, 358, 368, 377, 619, 709; —-i Âmire kethüdâsı, 639; —-i Âmire limanı, 776; — Bağçesi, 98; — emîni, 173, 514; — kethüdâsı, 169; —ler, 505.
*tesbîh-hanlar*741.
Tesu, 175.
Teşrîfâtcı, teşrîfâtî, 722, 802.
Teşrîfât defteri, 13, 57, 101, 114, 351, 593, 657.
Teşrâfât tezkiresi, 145.
terâvih okumak, 37.
tevâşî, 341, 741.
Tevekkal çeşmesi (İstanbul'da Sinan Paşa'nın külliyesi'nin bulunduğu semt), 582.
TEVFİKİ EFENDİ, Molla, 311.
Tevkî'î, bk. *nişancı*.
tevliyet, 579, 740.
tezkire, 49; *—-i hümâyûn padişahı*, 5, 24, 30, 30, 52, 61, 66, 82, 89, 161, 173, 197, 256, 264, 388, 509, 511, 569, 589, 734, 800, 848, 860; *—-i şerîf, şerîfe*, 6, 111, 130, 270, 362, 735; *—-ler, tezâkir*, 666, 789.
Tezkireci, 127; *—-i evvel*, 324; *—-i sânî*, 324.
tezvîr ahkâm, 839-40, ayrıca bk. *müzevver ahkâm*. tezvîr *tezvîr tuğralar*, 795.
Tıb medresesi, 647.
Tımışvar, 11-2, 359, 379, 419, 422, 450, 475-6, 519, 539-40, 563, 590, 597-8, 670, 673, 680-1, 690, 715, 742, 781; *— beğlerbeğiliği*, 52, 181, 225, 304, 314, 340, 359, 378, 507, 511, 698, 772; *— defterdârı*, 503, 729; *— serhaddi*, 603; *— vilâyeti*, 518.
Tırhala sancağı, 3, 23, 405.
ticâret, ehl-i —, 783; *erbâb-ı —*, 430.
Tiflis, 119, 124, 138; *— beğlerbeğisi*, 447, 454; — kal'ası, 119, 123, 129, 151, 187.
tîmâr, 413, 464, 517, 521-2; *— defterdârı*, 9, 51; *— defterdârlığı*, 279; *—lar*, 636; *—lu*, 595, 769; *—lu müteferrikalar*, 631, 698, 813.
TİMUR HAN, Timurleng, 431, 547.
tîrkeşler, 807.
toğancı, bk. *doğancı*.
toğulga, 351, 807; *—lar*, 610-11.
Tokat, 153.
TOKMAK HAN, Revan ve Nahcıvan hâkimi, elçi, 112-6, 118, 124, 155.
Tomanis, 187, 224; *— beğlerbeğiliği*, 260; — kal'ası, 129.
top, toplar, 23, 25, 28-9, 42, 86, 117-8, 120, 144, 177, 253, 274-5, 283, 314, 334-5, 376-7, 397-8, 403, 412-3, 452, 460, 483, 485, 595, 534, 540-1, 544, 621-2, 628, 635, 641-2, 644, 646, 700, 734, 768, 797, 809, 834, 842; *yaldızlı —*, 341.
Top-arabacı, 126, 166, 199, 689, 796; *—ları*, 205, 610, 412-3; *—sı*, 163, 321, 405; *— başılığı*, 566.
top arabaları, 27, 29, 73, 162, 460, 790, 808-9.

topcı, 126, 143, 163, 194, 199, 205-6, 209, 216, 263, 292, 297, 321, 348, 376, 405, 412-3, 438, 471, 508, 533, 571, 616, 621, 639, 747, 784, 796, 812-5, 838, 841; *—lar*, 29, 51, 364, 639; *— başı*, 693; *—lar ağası*, 693; *—lar alay bayrağı*, 610; *—lar kâtibi*, 498.
top gemileri, 6, 78, 80, 143.
Tophâne (İstanbul'da semt), 439, 622; — Câmi'i (Kılıç Ali Paşa Câmi'i), 186; —lü, 677.
Tophâne-i Âmire, 42, 246, 639, 734; — emîni, 794.
Topkapusı (İstanbul'da semt), 801.
Topkapı Sarâyı, Sarây-ı Âmire, 42, 54-6, 77, 89, 90, 101, 141, 243-5, 304, 341, 343, 350, 377. 455, 490, 511, 525, 539, 543, 569, 589, 609, 614, 617, 686, 699, 702, 708, 734, 737. 756-7, 768, 780, 815, 826-7;—kapusı, 50.
Torlı suyı, 677.
tuhaf, *— u cevâhir*, 766; *— u hedâyâ*, 155, 157, 253, 327, 649, 841; *— u pîşkeş*, 132-3.
tuğ, 42, 484, 610, 808; *—-ı hümâyûn*, 28. 595. 611; *—lar*, 46, 48, 55.
tuğrâ, beyaz —, 66, 227; *— çekmek*, 839; *— keş-i Dîvân*, bk. *nişâncı*; *—lu beyaz ahkâm kağıdı*, 150; *—yı şerîf*, 778; *—yı şerîf hidmeti*, bk. *nişâncı*.
tulumbalar, 761.
Tuna, 19, 21, 23, 230, 390, 396, 402-3, 412, 495, 620, 625, 627-8, 632, 733, 742, 767, 773, 797-8, 811-2, 816; *— aklâmı*, 183; *— aklâmı defterdârı*, 617; *— defterdârı*, 183, 193, 259, 392, 467, 562, 618, 630-1, 648, 672; *— defterdârlığı*, 294, 607, 762; — müfettişi, 412; — sazlığı, 363; — yalıları, 412, 450-1, 458, 481, 615, 804, 864; — yalıları aklâmı, 156; — yalısı, 397.
Tunus, 93, 97, 314, 443; — beğlerbeğisi, 192, 222, 263; —kal'ası, 96.
TUR ALİ, Cellâd şâkirdi, 26.
Turgud ili, 581.
TURGUD PAŞA, Trablusgarb beğlerbeğisi, 9.
Tur hâkimi, 121.
Turan, 112, 115, 132, 164, 295, 443, 448, 840, 848.
Turnacı-başı, 376, 412, 717.
TURSUN-ZÂDE EFENDİ, Abdullah Efendi, Müderris, 237; Haleb ve Üsküdar kadısı, 408, 674.
Tutrokan kal'ası (Niğbolı yakınında), 481, 483.
Tuzla, mevzi', 78.
tüccâr, 5, 514, 599, 745, 773, 784, 793, 821; *— ahvâli*, 732; *—-ı Hind*, 171.
tüfeng, tüfengler, 23, 25, 29, 34, 55, 67, 69, 78, 82, 86, 118, 120, 144, 160, 189, 215, 235, 253, 283, 314, 335, 355, 376, 398, 401, 412, 452, 483, 485, 493, 495, 507, 541, 556, 592, 621, 641, 644, 646, 654, 700, 838, 842, 863; *—ci*, 481, 494, 604; *— endâz*, 31, 184, 534, 818; *— endâzlık*, 610; *—lü sekbân*, 816.
türbe, 547; *—ler*, 524; *— ziyareti* 43, 60, 105, 455, 607.
Türk, 28, 340, 368, 783; — leşkeri, 420.
Türkî târih, 63.
Türkman, 147, 161; —oymağı, 120, 132.
Trablus beğlerbeğiliği, 223.
Trablusgarb, 443; *— beğlerbeğiliği*, 192, 194, 249, 702; *— vilâyeti*, 222.
Trablusşâm, 333, 367, 381, 443, 447, 760; *— beğlerbeğiliği*, 9, 207-8, 235, 263-4, 314, 334, 358, 446, 454, 478, 508, 634; *— defterdârı*, 236, 259, 338, 704; *— defterdârlığı*, 258, 557, 709; *— irsâliyesi*, 860.
Trabzon, 479.

— U —

UBEYDİ EFENDİ, Kadı, şair, 16-7.
ubûdiyyet-nâme, 334.
ukde-i re's, 760.
Ulak, ulağ, 5, 15, 36, 39, 65, 67, 203, 411, 413, 423, 452, 502, 515; *—lar*, 11, 65, 85, 123, 127, 357, 461, 495-6, 572, 577, 678, 680, 742, 812; *—lık*, 140, 190, 199, 491, 601.

ulemâ, 8, 14, 16, 53-4, 61-2, 88, 96, 101-2, 104-5, 111, 113, 125, 135, 141, 150, 158, 169, 173, 191, 248, 257, 261, 280, 282, 285, 287, 307, 310, 317-8, 325-6, 341-2, 364, 366, 371, 374, 376, 385, 410, 417, 428-9, 431, 434-5, 448, 468, 474, 479-81, 491, 493, 510, 513, 517, 525-6, 535, 541-2, 548, 555, 561, 582, 585, 595-6, 600, 605, 609, 611, 613, 621, 623, 625-6, 635, 652, 659, 664-5, 679, 682, 689, 690-1, 695, 717, 719, 731, 740, 765, 771, 789, 798, 800, 810, 817, 821, 823-8, 845-6, 848, 851, 858, 860-1; — *cem'iyyeti, düğün sebebiyle*, 696; —*i müteka'idîn*, 43; —*i Rûm*, 71; — *silsilesi*, 67; — *vü sulehâ*, 481.

ulûfe, 44, 46, 65, 107-9, 182, 195, 202, 209-10, 230, 247, 259, 281, 293, 302, 304, 333, 368, 373, 375, 391, 419, 422-3, 443, 456, 462-3, 468-70, 472-3, 483-4, 549, 558-9, 562, 581, 591-2, 597, 599, 601, 656, 693, 705, 718, 721, 738-9, 770, 773, 784, 795-6, 802, 804, 816, 829, 849, 853-5, 860; —*ci-başı*, 27, 41; —*ciler ağası*, 58; — *kîseleri*, 470; —*ler*, 506; —*lü*, 595; — *muzâyakası*, 305; —*tevzî'i*, 800.

Ulûfeciyân-ı yemîn, 31, 79, 165, 438, 476, 496; — *ağası*, 299, 336, 809; — *alay bayrağı, yeşil*, 612; — *bölüğü*, 12, 65, 321; — *bölükleri*, 195; — *kethüdâsı*, 455; — *kitâbeti*, 567.

Ulûfeciyân-ı yesâr, 51, 338, 434; — *ağası*, 145, 227, 457, 465, 544, 588, 802, 804, 808; — *ağalığı*, 212, 272, 809, 854; — *alay bayrağı, alaca yeşil kızıl*, 612; — *bölüğü*, 126, 199; — *cemâ'ati*, 140.

Ummâl, 732; —*i evkaf*, 629.

un, 533, 535; —*cılık*, 784.

urban-ı beriyye, 57.

Urfa kal'ası, 829, 834, 836, 842, 863.

urgan, 615.

Urganlu kasabası, 514.

Urla, 190.

Urus, bk. Rus.

urûz, arzın çoğulu, 680.

Ustaçlu, 161, 252.

Ustacallu, 115.

Uyvar varoşu, 838.

UZUN İBRAHİM BEĞ, şehr-emîni, şıkk-ı sânî defterdârı, 154.

Uzun Hasan Devleti, 298.

UZUN MUSTAFA ÇAVUŞ, 143.

— Ü —

Üç Şerefeli Câmi', 76.

ümerâ, 448, 587, 747.

Üngürus, 290, 297-8, 321, 324-5, 348, 356, 364, 425, 628, 806, 822; — *altını*, 34; — *elçisi*, 12; — *kıralı*, 11, 133, 636, 707, 776; — *kıralı elçisi*, 70; — *kıralliğı*, 532; — *memâliki*, 14; — *tahtı*, 33; — *vilâyeti*, 11, 29, 47, 606.

üsârâ-yı Müslimîn, bk. *esîr*.

Üsküb, 744, 788.

Üsküblü Mescidi (Ayasofya yakınında), 269, 671.

Üsküdar, 68-9, 71, 128, 137, 139, 150, 151, 154, 166-7, 177, 191, 200, 211, 218, 240, 256, 280, 283, 295, 309, 362, 402, 408, 449, 473, 490, 529, 599, 609, 618-9, 621-2, 639, 645, 665, 674, 682, 686, 721, 780, 814, 818, 824, 841, 864; — *bağçesi*, 42, 497, 500, 503, 511, 525; — iskelesi, 42, 142, 699; — kadılığı, 335; — kadısı, 237, 240, 286, 526, 729; — subaşılığı, 835.

ÜVEYS PAŞA, Kara, Budun, Haleb. Mısır ve Şam beğlerbeğisi, 112, 180, 192, 217, 221, 249, 292, 357, 360, 718, 860; ölümü 242.,

— V —

Vaç kal'ası, 815, 824, 837.

Vaçen kal'ası, 718.

vâ'iz, 509, 525, 531, 596, 679.

vâkı'a (rüya), 837.

vakıyye, 593, 732.

Vâlî, 688.

Van, 359-60, 492; — *beğlerbeğiliği*, 177, 359, 424, 492, 669, 780, 840; — beğlerbeğisi, 475.

Varad kal'ası, 787, 815.

Vardar kal'ası, 676.

Varna, 481.

Varoş, 481.

Vasil, Vasilaki Ağa, bk. Halil Ağa.

vebâ, 759, ayrıca bk. tâ'ûn.

vekâlet-i âmme, 112; *vekâlet-i mutlaka*, 618.

VELİ AĞA, Küçük–, Mîr-âhûr, 110.

VELİ AĞA, Sipâhîler ağası, 109.

VELİ ÇELEBİ, Dîvân'daki görevinden azli, 710.

VELİ ÇELEBİ, Anatolı muhâsebeciliğinden ref'i, 728.

VELİ PAŞA, (Ağa), Çaşnigîr, 216; kapucılar kethüdâsı, 219-20, 249, 291, 332, 359, 458, 516; azli, 454; Yeniçeri ağası, 552, 596, 610, 635; Rumili beğlerbeği olması, 636; azli, 641; 728; vezîrlik verilmesi, 732; ölümü, 765; malının müsâdere edilmesi, 766.

velîme-i azîme, 696.

Venedik, 70, 79, 82, 133, 159, 330, 371, 396, 443; — dojları, 81, 661; — dukaları, 661; — gemileri, 524; — keferesi, 532; —lü, 349; —lü balyozı, 661; —lüler, 661.

vere, vire, 383, 517.

verdünarlar, kereste çeşiti, 35.

vezâret, 852; — *elkabı*, 480, 508, 607; — *elkabiyle hükm-i şerîf*, 587; — *hasları*, 598, 862; — *le beğlerbeğilik*, 394; —*i uzmâ mühri, bk. mühür-i hümâyûn*; — *mesnedi*, 662.

vezîria'zam, bk. *sadrıa'zam*.

vezîr-zâdeler, 611.

veznedâr, 281.

Vidin, 346, 448, 458, 494, 573, 632, 637, 733, 747, 752, 765, 767, 770, 772, 775; — kal'ası, 509, 773.

VİLDAN AĞA, Bölük ağası, 211; Cebeci-başı, 273, 307.

VİLDAN BEĞ, Kethüdâ yeri, 739.

Vize sancağı, 632.

Vitoş (Rumili'de yaylak), 9.

voyvoda, 410, 551; —*lar*, 423; —*lık*, 277, 332; —*lık hidmeti*, 586.

Vulkovar, 22, 44; — kal'ası, 22, 44.

vüzerâ, 690; —*i izâm*, 50-1, 55-6, 58, 60, 64, 77, 85, 111-4; —*i izâm evkafı*, 594; — *kethüdâları*, 611.

— Y —

yağ, 459, 732, 853; —*cılar*, 415.

yağma, 833; —*lama*, 601.

Yagudına konağı (Belgrad yakınında), 815.

Yahûd (Yahûdî), 430, 683, 850; —â, 575; —â mahalleleri, 213; —â tâ'ifesi, 347, 666; — hânesi, 298; —tâ'ifesi, 514, 652, 723.

Yahûdî, 220, 471, 685, 856, 864; —ler, 715, 763; —mahallesi, 855.

YAHÛDÎ, Alaman oğlı, 314.

Yahûdî, cevâhirci, öldürülmesi, 393.

Yahûdî, siyâset olunması, 715.

Yahûdî Kerâ, bk. Kirâ.

YAHYA, Celâlî, 223.

YAHYA, Şâir, 629.

YAHYA BEĞ, Yeniçeri kâtibi, 345, 421; Tuna defterdârı olması, 762.

YAHYA ÇELEBİ, Galata emîni, 166; defter emîni, 268; baş-tezkireci, 278; baş-tezkireci, 278; defter emînliğinden azli, 292.

YAHYA ÇELEBİ, (Efendi), Haleb defterdârı, 193; Mısır defterdârı, 221, 242, azli, 303, 312, 324, 367.

YAHYA ÇELEBİ, Evlâd-ı Arabdan, Mukâta'acı, 535.

YAHYA ÇELEBİ, Lisânî, Kıbrıs defterdârı, 588; azli, 566.

YAHYA ÇELEBİ, Sivas defterdârlığından azli, 353.

YAHYA ÇELEBİ, Şeyh Kemal-zâde, Şıkk-ı sânî defterdârı, 324, 342; azli, 344; ölümü, 461.

YAHYA ÇELEBİ, (Efendi), Şeyh Şücâ damadı, Reîsülküttâb, 324, 466, 489, 552, 636, 705, 706.

YAHYA EFENDİ, ölümü, 81.

YAHYA EFENDİ, Bostânî–, Rûz-nâmeci-i sânî, olması, 795.

YAHYA EFENDİ, (Çelebi), Bostan-zâde–, Süleymaniye müderrisi, evlenmesi, 696; Vâlide-i Atîk müderrisi olması, 730.

YAHYA EFENDİ, Keşmîrî-zâde–, Nakîbüleşrâf, 361.
YAHYA EFENDİ, Kuş–, Müderris, 406, 408, 419; Anatolı kadıaskeri, 659, 661, 692; Rumili kadıaskeri olması, 695, 698, 702; azli, 724, 772, 797, 799, 845.
YAHYA EFENDİ, Râzıye kadın zevci, 695.
YAHYA EFENDİ, Zekeriyya-zâde–, 361, 408; Haleb kadısı, 587; Şam kadısı olması, 720; Mısır kadısı olması, 756, 787.
YAHYA PAŞA, Gence beğlerbeğisi, 848.
YAHYA PAŞA, Nişancılıktan azli, 856.
YAHYA B. YAHYA, Saltanat davasında bulunması, 222.
YA'KUB AĞA, Kapu ağası, 38-9.
YA'KUB AĞA, Çaşniğîr-başı, 377.
YA'KUB BEĞ, Silistre sancağı beği, 132.
yakut, kıymetli taş, 157, 168.
Yalak-âbâd ılıcası, 481.
Yanbolı, 201.
yangın, ihrâk, 76, 213, 221, 246, 269, 285, 316, 385, 416, 505, 601, 604, 640, 722, 739, 743, 795.
Yanık, 815; — beğlerbeğisi, 503; — fethi, 550; — hisarı, bk. Yanık kal'ası; — kal'ası, 22, 357, 371, 390, 395-6, 398-9, 402-4, 414, 420, 468, 527, 540, 587, 673, 713-4, 718, 737, 742, 789, 803, 837; — seferi, 549.
YANOŞ, Erdel banı, 21, 298.
Yanova kal'ası, 765.
Yapılu köyi, 514.
yapuk, 576.
yasakcı, 183, 282; —*Yeniçeriler*, 545; —*cılar*, 69; —*cılık*, 19.
Yâsîn sûresi, 47, 323.
yatsu namazı, 47, 219, 529, 603, 736.
yaya, 21, 189, 357, 687, 700; — *başı*, 680, 818; — *başılar*, 101, 321, 623, 689, 717, 816, 846; — *cebelü*, 494.
yazlık sâliyâne, 462.
yedekler, 46, 55.
Yedi-kulle, 7, 91, 127-8, 136-7, 153, 157, 184, 194, 197, 225, 228, 239, 287, 293, 323-4, 367, 379-80, 389, 439, 485, 492, 528-9, 538, 608, 637, 678-9, 723, 736, 744-5; — hisarı, 639; — iskelesi, 809.
YEJUJ MARYA, bk. İsa ve Meryem.
Yemen, 14, 35, 65, 96, 159, 171, 184, 248, 351, 394, 430, 443, 463-4, 662, 828; — *ahâlîsi*, 65; — *beğlerbeğisi*, 65, 159, 175; —*îat*, 13; — *kulları*, 184; — *mülki*, 13; — *seferi*, 73; — *vilâyeti*, 13, 65-7, 74-5, 91-4, 113, 184, 492, 553, 744.
Yeniçeri, 12, 23, 27-8, 30-1, 37-8, 51, 54-6, 60, 65, 77, 79, 82, 85-6, 91, 101-2, 113, 120, 126, 132, 135, 140, 143, 145, 163, 182, 194, 199, 205-6, 213-5, 230, 247-8, 257, 263-6, 269, 272, 274, 277-8, 281-3, 296, 301, 321, 326-7, 335, 337, 339, 341, 345-6, 355, 364, 377, 376, 382-3, 396-7, 401, 403, 405-6, 409, 412-3, 416, 422-4, 432, 434, 438, 449, 451, 458, 463, 471-2, 483-4, 488, 491, 506-8, 519, 551-2, 558, 560, 566, 568, 594, 596, 601-2, 604, 610, 614-5, 621-2, 624, 628, 630, 635-7, 639, 655, 657, 666, 674, 679, 684, 689-90, 693, 702, 705, 707, 717, 726, 732, 736, 739, 746-7, 768, 772, 784, 793, 796, 802, 815-6, 819, 827, 829, 835, 838, 841, 845, 847, 853, 856; — *ağalığı*, 124, 138, 140, 268, 275, 487, 552, 780; — *ağası*, 2, 15, 19-20, 28, 31, 38, 46, 55, 60, 62, 76-7, 80, 90, 101, 127, 135-6, 145, 150, 154, 158, 170-1, 213, 220, 226, 231, 236, 245, 247, 252, 265, 278, 303, 361, 365, 423, 425, 434, 463, 467, 471-2, 481-4, 486, 524, 527, 543, 596, 641, 650, 692, 717, 730, 734, 737, 741, 770, 778, 796, 810, 844, 847, 855, 863; — *ağası çadırı*, 24; — *alayı*, 39, 34; — *alayları*, 69; — *bölük-başısı*, 31; — *çorbacısı*, 690; — *defteri*, 716; —*ler çukası*, 776; — *kâtibi*, 154, 314, 345, 360, 421-2, 730, 762; —*ler kethüdâsı*, 145, 231, 283, 321, 680, 737; — *mukãbeleciliği*, 667; — *mukãbelecisi*, 254, 406, 655, 693; — *ocağı*, 60, 220, 482, 783; - odaları, 59-60, 722; - sekbânları, 612; - *tâ'ifesi*, 48, 53, 60, 76, 213, 246, 482-3, 524; — *ulûfesi*, 105, 552; — *üstâdları*, 2; —*yazıcısı*, 591.
Yeni Ali Paşa Medresesi, bk. Ali Paşa (Yeni) Medresesi.
Yeni-bağçe, semt, 226, 678.

Yeni Han (İstanbul'da Tavuk-pazarı yanında), Sinan Paşa evkafından, 385.
Yeni-hisar, bk. Rumili hisarı.
Yeni-il tahrîri, 840.
Yeni-kapu (İstanbul'da), 141, 730; — semti, 546.
yerinci, 687.
Yerköyi, 481, 812; —kal'ası, 409, 412, 534, 538, 771, 798, 819, 831.
yeşil sancak, 612.
yeşil sof, 735.
yevm-i terviye, 165.
yevmli, 60.
Yezd serâseri, 841.
yıldız, rüzgar, 444.
yıldırım inmek, 1.
YUNUS KETHÜDA, Silahdarlar kethüdâsı, 337; sipâhîler kethüdası, 503.
Yuna yakası, 536.
yunaklar, 603.
YUSUF AĞA, Hazinedar-başı, 39, 64.
YUSUF AĞA, Kilarcı-başı, 38.
YUSUF AĞA, Kapu kethüdâsı, 381, 390, 405.
YUSUF AĞA, Sinan Paşa kethüdâsı, 395.
YUSUF BEĞ, Sirem sanacağı beği, 404.
YUSUF ÇAVUŞ, 297.
YUSUF PAŞA, Budun beğlerbeğisi, 181, 189, 194, 213; ölümü, 226.
Yusuf Paşa evi, dîvân-hânesi, elçi ikâmetğâlu, 296, 634, 638, 815.
yûsufî destâr (kavuk çeşidi), 807.
yuvalak, 6, 568, 651, 620.
YÜĞRÜK ABDİ ÇAVUŞ, derğâh-ı mu'allâ çavuşu, 9.
yük, 166, 374-6, 386, 414-5, 423, 440, 459, 483, 541, 546-7, 582, 584, 703, 728, 741, 802, 829, 849.

— Z —

zahâ'ir, 345, 382, 700.
zahîr, maraz-ı zahîr, 191, 208, 788, 821.
zahîre, 6, 124, 163, 206, 344, 357, 415, 459, 467, 494, 538, 541, 549, 581, 601, 624, 642, 693, 714, 774; — *bahâsı*, 602; — *emîni*, 551; —*ler*, 603.
Zagem yolu, 123.
zağarcı, 818; —*başı*, 65, 77, 231, 321, 337, 346, 414; —*yân süvârî alay bayrağı*, 610.
za'îm, 496.
ZA'İM OSMAN BEĞ, Hayati beğ oğlı, 9.
Zaklise adası, 82.
ZAL MAHMUD PAŞA, Anatolı beğlerbeğisi, 21, 28, 38, 58, 88; dördüncü vezîr, 100, 241, 259; Erzurum defterdârı, 492; — Câmi'i, 354; — Sultânı Medresesi, 241.
zâtü'l-cenb hastalığı, 823.
zâyice, 761.
ze'âmet, 136, 241, 254, 283, 348, 413, 464, 517, 520, 522, 629; —ler, 636; —*lü*, 769; —*lü müteferrikalar*, 681.
zeberced, 157.
ZEKERİYYÂ EFENDİ, Anatolı kadıaskeri, hacca gitmesi, 183; Rumili kadıaskeri olması, 212; azli, 225; Rumili kadıaskeri, 235; şeyhülislâmlığı, 270, 291; ölümü, 322-3.
zelzele, 312, 515, 670.
zemherîr, 142, 149, 425.
zemistânî, 103.
Zemun, mevzî, Sirem, 21.
zer, 427; —*i hâlis*, 159, 585, ayrıca bk. *altun*.
zerrîn libâs, 113, 474; —*lar*, 19, 21.
zerrîn tîrkeşlüler, 610.
zevâ'id-i evkaf, 485, 615, 638, 740, 742.
ZEYDİ, Çavuş, 837.
Zeydî, mezheb, 73.
Zeydiyye tâ'ifesi, 184.
ZEYNELÂBİDİN EFENDİ, Âmid kadısı, 274.
ZEYNİ, ZEYNÜDDİN EFENDİ, Kâtib-zâde, 408; müderris, 465; Mekke kadısı, 659, 665; azli, 730; Mekke kadısı, 855.
ZEYNİ EFENDİ, Şehzâde müderrisi, 241, 615.
ZEYNULLAH EFENDİ, 855.
ZEYREK AĞA, Cüce–, Hadım, bk. Cüce Zeyrek Ağa.
zevvâk, Derğâh-ı âlî zevvâkı, 177.

zırhlar, 610; zırh-pûş, 689.
ZIRUNCUK, 22-3, 28-9, 32, 34, 44-5, 339, 357, 630, 680.
ZIRUNCUK-OĞLI, Zırınç-oğlı, 334, 357, 369, 371, 590, 781.
zîbâ levhler, 341.
ZİHNİ BÂLİ ÇELEBİ, Arpa emîni, 53.
zimmî, 4, 232, 541, 800; —harâcı, 575; –ye 855.
zindan, 751.
zirâ', 95.
ziyâde-i cedîd (vergi çeşidi), 732.
ziyâde-i cizye, 732.
ziyâde-i culûs-ı hümâyûn, 733.
ziyâfet-i âlî, 114.
zu'afâ, 621.
zu'amâ, 8, 11, 20-1, 56, 123, 126, 132, 153, 162-3, 199, 207, 322, 359, 377, 405, 423, 587, 696, 705, 747.
zulm, 787; — u cevr, 558.
ZÜLFİKAR HAN, Erdebil hâkimi, elçi, 634, 638, 653, 656-7, 675-6, 697, 732, 841.
zümürrüd, 168.
zürâfe, 640; —ler, 778.